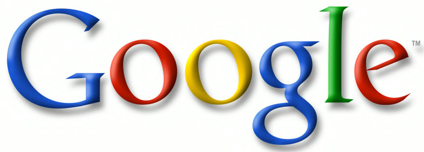
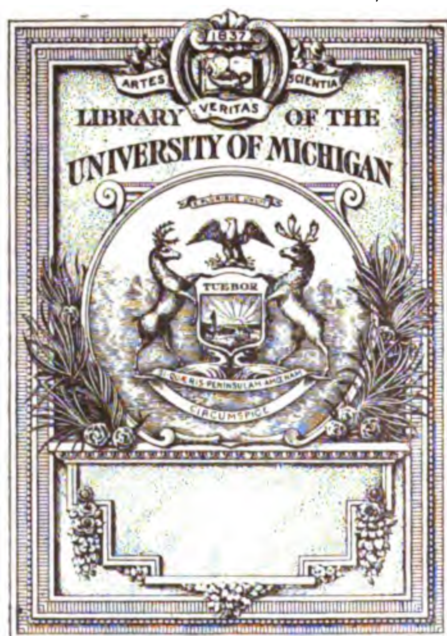
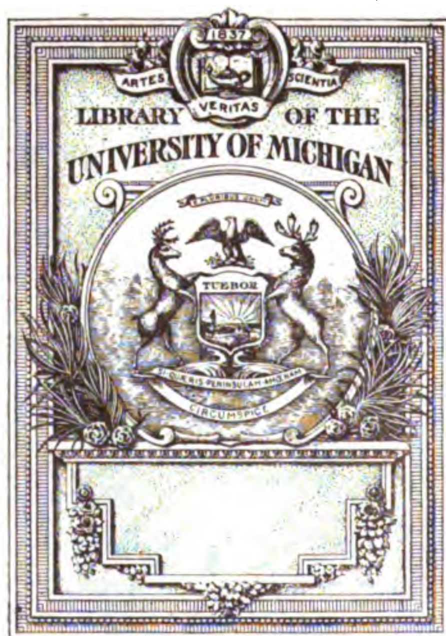

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
CIRCUMSPICE

1837
ARTES
VERITAS
SCIENTIA
LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF MICHIGAN
TUEBOR
SI QUAERIS PENINSULAM AMOENAM
CIRCUMSPICE

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAARBOEKEN, van het koningrijk der Nederlanden OF VERVOLG DER MERKWAARDIGSTE GESCHIEDENISSEN,

DIE VOORGEVALLEN ZYN IN DE

VEREENIGDE PROVINCIEN,

DE

GENERALITEITS LANDEN,

EN DE

VOLKPLANTINGEN VAN DEN STAAT.

ACHTIENDE DEELS DERDE STUK.

MDCCLXXXIII.

Te LEIDEN,
By P. VAN DER EYK en D. VYGH.
Te AMSTELDAM,
By J. VAN DER BURGH en ZOON.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAARBOEKEN,

JULY. MDCCLXXXIII.

GELDERLAND.

ARNHEM.

De Burgery heeft zig ook in deze Stad byzonderlyk op de Wapen-oeffening toegelegd. Den 21 July was de bepaalde dag, op welke zy zoude afvuren. De toevloed van nieuwsgierigen van de omliggende steden en dorpen, was zeer groot. Ook bleef Jonkheer *R. J. v. d. Capellen* tot de Marsch en Engelenburg, niet in gebreken, om die plegtige wapenschouwing by te woonen, wordende by die gelegenheid, benevens den Krygsraad, plegtig ter maaltyd onthaald, door eenen Gemeensman *Bekking*. Na den maaltyd begaf zig ieder Officier naar zyne byzondere alarm-plaats, van waar zy naar de algemeene verzamelplaats, met vliegende vaandels, onder een goed muzyk en het roeren van trommen optrokken. De Burgery hadt gevorderd, ARNHEM.

ARNHEM. dat haar, by het uittrekken uit de Stad, door de Krygsbezetting, krygseer of krygsgroet zoude bewezen worden; doch zulks is geweigerd. De Burgery buiten geschaard zynde, vertoonde zig bovengem. Jonkheer *v. d. Capellen*, aan welken terstond de Colonel en andere Officieren hunne opwagting gingen maken. Nadat de wapenoeffeningen waren afgelopen, begaf zig de gansche gewapende Burgery, met groene takken vercierd, naar eene ruime opgeslagen Tent, en drongen Jonkheer *van de Marsch* om ook binnen dien Tent te treden: het welk Zyn Ed. aannemende, rykelyk gehoezeed wierdt. De schoone Kunne bragt ook door hare tegenwoordigheid aan dit blyde feest niet weinig luister toe. Het gansche Lichaam van gewapende Burgers wierdt met een dronk wyns verfrischt. De wenschen of *conditien*, welken men onder het drinken is indagtig geweest, zyn ons, zo wy vertrouwen, van eene welonderrigte hand, aldus opgegeven. De eerste dronk was de Vrywilligers van Arnhem. De tweede de Stad van Arnhem. Vervolgends de gewapende Burgery van Deventer, en Leyden. — De gezondheid van Burgemeester *Umbgroeve*. — Alle Patriotten. — Op den goeden uitslag der voornemens van Arnhems Burgers. — Het wel gelukken der pogingen van alle Patriottische Regenten. Waarop het appèl geslagen wordende, begaf ieder Burger zig wederom naar zynen post in 't geweer, en trokken zy gezamenlyk stedewaarts. Deze plegtigheid is ook bygewoond door

door eenige afgezondene uit de Zutphensche Burgery, ook van Groningen en Deventer. ARNHEM.

HOLLAND.

DORDRECHT.

Den 19 July is alhier van de Werf van den Scheepstimmerman *Spaan*, een Oorlogschip van 64 stukken, genaamd *Dordrecht*, zeer gelukkig in 't water gelopen.

HAARLEM.

De Prins en Prinsesse, en de Vorstelyke Kinderen, zyn den 1 dezer maand uit 's Hage alhier met een groot gevolg aangekomen, hebben op de Kermis gewandeld, en zyn met het Jagt tegen negen uuren des avonds wederom vertrokken.

De algemeene Vergadering van den Huishoudelyken of *Oeconomischen* Tak, heeft den 18 tot den 26 Juny haare jaarlyksche zamenkomst gehouden, en daar in de volgende beloningen en eerpryzen toegewezen:

Aan den Heer *Mattheus Hesseling*, V. D. M. te Huizen in 't Gooiland, voor het Antwoord op de Vraage wegens het uitvinden van eene nieuwe Verwstof uit een Plant, hier te Lande groeijende, de tweede Goude Medaille.

Aan zeker Fabrikeur van Tapyten, uit Koehair gemaakt, van Breda ingekomen, 12 Dukaten.

Ook voor dito aan *Jacobus van de Wyngaerd* te Delft, 4 Dukaten.

Cccc 2 Als

HAARLEM. Als mede aan laatstgemelden voor het namaaken van Schotsche Tapyten, 12 Dukaten. En voor de nagemaakte Smirnasche Carpetten, 16 Dukaten.

Premien van den Oeconomis. Tak. Aan *Leonardus van Roy* te Oorschot, voor het maaken van Vilt voor Vesten of Camizoolen, 10 Dukaten.

Aan *Carel Ludwig Gebhard* te Amsterdam, voor het maaken van Hairspelden, als de buitenlandsche, 12 Dukaten.

Aan Mejuffr. *M. D. T. Heimbroek* te Utrecht, voor haaren betoonden yver ten beste van het Algemeen, in het oprichten van een Fabriek, waar door zedert 19 Maanden een groot getal Menschen aan 't werk geholpen zyn, 25 Dukaten.

Aan *Chr. Mitmer* in 's Bosch, voor zynen vlyt en yver in het maaken van Biergłazen en Wynkelken enz. ter evenaaringe van de Engelschen, 50 Dukaten en de Zilvere Medaille.

Aan *Jacob de Lange* en *Lambert Jansz. Baas*, woonende te Huizen in 't Gooiland, wegens het uitvinden en edelmoedig bekendmaaken van hunne nieuwe manier om Haring met dryvende Schakels te vangen, elk 60 Dukaten, als mede aan ieder een Zilvere Tabaksdoos, gemaakt by wyze van een Haring.

Aan *Hermanus de Thomeze* en Comp. te Haarlem, voor het oprichten van een Fabriek en het Fabriceeren van rood, groen, geel en blaauw Saffiaan Leder of Maroquin.

Als mede voor het oprichten van dito Fabriek aan *Simon Holierhoek*, Mr. Looijer te Schipluiden, niet als minder in qualiteit dan de vorige, maar alleen om dat te laat was gemeld, eene remuneratie van 25 Dukaten.

Aan den Heer *J. B. de Vries* te Harderwyk, voor het zenden van Fluizen Wol in de Provincie Gelderland gewonnen, een Zilvere Medaille en 6 Dukaten of 12 Dukaten.

Uit de Provintie Utrecht aan *Arie van Lumteren* te Doorn, voor de beste Vluizen in qualiteit, de Zilvere Medaille en 6 Dukaten of 12 Dukaten.

Aan

Aan *Teunis Legemaet* insgelyks te Doorn, voor de tweede Vluizen in qualiteit, de Zilvere Medaille en 2 Dukaten of 8 Dukaten: En aan *Arien Schimmel* te Oostbroek voor de derde Vluizen in qualiteit, de Zilvere Medaille of 6 Dukaten.

HAARLEM. Premien van den Oecon. misf. Tak,

Uit de Provintie Overysfel, aan *Gerrit Laaring* de Zilvere Medaille en 6 Dukaten of 12 Dukaten, voor de beste Vluizen: En aan *Albert Jansfen* de Zilvere Medaille en 2 Dukaten of 8 Dukaten voor de tweede in qualiteit. — Beide woonende in den Ham.

Aan *Huybert Ramaer* te Zwol, voor het beantwoorden der Vraag over de beste middelen om het voortteelen der Byen te bevorderen, het verbeteren der Inlandfche Honing, en beter gebruik van 't Honingwater, de Goude Medaille en 25 Dukaten of 75 Dukaten.

Aan den Schryver van het Antwoord op voorn. Vraag, welke zich bediend heeft van de Zinfpreuke *Miscendum utile Dulci*, de kleine Goude Medaille.

Aan den Zender van de Snyroeitjes voor Fluweelweevers, onder de Zinfpreuk *Tot Nut* (N. 135, bl. 59.) 50 Dukaten, onder zekere voorwaarden.

Aan den Zender van een Model ter beantwoording van de Vraag op de verbetering der Ophaalbruggen, onder het Devis *Pour l'Utilité Publicque*, de Goude Medaille of 50 Dukaten.

En aan dien, welke een tekening gezonden heeft ter beantwoording van dezelve Vraag, onder de Zinfpreuk *Votre gout à fervi de Regle à mon Ouwrage &c.*, de kleine Goude Medaille; — mits bewyze, dat in 't groot voldoen.

Aan den Schoolmeester *van Wyngaerden* te Ysfelstein, wegens het onderwyzen van circa 50 Kinderen in 't fpinnen van de Wolle en Catoen, op de Hoornfche wyze enz. (Prysvr. bl. 106.) 50 Dukaten.

Aan *J. van Nuys* Scholtus te Appeldoorn, voor

 het

HAARLEM. het beplanten van 10 Morgen woeste Heide, ter beantwoording van de Prysvr. N. 11. bl. 1., een Zilvere Medaille en 10 Dukaten.

Premien van den Oeconomisf. Tak. Aan *Charles de Sellier* te Wasfenaar, voor het Cultiveeren van Kaardebollen, tot beantwoording van Prysvr. bl. 9. N. 7., de Goude Medaille of 50 Dukaten.

Aan de Heer *Adr. Wittert van Bloemendaal* te Gouda, voor het cultiveeren van Boheemfchen Haver (Prysvr. bl. 22. N. 42.), een Zilvere Koornair en 10 Dukaten.

Aan *Jacob Pos*, woonende in de Ryke Waveren onder Ouderkerk aan den Amftel, voor het aankweeken van 18 Nugtere Kalveren, 25 Dukaten. (Prysvr. bl. 24. N. 46.)

Aan *F. C. Soldaen* in 's Hage, en *J. Ras* te Utrecht, ieder 400 Guldens, (Prysvr. bl. 132. N. 256.) wegens hunnen Winkel, enkel beftaande uit Inlandfche Manufactuuren, furpasfeerende de Som van *f* 20000. — En *Joh. Blets* te Amfterdam voor een dito Winkel, de bovengaande de Som van *f* 6000, *f* 150.

Aan *Johan Frederik Giesler* te Delft, voor het bereiden van Overleder. egaal in prys en deugd aan het beste Buitenlandfche, (Prysvr. N. 128. bl. 56.) de Goude Medaille of 50 Dukaten.

Aan *G. J. ter Hoeven* en *G. van Davelaar* Fabrikeurs in Comp. te Arnhem, voor het Fabriceeren van Carfaay, egaal in prys en deugd aan het Buitenlandfche, (Prysvr. bl. 58. N: 132.) 50 Dukaten.

En aan *Jacobus Bronkhuizen* te Leiden, niet om dat zyne Carfaaijen in qualiteit minder zyn dan de evengenoemde, maar om dat te laat was ingekomen om te dingen naar den prys, eene remuneratie van 40 Dukaten.

Aan *Joannes Swenk* te Zuilen, voor het Fabriceeren van wit of geel Aardewerk ter evenaaringe van 't Engelfche, eene remuneratie van 100 Dukaten.

Aan

Aan *Chr. Ernst Linhard* te Amsterdam, voor het bereiden van Schaften voor Laarsen, evenaarende de Engelschen, de Premie van 50 Dukaten. HAARLEM.

Aan den Heer C. *Zillesen* te Schiedam, voor zyne uitvinding van een Fournuis enz., zeer dienstig in alle Branderyen enz., en waartoe een zeer aanmerkelyke quantiteit minder Brandstoffe benoodigd is dan by de ordinaire, een Premie van 100 Dukaten en de tweede Goude Medaille. *Premien van den Oeconomisf. Tak.*

Aan de Schryvers, welken zich bediend hebben van de Zinspreuken *was het maar tot Algemeen Nut*, en *of ik het wit mogt bereiken*, beiden ingeleverd ter beantwoording der Vraage, (de eerste op N. 189. en de tweede op N. 190.) over de Watermolens, aan den eersten 12 Dukaten, en aan den tweeden 10 Dukaten.

Aan *Pieter Mostert*, *Jan Jaarsvelt* en *Bart Turk*, Daghuurders, woonende aan den Maasdyk onder Zand-Ambagt, voor het spinnen van Vlas, genoeg om daarvan te laaten weeven een webbe Linnen van 50 Ellen, aan ieder *f* 6.

Aan den Heer Mr. *B. Albinus*, Oudraad in de Colonie van Rio Demerary, wegens zynen gedistingueerden yver en oplettenheid ter bevorderinge van de goede oogmerken deezes Genootschaps, ook in de Colonie van Rio Demerary, te offereeren de Goude Medaille.

Aan den Uitvinder eener Catoen-Molen, de Goude Medaille en 25 Dukaten of 75 Dukaten, boven de schadeloosstelling van 't ontvangen Model, mits de laatst ontvangene Tekening bevonden worde te accordeeren met die, welke reeds te vooren onder dezelfde Zinspreuk met een Model is toegezonden.

Aan C. *Maas Pietersz.*, Fabrikeur te Delft, voor 't leveren van 1618 Ellen binnenlandsch gefabriceerd Carsaai aan Godshuizen, een Stuiver per El. (Prysvr. N. 283.) *f* 80:18.

Aan de Compagnieschap onder de Firma van G. *'t Hoen & Comp.* te Ysselstein, voor 't in 't werk houden van 60 bejaarde Lieden en 120 Kinderen,

HAAR-LEM. aan welken 's Jaars meer dan 25000 Gl. aan Daggelden betaald worden, zedert de oprichting van den Oeconomischen Tak begonnen, en hunne daar meede betoonde Vaderlandsliefde, een Zilvere vergulde Beeker, met een daarop toepasselyke Inscriptie.

Premien van den Oeconomisch. Tak.

Aan den Fabrikeur van Zyde Gaazen *Jean Charles des Rues*, en *J. Tusch*, voor 't fabriceeren van Mofjes en Geldbeursjes, beide woonachtig in 's Hage, te zamen 50 Dukaten, om door het Departement van 's Hage, overeenkomstig de onderscheidene merites dier Fabrieken, onder hen te worden verdeeld.

Aan den Zender van Staalen van zwarte Zyde gewaterde Voering voor Hoeden en Zyde Taffen, beiden hier te Lande gefabriceerd, en gezonden onder de Zinspreuk *tot welzyn van Stad en 't geheele Land enz.*, de kleine Goude Medaille; indien aanneemt hetzelve egaal in prys en in genoegzaame quantiteit des gerequireerde te leveren, de tweede Goude Medaille.

Aan *Petrus Meerhout* te Gorinchem, voor het vervaardigen van Zwaanen en Ganzen Schachten, (Prysvr. N. 127. bl. 56.) de Premie van 25 Dukaten.

Aan de Fabrikeurs der zoogenaamde Schotsche Tapyten, (Prysvr. N. 282.) als *G.* en *H. Reyn* te Hilversum, de Premie van 25 Dukaten. Voorts ter remuneratie aan *John White* mede te Hilversum, 12 Dukaten. *Johannes Saelberg* te Leyden, 10 Dukaten. En *Jacobus van de Wyngaard* te Delft, 10 Als mede nog in het tweede gedeelte dier Prysvr. beloofde 2 Stuiv. voor ieder El, die geleverd hebben tusschen den 18 Juny tot 30 September 1782. aan den eersten voor 1157 El *f* 115:14. — Aan den tweeden voor 133 El *f* 13:6 — Aan den derden voor 230 El *f* 23:0. — En aan den vierden voor 191 El *f* 19:2. —— Mits echter bewyzende, dat die Ellen wezenlyk geleverd zyn. Als mede nog aan *John White* voornt. voor 't namaaken der Engelsche Tapyten, 10 Dukaten. En

En eindelyk is besloten aan den Hoog Ed. Geb. Heere, Jonkheer *Willem Rene van Tuyl van Seroos-kerken*, Heer van Zuylen, wegens deszelven edelmoedig gedrag in 't aanmoedigen van het begraven der Lyken buiten de Kerke, en 't schenken van den grond tot eene begraafplaatze voor dezelven, te Zuylen voornoemd, te offereeren de Goude Medaille.

HAARLEM. *Premien van den Oeconomisch. Tak,*

Zedert de laatstvoorgaande Vergadering hebben zich nog bekend gemaakt;

De Zender van den Boheemschen Haver, welke was *Hendrik Aarsen Brouwer* te Tonselt, aan wien dus de beloofde Premie van 8 Dukaten is uitgeleverd.

Als mede de Heer *Hendrik Riemsnyder*, als Autheur van het Antwoord over een Plan van een Oeconomischen Almanach, aan wien dus de kleine Goude Medaille is toegekend.

Insgelyks de Zender der Modellen, onder de Zinspreuk *de Uitwinst der Zaagmolens*, welke was *Albert Ferdinand Oortgyzen* te Hoorn, en is hem dus de tweede Goude Medaille gegeeven. En aan den Zender der twee Modellen van Zaagmolens, *in Progressum operis* en *tot gestadigheid*, komende beiden van *J. Timmerman* te Haestrecht, dewelken de beide beloofde Zilvere Medailles zyn ter hand gesteld.

Ook is zedert de voorgaande Algemeene Vergaderinge van 1782 wegens den Oeconomischen Tak gegeeven:

Aan *Johannes Kerkhoven* te Bolsward, een Zilvere Medaille en 25 Dukaten, voor het maaken van Onderbanden van Rottingen, evenaarende de Buitenlandsche.

De Algemeene Vergadering heeft nog goedgevonden aan 't Publiek bekend te maaken het volgende;

Alzoo deeze Vergadering wordt geinformeerd, dat nadeelige gerugten, waarschynlyk door kwaadwilligen, ten opzichte van het debiteeren van vreemde

HAARLEM.

Premien van den Oeconomisch. Tak.

de Manufactuuren voor inlandsche door Winkeliers, de Premie van den Oeconomischen Tak genietende, in het publick worden verspreid, is geresolveerd, dat by aldien iemand mocht in staat zyn, aan de Algemeene Vergadering te doen blyken, dat een zodanig Winkelier zich aan het directelyk of indirectelyk debiteeren van vreemde Waaren, excepť die geenen, welken by de Prysvraag zyn uitgezonderd, heeft schuldig gemaakt, als dan de Premie aan de Winkelier, voor dat Jaar beloofd, aan den eersten ontdekker zal worden gegeeven.

Ook zal de Oeconomischen Tak jaarlyks, tot weder opzeggens toe, eene Somme van vier duizend Guldens afzonderen, om daar voor ten dienste der Koopvaardye en Visscheryen deezer Landen, alle Jaaren uitterusten een honderd behoeftige Jongelingen, boven twaalf en beneden zestien jaaren oud, binnen de Republiek geboren, en tot de Zeevaart genegen, mits dezelven nooit gevaren, en reeds by den eenen of anderen Schipper dienst genomen hebben.

Deze Uitrusting zal voor eens gegeeven worden, ter Somme van agtentwintig Guldens aan elk Jongeling, en van zes Guldens tot een Premie naa volbrachte reize, wanneer hy zich wel gedragen heeft, en ten minsten negen Maanden in dienst is geweest.

Daar en boven zal aan de Ouders, Voogden, Armbezorgers of Godshuizen, (des begeerende) voor het aangeeven van elk zoodanig Jongeling gelyke Somme van zes Guldens vereerd worden.

Men zal zich in alle plaatsen van deeze Republiek kunnen aandienen by den Secretaris van het Departement des Oeconomischen Taks, indien aldaar een Departement is gevestigd, en anderzints aan eenen der naastby gelegene Departementen; zullende, wanneer het getal van honderd Jongelingen voltallig is, de overschietenden voor het volgende Jaar preferabel zyn.

Hier mede zal een aanvang gemaakt worden na primo September eerstkomende.

Voorts

Voorts heeft de Algemeene Vergadering genomen de volgende Resolutie: HAARLEM.

Aan elk der drie eerste buitenlandsche Fabrikeurs, die zich binnen deeze Republiek etablisseeren, tot het maken van zodanige Stukken, als tot het te zamen stellen van Zak-Uurwerken nodig zyn, en tot hier toe van Geneve of elders worden ingevoerd, 3 of meer Knegts boven 18 Jaaren oud, geduurende een geheel Jaar in 't werk houd, eene Premie van 200 Dukaten, te betalen alle drie Maanden de gerechte vierdepart of 50 Dukaten; of daarenboven aan elk derzelver jaarlyks geduurende de zes eerstvolgende Jaaren, voor ieder Knegt van voorschrevenen ouderdom, welke hy boven het getal van drie Persoonen in de gemelde Fabriek aan het werk zal gehouden hebben, nog een Premie van 20 Dukaten, mits by behoorlyke getuigschriften blyke, dat dezelve het geheele Jaar door in die Fabriek zyn gebruikt geweest. *Premien van den Oeconomis. Tak.*

Heeren Directeuren zullen daar en boven aan ieder zodanigen Fabrikeur, mits dezelve by zyne aankomst alhier behoorlyke blyken van kundigheid geeve, tot schadeloosstelling der reiskosten en overvoering van het noodige Gereedschap, afgeeven eene Somme van 20 Dukaten voor ieder Knegt. Die na deze Premie wil dingen, moet zich aanmelden by den Heer Algemeenen Secretaris *van der Aa* te Haarlem.

Eindelyk de Beantwoorders der Prysvraagen en Toezenders van Stukken enz., welkers Billetten nog niet zyn geopend, en hier boven gemeld staan, om dat hun de volle Premie niet is toegekend, of door welken aan een of ander vereischte nog niet voldaan is, gelieven, zo zy begeeren bekend te zyn, tot het openen hunner Billetten ten spoedigste vryheid te geeven aan H. H. D. D. ten einde hun het beloofde te doen toekomen.

Dit Jaar zyn weder Premien op het Spinwerk uitgeloofd, mitsgaders verscheiden Prysvraagen ge

HAARLEM. gecontinueert ofte geamplieert, en veele Nieuwen daarby gevoegd, het welk alles nader zal bekend gemaakt worden in de nieuwgearresteerde Prysvraagen, welken, zo spoedig mogelyk, by *J. van Walré*, Drukker van den Oeconomischen Tak te Haarlem, zullen te bekomen zyn.

Ook hebben de Bestierders van het Vaderlands Fonds ter aanmoediging van 's Lands Zeedienst, opgericht in den jaare 1781, bekend gemaakt, dat zy op Maandag den 28 July, 's morgens ten 10 uuren, in het St. Pieters Gasthuis te Amsteldam, en op Saturdag den 2 Augustus, ten 12 uuren, ten huize van den makelaar *Dirk Wynands*, te Haarlem, wederom betaalinge zouden doen van de toegelegde gelden aan de Weduwen van de Zeelieden, zo die in dienst van den Lande gesneuveld, als die met het schip *de Unie* verongelukt zyn, als mede aan zodanige verminkte persoonen, als in het gemelde Fonds zyn aangenomen: en vermits Bestierders tot hun byzonder genoegen, ondervinden, dat hun besluit om zich ook met de ondersteuning der Weduwen van de verongelukte Manschap op gemelde bodem te belasten, de goedkeuring hunner Mede-Ingezetenen heeft mogen wegdraagen, en eenigen van dezelve zedert dien tyd het Fonds met milde giften beschonken hebben; zyn zy dierhalven van voorneemen, om dat besluit ook uittebreiden tot de Weduwen der Schepelingen, die met 's Lands Schip *de Zeebaars* zyn omgekomen, in vertrouwen, dat zy door den bystand hunner Landgenooten by aanhoudenheid

heid in staat zullen blyven gesteld, om aan hun yverig verlangen, tot bevordering van den Vaderlandschen Zeedienst, te kunnen voldoen. HAARLEM.

'sGRAVENHAGE.

De Heer *Brandtsen* heeft te Parys aan 's Konings Staatdienaars kennis gegeven van zyne waardigheid als Tweede Afgezant, of Ambassadeur aan het Hof van Frankryk, van wegens de Algem Stat der Vereenigde Nederlanden, en heeft in die hoedanigheid gehoor by den Koning gehad. Verders wordt omtrend de tekening van de voorlopige Vredenspunten tusschen Groot-Brittannie en dezen Staat weinig gevorderd. Het welk voornamenlyk daar aan wordt toegeschreven, dat de Engelschen blyven aandringen op den afstand van *Negapatnam*, waar toe de Nederlanders niet kunnen besluiten. De Heer *Tor*, die voormaals met de zaken van de Republiek te Venetiën is belast geweest, is heimelyk naar Londen gezonden, om, ware het mogelyk, het Hof van Groot-Brittannie over te haalen, om van Negapatnam af te zien. Dog schoon al eene groote som daar voor is aangeboden, zo is nogthands deze poging te vergeefsch geweest. Van hoe veel gewigt deze bezitting voor de Oost Indische Maatschappy is, kan uit de Memorie dier Maatschappy, hier voren bl. 244—257. medegedeeld, opgemaakt worden. Onderwyl is van wegens het Fransche Hof aan dezen Staat verklaard, dat Hun Hoog Mog. zig dezen maand moesten

be-

'sGRAVENHAGE. bepalen; dat anders het Fransche Hof met Groot-Brittannie de Vrede zoude sluiten. Onderwyl hebben zommigen wederom het vertragen van het sluiten der Preliminaire daar aan toegeschreven, dat het Hof van Frankryk, met medeweten van dat van Groot-Brittannie, zyne bemiddeling aan Rusland, nopens de vorderingen van dat Hof tegen den Turkschen Keizer, heeft aangeboden. Waarop het antwoordt van Rusland verwagt wordt; dog het welk niet gunstig kan verwagt worden, aangezien de Keizerin van Rusland haare Zeemagt in de Middelandsche Zee wilde vergroten, en de Koning van Frankryk verklaard heeft, zulks niet gaarne te zullen aanzien.

De Goedkeuring en Bevestiging van het verbond van Vriendschap en Koophandel, het welk in 't afgelopen jaar tusschen deze Republiek, en de XIII. Vereenigde Staten van Noord Amerika, gesloten is, is tegens die van de Staten uitgewisseld door den Heer *Dumas*, die, geduurende de afwezigheid van den Noord Amerikaanschen Afgezant *J. Adams*, met de zaken van die nieuwe Republiek belast is. De Heer *Berenger*, belast met de zaken van het Hof van Frankryk, heeft die uitwisselingen bygewoond.

Zyne Doorlugtige Hoogheid, de Heer Prins Erfstadhouder, den 4 Mei eenen brief aan H. H. Mog. hebbende geschreven, wegens het getal schepen, het welk, indien de Vrede met Engeland gesloten wierdt, dit

jaar

jaar nog in dienst behoorde gehouden te 'sGRAVENHAGE.
worden (zie hier voren bl. 763.); is daarop den 2 der afgelopene maand Juny by H. H. Mog. het volgend besluit genomen:

Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog Mogende Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Lunæ den 2 Juny 1783.

Besluit van de Algem. Stat. wegens de schepen in dienst te houden.

De Heeren *van Lynden van Hemmen* en andere Haar Hoog Mog: Gedeputeerden tot de zaken van de Zee, hebbende, ingevolge en tot voldoeninge van derzelver Resolutie commissoriaal van den 6 Mei laatstleden, geëxamineert een Missive van Zyne Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau, geschreeven alhier in den Hage den 4 daar te vooren, houdende eenige consideratien over het getal der Schepen, welke, in kas de Vreede mogt worden gesloten, dit jaar nog in dienst zouden gehouden moeten worden.

En daar in genomen hebbende de consideratien en het advis van de alhier aanweezende Gecommitteerden uit de respective Collegien ter Admiraliteit dezer Landen; hebben ter Vergadering gerapporteert, dat zy Heeren Gedeputeerden met voorkennis en goedvinden van Zyne Doorluchtige Hoogh. van advis zouden zyn, dat, behalven de Schepen, reeds gemeld in het Rapport van den 31 Maart dezes jaars, dat niet zouden behoeven te worden in in dienst gebragt, namentlyk: 6 Schepen van 70, 6 van 60, 3 van 50, 1 Fregat van 40, en 1 van 20 Stukken Kanon.

En die ook by het consent van de Heeren Staten van Holland en Westvriesland, in de Petitie van den Raad van Staten van den 28 January 1783, den 9 Mei by Haar Hoog Mog. ingebragt, daar van zyn uitgezondert, en daar mede alle de Provincien

'sGRAVENHAGE.

Besluit van de Algem. Stat. wegens de schepen in dienst te houden.

haare Consenten in de voorsz. Petitie, in navolging van Haar Edele Groot Mog. zouden kunnen verminderen: Nog, wanneer de Vreede gesloten mogt worden, zoude kunnen worden gemenageert, ofte agtergelaaten de Equipage van een Schip van 70 Stukken met 550 Man by het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, en twee van 60 Stukken en 450 Man ieder, by het Collegie ter Admiraliteit in Westvriesland en het Noorder Kwartier, indien ten spoedigsten aan hetzelve kon worden aangeschreven, om, uit de Manschap, by Hun, voor drie Schepen van die Charter opgeworven, te formeeren de Equipage van een Schip van 60 Stukken, bemand als in Vredestyd, volgens Haar H. Mog. Resolutie van den 31 Maart dezes jaars, met 350 in de plaats van 450 Hoofden, op dat hetzelve mogte resolveeren, om op het welbehagen van H. Hoog Mog. zodanige operatie met overleg van Z. Hoogheid nog in de loopende maand werkstellig te maaken; doch dat alzo het voornoemde Collegie dan over zoude hebben, en zoude moeten afdanken 260 Man, waar aan, zedert dat zy dienst hebben genomen, Soldyen verschuldigt zyn, en zullen moeten worden betaald, behalven de Kostpenningen voor derzelver onderhoud, en de Vaartuigen, die het Collegie heeft gehuurd tot berging van dezelve, tot dat de Schepen gereed zouden zyn om ze te ontfangen; alles uitleeverende depenses, die het Collegie, indien de Schepen in dienst waren gekomen, ten minsten gedeeltelyk zoude hebben gerecouvreert uit de drie Maanden gratificatie, die voor Schepen van nieuwe Werving geallioueert worden, dog waar voor mitsdien als de Schepen niet in dienst komen, aan het voornoemde Collegie zouden behooren te worden geleden twee Maanden gratificatie voor 260 Hoofden à 40 Guldens ieder maand. — Dat verder zoude behooren te worden gecontinueert, zo als reeds een begin is gemaakt, met het afdanken van alle Wagtschepen en Uitleggers, en zo dra haar dienst gemist kan worden, zouden kun-

kunnen cesseeren de Tafelgelden van eenige Vlag-Officieren, en opgebroken worden de Hospitaalen, en buiten dienst gesteld de Hospitaalschepen.

'sGRAVENHAGE.

Dat verder, voor eerst, aanstonds van de binnengaats zynde Schepen afgedankt zouden kunnen worden, by het Collegie der Admiraliteit op de Maaze, een Schip van 60 Stukken, 450 Man, en een Fregat van 40 Stukken, 300 Man, tegenswoordig in Texel leggende, zo dra dezelve in de Goeree zullen zyn wedergekeert, en verder een kleine Kotter met 12 Hoofden en een Bomschuit met 20 Hoofden. — By het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, 2 Schepen van 60 Stukken, 900 Man, en een van 50 Stukken, 350 Man; En by het Collegie ter Admiraliteit in Vriesland, een Advis-Jagt van 12 *Stukken*, 60 Man; ten anderen een Schip van 50 Stukken, 350 Man, en een Fregat van 36 Stukken, 230 Man, van het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, leggende in Noorwegen, aan welke reeds ordre is gezonden om te repatrieeren; zo dra dezelve in Texel gekomen zullen zyn; ten derden, aanstonds by haar retour de navolgende Schepen, die reeds eenigen tyd in de West-Indiën zyn geweest, en ordre hebben om te repatrieeren; van het Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, een Fregat van 20 Stukken, 150 Koppen. en een Kotter van 20 Stukken, 100 Koppen; van het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, een Schip van 60 Stukken, 450 Man, en van 50 Stukken, 300 Man; een Fregat van 36 Stukken, 230 Man, en 2 van 20 Stukken, 150 Man ieder, te zamen 300 Man; ten vierden, mede by retour, dog wat laater, het zy dan in het Najaar, of zo dra de Schepen by open water kunnen binnen komen, de natenoemene Schepen, die zich alle in de West-Indiën bevinden, en laater als de eerstgenoemde, of tot aflossing van dezelve, van hier zyn vertrokken; van het Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, een Advis-Jagt van 12 Stukken, 60 Koppen; van het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, een Schip van 50 Stukken, 350 Man; drie Fregatten van 36 St.

Besluit van de Algem. Stat. wegens de Schepen in dienst te houden.

's GRAVENHAGE. 690 Man, en een Kotter van 120 Man; van het Collegie ter Admiraliteit in Zeeland, een Fregat van 36 Stukken met 230 Man; een Advis-Jagt van 16 Stukken, 60 Man, en een Kotter van 70 Man; van het Collegie ter Admiraliteit in Westvriesland, een Fregat van 20 St. 150 Man; van 't Collegie ter Admiraliteit in Vriesland, een Fregat van 36 St. 230 Man; van welke Fregatten, een van 36 St. van het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam; en een dito van het Collegie ter Admiraliteit in Zeeland, de reize naar de West-Indiën over de Kaap de Goede Hoop gedaan hebbende, het retour onzekerder is.

Besluit van de Algem. Stat. wegens de schepen in dienst te houden.

Dat voorders uit de Binnengaats zynde Schepen zouden blyven geaffecteert de Schepen gedestineert en gereed leggende om de tyding van de Vreede, zo dra dezelve gesloten is, naar de verscheide Colonien over te brengen; en vervolgens niet als na het afloopen dier reize, maar dan ook ten eersten, zouden kunnen worden afgedankt; van het Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, een Fregat van 36 Stukken 230 Man, en een van 20 Stukken 160 Man; van het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, twee Fregatten van 20 Stukken ieder met 160 Man, te zamen 320 Hoofden.

Dat al verder zoude behooren te blyven, of te worden geaffecteert, tot het overbrengen van den Heer Minister Plenipotentiaris gaande naar Noord Amerika, en om de Vlag van den Staat aldaar te vertoonen; van het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, een Schip van 60 Stukken en een van 50 Stukken, met 450 en 350 Man respective; en van het Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, een Fregat van 36 Stukken 230 Man, en een Brigantyn van 20 Stukken 100 Man, dewelke na de gedaane reize mede retourneeren en afgedankt zouden kunnen worden.

Dat men daarentegen zich niet kan voorstellen, dat binnen den tyd van de loopende Petitie, of voor, ofte met Mei 1784 zal kunnen afloopen den dienst van de Schepen, die gezonden zyn naar de

Oost

Oost Indiën; namentlyk van het Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, een Schip van 60 Stukken 450 Man; van het Collegie te Amsterdam, een Schip van 50 Stukken 450 Man, onder den Kaptein Commandeur *van Braam*, en een van 50 St. 350 Man; van het Collegie ter Admiraliteit in Zeeland, een van 50 Stukken 350 Man; van 't Collegie ter Admiraliteit in Westvriesland en het Noorder Kwartier, een Fregat van 40 Stukken 300 Man; en van het Collegie ter Admiraliteit in Vriesland, een Fregat van 36 Stukken 230 Man.

'sGRAVENHAGE. *Besluit van de Algem. Stat. wegens de schepen in dienst te houden.*

Dat deze Schepen daarentegen zeer verre zullen moeten overdienen en betaald zullen behooren te worden, gelyk mede de Premien, die zy zullen moeten spendeeren tot aanwerving van Manschap tot suppletie van Dooden en andere Defecten van de Rol, uit het Geld, het welk door den minderen dienst van de voorgenoemde en natemeldene Schepen in de Petitie zal overblyven, en als een byzonder en fingulier Esquader geconsidereert zullen dienen te worden; zo dat, offchoon dezelve niet t'huis zullen kunnen weezen, de laatste termyn van den twaalf maandigen dienst, waar voor zy geëquipeert zyn, aan de Collegien ter Admiraliteit betaald zal dienen te worden, met het einde van dien tyd, en van daar gereekend in te gaan, en met het retour der Schepen te eindigen een tweede dienst als een gevolg van den Oorlog, extraordinair buiten de ordinaire Vreedens Equipage, egter niettemin quotensgewyze, over de zeven Provincien betaalbaar, als voorsz. is, uit de vaceerende Gelden der voorsz. Petitie.

Dat al het voorsz. aangemerkt wordende als extraordinair ter zaake en gevolge van den Oorlog, de dan overblyvende 25 Schepen van de geprojecteerde Equipagie, mitsgaders eenig klein Vaartuig (offchoon dit maal in Charter excedeerende het ordinaire, het geen nu niet anders mogelyk is, om dat meest alle de Fregatten uit zyn, lang gediend hebben, en by retour noodzaaklyk in de Dokken gebragt en gerepareert zullen moeten worden) zou-

'S GRAVENHAGE.

Besluit van de Algem. Stat. wegens de schepen in dienst te houden.

den dienen te worden aangehouden, en nog eenigen tyd in dienst gecontinueert; zoo egter, dat tot menage der kosten van die Shepen, en ook van de Schepen, die van de bovengemelde destinatien, de Oost Indiën uitgezondert, nog binnen Gaats zyn, indien de tyd het voor haar vertrek toelaat, zouden kunnen worden afgedankt de Manschappen, daar de Schepen van Linie, mitsgaders de Fregatten van 40 Stukken, geduurende den Oorlog, mede bemand zyn geweest, boven den voet voor den tyd van Vreede, op den 31 Maart dezes jaars voorgeslagen.

Dat uit de voorsz. dan overblyvende 25 Schepen, zouden kunnen worden geformeert drie Esquaders, ieder geleid wordende door een Vlag-Officier: Voor eerst een kruissend Esquader in de Noordzee, tot exercitie en bekwaming van Officieren en Gemeenen in de manoevres van een Vloot: Het welk alleenlyk voor den Zomer zoude dienen te worden aangehouden, en tegens het Najaar, tot merkelyke vermindering der kosten, als sparende ruim zes Maanden, of de grootste helfte der kosten, invallende, zoude kunnen worden afgedankt; daar toe dan zoude, na reductie der Manschap, onder een bekwaam Vlag-Officier kunnen worden gebruikt van het Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, een Schip van 60 Stukken met 350 Man, een van 50 Stukken met 300 Man, een Fregat van 40 Stukken met 270 Man, en een Kotter met 80 Man, en drie Vaartuigen van Advis, die pas opgeworven zynde, niet gevoeglyk afgedankt kunnen worden, zonder 4 a 5 maanden te dienen, en de kosten weinig vermeerderen.

Van het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, een Schip van 70 Stukken met 450 Man, een Schip van 60 Stukken met 350 Man, een Fregat van 40 Stukken, als een Schip van 60 Stukken bemand met 350 Hoofden, te zamen voerende 1150 Koppen, en een Fregat van 40 Stukken met 270 Man.

Van het Collegie ter Admiraliteit in Zeeland, een

Schip

Schip van 60 Stukken met 350 Man, en van het Collegie ter Admiraliteit in Westvriesland, een Advis-Jagt van 40 Stukken met 60 Man, en 50 Man voor de Vlag. 'sGRAVENHAGE.

Dat daar uit, ten tweeden, zoude kunnen worden zamen getrokken een vry aanzienlyk Esquader, om de Vlag, die zedert den Oorlog, in de Middelandsche Zee naauwlyks gezien is, op eene respectable wyze, die de Mogendheden van de Kust van Barbaryen kan doen omzien, aldaar te vertoonen, het welk geleid wordende door een gedistingeert Vlag-Officier zo zoude kunnen worden gedirigeert, dat het zo ras doenlyk na open water in 1784 alhier moge retourneeren, of althans een goed deel daar van, om al mede de kosten draaglyker te maken; en dat ook uit die Schepen worden genomen die geene, die noodig mogten worden geoordeeld in dit Jaar na Algiers, Marocco, of eenige andere Plaatsen op de Kust van Barbaryen te zenden, zonder dat expresse en byzondere Equipages ten dien einde gedaan zullen behooren te worden. *Besluit van de Algem. Stat. wegens de schepen in dienst te houden.*

Dat daar toe zouden kunnen worden gedespicieert van het Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, 2 Schepen van 60 Stukken 700 Man, en een Fregat van 36 Stukken 230 Man, van het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, een Schip van 70 Stukken 450 Man, een van 60 Stukken 350 Man, en een Kotter met 70 Man. — Van het Collegie ter Admiraliteit in Westvriesland, een Schip van 60 Stukken 350 Man, en een van 50 Stukken met 300 Man. — Van het Collegie ter Admiraliteit in Vriesland, een Schip van 60 Stukken 350 Man, en een van 40 Stukken met 270 Man, en 50 voor de Vlag.

Dat eindelyk nog uit de voorsz. 25 Schepen, als een derde Esquader in dezen Zomer en Najaar, naar Afrika en de West Indiën zouden kunnen worden gehouden: Van het Collegie ter Admiraliteit op de Maaze, een Fregat van 40 Stuk-

'sGRAVENHAGE. ken 270 Man, en een Advys-Vaartuig van 14 Man. — Van het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam, 2 Schepen van 50 Stukken 600 Man, en een Fregat van 40 Stukken 270 Man. — Van het Collegie ter Admiraliteit in Zeeland, een Fregat van 20 Stukken 160 Man. — Van het Collegie ter Admiraliteit in Westvriesland, een Fregat van 36 Stukken 280 Man, en een van 20 Stukken met 160 Man. — En van het Collegie ter Admiraliteit in Vriesland, een Fregat van 40 Stukken met 270 Man, en 50 Man voor de Vlag.

Besluit van de Algem. Stat. wegens de schepen in dienst te houden.

Dat, de materie zo verre afgehandeld zynde, niet kunnen worden gepasseert deze twee reflectien: Voor eerst, dat de Collegien ter Admiraliteit, niet tegenstaande de vertraagde Consenten der Provintien, hebben moeten werkzaam blyven, en by Haar Hoog Mog. Resolutie van den 30 January 1783 speciaal aangemaand zynde, om, niet tegenstaande de acceptatie van de aangebode stilstand van Wapenen, de toebereidzelen en armature ter Zee, zonder verflaauwing met allen vlyt en yver voort te zetten, zouden de zaaken buiten confusie blyven, terwyl anders met den 1 Mei de meeste en beste Schepen hadden moeten werden afgedankt; ordres hebben moeten geeven tot het revictualieeren der Schepen, dat het billyk en altoos gebruiklyk is, dat de Officieren, die binnen haare geordonneerde Victualietyd afgedankt worden, haare Victualies, die zy over hebben, opleeveren, met dat gevolg, dat dezelve publiek werden verkogt, en aan de Officieren betaald tegens haare inkooppryzen: Dat vervolgens dient te worden geadmitteerd, dat de Collegien na dien tyd der afdanking, waar mede de dienst cesseert, in reekening brengen en betaald worden, van die inkooppryzen, alleen resulteerende uit de vroegere afdanking tot beneficie der Provincie.

Ten anderen, dat eenige Schepen, voor al die naar de Middelandsche Zee geschikt zyn, nog niet volkomen gereed zynde, en weder andere op haar retour

retour uit de West-Indiën, zonder dat men precies genoeg weet, wanneer zy t'huis zullen zyn, het niet wel doenlyk is geweest een raming te maaken van tyd en kosten dezer Schepen: Dan dat zigtbaar genoeg is, hoe veel by dit Plan zal werden gespaard van het Oorlogsplan, en dat van zelve spreekt, dat de Provintien niet verder betaalende als de Schepen dienen, zy niet vervangen kunnen worden door de ruimer consent tot de gepetitioneerde somme, en daarom dan ook verwagt, en op het sterkst geinsteert moet worden, dat de gezamentlyke Provincien, hoe eerder zo beter, gave Consenten zullen gelieven in te brengen in de Petitie van den Raad van Staate van den 28 January 1783, met vermindering van de kosten der Schepen, niet in dienst gebragt zullende worden, en van het pro rato van dien tyd dezelve minder zullen dienen, als zy gebragt waren op de Tabellen, waar na de Petitie is gecalculeert, en alle andere Artikelen van kosten dezer Equipagie op gelyken voet; des dat uit het profyt daar van, gelyk boven gemeld is, ook zal worden betaald, het geen de Schepen naar de Oost Indiën langer zullen uitblyven en meerder zullen kosten als waar voor by de Petitie was gezorgt, zullende de Oorlogs Equipagie verder daar mede kunnen worden gehouden voor afgelopen, en voor volgende Vreedens Equipagien aparte Gelden gepetitioneert moeten worden: Maar dan ook, op dat geen onzekerheid daar omtrent plaats grype, en alles niet wederom op den ouden en voorigen voet tot verval kome, en de even opkomende Marine van den Staat niet van alle voedzel beroofd, noch schielyker verdwyne, als zy is opgekweekt, ten spoedigsten by de hand genomen, en tot Resolutie gebragt dienen te worden, de deliberatien van den 31 Maart dezes jaars, raakende de vaste Equipagien in tyd van Vreede. Dat eindelyk van de te neemene Resolutie kennis zoude dienen te worden gegeeven aan Zyne Doorluchtigheid den Heere Prince van Oran-

'sGRAVENHAGE.

Besluit van de Algem. Stat. wegens de Schepen in dienst te houden.

'S GRAVENHAGE. Orange, met verzoek, om met de intentie van Haar Hoog Mog. te willen mede werken, en de nodige ordres aan 's Lands Officieren te willen geeven, op dat de schikkingen, daar by gemaakt, op de convenabelste wyze effect mogen sorteeren; en dat voorts ook daar van aanschryvinge zoude dienen te worden gedaan aan de Collegien ter Admiraliteit, om haar, zo veel hun aangaat, daar na te reguleeren.

Besluit van de Algem. Stat. wegens de schepen in dienst te houden.

Waar op gedelibereerd zynde, hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provincien van Gelderland, Zeeland, Utrecht, Vriesland, Overysfel en van Stad en Lande, het voorsz. gerapporteerde copielyk overgenomen, om in den haaren breeder gecommuniceert te worden.

En heeft den aanweezenden Heer Gedeputeerde van de Provincie van Holland en Westvriesland aangenomen zich daar op nader te zullen verklaaren.

Accordeert met het voorsz. Register.

Schoon de Prins Erfstadhouder eenen brief aan de Staten wegens den Hoogen Krygsraad en het Krygsregtsgebied geschreven heeft, (zie hier voren bl. 983. en volgg.) zo hebben egter H. Ed. Gr. Mog. by meerderheid van stemmen by hun reeds genomen besluit volhard. Hunne Ed. Gr. Mog. hebben ook toegestemd in de voortduuring van de verhooging der soldy, zo als die thands betaald wordt, tot den laatsten Augustus aanstaande. Ook is geraadpleegd over de zaak van den gevangen Vaandrig *de Witte*; en over den onderstand van 14 millioenen, welke de O. Ind. Maatschappy gevraagd heeft; hebbende de Staten dezer Provincie besloten, by voorraad 12 tonnen gouds aan die Maatschappy

op

op te schieten, en de andere Bondgenoten 'sGRA-
aan te maanen, om ook by voorraad eene VENHA-
som toeteſtaan, ten einde de Maatſcnappy GE,
uit hare verlegenheid te redden.

De Pauſelyke Nuncius van Bruſſel, Markgraaf van Buſea, bevindt zig thands in deze Hofplaats, en heeft op de Oranjezaal by den Prinſe Erfſtadhouder het avondmaal gehouden.

Men heeft in de Nieuwspapieren het volgend berigt gelezen:

„ Jonkheer *Alexander Philip van der Capellen*, Kamerheer van Zyne Doorl. Hoogheid den Heere Prinſe van Oranje en Nasſau, Erfſtadhouder &c. &c. &c. vind zig, tot conſervatie van zyn goeden naam, en onbevlekte reputatie, in de indispenſable verpligting, proviſioneel het Publiek te adverteeren, dat de eerrovende geruchten ten zynen nadeele zedert eenige dagen in 's Hage en elders met kwaadaartige oogmerken verſpreid, van allen grond van waarheid zyn ontbloot; houdende hy de uitvinders en disſeminateurs van de voorſz. vertellingen voor verfoeilyke en verachtlyke Lasteraars, en reſerveerende aan zig de faculteit om het voorſz. Publiek nadere opening des noods te geven van die gebeurtenisſen, uit welke de bovengem. aan hem tot nog toe onbekende eerrovende Lieden de opgemelde gerugten valſchelyk hebben verdigt en in de waereld gebragt.

'S Hage den 25 July 1783.

Alex. Phil. van der Capellen.

Den

'sGRAVENHAGE. Den 30 der afgelopene maand Juny hebben Schout en Burgemeesteren dezer Stede, den Drukker van het werk *De Post naar den Neder Rhyn* verboden het verder drukken van dat weekblad; als ook aan alle Boekverkopers het verkopen van beide de Weekbladen, zo de *Post van den Neder Rhyn*, als de *Post naar den Neder Rhyn*; hebben ook de afdrukken van die werken doen ophalen, en nog den 2 July dit besluit genomen:

„ Is goedgevonden en verstaan den Deken „ van het Boekverkopers Gilde alhier „ aan te zeggen, dat, onvermindert de Re- „ solutie van Haar Ed. Achtb. in dato 30 „ September 1782, welke blyft in haar volle „ vigeur, voortaan geene naamloze geschrif- „ ten, hoe genaamd, binnen den Haag en „ Jurisdictie van dien zullen mogen werden „ verkogt en gedebiteert, op pœne van te „ ondergaan de straffen, by Placaaten van „ den Lande ten dezen opzigte gestatueert, „ met last om daar van aan de resp. Boek- „ verkopers alhier de nodige waarschouwin- „ ge te doen, ten einde zy geene ignorantie „ zoude kunnen voorwenden.

„ Accordeert met voorsz. Register.

„ (was get.)

„ J. P. VAN DER HAER."

Hierop vervoegden zig ses Boekverkopers aan Schout en Burgemeesteren dezer Plaatse, by het navolgend verzoekschrift:

Aan

Aan de Edele Achtb. Heeren, Schout en Burgemeesteren van 's Gravenhage.

's GRAVENHAGE.

Request der Boekverkopers nopens gemeld verbod.

Geven reverentelyk te kennen de ondergetekende Deken, Hoofdman, en verdere Gildebroeders van het Boekverkopers Gilde alhier in den Hage;

Dat ter kennisse van de Suppliarten gekomen zynde de Interdictien van U Ed. Achtb. van den 30 Juny en 2 July laatstleden, de Supplianten daar in gevonden hebben diverse merkelyke bezwaaren voor hun te residee ren, welke zy de vryheid genomen hebben in de hier aan geännexeerde Memorie te betogen.

Dat, hoe zeer de Supplianten wel bewust zyn, dat voor Ingezetenen, die zich door een of andere politieke bevelen of verboden van hunnen Magistraat bezwaard rekenen, de naaste weg open staat tot den Souverain, zy echter te veel vertrouwen stellen in de æquiteit van U Ed. Achtb.; dan dat zy niet alvorens hunne grieven aan Dezelven eerbiedig zouden remonstreeren, en daar van het gewenscht redres verwagten.

Weshalven de Supplianten de vryheid neemen zich te keeren tot U Ed. Achtb., ootmoediglyk verzoekende, dat U Ed. Achtb. eene serieuse en gunstige attentie op de bezwaaren der Supplianten, by de geännexeerde Memorie gedetailleerd, gelieven te slaan, en door het intrekken of buiten effect stellen der voorsz. Interdictien, zo van den 30 Juny als 2 July laatstleden, aan de Supplianten weder onverhinderd te laten de vrye exercitie van hunne Negotie, conform de Wetten en Placaaten van den Souverain, en de bepaalingen, daar in gemaakt. 't Welk doende &c.

(Was get.) J. GAILLARD, *Deken.*
P. F. GOSSE, *Hoofdman.*
J. MENSERT.
J. VAN CLEEF.
H. H. VAN DRECHT.
C. PLAAT.

Tot

's GRAVENHAGE.

Tot ſtaving van dit verzoekſchrift was by het zelven gevoegd deze Memorie.

EDELE AGTBAARE HEEREN!

Memorie tot ſtaving van voorſz. Request.

Wanneer U Ed. Achtbaarheden goedgevonden hadden, reeds in den voorleden jaare 1782, by derzelver Reſolutie van den 30 September, de reſpective Boekverkopers alhier in den Hage te waarſchouwen, om zich voortaan te onthouden van Pasquillen, eerrovende Almanakken, Geſchriften, of Prenten te disſemineeren en verkopen, ten einde zich niet bloot te ſtellen aan de pœnaliteiten en ſtraffen, by het Placaat van Hun Ed. Gr. Mog. van den 7 Maart 1754 geſtatueert, en van die Reſolutie een gedrukt Exemplaar aan ieder Boekverkoper te geeven, ten einde te ſtrekken tot zyn narigt, en zich daar naar te reguleeren, hebben de Suppliantén, en hunne Medeboekhandelaars alhier, ofſchoon de gemelde Reſolutie, en inzonderheid de Præmisſen van dezelve, aan onkundigen gelegenheid konden geven om nadeelige gedagten van de Haagſche Boekverkopers te vormen, even als of zy meer, dan de Boekhandelaars in andere Steden en Plaatſen dezer Provintie, zich ſchuldig gemaakt hadden aan contraventie en ſchending der Placaten van den Souverain, echter dezelve geconſidereert als eene vaderlyke waarſchouwing van U Ed. Achtb., ten einde de Supplianten en hunne Medebroeders te herinneren aan hunnen pligt, en voor kwaade gevolgen te behoeden; en hebben even daarom, mitsgaders uit conſideratie, dat by dezelve Reſolutie aan hun geen grooter last opgelegd wierdt, dan welke aan alle Boekverkopers in deze Provincie naar de bevelen van den Souverain incumbeert, die waarſchouwing met dankbaarheid ontfangen, en daar aan, zonder te klagen, eerbiediglyk gedefereerd.

Niets zouden de Supplianten vuuriger wenſchen, dan dat zy ook, onverminderd hunne verpligting, om

om voor het welvaaren van hunne Negotie, en daar door voor het belang van hun en hunne huisgezinnen, te zorgen, met eene gelyke volvaardigheid aan de verdere bevelen en besluiten van U Ed. Achtb., ten aanzien van de Supplianten en hunne Medeboekhandelaars alhier gedaan en genomen, konden obtempereeren.

's GRAVENHAGE. *Memorie tot staving van voorsz. Request.*

Maar daar in de aanzegging, aan de Supplianten op den 30 Juny laatstleden uit naam van den Hoofdman van het Boekverkopers Gilde dezer plaatse op order van U Ed. Achtb. gedaan, en woordelyk van dezen inhoud zynde: „Door de Edele Achtbare „Heeren Schout en Burgemeesteren van 's Gra„venhage wordt verboden te verkopen *De Post* „*van den Neder Rhyn*, *De Post naar den Neder* „*Rhyn*, en verders geordonneert alle de overig „hebbende Exemplaren of Nommers over te gee„ven, om aan Zyn Hoog Edelheid bezorgt te wor„den, zo als ook van de volgende Nommers, die „ontfangen mogten worden, op de pœnaliteit; „volgens de laatste Resolutie van 30 Sept. 1782." Mitsgaders in de Resolutie van U Ed. Achtb., twee dagen daar na, te weten op den 2 dezer Maand, genomen, waar by U Ed. Achtb. hebben goedgevonden en verstaan, „den Deken van het Boek„verkopers Gilde alhier aan te zeggen, dat, on„vermindert de Resolutie van Hun Ed. Achtb. in „dato 30 September 1782, welke blyft in haar „volle kragt en vigeur, voortaan geene naamloze „Geschriften, hoe genaamd, binnen den Haag en „Jurisdictie van dien zullen mogen werden ver„kogt en gedebiteerd, op pœne van te ondergaan „de straffen, by Placaaten van den Lande ten „dezen opzichte gestatueert; met last, om daar „van aan de respective Boekverkopers alhier de „nodige waarschouwing te doen, ten einde zy „geene ignorantie zouden kunnen voorwenden." —— Daar in beide die bevelen van U Ed. Achtb. meer dan een, niet gering, bezwaar voor de resp. Boekhandelaars in deze Plaatse gelegen is, zo vermee-

GRAVENHAGE. meenen de Supplianten hunne rechtmatige klagten daar omtrent niet te mogen verbergen, maar integendeel aan zich zelven en aan het algemeene welzyn der boeknegotie verschuldigd te zyn, om dezelve met eerbied en gepaste vrymoedigheid te brengen onder het oog van die geenen, van wien zy het herstel daarvan kunnen bekomen, en ten dien einde dezelve in de eerste plaats aan U Ed. Achtbaarheden zelve respectueuselyk voor te dragen, en het redres daarvan te imploreeren.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

Alvorens echter de Supplianten daar toe overgaan, neemen zy de vryheid vooraf uitdrukkelyk te declareren, dat zy de bovengemelde aanzegging van den 30 Juny laatstleden, voor zo verre die continueert het verbod van het Weekblad, *De Post naar den Neder Rhyn* genaamd, zich in geenen deele aantrekken, als van het eerste oogenblik af, dat die aanzegging aan hun geschied is, van begrip geweest zynde, dat, daar de Drukker en Uitgeever van dat Geschrift hier in den Haag woonachtig waren, zy Supplianten zich met hetzelve niet behoorden te bemoeijen, maar de verantwoording daar van aan gemelden Uitgever en Drukker moesten overlaten; doch waarin dezen, gelyk gebleken is, te kort zyn geschoten: weshalven de Supplianten U Ed. Achtb. imploreeren, om al het geen door de Supplianten op de voorsz. aanzegging van den 30 Juny laatstleden geremarqueert zal worden, te considereeren, als alleenlyk betrekking hebbende op het daarin vervat verbod van den Post van den Neder Rhyn, en bevel tot overgaaf der overig zynde Exemplaren, en volgende Nommers, die van dit Weekblad nog zouden mogen ontfangen worden.

Om eenige order in deze Memorie te houden, en alle redites te vermyden, zullen de Supplianten trachten te doen zien:

1. Dat beide de voorsz. interdictien, zo van den 30 Juny als van den 2 July laatstleden (onder reverentie) laboreeren aan een defect van een der essen-

fentieelfte requifiten, welke in verbiedende Wetten vereischt, en ook steeds in diergelyke Wetten van den Souverain dezer Provintie gevonden worden.

's GRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

2. Dat beide die interdictien, zo generaal als dezelve liggen (indien zy zouden moeten stand houden) niet alleen een important nadeel aan de boeknegotie in deze Plaats, en merkelyke schade voor de Supplianten zouden na zich sleepen; maar ook stryden zouden met de Natuurlyke en Burgerlyke Vryheid, welke aan de Ingezetenen dezer Plaats, gelyk de Supplianten in alle eerbiedigheid vertrouwen, zo wel als aan alle Bewoonders dezer Provintie, onder de zachte en billyke regeering van Hun Ed. Gr. Mog. is competeerende.

3. Dat beide die interdictien, al moesten dezelve agtervolgd worden, nog infructueus zouden zyn, en nimmer aan het oogmerk, dat men daar mede schynt te beüeren, zouden voldoen of beantwoorden.

4. Dat die interdictien beide, ook uit hoofde van het defectueuse in de Pars vindicativa van dezelve, of niet te executeeren zyn, of de Supplianten aan veele vexatien zouden exponeeren.

En met de adstructie van deze vier pointen hoopen de Supplianten de rechtmatigheid hunner klagten, en de billykheid van hun verzoek, volkomen te zullen hebben betoogd.

Wat het eerste point betreft, dat namentlyk aan beide de voorsz. interdictien ontbreekt een der essentieelste requisiten van eene verbiedende of pœnaale Wet; daaromtrent neemen de Supplianten de vryheid te remarqueeren, dat het aan een ieder, die slegts eenige kundigheid van de vereischten van goede Wetten bezit, bekend is, dat in alle Wetten, waarby aan de Ingezetenen de eene of andere daad verboden wordt, zo veel mogelyk, de reden en noodzaaklykheid van dat verbod betoogd moet worden, ten einde elk Ingezeten overtuigd worde, dat hy niet op eene willekeurige wyze in zyne Vry-

 heid

'sGRAVENHAGE. Memorie tot staving van voorsz. Requesst.

heid verkort wördt, maar dat het belang der Maatschappy zulks vordert. „ Un moyen, (zegt de kundige Schryver des Principes de la Legislation, Liv. II. Chap. 5.) (a) d'augmenter le respect, qu'on porte si naturellement au Legislateur & de faciliter la soumission à ses ordres, c'est d'exposer la raison des Loix en les composant. C'est un Orgueil despotique, & une hauteur deplacée, quand on tache de faire sentir aux sujets toute la force de la bride, qui les guide, & quand on allegue le seul plaisir de commander pour motif de toutes les Loix. Les Hommes aiment, plus qu'on ne paroit croire, d'obeir aux præceptes de la Raison universelle, & l'on n'a qu'a leur presenter ces preceptes dans leur beauté naturelle, pour être sur de l'obeissance la plus

(a) Dat is, „ Een middel ter vermeerdering van den eerbied, die men zo natuurlyk aan eenen Wetgeever toedraagt, en ter bevordering van de onderwerping aan zyne bevelen; is de Reden der Wetten in het zamenstellen van dezelve te betoogen. Het is eene despotieke hoogmoed, en eene kwalykgeplaatste trotsheid, wanneer men aan de Onderdaanen tracht te doen gevoelen de volle kragt van den teugel, die hen bestiert, en wanneer men het bloote vermaak van te gebieden bybrengt voor beweegredenen van alle de Wetten. De menschen zyn meer, dan men schynt te geloven, genegen om te gehoorzamen aan de voorschriften van de algemeene gezonde Reden, en men behoeft slegts hen die voorschriften in haare natuurlyke schoonheid voor oogen te stellen, om verzekerd te zyn van de vaerdigste gehoorzaamheid. Een Wetgever, die reden van zyne Wetten geeft, is een goed Vader des huisgezins, die zyne kinderen van hunne waare belangens onderrigt, en hen aanmaant om hun geluk te bevorderen. Ook worden zyne lessen met eerbied en erkentenis aangehoord, en zyne bevelen volvaerdig naargekomen, om dat de liefde de gehoorzaamheid inboezemt; terwyl men tracht zich te onttrekken aan een gezag, het welk alleen door vrees eene blinde en slaafsche onderwerping vordert.

plus promptes. Un Legiſlateur, qui motive ſes Loix, eſt un bon Pere de famille, qui inſtruit ſes enfants de leurs vrais interêts, & qui les exhorte à faire leur bonheur: auſſi ſes Leçons ſont écoutées avec reſpect & avec reconnoiſſance, & ſes ordres ſont executés avec allegreſſe, parce que l'Amour inſpire la docilité, pendant qu'on tache de ſe ſouſtraire à une autorité, qui par la crainte exige une obeiſſance aveugle & ſervile." En de groote *Puffendorff* drukt zich daaromtrent in zyn werk Les Devoirs de l'Homme & du Citoyen Liv. I. Chap. 2. §. 5. dus uit: (*b*) „ Celui, qui impoſe l'obligation, & qui en imprime le ſentiment „ dans le cœur de l'Homme, c'eſt proprement un „ Superieur, c'eſt à dire, un Etre, qui à non ſeulement des forces ſuffiçantes pour faire ſouffrir „ quelque mal aux contrevenans; mais encore de „ juſtes raiſons de pretendre gener, comme il le „ juge a propos, la liberté de ceux, qui dependent de lui. —— En effet, quiconque n'a d'autre „ raiſon à m'alleguer, que la force, qu'il a en „ main, pour me contraindre à ſubir le Joug, „ qu'il veut m'impoſer, peut bien me porter par „ la

's Gravenhage. *Memorie tot ſtaving van voorſz. Requeſt.*

(*b*) Dat is, „ Hy, die de verpligting oplegt, en 'er het gevoel van drukt in 's menſchen hart, is eigentlyk een Opperheer, dat is te zeggen, een Wezen, het welk niet alleen genoegzame kragten bezit om de Overtreders eenig kwaad te doen lyden, maar ook regtmatige redenen heeft, om, zo als hy het raadzaam vindt, te willen bedwingen de Vryheid van die van hem afhangen. —— In de daad, al wie my geene andere reden kan aanhaalen, als de macht, die hy in handen heeft, om my te dwingen my te onderwerpen aan het juk, dat hy my opleggen wil, kan my wel zo ver brengen, om voor een tyd liever te buigen, dan my bloot te ſtellen aan een verdrietiger kwaad, dat myne tegenſtand my op den hals haalen zoude; maar die vrees verwydert zynde, zal niets my beletten, dat ik my eerder naar myne zinnelykheid gedraage, dan naar de zyne.

'S GRAVENHAGE. ..

Memorie tot staving van voorsz. Request.

„ la à aimer mieux flechir pour un tems, que de „ m'exposer a un mal plus facheux, que ma resistence m'attireroit: mais cette crainte éloignée, „ rien n'empechera, que je ne me conduise à ma fantaisie, plutot qu'a la sienne."

Hierom is het ook, dat de onsterffelyke *Hugo de Groot* Inleid. tot de Holl. Regtsg. 1 b. 2 d. met zyne gewoone beknoptheid en bondigheid een Wet noemt een Werk des Redens, het welk door een ander Hollandsch Rechtsgeleerde, Mr. *J. Cos* in zyne Verhandeling over de Wetten §. 30. in dezer voegen gecommentarieert wordt: „ Door de Reden, waarop de Wet steunen moet, afgezondert van het eerlyke, waarvan het tweede requisit spreekt, verstaan wy de aanradende oorzaak tot het maken van de Wet. Want geene Wet kan kragt hebben, ten zy een oorzaak gevonden wordt, om welke die worde gemaakt, en hierom wordt in een Wet, en wel in de Voorreden deszelfs, in 't gemeen gevonden deze of diergelyke periode: *Alzo t'onzer kennisse gekomen*, — *Alzo zulks iets zich toedraagt enz* — Indien het anders geschiedt, en dat een Wetgeever zyn behagen voor de oorzaak van Wet steld, is zulks het werk veel eer van een Tyran, als van een goeden en deugdzamen Vorst." En in de daad, het mogt wel eer in eene eenhoofdige en despotieke Regeering aangaan, dat de Monarch by de Wetten, door hem gemaakt wordende, geene andere reden gaf, dan: *tel est notre bon plaisir*; maar in een Land, waarin (om met de woorden van den uitmuntenden Schryver van de Historie der Satisfactie van Goes te spreeken) de Overheden menschen zyn, uit de Inboorlingen des Lands genomen, die geene aangeborene maar eene ontleende magt hebben, die even als de geringste Onderzaten aan de Wetten gebonden zyn &c. Met één woord, in een vry Land moeten de Ingezetenen alleen door de Reden geregeert, en by ieder bevel hunner Overheden, waardoor zy in hunne natuurlyke vryheid verkort of beperkt worden,

overtuigd worden van de noodzaaklykheid dier verkorting of beperking. Tieuwens geen ander dan dit doorlugtig en roemryk voetspoor wordt door 's Lands Vaderen, onzen wettigen en wyzen Souverain, betreden, die geen verbod laten uitgaan, of Hoogstdezelven zyn gewoon de reden daar van in de Præmissen hunner Placaaten bekend te maaken, die het verkopen, distribueeren en leezen van eenig boek of geschrift niet verbieden, of Hoogstdezelven geeven vooraf by hunne Publicatien kennis, of van het injurieuse en læsive, of van het Godslasterlyke en profane; met één woord, van het schadelyke voor de Maatschappy, dat in die boeken of geschriften resideert. Getuigen daar van zyn de twee laatste Placaaten van Hun Ed. Groot Mog. tot verbod van zekere twee bekende schandaleuse en injurieuse libellen, in welke beide Placaaten de Souverain, voor dat Hoogstdezelve tot de sanctie en het verbod toetreed, eerst aan hunne goede Ingezetenen het schandaleuse en seditieuse dier geschriften op eene energique wyze voor oogen houdt.

'sGRAVENHAGE. *Memorie tót staving van voorsz. Request.*

Het zy de Supplianten nu gepermitteerd deze algemeene, klaare en ontegenspreeklyke maximes, op de te voren gem. interdictien van den 30 Juny en 2 July laatstleden te appliceeren, en ten dien einde, eerst met relatie tot het eerstgemelde Verbod van den 30 Juny, met allen eerbied te vraagen, welke tog de reden mag zyn van het Verbod van den *Post van den Neder Rhyn?* een Weekblad, het geen met zo veele graagte gelezen wordt, — waar in het grootste gedeelte der Natie zo veel smaak schynt te vinden, — dat reeds meer dan twee Jaaren lang binnen deze Provintie, ook in deze Plaats, opentlyk, zo dat niemand daarvan ignorantie kan pretendeeren, gedebiteerd is, — het welk door den Souverain nimmer is verboden geworden, maar nog dadelyk in alle de overige Steden en Plaatsen, niet alleen van deze Provintie, maar van geheel Nederland, ongestoord verkogt

's GRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

en gelezen wordt? Immers valt hetzelve notoirlyk niet in de termen van de Placaaten van den Souverain, zelfs niet van de nadere Resolutie van U Ed. Achtb. van den 2 dezer maand, dewyl de Uitgeever van dit Geschrift alomme bekend is, en opentlyk daar voor uitkomt. Nog eens, welke mag tog de reden zyn, die U Ed. Achtb. alleen, door niet een eenig ander Magistraat in dit opzicht voorgegaan of gevolgd, aangespoord heeft, om, juist speciaal hier ter Plaatse, dit Weekblad te interdiceeren? In de gedaane interdictie zelve wordt daar van geene de minste reden gegeeven, of schoon het uit het te voren gepræmitteerde eene zekere waarheid is, dat, hoe singulierder een verbod is, het zo veel te meer noodzaaklyk is, de reden daar van aan de Ingezetenen medetedeelen. De Suppliantem moeten bekennen, geene genoegzame reden te kunnen penetreeren, ja het zal hun, zo zy hoopen, tot geene misdaad geduid worden, als zy twyffelen, of 'er wel eene genoegzame reden voor zo een generaal verbod uittedenken zy. Immers, indien men al eens wilde onderstellen, dat in het een of ander Nommer iets berispelyks te vinden zoude zyn, of dat daarin deze of geene persoon zich mogt waanen gepiqueert te zien, en daarom U Ed. Achtb. zoude hebben mogen permoveeren, om daar omtrent hun ongenoegen te toonen, (van al het welk echter de Supplianten ten eenemaal onbewust zyn,) zo zoude daaruit nog niet volgen, dat alle de Nommers van dit Weekblad berispelyk waren, en dat alle dezelve daarom verboden zouden kunnen worden. Wanneer, by voorbeeld, een Schryver twintig, dertig of meerder Geschriften uitgegeeven heeft, waar in niets kwaads te vinden was, maar vervolgens een eenendertigste geschrift in de waereld bragt, het welk meriteerde gesupprimeerd te worden, zoude het dan billyk en rechtmatig zyn, tevens alle de andere dertig goede Schriften van dien Schryver te verbieden en optehalen? Toen de Hoofd-Officier der Stad Utrecht

ver

vermeende eenige actie tot lasten van den Uitgeever van het gemelde Weekblad te hebben, ter zaake, dat zommige Nommers van hetzelve licentieus zouden zyn, en insimulatien tegen diverse Staatspersonen zouden bevatten, sustineerde hy nogtans niet, dat alle de Nommers van dat Weekblad zouden moeten verboden en verbeurd verklaard worden, maar hy bepaalde zynen eisch daar omtrent alleen tot drie Nommers, welke hy als schuldig considereerde. Doch by de aanzegging in quæstie zyn alle de Nommers, hoe genaamd, van dat Weekblad verboden en opgehaald. De Suppli- anten zullen niet lang blyven staan op de ophaling zelve in abstracto, en de wettigheid of onwettigheid van dien; zy weten, dat diergelyke ophalingen meermalen door Magistraaten geschieden; zy erkennen ook, dat het in zommige gevallen noodzaaklyk kan zyn, de poursuites tegen een schadelyk geschrift te beginnen met de ophaling; maar zy vermeenen tevens in alle nederigheid, dat van dat middel niet dan een zeer schaars gebruik, en alleen in gevallen van dringende noodzaaklykheid behoord gemaakt te worden; omdat het in genere tegen de eerste principes van het Recht aanloopt, met de executie te beginnen, en zonder een wettig vonnis zich den eigendom van anderen, somtyds van Vreemdelingen, wanneer de Uitgeevers buiten de Provintie woonen, toe te eigenen. Dit is reeds voor de Supplianten aangemerkt in de doorwrochte Memorie, door de Leydsche Boekhandelaars in den jaare 1770 aan hunnen Magistraat, by gelegenheid van het Concept-Placaat van den Hove van Holland tegen de Godslasterlyke en obscoene Boeken, overgegeven, en door den bekenden Advocaat *Elias Luzac* ter dier tyd gesteld en te vinden in de Jaarboeken van het gemelde Jaar (pag. 809 en volgg.), waar van de Supplianten in het vervolg meermaalen gebruik zullen maaken. Daarin wordt, ten aanzien van de magt, aan de Officiers by dat Concept-Placaat toegedagt, om de,

'S GRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

'sGRAVENHAGE. de, naar hunne gedagten, Godslasterlyke of obscoene boeken te interdiceeren en optehaalen, met veel nadruk en waarheid gezegt: „ Hier wordt aan de „ Officieren zelfs gelaten de magt om propria ab „ auctoritate executione te beginnen, alle exempla- „ ren te doen ophaalen, of (met andere woorden „ gezegd) te confisqueeren, zo dat, indien, by „ voorbeeld, een Boekverkoper hier te Lande van „ zyn Correspondent te Parys ontfing eenige exem- „ plaaren van 't 1ste Deel van een Dictionaire Ency- „ clopedique, zo zoude de Officier van de Plaats, „ alwaar die Boekverkoper woont, niet alleen het „ vermogen hebben om 'er het verkopen en ver- „ handelen van te interdiceeren, maar nog daar en „ boven bevoegd zyn om zich het goed van dien „ Franschen Boekverkoper te approprieeren. En „ dit zal plaats hebben onder een vry Gemeene- „ best, daar onder despotieke Regeeringen geper- „ mitteerd wordt, dat het geen, 't welk men niet „ wil gedogen, dat verkogt wordt, aan den Eige- „ naar te rug wordt gezonden, of verkogt, mits „ de bladzyden, welke men oordeeld iets aanstoo- „ telyks te bevatten, veranderd of gecartonneerd „ worden!"

Memorie tot staving van voorsz. Request.

Maar de ophaaling daar gelaaten zynde, meenen de Supplianten zich echter met het hoogste Recht over het verbod, van dat werk meer te verkopen, te kunnen beklagen. Waarlyk indien het den Supplianten en hunne Medeboekhandelaar alhier niet gepermitteerd zyn zal, om een Werk, dat zo lang reeds in de waereld geweest is, dat door den Souverain en alle Magistraaten van Steden en andere Plaatsen binnen deze Provintie gedoogt is geworden, dat zelfs een juridicq onderzoek ondergaan heeft, en door den competenten Regter vry van allen blaam en de daar tegen ingebragte accusatien verklaard is geworden, te verkopen; dan moeten de Supplianten bekennen niet te weeten, welke Werken zy zullen vermogen te debiteeren.

Doch dit is het nog niet al. By de gemelde Inter-

terdictie wordt ook verboden het verkopen van de volgende Nommers, welke van dit Weekblad nog ontfangen mogten worden. En tot zulk een Verbod vertrouwen de Suppliänten, onder eerbiedige Correctie, dat althans geene wettige reden met mogelyk exsteeren kan. Immers weeten nog UEd. Achtb., nog iemand anders, buiten de Schryvers en Uitgeever van hetzelve geschrift, wat de inhoud van de volgende Nommers zyn zal, veel min, dat dezelve iets aanstotelyks zullen bevatten; En de Supplianten laaten het dus aan de eigene æquitabele doorzicht van U Ed. Achtb. over, of het met de Vryheid, die niets verbiedt, dan het geen schadelyk is, met het Recht en de Billykheid wel overeenkomstig zy, om het verkopen der volgende Nommers van het gem. Weekblad, zo lang men niet bevindt, dat dezelve eene suppresfie meriteeren, te interdiceeren. De Supplianten vleijen zich, dat dit geavanceerde meer dan genoeg is, om te doen zien, dat de Interdictie van den 30 Juny laatstleden, is ontbloot van eene genoegzaame en regtmatige oorzaak, en dus van een der esfentieelste requisiten van eene Lex prohibitiva.

's GRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

Niet beter is het, naar der Supplianten gedagten, gelegen met de laatste Resolutie van U Ed. Achtb. van den 2 dezer Maand, waarby U Ed. Achtb. hebben goedgevonden te verbieden het verkopen van alle naamlooze Geschriften, hoe genaamd, binnen den Haag en Jurisdictie van dien; want, wat ook in deze Resolutie verstaan moge worden door de benaaming van Naamlooze Geschriften, het zy men dit appliceeren zoude willen ook op Geschriften zonder naam van den Autheur, en die dus ook in zekeren zin naamloos genoemd kunnen worden, het zy men daar by alleen gebuteerd hebbe Geschriften zonder naam van Autheur en Uitgeever of Drukker beiden, iets, het geen in allen gevalle in deze Resolutie, als eene pœnaale Wet zynde, duidelyker en klaarder hadt behooren bepaald te worden, en waar omtrent de

'sGRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

Suppliauten thans nog in het onzekere verseeren; zo zal toch niemand willen ontkennen, dat onder die naamlooze Geschriften, in den laatstgemelden en ruimsten zin genomen, zo wel goede als kwaade, zo wel nuttige als schadelyke, zo wel oproerstillende als seditieuse kunnen gevonden worden. En het zal dan den Suppliauten ook verboden zyn om die goede en nuttige Geschriften te debiteeren en te verkopen? — Ja, als men aan den uiterlyken schors der woorden van deze Resolutie zoude willen blyven hangen, zo zoude men moeten besluiten, dat het juist alleen de Goede, immers onschadelyke, Geschriften zyn, waarvan het debiet by deze Resolutie verboden wordt; want daar reeds by de Resolutie van UEd. Achtb. van den 30 September 1782 verboden waren alle Pasquillen, eerrovende Almanakken, en diffamatoire Geschriften, die doorgaans naamloos zyn, en die Resolutie by de laatste van den 2 dezer Maand ingeroepen wordt, met bepaling, dat dezelve onverminderd en in haar volle vigeur blyven zal, en daar dus de laatste van den 2 dezer Maand iets meerder moet contineeren, dan die van den 30 September 1782, zo zoude daar uit volgen, dat daarby juist de onschadelyke en goede naamlooze Geschriften geïnterdiceert worden, nadien de kwaade en schadelyke reeds by vorige Resolutie waren verboden. Maar dit idée is te wanstallig, dan dat de Suppliauten hetzelve aan UEd. Achtb. zouden attribueeren. Het is ook verre van de Suppliauten, dat zy zouden sustineeren, dat deze interdictien door U Ed. Achtb. gedaan zouden zyn alleen uit bloote caprice, of om een blyk eener willekeurige magt te geeven, en de Haagsche Boekhandelaars willens en weetens te drukken. Neen, zulke laage denkbeelden voeden de Suppliauten van hunnen Magistraat niet! Integendeel gelooven zy, dat deze interdictien toe te schryven zyn aan eenen yver van U Ed. Achtb. tot bereiking van een heilzaam oogmerk, het weeren namentlyk van Lasterschriften, en dat U Ed. Achtb.

ge-

gemeent hebben daartoe het efficacieuste middel te zyn, alle naamlooze Geschriften, hoe genaamd, te verbieden. Maar, even gelyk de Supplianten van harten het heilzaame van een zodanig oogmerk van U Ed. Achtb. erkennen, even gelyk zy ter goeder trouwe wenschen en verlangen, dat het mogelyk ware de bron van alle Lasterschriften, waar door zy dagelyks in gevaar van in ongelegenheid te raaken gebragt kunnen worden, voor altoos te stoppen, even gelyk zy al verder overtuigd zyn van de waarheid van het Axioma (*c*), qui vult finem, vult media, even zeer houden zy zich verzekerd, dat (om nu niet te ramarqueeren, dat tot bereiking van dat oogmerk zelfs niet genoegzaam zoude zyn, een verbod van alle naamlooze Geschriften, wyl de ondervinding nog binne weinige dagen geleerd heeft, dat het niet ontbreekt, aan seditieuse Libellen, waar voor de Autheurs zich niet schaamen opentlyk hunnen naam te zetten.) een ieder met hem zal moeten instemmen, dat men tot weering van eenig kwaad niet alle middelen, zonder onderscheid, kan employeeren, — dat men in de beraaming dier middelen niet slegts moet zien op het geene eene Overheid kan doen in eenen physicquen zin, maar ook het oog moet slaan op het geen Zy al of niet kan doen in eenen moreelen zin; — dat men om tegen te gaan het misbruik der natuurlyke en burgerlyke Vryheid, door dezen of geenen begaan, niet tevens moet verbieden het onschuldig gebruik van die Vryheid aan anderen, — dat men om het schadelyk te weeren niet tevens het nuttige den bodem in moet slaan, — dat men om het onkruid te wieden niet tevens de goede vrugten moet verdelgen, — met één woord, dat men de remedie voor de kwaal niet uit andere hoofden erger moet maaken, dan de kwaal zelve. Wat toch zoude men denken van eene Overheid, die in een

'sGRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Requeste.

(*c*) Die het einde wil, wil ook de middelen.

's GRAVENHAGE. een tyd, dat veelvuldige huisbraaken en dieveryen des nagts gepleegd worden, zonder dat men de daader ontdekken kan, (zo als dit nog niet lang geleden het geval in deze Plaats geweest is) tot weering dier misdaaden een ieder Ingezeten wilde verbieden om des nagts buiten zyn huis te komen? Of wat zoude men gevoelen van eenen Souverain, die, om de dronkenschap te weeren, alle gebruik van Wyn of sterken Drank zoude willen verbieden? Het middel zoude in beide gevallen vry zeker zyn, maar zoude men met reden niet sustineeren, dat zodanig eene Overheid in het weeren dier ondeugden te ver ging, en de paalen van haare magt overschreidde? Zo ook omtrent het verkopen van Boeken. Kunnen 'er onder naamlooze Geschriften, aanstootelyke, seditieuse, en wat dies meer zy, gevonden worden, 'er kunnen ook goede, nuttige, en stichtelyke onder gevonden worden; en het gaat dierhalven in geenen deele aan, om, tot stuiting der kwaade, tevens de goede te weeren. „ Wanneer is het, vraagen te recht de Leydsche Boekverkopers in de voorengem. Memorie, „ dat volgens de gronden van het Natuurlyk „ en Algemeen Recht het eene mensch op de daden van een ander mensch eenig recht verkrygt? „ Immers nooit anders, dan wanneer de een door „ de daaden van den ander in zyn recht benadeeld „ wordt, niet wanneer die daaden zulks alleen kunnen doen. En dewyl de opinien, of het een „ en ander Boek, Gescrift, of Prent, schade zal „ doen of niet, en dus iemands recht benadeelen „ dan niet, oneindig kunnen differeeren, zo kan „ 'er ook over de schadelykheid van een Boek, „ Geschrift, of Prent, en over de meer of mindere schadelykheid derzelver, niet eerder geoordeeld worden, dan wanneer het existeert, en „ aldus door den Souverain is verklaard." De Supplianten schroomen, uit die uitmuntende Memorie meerder over te schryven, hoe zeer dezelve op dit respect der leezing overwaardig zy, en neemen

Memorie tot staving van voorsz. Request.

men dus alleen de vryheid U Ed. Achtb. eerbiedig tot het stuk zelve te renvoyeeren, vooral tot het geen daar van in de gemelde Jaarboek, pag 856—865, gevonden wordt; alwaar men deze natuurlyke stelling betoogd zal vinden, dat, hoe noodzaaklyk men het ook mag oordeelen, om zeker kwaad of bederf te stuiten, men ten minsten wagten moet, tot dat het gift 'er is, om het tegen te gaan, maar niet, uit eene te ver getrokkene voorzorg, het gebruik van alle kruiden, hoe genaamd, verbieden.

'sGRAVENHAGE. *Memorie tot staving van voorsz. Requeste.*

Meerder achten de Suppliaaten niet te moeten bybrengen tot staving van het eerst voorgestelde hoofdpoint, en zy zullen derhalven nu toetreeden om in de tweede plaats te doen zien:

Dat de meergemelde interdictien, zo generaal als zy liggen, (indien dezelve zouden moeten stand houden) niet alleen een important nadeel aan de Boeknegotie in deze Plaats, en merkelyke schade voor de Suppliaaten, zouden na zich sleepen; maar ook stryden zouden met de Natuurlyke en Burgerlyke Vryheid, welke zo wel aan de Burgers en Inwoonders van 's Hage, als aan de overige Ingezetenen van den Lande, competeert.

De Suppliaaten hebben reeds met een enkeld woord aangemerkt, dat onder de volgende Nommers van den *Post van den Neder Rhyn* onschadelyke ja nuttige Vertoogen kunnen zyn, en dat onder naamlooze Geschriften ook goede en heilzaame Werken gevonden kunnen worden, en ook dadelyk gevonden worden. Zy vertrouwen, dat zulks door niemand in twyffel getrokken zal worden. Maar misschien zal een ieder niet weeten, dat het getal der goede naamlooze Geschriften (in den ruimsten zin, dat is, zonder naam van Autheur en Uitgeever beiden, genomen,) zo groot is. En de Suppliaaten kunnen daarom met vollen vertrouwen, en naar de zuiverste waarheid, U Ed. Achtb. verzekeren, dat diergelyke onberispelyke, doch naamlooze, Werken menigvuldig zyn, en zelfs,

in-

'S GRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

inzonderheid de vreemde Werken, thans menigvuldiger dan te vooren, dewyl het zedert eenigen tyd in vreemde Landen, als Duitschland, Vrankryk, en vooral in Zwitzerland zeer gebruiklyk is, om alleenlyk op den tytel der Boeken de Stad, waar in zy gedrukt zyn, te plaatsen, zonder den naam der Uitgeevers of Drukkers daar by te voegen. De eerste Editie der Dictionnaire Encyclopedique, de Histoire Philosophique des deux Indes, la Richesse de la Hollande, de Zwitzersche Editie van le Theatre a l'Usage des jeunes Personnes, de origineele Hoogduitsche Uitgave der Physionomische Reizen, de Kritische Welder, en meer anderen, kunnen daarvan ten bewyze strekken, en elke bezending, welke de Boekverkopers uit die Landen thans krygen, is in staat om een ieder daar van te overtuigen. Doch dit heeft niet alleen plaats ten aanzien van vreemde Werken, maar ook van zulken, die in deze Republiek, en speciaal in deze Provintie van Holland, gedrukt en uitgegeven zyn. Dit is reeds getuigd door de Leydsche Boekverkopers in hunne meergemelde Memorie, wanneer zy met ronde woorden zeggen: ,, De vryheid om ,, Boeken te drukken, uittegeeven, te verkopen, ,, en te verhandelen, zonder de verpligting van ,, met een imprimatur begunstigd te moeten worden, zonder dat de Autheur of Uitgeever zich ,, bekend behoefde te maken, zonder dat de Boekdrukker of Verkoper den naam van de plaats of ,, zyn naam op den tytel behoefde te melden, zonder dat 'er vrees was voor ophalen, heeft in deze Provintie verscheide importante Werken doen ,, onderneemen en aan 't licht brengen, die anders ,, nooit in onze Provintie gedrukt zouden zyn. Die ,, zelfde Vryheid van drukken heeft de Provintie ,, van Holland, als de Marktplaats gemaakt van ,, vreemde Boeknegotie." En verlangt men na bewys, men slaa slegts het oog op de menigvuldige geestige en nuttige periodicque Schriften, die tot Eer der Natie in deze Provintie uitgegeeven zyn,

als

als een Spectator, Misantrope, Denker, Philantrope, Opmerker, Onderzoeker, Christen &c., die alle by hunne eerste uitgifte volstrekt naamloos geweest zyn, wyl agter dezelven alleenlyk gevoegd was eene Lyst, of zogenaamde Stok van Boekverkopers, alwaar dezelve te bekomen waren, zonder dat men naam van den origineelen Uitgeever daar uit leezen konde. Men denke slegts om die verbaazende menigte van Gedichten, waar by ontelbaare Dichters letterkransen om de hoofden der Helden van den Doggersbank gevlogten, den welverdienden lof van den dapperen *Zoutman* uitgebazuind, of ter roemryke nagedagtenis van den voor het Vaderland op het bed van Eer gesneuvelden *Bentinck* gezongen hebben, en waarvan de meeste volkomen naamloos zyn. Die allen nu, en duizend anderen, zullen de Suppliânten niet mogen verkopen, als de gemelde interdictien, zo algemeen als zy liggen, stand moeten houden. En hoe zeer deze laatstgemelde Schriften om hunne kleinte van weinige waarde en belang voor de Suppliânten schynen, de menigte toch maakt een vry groot object van winst voor hen uit. Maar van een important gewicht voor de Suppliânten zyn inzonderheid de eerstgemelde vreemde naamlooze Werken. Schier by elke bezending van nieuwe Boeken, welke zy uit de gemelde Gewesten bekomen, ontfangen zy zodanige naamlooze Geschriften en Werken. Wat zullen de Suppliânten, en hunne Medeboekhandelaars ter dezer plaatze, daar mede uitvoeren? Die voor hunne reekening houden, schoon zy ze niet mogen verkopen? of die aan de Afzenders te rug zenden, en hun met een dubbeld port, dat dikwils zeer aanmerkelyk is, bezwaaren? En wat zal dan daarvan het gevolg zyn? Immers geen ander, dan dat de Afzender en Correspondent, ziende dat zyne gezondene Boeken hier niet verkogt worden, of dat hy dezelve tot zyne schade te rug krygt, voortaan zal ophouden diergelyke Boeken te stuuren, maar die naar el-

's GRAVENHAGE. *Memorie tot staving van voorsz. Request.*

'sGRAVENHAGE. elders in nabuurige Steden zenden zal, en voorts de Correspondentie met de Haagsche Boekverkopers zal laten vaaren, immers merklyk besnoeijen; en dat by gevolg de Boeknegotie hier ter plaatze, die reeds, helaas! te veel in verval is, nog meerder geruïneert, en de Boekverkopers op eene vergaande wyze benadeeld, en van hunne kostwinning beroofd zullen worden.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

Maar dit is het nog niet al: het oogmerk van alle naamlooze Geschriften moet natuurlyk zyn, om voortekomen, dat dezelve door de Inwoonders dezer Plaats geleezen worden, want gedrukte Boeken doen maar nadeel, wanneer zy gelezen worden, en, wierden zy niet gelezen, het drukken of verkopen zoude niet schaden. Het zal dus, als die interdictien blyven subsisteeren, den Haagschen Ingezetenen niet meer vrystaan, om voortaan zich te verheugen of te deelen in de dankb're vreugdegalmen, voor waare verdiensten aangeheft. Het zal hun niet mogen gebeuren, om, wanneer 'er een andere *van Effen* mogt opstaan, om door geestige Vertogen de Zeden der Gemeente te verbeteren, ook die ten hunnen nutte te gebruiken en te lezen.

Het zal hun belet zyn, om, wanneer een of ander bekwaam Godgeleerde de pen mogt opneemen, om, op het voetspoor van den Christen, den Godsdienst voortteplanten, en door gestadige aanhouding het Menschlyk hart te verbeteren, die heilzaame spyze mede te nuttigen. Dit alles zal hun weerhouden worden, daar hunne Nabuuren, en alle hunne Mede-Ingezetenen van een en dezelfde Souverainiteit, daar van naar welgevallen gebruik zullen kunnen maaken, ten zy die Schryvers mogten goedvinden, om, ten gevalle der Haagsche Ingezetenen alleen, hunne periodicque Geschriften op eene tot nog toe ongewoone wyze uittegeeven. En wat zal de reden zyn, waarom dit alles aan de Haagsche Ingezetenen ontnomen zal worden? Het zy met den diepsten eerbied gezegt, eene al te scrupuleuse voorzorg van hunnen

Ma-

Magistraat tegen eenige Schotschriften, die nauwlyks een ernstig aandenken waardig zyn, die veelal hunne eigene wederlegging met zich brengen, en die niet ligt op weldenkende harten vatten zullen. De Suppliänten laten wederom aan het oordeel van U Ed. Achtb. over, of zulks overeenkomstig zy met de principes van de Justitia Universalis, die tusschen alle de Onderdaanen van een en denzelfden Souverain, zonder onderscheid, behoord in acht genomen te worden. En hoe zeer hier voor de Supplianten een ruim veld geopend zoude zyn, om uit te weiden over de vryheid van schryven, leezen, denken en spreeken, aan ieder mensch van natuure eigen; zo zullen zy zich echter daarvan weerhouden, om dat zulks reeds zo dikwerf in verscheidene keurige Geschriften, en in 't byzonder in de meermaalen gemelde Memorie der Leydsche Boekhandelaars, is betoogd en aangedrongen: weshalven zy de vryheid neemen zich daartoe eerbiedig te refereeren. Alleenlyk moeten zy 'er tot meerder aandrang byvoegen, dat het in geenen deele een nieuw Systema is, dat uit eigen belang of eenig ander particulier motief voortgesprooten zoude zyn, wanneer door diverse Schryvers gesutineerd is geworden, dat de vryheid der Drukpers, en dus ook van het verkopen van Boeken, zo min mooglyk beteugeld diend te worden, maar dat hetzelve Systema reeds van de vroegste tyden, zelfs van het begin der erectie van deze Republiek, by de respective Staatsleden is gevoerd geworden; en tevens begrepen, dat de vrees voor het gevaar van Lasterschriften meer chimeriek dan reëel was, aangezien de waarheid altyd boven dryft, en de Leugen van zelve vervalt. De Supplianten kunnen zich ten dien opzichte beroepen op het getuigenis van den Leydschen Magistraat, vervat in zeker Geschrift, aan Hun Ed. Gr. Mog. overgeleverd in den jaare 1582, en dus even na de grondlegging dezer Republiek, onder de medebestiering van den grooten en onsterfelyken Opbouwer derzelve, Prins

'sGRAVENHAGE. *Memorie tot staving van voorsz. Requests*

'sGRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

zal blyven, om die verbodene Geschriften opentlyk en onverhindert te verkopen, maar het zelfs aan alle Ingezetenen dezer Plaats, uitgezonderd alleen de Boekverkopers, geoorloofd zal zyn, om die Geschriften van elders, by voorbeeld uit de nabuurige Steden, Delft en Leyden, te ontbieden, en onder elkander te verspreiden, nadien de meergemelde interdictien alleenlyk aan de Supplianten en Medeboekhandelaars zyn geinsinueërt, en niet verder gepromulgeert geworden, zo dat zy voor niemand anders, als alleen voor de Boekverkopers, van eene verbindende kragt zyn. Het zal dus aan vreemde Boekverkopers vry staan, om alle die Geschriften alhier te debiteeren, of ten minsten zullen Schippers, Voerlieden, en andere persoonen, die van de eene plaats na de andere reizen, de vryheid hebben, om die van andere plaatsen herwaarts over te voeren, of particuliere Ingezetenen om die van elders te ontbieden, zo als de Supplianten in 't zekere geïnformeert zyn, dat reeds dadelyk met relatie tot den *Post van den Neder Rhyn* plaats vindt en gepractiseert wordt; terwyl de Supplianten alleen die Geschriften niet zullen mogen verkopen. De Supplianten vermeenen dierhalven met eerbiedige fiducie te mogen vraagen, welk effect die meergemelde interdictien dan zullen te weeg brengen? Immers geen ander, dan dat aan de Supplianten en hunne Medebroeders, die de lasten van hunne Negotie moeten supporteeren, een gedeelte van hunne kostwinning ontnomen zal worden, en overgebragt in de beurzen van vreemde Boekverkopers, of andere, tot de Boeknegotie ongequalificeerde persoonen, terwyl noch de *Post van den Neder Rhyn*, noch de naamlooze Geschriften, 'er eenigzints minder om geleezen zullen worden, en by gevolg het but der beide gemelde interdictien nimmer bereikt zal worden.

Ook dit weinige is, gelyk de Supplianten vertrouwen, genoeg tot staving van hun derde voorge-

gestelde point; zy gaan derhalven over tot het vierde of laatste, om nog kortelyk te doen zien: 'sGRAVENHAGE.

Dat die interdictien beide, ook uit hoofde van het defectueuse in de pars vindicativa van dezelve, of niet met effect te executeeren zyn, of de Supplianten aan veele vexatien zouden blootstellen. *Memorie tot staving van voorsz Request.*

Niemand zal, zo de Supplianten vertrouwen, ontkennen, dat het in eene pœnaale wet een allerëssentieelst en onmisbaar requisit is, dat in dezelve præcifelyk bepaald zy, welke straf hy, die tegens de Wet handeld, ondergaan zal. Ontbreekt die pœnaale sanctie, de Wet is nul en invalide. „ Toute Loi parfaite (*e*), zegt *Puffendorff*, Devoirs de l'Homme & du Citoyen, Liv. 1. Chap. „ 2. §. 7. a deux parties; l'une, qui determine, „ ce qu'il faut faire, où ne pas faire; l'autre, qui „ declare le mal, qu'on s'attirera, si l'on ne fait „ pas, ce que la Loi ordonne, ou si l'on fait, ce „ qu'elle defend. En nog eens, Liv. 2 Chap. 11. „ §. 4. Les Loix (*f*), aux quelles le Souverain „ n'a point attaché de sanction penale, peuvent „ être violées impunement par rapport du Tribu„ nal humain." Welke pœnaliteiten zyn nu in de meergemelde interdictien tegen de Contraventeurs van dezelve gestatueert? By de eerste mondelyke aanzegging van den 30 Juny laatstleden, en daar by gedaan verbod van den *Post van den Neder Rhyn*, zyn in de boodschap, die de Supplianten en hunne Me-

(*e*) Dat is, Elke volmaakte Wet heeft twee deelen, de eene, die bepaald wat men doen of niet doen moet, de andere, die te kennen geeft, het kwaad, dat men zich op den hals zal baalen, wanneer men niet doet, het geen de Wet beveelt, of wanneer men doet, het geen zy verbiedt.

(*f*) Dat is, de Wetten. waar by de Souverain geene bepaling van straf gevoegd heeft, kunnen met betrekking tot de Waereldlyke Rechtbank ongestraft overtreden worden.

'S GRAVENHAGE. Medeburgers daar van ontfangen hebben, gevoegd geworden deze woorden, op de pœnaliteit volgens de laatste Resolutie van 30 September 1782; maar daar in die Resolutie van 10 Septb. 1782 geen woord van de *Post van den Neder Rhyn* gesproken wordt, — daar dezelve alleen handelt van Pasquillen, eerrovende Almanakken en diffamatoire Geschriften, waar onder dat Weekblad notoirlyk niet sorteert, en daar eindelyk in de Resolutie van 30 September 1782 geene pœnaliteit, hoe genaamd, gevonden wordt; zo kunnen de Suppliänten zich naauwlyks verbeelden, dat die woorden in de gem. interdictien 'er door U Ed. Achtb. zelve zouden bygevoegd zyn, maar zy geloven veel eer, die schuldig te weezen aan den Hoofdman van hun Gilde, die de aanzegging uit den mond van U Ed. Achtb. ontfangen heeft, en die veelligt het verbod nog wat heeft willen ophelderen en aandringen, maar juist het tegendeel heeft veroorzaakt. Doch, dit zo zynde, dan spreekt het van zelfs, dat althans by die interdictie van 30 Juny laatstleden, van het verkopen van den *Post van den Neder Rhyn*, in het geheel geene pœnaale sanctie gevonden wordt. Met meerdere zekerheid kunnen de Suppliänten oordeelen over de tweede interdictie van alle naamlooze Geschriften, hoe genaamd, vervat in de Resolutie van U Ed. Achtb. van den 2 dezer maand, waar by deze sanctie gevoegd is, op pœne van te ondergaan de straffen, by Placaaten van den Lande ten dezen opzichte gestatueert. Het zal dus zyn de straf, die by 's Lands Placaaten op het verkopen van naamlooze! Geschriften gestatueert zoude zyn. Maar Ed. Achtb. Heeren! de Suppliänten vinden zich gedrongen, op dit respect hunne diepe onkunde te belyden, daar hun niet een eenig Lands Placaat bekend is, waarby het verkopen van alle naamlooze Geschriften, hoe genaamd, of van naamloone Geschriften in 't algemeen, verboden zoude zyn. Althans in de uitgegeevene Placaaten worden de zodanige niet gevonden, en de Placaaten van Hun Ed. Gr. Mog. van

Memorie tot staving van voorsz. Request.

van den 18 January 1691, en van den 7 Maart 1754, de voornaamste, zo niet eenige, waar op men in deze materie het oog zouden moeten hebben, spreeken geen woord van naamlooze Geschriften in 't algemeen. En is die onderstelling der Suppliaanten, dat 'er zulke Placaaten niet gevonden worden, waar, wat zal dan de straf zyn voor een Boekverkoper, die een naamloos Geschrift, of een volgend Nommer van de *Post van den Neder Rhyn*, verkoopt? Een van beiden, of hy zal in 't geheel niet gestraft worden, het geen het meest met den aart der zaak en het Recht overeenkomt, dewyl het zeker is, en door de zo even aangehaalde leer van *Puffendorff* bevestigd wordt, dat, daar in 't geheel geene straf in de Wet gevoegd is, ook geene straf geinfligeert kan worden; doch het geen dan met den eerbied, aan U Ed. Achtb. verschuldigt, en de achtbaarheid van derzelver besluiten weinig zoude strooken; of, het geen nog slimmer is, de straf zal arbitrair zyn. Maar, om nu niet te onderzoeken, of het aan Magistraaten vry staat, om pœnaale Wetten van den Souverain, buiten concurrentie van dien Souverain, door particuliere ordonnantien of verboden te extendeeren, verder dan de Souverain zelf die geëxtendeert heeft, en dan die extensien met arbitraire straffen aan te dringen; iets, waar over de Suppliänten zich in alle nederigheid zullen abstineeren te oordeelen: zo is het ten minsten zeker, dat eene arbitraire Jurisprudentie eene allergevaarlykste en verderffelyke zaak is voor de Ingezetenen. Wie is 'er, die niet beeft voor Wetten, waar in de straffen tegen de Contraventeurs geheel en al arbitrair zyn, en dus naar goeddunken door een Officier, dikwils, hoe veel integriteit hy ook bezitten moge, van menschelyke zwakheden niet geheel ontheven, tegen den eenen zwaarder en tegen den anderen ligter kunnen geëischt, en door de Regters geadjudiceert worden? Het denkbeeld daar van is inzonderheid voor de Suppliänten te

's GRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Requeste.

'sGRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

te sensibel, dan dat zy langer daar het oog op zouden kunnen vestigen; zy stappen 'er af met de nadruklyke woorden van de Leydschen Hoogleeraar *van der Keessel*, in deszelfs Oratio inauguralis de Legislatorum Belgarum in recipiendo Jure Romano prudentia pag. 14 & 15 gevonden wordende (*g*): Ulterius autem hoc inde efficitur, quod utile civibus

(*g*) Wyders volgt hier uit, dat het geenzints nuttig voor de Ingezetenen schynt, dat veel gelaten worde aan het goedvinden van den Rechter, want de Rechter, op den Rechterstoel zittende, en met de hooge achtbaarheid van het opperste gezag bekleed, spreekt zyne orakelen zo uit, dat zy tusschen de partyen eene Wet maaken. Wanneer de Wetgever hem dan geenen zekeren regel, dien hy in het oordeelen moet agtervolgen, voorgeschreven heeft, zal al het vermogen, welzyn, en geluk der Ingezetenen in zyne macht gesteld zyn. Hoe gevaarlyk dit zy, begrypt een ieder. De Rechters toch, of schoon zy iets, dat naar de Goddelyke Majesteit zweemt, bezitten, laten echter niet na menschen te zyn, dat is, dikwyls zweevende in de duisternis van onkunde, bezet met gevoelens, waarvoor zy ingenomen zyn, door hertstochten tot verkeerde daaden ligtelyk te verleiden, dan eens naar weldaden en gunsten staande, dan eens door haat en nyd vervoerd. Van hoe veel gewicht dit alles zy in geschillen over over recht en billykheid, wordt een ieder duidelyk gewaar. Wie zal dan voor zich zelven niet beducht zyn, wanneer die groote magt der Rechters niet door zekere bepaalde en naauwkeurig beschrevene Wetten beperkt wordt? Wie is 'er, die meenen kan, in het bezit te zullen blyven van zyn eigendommelyk goed, over welks recht niet naar vaste Wetten, maar naar eene eigendunkelyke magt geoordeeld moet worden? Wie zal kunnen denken, iets van zyne Ouderen te zullen ontfangen of aan zyne Kinderen te zullen kunnen overlaten? Wie zal zyne Vryheid ongeschonden, wie zal zelfs zyn leven vrilig rekenen, wanneer de Rechters door geene, of niet genoeg naauwe, banden van Wetten bedwongen worden, en in den Burgerstaat alles vermogen?

bus non videatur, plurima relinqui arbitrio Judicantium: Judex enim, pro tribunali sedens, & summi Imperantis Majestate circumdatus, ita sua pronuntiat Oracula, ut legem faciant inter partes. Si itaque normam illi certam, quam in judicando observare debeat, non præscripserit Legislator, omnis privatorum fortuna, salus, & felicitas in ejus erit potestate constituta. Quod quam sit periculosum, nemo non animadvertit. Judices enim, quanquam Divinæ aliquid majestatis instar habeant, homines tamen esse non desinunt, id est, ignorantiæ tenebris sæpe involuti, præjudicatis opinionibus imbuti, affectibus in transversum movendi, gratiam & favorem nunc aucupantes, nunc odio & invidia correpti; quæ omnia, quantum in illis valeant de bono & æquo disputationibus, nemo non persentiscit. Quis ergo sibi non metuat, si legibus certis & accurate conscriptis magna illa Judicantium potestas non coërceatur? Quis est, qui salvum sibi fore existimet proprium patrimonium, de cujus Jure, non ex legibus certis, sed ex arbitraria potestate judicandum sit? Quis vel à parentibus se accepturum aliquid, aut relicturum liberis arbitretur? Quis sartam tectam sibi libertatem, quis vitam ipsam sibi tutam fore putet, cum Judices nullis, aut non satis arctis, legum vinculis cohibentur, & in Civitate omnia possunt.

'S GRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

De Supplianten vertrouwen, dat zy 'er niets meer behoeven by te doen, om te betogen, dat die meergemelde interdictien, indien dezelve moesten blyven standgrypen, of niet te executeeren zyn, of de Supplianten en hunne Medebroeders aan de redoutabele gevaaren eener arbitraire Jurisprudentie exponeeren zouden.

Ziet daar, Ed. Achtb. Heeren! kortelyk betoogd de bezwaaren, welke aan de Supplianten by de twee meergemelde interdictien van U Ed. Achtb. van den 30 Juny en 2 July laatstleden zyn toegebragt, en de defecten, welke in dezelve interdictien resideeren.

'S GRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

Den met dit betoog hebben de Suppliaanten geenzints willen bewyzen, of dadelyk bewezen, dat de oorzaak dier onvolmaaktheden alleen aan U Ed. Achtb. te wyten, of aan een niet genoegzaam doorzicht van Dezelven, toeteschryven zoude zyn. Neen, de schuld daar van ligt naar het geringe licht, dat de Suppliaanten in deze materie hebben, meest in de volstrekte onmooglyk, (ten minsten in eenen moreelen zin) om het verkopen van reeds gedrukte en uitgegeevene Geschriften te weeren. Wenschelyk ware het, dat men tot de eerste source van het bedoelde kwaad konde opklimmen, en het schryven, drukken en origineel uitgeeven van aanstootelyke Geschriften konde tegengaan; maar het debiteeren of verkopen van reeds gedrukte en uitgegeevene werken te weeren, schynt wel ondoenlyk, om dat, indien zulks al niet directelyk door Boekverkopers gedaan, het nog indirectelyk langs duizend andere wegen kan geschieden; en van alle tyden af geschied is. Het is bekend, hoe menigmaal, doch te vergeefsch, by den Souverain is gedagt op een middel tot suppressie van ergerlyke Boeken, Geschriften en Prenten. Het is bekend, hoe meer dan een Concept-Placaat daartoe, inzonderheid met relatie tot Godslasterlyke en obscoene Werken, is geformeert; doch het geen by naauwkeurig onderzoek of niet genoegzaam, of niet practicabel, is bevonden, en daarom nimmer gearresteert. Het is bekend, hoe nog onlangs in den jaare 1781, door de Heeren Staaten van Utrecht een Placaat tegen het verkopen en dissemineeren van fameuse libellen geëmaneert is (*); doch dat door eenige Utrechtsche Boekverkopers mede gededuceert zynde de bezwaaren, welke in het zelve voor hen gelegen waren, gemelde Heeren Staaten edelmoedig genoeg geweest zyn, om het gemelde Placaat in zo verre in te trekken, dat zy by een appointement op het nader request der gemelde Boekverkopers, in dato 12 Octob. 1781, aan dezel-

(*) Zie onze N. Nederl. Jaarb. 1781, bl. 1596 en volgg. en bl. 2200—2203.

zelven by provisie gepermitteerd hebben den verkoop van alle zodanige Boeken en Geschriften, het zy naamloos of niet, van welken of den Autheur of den Drukker dadelyk by den Verkoper bekend is; eene vergunning, welke zeer veel overeenkomst heeft met het geen daaromtrent in de Placaaten van den Souverain dezer Provincie gestatueert is. En daar dus twee eeuwen tyds reeds de onmooglykheid van het uitvinden van een bestaanbaar middel tegen het disfemineeren van eenige gedrukte ergerlyke Boeken getoond hebben, twyffelen de Supplianten, of een zodanig middel wel ligtelyk uitgevonden zal worden.

'sGRAVENHAGE.

Memorie tot staving van voorsz. Request.

Intusschen vleijen zich de Supplianten, dat zy door de adstructie der voorgemelde vier pointen U Ed. Achtb. overtuigd zullen hebben van het onvolmaakte en ongenoegzame van beide de bewuste interdictien, en van de groote hardigheid, die daar in voor de Supplianten gelegen is. Zy begeeren geen voorregt boven andere Boekhandelaars binnen deze Provintie; zy vorderen geene exemtie van verpligting aan de Wetten of 's Lands Placaaten, maar zy verlangen alleenlyk, dat zy van een egaal recht mogen jouïsfeeren, als alle andere mede Ingezetenen van dit vry Gemeenebest, en dat zy naar de alzints zagte, billyke en wyze Wetten van den Souverain geregeerd mogen worden.

Zy verwagten dus van de equiteit van U Ed. Achtb., dat U Ed. Achtb. in dezen niet minder edelmoedig zullen handelen, dan de Staaten van Utrecht in het gementioneerde geval gedaan hebben, en door eene intrekking, of het buiten effect stellen, van de meergem. Interdictien van U Ed. Achtb. van den 30 Juny en 2 July laatstleden, aan de Supplianten de vryheid zullen laaten, om hunne Negotie onverhindert te exerceeren op dien voet, en onder zodanige bepaalingen, als by de respective Placaaten van den Souverain bepaald zyn geworden, waartoe zy de vryheid neemen de gunstige dispositie van U Ed. Achtb. te imploreeren.

Op

'sGRAVENHAGE. Op voorsz. Verzoekschrift en Memorie, is by Schout en Burgemeesteren, den 28 July, dit besluit genomen.

„ Geleezen zynde het Request, benevens de geannexeerde Memorie van „ Deken en Hoofdmannen van het Boekverkopers Gilde alhier, en in consideratie „ zynde genomen, dat aan het heilzaam oogmerk, bedoeld by de aanzeggingen, den „ 30 Juny en 2 July laatstleden aan de respective Boekverkopers gedaan, niet werd „ beantwoord, naardien (zo men verneemd) „ het daar by geïnterdiceerde van elders herwaarts word ontboden tot merklyk nadeel „ der Boekverkopers alhier, hebben Haar „ Ed. Achtb., na deliberatie, goedgevonden „ de voornoemde aanzeggingen buiten effect „ te stellen; werdende niet te min de respective Boekverkopers nogmaals gewaarschouwd, zich stiptelyk te gedragen conform de Placaaten van Haar Edele Groot „ Mogende, als mede de Keuren, Resolutien en Waarschouwingen van den Magistraat alhier.

„ Accordeert met het voorsz.
„ Register.

„ (was getekend)

„ J. P. VAN DER HAER."

Uit kragte van dit besluit, hebben de Boekverkopers ook van den Heer Bailluw de Exem-

Exemplaaren van de voorige Nummers van 's Gravenhaagsche Post van den Neder Rhyn, die by het verbod van den 30 Juny opgehaald waren, wederom verzogt en bekomen.

De Boekverkoper *van Os*, en Drukker *Rogatsnik*, welken het Weekblad *De Post naar den Neder Rhyn* gedrukt en verkogt hadden zyn 'er zo wel niet afgekomen. Eerst in hegtenis genomen zynde, zyn zy ieder in eene boete van 3000 gl. verwezen, met verbod daarenboven aan den Boekverkoper, van in den tyd van ses weken zyn winkel te openen, en aan den Drukker, van in den zelfden tyd te drukken. Na het betalen van voorsz. somme zyn zy beiden ontslagen, en op vrye voeten gesteld. De Schryver van *de Post naar den Neder Rhyn*, Philip Verbrugge, eertyds Predikant te Koedyk, was wegens N. 81. van dat Weekblad gedaggvaard, en is te Delft gevat en in hegtenis gesteld, alwaar hy nog bewaard wort. Deze regtsvorderingen tegen den Schryver, Drukker en Uitgever van de Post naar den Neder Rhyn zyn veroorzaakt geworden door de klagten der Regeering der stad Leyden aan die van 's Hage, terwyl eenige Leden der Regeering dier stad gezegd worden in gem. Nummer van dat Weekblad gehoond te zyn.

LEYDEN.

De Heer Johannes le Francq van Berkhey, *Medicinæ Doctor* en *Lector Historiæ naturalis* op 's Lands Hooge School alhier, heeft on-

LEYDEN. onlangs een boekje uitgegeven onder den tytel van *J. le Francq van Berkhey aan zyne Medeburgeren*; waarover klagten zynde gedaan, is hy deswegens in de voorledene maand door de Heeren Curateuren van 's Lands Hooge School voor den tyd van ses weeken in zynen dienst, en daaraan verknogte voordeelen, opgeschort. Ook hebben de Heeren *F. A. van der Kemp* Predikant der Doopsgezinden in deze stad, Mr. *C. P. Chastelein*, *G. M. D. Heldenwier*, en *P. Vrede*, eene eisch wegens hoon (*actie van injurie*) voor de Universiteits Vierschaar tegen den Heer *Berkhey*, nopens voorsz. boekje ondernomen. De Heer *Berkhey* heeft zig by verzoekschrift tot de Staten vervoegd, om verklaring te mogen hebben, wegens de bevoegdheid van de regtbank, voor welke hy in deze zou moeten te regt staan. Dit verzoekschrift is in handen van Curateuren gesteld, ten einde Hun Ed. Groot Mog. deswegens te berigten.

Wy hebben hier voren uit 's Gravenhage gezien, wat aldaar nopens de Vryheid der Drukpersse is voorgevallen. Omtrend het Weeklad, *de Post naar den Neder Rhyn*, is alhier den 24 Juny laatstleden de volgende Publicatie afgekondigd:

Die van den Gerechte der stad Leyden, met verontwaardiging uit het Weekblad: *de Post naar den Neder Rhyn* N. 81, ten duidelykste ontdekt hebbende, dat de Schryvers van het zelve Weekblad het voornamelyk daar op toeleggen, om niet alleen in het gemeen, maar ook wel byzonder binnen gemelde Stad, het zaad van oneenigheid en tweedragt, onder de goede In- en Opgezetenen te strooijen, dezelve door gansch verkeerde en tegen de waarheid aandruisende inductien te misleiden,

en

en tegen derzelver wettige Regeering op te ruijen; hebben, niet langer met een onverschillig oog kunnende aanzien, dat onder derzelver getrouwe Burgeren en Inwoonderen, van wien men met gerustheid verwagt, dat zy dezelve met veragting zullen aanschouwen, zodanige schandelyke en schadelyke Geschriften werden verspreid, goedgevonden, het verkopen, debiteeren en divulgeeren van gemelde Weekblad, *de Post naar den Neder Rhyn* genaamd, binnen deze Stad en Jurisdictie van dien te interdiceren en te verbieden, zo als geïnterdiceerd en verboden word by dezen, op poene, dat, wie daar aan ook schuldig mogte werden bevonden, met denzelve naar den letter der Placaaten, tegens het schryven en divulgeeren van zodanige Geschriften, by haar Ed. Gr. Mog. geëmaneerd, en by hoogstdezelve nog onlangs gerenouvelleerd; zal werden gehandeld, en boven dien nog verbeuren eene boete van drie honderd Guldens, ten behoeven van den Armen dezer Stad."

LEYDEN. *Publicatie tegen de* Post naar den Neder Rhyn.

Aldus gedaan, geresolveerd en gearresteerd by die van den Gerechte der Stad Leyden, op den 24. Juny 1783, en den 26. daar aan volgende van de Puye van het Raadhuis den volke afgelezen.

by my JOSIAS JOHAN HUBRECHT.

Het klein gezelschap Burgers, het welk verlof verzogt en bekomen heeft, van zig byzonderlyk in de wapenhandel te oeffenen, houdt van tyd tot tyd die oeffeningen openlyk, in het byzyn van veele aanschouwers. Onlangs, in 't laatste van deze maand, geschiedde zulks wederom even buiten de Koepoort. Jonkheer *J. D. van de Capellen* tot den Poll was juist deze tyd in de Stad. Hy heeft mede in het jaar 1773 vertaald *Fletschers Verhandeling over de noodzakelykheid eener wel gewapende Burger Land-Militie*,

en

LEY-
DEN.

en voor dat werk eene voorreden geplaatst; waarin hy het wapenen van de Burgerijen der steden heeft aangeprezen, gelyk hy daarna nog in een later werkje op de algemeene wapening der Nederlanders heeft aangedrongen. Geen wonder dan, dat die Heer, deze wapenoeffening der Burgerije vernemende, zig ook ter plaatse begaf, om die te aanschouwen, gelyk hy op andere plaatsen meer gedaan heeft. De Kerkenleeraar van *Eenrum*, *G. J. G. Baçot*, sprak by deze gelegenheid den Heer *v. d. Capellen* aan met deze dichtregels:

Zie daar dien grooten Held, die, door den dollen haat
Der dwinglandy verguisd, om zyne Deugd gesmaad;
Ja uit 's Lands Raad geweerd, vol moeds dien hoon trotsseerde;
Voor 't recht, voor 't heil des Volks, voor Vryheid pal bleef staan;
Des Landsmans boeijen brak; omkransd met lauwerblain
Weêr in de Staats-Zaal trad; en trotsch Geweld vernêerde.
Juich, Leydens vrye schaar, daar gy die zuil van 't Land,
Elks liefde en hoop, aan de eêr des Bataviers verpand,
Uw' wapenoefning thans zo vriendlyk toe ziet wenken:
CAPELLEN, *die uw hart in de eêlste neiging sterkt,*
Waar door 't met d'achtbren moed der Schuttren, t'zamen werkt
Ten reinen doel, wiens nut geen laage twist *moet krenken;*
De zucht voor 's Lands behoud eischt EENDRACHT; *volg haar wet.*
Zo werde heerschzugt- dwang- en oproers-kop verplet:

AMSTELDAM. AM-STEL-DAM.

Wy meldden in ons voorgaande Stukje de vrees, die men hier te Lande hadt opgevat, wegens eene vredebreuk met den Dey van Algiers; weshalven ook de Kooplieden, Reeders en Boekhouders van schepen zig tot H. H. Mog. gewend, en geleide naar de Middelandsche zee verzogt hadden. Dog thands zyn deswege gunstiger tydingen ingekomen. De Consul van dezen Staat te Algiers, S. Rys, gehoor by den Dey verkregen hebbende, hadt de zaken op zodanigen voet gebragt, dat geen vrees meer voor eene vredebreuk behoefde te bekommeren.

Wy hebben in ons voorgaand Stukje ook van den Staat van de O. I. Maatschappy gesproken, en gezien, dat de Maatschappy eene onderstand van 14 Millioenen heeft gevraagd. Waarop de Staten van Holland terstond besloten om by voorraad 12 Tonnen Gouds op de gevraagde som, aan de Maatschappy op te schieten, en de andere Bondgenoten ook daar toe optewekken. Onderwyl hebben de Staten van Holland en West-friesland noodig geoordeeld, dat eenige Leden uit H Ed. Gr. Mog. vergadering dienden benoemd te worden, met last en magt om den waren toestand der Maatschappy te onderzoeken, en daarvan aan de vergadering verslag te doen. Tot dit einde zyn dan benoemd de Heeren *de Gyzelaar*, *van Berckel*, *van Wyn*, *Nederburgh*, en *Ryser*, Pensionarissen en Secretaris der Steden Dord-

AM-STEL-DAM. recht, Amsteldam, Gouda, Rotterdam, en Alkmaar, benevens den Raadpensionaris *van Bleyswyk*. Deze heeren hebben als hunnen Secretaris aangesteld den Heer Mr. *P. van Buuren*, eerste Commies ter financie van Holland.

De Heeren Bewindhebberen der West Indische Maatschappy hebben ook den 3. der afgelopene maand Juny aan de Algemeene Staten dezen brief toegezonden:

HOOG MOGENDE HEEREN!

Brief van Bewindh. der W. I. Maatsch. aan H. H. Mog.

De geduurige onlusten, die wy zedert eenige jaaren, en nog laatstelyk, kort voor den oorlog, gehad hebben met de Engelschen, ter Kuste van Guinea, wegens den handel met de Portugeezen, waarin zy ons by continuatie alle mogelyke belemmering zoeken toe te brengen, niet alleen door de Portugeezen te noodzaaken om met hunne Schepen en onder hunne Forten te komen handel dryven, vóór en aleer dezelve aan Elmina na behooren hebben vertold, maar ook door hunne kragtdadige protectie te verleenen, ten einde de voorsz. vertolling geheel en al te ontgaan, hebben ons al voor lange doen bedugt zyn, ons daar omtrent weder klaaglyk aan Uw Hoog Mog. te addresseeren, en dezelve onder het oog te brengen 't nadeel, het geen de West-Indische Compagnie, als mede den handel der Portugeezen, vooral met betrekking tot de Slaaf-Negotie, zo merklyk influëerende op den welvaart der Coloniën van de Republiek, daar door koomt te lyden, 't welk, zo niet daar tegens efficacieuselyk worde voorzien, een totale ruïne aan dien tak van Commercie zal ten gevolge hebben. Dan, Hoog Mogende Heeren, de ontstaande oorlog met de Kroon van Engeland heeft dit ons voor-

nee.

AMSTELDAM.

Brief van Bewindh. der W.I. Maatsch. aan H. H. Mog.

neemen voor een wyl verhindert. Daar wy thans hoopen en wenschen eerlang de Vreede te zullen zien herfteld, hebben wy gedagt niet langer hier mede te moeten vertoeven, maar Uw Hoog Mog. in de eerste plaats te moeten deduceeren de frauduleuse handelwyze der Portugeezen ten onzen opzigte tegens den duidelyken letter der Tractaaten. Ten anderen, hoedanig dezelve daarinne door de Engelschen worden ondersteund, ons zelfs betwistende het regt der Compagnie, met relatie tot de Portugeezen. En ten derden, welke middelen van redres daar tegen zouden zyn te adhibeeren. Wat het eerste aangaat, zo diend vooraf te worden aangemerkt, dat de Portugeezen, ingevolge het Tractaat van Treves van 1641, en 't Tractaat van Vrede van 1661 geheel en al onbevoegd zyn te vaaren, op *Nederlandsch Guinea*, gereekend van Maleguette of Caap de Palmal af, tot aan het Landschap van Benin incluis, zo als zulks ten klaarsten is bewezen by zeker Vertoog door de Generale West-Indische Compagnie dezer Landen, op den 19 Juny 1725 aan Uw Hoog Mogende gepresenteert, waar tegen wel van wegens het Hof van Portugal, door Deszelfs extraordinaris Envoyé in 's Hage, den Heere *Diego de Mendoza Corte Real*, eenige argumenten zyn ingebragt by zyne Memorie en Bylage op den 15 September 1727 aan Uw Hoog Mogende overgegeeven, doch welke volkomen zyn wederlegt door een Contra Memorie van wegens de Compagnie op den 11 November deszelven jaars by Uw Hoog Mogende ingekomen. Niet tegenstaande dit verbod, heeft men evenwel van vroegere tyden af, en byzonder na de openstelling dier vaart op Afrika, voor Nederlandsch Ingezetenen in den jaare 1730, hun geconniveert en toegelaten, dat zy aan de Benedekust mogten negotieeren, mits dat zy alvorens aan Elmina kwamen om te vertollen, van waar zy als dan voorzien van een pasport van den Directeur Generaal, door een Compagnie's Dienaar wierden verzeld tot aan Acra, om vervolgens aan de Benedekust hunne

AM-STEL-DAM.

Brief van Bewindh. der W. I. Maatsch. aan H. H. Mog.

Negotie te beginnen. Deze gunst, die voor de Portugeezen van het alleruiterste aanbelang is, als werdende daar door in staat gesteld hunne wyduitgestrekte Posfessien in de Brazil van de benodigde Slaven te voorzien, heeft hen egter niet weerhouden de Compagnie ten allen tyden zo veel mogelyk te fraudeeren: en dezelve in hunne rechten te verkorten, eensdeels door het doen van Negotie, alvoorens te hebben vertold: anderdeels door zig by de vertolling zelve van valsche papieren te bedienen, volgens welk door hen veelmaalen naauwlyks een vierde part, ja zelfs zomtyds maar een zesde part van de geheele lading werd aangegeven. Beide deze gevallen zyn zo evident, dat geene nadere adstructie behoeven, en zyn ook by onze Missive aan Uw Hoog Mogende van 24 October 1769, duidelyk aangetoond en bewezen. Wy verneemen thans, zo wy vertrouwen, volgens de Tractaaten te hebben gedenoteert de onbevoegdheid der Portugeezen, om Nederlandsch Guinea, van Caab Palmal af tot in de Benin inclusive, te bevaaren, doch teffens de toegeevendheid der Compagnie om hun aldaar te admitteeren, mits zig onderwerpende aan zodanige reglementen omtrent de vertolling aan Elmina, en het bekomen van een Pasport om aan de Benedenkust hunne Negotie te verrigten, welk aan hunne Schippers, by derzelver instructien ook altoos werd geïnjungeert, waartegens zy zig nimmer jure hebben aangekant, noch waaromtrent ook nimmer door het Hof van Portugal na den jaare 1727 eenige nadere remonstrantien zyn gedaan om 's Compagnie's recht te enerveeren, niet tegenstaande zedert dien tyd verscheide Portugeesche Schepen op verboden handel zyn bevragt, en door 's Compagnies Kruissers en ook door 's Lands Schepen van Oorlog genomen en vervolgens zyn geconfisqueert. Waar uit blykt, dat de Portugeezen zelf zedert meer dan 50 jaaren, zonder de minste stribbeling, 's Compagnies recht by aanhoudenheid hebben erkend. Vervolgens staat ons nu in de twee-

de

de plaats te remarqueeren, hoedanig de Engelschen de Portugeezen in hunne frauduleuse handel onderSteunen, en 's Compagnies recht ten hunnen opzigte geheel en al den bodem zoeken in te slaan; hier omtrent moeten wy ons al wederom refereeren aan onze Memorie van den 24 October 1769, alwaar wy differente gevallen van dien aart onder het oog van Uw Hoog Mogende hebben gebragt: zedert dien tyd hebben de Engelschen by continuatie de Portugeezen behulpzaam geweest in hunne fraudes, waar over ook onze Regeering ter Kuste diverse maalen is klagtig gevallen, met welkers detail wy verzekerd zyn, dat in deze tyds omstandigheden by het Engelsch Ministerie even weinig reguard daar op zouden werden geslagen, als in den jaare 1769 en vervolgens in den jaare 1774, wanneer door de Heeren Graafland en Rhibaut met commissie van Uw Hoog Mogende wegens de West-Indische Compagnie zig in Engeland bevindende, om, ware het mooglyk, de differenten der wederzydsche Compagnien op de Kust van Guinea a l'aimable te termineeren, alle raisonnable propositien zyn gedaan, daar toe tendeerende, „ dat door de „ West-Indische Compagnie geen geweld of mo„ lest zoude gepleegd worden tegens de Engelsche „ Schepen, om haar te beletten handel te dryven „ met de Europeaansche Natien, en dat aan den „ anderen kant de Engelschen geen protectie zou„ den verleenen aan de Portugeesche Schepen, „ waar door de Nederlandsche West-Ind. Com„ pagnie verhindert zoude worden, haar te noodzaa„ ken tot de betaaling van de Thienden aan 's Comps. „ Hoofd-Kasteel, en daar te ontvangen de gewoone „ Pasporten en Bediendens. Dat het haar ook niet „ zoude gepermitteerd zyn de Portugeesche Sche„ pen, van de Brazil komende, te beletten haare „ reize directelyk te vervolgen naar het Hoofd„ Kasteel St. George d'Elmina, of haar molest aan „ te doen, en dat zy zig niet zoude mogen mel„ kéren met de manier, op welke de Nederlandsche

AMSTELDAM.

Brief van Bewinhh. der W. I. Maatsch. aan H. H. Mog.

AMSTELDAM.

Brief van Bewindh. der W.I. Maatsch. aan H. H. Mog.

„ West-Indische Compagnie zoude handelen met „ de Portugeezen handel gedreven hebbende, voor „ de betaaling der Thiendens of over 't overtre„ den op eenige andere manier van de Tractaaten en „ Conventien tusschen haar subsisteerende." Deze Propositie heeft egter geen ingang by het Engelsche Ministerie kunnen vinden, hoe redelyk ook en allezints gegrond op den inhoud der Tractaaten met de Portugeezen, en 't daar uit geprofluëerd regt der Comp., waaromtrent de Engelsche Minister, Grave van *Darmouth*, als President van de Commercie Raad, benoemd zynde, om met de voorsz. Heeren *Graafland* en *Ribaut* in conferentie te treeden, by eene derzelve op den 3 December 1773, wanneer dit poinct wierd gediscutieert, en wel byzonder het 7de Artikel van het Contract door de West-Indische Compagnie met de Engelsche Afrikaansche Compagnie in den jaare 1708 gesloten, nauwkeurig wierd geëxamineert uit hoofde der differente explicatie, die aan 't zelve wierd gegeeven, zelve heeft gedeclareerd, dat volgens zyn particulier begrip de intentie niet konde geweest zyn, dat de Engelschen met de Portugeezen gehandeld hebbende, verdere protectie aan dezelve zouden geeven, en dat het hun ook toescheen, dat de Engelschen of andere Natien zig niet hadden te melleeren met de manier op welke de Nederlandsche West-Indische Compagnie de Portugeesche Schepen behandelde. En dus de zaken op dien voet zynde gebleven, zodanig dat de Engelsche Comp. steeds gecontinueert heeft de Nederlandsche West-Indische Compagnie alle nadeel toe te brengen, door de Portugeezen in hunne fraduleuse handel te adsisteeren en hun alle protectie te verleenen; zo schiet ons thans niet over, dan ten derden Uw H. Mog. eenige consideratien te suppediteeren omtrent de middelen die ons, 't zy met eerbied gezegd, voorkomen, de geschikste te zyn, om 's Compagnies Bezittingen ter Kuste, in derzelver geheele Negotie aldaar, voor eene totale ruïne te bevryden. Deze

be-

bestaan voornamentlyk hierinne; Dat Uw H. Mog. by de tegenwoordige vredesonderhandelingen het daar heen gelieven te dirigeeren, dat de Compagnie werde gemaintineert in de possessie van derzelver te meermalen gededuceert recht omtrent de Portugeezen. Ten minsten, dat met relatie tot de Kroon van Engeland daar van niet verder werde geglisseerd, als by de zo even aangehaalde propositie van de Heeren *Graafland* en *Ribaut* aan 't Engelsch Ministerie is vermeld. En dat ook, omtrent de zo zeer bekende Caab Apollonische geschillen, by het Hof van Engeland werden geamplecteerd de voorslagen ten dien opzigte door voorsz. Heeren gedaan, en in 't breede by derzelver Missive aan U Hoog Mog. in dato 21 December 1773 ter nedergesteld, aan welke, zo wel als aan 't Vertoog der West-Indische Compagnie van den jaare 1725, de daar tegens ingeleverde Memorie van den Portugeeschen Minister den Heere *Diego de Mendoza Conte Real*, en 't weder antwoord van de Comp., beide van den jaare 1727, en de ampele Deductie derzelver Compagnie van 24 October 1769, alle in den boezem van Uw Hoog Mog. berustende, wy de vryheid neemen ten dezen kort- en klaarheidshalven, en om Uw Hoog Mog. met geene redites lastig te vallen, te refereeren. Dat voorts Uw H. Mog. de Comp. in haare recherches, ter ontdekking en het beletten der frauduleuse handel der Portugeezen, gelieven te adsisteeren, waartoe de Compagnie op zig zelven buiten staat is, en ten dien einde jaarlyks eenige Schepen of Fregatten van Oorlog na de Colonien van de Republiek, byzonder na Guinea, gelieven te zenden, zodanig dat zig altoos één of meer derzelve tegen 't laatst van February, en andere tegens 't laatst van Octob. ter Kuste bevinden, om elk, geduurende den tyd ten minsten van vier maanden, ter voorsz. Kuste af en aan te krussen, de Portugeesche Schepen te noodzaaken aan Elmina te komen vertollen volgens de waare laadinge hunner Schepen, en de Contra-

AMSTELDAM.

Brief van Bewindh. der W. I. Maatsch. aan H. H. Mog.

AM-
STEL-
DAM.

Brief van Bewindh. der W. I. Maatsch. aan H. H. Mog.

venteurs te neemen, om als zodanig te worden geconfisqueert. Wy bidden, Hoog Mog. Heeren, dat Uw Hoog Mog. 's Compagnies belangen zo in dezen als verdere gevallen ernstig gelieven t r harte te neemen, en met deszelfs kragtdadig Patrocinie te vereeren, zonder het welk den geheelen Slaavenhandel, zo nauw verknogt met den welvaart der Colonien en daat uit profluerend Commercie, eerlang met eene totale ruïne werd gedreigd, waar van de gevolgen niet dan van het allernadeeligt vooruitzigt voor de Republiek en derzelver Ingezetenen, gelyk ook voor de Compagnie, waarby zo veele Weduwen en Wezen zyn geïnteresseert, zyn kunnen.

Waarmede, enz.

Amsterdam 3 Juny 1783.

Uw Hoog Mog. zeer Dienstwillige
en Onderdanige Dienaren,

Den Representant en Bewindhebberen van
de Geoctroyeerde West-Indische Comp.
ter Presidiale Kamer Amsterdam.

(get.)

D. J. VAN HOGENDORP
en
G. CORVER HOOFT.

Waarop gedelibereerd zynde, hebben de Heeren Gedeputeerden van de Provintien van Holland en Westvriesland en van Zeeland de voorsz. Missive copielyk overgenomen om in den haaren breeder gecommuniceert te worden. En is dien onverminderd goedgevonden en verstaan, dat voorsz. copie van de Missive, met en nevens de verdere Stukken tot de voorsz. zaak speciteerende,

de,

de, gezonden zal worden aan de Heeren Lestevenon van Berkenrode en Brantsen, Hun Hoog Mog. Ambassadeur en Minister Plenipotentiaris resp. aan 't Hof van Vrankryk, en dezelven daar nevens aangeschreven, ten einde de instantien by de voorsz. Missive vervat, op de beste en bekwaamste wyze, zulks en daar het van vrugt kan zyn, te appuyeeren. AMSTELDAM.

Onder de menigvuldige Geschriften, die in deze tyden het verrigte onderzoeken en beoordeelen, en de belangens van de Republiek, ieder naar zyn oordeel, gezindheid, bedoelingen en inzigten, wiken en weegen en deze of geene middelen tot herstel aandringen, is onder anderen ook een Weekblad, genaemd *de Politieke Kruyer*, wordende in deze Stad by *J. Verlem* uitgegeven. Deszelfs Nummers al redelyk zynde uitgedeid tot een bekwaam Boekdeel, is voor het zelven een Tytelplaat uitgegeven, op welke boven aan deze woorden staan: DE POLITIEKE KRUYER I. DEEL; vervolgends een prentje, verbeeldende eene burgt, waar op de Vryheid in de gedaante van eene Vrouw, met een schild aan haare linker, en eene speer in hare regten hand, met welke zy ter afweering steekt naar een gewapend Krygsman, die in eene geweldaadige houding den burgt opklimt, als of hy de Vryheid bestryden wilde; houdende in zyne dreigende regte hand een uitgetogen zwaart, en in de linker een speer, met een vaandel daar aan, waar in een appel. Agter hem, onder aan den burgt is een slang, die hem aanblaast. Aan de andere hoek van den burgt, ligt eene bundel met het zegel daar aan gehegt. Onder aan staat een kleine

AM-STEL-DAM. re letters te lezen: P. Wagenaar Jr. inv. & del. Th. Koning Sculps. Hier onder leest men deze vier dichtregels, met den naam van den Dichter:

Ziet, hoe 't heerschzugtig Hoofd de Vryheid wil verdelgen,
En stout ten Zetel stygt; — dies wapend U ô Belgen!
Red haar, uw eigendom, en 't wankelend Vaderland:
En veld dat wangedrogt, eer het zyn standaard plant.

J. C. HESPE.

Deze Tytelplaat bekend zynde geworden, is door den Gildeknegt van het Boekverkopers Gild aan de Gildebroeders, uit naam en op last van Hun Ed. Gr. Achtbaren, de Heeren Burgemeesteren, aangezegd, dat zy den Tytelplaat voor het Weekblad genaamd *De Politieke Kruyer*, niet zouden mogen verkopen, nog ook in het vervolg geene naamloze Paskwillen en Gefchriften, drukken, verkopen, verfpreiden, waar door de rust verftoord konde worden, of waar in Zyne Hoogheid, of eenig ander Lid van de Regeering wordt gelasterd of ten toon gefteld. Voorts heeft ook de Gildeknegt uit last van den Heer Hoofdofficier gem. Tytelplaat by de Boekverkopers opgehaald.

De Drukker en Uitgever van de Diemer- of Watergraafs-Meerfche Courant, zynde *H. Ko-*

Koning en *J. Verlem*, (by welken wy gezegd hebben, dat *de Politieke Kruijer* wordt uitgegeven) hebben in hunnen Courant van den laatsten July 1783. onder het Artikel van AMSTELDAM DEN 28 JULY, na een kort verhaal van het voorgevallene, deze aanmerkingen gemaakt. AMSTELDAM.

„ Men begrypt, dat uit hoofde van dit
„ Verbod van Heeren Burgemeesteren de
„ *Aanspraak aan de Ingezeetenen van Nederland en particulierlyk van Amsterdam*;
„ die in de maand December 1780 uitkwam,
„ en toen in de Haagsche Courant van *P. Gosse*, met groote Letters te koop wierd gesteld voor een Stuiver; *het Politiek Vertoog* by *Bennet* en *Hake* gedrukt; *de zeven Dorpen in Brand; de Brief van den Schout aan den Secretaris van de Breede Straat; de Lanterne Magique*, en zo veele andere
„ fraaije stukken van deze soort, te Amsterdam tot geen prys meer te koop zullen zyn,
„ dewyl daar by de geheele Regering dezer
„ Stad, en verscheide van de aanzienlyste
„ Leden van dien, op de alleronbeschaamdste wyze zyn gelasterd en ten toon gesteld;
„ hoe zeer de Aucteurs van die Geschriften
„ zich schynen verbeeld te hebben, dat het
„ Placaat van den 7 Maart 1754 op hun niet
„ toepasselyk ware; en 't welk andere Schryvers in de persuasie heeft gebragt, dat dit
„ Placaat niet meer geobserveerd wierdt, en
„ dat zy tot de bescherming van hunne goede en braave Regenten, tot voorkoming
„ van oproer, welke de eerstgemelde Schryvers baarblykelyk zogten te verwekken,
„ en

AMSTELDAM.

„ en tot bewaaring van de Gemeene rust, nu „ en dan ook zich vryer mogten uiten, dan „ zy anderzins waarschynlyk zouden hebben „ durven doen. Voorts weet men niet, wat „ 'er worden zal van den Uitgeever of Uit„ geevers van den *Courier du bas Rhin*; „ waarin, door het recenseeren van zekere be„ kende Catalogus van Schilderyen en Pour„ traiten, niet een of twee, maar een geheel „ aantal van Leeden der Regeering, genoeg„ zaam met naam en toenaam worden ten „ toon gesteld, en op de onbescheidendste „ wyze gelasterd. Evenwel zyn de braave „ Lieden alhier verheugd, dat dit verbod „ niet dan nu gekomen is, na dat men de „ gemelde oproerige Geschriften eerst heeft „ kunnen te keer gaan, want anderzins wa„ ren dezelven onbeantwoord gebleeven; en „ wie weet, hoe veele braave Regenten, „ dan de slagtoffers waren geworden van „ de booze oogmerken, waar meede die „ Schryvers de reeden van den Oorlog aan „ Amsterdam, en deszelfs Regenten, en wel „ aan de Oudste en Eerwaardigste van de„ zelve zogten toe te schryven, en denzel„ ven het gepeupel zogten op het lyf te jaa„ gen. *Dii meliora piis.*

Wat hier van zy, veel was, al reeds lang, wegens deze Courant, en deszelfs stoutheid gesproken; en het gevoelen van veelen was, dat dezelve op dien voet geen stand zoude kunnen houden, terwyl ondertusschen (gelyk het gaat) deszelfs aftrek grooter was, dan ooit van eenig Nieuwspapier in ons Land, en men dus kon nagaan, dat de winsten door

dit Papier aangebragt, aanmerkelyk moesten zyn. Onderwyl hadt al reeds de Fiscaal van 't Hof van Justitie in 's Hage, *Herman Koning* en *Theadoor van Brussel*, Drukker en Schryver van gem. Courant, voor welgem. Hove gedagvaard, om beiden in persoon den 28 July te verschynen. Doch de Regeering zo van Amsteldam; als van de Meer, alwaar de Drukkery van voorsz. Koning is, hebben zig tegens deze overdaging verzet, en op hun regt beroepen, waar door *niemand der Ingezetenen van deze Landen van zynen degelykshaben en bevoegden* Regter mag afgetrokken worden. Dus heeft dan ook deze overdaging geen gevolg gehad; egter is voorsz. zo veel gerugts gemaakt hebbende Courant kort hierop verboden, gelyk wy in ons volgend stukjen kortelyk zien zullen. AMSTELDAM.

Nog moeten wy met een woord melden, dat ook onder de hedendaagsche Staatsschriften, die de belangens van ons Land wikken en wegen, eene zogenaamde *Politieke Kruijers Knegt* is, van 't welk ook N. 5 en 6. aan de Boekverkopers verboden is te verkopen.

Uit Texel zyn in zee gezeild 's Lands-Schepen van Oorlog DE CASTOR, Kaptein *Tulling van Oldenbarneveld*; HOORN Kaptein *E. Drillinger*; beiden naar de West Indien. Ook nog GELDERLAND Kaptein *E. C. Staaring*; ALKMAAR Kapt. *D. Hekkers*; DE KORTENAAR Kaptein *Hoeufft*; TROMP Kaptein *D. van Treslong*; DE JAGER Kaptein *S. Dekker*; en DE MERKUUR Kaptein *J. Oort*.

Den

AM-STEL-DAM.

Den 24. Juny is te Lisſabon binnen gekomen 's Lands Oorlog Fregat DE VALK Kaptein *Silvester*, door lekkagie en ſtukkend toer, en veele zieken hebbende. Hy kwam van Curacao, van waar hy met het Eskader van vyf Oorlogſchepen en 17 Koopvaarders was uitgezeild, en op de hoogte van de Eilanden door eene zware ſtorm belopen, waar in ook het Oorlogſchip NASSAU WEYLBURG, wel eer onder bevel van den Kaptein *D. H. Cras*, en na deszelfs overlyden, onder dat van den Kaptein *G. Smisſaert*, gezonken is, zynde alleenlyk het Volk geborgen. Den 22 July kwamen van dat zelfde Eskader in Texel binnen, 's Lands Fregatten van Oorlog DE BEVERWYK Kaptein *J. Boot*; en DE AMPHYTRITE, Kapt. *van Woenzel*, op welke Schepen de Manſchappen van *de Nasſau Weylburg* zyn verdeeld geweest. DE AREND Kaptein *Delvos* van het zelfde Eskader, is te Hellevoetſluis binnen gekomen. Van St. Jago is tyding gekomen, dat 's Lands Oorlogſchepen WASSENAAR, UTRECHT, en PRINSES LOUISA, als mede het gewapend Oost-Indiesch Schip DE GEREGTIGHEID, alle naar de Kaap moetende, in April aldaar in goede welſtand lagen, terwyl ook 's Lands Schip GOES, mede derwaard beſtemd, voor de wal gezien was.

Den 2 July tusſchen twee en drie uuren zyn van de O. Indiſche Comp. Werf van ſtapel geloopen, drie Oost Indiſche Schepen, genaamd DE DOGGERSBANK, DE BATAVIER en DE MEERMIN, van welke alle drie dit Jaar de ſpanten eerst opgezet waren, en in twee der-

derzelver zyn ook reeds terstond alle de Masten ingezet. AMSTELDEM.

Zie hier het Programma van de Maatschappy ter bevordering van den Landbouw, in deze Stad opgerigt.

Programma der Maatschappy van Landbouw.

De Maatschappy ter bevordering van den Landbouw, opgerigt binnen Amsterdam, heeft, in haare Groote Vergadering, gehouden den 13 May deezes Jaars 1783, geöordeeld, dat op de door haar voorgestelde Vraag; welke wyze is de beste, om de verschillende soorten van Bouwgronden in ons Vaderland, zonder eene meer dan gewoone bemesting, zo door beploeging als door verdere bewerking, tot een grooter en duurzaamer Vrugtbaarheid te brengen?

Het beste beäntwoord was door den Schryver van de Verhandeling tot Zinspreuk hebbende

Tot Vrugtbaarheid van grond en plant,
Dient Ploeg en Spa staag in de hand,

zynde vervolgens, by de opening van het Billet, tot die Verhandeling behoorende, bevonden, dat de Schryver van dezelve was de Wel-Eerw. en zeer Geleerde Heer *Lamberius Aartsen* Lid der Maatschappy der Kunsten en Landbouw te Cassel, en Predikant te Voorhout by Leyden, aan wien, dan ook de Gouden Medaille, ter waarde van vyftig Ducaaten, ofte wel dezelve som in geld, benevens eene Zilveren Medaille, ter keuze van den Schryver, ingevolge het Programma der Maatschappy, is toegewezen geworden.

Voorts heeft de Maatschappy het Accesit, in een Zilveren Medaille, op den stempel der Maatschappy geslagen, bestaande, toegeweezen aan de Verhandeling voerende tot Zinspreuk:

AM-STEL-DAM, *De Vrugt van ledige Uuren.*

biedende dezelve hierhalven den Schryver van die Verhandeling aan, ingevalle Hy goed vindt zyn naam voor den 1 Augustus eerstkomende aan de Maatschappy te openbaaren. En zal de Maatschappy wyders nog in haare Verhandeling, plaatsen den zakelyke inhoud van twee Verhandelingen, waar van de eene geteekend is met de spreuk,

Programma der Maatschappy der Landbouw.

Velimus quod ratio probat,

en de andere,

De ondervinding is daar van de beste Leermeester,

wordende aan de Schryvers van beide die Verhandelingen ieder een gratificatie van vyftien Gouden Ducaaten, of een stuk Zilver van gelyke waarde aangeboden, indien dezelve, of één van Hun, goedvinden hunnen naam of naamen voor den 1 Augustus eerstkomende bekend te maaken: in welk geval dezelve mede voor de Uittrekzels hunner Verhandelingen geplaatst zullen worden.

Wyders heeft de Maatschappy aan *Dirk Gerritsz van Beusekom*, Huisman tusschen Loenen en Vreeland woonachtig, uit hoofde van deszelfs meer dan gewoone Kunde en Activiteit in zyn beroep, en de uitbreiding van dien, de gewoone Zilveren Medaille, op den stempel der Maatschappy geslagen, toegeweezen, en Hem tevens het Honorair Lidmaatschap dezer Maatschappy opgedraagen.

Nog heeft de Maatschappy aan *Sverus Jansen*, woonende als Knegt aan het Haagsche Schouw, om dat dezelve, met een zeer goed gevolg, by verscheide Persoonen, een vry groot aantal Schaapen van het Schurft geneezen, en het middel en wyze van deszelfs gebruik aan de Maatschappy medegedeeld heeft, ter verdere aanmoediging toegelegd een Zilveren Tabaksdoos met vyfentwintig Ducaaten in dezelve: zullende de Maatschappy van

dit

dit middel tegens het Schurft en deszelfs gebruik, eerstdaags, een nader en omstandiger Bericht bekend maaken.

AMSTELDAM.

Wyders geeft de Maatschappy aan het algemeen kennis, dat zy uit Rotterdam onder de tekening *Pro Oeconomicus* ontvangen heeft een Vertoog, uit het Engelsch vertaald, over de behandeling der Varkens, bevattende Proefneemingen, om dezelve aantekweeken en te mesten. En zal de Maatschappy, by de eerste gelegenheid, de voornaamste proeven, in die Verhandeling voorkomende, zo veel mogelyk naar de bevatting der Landlieden geschikt, in haare Werken plaatzen; wordende de Schryver voor zyne vriendelyke toezending by dezen, openlyk, bedankt, en Hem verzogt zyn naam aan de Maatschappy te willen openbaaren, ten einde dezelve daar door in staat gesteld worde zynen naam voor dezelve, als een blyk van goedkeuring zyner pryzenswaardige pogingen, te plaatzen.

Programma der Maatschappy van Landbouw.

De Maatschappy dit Jaar geen gelegenheid gehad hebbende om de door Haar in den voorleeden Jaare uitgeloofde twee Præmien van veertig gouden Ducaaten uit te deelen, heeft echter, zo van den Heere *E. Alta*, dien onvermoeiden en kundigen Inenter, als van elders zulk een gunstig Bericht van den uitslag van verscheidene in dit jaar ondernomene Inentingen ontvangen, dat zy ook hier door al weder versterkt is in het denkbeeld van derzelver nuttigheid, ter behouding van het vee: waarom zy, tevens begrypende, dat de Inentingen ook bepaaldelyk in Holland meer en meer aangemoedigd behooren te worden, besloten heeft wederom twee Præmien, ieder van veertig gouden Ducaaten aan te bieden; ten eersten toe te wyzen aan dien geenen, die, in Holland en West-Friesland woonachtig, binnen dezelve Provintie, tusschen den 1 July en den 1 December van dit jaar 1783. de meeste Kalveren, mits niet minder dan dertig in getal, met het beste gevolg inge-

AMSTELDAM.

Programma der Maatschappy van Landbouw.

ent, en de Berichten en Bewyzen van een en ander voor den 1 Maart 1784 aan dezelve toegezonden zal hebben; en den tweeden toe te wyzen aan dien geenen, die, in een der overige Provintien, of in de Landen van de Generaliteit woonachtig, aldaar tusschen den 1 Juny en den 1 December van dit jaar 1783 de meeste Kalveren, hem in eigendom toebehoorende, mits niet minder dan dertig in getal, met het beste gevolg, ingeënt, en de Berichten en Bewyzen van een en ander, mede voor den 1 Maart 1784, aan de Maatschappy toegezonden zal hebben. En zullen de Mededingers na de bovengemelde twee Præmien, vooral bedagt moeten zyn, van in hunne Berichten nauwkeurig op te geeven, en met genoegzaame Bewyzen te staaven, welke gevolgen de Inëntingen op de Kalveren gehad hebben, en wel special, of dezelve eenige kennelyke blyken van ziekte gegeeven hebben, of wel niet. Wordende van het dingen naa den prys, op de Inënting der Kalveren gesteld, wederom, eens vooral, uitgezondert die geenen, aan wien de prys van veertig gouden Ducaaten reeds eenmaal is toegeweezen geworden.

Dan de Maatschappy, de taak ook hier by niet willende laaten berusten, heeft besslooten, behalven de twee pryzen, zoeven gemeld, en voor de Inëntingen van Kalveren geschikt, nog een derde Præmie van veertig gouden Ducaaten aan te bieden aan dien geenen, die binnen deze Republiek, tusschen den 1 Juny en den 1 December dezes jaars, het grootste getal Rundvee van een meer gevorderden ouderdom, mits niet minder dan twintig in getal, met het beste gevolg ingeënt en de Berichten en Bewyzen van een en ander voor den 1 Maart 1784. aan de Maatschappy toegezonden zal hebben; zullende de Mededingers na deze derde Præmie insgelyks bedagt moeten zyn, van in hunne Berichten nauwkeurig op te geeven en met genoegzaame bewyzen te staaven, welke gevolgen de Inëntingen op het Vee gehad hebben, en wel special,

of

of dezelve eenige kennelyke blyken van ziekte gegeven hebben, of wel niet. AMSTELDAM.

Voorts heeft de Maatschappy voorgesteld, om beantwoord te worden voor den 1 December 1785, de volgende Vraag: Programma der Maatschappy van Landbouw.

,, Welke zyn de beste middelen om de Kinderen der Landlieden in ons Vaderland, van hunne eerste jeugd af aan, zoo in de Dorp-schoolen, als anderzins, eene genoegzaame kennis te doen verwerven van die kundigheden, die tot hun aanstaand beroep van Landbouwen en Veebouwen noodzaakelyk zyn? En naardien hier toe, onder meer anderen, een gepast en aan het opgemelde oogmerk voldoende Schoolboek waarschynelyk in aanmerking komen zal, hoedanig behoort het zelve ingericht te zyn, om door middel van het zelve van de oude ondervinding en laatere ontdekkingen in deze Wetenschappen het best mogelyk gebruik te maaken."

De vraag, bevoorens vastgesteld om beantwoord te worden voor den 1 December 1783, was deeze:

,, Welke zyn de oorzaaken, dat de Vlasteelt,
,, die voor deezen hier te Lande, aan zoo veele
,, handen werk verschafte, tegenwoordig in ver-
,, val geraakt is? Zyn er middelen om dezelve
,, wederom te doen bloeijen? en zoo ja.— Wel-
,, ke? — Wat is wyders de beste manier om het
,, Vlas op de verschillende gronden van ons Va-
,, derland te bouwen?

Waarvan de antwoorden dus voor den 1 December eerstkomende verwagt worden. En die, om beantwoord te worden, voor den 1 December 1784:

,, Welke middelen zyn de beste, om zodanige Landen, die door de Eigenaars, ter oorzaake haarer geringe vrugtbaarheid in vergelyking van de Lasten, Spagestoken, of geabandonneert worden, het zy door bewerking, bezaaijing, beplanting, als anderzints, wederom tot zulk een trap van inkomsten te brengen, dat dezelve, behoudens de

AMSTELDAM.

Programma der Maatschappy van Landbouw.

lasten, daarop leggende, een genoegzaam voordeel aan den Eigenaar kunnen opbrengen? Hoe groot zyn de Kosten, die per morgen of deimt tot een of ander van de voorgestelde, of aangeprezene middelen noodzaakelyk zouden zyn?"

De Prys, welke aan den Schryver van het beste op een dezer Vraagen ingekomen antwoord word aangeboden, zal bestaan in een gouden Medaille, ter waarde van vyftig gouden Ducaaten, op den stempel der Maatschappy geslagen, en met des Schryvers naam voorzien, of wel dezelve som in geld, benevens den Zilveren Medaille, ter keuze van den Schryver.

Indien geene der ingekomene Antwoorden, op een jeder door de Maatschappy opgegeven Vraag, haares oordeels, den Prys verdiend heeft, behoud zy aan haar het recht deeze Vraag nog eens, of niet weder op te geeven. Daar en tegen, wanneer er meer dan een Antwoord haar voorkomt eenige aanmerking te verdienen, zal zy een Accessit, in een zilveren Medaille bestaande, aan den Schryver naast aan het beste komende Antwoord aanbieden, en hem dit besluit, voor dat het verzegelde Billet, by zyne Verhandeling behoorende, geöpent wordt, door de openbaare Nieuwspapieren bekend maaken.

De Maatschappy zal ook een zilveren Medaille schenken aan die geenen, welke haar eenige nutte ontdekkingen omtrent den Landbouw zullen mededeelen, en de bevordering derzelver, naar bevinding, ondersteunen.

De Schryvers, die naar den Prys dingen, zullen, by hunne Antwoorden, een verzegeld Billet moeten zenden, inhoudende hunnen naam en woonplaats, en van buiten geteekend met de zelfde Zinspreuk, welke aan het einde hunner Verhandeling zal gevonden worden.

De Antwoorden zullen in het Nederduitsch, Latyn, Fransch, Engelsch, of Hoogduitsch opgesteld, met een leesbare hand geschreeven, en,

gelyk

gelyk alle andere aan de Maatschappy toe te zendene Stukken, of Berichten, Franco toegezonden moeten worden aan de Heeren *Jeronimo de Bosch*, op de Leidschegragt, by de Heeregragt, of aan Mr. *H. Calkoen*, Advokaat, op de Keizersgragt, by de Beerestraat, te Amsterdam. AMSTERDAM.

Voorts zyn de Wetten, waar op de Maatschappy naa eenen Prys laat dingen, te vinden in het Voorbericht, voor het eerste Deel haarer Verhandelingen geplaatst.

Het Geneeskundig Genootschap heeft in de voorledene maand het navolgend Berigt bekend gemaakt.

Het Geneeskundig Genootschap, onder de zinspreuk *Servandis Civibus*, de menigvuldige papieren ter voldoening van het voorstel aangaande de Spreuk van den grooten *Boerhaave*: *Simplex veri Sigillum*, hebbende geleezen, heeft den gouden gedenkpenning toegeweezen aan de Verhandeling welke tot devies voerde „ Non pigebit me sicubi hæsito quaerere, nec pudebit sicubi erro discere": en by de opening van het billet is gebleeken, dat de Schryver van dezelve was de Heer *C. Terne*, Medecinæ Doctor, Prælector in de Vroedkonst, en Stads Vroedmeester te Leiden; komende geene andere Verhandeling by deze zo na in vergelyking, dat zy nevens dezelve kan gesteld worden. Doch men heeft goedgevonden twee zilveren Gedenkpenningen te geeven, de eene naamelyk aan *Simpliciter*, waar van Schryver is de Heer *C. Peereboom*, Med. Doctor &c. Nat. Cur. Sod. te Amsterdam, de andere aan *Quantum est in rebus inane!* waar van Schryver is de Heer *E. Krumpelman*, Med. Doct. te Amsterdam; welke beide Verhandelingen het Genootschap ten nutte van onze Landgenooten zal doen drukken; de eerstgemelde uit het Latyn vertaald. —— Wyders heeft boven- *Progr. van 't Geneesk. Genoot-schap.*

AMSTELDAM. *Progr. van 't Geneesk. Genootschap.*

gem. Genootschap met ongemeen genoegen geleezen zekere Nederduitsche Verhandeling, zynde getekend *Sic itur ad astra!* en heeft goedgevonden dezelve te doen drukken, verzoekende nu derzelver schranderen Autheur zynen naam te openbaaren, ten einde die by de Uitgave moge genoemd worden.

Tegen Mai 1784 word de volgende Vraag ter beantwoordi g voorgesteld: „ Wat is voor het menschelyk lichaam Vergif? en welke Vergiften kunnen in de Geneeskunde zo uit-als inwendig, onder de vereischte voorzorgen, een nuttig gebruik hebben? " Met verzoek van de antwoorden, (enkel getekend met een devies, doch met naam en adres in een gezegeld briefje, getekend met het zelfde devies daar boven op), franko te zenden; af te geeven by den Boekverkooper *Petrus Conradi* te Amsterdam.

NB De Heeren, welke uit hunne Praktyk nog de eene of andere waarneeming aan het Genootschap hebben mede te deelen, gelieven dezelve te bezorgen voor primo Augustus aanstaande: zullende niets, hoe gering, indien het nuttig schynt, verworpen; niets, hoe schitterende, indien nutteloos, aangenomen worden.

Het agtste Deel dezes Werks, nopens de Vraag: Op hoe veelerlei wyze kan het vermogen van den Koortsbast ondersteund of aangezet worden door bygevoegde middelen, in die gevallen daar by wel als het voornaamste geneesmiddel vereischt wordt, maar echter te zwak is om alleen de zaak af te doen? en welk eene keuze van middelen moet men ten dien einde doen, betrekkelyk tot den onderscheiden aard der voorkomende gevallen en omstandigheden? door de Heeren *P. M. Nielen*, *G. ter Horst*, *J. P. Michell* en *Ph. J. Looff*, is by *Petrus Conradi* en alom te bekomen.

Hoe zeer de gerugten van Oorlog tusschen de Keizerin van Rusland en den Keizer van Duitsch-

Duitschland ter eenre en den Turkschen Keizer ter andere zyde algemeen zyn geweest, en men aan de eerstgemelden reeds toeschreef het genomen plan om de Turken uit Europa te verdryven; zo zyn thands zekere berigten ingekomen, dat den 21 laatstleden tusschen Haare Rus-Keizerlyke en de Porte een Verbond van Koophandel te Constantinopel getekend is, uit 31 Artikelen bestaande, waar van de voornaamste zyn: „ De „ vrye Vaart en Koophandel in alle de Staaten van den Grooten Heer. — Capitulatie voor alle de Natien met de Porte, en vooral de Franschen en Engelschen, aan de Russen toegestaan. — Vrydom voor alle de gepreviligeerde Societeiten of Monopolien, met opzicht tot den Inkoop en Verkoop van alle Koopmanschappen. Bystand aan de Schepen in geval van nood. — In- en uitgaande Rechten bepaald op 3 perCt., eens betaalbaar, in de plaats, alwaar de in- of verkoop geschiedt. — Een generaal Tarif, reeds met den Heer Gezant beraamd, en dat altoosdurend zyn zal in alle de Staaten der Porte. — Alle verdere lasten zyn vernietigd. — Vrye doortogt, voor alle Koopmanschappen, Granen en voortbrengzels van Rusland, en de Staaten van andere Mogendheden, zonder betaling van eenig Transito. — Vrye uitvoer der tot hier toe verbode artykels, als Ryst, Koffy, Oly, Zyde, &c. — Guarantie tegen de Barbarysche en andere Zeerovers. — Vaststelling van Postboden, ten voordeele van „ den

AMSTELDAM.

AM-STEL-DAM.

„ den Koophandel. — Het recht, om Hui-
„ zen van Negotie en Magazynen te heb-
„ ben. — Verscheiden andere bepalingen
„ ten voordeele der Russische Onderdanen
„ met betrekking tot regtsgedingen der han-
„ deldryvende Leden.

De bekende Dr. Price heeft waereldkundig gemaakt een nieuw stukje, welk tot tytel heeft: *Staat der publieke Schulden en der Finantien, by het tekenen van de Preliminairen van den Vrede den 20 January laatstleeden, met een ontwerp om de publieke Schulden te vereffenen.* Uit zyne beredeneerde aanmerkingen over deeze gewigtige onderwerpen blykt het, dat de nationaale Schulden van Groot-Brittannie den 24 July 1775 bedroegen.

In gefundeerde, ponden Sterling . . .	£ 129,860,018
Dito welke toen nog gefundeerd moesten worden	£ 7,070,054
Dus toen te samen	£ 136,930,072
Vermeerdering zedert den 24 Juny 1775, in reeds gefundeerde Schulden	£ 85,857,691
Dito welke nog in Fondsen moesten veranderd worden	£ 29,797,223
	£ 115,654,914

Dus bedroeg die gant-

sche

ſche nationaale Schuld in January 1713 de ſomme van ponden Sterlings	£ 252,584,986	AM-STEL-DAM.
Waarvan jaarlyks zo aan Intresten als aan onkosten van beſtier moet betaald worden . . .	£ 9,008,931	

Geen wonder derhalven, dat de Staatsdienaars van dat Ryk zig thands byzonderlyk toeleggen, (te meer daar zy de Noord Amerikaſche Volkplantingen verloren hebben), om den koophandel, landbouw, bevolking en handwerken te vermeerderen en uit te breiden. De Handwerken van dat Ryk worden aldus bereekend: namelyk:

Fabrieken in Wol, rekent men jaarlyks	op	16,800,000	P. St.
. . . in Leder .	op	10,500,000	. .
. . . in Was . .	op	1,750,000	. .
. . . in Hennip .	op	890,000	. .
. . . in Glas .	op	630,000	. .
. . . in Papier .	op	780,000	. .
. . . in Porcelain	op	1,000,000	. .
. . . in Zyde .	op	3,350,000	. .
. . . in Catoen .	op	960,000	. .
. . . in Lood .	op	1,650,000	. .
. . . in geel Koper	op	1,000,000	. .
. . . in Yzer .	op	8,700 000	. .
. . . in Staal .	op	3,400,000	. .
makende te zamen een ſom van		5.1310,000	P. St.

De

AMSTELDAM.

De Fabrieken van Yzer, Glas en Porcelain neemen toe; die van Geelkoper en Leeder neemen af; die van Lood blyft op den ouden voet. Die van Papier vermeerderd; die van Vlas verminderd; die van Hennip blyft de zelfde, en die van *Zyde* vermeerderd. Deze Fabrieken houden 5250,000 menschen aan 't werk.

Niet alleen in ons Land, maar overal uit de meeste Landen van Europa wordt melding gemaakt van een byzondere en ongewoone Nevel of Damp, welke voornamelyk na den middag meer bespeurd word, en de Zon zodanig bedekt, dat zy veeltyds naar een bloedrooden schyf of rond gelykt.

MAASLUIS.

Den eersten July kwam de eerste en tweede Haring Jagt binnen; de eerste met 15. en de tweede met 50 ton Haring. De eerste ton is te Vlaardingen voor 450 gl. verkogt.

ZEELAND.

MIDDELBURG.

De Kaptein *Koelberg*, gewezen bevelhebber van den Kaper de Verenaar, tegen wiens gedrag door het Zweedsche Hof verscheidene klagten gedaan zyn, is by zyne te rug komst, van wegen de Admiraliteit alhier, op verscheidene Vraagpunten gehoord, en nu onlangs door dat Collegie onder handtasting

ont

ontslagen, en op vrye voetén gesteld; waar- THOLEN.
van by eenen brief aan H. H. Mog. is ken-
nis gegeven.

THOLEN.

Een aantal Burgers en Ingezetenen dezer Stad, een verzoekschrift aan de Regeering hebbende aangeboden, is op het zelven dit besluit genomen.

Extract uit het Register van de Resolutien der Edele Achtbare Magistraat der Stad Tholen.

Woensdag den 28 Mey 1783.

De Heer Burgemeester Van Stapele H. Ed. Achtb. te kennen hebbende gegeven, dat door de Personen *W. C. de Wit*, *M. van 't Groenewant*, *J. F. Niekerk*, *M. Kruyer* en *M. de Lange*, als Gedeputeerdens uit een groot aantal van Burgeren en Ingezetenen dezer Stad, was ter hand gesteld een Request aan Hun Ed. Achtb., welk Request door welgemelde Heer Burgemeester gelezen zynde, allesints in decente en ter materie dienende termen was ingerigt; verzoekende dat Hun Ed. Achtb. gunstig geliefde te behagen, om tegens de verspreide en door de Nieuwspapieren bevestigd wordende geruchten van een meerder getal van Militie als binnen deze Stad gewoon is Guarnisoen te houden, en dat wel ten getallen van een geheel Battaillon, te voorzien, en zy Suppliantes, het klein bestek van deze Stad in aanschouw nemende, tot het behoorlyk bergen van zodanig een vermeerderde Manschap, ten uitersten bevreest zyn omtrent het middel van de daar uit noodwendig spruitende Inconvenienten, ingevalle Hun Ed. Achtb. hun

VLISSINGEN. Den 1 July kwamen uit Zee voor deze Stad ten anker 's Lands Schepen van Oorlog DE POLLUX Kaptein *S. Rauws* en DE CENTAURUS Kaptein *Raid*; beiden uit Texel; dezelven hebben de Engelsche Krygsgevangenen ten getale van 78, zo van hier als van Veere en Zierikzee, aan boord genomen, en zyn den 8 July naar Engeland gezeild, om tegen onze Krygsgevangene aldaar uit te wisselen.

Wy hebben al nu en dan eens gesproken van het plan om de haven dezer Stad te herstellen en bekwaam te maken.

Hunne Hoog Mogende, by besluit van den 23 January dezes jaars, benoemd hebbende de Heeren *van der Hoop*, Raad en Advokaat Fiscaal van het Collegie ter Admiraliteit te Amsteldam, *Steengracht*, Raad en Advokaat Fiscaal van het Collegie ter Admiraliteit in Zeeland, den Vice-Admiraal *Reynst* en den Schout by Nagt *van Kinsbergen*: „om nauwkeurig te „ examineeren de situatie van zaken en omstan- „ digheden van de Haven van Vlissingen, met „ betrekking tot het in en uithalen van Oor- „ logschepen in en uit het Dok aldaar; als „ mede om zich te begeven naar het Zeegat „ van Texel en aldaar na te gaan of 'er eeni- „ ge goede gelegenheid daar omtrent; zonder „ onderscheid waar ter plaatse, het zy dan „ aan de Helder, op het Eiland Texel, of „ waar zulks zoude mogen opdoen, om een „ plaats ter reparatie van Oorlogschepen, „ beschadigd uit Zee komende, te kunnen „ vervaardigen." Zoo hebben gemelde Hee- „ ren, den 23 Mei 1783., in tegenwoordig- „ heid

heid van *Zyne* Hoogheid, ter Vergadering der *Algemeene* Staten eene Memorie overgeleverd, behelzende een omstandig rapport van derzelver bevindingen, hebbende Zyne Hoogheid wyders den inhoud dier Memorie ten sterksten ondersteund, en dezelve aan de spoedige raadplegingen van de Heeren Staten der Provintien aanbevolen. Dat berigt is van dezen inhoud: VLISSINGEN.

HOOG MOGENDE HEEREN!

De ondergeschreven by Uw Hoog Mog. Resolutie van den 23 January dezes jaars gecommitteerd zynde om naauwkeurig te examineeren de situatie van zaken en omstandigheden van de Haven van Vlissingen met betrekking tot het in en uithalen van Oorlogschepen in en uit het Dok aldaar. En daarenboven zich te begeven naar het Zeegat van Texel; en aldaar na te gaan, of er eenige goede gelegenheid daar omtrent, zonder onderscheid waar ter plaatse, het zy dan aan den Helder, op het Eiland Texel, of waar zulks zoude mogen wezen, zich zoude mogen opdoen, om een plaats tot reparatie van Oorlogschepen, beschadigd uit Zee komende, aldaar te kunnen vervaardigen; hebben zich ingevolge en ter voldoeninge van die Uw Hoog Mog. Resolutie den 20 February naar Zeeland begeven, geadsisteerd met de by Uw Hoog Mog. benoemden Inspecteur der Zeeweringen aan de Eilanden, *L. den Berger*, en een der Directeuren der Werken van de Stad Amsterdam, *Johan Samuel Creutz*, welken de ondergeschreven de vryheid hebben genomen te surrogeren in plaatse van de by Uw Hoog Mog. benoemden *Goudriaan*, mede een der Directeuren der Werken der Stad Amsterdam, om dat deze onmooglyk in die dagen kon worden gemist.

VLISSINGEN.

Berigt van Gecommitt. wegens de Haven te Vlissingen.

De ondergeschreven hebben in hun examen zich voornaamlyk bepaald op drie Poincten:

1. Op de vereischtens van een Haven om gewapende en beladene Schepen in den Winter tegens Stormweêr en Ysgang te beschermen.
2. Op de vereischtens van een Dok of Bergplaats van opgelegde Schepen, en
3. Op de vereischtens van een Werkplaats ter reparatie van beschadigde Schepen.

De ondergeschreven hebben dat eerste point, de vereischtens van een Haven, niet gevonden in de Haven van Vlissingen, terwyl het groote verval van water, dat op de stroomen van Zeeland is, zynde het zelve by ordinaire Tyen 11 en 1 half à 12 voeten, noodzaaklyk vordert, dat de Schepen ontladen, en zoo door de Sluizen in het Dok gebragt worden, dewyl er geen diepte genoeg is voor de Schepen om by laag water vlot te blyven, en de Schepen niet altoos met een vloed binnen de Sluizen kunnen worden gebragt, en dus geladen droog vallende in gevaarlyke omstandigheden zouden zyn.

Maar het tweede en derde point, de vereischtens van een Berg- en Werkplaats, hebben de ondergeschreven in een byna volledige staat gevonden in de Haven of Dok van Vlissingen.

De ondergeschreven zullen niet ophalen, hoe van den beginnen af aan deze gelegenheid als de bekwaamste, by menigvuldige Advisen van de respective Collegien ter Admiraliteit, en Resolutien van Uw Hoog Mog. is geoordeelt, en dat in 't byzonder op den 30 January 1627 by Uw Hoog Mog. is goedgevonden en verstaan, de Kapiteinen by de Collegien te gelasten, hare Victualie continueelyk te Vlissingen te houden, en daar toe Pakhuizen te huren, en dat ook de respective Collegien hare Magazynen te Vlissingen zouden houden, voorzien van Ankers, Kabels, Trossen en andere noodige Scheepsbehoeftens, ook Commissarissen baar het stuk van Equipagie wel verstaande.

Zy

Zy zullen zich bepalen met de jegenswoordige omstandigheden en vereischtens zoo naauwkeurig en uitvoerig mogelyk voor te dragen.

VLISSINGEN.

Berigt van Gecommitt. wegen de Haven te Vlissingen.

Dat Dok is tot aan de Sluisdeuren lang 2350 voet en wyd agter 207, in het midden 240 en ten einde 268 voet, en dus zeer geschikt om te kunnen bergen 20 à 25 zo Schepen als Fregatten, dewelke, door middel dier Sluisdeuren, daar altoos vlot kunnen blyven liggen, en dus minder of geen gevaar loopen van door te zakken, of, zo al door het Spuy- en Bylaag-Water droog vallende, eenige uuren op een ligte Zandgrond verboeit zyn.

En dat Dok legt tegen de Rheede aan, en dus kunnen de Schepen immediaat, zonder behulp van Cameelen en zonder te wagten naar gunstige Winden en Tyen, worden uitgehaald, en uitgehaald op een Rheede, van welke het loopen in Zee, door een vry diep Gat, met Winden van het Noord-Oosten ten Noorden tot het Zuiden, gemaklyk is, en welke daar en boven het voordeel heeft van een Retraite naar de Rheede van Rammekens, met eene genoegzaame diepte, te verleenen, alwaar de Schepen zeer veilig tegens Stormweêr kunnen liggen en zelden Ysgang is.

De vereischtens voor een Werkplaats zyn aldaar mede volledig, namentlyk het noodige Terrein, Timmerwerven, Smeederyen, Magazynen, (schoon op den aanleg en plaatsing derzelve wel eenige reflectien zouden kunnen vallen) en een bewoonde Stad, waar in meest alle de benoodigde Handwerken en Fabryken zyn, welke gelegenheden evenwel door aanmoediging, goede zorg, volle vrydom in den aanvoer of aankoop zoo van ruwe Materialen als van gewerkte Goederen, misschien tot meerdere perfectie zouden zyn te brengen.

Ten tyde van hun verblyf in Vlissingen hebben de Onderschreven ondervonden, van welke aangelegenheid het is by de Rheedens te hebben geschikte en behoorlyke Werken: Want by het uitzeilen van het Schip van Oorlog *Wassenaar*, wierd het

VLISSINGEN.

Berigt van Gecommitt. wegens de Haven te Vlissingen.

zelve 's nagts te voren vry sterk beschadigd, doordien een Oost-Indisch Schip het zelve voor de boeg dreef; byzonder was er zwaar Yzerwerk aan de Boegspriet gebroken, en in den tyd van 24 uuren waren die schadens hersteld.

De Ondergeschreven durven gerustlyk zeggen, dat er op geene andere Rheede van de Republyk zulks met zoo veel spoed had kunnen geschieden, om dat digt by dezelven geen Smeederyen zyn, daar zoodanig zwaar Yzerwerk had kunnen worden gesmeed.

De ondergeschreven zyn dus van oordeel, dat de omstandigheden van dit Dok ten uitterften gunstig zyn, zoo tot het equipeeren of toetuigen der opgelegde Schepen, als tot het repareeren van beschadigden, en dat er tot nog toe in de Republyk geen andere plaats is, daar dit met zoo veel spoed kan geschieden, indien evenwel er een genoegzaam getal Werklieden kan worden gevonden, de ruwe Materialen tot lage pryzen ingekogt en wel bewerkt, en de Magazynen voorzien van wel gewerkte en ten minsten pryze in de Republyk, of zelfs zomtyds buiten de Republyk, gekogte behoeftens en Gereedschappen; want het is manifest en duidelyk, dat de Schepen ter plaatsen van de Winkels of Werkplaatsen kunnende worden gerepareerd, en aan de vaste Wal uit de Magazynen voorzien, met meer spoed en activiteit worden beladen, gearmeert en in orde gebragt, dan wanneer die Goederen met Kagen en Vaartuigen op de Stroomen moeten worden gezonden en aldaar gelost: — in welke zending en lossing oneindige en onnagaanbaare sources van vertraging zyn, dan door gebrek aan ordre onder de mindere Bediendens, — dan door gebrek aan attentie, vergetenheid of verzuim van die genen, die de Goederen vragen en zenden, — dan door Stormen en slegt Weêr, — dan door hooge Vloeden, — dan door laag Water, dan door Tegenwinden. &c.

De Ondergeschreven dan overtuigd van de gunstige

tige gelegenheid van deze Berg- en Werkplaats voor Schepen van Oorlog, en zeer in het byzonder in tyden van Oorlog, wanneer alle mooglyke oorzaken van vertraging in het werken, repareren en equiperen der Schepen moeten worden vermyd, en met alle zorg voorgekomen, ook in tyden van Vrede, wanneer met spoed en met de minste kosten mooglyk zal worden gewerkt; hebben zich bevlytigd om na te gaan de gebreken van dit Dok, en de middelen van herstel en verbetering.

VLISSINGEN. Berigt van Gecommitt. wegens de Haven te Vlissingen.

Tot een duidelyk begrip van het geen hier omtrent zal worden voorgedragen, hebben de Ondergeschreven de eer hier by te voegen een platte grond van een gedeelte der Stad Vlissingen, sub Litt. A.

En voorts ingevolge de authorisatie van Uw Hoog Mogenden, ingenomen hebbende de Consideratien der Vlag-Officieren en van andere Persoonen, die van de situatie, dieptens en loop van de Stroomen meest kundig zyn, zyn de Ondergeschreven

In de eerste plaats van oordeel, dat byna de geheele beschoeijing van het Dok dient te worden vernieuwd, het welk op een zoogenaamde Watersloof, ter diepte van 12 à 13 voeten onder den Pyl van 21 voet in agt jaren, beginnende ieder jaar met het noodzaaklykst, zoude kunnen geschieden, van welk werk zy de eer hebben een Teekening sub Litt. B, by te voegen.

In de tweede plaats hebben de Ondergeschreven bevonden, dat het geheele Dok van agteren tot aan de Sluisdeuren jegenswoordig maar heeft, by ordinair hoog Water, een gemiddelde diepte van 17½ voeten, en dat het zelve, om de Schepen vlot te houden, zoude dienen te worden gebragt tot een gemiddelde diepte van 22 of 23 voeten.

Deze geheele Uitdieping zoude eerst in zyn geheel werkstellig dienen gemaakt te worden, wanneer de Wallen of Schoeijingen van het ge-

VLISSINGEN.

Berigt van Gecommitt. wegens de Haven te Vlissingen.

heele Dok hersteld zyn, ter voorkoming dat de thans verwaarloosde Wallen, door het gestadig afrollen en uitkolken der Aarde, niet weder nieuwe aanslykingen verwekken: doch onder de reparatie van deze Schoeijingen zoude de middelste geul van het Dok ter breedte van 12 Roeden kunnen verdiept worden.

In de derde plaats hebben de Ondergeschreven opgemerkt, dat twee binnendeuren van de Sluis oud en slegt zyn, en dus dienen te worden vernieuwt; en dat er daar en boven twee in voorraad by de hand dienden te zyn, om te gemoet te komen aan de gevaren en schadens, aan welken in zoo een important werk zes deuren zyn blootgesteld.

In de vierde plaats hebben de Ondergeschreven opgemerkt, dat de positie van de Sluis, met opzigt tot den loop van de Buitenhaven, tot op diep Water, in geen goede rigting is gelegt, moogelyk met te veel voorzigtigheid tegens den gevreesden aandrang en deining van het Water by Stormweêr en hooge Vloeden; doch deze rigting veroorzaakt, dat het Water, dat door de Sluizen of Schuurkokers gespuit word, niet regt loopt en dus geen genoegzaame en voortdurende kragt doet ter wegspoeling der Slikken of deeltjes Zand, die de ondieptens veroorzaken.

In de vyfde plaats hebben de Ondergeschreven geoordeeld, dat de Hoofden in de Buitenhaven te wyd van elkanderen zyn, en dat in het byzonder het Westerhoofd niet ver genoeg is uitgebragt, zynde binnen de Rooijing van het Oosterhoofd, en de Hoofden van de oude Haven, waar door veroorzaakt word, dat by Vloeden al de stof, waar mede het Water beladen is, om den kop van dit Westerhoofd naar binnen gebragt word, en aldaar een stille Zee vindende, zinkt, waar toe de doode hoek tusschen de Westelyke opening van den boom en den kop van het Waterhoofd een allerbekwaamste gelegenheid geeft.

En

En deze aanslyking word nog te meer bevordert door het zetten van een Plaat ten Z. Z. Westen van dit Westerhoofd, en welke Plaat by lage Tyen gedeeltlyk droogvalt en zich reeds uitstrekt tot binnen de rooijing van de Oostzyde van dit Hoofd.

VLISSINGEN.

Berigt van Gecommitt. wegens de Haven te Vlissingen.

In de zesde plaats zyn de Ondergeschreven verwittigd, dat er over eenige Jaren voor de vernieuwing van 4 der jegenswoordige Sluisdeuren geen genoegzame gelegenheid is geweest om uit het Dok te spuyen, en dus de noodige diepte daar te behouden, terwyl zy in ervaringe zyn gekomen, dat er geen Bank in de Buitenhaven legt, maar dat er een vry geregelde diepte is, by laag Water, van 9 en 1 half voet, en by hoog Water van 21 voeten, gelyk uit de Bylagen dezes Litt. C., zynde de observatie van den Dokmeester *Poly* en de Peilingen door de Inspecteurs *den Berger* en *Creutz* gedaan, consteert.

Om aan deze drie laatste of vierde, vyfde en en zesde zwarigheid te gemoed te komen, hebben de Ondergeschreven in overweging genomen:

Eerstelyk, het Westerhoofd te verlengen zoo ver en zoo na by diep Water als mooglyk is, het welk gecalculeerd word op 4 Roeden.

Ten tweeden, het Paal-, Rys- en Steenwerk aan de Westkant der Boom op een kleine afteekening van deze geprojecteerde Werken (Bylage D) C geteekend by de letters d en e, 8 à 12 voeten in te korten, en van gemelde einde e in een regte linie tot B aan te leggen een Paalhoofd, welk Hoofd een betere directie aan het schurend Water zoude kunnen geven, minder deyning en aanslag der Zee veroorzaken en tot gemaklyker gebruik voor in- en uitkomende Schepen strekken.

Ten derden, dat nieuw gemaakte Hoofd in order met het verlengde Westerhoofd te sluiten, en een behoorlyk Front aan den Kop dezer Hoofden te formeren.

Ten vierden, de Buitenhaven van de Doksluis

VLISSINGEN.

Berigt van Gecommitt. wegens de Haven te Vlissingen.

af tot het einde dier Hoofden te zuiveren van eenige steenen, die aldaar zich nedergeworpen hebben en nog gevonden worden, en voorts met Krabmachines, uitbaggering en Moddermolens uit te diepen, zoo diep mooglyk, ten minste ter diepte van 22 voet by hoog Water; Van alle de hier voorgebragte Werken hebben de Ondergeschreven de eer een Afteekening en Ciering van kosten, sub Litt. D. en E., over te geven.

In de zevende plaats hebben de Ondergeschreven met naauwkeurigheid geëxamineert het drooge Dok, maar hetzelve gevonden en kwalyk geplaatst en niet geschikt tot tegenwoordig gebruik.

Kwalyk geplaatst, om dat het groote nut van drooge Dokken bestaat in het schielyk werken, doordien er van alle kanten te gelyk kan worden gearbeid, maar dit nut in Oorlogstyden moetende worden bereikt, diende het drooge Dok en digter by de Werkplaatsen en Magazynen te zyn en digter by den mond van de Haven, om de Schepen schielyk in en uit te brengen.

Niet geschikt tot tegenswoordig gebruik, om dat de lichaamen der Schepen merkelyk vergroot zyn en worden, en hetzelve dus niet aangelegt is voor de jegenswoordige Schepen van linie, dat is van 70 en 60 stukken.

De Ondergeschreven hebben dus niet nagegaan de noodige reparatien van het zelve, te meer nog, daar van die plaats een ander en mooglyk beter gebruik zoude kunnen worden gemaakt, gelyk hier na zal worden voorgedragen.

De ondergeschreven zouden wel een andere zeer geschikte plaats daar toe aan de hand kunnen geven, indien niet eerst het compleete succes van de geprojecteerde middelen diende te worden afgewagt.

De ondergeschreven vleijen zich dan, dat met deze middelen van verbetering en met een zorgvuldig en attent schuren door de Sluizen of Schuurkokers eene genoegzame diepte in de Buitenhaven

zal

zal kunnen worden gehouden, gelyk reeds aan de Ondergeschreven uit successive peilingen, in de jaren 1770, 1778, 1780, 1782 en 1783 gedaan, gebleken is, dat door meerdere attentie in het spuyen meer diepte veroorzaakt is: zelfs zyn de Ondergeschreven niet zonder eenige hoop, dat door het ver uitbrengen van het Westerhoofd, door konstmiddelen en attentie, aan het einde van dat geprojecteerde Hoofd zal kunnen gemaakt en geconserveert worden een diepte van 22 voeten by laag Water, wanneer de Schepen gearmeerd en beladen tegens het zelve zouden kunnen worden aangelegt, en aldaar dan met Vlotschuiten zonder eenige hindernis ontladen, en zoo met één Ty binnen de Sluizen gebragt.

VLISSINGEN, *Berigt van Gecommitt. wegens de Haven te Vlissingen.*

De ondergeschreven denken wel, dat het Boezem-Water, dat binnen het *Dok* is, groot genoeg zal zyn om de noodige kragt aan het spuyen te verzorgen, waar in zy door oculaire inspectie van de jegenswoordige kragt worden bevestigd, maar hebben evenwel opgenomen de gelegenheden, om die kragt door meerder toevoer van Water te bevorderen, en bevonden, dat, eerstlyk, of ten einde van het Scheeps-Dok by Letter X, of by de nieuwe Admiraliteits Timmerwerf, een Verlaat en Communicatie met de Stads Gragten zoude kunnen worden gemaakt, waar door, benevens het reeds gemaakte Snuifgat ten Noorden van het Magazyn, het Water in de Gragten kan worden ingelaten, en wanneer er gespuit word, wederom in het Dok ingetapt; en ten tweeden, dat het jegenswoordige Dok zoude kunnen worden vergroot met de Rommelkaay, wanneer het drooge Dok met de steenen Beer, die daar agter is, zoude dienen te worden weggenomen, en aan het einde van de Roode Brug van voornoemde Rommelkaay een bekwame Sas of Sluis gelegt: — Welke operatie nog dit groote nut zoude hebben, dat er by voorvallende noodzaaklykheden, veroorzaakt door Brand, door schadens van het jegenswoordige Zas, door vyand-

 lyke

VLISSINGEN. lyke omstandigheden &c., een tweede uitgang der Schepen uit het Dok zoude kunnen worden gemaakt.

Berigt van Gecommitt. wegens de Haven te Vlissingen.

De Ondergeschreven zyn dan van begrip, dat deze Haven, of liever dit Dok van Vlissingen, gelegen aan het Zuidlykste gedeelte van de Republiek, — aan een Rheede die strekt tot een Barriere ter Zee, en dus veel zorg vereisschende, door alle deze middelen tot een zekeren graad van volkomenheid kan worden gebragt. — dat dezelve dus ten uitersten geschikt zoude zyn, om opgelegde Schepen te bewaren en te equiperen, en met vereischten spoed beschadigde Schepen te herstellen, — en dat dus voorgekomen kunnen worden de redenen, die Uw Hoog Mog. hebben genoodzaakt by Hoogstderzelver Resolutie van den 21 Juny 1765, het Collegie ter Admiraliteit te Amsterdam aan te schryven, om het Fregat het *Hof te Souburg* aanstonds, na dat de Krygsraad, over het gedrag van de Officieren van het zelve te beschryven, zal zyn afgeloopen, te zenden naar Portsmouth, om van zyne bekomen schade hersteld te worden.

Na dat de voorschreven Reis naar Zeeland was afgeloopen, en aan de andere betrekkingen van de Ondergeschreven voldaan, hebben dezelven zich den 10 April begeven naar de Rheede van Texel, en zich wederom bepaald op de drie Poincten, in het begin van dit Rapport voorgesteld, de vereischtens van een Haven, — van een Dok of Bergplaats, — en van een Werkplaats.

De Ondergeschreven moeten Uw Hoog Mogenden voordragen, dat zy alle mooglyke informatien genomen hebben naar alle de gelegenheden, die er in den omtrek van dat Zeegat zyn, maar geen andere plaats ontdekt, die met mooglykheid tot een of alle drie der voorschreven vereischtens zouden kunnen worden geschikt, dan het Nieuwe Diep, en daar omtrent kunnen zy het genoegen hebben Uw Hoog Mogenden berigt te doen, dat de Werken, die daar van wegens de Provintie van Hol-

Holland worden aangelegt, om een Haven van Schepen van Oorlog en ter Koopvaardy te maken, alle hoop van succes en compleet succes geven. VLISSINGEN.

De Ondergeschreven hebben de eer een kleine Kaart van die geprojecteerde Haven, sub Litt. F., over te leggen, en daar by te remarqueren, dat er reeds een doorgaande geul van de mond af, ter lengte van 150 Roeden is, welke de breedte van 6 à 8 Roeden en diepte van 21 tot 24 voeten heeft, — dat er dan weder een droogte is, welke ter lengte van 130 Roeden een diepte van 12 tot 15 voeten heeft. — Waar na weder een aanzienlyke plaats is ter lengte van 300 Roeden en diepte van 24 tot 38 voeten. *Berigt van Gecommitt. wegens de Haven te Vlissingen.*

Dat de Ondergeschreven zyn onderrigt door de Inspecteurs van die Werken, welke toen ter tyd mede in Texel zyn geweest, dat het oogmerk is:

1. Om den Geul van de Mond af een regtloopende directie te geven, en
2. Voorts tusschen leggende Droogte of Bank te amoveren.

Terwyl deze Werken nog niet tot perfectie gebragt zyn, maar een uitzigt van verandering in de Dieptens en ook verbetering uitleveren, kunnen de Ondergeschreven zich nog niet bepalen omtrent het tweede en derde voorgestelde point, de geschikte plaats tot een volkomen en permanente aanleg van een Dok of Bergplaats, en van de noodige Werken om de Schepen te repareren en toe te tuigen.

Alleen durven de Ondergeschreven aan Uw Hoog Mogenden voorslaan, om, in aanmerking er jegenswoordig reeds een goede gelegenheid is om eenige Oorlog- en Koopvaardyschepen te bergen, langs den Geul der plaatse op de Kaart geteekend AA, een provisioneele Kielplaats aan te leggen, en ook aldaar Lootsen tot berging der ontscheepte Goederen op te rigten, welk een en ander met geringe kosten zoude kunnen geschieden, even daarom, om dat zulks een provisioneel Werk zynde, ook maar op een zeer onkostelyke en niet op die duur-

VLISSINGEN. duurzame wyze, voor publyke Werken noodig, moet worden ingerigt.

Berigt van Gecommitt. wegens de Haven te Vlissingen.

Maar de Ondergeschreven bevelen deze gelegenheid aan de geëerbiedigde attentie van Uw Hoog Mogenden op het sterksten, want:

1. Zoude het van oneindige waarde zyn, dat ook in 't Noordlyke gedeelte van de Republyk de vereischtens van een Haven, een Dok en Werkplaats op ééne plaats by elkander gevonden wierden, en
2. Is het van de uitterste noodzaaklykheid, dat de Republyk by derzelver Zeegaten meer dan ééne geschikte Berging en Werkplaats heeft, en vooral één by het voornaamste Zeegat.

De Ondergeschreven vleyen zich hier mede aan de Commissie, met welke zy zich vereerd hebben gevonden, te hebben voldaan, en hebben de eer zich met alle onderdanigheid te noemen,

Uw Hoog Mogenden ootmoedige
en gehoorzaame Dienaaren,

(*Was geteekend*)

J. C. VAN DER HOOP, REYNST,
STEENGRACHT, VAN KINSBERGEN,

Aldus gearresteerd
den 22 April
en overgegeven
den 23 Mey 1783.

U T R E C H T.

Het was op den 8 January dezes jaars, dat de Schuttery voor 't eerst begon optetrekken, onder het geleide van den wagthebbenden Officier. Dit is het eerste door de Officieren van de Burgerbende *de Handvoetboog* inge-

gevoerd: gelyk de zogenaamde *Zwarte Knegten*, de eersten zyn geweest, welke een begin gemaakt hebben, om in zulk eene orde optetrekken, als, op den 6 February, geschied is. — Het zyn ook *de Zwarte Knegten*, of liever, uit die Bende, welke, om zich te beter in den wapenhandel te oeffenen, de grondslagen hebben gelegd tot de oprigting van dat genootschap van wapenhandel, 't geen, binnen korten tyd, op zulk een' voet gebragt is, als het zig tegenwoordig op doet. Namenlyk eenige liefhebbers kwamen, herhaalde reizen, in de Weeskerk alhier by een, om zig, meer en meer, in den wapenhandel te oeffenen. Hier by vervoegden zig ook, of vrywillig, of daar toe uitgenoodigd, andere Schutters uit de Compagnien; ook dezulken, welke, schoon wagt- en togtvry, egter met die zogenaamde Vrywilligers zig de hanteering der wapenen zogten eigen te maaken. Van het een en ander schynt men den naam van *Vry-Corps* ontleend te hebben. Dus is in February een genootschap door eenige schutters, en wagtvryen opgerigt, onder den zinspreuk *Pro patria & libertate*, welke in Maart door de Vroedschap is goedgekeurd, en in Mei is tot stand gebragt op deze wyze; dat het, namenlyk bestaan zou uit een bepaald getal schutters, uit alle de Compagnien dezer Stad, zonder onderscheid, en uit wagtvryën; dat, om dit Corps te bestieren, altyd één opperbevelhebber en het noodig getal Officieren zouden worden verzogt en voltallig gehouden; dat, in de maanden May,

U-TRECHT

U-TRECHT. May, Juny, July en Augustus, eene weeklyksche en in de overige maanden eene maandelyksche wapenoeffening geschieden zou, en dat de Leden van het Genootschap, welke zig uitkoopen onder de trom, of vry zyn van de wagt, zig vrywillig zouden verbinden, om, by onverhoopten algemeenen nood, uitgezonderd Brand, zig onder die Compagnien te begeven, onder welke zy woonagtig zyn. Verders heeft men de eenvormige kleding beraamd, en twee vaandels aangenomen; het eene wit en het ander rood van grond, betrekkelyk tot de kleuren van Stads Wapen. Het eerste vaandel heeft de 8 vaandels der Compagnien met derzelver namen, veréénigd in een Schild, verbeeldende het Wapen van de Stad, met een lauwerkrans omvlochten, voerende de spreuk van het genootschap *pro patria & libertate*; zinspeelende de vereenigde 8 vaandels in een Schild op het oogmerk van dit genootschap, om, ten nutte van de Stad, te werk te gaan met alle Compagnien, zonder onderscheid; terwyl het ander vaandel een' Arm verbeeld, met een' Olyftak, en agter denzelven een zwaard in de vuist, onder deze zinspreuk, *ad utrumque paratus.* Deze vaandels worden na derzelver gebruik, bewaard by den Bevelhebber, onder dit uitdrukkelyk beding, dat nimmer de gemelde vaandels zullen mogen worden gebruikt of gevoerd, dan met onderlinge voorkennis en goedkeuring van alle de Officieren en Bestierders, enzulks wel vooral op zulke tyden en plaatzen, als openlyk

lyk door de Regeering tot het in- en uittrekken vergund wordt. U-TRECHT.

De eensgelykende kleding bestaat uit donkerblaauwe rokken, met zwarte kamizolen en broeken en witte kousfen: benevens een zwarte zyden kocarde aan den hoed. De Compagnie Grenadiers, tot dit Corps behoorende, heeft ook nog een pennasje van rood en wit op den hoed. De Officieren dragen sjerpen van rode en witte floret zyde, by wyze van gordel om het lyf vast gemaakt, als mede lusfen op de regter schouder, van rood met zilver doorweven, waar in de letters P: P: E. L., zynde de voorste letters van de zinspreuk des genootschaps, gevlogten zyn: ook dragen dezelve Dragons aan hunne degens van gelyke stoffe. Hun kleding is hierin alleen van de overigen onderscheiden, dat zy wit ondergoed, en een witte voering in hunne rokken hebben. —— De Onder-Officieren zyn allen uitstekend met een schouderlus, en de Adjudant met een schouderlus en sjerp.

In den aanvang hadt zig dit genootschap op het zogenaamde Bisschops Hof binnen deze Stad, in de wapenen geoeffend, maar vervolgends van de Regeering hier toe verzogt en ook verkregen het zogenaamde Sterrebosch, zynde een ruim veldplein aan de Stads Cingels gelegen. Den 11 Juny, is dit genootschap met half ontrolde vaandels en onder een fraai veldmusiek naar het Sterrebosch getrokken, om de wapenoeffeningen te verrigten. Buiten de poort wierden de vaandels geheel ontrold, en de trommen ge-

U-RECHT. geroerd. De toevloed van nieuwsgierige aanschouwers was zo groot, dat de wapenoeffeningen niet allen hebben kunnen verrigt worden.

De Regeering houdt dagelyks drukke raadplegingen tot het vormen van een geschikt plan, om de schutterye uit haaren vervallen stand wederom op te rigten.

Den 16 Juny is de eerste Vergadering, in de groene kamer dezer Stad gehouden door de Heeren, die den aanstaande Burgerkrygsraad der schuttery zullen uitmaken.

Den 14 is by de Vroedschap besloten, dat voortaan de Burger-Krygsraad zal bestaan uit den Heer tweede Burgemeester, in den tyd als Collonel; de agt jongste Heeren Raaden in de Vroedschap dezer Stad, als Hoofdmannen der acht Burger-Vaandelen of Compagnien; de acht tegenwoordige Luitenants van dezelve vaandels in hoedanigheid als Capiteinen Luitenants; de eerste Sergeant uit ieder Compagnie by beurte, welke den titel van Luitenant zullen hebben; de tweede Secretaris dezer Stadspolitie als Secretaris van den Krygsraad; een Scriba uit eene der Compagnien by toeren in hoedanigheid als Fiscaal; en een ander Scriba uit een der Compagnie by beurte als Rentmeester der Burger-Krygsraad kasse; welke Leden van dezen Krygsraad terstond na het vast stellen van de algemeene Ordonnantie op de schuttery zullen worden ingehuldigd en beëedigd. Intusschen zyn tot bevordering van eene spoedige en gelyke wapening, de benoemde Leden van dezen Krygsraad verzogt en gemagtigd, zo tot het openen eener inschryving voor den

tyd

tyd van drie weken, by welke aan elk lief- U-
hebber van het Vaderland gelegenheid zal TRECHT.
worden gegeven voor zodanige somme geld, of voor zo veel stuks Wapenen in te tekenen, als hy zal goedvinden; en tot het plaatzen eener geslooten Kist op het Stadhuis, voor die geenen, welke verkiezen zullen geene inschryving, maar een onbekende gift te willen aanbrengen. Eindelyk is eene gelyke en algemeene wapening voor de geheele Schuttery vastgesteld, in dezer voegen: dat ieder Schutter zal worden voorzien met een beproefde snaphaan met koperen banden, rood leer der cordon, een driekante bajonet, een kleine patroontas met een riem over de schouder, een korte sabel met *portepée*; dat ieder Sergeant met gelyke korte sabel en hellebaard zal worden gewapend, terwyl de Hoofdmannen en verdere Officieren alle gewapend met een sponton en degen, omhangen zullen zyn met een sjerp van de kleur van 't wapen dezer Stad, zynde rood en wit zyde of floret over den regter schouder, zo als ook zullen zyn de kleding voor de tamboers, en de kwasten of cieraadjen aan de vaandels.

Op het einde dezer maand is Zyne Koninglyke Hoogheid, de Bisschop van Osnabrug, tweede Zoon des Konings van Engeland, op zyne te rug reize van Hanover naar Londen, alhier aangekomen, en heeft den volgenden dag, na het merkwaardigste dezer Stad bezigtigd te hebben, zyne reize voortgezet.

U-TRECHT Men heeft het hier zeer druk met het Wapenen der Schutterye. Derzelver Hoofdmannen en Officieren hebben eenen Lyst ter tekening gelegd, voor vrywillige Giften ter wapening van de Schuttery. Aan het hoofd van die Lyst leest men het navolgende: „ Lyste, waar by de ondergetekenden verklaaren, zig te ſtellen tot inteekenaren van „ zodanige penningen, als een ieder agter „ zyn naam of devies zal uitdrukken, om op „ de eerſte aanmaning te fourneeren aan den „ aanteſtellenen Rentmeester van de generaale Kasſe, en zulks ter bevordering van de „ voorgenomene Wapening (en al zulks ten „ behoeve) van Utrechts Schutterye, en tot „ meerdere aanmoediging van de reeds met „ zo veel ſucces begonnen Wapenoeffening „ in de onderſcheidene Compagnien dezer „ Stad; zo mede tot aankweking van dien, thans „ zo oprecht herlevenden, voorouderlyken, „ vaderlandſchen yver onder de Schutters, „ dienende, om uit hunnen vervallen ſtaat „ opgebeurd, en in ſtaat geſteld te worden, „ als de nood zulks vorderd, zo om hunne „ Borger Voorrechten, als hunne wettige „ Overheden, te beſchermen, tegens allen „ geweld, oproer, moedwil van binnen en „ van buiten, als tot verzekertheid van de „ rust, vrede en welvaart dezer Stad en derzelver Inwooners, waar by de ondergetekenden het hoogſte belang hebben, en dien „ volgende, ter meerdere vestiging van den „ onderlingen welvaart, en het bewaren, „ beſchermen en behouden hunner zo duur-

„ ge-

„ gekogte voorrechten, op het aanbod de- „ zer lyste wel hebben willen geven de open- „ lyke blyken hunner hartgrondige genegen- „ heden, ter bevordering van het, als voor- „ schreven, zo hoogst aangelegen en prysselyk „ oogmerk." U-TRECHT.

Verders is op het Stadhuis een besloten Kist geplaatst, voor eenen iegelyk, die liever by onbekende Gifte, dan wel by inschryvinge de Wapening der Schuttery zoude willen helpen bevorderen.

De Burgemeesteren en Vroedschap dezer Stad hebben den 24 Juny beraamd, en den 7 July doen afkondigen eene *Publicatie* op het onbehoorlyk inryden tegen de optrekkende of geschaard staande Burger- en Krygswagten.

Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht, in ervaring zynde gekomen, dat de respective Burger- en Militairewachten somtyds worden gestremd en in disorde gebragt door sommige Koetsiers en Voerlieden binnen deze Stad, welke zich niet ontzien op eene gantsch onbehoorlyke wyze tegen de geschaard staande en marcheerende Burger- en Militaire Wachten in te ryden en daar door niet zelde groote wanorde te veroorzaken.

Zo is 't, dat Hun Ed. Gr. Achtb., na voorgaande deliberatie, en advis van Collonel en Hoofdmannen van de Schutterye dezer Stad, goedgevonden hebben te ordonneeren en te statueeren, gelyk geördonneert en gestatueert wordt by deze.

Dat voortaan een ieder zich zorgvuldig zal hebben te wachten van op eenigerlei wyze de gelederen der Burger- en Militaire wachten in wanorde te bren-

U-TRECHT.

brengen, of eenige gelegenheid te geven, dat dezelve in hunnen marsch worden opgehouden of verhindert.

Publ. op 't inryden tegen de Burger- en Krygswagten.

Dat het midsdien aan niemand, wie hy ook zy, zal vryſtaan met eenig rytuig door de marcherende Burger- en Militaire wachten te ryden, veel min wanneer dezelve voor de huizen hunner Officieren gerangeerd ſtaan; maar dat een ieder voordaan gehouden zal zyn, de voorſz. wachten ziende of hoorende aankomen, intyds met deszelfs rytuig (zoo de ruimte der ſtraat zulks toelaat) ter zyde te ryden, en ſtil te blyven ſtaan, tot dat dezelve geheel en onverlet zullen zyn voorbygetrokken.

Dat voorts, wanneer 'er voor de wacht geene genoegzame ruimte mogt zyn, om behoorlyk voorby te trekken, een ieder met deszelfs rytuig verpligt zal zyn, of in tyds te rug te keeren, of wel tot zo verre achter uit te zetten, dat dezelve wacht ruim en onverhinderd voort zal kunnen marcheeren; alles op eene boete van tien Gulden, ten behoeve van de Aalmoesſenierskamer; te betalen by de Koetſiers, Voerlieden, of die geene, welke ten dien tyde het beſtuur der paarden hebbende, hier tegen mogten contravenieeren; zullende voorts de overtreders, welke gewaarſchouwd zynde, zich echter, met opzet en geweld, hier tegen mogten verzetten, viertien dagen worden geſteld te water en brood, en deze ſtraffe, met geene minder ſomme dan één honderd Gulden mogen worden geredimeerd.

En op dat niemand hier van onwetendheid voorwende, zal deze worden gedrukt, afgekondigd en aangeplakt, daar zulks behoort.

Aldus by de Edele Groot Achtbare Heeren Burgemeesteren en Vroedſchap der Stad Utrecht geärreſteerd op den 24 Juny, en van den Stadhuize (*more ſolito*) gepubliceert den 7 July 1783.

In kennisſe van my
N. T. VAN VOORST.

Ook is nog op den zelfden dag eene Ordonnantie of Reglement beraamd en afgekondigd, omtrent de Schuttery en Schutterswagten, nevens eenen Lastbrief van den Rentmeester der Kasse van den Burger-Krygsraad deder Stad. Die Ordonnantie is van dezen inhoud; U-TRECHT.

Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht bevindende, dat de Ordonnantie van de Schutterye van den Jare 1702, voor een groot gedeelte, in onbruik is geraakt, als mede in veele opzigten verandering en ampliatie nodig heeft, en teffens in serieuse overweginge genomen hebben den yver en het verlangen der Burgeren en Inwooneren dezer Stad, om derzelver Schutterye uit het present verval hersteld te zien, hebben om aan deze begeerte te voldoen, tot goede verzekering, rust en vrede dezer Stad, goedgevonden te arresteeren en te statueeren deze navolgende Poincten en Articulen.

Art. I. In den eersten zal de Schuttery der Stad Utrecht bestaan uit agt Vaandels of Compagnien, volgens de agt onderscheidene Quartieren, genaamd Turkyen, Papenvaandel, Fortuin, Bloedkuil, Zwarte Knechten, Oranje-stam, Pekstokken, Handvoetboog.

II. Over welke agt Vaandelen de Heer regeerende tweede Burgemeester in der tyd Collonel zal wezen.

III. En zal ieder Vaandel hebben eenen Hoofdman of Capitein, zynde een Lid van de Vroedschap der Stad Utrecht, en benevens dien, eenen Capitein Lieutenant, vier Luitenants en eenen Vaandrig uit de Burgerye.

IV. Bovendien zal ieder Vaandel hebben eenen Scriba, welke, nevens de andere Officieren, de omschryvingen en alle andere Compagnies byeen-

 kom-

U-TRECHT komsten en diensten zal bywoonen, de penningen derzelve administreeren, de Resolutien door de Officieren genomen notuleeren, aanteekening van de boeten houden, op zyn tour de algemeene Burgerkasse administreeren, mitsgaders ook, op des zelfs beurte, als Fiscaal van den Burger-Krygsraad fungeeren, en in de Compagnie rang en stem, als jongste Officier, hebben, en ook alzo ageeren, uitgenomen het waarneemen der Burger-nachtwachten.

Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.

V. By ieder Vaandel zullen dienen twee Tambours en een Bode, en zal elke Compagnie verdeeld worden in twaalf rotten, welke, zo veel mogelyk, even sterk in manschap zullen wezen, en zal ieder Officier het Commando hebben over twee Rotten, en daar en boven over elk Rot gesteld zyn twee Onderofficieren, te weten een Sergeant en een Corporaal.

VI. Voorts zal 'er tot bevordering der goede orde en behoorlyke discipline een Burger-Krygsraad zyn, welke bestaan zal uit 18 stemhebbende Leden, te weten de Heeren Collonel en agt Hoofdmannen der Burger-Vaandels, de agt Capitein-Luitenants, en, by wisselende tourbeurten, de eerste Luitenant van de op den tour zynde Compagnie voor den tyd van drie maanden, zullende de Krygsraad geädsisteerd worden door den tweeden Secretaris van dezer Stads Politie, als Secretaris, als mede door een der Scribaas van de respective Burger-Compagnien, in qualiteit als Fiscaal, welke laatste door den Krygsraad jaarlyks zal benoemd worden.

VII. Tot Officier en Scriba zullen, zo veel mogelyk, verkoren worden de aanzienlykste, gegoedste en gequalificeerdste Burgers dezer stad.

VIII. De verkiezing tot Officier en Scriba zal geschieden door den Hoofdman en Officieren van ieder Compagnie, en zal zulks door niemand in het Quartier woonende mogen geweigerd worden, dan om redenen, welke by den Burger-Krygsraad voldoende worden gehouden, op pœne van door

de

de Vroedschap, de geällegeerde redenen van refuus mede niet wettig vindende, deswegens met verlies van Burgerrecht, of anderzins, naar bevind van zaken, gemulcteerd te worden; en zullen de nieuwverkorene Officiers en Scribas aan den Burger-Krygsraad voorgesteld, by denzelven beëedigd, en aan hen eene acte van aanstelling gratis uitgereikt worden.

UTRECHT. *Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.*

IX. Een Officier of Scriba, den tyd van agt volle volle jaren gediend hebbende, zal zyne demissie mogen vragen, welke hem als dan niet zal konnen geweigerd, maar aan hem verleend, en eene acte van ontslag gratis overhandigd worden. Dan zal het binnen dien tyd aan den Heer Hoofdman en verdere Officieren vrystaan hunnen Mede-Officier in de Compagnie om wigtige redenen te ontslaan, met goedvinden van den Krygsraad, welke, in cas van demissie, eene acte van ontslag gratis uitleveren zal.

X. De Officieren zullen, met overleg van hunnen Hoofdman, hunne Onder-Officieren aanstellen, en daar toe dezulken uit hunne Rotsgezellen employeeren, die zy de geschiktste oordeelen; gelyk zy ook, met overleg, als voren, dezelve Onder-Officieren van dezen post wederom kunnen ontslaan.

INSCHRYVING DER SCHUTTEKYE.

XI. Ieder Hoofdman zal, met zyne Officieren en Scriba, jaarlyks twee omschryvingen doen, als eene in de maand May, en eene in de maand November, en zullen de Schouten van de buurten verpligt zyn, binnen de eerste veertien dagen in gemelde maanden aan de Hoofdmannen van hunne Compagnien naauwkeurige lysten op te geven, van alle zulke persoonen, die in hunne buurten zyn komen woonen, zullende by nalatigheid hier van, vervallen in eene boete van drie Gulden.

U-TRECHT. *Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.*

XII. Alle mansperſoonen, getrouwd of ongetrouwd, den ouderdom van agttien jaren bereikt hebbende, het zy alleen of by anderen inwoonende, zullen onder het Vaandel, waar in woonagtig zyn, worden ingeſchreven, wordende hier van alleen Vaders, Zoonen, en Broeders van fungeerende Officieren, of van de geene, welke in de wacht zyn ingeſchreven, mids in het zelfde huis woonende, uitgezonderd, gelyk ook alle livreidragende bedienden.

XIII. Doch van togt, wagt en contributie zullen vry zyn generaallyk alle perſoonen, welke den ouderdom van 60 jaren bereikt hebben, en in het byzonder: De Heeren van de drie Leden van Staat, benevens derzelver Secretarisſen; de Profesſoren en Studenden aan de Academie; alle, die binnen deze Stad met de kap of publiek zyn gepromoveerd, (zullende echter de publiek gepromoveerde tot Officieren kunnen verkoren worden); de Predikanten en Leeraaren der Proteſtantſche en Pastoren van de Roomsch Catholyke Gemeenten, zo lang dezelve in bediening zyn; alle Oud-Officieren en Scribas van de Schutterye dezer Stad; en voorts alle die by ſpeciaale Reſolutie van de Vroedſchap hier van reeds bevryd zyn of in het vervolg bevryd zullen worden.

XIV. De Onderofficieren en Schutters tusſchen tyds verhuizende, zullen in de Compagnie waaruit zy vertrokken zyn, blyven waken, tot dat op nieuw omgeſchreven wordt, en zullen by derzelver vertrek binnen veertien dagen hunne nieuwe woonplaats aan den Officier van hun Rot moeten opgeven, op pœne van één gulden.

XV. De Hoofdmannen zullen vermogen de Rotten te veranderen, zulks zy, naar gelegenheid des tyds, met overleg hunner Officieren, zullen bevinden te behoren; dan iemand, by het doen der omſchryvinge, zynde overgeſlagen, of wachtvry zynde, en willende optrekken, zal door den Hoofdman ten allen tyde kunnen worden ingeſchreven.

XVI.

XVI. Die tot Schutter zal worden verkoren, zal zulks niet mogen weigeren; ten ware hy wettige redenen konde bybrengen, die by den Burger-Krygsraad voldoende geöordeeld wierden, op pœne van jaarlyks te betalen de somme van vier Ducatonnen.

UTRECHT *Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wachten.*

UITKOPINGEN EN CONTRIBUTIEN.

XVII. Van de inschryvinge in de Burgerwacht zal niemand buiten de in Art. 13 genoemde persoonen boven de 18, en beneden de 60 jaren mogen worden geëxcuseerd, dan de Doopsgezinden, (welke echter gehouden zullen zyn zich uit te koopen) en zal ieder Schutter de wacht in persoon moeten waarnemen, gelyk ook de exercitien enz. bywoonen, zonder dat eenige Uitkoop hoe ook genaamd onder de Rotten zal mogen geschieden, doch zal het aan hen, welke hier van gaarne bevryd waren, vrystaan, zich onder jaarlyksche betaling van vier Ducatonnen vry te koopen, ten ware in cas van noodzaakelykheid of speciaal bevel van de Vroedschap hun dienst gerequireerd wierd, wanneer zy in de wapenen zullen moeten komen.

XVIII. De Weduwen en ongehuwde Juffrouwen eene afzonderlyke huishouding uitmakende, waar in geen naastbestaande, welke in de wacht ingeschreven zyn, met haar woonen, zullen jaarlyks tot haar 60ste jaar betalen voor wachtgeld het navolgende, als: eene Weduwe of ongehuwde Juffrouw, die rytuig en paarden houdt agt gulden, en eene Weduwe of ongehuwde Juffrouw, die twee of meer dienstboden in haar dienst heeft vier gulden.

XIX. Deze Uitkoop- en Contributie-penningen zullen betaald worden van half jaar tot half jaar de geregte helft, op quitantie van den Scriba van elke Compagnie, aan den Bode derzelve.

XX. Alle de Uitkoop-penningen en Contributie-gelden der agt Compagnien zullen in eene generale

UTRECHT. *Ordonn. omtrend de Schutterij en Schutters wachten.*

rale kasſe gebragt worden, na aftrek van 50 Gulden jaarlyks voor elke Compagnie tot betaling van de benodigde uitgaven aan de Boden en Tambours geimpendeerd moetende worden; zullende de eene helft derzelven gebruikt worden tot aankoop van wapenen en het aanleggen en onderhouden van een Burger-wapenkamer; en de andere helft verdeeld worden in agt gelyke deelen, voor iedere Compagnie zonder onderſcheid een agtſte deel, waar van de eene helfte zal zyn ten behoeve van de Officieren, en de andere voor de Rotsgezellen, om by dezelve in hun oirbaar, het zy by verteeringe, of verdeelinge geëmployeerd te worden; doch zulks echter met dezen verſtande, dat alvorens uit de laatstgenoemde wederhelfte der Uitkoop- en Contributie-gelden zal worden afgetrokken 50 gulden voor een honorarium aan den fungeerenden Rentmeester dezer generale kasſe, als mede twee honderd gulden, te weeten voor de Compagnie het *Papenvaandel* 100 gulden, en voor de Compagnie het *Fortuin* 100 gulden, om uit dezelve de gezamenlyke Rotsgezellen, als in minder wakende Manſchap beſtaande, te dedomageren, zo wegens het meer waken, als wegens het gemis van afdobbelings-penningen.

XXI. Tot Rentmeester dezer generale kasſe zal jaarlyks door den Burger-Krygsraad worden benoemd een der Scribas uit de agt Compagnien, die dezelve gedurende een jaar zal adminiſtreeren, en gehouden zal zyn jaarlyks aan gemelden Krygsraad met open deuren rekening te doen.

WAPENEN DER SCHUTTERYE.

XXII. Ieder Corporaal en Schutter zal voorzien worden van een goeden beproefden Snaphaan en Bajonet, naar het model en caliber, het welke daar toe by den Burger Krygsraad zal worden goedgekeurd, voorts met een Patroontas, korten Sabel en porte epée; alle welke wapenen aan de Schut-

ter-

ters buiten hunne kosten, van wegens den Krygs- raad zullen worden ter hand gesteld, en wel in dezer voegen, dat de wapenen van elken Schutter ter onderscheiding zullen geteekend zyn met het merk van ieder Compagnie, tot welke die behooren, als mede met het nommer van de manschap, aan wie dezelve ten gebruike zyn overgegeeven. Blyvende nogtans aan ieder Schutter vry zig zelven ten zynen privativen koste door den Krygsraad van de gemelde wapenen te doen voorzien, wanneer die wapenen, in maniere voorschreven geteekend, aan zodanigen Schutter in eigendom verblyven zullen; en zullen de Sergeanten op gelyken voet gewapend worden met eenen Hellebaard, en eenen korten Sabel met eenen porte epée; voorts zullen de Hoofdmannen en verdere Officieren, ten hunnen byzonderen koste, gewapend zyn met een espon- ton, en degen, en omhangen met eene echarpe over den regter schouder.

U- TRECHT, Ordonn. omtrent de Schuttery en Schutters wagten,

XXIII. Geen Corporaal of Schutter zal vermogen onder de wapenen te komen met eenig ander geweer, dan welk hem daar toe, van wegens den Krygsraad, zal zyn ter hand gesteld, op pœne van één gulden. En zullen de gezegde wapenen alleenlyk worden gebruikt by de exercitien, wagten en oefening in den Wapenhandel, en voorts, by zodanige andere gelegenheden, als de Hoofdmannen en Officieren der respective Compagnien zulks zullen hebben geördonneerd of toegestemd, op de boete van drie gulden.

XXIV. De Schutters zullen hunne wapenen in goede orde en op de beste wyze voor schade en roest moeten bewaaren, en daar van visitatie laten doen, zo dikwils als de respective Officieren zulks zullen goedvinden, op pœne van het dubbel te zullen betalen van zodanige kosten, als tot reparatie zullen moeten worden besteed, boven eene boete van drie gulden in cas van geweigerde visitatie.

XXV. En zullen de Schutters ten allen tyde hun ge-

U-TRECHT, Ordonn. omtrend deSchuttery en Schutters wagten.

hun geweer moeten gereed en vaardig hebben, zonder het zelve te mogen veranderen, verkopen of verzetten, op de boete van zes gulden, zo het geweer te regt mogt komen, doch zo 't niet te regt komt, zal hy 20 gulden verbeuren.

XXVI. Wanneer een Schutter komt te sterven; uit quartier te verhuizen; den ouderdom van zestig jaren te bereiken, of op eenigerhande wyze van den dienst wordt ontslagen, zal het geweer met zyn toebehoren in goede orde, ten langsten binnen veertien dagen, by den Rentmeester van de Burger-Krygskasse, om door denzelven geplaatst te worden in de Wapenkamer, moeten worden bezorgd, op verbeurte van ƒ 1—10—: doch blyven hier van uitgezonderd, zodanige geweeren, als aan de Schutters ten hunnen privativen koste door den Krygsraad zyn bezorgd geworden, dewelke nogtans, des begeerd wordende, door den Krygsraad op taxatie zullen worden overgenomen.

XXVII. Ieder Schutter zal voorzien worden met twaalf scherpe patroonen, welke, op ordre van de Officieren, door de Sergeanten en Corporaals, van tyd tot tyd, zullen worden nagezien, en wanneer een Schutter zal bevonden worden, dezelve niet in eene behoorlyke gereedheid te hebben, zal hy verbeuren voor de eerste reize zes stuivers, en voor de tweede reize 12 stuivers. Voorts zal hy gehouden zyn ten tyde, als hy de wacht moet betrekken, zes scherpe patroonen van voornoemde twaalf in zyne patroontasse te hebben, op verbeurte van één gulden. En zal op de Officiers wachtkamer in de kasse eene busse met tweehonderd scherpe patroonen, onder de bewaringe van den wachthebbenden Officier zyn, aan wien de sleutel van de busse zal worden toebetrouwd, die dezelve, by het afgaan van de wacht, door den Majoor van de Schuttery aan den volgende commandeerenden Officier, wanneer hy des morgens ten 10 uuren aan hem het woord of de leuze brengt, verzegeld zal doen ter hand stellen.

AL-

ALGEMEENE PLICHTEN DER SCHUTTERYE. UTRECHT

XXVIII. En zal de plicht der Schutterye en van derzelver Bevelhebberen wezen, de Stad Utrecht, en alle de goede Burgeren en Inwooneren van die te helpen beschermen, tegen alle geweld, oproer en moedwil, van binnen en van buiten, alles tot verzekerdheid, rust en vrede van de Stad en Inwooners derzelve, invoege, zulks hun door den commandeerenden Officier zal worden gelast en bevolen; welke commandeerende Officier, van den Collonel tot den minsten in rang, zo aan den Krygsraad, als aan de Vroedschap wegens zyn doen en laten verantwoordelyk, en in alles aan de directie bevelen der Vroedschap onderhevig zyn zal. *Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.*

XXIX. *Ook zullen de Schutters gehouden* wezen, ten allen tyde en plaatze met hunne wapenen te komen, en zig in alle voorvallende zaken, zo in togten, wachten als anderzins, vlytiglyk laten gebruiken, daar en zo, als de Collonel, Hoofdmannen en Officieren, naar voorvallende gelegenheden, zullen vinden te behooren, en dat op verbeurte van zodanige boeten, als hierna zal worden bepaald.

XXX. Ten tyde van alarm zullen de Hoofdmannen, Officieren, Onderofficieren en Schutters zich, behoorlyk gewapend, aanstonds laten vinden op de loopplaatsen van hunne respective Vaandels, Art. 31 vermeld, en zal by alarm, een Tambour van elke Compagnie, na bekomen bevel, op de loopplaats, en de andere, door het Quartier van zyn Vaandel, alarm slaan; doch ten tyde van brand, zal de Compagnie, in welker quartier brand ontstaan is, met de adsisteerende Compagnie zich begeven naar de plaats, alwaar de brand is, volgends Art. 26 en 28 van de Ordonn. op den Brand van 13 July 1778, ook zullen, by het probeeren der brandspuiten, telkens twee Compagnien by beurten moeten adsisteeren, om de avenuen te bezetten, en te be-

U- TRECHT. beletten, dat de slangen der Brandspuiten niet beschadigd worden, waar van aan de Compagnien, wiens beurte het is, tydig kennisse zal worden gegeven.

Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.

XXXI. En zullen de alarmplaatsen boven vermeld zyn voor de Compagnien *Turkyen*, op de plaats voor het Stadhuis; 't *Papen-Vaandel*, op de St. Maartensdam; het *Fortuin*, op den St. Jansdam; de *Bloedkuil*, op de Wittevrouwenbrug, de de *Zwarte Knechten*, op de Marieplaats; de *Oranjestam*, op de Smeebrug; de *Pekstokken*, aan de Tolsteegpoort; en voor de *Handvoetboog*, op de Jacobibrug.

XXXII. Voorts zal een ieder, in cas van alarm, alles doen en laten, wat hem, tot verzekerdheid der Stad, door zynen Bevelhebber wordt gelast, en zal niemand zig van zynen post begeven, eer hy zal zyn afgelost, of door zyne Bevelhebbers gedimitteerd, op eene boete voor ieder der Officieren van 50 gulden; voor ieder der Onderofficieren van 20 gulden; en voor ieder der Schutters van 10 gulden; zullende een Hoofdman, die zig, in cas van alarm, absenteert, of andetzins zig der zaken ontydig onttrekt, vervallen in eene boete van 75 gulden.

XXXIII. Ieder Schutter onder de wapenen zynde, by wat gelegenheid zulks ook wezen moge, zal gaan, en zig voegen, in zodanige gelederen, het zy voor of agter het zy in of buiten zyn Rot, zo als de Hoofdmanen zyne Officieren zullen goedvinden, op poene van, by elke overtreeding, te verbeuren drie gulden.

WAPENSCHOUWING EN EXERCITIEN.

XXXIV. Alle de Schutters zullen jaarlyks, op den eersten Woensdag in de maand Augustus, met vier Compagnien des morgens, en met vier andere Compagnien des namiddags, onder geleide hunner Hoofdmannen en Officieren, naar de gewoone exer-

citieplaats, in het zogenaamde Sterrenbosch marcheeren, ten einde aldaar hunne geweeren te doen inspecteeren door den Heer Collonel, en twee Leden uit de Vroedschap: Vervolgends zal elke Compagnie, op agt onderscheiden dagen, daar toe door den Krygsraad in voorschr. maand te bepalen, onder aanvoering van haren Hoofdman zodanige exercitien, manœuvres en afvuuringen doen, als, by overleg van den Hoofdman en verdere Officieren, in ieder Compagnie, zal zyn geconcerteerd.

U-TRECHT *Ordonn. omtrend de Schutteryen Schutters wagten.*

XXXV. Behalven deze wapenschouwing en afvuuringen, zullen, in de maanden May, Juny en July, alle de Burger-Compagnien, ten minsten eens in de maand, met eene Compagnie te gelyk, hunne exercitien op voornoemde Exercitieplaats doen; zullende de dagen daartoe jaarlyks door de Hoofdmannen en Officieren, met overleg van den Krygsraad, worden bepaald.

XXXVI. De absenten, zo ten tyde van de wapenschouwing en afvuuringen, als van de maandelyksche exercitien, zullen verbeuren, de Capitein drie gulden; de Capitein-Lieutenant, vier Lieutenants, Vaandrig en Scriba elk twee gulden; de Onder Officieren 15 stuivers; en een Rotsgezel 8 stuivers.

XXXVII. Die te laat komen, zullen verbeuren de helfte der boete, by 't vorige articul vermeld, zullende de Sergeanten even na dat het bepaalde uur op de klok van den Domstoren zal zyn geslagen, de namen hunner Rotsgezellen opleezen; doch zullen van de boete van absentie geëxcuseerd zyn allen, die behoorlyk kunnen bewyzen, uit hoofde van ziekte verhinderd te zyn geweest, als mede die, wegens hunne bediening, elders geroepen worden.

XXXVIII. Boven en behalven de voornoemde maandelyksche exercitien, zullen de Schutters van alle Compagnien in het behandelen der wapenen, gedurende de maanden April, May, Juny en July, het zy by geheele of halve Compagnien, het zy by

U-TRECHT. by een of meer Rotten teffens, op alle zulke tyden en plaatsen, als by den Hoofdman en Officieren van ieder Compagnie het meest geschikt zullen worden geöordeeld, worden geöefend, op pœne van 4 stuivers voor ieder absenten Schutter; van 8 stuivers voor ieder absenten Onderofficier; en van één gulden voor ieder absenten Officier, en de helfte der boete voor de geenen, welke te laat komen. Welverstaande, dat tot deze wapenoefeninge de gewoone Exercitieplaats in 't Sterrebosch niet zal kunnen gebezigd worden, dan met overleg van den Collonel, op dat de exercitien, zo der onderscheidene Burger-Compagnien, als der Militairen, op eene en dezelfde plaatse, den anderen niet mogen hinderlyk zyn.

Ordonn. omtrent de Schutteryen en Schutters wagten.

XXXIX. Geene Schutters zullen vermogen, zo binnen als buiten den exercitie-tyd, gewapend in gelederen langs de straten te gaan, dan met toestemming van den Hoofdman, of, by deszelfs absentie, van den oudsten present zynde Officier van ieder Compagnie, en onder geleide van hunne Officieren of Onderofficieren.

BETREKKEN EN BEZETTEN VAN WACHT EN POSTEN.

XL. Geene Schutters, het zy uit dezelfde, het zy uit andere Compagnien, zullen des avonds de twee ter wacht trekkende Rotten mogen vergezellen; en zullen die geenen, die de wacht moeten betrekken en houden, verplicht zyn te vergaderen op de loopplaats der Compagnie, om zig van daar, zonder tromslag, onder geleide hunner Onderofficieren gezamenlyk te begeven naar het huis van den Officier, die de wacht zal hebben, om van daar, met slaande trommen, in alle orde te marcheeren, en ten half tien uuren op hunne posten te zyn, mitsgaders aldaar te verblyven tot des morgens, dat de sleutels van de poorten door de Poortiers weder gehaald zullen zyn; zullende de gee-

geenen, die 's avonds te laat komen, of voor den tyd van hunne wachten gaan, gereekend worden geheele wacht te hebben verzuimd, en vervallen zyn in eene boete van een gulden.

U-TRECHT.

Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.

XLI. En wie den geheele nagt verzuimt, en zyne wacht niet waarneemt, zonder wettige reden van ziekte, zal insgelyks verbeuren 20 stuivers voor de eerste reize, 30 stuivers voor de tweede agtereenvolgende absentie en zo voor ieder verdere agtereenvolgende absentie 10 stuivers, boven de laatste voorige poene.

XLII. En ten einde de Schutters tydig en behoorlyk van hunne aanstaande wacht kennisse mogen bekomen, zal de Bode van de Compagnie den Schutteren een dag te voren hunne wacht aanzeggen; en ingevalle de Bode in gebreke ware gebleven den Schutteren zelf in persoon, of aan hunlieder huizen de wacht aan te zeggen, zal hy gehouden zyn de boete, wegens het verzuim van den Schutter, uit zyne eigene beurs te betalen.

XLIII. En zullen, ten einde als boven, de Tambours des middags tusschen twaalf en één uur, de vergaderinge slaan door het quartier, wiens beurte het zal zyn den aanstaanden nacht te waken; en de trommen immediaat brengen ten huize van den Officier, welke den aanstaanden nacht de wacht moet hebben; gelyk zy ook na het afloopen van alle de wachten in de Compagnie de trommen weder zullen moeten brengen aan het huis van dien Officier, van waar zy dezelve, by de eerste wacht in de Compagnie, gehaald hebben; en zullen de Tambours naauwkeurig toezien, by het slaan der vergaderinge, op te houden de trom te roeren, wanneer hun eenig rytuig ontmoet, en wel zo lange, tot dat het rytuig op eene bekwame distantie zal zyn gepasseerd, op de boete van één gulden, wanneer contrarie zullen gedaan hebben.

XLIV. De Schutters zullen, zo in het op- en aftrekken naar en van hunne posten en wachten, als op hunne posten en wachten zelve, geene snaphaanen vermogen te laden of te lossen, dan op or-

U-TRECHT dre van den commandeerenden Officier of Bevelhebber, op de boete van 3 gulden, elke reize te verbeuren.

Ordonn. omtrent de Schuttery en Schutters wagten.

XLV. De Rotten ter wacht geleid zynde, zal de commandeerende Officier, eer de Schutters zig uit de wapenen begeven, de namen der Rotsgezellen doen oplezen, en derzelver geweeren nazien, zullende elk Schutter verbeuren eene boete van zes stuivers, indien zyn geweer, door den commandeerenden Officier, zal geöordeeld worden in geenen behoorlyken staat te zyn.

XLVI. Na het betrekken der wacht zullen ten minsten agt Schutters op de boven, en even zoo veel op de benedenwacht, als mede een Tambour den geheelen nacht waken, zullende, indien geen agt Schutters vrywillig den wagt aannemen te verblyven onder de genen, die zig niet vrywillig daar toe hebben aangeboden, door het lot worden beslist, wie van hun op de wacht zullen moeten blyven; en zal ieder Schutter van de wacht gaande, aan de wakende manschap betalen 6 stuivers.

XLVII. Een van de twee Sergeanten, en een van de twee Corporaals, welke 's avonds de wacht betrekken, zal naar huis mogen gaan, mits betalende agt stuivers aan de wakende Rotten, met dien verstande echter, dat altyd een Sergeant op de bovenwacht, en een Corporaal op de benedenwacht zal moeten blyven, ten welken einde het Rot, dat de benedenwacht gehad heeft, de volgende reize, de bovenwacht zal waarnemen.

XLVIII. Wyders zullen de Officieren verplicht zyn, hunne wachten in persoon op te brengen, of zorge te dragen, dat een ander Officier van dezelfde Compagnie zulks in hunne plaats doe, op eene boete van 25 Gulden; en zal de commandeerende Officier op de wacht moeten blyven, tot dat dezelve zal zyn afgelost, zullende op de wacht door den Tambour bediend worden.

XLIX. De Officier, welke de wacht gehad heeft, zal aan den Hoofdman van zyne Compagnie, des morgens omtrent 9 uuren, by geschrift rapport

zenden

zenden van het geene gedurende de wacht is voorgevallen. *U-TRECHT.*

L. De Poortiers van de poorten der Stad zullen verplicht zyn alle avonden, wanneer de Waakklok zal zyn opgehouden te luiden, de poorten te sluiten, en de sleutels op het Stadhuis te brengen, alwaar dezelve, in presentie van den commandeerenden Officier, in de daar toe geschikte kist zullen gesloten worden, en ingevalle de Poortiers permissie mogten verkregen hebben, om ten dienste van iemand de sleutels van de poort onder zig te behouden, zullen zy daar van schriftelyk kennis te geven aan den commandeerenden Officier, op pœne van 3 gulden elke reize te verbeuren. *O'donn. omtrend de Schutterye en Schutters wagten.*

LI. Gelyk mede de commandeerende Officier, des avonds en des morgens, telkens twee mannen van de bovenwacht zal commandeeren, om nevens den Majoor van de Stad, den sleutel van de Stadskist, aan en van het huis van den Heer eersten Burgemeester te brengen of te halen, op pœne van een gulden.

LII. Insgelyks zal de wachthoudende Officier verpligt zyn, terstond na het betrekken der wacht, een of meer schildwachten uit te zetten, waartoe door den Onderofficier, na het afgaan der afgedobbelde Schutters, eene verdeeling by loting zal worden gemaakt; ook zal het den commandeerenden Officier vrystaan patrouilles uit te zenden, en de ronde te doen, mits de helft der manschap op de wacht houdende.

LIII. Ieder Schutter zal, ingevolge de gemaakte verdeeling, verpligt zyn op schildwacht te staan, ronde of patrouille waar te nemen, of elders te gaan, zoo als hem zal worden geordonneerd, op pœne van 10 stuivers zonder echter daar van verschoond te blyven; ook zullen de patrouilles nergens onder dak mogen gaan, of in herbergen gaan drinken, noch langer van hunne posten uitblyven, dan een uur, op pœne als voren, by ieder Schutter te verbeuren; en wanneer twee patrouilles mal-

U-TRECHT. *Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.*

kander ontmoeten, zal de laatste van de wacht afgegaane het woord aan de eerste moeten geven; en zal altyd een Onderofficier de patrouille vergezellen. En wanner de Militaire en Burgerronden of patrouilles elkanderen ontmoeten, zal de Militaireronde aan de Burgerronde, en de Militaire patrouille aan de Burger patrouille het woord geven, doch indien een Burger patrouille de Militaire rondekwame te ontmoeten, zal de Burger patrouille aangeroepen zynde het woord aan de Militaire ronde geeven.

LIV. Indien des nagts iemand bevonden wordt by de straaten eenigen moedwil te bedryven, of rumoer te maaken, zal de wacht denzelven vast en in verzekering houden, op het Stadhuis brengen, en, op bekomen bevel van den commandeerenden Officier, aan de Klepperwacht overgeven, om met denzelven gedaan te worden, naar vereisch van zaaken.

LV. Ook zal de wacht, als zy van iemand, die eenigen overlast, in zyn huis, of op de straat lydende, tot hulp verzogt worden, of ook wanneer zy geweld hoort, ten spoedigsten bystand bieden, en met de moedwilligen handelen, als boven; en ingevalle het mogte gebeuren, dat zy, wegens de weinige manschap, niet in staat ware den moedwil te beletten, zal de commandeerende Officier aanstonds door den Tambour kennisse doen geven of aan de Klepperwacht, of aan den Militairen Officier, commandeerende op de Hoofdwacht dezes Guarnisoens, ten einde van denzelven de noodige assistentie te bekomen; zullende hy daar en boven in cas van alarm, oproer, of overgroot geweld, daar van ten spoedigsten de nodige informatien doen toekomen aan den Hoofdman van het quartier, waarin de wanorders voorvallen, als mede aan den Collonel, om by denzelven gedisponeerd te worden, zo als zal oordeelen te behoren.

LVI. Ieder Schildwacht zal gehouden zyn, den tyd van een half uur vol-uit, op zyn aangewezen

post

post te verblyven, op pœne van 3 gulden, en, wanneer hy slapende op zyn post bevonden wordt, zal hy de helft der gemelde boete verbeuren. U-TRECHT.

LVII. Geen Schildwacht zal vermogen, na besloten wacht, iemand van buiten toe te laten in de Corps de guarde, of onder zyn geweer te komen; maar eenig rumoer hoorende, aanstonds *wie daar?* en vervolgens den Onderofficier roepen, die niemand, al ware hy ook van het zelfde Vaandel, dan na het geven van het woord, of anderszins met voorkennisse en permissie van den commandeerenden wacht hebbenden Officier zal mogen binnen laten. *Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.*

LVIII. Indien iemand den Schildwacht van de Schutterye, met geweld, of tegen dank, wilde passeeren, of te naby komen, zonder te willen wachten, tot dat de Officier of Onderofficieren nevens de Schutters geroepen, en tot zyne assistentie gekomen zyn, zal de Schildwacht hem mogen keeren; en, gebeurde daar over eenig ongeluk, zal de Schutter daar van vry zyn, en de andere, als een verstoorer van de gemeene rust, gestraft worden naar behooren; ten welken einde de Schutters zulken moedwilligen in arrest zullen houden, tot dat de Klepperwacht, hiervan kennisse bekomen hebbende, denzelven in bewaring neme.

LIX. Die het woord of de leuze ontvangen heeft, zal dat wel onthouden, en niet vergeeten, op pœne van een gulden, ook het zelve aan niemand mogen overgeven, dan aan de Officieren, op de wacht kommandeeren, of aan iemand, het zy van de Schutterye, het zy van het Guarnisoen, die de wacht houden, of die ronden of iets anders hebben te doen, op poene van 25 gulden; en indien een ander bevonden wordt het woord of de leuze te hebben, zal die aangehouden worden, ten tyde toe, dat hy verklaart, wie hem hetzelve gegeven hebbe, of, by weigering, zal hy zelf d voorschr. boete van 25 gulden verbeuren.

U-TRECHT.

Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.

DISCIPLINE EN SUBORDINATIE.

LX. Niemand zal vermogen, dronken zynde, onder de wapenen te komen, het zy ten tyde der inspectie van dezelven, het zy van exercitien, zo algemeene als byzondere, of wanneer hy op de wacht zal trekken, of ten tyde van alarm, als anderzins, hoe ook genaamd, op verbeurte van drie gulden, indien de commandeerende Officier zodanig een onbekwaam zal oordeelen, om zyn post te konnen waarnemen. En zal het aan geen Schutter, onder de wapenen geschaard zynde, geöorloofd wezen, eenigen drank te gebruiken, op poene van 10 stuivers.

LXI. Gelyk het ook aan niemand geöorloofd is, op de Exercitieplaats, ten tyde der wapenschouwing, of anders, zo dra hy gezegd kan worden onder de wapenen te zyn, tabak te rooken, uitgezonderd alleenlyk ten tyde van betrokken wacht, voor die geenen, dewelke hun geweer ter zyde mogen stellen, op poene van tien stuivers.

LXII. Insgelyks zal niemand, op de wacht, of onder de wapenen zynde, eenig geschil mogen maken, veel min tegen iemand eenig geweer opnemen, of trekken, noch hem in euvelen moede aangrypen, op de boete van 10 gulden: doch indien eenig misverstand onder hen ontstond, zullen zy zulks hunnen Hoofdman of Officieren bekend maaken, om by dezelven in der minne geäccordeerd of beslist te worden, en indien het zelve by den Hoofdman en Officieren niet konde bygelegt worden, zo zullen zy het zelve den Krygsraad, of den Ed. Achtb. Gerechte dezer Stad, naar gelegenheid van zaken, te kennen geven, om by dezelven daar in gedaan te worden naar behoren.

LXIII. Gelyk ook niemand, gedurende de wacht of anders onder de wapenen zynde, den anderen eenige spytige of injurieuse woorden zal mogen geven, of eenige insolentie van zingen, roepen, tieren, vloeken, of anderszins plegen, op de boete van 20 stuivers: en iemand over zulke onbehoor-

hoorlykheid door zynen Bevelhebber bestraft zynde, des niet te min daar in voordgaande, zal, door den Hoofdman van het Vaandel, van de lyst der Schutters konnen worden uitgeschrapt, en als dan verpligt zyn de volle Uitkoopspenningen jaarlyks te contribuëeren.

U-TRECHT
Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.

LXIV. Ieder Schutter, die zynen Officier of Onderofficir onbehoorlyk bejegent, of weigert te doen, wat hem op zyn post, op de wacht, of elders onder de wapenen zynde, bevolen wordt, zal vervallen in eene boete van zes gulden: en Onderofficieren zig hier in, ten opzichte van hunne Officieren, komende te verloopen, zullen verbeuren eene dubbele boete.

LXV. Zo iets op de wacht, of in het Corps de guarde gebroken of beschadigd mogt worden, zal het geheele Rot daar voor aanspraketyk zyn, ten zy de Rotsgezellen den dader weeten aan te wyzen, die de schade aldaan in zyn particulier zal moeten vergoeden.

LXVI. En op dat al het geen voorschreven is, worde nagekomen, en alle ongelukken en ongeregeldheden te meer vermyd en geweerd mogen worden, zal niemand om eenigen drank of andere zaken te halen van de wacht mogen afgaan, zonder permissie van den commandeerenden Officier, die ten half elf uuren de Taptoe zal laten slaan; en gebeurde het dat iemand, buiten voorschr. consent, zig van de wacht absenteerde, zal hy vervallen in eene boete van 3 gulden.

LXVII. Ook zal niemand gehouden wezen tot den gehaalden drank iets te betalen, dan die daar in bewilligd en mede gedronken zal hebben.

VERRICHTINGEN VAN DEN KRYGSRAAD.

LXVIII. De Krygsraad zal twaalfmaal in ieder jaar, en wel op den eersten Donderdag in elke maand, des morgens ten 11 uuren vergaderen in de groote Secretary dezer Stad, en voords op

U-TRECHT. *Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.*

zodanige andere tyden, als er zaken zullen voorkomen, welke de byeenkomste van denzelven vereisschen; of dat zulks door een lid van den Krygsraad verzogt wordt, wanneer de Collonel, of, by deszelfs absentie, de oudste present zynde Hoofdman denzelven zal doen convoceeren.

LXIX. De Krygsraad zal ter eerste instantie oordeelen over alle beboetingen boven de 3 gulden, in de onderscheidene Articulen dezer Ordonnantie vermeld, als mede over alle verschillen by de inschryvingen, exercitien, en op de wacht ontstaan, welke door de Hoofdmannen en Officieren in elke Compagnie in der minne niet zullen zyn bygelegd of beslist; gelyk ook by wyze van beroep, indien iemand zig bezwaard oordeelde wegens beboetingen van drie gulden en daar beneden, in welke hy by de Compagnie, aan welker Hoofdman en Officieren deze beboetingen ter eerste instantie gedemandeerd worden, mogte verwezen zyn.

LXX. Alle zaken, voor den Burgerkrygsraad geventileerd wordende, zullen door denzelven *de plano*, zonder forme van proces, of aanklagte van den Fiscaal, of, na verhoor van partyen, en zonder admissie van practizyns, in zaken onder de 10 gulden worden afgedaan; zullende een ieder drie dagen voor den dag dienende, door den Bode van den Krygsraad worden gedagvaard, en, by het tweede defaut, indien een der citatien persoonlyk is gedaan, anders by het derde defaut, by genoegzame probatie, worden gecondemneerd; konnende nogtans een ieder, die zig by de uitspraak van den Krygsraad bezwaard oordeelt, binnen den tyd van drie weeken, na dat van de decisie zyner zaake kennis zal hebben gekreegen, zig, by wyze van beroep aan de Vroedschap dezer Stad, by Requeste addresseeren, en revisie verzoeken, 't en ware zyne zaak by defaut gewezen mogte zyn, wanneer geen beroep plaats kan hebben, om der contumacie willen.

LXXI.

LXXI. Alle pecunieele boeten, in welke iemand uit hoofde dezer Ordonnantie zal zyn verwezen, zullen moeten worden betaald aan handen van den Scriba van de Compagnie, tot welke de gecondemneerde behoort, en zulks binnen den tyd van drie weeken, na dat kennisse zal hebben bekomen van het gewysde; en zullen dezelve boeten na deze drie weeken, en eene sommatie tot betaling, 24 uuren te voren, op dubbele boete, gedaan, van den onwilligen worden afgepand by de respective Boden der Vaandels; welke Boden daar toe behoorlyk gemagtigd worden by deze, en zullen, in gevalle van afhaling van panden, dezelve niet langer dan drie dagen onder zig mogen behouden, en daar na brengen ten Comptoire van de publieke Verkopingen, om, by de eerstkomende gelegenheid, publiek verkogt te worden.

U-TRECHT

Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.

LXXII. En indien iemand der voorschr. Boden zig onwillig betoonde, of in gebreke bleve de boete, die hem is aangebragt, daartoe by den Hoofdman vermaand zynde, te executeeren, zal hy verbeuren zo veel, als de boete bedraagt, die hy executeeren zoude.

LXXIII. Voords word een ieder geboden en gewaarschouwd, zich te wachten van eenige pandweering te doen tegen zynen Hoofdman, of Officieren, midsgaders tegen de voorschr. Boden, die hem ter oorzaake van eenige boeten van de wacht en dezer Ordonnantie zullen executeeren; doch indien iemand oordeelen mogte, by de executie bezwaard te zyn, zal hy zyne klagten mogen doen aan den Krygsraad, om by denzelven daarin voorzien te worden.

LXXIV. Alle de boeten by deze Ordonnantie vermeld, welke drie gulden, en daar boven, bedragen, zullen door den Scriba der Compagnie worden ter hand gesteld aan, en verantwoord door den Rentmeester van de generaale Burger-Krygskasse; en zullen de boeten, die door den Hoofdman en verdere Officieren verbeurd worden, en minder

dan

U-TRECHT

Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.

dan drie gulden beloopen, komen ten profyte der Compagniekasse. Doch de boete, in welke Onderofficieren of Rotsgezellen vervallen, en minder dan drie gulden bedragen, zullen verdeeld worden onder de Rotsgezellen, waaronder de overtredige sorteert.

LXXV. Voords alzo de straffen wegens het overtreden dezer Ordonnantie ten meesten deele vertrouwd en belast worden aan de Hoofdmannen met hunne Officieren, worden dezelve by deze wel ernstig gelast, de overtreders van deze, naar vereisch van zaaken, volgends deze Ordonnantie te straffen, en te doen boeten, zonder eenige faveur of simulatie, op pœne, zo zy anders deden, dat gelyke pœne hunlieden zal worden opgelegd, en des niet te min de overtreders gestraft worden.

LXXVI. En indien eenige mesuses of fauten, in deze Ordonnantie niet vermeld, wierden gepleegd, behouden Burgemeesteren en Vroedschap aan zich de correctie derzelven, gelyk ook de interpretatie der poincten, waar op eenige questie gemoveerd mogt worden, mitsgaders van ten allen tyde deze Ordonnantie te interpreteeren, te vermeerderen of verminderen, corrigeeren of veranderen, naar goedvinden, en zulks zy naar gelegenheid van tyd en zaaken zullen achten te behooren.

LXXVII. Ook zal niemand vermogen eenige andere wachtordeningen of usantien te maken of in te voeren, te helpen maken of helpen in te voeren, op pœne van 25 gulden, en dat dezelve daar en boven voor nul, en van geene waarde zullen gehouden worden; wordende alle de reeds gemaakte by deze ingetrokken en vernietigd.

LXXVIII. Eindelyk zullen de Heeren Collonel en verdere leden van den Burger-Krygsraad, by hunne aanstellinge, voor de eerste reize, namens de Vroedschap, in den eed genomen worden, door den Heer eersten Burgemeester; zullende, by vervolg, de Collonel en Hoofdmannen den eed afleggen

gen ter vergadering van de Vroedschap, en de verdere Officieren, in den Krygsraad: voords zullen de Onderofficieren, Schutters en Tambours den eed doen aan handen van den Hoofdman en verdere Officieren van hunne Compagnie, luidende den eed, als volgt: U-TRECHT. *Ordonn. omtrend de Schuttery en Schutters wagten.*

Dat zweer ik, dat ik alle de Poincten en Articulen, in de Ordonnantie op de Schuttery vervat, onderhouden en nakomen zal, op pæne in dezelve Ordonnantie begrepen; dat ik de Magistraat dezer Stad, als myne wettige Overheid, gehouw en getrouw zal zyn; dat ik alle geweld tegen dezelve, of tegen de goede Burgery en Ingezetenen dezer Stad, of tegen de Voorrechten en Privilegien van dezelve, met goed en bloed zal helpen afweeren, en dat ik voords doen en laten zal, dat een goed en getrouw Schutter schuldig is te doen of te laten.

ZO WAARLYK HELPE MY GOD ALMACHTIG!

En op dat niemand van deze Ordonnantie onweetendheid voorwende, zal dezelve gedrukt, afgekondigd en aangeplakt worden, waar zulks behoort, en in de Schutterswachten worden opgehangen; voords aan de Officieren en Onderofficieren ter hand gesteld, en verder, tot gerief van een ieder uitgegeven worden.

Aldus by de Edele Groot Achtbaare Heeren Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht geärresteerd op den 24 Juny, en van den Stadhuize (*more solito*) gepubliceert den 7 July 1783.

In kennisse van my

N. T. VAN VOORST.

De

UTRECHT

De Lastbrief voor den Rentmeester der Kasse van den Burger-Krygsraad is aldus ingerigt:

Instructie voor den Rentm. der Burgerkr. kasse.

I. Tot Rentmeester der Kasse van den Burger-Krygsraad zal jaarlyks, by beurten, worden aangesteld een der Scribas van de respective Compagnien.

II. De Rentmeester dezer Kasse zal van half jaar tot half jaar, tegen eene behoorlyke quitancie, uit handen van de Scribas der respective Compagnien van de Schutterye ontvangen, alle zodanige gelden als wegens de Uitkooppenningen, contributien, en boeten, conform Art. XIX. van de Ordonnantie op de Schutterye en Burgerwachten in dato 24 Juny 1783 gebragt moeten worden in de generaale Kasse van den Burger-Krygsraad.

III. Ook zal hy hebben den ontvang der penningen, welke ten behoeve van den Burger-Krygsraad zullen worden genegotieerd, en daar voor aan de Geldschieters eene door hem getekende Obligatie ten laste der Burger-Krygsraadskasse door den Heer Collonel van de Burgerye en twee Leden van den Krygsraad geäggreëerd, uitgeven, en de jaarlyks verschuldigde renten uit de generale Kasse betalen: zullende de genegotiëerde penningen overgebragt en bewaard worden in eene yzeren kist in den Stadhuize, en aldaar geplaatst worden op de gewoone Officiers wachtkamer, en welke kist voorzien zal worden met twee onderscheiden sloten, van welke de eene sleutel onder den Secretaris van den Burger-Krygsraad en de andere onder den Rentmeester verblyven zal.

IV. De Rentmeester zal de penningen der Krygsraadskasse employeeren tot aankoop van Wapenen ten dienste der Schutterye; tot onderhoud der geweeren, welke in de wapenkamer overblyven; tot vervullinge der kosten tot de wapenkamer zelve vereischt wordende; als mede tot alle zodanige

nige aflossinge der genegotiëerde Capitalen en alle andere noodwendigheden, als hem door den Krygsraad zal worden geördonneerd. U-TRECHT.

V. Ook zal hy nauwkeurige zorge dragen, dat de wapenkamer, en de daarin zynde geweeren in eene behoorlyke orde, en schoon gehouden worden, ten welken einde hy zal mogen employeeren eenen bekwamen roermaker, wiens verdiensten en verdere vereischte kosten hem by het doen zyner rekening zullen worden goedgedaan.

Instructie voor den Rentm. der Burger krygsr. kasse.

VI. De Rentmeester zal den sleutel van de wapenkamer onder zich hebben, en denzelven aan niemand mogen overgeven, buiten specialen last van den Heer Collonel der Burgerye.

VII. Van drie maanden tot drie maanden zal hy met twee Leden van den Krygsraad, door den Heer Collonel daartoe elke reize te committeeren, inspectie nemen van de geweeren en wapenen op de wapenkamer gevonden wordende, en nauwkeurig examineeren, of dezelve in eene goede orde zyn, en de defecten daar aan bevonden wordende, met goedvinden der gemelde Leden des Krygsraads, doen repareeren.

VIII. Hy zal telkens uit de wapenkamer zo veele geweeren afleveren, als hem by een geteekend billet door de respective Heeren Hoofdmannen ten behoeve van de Schutterye zullen worden verzocht, en daar van aanteekeninge houden: ook zullen aan hem de wapenen, welke eenige Schutters niet langer nodig hebben, ter hand gesteld worden, in welk geval hy nauwkeurige zorge zal dragen, dat die wapenen aan hem in eenen goeden staat worden overgeleverd, waar na hy die in de wapenkamer plaatsen zal, tot dat zy op nieuw gerequireerd worden.

IX. De Rentmeester zal alle jaar voor den 1 October, op zulk een dag en uure, als de Krygsraad zal goedvinden te bepaalen, aan denzelven met open deuren rekening doen van zyn ontvang en uitgave.

X.

U-TRECHT. *Instruc-tie voor den Rentm. der Burger-krygsr. kassa.*

X. De Rentmeester zal jaarlyks, voor deszelfs moeite, ter erkentenisse van zyne administratie en goede diensten, tot een honorarium eens genieten eene somme van vyftig gulden, welke hem, als aan eigen handen betaald, in rekening zullen gevalideerd worden.

XI. Ook zal hy verplicht zyn, de bovenstaande Articulen dezer Instructie stiptelyk te observeeren, als ook al het geen in de generale Ordonnantie op de Schutterye gestatueërd is, voor zo verre zulks hem zal betreffen, wordende al het zelve alhier voor gerepeteerd gehouden.

XII. Voords behoudt de Vroedschap aan zich het recht, om deze Instructie ten allen tyden te interpreteeren, te amplièeren, en te veranderen naar goedvinden

XIII. Eindelyk zal de Scriba der Compagnie, op zyn tour, tot Rentmeester der Burger-Krygskasse aangesteld wordende, op deze Instructie den Eed afleggen aan handen van den Krygsraad.

Aldus by de Edele Groot Achtbaare Heeren Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht geärresteerd op den 24 Juny 1783.

In kennisse van my

N. T. VAN VOORST.

Ook is nog tegen de belemmering en verhindering der Wapenoeffening dezer Stads Schuttery en van 't Genootschap van Wapenoeffening, op de daar toe bestemde plaats, eene Publicatie gedaan, beraamd den 7 July, en daags daar na afgekondigd, aldus luidende:

Bur-

Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht, by Ordonnantie of Reglement, concerneerende de Schutterye en Schutterswachten, binnen deze Stad, van den 24 Juny dezes jaars, goedgevonden hebbende, dat dezelve Stads Schutterye zig op gezette tyden en plaats in den Wapenhandel zal oeffenen; en ook zulks gepermitteerd hebbende aan het Exercitie-Genootschap, tot oeffening in den Wapenhandel binnen deze Stad opgerigt; verbieden wel ernstiglyk aan alle en een iegelyk, ten tyde van derzelver exercitien de exercie-plaats te bezetten, of de exercerende manschap zo naby te naderen, dat dezelve daar door zoude worden belemmerd, veel min verhinderd: Ordonneeren in tegendeel zo verre van dezelve te blyven, dat zy alle manoeuvres in volkomen vryheid konnen verrigten: Beveelende hun Ed. Gr. Achtb. insgelyks allen en een iegelyk op vermaan van de Bevelhebbers, of die door dezelven daar toe gelast zyn, zig van alle zyden zo verre te verwyderen, als dezelve nodig zullen oordeelen: alles op poene van by iedere Contraventie telkens te verbeuren eene boete van drie gulden, ten behoeve van dezer Stads Aalmoessenierskamer, of naar bevind van zaken door den Ed. Achtb. Gerechte dezer Stad arbitralyk te worden gecorrigeerd.

UTRECHT. Public. tegens 't verhinderen der Wapen-oeffening.

En op dat niemand hier van onwetendheid voorwende, zal deze worden gedrukt, afgekondigd en aangeplakt, daar zulks behoort.

Aldus by de Edele Groot Achtbaare Heeren Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht geärresteerd op den 7 July, en van den Stadhuize (*more solito*) gepubliceert den 8 dito 1783.

In kennisse van my

N. T. VAN VOORST.

Mmmm Jonk-

UTRECHT. Jonkheer VAN DER CAPELLEN tot den Pol, zig omtrend het einde dezer maand in deze Stad bevindende, hieldt het middagmaal ten huize van den Heer *Ivoy*, Raad in de Vroedschap. Het Genootschap van Wapenoeffening, hier van verwittigd, zonden eenigen uit hun, om den Heer VAN DER CAPELLEN te begroeten, en te noodigen, om dien namiddag hunne oeffeningen in den Wapenhandel te komen zien: gelyk dan zulks ook door welgem. Jonkheer is aangenomen, en de wapenoeffeningen aanschouwd zyn. Na het eindigen van dezelve wierdt Jonkheer VAN DER CAPELLEN van wegen dat Genootschap met eenen gouden gedenkpenning beschonken, door het Genootschap zelven, ter gedagtenisse van deszelfs oprigting gedaan vervaardigen, en juist dien zelfden dag eerst in gereedheid gekomen. By deze gelegenheid zullen wy dien gedenkpenning kortelyk beschryven: Zy heeft ruim de grootte van eenen Hollandschen gulden. Men ziet aan de eene zyde het Stadswapen, en om het zelven kruiswyze de Vaandelen der agt Burgercompagnien dezer stad. Om het Stadswapen leest men: *Pro Patria & libertate*, dat is: *Voor Vaderland en Vryheid*. Onder het wapen: *Incipe Mars! Patriæ felicia fata reduce!* Dat is. *Begin o Mars! en breng de gelukkige tyden aan 't Vaderland weder!* Aan de tegenzyde vertoont zig eene ontbloote arm uit de wolken, houdende een zwaart en olyftak in de hand. Boven denzelven leest men: *Ad utrumque pa-*

paratus. Dat is: *Tot beiden gereed.* Onder U. aan: *Brachii fortitudo solidæ pacis custos.* [illegible] Dat is: *De dapperheid des arms is de bewaarster der bestendige Vrede.*

Daar zyn reeds zedert den 12 October 1782. eene menigte smeekschriften, wegens de overlast der Jagers, en het vernielen van de koornlanden en bosschen door het grof en klein wild, ingeleverd, welken aan den Heere Lieutenant Opper-Houtvester en het Jagtgerigt gezonden zyn, om te dienen van berigt. Op het vierde Verzoekschrift, zynde door de Heetvelders en Maarnse, aan den bergkant liggende, den 7 Mei laatstleden ingeleverd, is een berigt van het Jagtgerigt, voorleden Juny ingekomen, strekkende: „ om van nu „ af aan tot het einde dezes jaars aan de „ Heeren gequalificeerdens te permitteeren, „ om op grof wild, als Harten en Zwynen, „ te jaagen; doch zonder honden buiten de „ jagttyd. Als mede, om aan een ieder te „ permitteeren, om Konynen te mogen „ vangen; dog alleen met Buylen en „ Fretten, zonder honden; en zulks voor „ twee jaaren van nu af aan tot primo Ja„ nuary 1786."

De Staaten hebben dit advys goedgekeurd, en de Ed Mog. Heeren Gedeputeerde Staten gemagtigd: „ om aan zyne Doorl. Hoog„ heid, den Heer Prins Erfstadhouder, co-

U-TRECHT. „ py dezes te zenden, met verzoek van „ Hoogstdeszelfs confideratien deswegens „ te erlangen. " Ook met ampliatie van het zelve advies: „ Dat, namenlyk aan „ de gequalificeerde Heeren zal gepermit- „ teerd zyn, om met en door hunne Jaa- „ gers op alle grof Wild te jagen; als mede „ ook met honden geduurende January, Fe- „ bruary en half Maart, op de Conynen te „ fretteeren. En zyn de Heeren Gedepu- „ teerdens by deze geauthoriseerd gewor- „ den; om, na ingekomen advies van Zyne „ Doorl. Hoogheid, deze zaak tot ftand te „ brengen."

Nu onlangs is wederom nopends dit zelfde onderwerp een vyfde Verzoekschrift ingeleverd, van welk de hoofdzakelyken inhoud deze is.

„ De Requestranten zyn Ingezetenen van „ Leusden, aan den Heykant gelegen, wel- „ ke, op hunne gereïteerde klagten, over „ de al hun koorn en bosschen vernielende „ Konynen en Harten, door de Heeren Sta- „ ten dezer Provintie, by appointement van „ den 16 April 1783, waren geaddresseerd „ aan Zyne Doorl. Hoogheid, den Heere „ Prinse Erfftadhouder: op advies van den „ Heer Luitenant Opperhoutvester en 't Jagt- „ gerigt deezer Provintie; om reden, zo als „ de Heer Lieut. Opper-Houtvester zeide, „ dat des Hoogstgemelden Heeren Prinse „ Erfftadhouders Jagt aldaar is, of aan „ Hoogstdeszelfs Jagtgerigt, wegens de

Hout-

tvestery van dit en andere Districten, U-
..der ressorteerende is. TRECHT.
..e reden, waarom, permitteeren zig
..nten geene reflexien, als mede
inquireeren door wien en wan-
van Hoogstdenzelven Heere
..elyk. mogte zyn ingevoerd.
..at het te over bekend is,
..ipel van Leusden, en wel voor-
..k de XXVI. vrye Leusder Hoeven
..t de Leusder Meent, waar onder zy be-
„ behoren, niet zyn Prinsselyke Goederen,
„ of een Vrye Heerlykheid, Hoogstdenzel
„ ven Heere Prinse competeerende, zo als
„ aan de andere zyde onder Soest en Baarn,
„ plaats heeft. Dat, zulks al zo zynde, of-
„ schoon neen, Hoogstdezelve Heere Prin-
„ ce, alsdan, aldaar niet als Erfstadhouder,
„ maar als een der voornaamste Ingelanden,
„ te considereeren zoude zyn, wiens hooge
„ Heerlykheid met dusdanig regt voorzien
„ was: dan dat de Ed. Mog. Heeren Staten
„ 's Lands van Utrecht daarom niet te min
„ het recht en de judicatuure, op het stuk
„ van de Jagt, altoos aan zig behouden heb-
„ ben, terwyl zyn Doorl. Hoogheid de Heere
„ Prince Erfstadhouder (zo als in voorige
„ tyden alle Hoogstgeëerde Heeren Stadhou-
„ ders), als Opperhoutvester, wel altoos de
„ uitvoerende magt der Ordonnantie: op
„ het stuk van de Jagt, maar de Heeren Sta-
„ ten steeds de wetgeevende magt gebleeven
„ zyn. — Dat dus, aan zyne Doorl. Hoog-
„ heid, uit dien hoofde, onder Leusden,
„ geen Jagt competeerende, dezelve alsdan,

 by

U-TRECHT. „ by vergunning, afzonderlyk, aan andere „ gequalificeerde persoonen door Hun Ed. „ Mog. zoude hebben kunnen gegeeven zyn; „ passeerende de Supplianten egter hier, met „ eerbied, of hunne landen, weleer onvrugt- „ bare heygronden, en op verbetering uit- „ gegeeven door Hun Ed. Mogende Tins- „ Hof- en Rentmeester Generaal der Domei- „ nen, en daar voor betaald wordende Tins- „ en Keurgeld, en dus als vry Eigengoed „ aantezien, naderhand, zonder bewilliging „ van derzelver eigenaars, tot een Privéjagt „ aan iemand, van wat rang of waardigheid „ ook, hebben kunnen gegeeven worden; „ en wel met zodanig een exclusiev recht, „ dat de Ingelanden daar door, ingevalle van „ indragt of overlast, van hunnen wettigen „ Souverain, de Heeren Staten dezer Pro- „ vintie, hebben kunnen afgetrokken wor- „ den; voornamelyk, wanneer de Landman „ niet meer dat genot heeft van die landen, „ tot welk een einde hy die in verbetering „ heeft aangenomen, om dat zyn Koorn door „ het wild ten eenemaale geruïneerd wordt. — „ dat, wanneer de Supplianten zig dezen „ vrymoedigen uitstap hadden vergund, het „ hun dan ook niet moeilyk zoude geweest „ zyn, aantetoonen, dat daar door een terri- „ toriaale Jurisdictie zoude worden inge- „ voerd, wanneer zyn Doorl. Hoogheid, of „ Hoogstdeszelfs Jagtgerichten, onder wat „ districten ook ressorteerende, over de In- „ gezetenen dezer Provintie en derzelver „ bezwaren, in cas subject, zouden kunnen „ jugeeren; en dat dergelyke adressen diens-

„ vol-

„ volgens zouden aanloopen tegens der Ne- U-
„ derlanderen, zo hooggeschatte, *privilegie* TRECHT.
„ *de non evocando*, en waar van de supplian-
„ ten alsdan, roekeloos of gedwongen, zou-
„ den komen te renuntieeren: Dat zulks al-
„ hier nog minder bestaanbaar was, daar
„ het voornaamenlyk aankwam op de conser-
„ vatie van der Suppliant en, Bouwlanden en
„ Privébosschen, hun eenigste bestaan in de-
„ ze streeken, en de behoudenis van de in-
„ komsten der Provintie, welke door het
„ deperissement van deze bouwlanden als dan
„ ook, noodwendig, zouden moeten minder
„ worden. — Dat derhalven deze concessie
„ aan zyne Doorl. Hoogheid al eens zynde toe-
„ gestaan, om onder Leusden privatief te mo-
„ gen jagen, indien door Hun Ed. Mog. mogt
„ geschied zyn, egter, als een beneficie of
„ privilegie beschouwd, in den strikften zin
„ zoude moeten verstaan worden, en alleen
„ te tendeeren tot dat einde, waar toe het
„ gegeven was, te weeten, om te jagen, en
„ behoudens de Domeinen, en een iederzyn
„ goed recht; en zulks niet, om, als het
„ aan Hoogstdenzelven Heere Prince niet
„ mogte gelusten, aldaar te jagen, of laten
„ jagen, deze landen en bosschen tot een
„ Privé warande of Wildbaan te doen ver-
„ keeren, alwaar, des noods, altoos met
„ weinig moeite Konynen en Harten zouden
„ te schieten zyn, en waarover een privé
„ Jagtgericht, independent van Hun Ed.
„ Mog., konde gesteld worden. — De
„ Requestranten betuigen, dat het hun niet
„ te doen is, om den Heere Prinse Erfstad-

U- „ houder dit gering vermaak van de Jagt,
TRECHT. „ op hunne vrye landen, privativelyk te mis-
„ gunnen; dan in tegendeel: egter dat de
„ douloureuse en jammerlyke situatie dezer
„ landen, of geheel driest leggende, of, zo
„ men nog eenige daar van bebouwd, by
„ aanhoudendheid door Harten en Konynen
„ afgegeeten en vernield wordende, als me-
„ de het totaal deperissement der bosschen,
„ de Supplianten in noodzakelykheid brengt,
„ om hunne billyke klagten voor Hun Ed.
„ Mog. de Heeren Staten dezer Landen, als
„ hun wettige overheid, uittestorten, zo vry
„ en onbeschroomd, als met den aart van
„ een vry volk overeenkomt, en teffens, zo
„ zy vertrouwen, met alle gepaste decen-
„ tie. — Te meer daar zy door Hun Eds
„ Mog. met deze landen verleid zyn, be-
„ houdens de Domeinen, en een ieder zyn
„ goed recht, en ook, jaarlyks, hun Tins
„ en Keur aan de Domeinkamer betalen, en
„ zulks geen zekerder weg vonden, dan Hun-
„ ner Ed. Mog. bescherming alleen, en dit
„ recht in deze te reclameeren.

„ Dat de Supplianten om alle bovengezeg-
„ de en meer andere, was 't nodig, nader
„ te deduceeren, redenen, zig geperst zien,
„ alhier te moeten declareeren, hoe zeer zy
„ als getrouwe Ingezetenen verpligt waren,
„ Hun Ed. Mog. beveelen te eerbiedigen,
„ dat zy nogtans, in cas subject, van Hoogst-
„ gemelde appointement, van den 16 April
„ 1783, tot hier toe geen gebruik hebben
„ kunnen maken; te minder om dat de Sup-
„ plianten ook van de Harten geplaagd wor-
„ den,

„ den. Want dat de Hartenjagt, volgens U-
„ de alom aangenomen begrippen, onder de TRECHT.
„ regalia van den Souverain te houden zyn-
„ de, zyne Doorl. Hoogheid de Heer Prins
„ Erfſtadhouder geen verlof zoude kunnen
„ geven, om dezelve te jagen of optevangen,
„ met verkorting van Hun Ed. Mog. of der
„ landen Hoogheid; en diensvolgens de dis-
„ pofitie over het vernielen van het grof wild
„ van de Heeren Staten wederom alleen af-
„ hangt. En ten blyke hier van allegeerd
„ men. Hun Ed. Mog. laatfte Ordonnantie
„ op het ftuk van de Jagt, waar by Hun Ed.
„ Mog. ftatueeren: *Dat niemand, van wat*
„ *qualiteit of conditie by zy, eenig grof Wild,*
„ *als Harten, Rheën enz. zal mogen jaagen;*
„ *dan die geenen, die by Hun Ed. Mog. daar-*
„ *toe zullen wezen gepriviligeerd.* En zulks
„ dan al wederom deze vergunning, om Har-
„ ten te mogen jagen, als een beneficie of privi-
„ legie befchouwd, van Hun Ed. Mog., als
„ de wetgevende magt, alleen afhangt. —
„ En reflecteren de fupplianten daar teffens
„ by, als Hoogstgemelde Heere Prinfe Erf-
„ ftadhouder dit privilegie geven konde, om
„ de Harten optevangen, Hoogstdezelve het
„ dan zoude doen niet uit eigener gezag,
„ maar in den naam en met goedvinden van
„ den fouverain, de Heeren Staten dezer
„ Landen, even zo als de fupplianten zeggen
„ te gelooven, dat Hoogstdezelve Heer Prins
„ Erfftadhouder, als Opper-Houtvester, de
„ actens tot de Jagt aan zekere perfoonen
„ uitgeeft. — Dat ook eenige reflectie me-
„ riteerd, dat der fupplianten landen en bos-

U-TRECHT. „ schen niet kunnen beschouwd worden, als
„ een warande of wildbaan, alwaar het wild
„ zig conserveerende, een privatif eigendom
„ zoude geworden zyn; want dat dezer Leus-
„ der landen met de Meent niet zyn die wel-
„ eer genoemde Bisschoppelyke wildbaanen,
„ en onder Keyser *Carel* en *Philip* de II.
„ nader geëxpresseerd, immers dat derzel-
„ ver positie zig hooger opstrekt; zo als de
„ supplianten overtuigende schynen aantetoo-
„ nen. — De supplianten eindigen deze,
„ met zig te verstouten, om de Heeren Sta-
„ ten al verders eerbiedig te verzoeken, zo
„ Hun Ed. Mog. nog mogten difficulteeren,
„ om hun in dezen, zonder præälable voor-
„ kennis van zyn Doorl. Hoogheid, te ge-
„ moet te komen, dat Hun Ed. Mog. als dan
„ met Hoogstdenzelven Heere Erfstadhou-
„ der zodanige middelen gelieven in het
„ werk te stellen, als Hoogstdezelve na zyne
„ wysheid meest dienstig oordeelen zal, tot
„ vernieting en destructie der Konynen en
„ Harten in deze streeken, en tot voorko-
„ ming van der supplianten totaale ruïne:
„ En zy gebruiken de vryheid, diverse voor-
„ beelden te allegueeren, ten tyde van Prins
„ *Willem* den III., Hoogstloffelyker geheu-
„ genis, wanneer Hun Ed. Mog. de Heeren
„ Staten dezer Provintie permissie hebben
„ gegeven, om het grof wild, aan den berg-
„ kant, zodanige onherstelbaare schaden toe-
„ brengende, zelfs in besloten tyd, te mogen
„ jagen, schieten, vangen en wegjagen; be-
„ tuigende de supplianten tessens, zig in
„ diervoegen in deze streeken niet langer

„ staan.

„ ftaande te kunnen houden, als zynde een U- TRECHT.
„ oord, waar zy reeds met den aart van
„ den grond, met de fchraale en koude voor-
„ jaren, en drooge zomers te worstelen heb-
„ ben; zulks zy by onverhoopte hulp gene-
„ cesfiteerd zullen worden, om hunne Ak-
„ kers driest te laten liggen, en H. Ed. Mog.
„ te komen fmeeken, om remisfie van zoda-
„ nige Ongelden, als op hunne landen, als
„ bouwlanden, omgeflagen zyn."

Het zevende verzoekfchrift door de ingezetenen van het Heetveld en Maare, aan de Heide gelegen, den 15 July ingeleverd, luidt aldus:

Aan de Edele Mogende Heeren Gedeputeerde Staten 's Lands van Utrecht.

„ Met het hartgrievendst verdriet en het diepst
„ ontzag, geven de Ingezetenen van het Heet-
„ veld en Maare, aan de Heide geleegen, te ken-
„ nen;

„ Dat de Supplianten hunne bekommernis niet
„ langer kunnen ontveinzen over het niet indienen
„ van zyner Doorl. Hoogheid, des Heeren Prinfe
„ Erfftandhouders, confideratien, welke Haar Ed.
„ Mog., de Heeren Staten dezer Provintie, (zo
„ de fuppliantten wel geinformeerd zyn) reeds in
„ het begin der gepasfeerde maand Juny, hebben
„ doen verzoeken op Hoogstderzelver Appointe-
„ ment, tot foulaas van de ongelukkige Boeren,
„ en ter deftructie van een alles vernielend Wild
„ in deze oorden gegeven, en waarop nog nader-
„ hand, in het begin dezer maand, wederom door
„ Hun Ed. Mog. by zyn D. Hoogheid aangedron-
„ gen is geworden.

„ Dat

U-TRECHT.

Req. tegens de overlast van 't wild en 't jagen.

„ Dat de Supplianten al verder de vryheid moeten gebruiken, om daar by te voegen, dat het „ allesins onbeseffelyk moet voorkomen, dat zyne „ Doorl. Hoogheid, wien der In-en Opgezetens „ welzyn altoos tot de hoogste wet en rigtsnoer „ van Hoogstdeszelfs gedragen strekt, nu, in dit „ geval, daar het aankomt, om zo veele ongelukkige Landlieden tegen een al vernielend en gepopuleerd wild te beveiligen, en dit alleen met „ een geringe vermindering van het vermaak van „ zeer weinige jagers, rede zoude hebben, om „ den Souverain, de Heeren Staten dezer Landen, „ in hunne Vaderlyke inzigten ten dezen respecte „ niet te secondeeren, of hoogstderzelver welmeenende poogingen, door een geduurig trainissement, met Hoogstdeszelfs consideratien op „ gedagte appointement intehouden, te doen verydelen.

„ Dat der Supplianten situatie hoe langer hoe „ deplorabelder word, gemerkt de daarby komende en, sedert zeer veele weeken, en als nog, „ voortdurende droogte, en waar door het stroo „ reeds op het land verdord en versterft, zulks, „ het Koorn eens afgemaaid zynde, gelyk die tyd „ heden daar is, en door het wild vertrapt en vernield wordende, er voor de ongelukkige Boeren „ bykans niets als vertreeden kaf overig blyven „ zal.

„ Dat de Supplianten, door deze en andere rampen getroffen, noodwendig tot de grootste armoede moeten vervallen, en het te dugten is, „ sommigen derzelven daar door (dat UEd. Mog. „ verhoeden) tot de uiterste wanhoop zullen overslaan, indien zy niet door een daadelyk en prompt „ secours in dezen nood worden te gemoed gekomen.

„ Dat de Supplianten, zig intusschen overtuigd „ houdende van des Heeren Erfstadhouders liefde voor de Nederlanders in 't generaal, en voor „ de In- en Opgezetenen dezer Provintie in 't by-

„ zon-

„ zonder, niet durven te denken, dat Hoogstde- „ zelve Heere Prince, door verkeerde Inductie „ van kwalykgezinde lieden, Hun Ed. Mog. mis- „ fives dien aangaande zoude hebben gesepeneerd, „ om dezelve onbeantwoord te laten, en deze dus „ in de vergetelheid te dompelen.

U-TRECHT. Req. tegens de overlast van 't wild en 't jagen.

„ Immers, dat zulks niet bestaanbaar zoude zyn „ (mag men het eerbiedig zeggen) met den aart „ der verpligting, waar onder elk legt, om aan „ de Hooggeëerde orders van den Souverain, men „ zwyge aan een instantelyk gereïtereerd ver- „ zoek, op hoedanige wyze ook, met prompti- „ tude te voldoen

„ Reden, waarom de Supplianten, gerustelyk, „ durven te besluiten, dat zyner Doorl. Hoogheids „ menigvuldige bezigheden de eenigste oorzaak „ zullen zyn van dit trainisfement, terwyl daar „ door zelfs Hoogstdezelve zal afgetrokken wor- „ den, om het gevaar, dat by dit vertoeven is, „ intezien.

„ En zulks de Supplianten, al wederom, de „ vryheid gebruiken, zig op het allerootmoedigste „ aan UEd. Mog. vaderlyke voeten te werpen, „ met vuurige bede, dat het UEd. Mog daarom „ gelieve te behagen, om intusschen en onver- „ minderd zyner Doorl. Hoogheids confideratien „ in dezen, conform de intentie en Hooggedagte „ appointemente van den Souverain, de Heeren „ Staaten dezer Provintie, op der Supplianten „ meermaalen gepresenteerde Requesten, na be- „ vind van zaken, te disponeeren.

„ Ofte is het, dat UEd Mog. zulks als nog niet „ konden goedvinden, terwyl de Supplianten daar „ op nogtans in de eerste plaats blyven insteeren, „ dat dan UEd. Mog. behage, immers, en ten „ minste, vermits de maaytyd nu reeds daar is, „ en zulks het gevaar en de overlast van het grof „ en klein wild daaglyks grooter werd, nogmaals „ by den Heere Prince Erfstadhouder, op de se- „ rieuste wyze, en allerinstantelykst, te urgeeren,

„ dat

U-TRECHT. *Req. tegens de overlast van 't wild en 't jagen.*

„ dat zyne Doorl. Hoogheid ook daadelyk op vertoon order ftelle, dat van Hoogstdeszelfs verzogte Confideratien op meergedagte Appointement van Hun Ed. Mog. de Heeren Staaten 's Lands van Utrecht, nog deze week, worde ingediend, ten einde der Supplianten noodlot eindelyk eens beslisfende worde bepaald.
„ Het welk doende enz."

Dit verzoekfchrift door Gedeputeerde Staten aan Zyne Doorl. Hoogheid gezonden zynde, heeft Hoogstdezelve terftond geantwoord, geene aanmerkingen tegen hetzelve te hebben. Waarop den 18 July deze Publicatie is afgekondigd:

De Gedeputeerden van de Staten 's Lands van Utrecht, doen te weten: naardien aan de Heeren Staten verfcheidene klagten zyn ingebragt over den aanwas van grof Wild, inzonderheid van Herten en Rheën, als mede over de confiderable populatie der Conynen binnen deze Provintie, waardoor de Veldvrugten geruïneerd, en aan den Landman by aanhoudendheid aanmerkelyke fchade word toegebragt, en Hoogstdezelve zeer genegen zynde de goede Opgezetenen hierinne, (zo veel mogelyk) te hulpe te komen, hebben Wy, ingevolge van de Authorifatie ter befchryvinge op Ons verleend, conform het Advys van Zyne Doorl. Hoogheid, den Heere Prince van Orange en Nasfau, Erfftadhouder &c. mitsgaders de Confideratien van het Jagt-Gerigte dezer Provintie, goedgevonden te authorifeeren en te permitteeren, gelyk Wy doen by dezen, alle Gequalificeerdens tot de jagt, omme, van nu af aan, geduurende den loop van deze jare 1783., zo wel met, als door Hunne Jagers, op Zwynen, Herten en Rheën te mogen jagen, dezelve te fchieten, vangen, en

verjagen, mits nogtans, gedurende den beslooten Jaagtyd, daartoe geene Honden emploijeerende: En permitteeren Wy voorts alle de Gequalificeerdens tot de Jagt, om gedurende de maanden December, January, February, en de helfte van Maart, op de Conynen met Honden te fretteeren, en eindelyk, om nog almeerder dit schadelyk Wild te verminderen, qualificeeren Wy allen en een ieder, van wat staat ofte conditie dezelve ook zouden mogen zyn, om, by provisie van nu af aan tot den eersten January 1786. inclusive, binnen deze Provintie met fretten en builen de Conynen te vangen en uit te roeijen, zonder nogtans eenige Honden daartoe te gebruiken.

U-TRECHT. *Public. nopens 't grofwild enz.*

Gedaan t' Utrecht den 18 July 1783.

Was geparapheerd,

W. R. VAN TUYLL VAN SEROOSKERKEN, vt.

Onderstond,

Ter Ordonnantie van Welgemelde HEEREN GEDEPUTEERDEN.

Was getekend,

H. H. LAAN.

Hebbende op het Spatium gedrukt het Cachet van Welgemelde Heeren Gedeputeerden in een roden Ouwel, met een Papieren ruite overdekt.

Men verneemt, dat op de laatst gehoudene State Vergadering, Woensdag den 23 dezer, ingevolgen de aanschryving van Hun Ed. Mo-

U-TRECHT. Mogende aan Jonkheer G. T. VAN DER CAPELLEN Heer van Schoonauen. Gecommitteerde ter Admiraliteit te Amsteldam, aldaar is ingekomen de beide Staten, zo van de sterkte der Vloot, als van den staat van 't Geldwezen van gemelde Collegie, met eene bygaande brief, waarby voorsz. Gecommitteerde aan Hun Ed. Mog. verzoekt, in het vervolg by tyds te mogen berigt bekomen van de besluiten, die Hun Ed. Mog. aan Hunne Gecommitteerdens ter Generaliteit, raakende de zeezaken geven, waartoe men vermoedt, dat eene afdanking van 1200 Matroozen aanleiding gegeven heeft; het welk enkel geschied zou zyn op last van eene Commissie van twee Admiraliteits - Raaden en den Fiscaal, zonder eenige voorkennis van de Provintiale Gedeputeerdens.

F R I E S L A N D.

LEEUWARDEN.

De Staten van Friesland hebben Hoogstderzelver Afgezondenen ter Vergadering der Algemeene Staten gelast om op de gewone wyze toe te stemmen in de gewoone en buitengewoone Staten van Oorlog, egter met verklaring, dat ingeval Friesland voor den 1 Augustus 1783 niet verligt wierdt in de Quota, alsdan de Staten na den 31 July niet ver-

verder zouden voldoen de navolgende posten: namenlyk: LEEUWARDEN.

Een Compagnie Zwitzersche Guardes, de zeven Compagnien ordinaris Zwitzers, dus te zamen 8 Compagnien bedraagende .	*f* 162508.
Vier Compagnien Artilleristen van du Pont, Amant, Smedeken en Chatillon, bedragende . .	35868.
Alle de Ingenieurs, op deze repartitie staande, te zamen . .	10692.
Het Lieut. Generaals tractement van Deutz	4800.
De Grenadier en 6 Musquetier Compagnien van 1*ste* Bataillon van Hessen Darmstad	58094.
Het Lieut. Coll. tractement van voorschr. Regiment by J. van Egg wordende genoten	960.
Het Majors tractement by gem. regiment door F. W. Erpel wordende genoten	720.
Somma totalis	*f* 323412.

„ En nadien Friesland verklaart heeft niet meer dan 8 prCent te kunnen betalen, waaromme de Staaten hebben verzogt 3 prCent verligt te mogen worden; zo is deze calculatie daarna geformeert, en dus zelfs nog *f* 178 minder dan de verzogte ontheffing der 3 prCent, als die plus minus eene somma van *f* 323590-0 belopen: oordeelende welgemelde Heeren Staten, dat oneindig meer te

LEEUWARDEN. te prefereeren is eene perpetueele verlichting boven eene temporaire, hoedanig een de Raad van Staaten Hun Hoog Mog. hadde aangeraden, by het geproponeerde jaarlyks soulaas van *f* 334,638 en wel geduurende zeven jaren; waar in egter Friesland geen genoegen heeft kunnen neemen, om reden dat na verloop van die 7 jaren het zo veel te zwaarder zoude vallen, om die meerdere somma te betalen: waarby noch komt, dat het veel honorabler is, zyne Huishouding te verminderen, (vooral wanneer zulks zonder ongemak kan geschieden, zo als in dit geval; want niemand moet meer dienstboden hebben, dan hy noodig heeft, en betalen kan) dan door vreemden of vrienden ondersteund te worden."

Dus hebben wy dan, gelyk ook hier voren bl. 901 gezien de vertoogen en klagten der Provincie Friesland en derzelver besluit den 5 Mei 1783 genomen, om niet meer dan agt ten honderd in de *Quota's* of Gemeene lasten der Republiek te dragen. De Algemeene Staten hebben hier op den 4 Juny eenen brief aan de Staten van deze Provintie afgezonden om de zelven aan te manen en op te wekken om dat besluit te veranderen. Die brief is van dezen inhoud:

EDELE MOGENDE HEEREN!

Wy hebben uit de Resolutie, door de Heeren UEdele Mogende Gedeputeerden, op den 8 Mei

8 Mei laatstleden, in onze Vergaderinge ingebragt, met zo veel surprise als bekommering gezien, dat UEdele Mogende, gedelibereert hebbende op de generaale Petitie, in de ordinaris en extraordinaris Staten van Oorlog, voor dezen lopenden jaare 1783, hebben kunnen goedvinden, aan de eene zyde, op de gewone wyze wel te consenteeren in dezelve ordinaris en extraordinaris Staten van Oorlog, dan daar by teffens te laten volgen, dat, aangezien den onevenredigen aanslag in de lasten van de Unie, ten nadeele van Friesland, in vergelykinge van die van haare Bondgenooten, genoegzaam was aangetoond, en haare Finantien zonder de gerequireerde verligtinge, gelyk uit het Rapport van zyn Hoogheid en den Raad van State, onlangs in onze Vergaderinge uitgebragt, den Bondgenooten gebleeken zoude zyn, niet waren toelatende, alle de Posten, op haar Repartitie gestelt, aan te neemen, veel min te betaalen; en dat UEdele Mogende te gelyk daar toe hebben kunnen komen, om af te wyzen alle zodanige Posten, de Militie, ter harer repartitie staande, concerneerende, als by dezelve Resolutie breeder zyn geëxpresseert, en die te zamen jaarlyks waren bedragende eene somma van *f* 323412: 8: - 0; tot welkers betalinge nogtans UEdele Mogende, om confusie te vermyden, zouden doen zorgen tot den 30 July en 1 Augustus eerstkomende, doch verders niet. Onze surprise en bekommering over de voorschreeve, zo irreguliere, handelwys en uitstap van UEdele Mogende, is niet enkel voortgesprooten, uit het bespeuren der zo subite verandering in den yver, welk UEdele Mogende tot dus verre, ter onderschraginge van de gemeene zaak, en ten beste van den Lande, wel hebben gelieven te agtervolgen; maar daarenboven en inzonderheid ook, ter oorzaake van de

LEEUWARDEN.

Brief der Stat. Gener. aan Friesl. wegens de Quota.

LEEUWARDEN.

Brief der Stat. Gener. aan Friesl. wegens de Quota.

voordeelige situatie, waarin derzelver, zo menigmaal herhaalt, beklag tot redres, wegens haare bezwaarde Finantie, nu onlangs door het daaromtrent door Zyn Hoogheid en den Raad van Staate favorabel gedaan Rapport, is gebragt geworden; welk Rapport door ons niet alleen by Missive aan de gezamentlyke Bondgenooten is gezonden, maar daar by ook de spoedige deliberatie en afdoeninge van dien aan Hoogstdezelve is verzogt en gerecommandeert geworden; als welke reflectie wy vertrouwd zouden hebben, dat by UEdele Mogende, ten minsten dien ingang zoude hebben gevonden, dat UEdele Mog., alvoorens tot eenig dwangmiddel over te gaan, ofte aan eenige irregulariteit of confusie plaats te geeven, de Resolutie der Bondgenooten op het voorsz. Rapport en Advis, zo als zeer billyk was geweest, en niet dan tot vermeerdering der Harmonie zoude hebben kunnen verstrekken, met bedaardheid zouden hebben afgewagt, en mitsdien in de ordinaris en extraordinaris Staten van Oorlog voor dit lopende jaar, geheel gaaf, en zonder eenige afwyzinge, zouden hebben gelieven te consenteeren: en zulks te meerder, daar UEdele Mogende, by derzelver voorgemelde Resolutie zelfs hebben moeten erkennen, te gevoelen de confusie, die uit eene zodanige afwyzinge noodzakelyk moet ontstaan, wy dienvolgende ons ook geflatteerd hadden, dat UEdele Mog. door derzelver gaaf consent in de voorsz. Staten van Oorlog, voor het geheele lopende jaar, haar ook wel zouden hebben gelieven af te houden de gefundeerde vreeze, die thans by ons blyft resideeren, wegens de confusie, die de gedaane afwyzinge van UEdele Mogende, ook na den 30 July en 1 Augustus aanstaande, zal moeten veroorzaaken; en die dezelve blyft; waar tegens UEdele Mogende, in

LEEU-WAR-DEN.

Brief der Stat. Gener. aan Friesl. wegens de Quota.

in de zeven eerste maanden van dit lopende jaar, door derzelver consent, wel hebben gelieven te voorzien, en waar van de afwyzinge, voor de vyf laatste maanden, immers geenzints van die influentie of importantie voor de Financie van de Provintie van Friesland zyn kan, dat dezelve zoude kunnen opweegen aan de onvermydelyke moeijelykheden, onaangenaamheden en confusie, die door dezelve afwyzinge als nog te wagten en te dugten zyn.

Boven dit alles moeten Wy UEdele Mogende ook ernstig verzoeken, dat serieuse reflexie gelieven te slaan op de Banden, die haar aan het Bondgenootschap verbinden, en de duure verpligtinge, waar onder zyn leggende, om van de Unie niet af te wyken, dewyl altoos voor een grondwet van den Staat is gehouden, dat, het gunt eenmaal, met gemeene bewilliging, is vastgesteld omtrent zaaken, die de veiligheid en de Constitutie van de Republiek concerneeren, zonder concurrentie van allen, niet wederom kan verbrooken worden, waar toe voor al dan is specteerende de zekerheid en bescherminge van den Lande, en dus de Militie, zonder welke een Staat niet verdedigd kan worden; waaromtrent mitsdien de eerste pligt der Bondgenooten, en zelfs van ieder Lid, die 't minste deel heeft in 't Gouvernement van dit Gemeenebest, zyn moet, om speciaal daar in die wyze grondregels van den Staat op 't heiligst na te komen, en zelfs niet te dulden, dat daar van eenigzints geluxeert zoude werden.

Wel is waar, dat de begrippen, omtrent een vry consent in de Staten van Oorlog, dikwils zyn geweest verschillende, naar mate, dat het particulier belang van d'een of d'andere Provintie haar zomtyds tot deze of geene denkbeelden, deed overhellen; dan egter is tot hier toe nimmer door de Provintien geadvoueert, dat

LEEUWARDEN.

Brief der Stat. Gener. aan Friesl. wegens de Quota.

die vryheid van consent zo verre zig zoude kunnen extendeeren, dat een der Bondgenooten regt zoude hebben, om, eigener authoriteit, en de facto, het getal der Militie, dat de Bondgenooten gezamentlyk hebben geoordeelt tot defensie van den Staat nodig te hebben, te kunnen verminderen, en wel door een afwyzinge, by eene deliberatie, op een lopenden staat van Oorlog, dezelve als direct te casseeren, ofte te laaten verloopen; terwyl in tegendeel blyken kan, dat de Provintien zulke onderneemingen altoos hebben aangezien als strydig met de gronden van de Unie, zo als ook waarlyk geene redenen nog prætexten daar tegen voor wettig by het Bondgenootschap kunnen werden aangenomen, dewyl de gevolgen van dergelyke handelwyze van zelve zo bedenkelyk en schroomelyk, zo voor het publieke als interieure welwezen van den Staat, moeten voorkomen, dat wy dezelve niet genoeg kunnen apprehendeeren, en daarom al het zelve in dezen liever verders onaangeroerd zullen laaten verblyven.

By vorige gelegenheden is door ons aan de Provintien wel voorgehouden, 't gunt thans van te veel applicatie is, om niet te herhaalen, dat het allergevaarlykst is, het heil van de Financie te willen vinden op de Militie, en voor al in een situatie, dat de Republiek daar van zo schaars is voorzien; nadien den Staat, daar van ontbloot zynde, haar aanzien en ontzag niet alleen alomme moet verliezen, maar daar door zig zelve in een eminent gevaar moet stellen, van geheel verlooren te gaan, terwyl ten minste dit allerzekerst moet zyn, dat een dusdanig exempel, als de Provintie van Friesland thans is gevende, van een allergevaarlykst gevolg kan zyn voor de gantsche Republick, want dit, eens vooronderstelt wordende, hoe zeer wy ook geëloigneert zyn van zulke denkbeelden,

den, dat de andere Provintien, die een gelyk regt, als de Provintie van Friesland zyn bezittende, by de minste ongelegentheid, op prætext van onvermogen, ietwes diergelyks kwamen te ondernemen, en de last, die verpligt zyn te dragen, onverhoeds, kwamen af te werpen, ofte dezelve op de schouderen van haare Bondgenooten zouden willen leggen, zoude immers de geheele consistentie van het gebouw van dit Gemeenebest op een oogenblik aan het waggelen kunnen worden gebragt, waardoor, by noodzaakelyke consequentie, de banden van de Unie losgemaakt, en door de verdeeldheid, welke een ieders byzonder belang in dusdanige circumstantie noodwendig zoude moeten te weeg brengen, de gemeene zaak in dusdanig een wanorder kunnen geraaken, dat, er geen schyn van Regeeringe meer subsisteerende, de Republiek ten prooy van anderen, die zomtyds, door nayver gedreeven, de tweedragt zouden tragten te voeden, overlaaten, en de panden van Godsdienst en Vryheid, die zo duur gekogt en verkregen zyn, met onderdrukkinge van alle goede Ingezetenen, welkers beschermінge men heeft bezworen, ligtvaardig zouden opgeoffert worden.

LEEUWARDEN.

Brief der Stat Gener. aan Friesl. wegens de Quota,

Wy kunnen al mede niet onveinzen over het gedrag door U Edele Mogende, in dezen gehouden, zo veel te meerder te zyn aangedaan, als wanneer uit dezelve handelwys ons al vry waarschynlyk is voorgekomen, of Hoogstdezelve dat gebrek van een gaaf consent, ofte derver duidelyke afwyzinge met 30 July en 1 Aug. aanstaande, niet wel zouden willen gebruiken als een Middel van Constrainte, om niet alleen haare Bondgenooten tot derzelver hulp te doen concurreeren, maar die hulp ook te doen brengen tot die hoogte, als de opvattinge van U Edele Mogende, daar omtrent gaande, by Hoogstdezelve is gepretendeert geworden; en dewyl

LEEUWARDEN.

Brief der Stat. Gener. aan Friesl. wegens de Quota.

zulks geen ander oogmerk kan hebben, dan om de andere Bondgenooten geheel van de begrippen van UEdele Mogende te doen dependeeren, is het ons niet ongeraden voorgekomen, UEd. Mog. dien aangaande te prævenieeren, dat het denkbeeld, dat in deze zig zoude mogen geformeert hebben, aangaande haare Bondgenooten, ons niet is toegescheenen het regte en gepaste middel te zyn, tot verkryginge van haar oogmerk en verlangen; als kunnende het gemeene belang van 't Bondgenoodschap niet bestaan, nog de Unie in zyn volle kragt bewaard blyven, dan door een mutueele vriendelyke correspondentie tusschen de Bondgenooten zelven, gepaart met eene welgepaste inschikkelykheid voor den anderen, en aangedaan met een gelyken yver en bereidwilligheid tot het gunt ten beste van den Lande bevonden zal worden te behooren, en gedaan te moeten worden.

Eindelyk zyn wy op voorgemelde gronden, en ter voorkominge van alle verdere onaangenaame gevolgen, welke wy, tot ons uitterste leedwezen voorzien, dat uit meergemelde handelwys van UEdele Mogende noodzakelyk zullen moeten voortkomen, gedrongen geworden, UEdele Mogende, als nog, op het serieuste en ernstigste, te moeten verzoeken, zo als wy doen by deze, dat, na derzelver hooge wysheid, het gewigt dezer zaake, en het gunt dieswegens by deze is geavanceert, nader pondereerende derzelver genomen Resolutie van den 5 Mei, en ter Generaliteit ingebragt, den 8 daaraanvolgende, rakende derzelver Provinciaal consent in de ordinaris en extraordinaris Staten van Oorlog, voor dit lopende jaar, in diervoegen zullen gelieven te altereeren, of wel zodanig te ampliëeren, dat de daar by gedaane afwyzinge met 30 July en 1 Augustus aanstaande moge werden ingetrokken, en daar tegens het ingebragte gaaf con-

consent op de Staten van oorlog zig zal extendeeren, in voegen als die zyn leggende, en zulks tot het uiteinde van dit lopende jaar, en dat UEdele Mogende, zo spoedig als mogelyk zal zyn, haare voldoende Resolutie, omtrent het gunt voorschreeven is, aan ons zullen gelieven te laten toekomen; als moetende, by ontstentenis van dien, ons onschuldig verklaaren, omtrent de gevolgen, die te wagten zyn.

LEEUWARDEN.

Brief der Stat Gener. aan Friesl. wegens de Quota.

Waar mede eindigende, bidden Wy God Almagtig,

EDELE MOGENDE HEEREN!

UEdele Mogende te willen houden in zyne heilige Protectie. In den Hage, den 4 Juny 1783.

Uwer Edele Mogentheden goede Vrienden.

De Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden

(*Getekent*)

R. SLOET vt.

Ter Ordonnantie van dezelve

(*Getekent*)

H. FAGEL.

Dog Hoogstdezelven hebben op dezen Landdag goedgevonden by hun staatsbesluit van den 5 Mei te volharden. Zie hier het besluit:

LEEUWARDEN. Is gelezen eene Missive van Hun Hoog Mog. de Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, geschreven in 's Hage den 4 Juny dezes jaars; houdende verzoek, dat Hun Ed. Mog. derzelver Resolutie, van den 5 Mei daar te vooren, rakende dezer Provintie consent in de ordinaris en extraordinaris Staten van Oorlog, voor dit lopende jaar, in dier voegen zouden gelieven te altereeren, en zodanig te amplieeren, dat de daar by gedaane afwyzinge met den 30 July en 1 Augustus aanstaanden mogte worden ingetrokken, en daarentegens het ingebragte gaaf consent op de Staten van Oorlog zig zoude extendeeren, in voegen, als die zyn leggende, en zulks tot het uiteinde van dezen jaare.

De Stat. van Friesl. volharden.

Waarop, na rype deliberatie, is goedgevonden en verstaan, de Heeren Hun Ed. Mogende Gecommitteerden ter Generaliteit te gelasten, om ter Vergaderinge van Hun Hoog Mog. te declareeren, „ dat Hun Ed. Mog., voorschreve Missive, en „ het verzoek, daar by gedaan, wel overwogen „ hebbende, niet kunnen afgaan van opgemelde „ besluit van den 5 Mai dezes jaars, en derhalven, „ om redenen daar inne geallegeert, en te vooren „ breeder gedetailleerd, daar by moeten persisteeten, gelyk Hun Ed. Mog. derzelver Gecom„ mitteerden daartoe gelasten by dezen." En zal extract dezes tot dat einde worden gezonden, om zig daar na te gedragen.

Aldus geresolveert op het Landschapshuis, den 19 July 1783.

Verders is aan de Afgezondene in 's Hage gelast, dit ter Vergaderinge der Algemeene Staten te verklaren, en daar by te voegen, dat Hun Ed. Mogende niet gezind zyn, het Krygsvolk, ter verdeelinge en ten laste van hun-

hunne Provincie staande, verders te betaalen, ten zy de Bondgenoten in de voorgeslagene vermindering van hunne *Quota* bewilligen. LEEUWARDEN.

Wy hebben hier voren bl. 908-913. van zeker Rechtsgeding, het welk de Procureur Generaal van wegen het Hof Provinciaal gelast was tegen Jonkheer *L. J. J. Rengers* te ondernemen, gesproken. Dit bevel tot een lyfstraffelyk regtsgeding tegen Jonkheer *Rengers*, was gegeven, op het verzoek van twee Leden van de Vroedschap te Franeker, by Requeste aan den Hove gedaan, en was aldus ingerigt:

Den 13 May 1783. Gedelibereerd zynde over het Request, luidende als volgt:

Aan den Hove van Friesland.

„ Remonstreeren UEd. Mog. met allen eerbied Doctoren *Jacobus Salverda*, en *Tjeerd Banga*, Medevroedschappen der Stede Franequer voor hun zelf en als last en Procuratie hebbende van .... Dat *L'Amoral Joachim Johan Rengers* enz.; is goedgevonden en verstaan, den Prokureur te gelasten, zig te informeeren of de ten Requeste gemelde *Lamoral J. J. Rengers* had gedaan den Eed als Vroedsman der Stad Franequer ....; en den Hove daar af rapport te doen. Het welk gehoort zynde, is wyders goedgevonden en verstaan, den Procureur Generaal te gelasten, den meergemelden *L. J. J. Rengers* wegens misdaad van Meineed Criminaliter te actioneeren; En zal extract deze

LEEU-WAR-DEN. zes worden ter hand gesteld aan den Advokaat der Suppllanten, om te strekken tot narigt."

(onderstond)

Ter Ordonnantie van den Hove.

(was getekend)

H. FERWERDA.

Dog, gelyk wy gezien hebben, Jonkheer *Rengers* heeft zig tot de Algemeene Staten by een verzoekschrift gevoegd; het welk by H. H. Mog. commissoriaal gemaakt zynde; hebben de Heeren *van Spaan* en andere Hunner H. Mog. Gedeputeerden tot de zaken van de Plakkaten en Reglementen den 27 Mei 1783 een berigt uitgebragt; behelzende: „ Dat wel by het tweede Artikel van de „ Instructie voor de Commisen Generaal „ is gereguleert, dat dezelven geene an- „ dere Officien zullen mogen bedienen, di- „ rectelyk of indirectelyk, dan haar ge- „ heellyk in den voorschreven dienst zullen „ moeten gebruiken, en gedurende hun- „ nen dienst ontslagen zyn van alle Eeden, „ daar mede zy aan eenige Landen of Steden „ verpligt zyn, en dat het voorschreven Ar- „ tikel heilzaam en noodig zoude zyn, in- „ dien de Commiesen Generaal nog op de- „ zelfde wyze, als by den aanvang van de „ Republiek, door Hunne Hoog Mogende „ wierden geëmploijeert, doch dat daar in

„ door

„ door den tyd verandering gekomen zynde, LEEUWARDEN.
„ het voorschreven Artikel, sedert meer dan
„ een eeuw, in disobservantie is geraakt,
„ zodanig dat tegenswoordig genoegzaam al-
„ le de Commisen Generaal, die thans in
„ functie zyn, zo in Gelderland als in Hol-
„ land en Zeeland, actuëel leden van Stads
„ of Lands-Regeringen zyn en geweest zyn;
„ en zo veel Friesland betreft ten minsten
„ twee Prædecesseuren van den Suppliant,
„ geweest zynde Commiesen Generaal, zon-
„ der eenige bedenklykheid, en zonder dat
„ hun de minste moeilykheid daar over is
„ aangedaan, als Gecommitteerdens ten
„ Landsdagen in Friesland zyn gecommit-
„ teerd en gecompareerd.

„ Dat daar en boven de zaak in termen
„ reeds gedecideert is, by Hun Hoog-Mog.
„ Resolutie van den 21 Maart 1641, waar by
„ verstaan is: Dat de Commies Generaal,
„ toen ter tyd fungeerende, op den Land-
„ dag van de Provintie van Stad en Lande
„ en voorts in alle andere Vergaderingen of
„ ampten, daar toe hy zoude mogen worden
„ verzogt en gecommitteerd, zoude mogen
„ en moeten worden geadmitteerd, zonder
„ eenige oppositie; verklarende Hun Hoog
„ nul en van onwaarde de pretense Resolutie,
„ die by de gemelde Provintie of de Leden
„ van dien, zouden mogen zyn genomen,
„ ten regarde van het bedienen van het Com-
„ miesschap Generaal der Convoyen en Li-
„ centen, als dependeerende absolutelyk van

„ de

LEEU-WARDEN.

„ de Generaliteit, en dienvolgens zy Heeren Gedeputeerden van Advyze zouden „ zyn, dat Hunne Hoog Mogende, by Resolutie, zouden behoren te verklaren, dat „ de Suppliant, in zyne qualiteit, door het „ voorschreven tweede Artikel, der gemelde instructie voor de Commiesen Generaal, „ niet is uitgesloten van de Regeering der „ stad Franeker, en dat dus de pretense proceduren van meineëdigheid, ter zake voorschreven, tegen hem geëntameert, nul en „ van onwaarde zyn.

„ Op welk rapport gedelibereerd zynde, „ is het zelve door de Heeren Gedeputeerden van de Provintien van Holland en „ West-Friesland en van Friesland, overgenomen om in den haaren breeder gecommuniceert te worden."

Dit is het eerste punt van overweeging geweest op den buitengewoonen Landdag, in de Maand July alhier gehouden, en was van dezen inhoud:

„ Hun Hoog Mog. de Heeren Staten Generaal der Vereënigde Nederlanden, hebben, by Missive van den 19 Mei laastleden, overgezonden een Request door *Lamoraal Joachim Johan Rengers*, Burgemeester der stad Franeker, mitsgaders „ Commies Generaal van de Convoyen en „ Licenten by 't Collegie ter Admiraliteit in „ deze Provintie, waar mede zig aan Hoogstdezelve hadde geaddresseerd, zich bekla-

„ gen-

„ gende over zekere crimineele Procedüu- LEEUWARDEN.
„ ren, door den procureur Generaal, op last
„ van 't Hof Provinciaal van Friesland, te-
„ gen hem ondernomen; verzoekende Hun
„ Hoog Mog., om redenen, daarby geälle-
„ guëerd, dat UEd. Mog., hangende Hoogst-
„ derzelver deliberatien over 't zelve, de
„ Proceduuren tegens voornoemden Commis
„ in ſtaat en ſurcheance te doen houden, tot
„ dienaangaande daarop finalyk zoude heb-
„ ben gereſolveert; gevende de Heeren de-
„ zer Provintie Gecommitt. ter Generaliteit,
„ by misſive van den 24 Mei, mede kennis
„ van 't overneemen van bovengemelde Re-
„ quest, en, by misſive van den 27 daaraan
„ volgende, van 't Raport hier omtrent ter
„ Generaliteit uitgebragt."

Op welk poinct vervolgens door de byzondere kwartieren zyn uitgebragt de hier volgende Kamer-Advyſen:

OOSTERGOO.

„ Het Kwartier van Oostergoo is van Ad-
„ vys, dat de Gedeputeerdens ter Generali-
„ teit behooren te worden gelast, ter verga-
„ dering van H. H. Mog. te declareeren, dat
„ Hun Ed. Mog. zig over de materie van het
„ Rapport, aldaar uitgebragt, niet kunnen
„ uitlaten, vermits in zig behelst een deciſie
„ van een poinct, dat voor de hooge Recht-
„ bank dezer Provintie ongedecideerd is
„ han-

LEEU-WAR-DEN. „ hangende, en welks judicature Hun Ed. „ Mog. niet kunnen anticipeeren; dat echter „ voorn. Gecommitteerden de conclusie, wel- „ ke mogt genomen worden, zullen kunnen „ aanzien.

„ Ten tweeden meent het Kwartier, dat „ Hun Hoog Mog. in antwoord op hoogst- „ derzelver missive, behoorde te worden „ toegevoegt, dat Hun Ed. Mog., de Staten „ dezer Provintie niet, dan met de uiterste „ surprise, zyn ontwaar geworden, dat ter „ vergadering van Hun Hoog Mog. een Rap- „ port is uitgebragt, waarby eene Resolutie „ word geproponeert, tendeerende, om pro- „ cedures, op order van het Hof van Justitie „ dezer Provintie ondernomen, te verklaren „ nul en van geene waarde.

„ Dat Hun Ed. Mog. geen denkbeeld kun- „ nen vormen van het pretense recht van „ Oppersouverainiteit, dat Hun H. Mog. zig „ verbeelden in deze te kunnen exerceeren „ in eene alleszints independente Provintie, „ en over een Hof van Justitie, dat, zo al „ niet in deze van Hun Ed. Mog. zelve, ten „ minste zeker van H. H. Mog., volstrekt „ onafhanglyk is: dat Hun Ed. Mog. verho- „ pen, dat H. H. Mog. deze zaak en alle „ deszelfs vooruitziende gevolgen nader over- „ weegende, zig in het vervolg van derge- „ lyke verregaande demarches en aanmati- „ gingen wel zullen onthouden, en verze- „ kerd zyn, dat Hun Ed. Mog. anderzints, „ uit hoofde van hunnen Eed, aan den Inge-

zete-

„ zetenen gedaan, niet anders zouden kun- LEEU-
„ nen doen, dan de eer en independentie WAR-
„ van hun Hof van Justitie en de hoogheid DEN.
„ van hunne Provintie vigoureuslyk te main-
„ tineeren.

WESTERGOO.

„ De Gecommitteerdens ter Generaliteit
„ te gelasten zig met het Rapport, ter ver-
„ gadering van H. Hoog Mog. uitgebragt,
„ te conformeeren, met aflating nogtans van
„ de clausule, begreepen in de woorden *nul*
„ *en van onwaarde &c.*, en zulks te contra-
„ diceeren.

ZEVENWOUDEN ut *Westergoo.*

STEDEN.

„ De missive van Hun Hoog Mog. van den
„ 19 Mei 1783 met de daarby behoorende
„ stukken te stellen in handen van den Hove
„ Provinciaal, ten fine van advys, en de Ge-
„ committeerden ter Generaliteit te gelasten,
„ zig te conformeeren met het Rapport van
„ den 27 Mei dezes jaars, met aflating
„ van de periode: *En dat dus de pratense*
„ *Proceduren van Meinëedigheid ter zake*
„ *voorsz. tegens hem geëntameerd nul en van*
„ *onwaarde zyn.*"

D. P. ut *Westergoo.*

LEEU-
WAR-
DEN.

Uit welke voorschr. Kamer-Advysen eindelyk geformeerd is deze navolgende Resolutie.

Best. der Staten in de zaak van J. L. J. J. Rengers.

Is gelezen eene Missive van Hun Hoog Mog. de Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, geschr. in 's Hage den 19 Mei dezes jaars, houdende, dat *Lamoraal Joachim Johan Rengers*, Burgemeester der Stad Franeker, mitsgaders Commis Generaal der Convoyen en Licenten by 't Collegie ter Admiraliteit in Friesland, zig by Requeste aan opgemelde Hun Hoog Mog. had beklaagd over zekere crimineele Procedures, door den Procureur Generaal, op last van den Hove Provinciaal in deze Provintie, tegens hem ondernomen, ter zake, dat hy tegens zyne instructie, als Commis Generaal, in de regeeringe der Stad Franeker, zoude zyn gebleven, en voorts hadde verzogt, dat Hun Hoog Mog. in dat geval zouden gelieven te verklaren, dat hy Suppliant in zyn qualiteit, door het tweede Artikel der Instructie voor de Commiesen Generaal, niet was uitgeslooten van de Regeeringe der Stad Franeker, alles breeder in voorsz. Request, mede copielyk by gemelde missive gevoegd, gedetailleert; 't welk door Hun Hoog Mog. was gesteld in handen van Hoogstderzelver Gedeputeerden tot de zaken van de Placaten en Reglementen, om te visiteeren, examineeren en daar van ter vergaderinge Rapport te doen; verzoekende Hun Hoog Mog., dat hangende derzelver deliberatien over dat Request, nadien het onderzoek, of en in hoe verre het gemelde Artikel van de voorzeide instructie als nog geöbserveerd behoorde te worden, aan hun competeerde, Hun Ed. Mogende de Procedures voorsz. in staat en surcheance wilde doen houden; tot dat by Hun Hoog Mog. daar op finaal zoude zyn geresolveerd. — En voorts gelezen zynde het voorsz. Rapport, den 27 daar aan volgende ter vergaderinge van Hun Hoog Mog. uitgebragt,

hoofd-

hoofdzakelyk behelzende: — Dat zy Heeren Gedeputeerden van advise zouden zyn, dat Hun H. Mog. by Resolutie zouden behoren te verklaren, dat de Suppliant in zyne qualiteit door het gemelde 2de Artikel der Instructie voor de Commissen Generaal niet is uitgesloten van de Regeringe der Stad Franeker, en dat dus de pretense Proceduren van Meineedigheid, ter zaake voorsz. tegens hem Suppliant geëntameerd, nul en van onwaarde waren.

LEEUWARDEN.

Besl. der Staten in de zaak van J.L. J.J. Rengers.

Waar op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaan, de Heeren Hun Ed. Mog. en de Gecommitteerden ter Generaliteit te gelasten; zig met voorsz. Rapport te conformeeren, met aflatinge nogthans van deze laatste woorden, *en dat dus de pretense Proceduren van Meineedigheid ter zaake voorsz., tegens hem geëntameerd, nul en van onwaarde zyn*, welke periode gemelde Heeren Gedeputeerden worden gelast te contradiceeren; en zal extract dezes aan hun worden gezonden, om zig daar na te gedragen.

Aldus geresolveerd op het Landschaps-Huis den 18 July 1783.

De Burgers beginnen zig nu ook hier in de Wapenhandel te oeffenen, hebbende hier mede een aanvang gemaakt in de Meedstoofschuur van eenen Doopsgezinden Eigenaar op het Vliet buiten de stad.

FRANEKER.

Den 3 dezer maand heeft de Hooggeleerde Heer *Gadso Koopmans*, A. L. M. Philos. en Med. Doctor, *Medicinæ Chemiæ & Materiëi Medicæ ordinarius Professor* het Rectoraat dezer hooge Schoole met eene plegtige re-

FRANEKER. redenvoering afgelegd: *De Variolis, Carmine Heroico;* of over de Kinderpokjes, in Heldendicht. Welke plegtigheid onder een grooten toevloed, en de toejuiching van eene menigte van aanzienlyke toehoorderen, is verrigt geworden, en de Regeering der hooge Schoole met de gewoone plegtigheden op den Hooggeleerden Heere *N. Ypey, Mathesios & Architecturæ Militaris Professor Ord.* overgedragen.

BOLSWARD.

Het Clasfis van Dockum heeft in hare Vergadering van den 28 April 1783 besloten, (zie hier voren bl. 904.) op de Synode, welke eene week na Pinxsteren te Bolsward stondt gehouden te worden, het navolgend *Gravamen* of Grieve voor te dragen.

Het Clasfis van Dockum vind zich genoodzaakt by dit volgend Gravamen onze zeer Eerw. Medeclasfen te berigten, hoe wy niet van ons kunnen verkrygen; voor het oog onzer Medebroeders langer te verbergen, dat het LEMMA ORANGE NASSAU niet alleen op eene ten eenemaal onwettige, en met alle goede order strydige, wyze in de behandelingen der Synodus geplaatst, maar ook van allen gezonden zin en betekenis geheel is ontbloot.

Namenlyk, daar in het jaar 1766, na een voorafgaanden brief van het Clasfis van Leeuwarden, met eenparige toestemming van alle Clasfen, door de Friesche Synodus is vastgesteld, „ dat, „ wanneer Zyne Doorl. Hoogheid, de tegenwoor„ dige Erfstadhouder, deze Provintie met des„ zelfs Princelyke tegenwoordigheid vereerde,

„ dat,

„ dat alsdan de Deputaten Synodi wierden gelast, BOLSWARD.
„ dien Vorst met de beziteneming van deszelfs
„ luisterryke Posten geluk te wenschen, en de
„ belangen der Kerk aan Hoogstdenzelven eer- *Gravaman van het Classis van Dockum.*
„ biedig aan te beveelen;" daar is in gevolg van
dat besluit ook een Nieuw Lemma in de Synodale
Acten geplaatst, onder den naam, *aflegging van een Compliment aan Zyne Doorl. Hoogheid*, welk
Lemma onverandert is gebleven tot in het jaar
1774, als wanneer de Synodus, op het Heerenveen gehouden, by gelegenheid dat de Hoog Eerw.
Heeren Deputaten verslag gaven, hoe zy eindelyk
in het jaar 1773 den Synodalen last, die onder dezen artikel zeven agtereenvolgende jaren door alle
Classen vernieuwt was, getrouw hadden uitgevoert, met, by de lang verwagte overkomst van
den Prince Erfstadhouder in deze Provintie, het
Compliment van gelukwensching uit naam der
Friesche Kerk aan Hoogstdenzelven af te leggen;
by deze gelegenheid heeft die Synodus kunnen
goedvinden, zonder een voorafgaand Quæritur,
zonder voorkennis van het Illustre Collegie der
Ed. Mog. Heeren, de Gedeputeerde Staten, welkers goedkeuring zelf in zaaken van minder aanbelang wel degelyk wordt vereischt, zonder eenige de minste toestemming der Classen, hare wettige Committenten, zonder alle deze noodige en
by de Wet bepaalde vereischtens, hebben de Leden dier Synodus goedgevonden te convoleeren
tot het neemen van dit volgend Synodaal besluit,
dat, namenlyk: „ Dit Lemma niet meer onder
„ den naam van aflegging van een Compliment
„ aan zyne Doorl, Hoogheid, maar met dien van
„ *Orange Nassau* in de acten zou worden geplaatst:"
zynde dit zogenaamd Synodaal besluit van dezen
woordelyken inhoud:

„ Art. 20 ad 19.

„ Aflegging van een Compliment aan Zyne Doorl.
„ Hoogheid.

„ Gelderland neemt het waar. Voorts was het

BOLSWARD. Gravamen van het Classis van Dockum.

„ besluit der Synode, dat voortaan dit Lemma in „ conformiteit met de andere Provintien zoude „ zyn ORANGE NASSAU, en dat de Heeren De„ putaten zo dikwerf Zyne Doorl. Hoogheid in „ deze Provintie mogte komen, aan Hoogstden„ zelven een Compliment zouden afleggen."

Het zal weinig moeite kosten, ten duidelykſten aantewyzen, op welk eene onwettige en met alle goede orde ſtrydige wyze deze Synodale Reſolutie is genomen.

Vooreerst: De Kerkelyke wet Tit. XXIV. Art. 22. zegt uitdrukkelyk: „ geene Synodus zal „ eenige generale Reſolutien, daar alle Claſſen „ aan gelegen is, mogen ſtellen, ten zy vooraf „ Gravamina dien aangaande aan alle Claſſen over„ gezonden zyn geweest, en daarop by dezelve „ ordentelyk zy gereſolveerd; of ten zy in zaaken „ die, *ad Reverendum* genomen zynde, by de Clas„ ſen zyn geadprobeert;" Doch de verandering van dit Lemma, waaraan alle Claſſen gelegen is, is van de Synodus vastgeſteld, zonder dat eenig Gravamen of Quaeritur. hier over aan de Claſſen was gezonden, zonder dat zulk een voorſtel *ad Referendum* genomen, en over het zelve vooral by alle de Claſſen ordentelyk was gereſolveerd.

Ten tweeden; Daar dit Lemma ORANGE NASſAU niet behoort onder die zaken die pure Kerkelyk zyn, zo wierd tot plaatzing van het zelve in de Synodale Acten de toeſtemming van de Hooge magten des Lands noodzaakelyk vereischt: De Kerkelyke wet Tit. XIX. Art. 1. zegt immers, „ hoe in Kerkelyke Vergaderingen in geene zaa„ ken, die zo Politicq als Kerkelyk zyn, mogen „ worden verhandeld, ten zy de hulp of het con„ ſent van de Hooge magten des Lands vooraf is „ verzogt;" Doch zulk eene noodzakelyke toeſtemming der Overigheid is in deze zaak nooit *via ordinaria* verzogt of verkreegen.

Ja de onwettigheid der genomene Reſolutie zal eindelyk nog klaarder geblyken, als deze Sy-

nodus

nodus zich zal gelieven te herinneren, dat in het jaar 1751 door den Hoog Eerw. *Correspondens Gelriae* aan de Friesche Synodus wierd voorgesteld, 't Lemma ORANGE NASSAU ook in de behandelingen onzer Synodus over te neemen: dat dit voorstel wel *ad Referendum* genomen, doch zo eenparig van alle de Clasfen is van de hand gewezen, dat er in de Notulen der Friesche Synodus, in het jaar 1752 gehouden, geen titul nog jota van het besluit der Clasfen, omtrent dit *ad Referendum* genomen voorstel, te vinden is: welke omstandigheid het ten vollen zeker maakt, hoe, daar zulk een een Lemma met toestemming der Clasfen is van de hand gewezen, hetzelve nooit, zonder voorkennisse der Clasfen, in de Synodale Acten kon worden geplaatst.

BOLSWARD.

Gravamen van het Classis van Dockum.

Gaarn zouden wy de onwettigheid van dit Synodaal besluit, om verscheidene redenen, onder een diep stilzwygen hebben begraven, zo niet de verdere overweging, hoe diezelve onwettige Resolutie dit Lemma van allen gezonden zin en betekenis geheel had beroofd, ons verpligtte de by ons hier uit ontreezene bezwaaren, hoe eerder hoe liever, aan onze zeer Eerw. Medebroeders voortedragen.

Veelen zullen zich immers verbeeld hebben, en nog verbeelden, dat dit Lemma, in de Synodus, op het Heerenveen gehouden, maar een bloote verandering van Naam heeft ondergaan, zo dat de betekenis dezelve bleef, namenlyk, het afleggen van een Compliment aan den Erfstadhouder, wanneer die onze Provintie met Hoogstdeszelfs Vorstelyke tegenwoordigheid bezogte: doch deze verbeelding is van allen grond ontbloot; want die zelve Synodus, die vastftelde, het Lemma, ORANGE NASSAU, in de Acten te vestigen, heeft te gelyk in eenen adem besloten, de Deputaten Synodi voor dat en ook voor de volgende jaren te gelasten, by ieder gelegenheid van zulk een aange-

Bolsward. naam bezoek, hunne opwagting by den Vorst uit naam der Friesche Kerk te maaken.

Grava-men van het Classis van Dockum. Daar dus de Deputaten Synodi tot het afleggen van zulk een compliment voor nu en als dan ten allen tyde van de Synodus zyn gevolmagtigd, welken gezonden zin zal men dan aan dit Lemma hegten? De eenige schappelyke betekenis, die het zelve zou kunnen hebben, was, dat de Synodus door de verandering en jaarlyksche opleezing van dit Lemma bedoelt had, de Leeraars der Friesche Kerk van ter zyden te herinneren hunne verpligting, om in de openbare gebeden den welstand van het Doorlugtig Huis van Oranje en Nassau eerbiedig af te smeeken: doch als dit het heimelyk oogmerk dezer Synodale Resolutie geweest is, waarom dan ONZEN WETTIGEN SOUVERAIN, de Staten van Friesland, in dit Lemma, met een diep stilzwygen voorby gegaan? Want daar deze Vaderen des Vaderlands volgens hunne geëerbiedigde order, en de heilzaame Constitutie dezer vrygevogten Landen, in onze openbaare Voorbiddingen, den rang boven den Erfstadhouder, in allen deele, toekomt, daar vorderen de wetten van onderdanigheid, de regels van welvoeglykheid, om ook van onzen Souverain in zulk een Lemma uitdrukkelyk en wel het eerste te gewagen.

Om alle welke redenen wy de vryheid nemen onze zeer Eerw. Medeclassen voor te dragen.

Of om het Lemma wederom te plaatzen, gelyk het te voren wel en wettig gesteld was, namenlyk *Compliment aan Zyne Doorl. Hoogheid.*

Of om het Lemma ORANGE NASSAU voortaan *ex actis* te laten, en de Deputaten Synodi op nieuws te lastigen, van ten allen tyde, wanneer Zyne Hoogheid deze Provintie met Hoogstdeszelfs Princelyke aanwezigheid vereert, den Vorst uit naam der Friesche Kerk hartelyk te verwelkomen.

Of zo men door zulk een Lemma jaarlyks goedvind te herinneren onze verpligting, om de nodige wysheid en verligting voor den Prince Erf-

stad-

stadhouder, tot de getrouwe waarneming van deszelfs luisterryke posten, in onze openbaare Gebeden van den Hemel af te smeeken, dat men dan den Souverein des Lands niet vergeete, maar het Lemma dus stelle, DE STATEN VAN FRIESLAND, EN DE PRINS ERFSTADHOUDER.

BESWARD. *Gravamen van het Classis van Dockum.*

Zullende wy omtrent dit ons Gravamen de advysen der Clasfen in de Synodus met verlangen inwagten.

Wyders heeft het Clasfis van Dockum, om verscheidene redenen vreezende, dat er heimelyke pogingen zouden worden in het werk gesteld, ten einde dit hun overgezonden Gravamen, of in deszelfs vryen loop te verhinderen, of om te weeg te brengen, dat het zelve by de meerderheid der Clasfen wierd gepasfeerd; in die zelfde vergadering beslooten, twee hunner Medeleden, de Wel Eerw. Heeren, *A. v. Vliet* en *Th. Joha. V. D. Min.* te Waaxens en Reysum, te committeeren, tot het ontwerpen en beramen der beste middelen, die men had in het werk te stellen, wanneer het overgezonden Gravamen of van het Illustre Collegie der Ed. Mog. Heeren, de Gedeputeerde Staten, in deszelfs vryen loop wierd opgehouden, of van de andere Clasfen gepasfeerd; zo dat geene Resolutie, 't zy tot weglaating, 't zy tot verandering en verbetering van dit Lemma, by de Christelyke Synodus mogt worden genomen: met wyderen last om in de aanstaande Vergadering van Pinxster Dingsdag hieromtrent het Clasfis te dienen van hunne Confideratien en Preadvis.

Dog de Heeren Commisfarisfen Politiek, hebben den 17 Juny 1783 op de Synode, uit naam en uitdrukkelyke last van Gedeputeerde Staten van Friesland geweigerd te gedoogen, dat dit Gravamen wierde in omvrage gebragt. De afgevaardigden uit het Clasfis

 van

BOLS. WARD. van Dockum wilden hier op een Classicaal besluit en aanteekening voorlezen. Dog zulks is ook niet toegelaten.

DOCKUM.

De Bevelhebbers der Burgerye dezer Stad hebben aan de Magistraat en Vroedschap het navolgend verzoekschrift overgegeven:

Aan de Edele Achtbare Magistraat en Vroedschap der Stad Dockum.

Geeven UEd. Achtb. met behoorlyke reverentie te kennen de ondergesr. Bevelhebbers der Burgerye dezer Stad, dat zy Supplianten als noch met de oprechte gevoelens van dankbaarheid erkennen en altoos zullen considereeren de waare Vaderlandslievende poogingen, door UEd. Achtb., in den voorleeden jaare, op de Supplianten en verdere Burgers toenmalige gedaane Supplicatie gratieus'yk aangewend:

Dat, niettegenstaande de Supplianten diestyds ongelukkig genoeg geweest zyn, om hun heilzaam oogmerk niet te kunnen bereiken, zy echter den moed niet hebben verlooren, maar blymoedig en bereidwillig alle hunne krachten hebben ingespannen, ter uitvinding van zodanige middelen, welke zouden kunnen dienen, om de kosten van de benodigde Geweeren en Wapens te hoeden; op dat de Supplianten daar door, benevens hunne onderhebbende manschappen, als zo veele panden van veiligheid voor deze Stad in het gemeen, en voor ieder Inwoonder in het byzonder, mogen verstrekken en beschouwt worden, om dus tot algemeen welzyn, in tyd van nood, te kunnen afweeren alle moedwil van binnen en alle geweld van buiten, dat zich onverhoopt mogte opdoen.

Dat ter bereiking van dat heilzaam oogmerk, als

als mede tot hoeding der daartoe benoodigde kosten, de Supplianten niets gevoeglyker en gepaster voorkomt, dan dat UEd. Achtb. goedvonden, om aan de Supplianten te laten toekomen de Wachtgelden, op dien voet, als by de Bevelhebbers der Steden Leeuwarden en Harlingen worden genoten; waar tegen de Supplianten ook bereid zyn, en zich verplichten, om de Geweeren, Degens, Patroontasfen, Hellebaarden, Spontons, Vaandels, Echarpes en Kringkraagen te bezorgen en te onderhouden; alsmede om de beide Wachtmeesters, Poortiers, Tambours en Trompetter te voldoen.

DOCUM. *Req. der Beveih. der Burgery om Wapens enz.*

„, Alwaaromme de Supplianten zeer geneegen zynde, om aan het verlangen van hunne wachthoudende Burgers te voldoen, zich mits dezen wenden tot UEd. Achtb. ootmoedig verzoekende, dat het UEd. Achtb. gedienstig moge behagen, de wachtgelden, door de Burgers en Ingezetenen dezer Stad wordende betaalt, voortaan, jaarlyks, by de Suppl te laaten ontfangen, om by de Suppl. even als in Leeuwarden en Harlingen practicabel is, geëmployeert te worden tot hoeding der kosten van Geweeren, Degens, Patroontasfen, Hellebaarden, benevens de Spontons, Vaandels, Echarpes en Ringkraagen, gelyk mede tot betaaling van de tractementen der beide Wachtmeesters, Poortiers, Tamboer, Trompetter, waartoe de Suppl. zich by deze verplichten, en op het krachtigste willen verbinden: of anderszints, ingevalle dit verzoek by UEd. Achtb. eenige difficulteit mogte ontmoeten, dat de Suppl., of wel Gecommitt. uit dezelven, hierop nader door UEd. Achtb. mogen worden verstaan, alvorens UEd. Achtb. in dezen finaal komen te disponeeren: *Quo facto.*"

Dit verzoekschrift gelezen zynde, is eene Commisfie van twee regeerende Burgemeesteren en vier Leeden van de Vroedschap benoemd, om, met den Secretaris benevens den

DOC-KUM. den Stads Rentmeester, hetzelve te onderzoeken, en van deszelfs bevinding rapport ter vergadering te doen. Hier na wierdt nog ter vergadering van de Ed. Achtb. Magistraat en Vroedschap voorgedragen, „ of het niet „ dienstig zoude zyn, aan den, door het „ Kwartier der Steden gemaakte en by Staats- „ resolutie bekrachtigde Rooster, eene meer- „ dere verbindende kracht bytezetten; te „ meer dewyl de volmachten der drie niet „ toestemmende Steden zich niet ontzien had- „ den, by hun protest aan zich te behouden „ het recht, om alles te doen, wat tot ver- „ hindering, als mede tot vernietiging van „ dezelve, zoude kunnen strekken, waaruit „ dan konde opgemaakt worden, dat zy gee- „ ne middelen onbeproefd zullen laten, om, „ ware het mogelyk, de eendracht tusschen „ de 8 Steden te verbreeken, als wel begry- „ pende, dat zy slegts drie van de 8 Steden „ moeten winnen alvorens zy *via facti*, of „ anders by verzoek aan de Heeren Staten, „ hun oogmerk kunnen bereiken, om de „ door Staatsresolutie bekragtigde Rooster, „ na dat dezelve stant gegreepen heeft, niet „ langer stand te doen houden, maar buiten „ effect te stellen:" alle welke redenen de „ Regeering van onze Stad bewogen hebben daartegen te voorzien door het neemen van de navolgende Resolutie.

Geëxtraheert uit het Stem- en Resolutieboek der Stad Dockum.

De Heeren, wegens deze Stad ten Landsdage Gecommitteerd, rapport doende van de deli-

libe-

liberatiën ter Staats-Vergaderinge, communiceer- den en Produceerden, onder meer andere zaaken: inzonderheid eene vooren ingenaaide Copia Auth. Staats-Resolutie, de dato den den 15 Maart 1783, concerneerende de schikkingen der ambulatoire Ampten of Commissien, op het Kwartier der Steden vallende.

Doc4 kum. Besl. om den gemaakte Rooster meer te staven.

Waarop gedelibereerd, en de Heeren Gecommitteerden voor derzelver aangewende poogingen, ter bereikinge van dat heilzaam oogmerk, mitsgaders voor derzelver gedaan rapport, bedankt zynde, is goedgevonden en verstaan, voren gemelde Staats-Resolutie in alle zyne leden en deelen te amplecteeren, te laudeeren en voor aangenaam te verklaren, alzo dezelve geheel is strekkende, om het recht der Steden zuiver en ongeschonden te bewaren en te maintineeren, tegens alle kuiperyen.

En op dat alle heilzame pogingen in dezen niet verydelt mogen worden; en de baatzugt van deze en geene, in de Steden gerecommandeerde Leden, heeft geleert, dat zy geene middelen hebben onbeproeft gelaaten, te bewerken (zo mooglyk, maar het is die lieden mislukt:) dat de Resolutien, door acht Steden genomen, niet ter conclusie by 't Quartier der Steden wierde gebragt, en na zulks geschied was, haar vermogens hebben ingespannen, om dat besluit niet door de Ed. Mog. Heeren Staten dezer Provintie geapprobeert te krygen, om de gemaakte Rooster als rook weder te doen verdwynen, en te vreezen zy, dat nog zullen zoeken, die circulatie te ondermynen, om weder dubbelt bedeelt te worden, en anderen van een wettig recht te frustreeren, althans by aanhoudendheid de lucratifste Commissien te genieten, zo zommige met geene uitkeeringen te bezwaren, en wat dies meer mag zyn; zo is gearresteert aan de 7 Steden, Regeeringen van Leeuwarden, Bolswaard, Franeker, Sneek, Slooten, Ylst en Hindelopen navolgende circulaire Missiven te schryven, en dien conforme het besluit te formeeren.

De

DOCKUM. De Brief aan de zeven andere Steden afgezonden was van dezen inhoud:

EDELE ACHTBAARE HEEREN!

Brief van Dockum aan de zeven andere Steden nopens den Rooster.

Hebben de Resolutien, (door der Steden Regeeringen van Leeuwaarden, Bolswaard, Franeker, Sneek, Dockum, Slooten, Ylst en Hindelopen genomen) waarby bepaald is de Commissien, op het kwartier der Steden vallende, voortaan niet meer aan zyn Doorl. Hoogh., den Heere Prince Erfstadhouder, optedragen, de gewenschte Conclusie en Resolutie, van den 7 February laatstleden, by dat kwartier voorgebragt. En is verders door de volmagten ten Landsdage, eene vaste verdeeling dier Charges en Ampten gemaakt, welke willen hopen, dat UEd. en Achtb. goedkeuringe zal wegdragen, gelyk de onze allesins doet, terwyl daarna, overeenkomstig de billykheid, in den omloop van drie-en-dertig jaren, de volmachten van elke Stad drie jaren van de respective Ampten, op het kwartier vallende, zullen jouisseeren, met den ordinaris Landsdag van den jare 1785 stand te grypen; welke zo heilzame schikkinge van het kwartier der Steden door eene approbatoire Staats-Resolutie, van den 15 Maart hujus anni, is bekragtigd: Zo hebben niet langer willen afzyn UEd. en Achtb. met dien gelukkigen uitslag van zaken te congratuleeren, niet alleen, maar teffens voor dezelve niet willen verbergen, dat wy met redenen bevreest zyn, dat, eerlang, zo niet voor de standgryping gezorgt zal worden, de circulatie te ondermynen, om ware het mogelyk, weder dubbelt bedeelt te worden, en anderen te frustreeren van een wettig recht; althans om by aanhoudendheid de lucratiefste te genieten en de verdere met deze of geene uitkeeringen, als voren, te bezwaren, en wat dies meer mag zyn; des hoogst noodig voorsz., by het kwartier der Steden bepaalde, verdee-

deelinge, een meerder, door de Steden Regeerin- Docgen zelfs, verbindende kragt bytezetten, dat voor kum.
altoos stand zal houden, zonder dat by pluraliteit
van stemmen des aangaande eenige veranderinge *Brief*
zal kunnen gemaakt worden, en yder Stads vol- *van Doc*
machten ten allen tyde op haar beurt, van drie *kum aan*
jaren tot drie jaren, zullen aanvaarden die Com- *de zeven*
missie, welke dezelve op de daaraf gemaakte en *andere*
door de Ed. Mog. Heeren Staten geapprobeerde *Steden*
Rooster werd aangewezen, hebben wy dienstig *nopens*
geägt UEd. en Achtb. (naa ons voorkomen) de ge- *den*
vaarlykheid van het tot volkomen genoegen, door *Rooster*,
de agt Steden Regeeringen, verligte voortehouden, erinnerende de rapportes, wat al tegenstands onder de bepaling dier zaken geboden is, om de Rooster niet tot stand te brengen, en willen hopen, dat ons niet kwalyk zal genomen worden, dat wy de vryheid neemen, UEd. Achtb. en de ses overige Steden voorteſtellen, tot standhoudinge van dezelve met elkanderen, een agt Steden Verbond aantegaan van deze of soortgelyke natuur.

„ Dat de Commissien, op het Kwartier der
„ Steden vallende, na inhoud van deszelfs Kwar-
„ tiers Resolutie, van den 7 February, en be-
„ kragtigt door Staats Resolutie, van den 15 Maart
„ 1783, ten allen tyde, onder de Friesche Ste-
„ den volmachten zullen verdeelt blyven, zonder
„ dat overstemminge plaats zal hebben, ter ver-
„ andering der Rooster, of anderſins tot vernie-
„ tiging van dezelve, om die ampten weder aan
„ het Stadhouderlyke Huis of elders ter dispositie
„ optedragen."

Kunnende de dissentierende Steden, Regeringen van Harlingen, Stavoren en Workum in den haaren na believen handelen, terwyl de agt Steden Regeeringen, na perfectie van zodanig een verbond, haare volmachten ten Landsdage zouden kunnen authoriseeren, hetzelve in het Steden Resolutieboek te doen insereeren: wy beloven præallabel UEd. en Achtb. en de verdere Steden Regerin-

DOC-KUM.

Brief van Dockum aan de zeven andere Steden nopens den Rooster enz.

ringen, het volle effect daaraf te zullen doen genieten, onze absente Collega's een gelykluidende, in ons Resolutieboek te laten verteekenen, by weigering van welk niemand alhier ten Landsdage verkoren zal worden, althans geen Procuratie op dezelve gedepecheert, terwyl zorg zullen dragen, dat onze Opvolgers daarmede aangehouden worden, door haar niet eerder te bevestigen, voor hun daartoe schriftelyk verbonden te hebben. Wy beveelen ons in UEd. en Achtb. aanhoudende goede verstandhoudinge en zullen met verlangen hierop derzelver gehonoreerd antwoord inwagten. Naa UEd. en Achtb. in Godes dierbaare Protectie aanbevolen te hebben, noemen ons met alle respect en hoogagtinge.

EDELE ACHTBAARE HEEREN

UEd. en Achtb. byzondere goede vrienden

De Magistraat en Voedschap der Stad Dockum.

(was getekend)

S. Visscher.

(Lager stond)

Ter Ordonnantie van Haar Achtb.

(was getekend)

B. Suiderbaan.

Dockum
den 27 April 1783.

Dezen brief aan de Steden verzonden zynde, is voorts door de Magistraat en Vroedschap besloten: „ Den inhoud dies tot een „ altoosdurend besluit te converteren, en van „ hunnen kant zig te verbinden, de by het „ Quartier der Steden, op den 7 February „ 1783, gemaakte Rooster, bekragtigd door „ Staats Resolutie van den 15 Maart, daar „ aan volgende, niet alleen met den ordinaris „ Landsdag van den jare 1785 stand te doen „ grypen, maar dezelve stand te doen hou„ den; en verpligt zig ieder Lid, hier onder „ geschreven, op den eed, by het aanvaar„ den van zyn post gedaan, daar aan, een ie„ der na zyn vermogen, de hand te houden, „ en alles daar toe aan te zullen wenden, „ zonder direct of indirect in gebreeke te „ blyven, te doen, wat de infractie van dit „ zo heilzaam besluit hinderlyk zal kunnen „ zyn: voorts is besloten, dat niemand al„ hier ten Landsdage verkoren zal worden, „ eer en alvorens dezen zal mede vertekent „ hebben, althans zal geen Procuratie op „ dezelve worden gedepecheert; te gelyk „ zullen alle nieuwe aankomende Vroetslie„ den, voor de bevestinge, dezen moeten „ subscribeeren. Aldus gearresteert en gere„ sumeert den 27 April 1783." Doc-kum.

(was getekend)

S. Visscher, *Johannes Ferblans*, *Nicolaas Posthu-*
„ *mus*, *S. Suidema*, *J. Backer*, *A. van Assen*, *J.*
„ *D. Siersma* 1783, *G. Brugmans*, *Joachim van*
„ *Vliet*, *R. Hoornsma*, *H. Cleebe*, *F. H. Bekius*,

DOCUM. „ *P. Brugeman, B. K. Wynia*, 1783, *J. Snip*,
„ *Wouter Faber, W. de Roos, P. J. W. Knoll, A.*
„ *Cuperus, L. R. Synja* 1783, *J. Fockema* 1783,
„ *B. J. Klaver* 1783, *D. de Vries, O. Goslings* 1783,
„ *R. van Kleffers, F. Ryperda* 1783, *B. Jeltema*,
„ *H. T. van der Werff.*

Op voorsch. brieven aan de seven Steden, nam voor eerst de Regeering van YLST het navolgend besluit.

Geëxtraheert uit het Resolutie Boek der Stede YLST.

Op heden den 3 May 1783.

Res. van Ylst nopens den Rooster en nader verbond.

De Ed. Achtb. Magistraat en derzelver Vroedschappen op den Raadhuize vergaderd zynde, is door den Presideerenden Burgemeester geproponeert, verders in omvraag gebragt, of het niet nuttig en dienstig, ja zelfs noodzaaklyk zoude zyn, dat de gemaakte Rooster der Ambulatoire Ampten, op het Quartier der Steden vallende, dewelke na den inhoud van deszelfs Quartiers Resolutie, van den 7 February, en bekragtigt door een Staats Resolutie van den 15 Maart 1783, tot standhouding derzelve, een Verbond met malkanderen aan te gaan; Zoo is, na rype deliberatie, by de present zynde Magistraat en Vroedschappen goedgevonden en verstaan, ten nutte en beste derzelven, om de te maakene Rooster der Ambulatoire Ampten voor altoos en onverbreeklyk vast en stand te doen houden, en met de overige zeven Steden een Verbond aan te gaan, dat nooit of nimmer moge gebroken worden, nog overstemmig plaats zal hebben, maar tot eene eeuwigduurende en onherroepelyke Wet worde gemaakt; en zullen geene Leden van de Magistraat en Vroedschappen ten Landsdage worden toegelaten, dan na dat by dezelve deze Resolutie

lutie zal zyn verteekend; waar na ieder onzer, zo tegenwoordige als toekomende Leden deezer Regeering, zig zullen moeten gedragen. In kennisse de onderteekeninge der present zynde, en in het vervolg die present zullen komen Magistraat en Vroedschappen; actum dato als boven.

DOCKUM.

Res. van Ylst *nopens den Rooster en nader verbond.*

(Was getekend)

R. J. Ylst, A. B. de Vries, L. T. V. Spanjen, J. J. Ydemabuk, S. de Boer, F. H. van de Zee, P. H. van der Werf, W. S. Juchtsma, T. S. Koopmans, W. W. Hoekstra, Coll. Cond.

(onder stond)

In kennisse van my Secretaris,

(get.)

H. M. Scrinerius.

Dit besluit zondt de Regeering van YLST aan die van DOCKUM by dezen brief:

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

Wy zenden aan UEd. Achtb., by dezen, een Extract Resolutie, genomen by ons op den 3 May 1783.

Niet twyffelende, of deze zal, ingevolge tot genoegen ontvangene Missive van UEd. Achtb. in dato 27 April 1783, by ons op den 3 May 1783 ontvangen, wel aan UEd. Achtb. welmeening voldoen.

Doc-kum. Wy bevelen UEd. Achtb. in de bescherming van God Almagtig, en blyven met diep respect,

Antw. van Ylst aan Dockum.

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

UEd. Achtb. goede vrienden,

De Magistraat en Vroedschap der Stad YLST,

In kennisse Presideerende Burgemeester, en Secretaris subscription.

(was getekend)

T. S. COOPMANS.

Ter Ordonnantie voorsz.

(get.)

H. M, SCHINERIUS,

YLST, den 5 May 1783,

Het antwoord van SNEEK was aldus ingerigt:

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

Op UEd Achtb. geëerde Misfive, gisteren by ons ontvangen, hebben wy de eere U Edele Achtb. te antwoorden, dat wy op heden eene Resolutie genomen hebben conform UEd. Achtb. Voorstel. En zyn mede van voorneemen, zo dra de 6 overige Steden zig met ons hebben geconformeert, onze Volmachten te authoriseeren, om gezamentlyk hier omtrent zodanige schikkingen te maken, als dezelve met Advis hunner Principaalen convenabelst zullen oordeelen.

Wy bedanken UEd. Achtb. verder voor hunnen Vaderlandlievenden yver, en wenschen, dat onze

onze poogingen, tot nu toe, ten welzyn van den Lande aangewend, by aanhoudenheid mogen gezegend worden. Doc. KUM.

Na UEd. Achtb. in Gods heilige protectie bevolen te hebben, verblyven wy, *Antw. van* Sneek *aan* Dockum.

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

UEd. Achtb. D. W. Vrienden,

De Magistraat en Vroedschap der Stad SNEEK.

(get.)

CLAAS GOSLIGA.

Ter ordonnantie van dezelve,

(absent de Secretaris.)

(get.)

V. ZANDBERGEN.
Gezw. Clercq.

SNEEK den 5 May 1783.

Zie hier ook het antwoord van FRANEKER,

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

UEd. Achtbaarhedens gehonoreerde Missive, in dato den 27 April 1783, by ons wel ontvangen zynde, hebben na lecture en examinatie derzelven daar uit vernomen, dat UEd. Achtbaarheden van bedunkens waren, om nog een nader Verbond onder de bewuste agt Steden aan te gaan en op te regten, tot meerdere bevestiginge en in stand houdinge van de gemaakte Rooster der Ambulatoire ampten, op het quartier der Steden vallende: het welk ons voorkomt, dat men daar door zoude te kennen geeven als of er een zwakge-

Doc-
kum.

Antw. van Franeker *aan* Dockum.

gelegen was in de gemaakte Resolutien der agt Steden Regeeringen, het welk wy daar in gansch niet kunnen veronderstellen, te meer daar het zelve bekragtigt is door eene formeele Staats Resolutie, in dato den 15 Maart 1783.

Waar by vertrouwen, dat alles zyn volle beslag heeft bekomen en geen meerdere bevestiginge kan erlangen, daar alle de Resolutien der agt Steden zo verbindende zyn voor de respective Volmagten, als immers kunnen gemaakt worden, en onze Opvolgers geen grootere verpligtinge kunnen opleggen.

Waar mede blyven, na UEd. Achtbaarheden in Gods dierbaare protectie te hebben aanbevolen, en ons met alle respect en hoogachtinge te noemen.

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

UEd. Achtb. byzondere goede Vrienden,

De Magistraat en Vroedschap der Stad Franeker.

(was get.)

A. LENTZ. S. JONGM.

(onderstaande)

Ter Ordonnantie van dezelve.

(get.)

CORNELIS SCHELTEMA.

FRANEKER den May 1783.

SLOTEN bleef ook niet in gebreken.

DOCKUM.

EDELE ACHTBARE HEEREN!

Antw. van Sloten *aan* Dockum.

Wy hebben UEd. Achtb. zeer geëerde Misfive ontvangen, en hebben de eer, in antwoord derzelve, te rescriberen, dat wy gaarne willen voldoen aan 't voorftel van UEd. Achtb. en diesvolgens approbeeren, dat tusfchen de agt Steden, tot onverbreekelyke ftandhouding van den, door de Ed. Mogende Heeren Staaten vastgeftelde en geapprobeerde, Roofter, zodanig verbond werden gemaakt als UEd. Achtb. en verdere Steden zullen oordeelen en verftaan te behoren, ten einde 't bedoelde Oogmerk mag worden bereikt, en alle onaangenaamheden, (in derzelver Misfive vervat:) welk tot inbreuk zoude kunnen ontftaan, uit den weg geruimd en voorgekomen worden. Terwyl wy, na de Perfecteering van zodanig agt Steden Verbond, onze Volmagten zullen authorifeeren, 't zelve in 't Steden Refolutieboek te doen infereren, Copie daar van overneemen en in ons Stads Refolutieboek, ter verteekening der verdere Leden boeken met zodanige nadere ampliatie, dat, by weigering dies, niemand alhier ten Landsdage zal werden geftemd ofte geen Procuratie op dezelve gedepecheert werden; en mede, dat geene van onze Opvolgers bevestigd zullen worden, dan na alvorens hun zig daar toe te hebben verbonden.

Wy hebben het onzen pligt geagt, hier van UEd. Achtb. ten fpoedigften te moeten informeeren, terwyl wy follicitceren, communicatie te mogen hebben, wanneer de tyd tot 't perfecteeren van dit Verbond is vastgefteld; op dat wy onze Volmagten hier toe de nodige qualificatie doen erlangen.

Wy bevelen ons insgelyks in de beftendige Vriendfchap van UEd. Achtb., en bevelen UEd.

DOC-KUM. Achtb. in de bescherming Godes; intusschen noemen wy ons met veel respect,

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

UEd. Achtb. goede Vrienden,

De Magistraat en Vroedschap der Stad SLOTEN.

(was get.)

PIER FREERKS KLEIN.

Ter Ordonnantie van dezelve,

(was get.)

J. VAN DE MOER.

SLOTEN
den 6 May 1783.

De Stad LEEUWARDEN schreef aan DOCKUM in dezer voege:

EDELE ACHTBAARE HEEREN!

Wy hebben UEd. Achtb. Missive van den 27 April jongstleden wel ontfangen, en na overweeginge derzelve goedgevonden het voorstel daar in vermeld, by provisie, te houden in deliberatie, waar van wy gemeend hebben UEd. Achtb. te moeten informeeren.

Waar

Waar mede UEd. Achtb. in Gods Heilige Protectie bevelende, verblyven, Doctum

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

UEd. Achtb. goede Vrienden, *Antw. van* Bolsward.

De Magistraat en Vroedschap der Stad Leeuwarden.

(get.)

C. W. COULON.

Ter Ordonnantie van dezelve.

(get.)

J. F. VAN SLOTERDYK.

LEEUWARDEN den 13 May 1783.

Zie hier ook het antwoord van BOLSWARD.

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

Wy hebben op zyn tyd wel ontvangen UEd. Achtb. Missive de dato den 27 April dezes Jaars, en hebben niet nagelaten dezelve in rype Deliberatie te leggen, en daar op genomen eene Resolutie, waar van Extract hier nevens gaat. Wy twyffelen geensins of de Inhoud dies zal aan de welmeenende Oogmerken van UEd. Achtb. (voor welkers Communicatie Wy UEd. Achtb. by dezen zeer vriendlyk bedanken) ten eenemaal beantwoorden; En daar het ons even zeer ter herte gaat, de Steden by hun wettig recht standvastig te bewaren, en de goede orde, harmonie, en exacte observatie van te voren genomene en door Staats Resolutie bekragtigde maatregelen zo onwankelbaar als immers doenlyk is te stellen; Zyn Wy, zo dra de Resolutie der andere Steden, op dit Subject genomen, zul-

DOC-KUM. Antw. van Bolsward.

zullen zyn ingekomen, aanstonds gereed om door onze Heeren, daar toe gecommitteerd, tot de dadelyke perfectie der Conventie toe te treeden en dus aan deze allezins heilzaame en dierbaare verbintenisse de laatste hand te leggen.

Wy bevelen ons verders in UEd. Achtb. aanhoudende goede verstandhoudinge, en blyven, na UEd. Achtb. in Gods dierbaare protectie te hebben aanbevolen, met alle hoogachting.

EDELE ACHBARE HEEREN

UEd. Achtb. byzondere Goede Vrienden.

De Magistraat en Vroedschap der Stad Bolswaard.

(was getekend)

N. ELGERSMA,

Ter Ordonnantie van dezelve

(was getekend)

S. BRAAKSMA,
Secretaris.

BOLSWARD den 15 Mai 1783.

Het besluit van BOLSWARD was van dezen inhoud:

Geëxtraheert uit het Resolutieboek der Stad Bolsward.

Donderdag den 15 May 1783.

Vergadering van de Ed. Achtb. Magistraat en Vroedschap. Is ter Vergadering gelezen eene Missive van de Ed. Achtb. Magistraat en Vroedschap der Stad Dockum, in dato den 27 April jongstleden, van den volgenden inhoud:

Fiat

Fiat insertio.

Doc- kum.

Waarop gedelibereert, en in ernstige overweging genomen hebbende, dat niets meerder tegens het welmenend oogmerk van ons en der zeven andere Steden Regeeringen, als Leeuwarden, Franeker, Sneek, Dockum, Sloten, Ylst en Hindelopen zoude aanlopen, dan dat de tot wezenlyk heil van den Lande, en ter handhaving van der Steden wettig recht, door derzelver Kwartier op den 7 February geformeerde, en by de Staats Resolutie van den 15 Maart 1783 tot stand gebragte Rooster, ter eeniger tyd ondermynd, en onnut zoude gemaakt worden; Is ter voorkoming van een zodanig gevreesd onheil goedgevonden en geresolveerd, de Heeren regeerende Burgemeesters *Nicolaus Elgersma*, *Livius Fockens*, de Oud-Burgemeester *Frans Fehelaars* en de Vroedsman *Abraham van der Burg*, committeeren, en te authoriseeren, gelyk geschied by dezen, om met de bovengenoemde zeven Steden Regeeringen een verbond aan te gaan en te perfectioneeren, van dezen, of zoortgelyken inhoud.

Besl. van Bolsward wegens den Rooster.

Dat de Commissien op het Kwartier der Steden vallende, na inhoud van deszelfs Kwartiers Resolutie van den 7 February, en bekragtigt door Staats Resolutie van den 17 Maart 1783 ten allen tyde onder de Friesche Steden Volmagten zullen verdeelt blyven, zonder dat overstemming plaats zal hebben ter verandering der Rooster, of anderzints tot vernietiging van dezelve, om die Ampten weder aan het Stadhouderlyk huis, of elders ter dispositie op te dragen.

Wordende na de perfectie van deze Conventie onze Volmachten ten Landsdage geauthoriseert het geresolveerde, en geconvenieerde in het Steden Resolutieboek te doen insereeren.

En zullen vervolgens geene Leden uit de Magistraat, of Vroedschap tot het Volmagtschap worden geadmitteerd, dan na alvorens deze Resolu-

DOCKUM.

Besl. van Bolsward wegens den Rooster.

solutie en daar op geslotene Conventie by de jaarlyksche stemming ten Landsdage te hebben ondertekent, ten welken einde van elks een afschrift in behoorlyke Forme in het Stemboek dezer Stad zal worden geplaatst, gelyk mede geen nieuwe Leden in de Vroedschap zullen worden toegelaten dan na voorgaande ondertekening van dezelve ten geblyke van bekragtiging, goedkeuring, en ratificatie. En zal extract jaarlyks aan de Volmachten, die Gecommitteerd zyn, worden gegeven tot hun naricht, om zig na den inhoud dies exactelyk te gedragen, ten einde de Steden Regeeringen, waar mede voorsz. verbond is aangegaan en geperfectioneerd, ten allen tyde het volle effect daar van te doen genieten.

Aldus gearresteert en geresolveert op den Raadhuis binnen Bolswaard den 15 May 1783.

(Was getekend)

N. Elgersma, R. Fontein van Reidsma, L. R. Fockens, S. de Boer, Obe Postumus, Jan Steensma 1783 *D. van Geelkerken, Sjouke Nieuland, J. Oudeboon, Dirk Eerdmans, Abr. van der Burg, Jacob L. Faber, Marten Molenmaker, Dirk Gronstra, Jan B. Bos, Douwe Grunstra, G. Rondaan, Antoni Antonides, R. F. Lotjenga, S. Braaksma.*

(Onderstond)

Accordeert na gedane Collatie met voorsz. Boek.

In kennisse van my Secretaris.

(getekent)

S. BRAAKSMA.

Ook

Ook heeft in bovengem. voorstel der Stad Dockum by eenen brief van den 27 April aan de andere Steden, de Stad Hindelopen toegestemd, en daar van, by eenen brief van den 30 Mei 1783 aan onze Regeering kennis gegeven. Dus zyn nu reeds ses Steden, en derhalven de meerderheid voor dat nader Verbond. Zie hier dat besluit der Stad Hindelopen:

DOCKUM.

Geextraheert uit het Resolutieboek van de Stad Hindelopen.

De Magistraat en Vroedschap van de Stad Hindelopen, op den Raadhuize vergadert zynde, is in overweeging genomen, een Missive van de Magistraat en Vroedschap van de Stad Dockum, in dato den 27 April 1783 dezes jaars, van volgenden inhoud:

Best. van Hindelopen *op 't voorstel van* Dockum.

Fiat insertio.

Waar op gedelibereert zynde, is, met eenparige stemmen van de presente Leden, goed gevonden en verstaan, zig met gedagte Missive in zo verre te conformeeren, dat de Heeren van *Loon* en *Frerik Lammerts*, voor dezen jare ter Staats-Vergaderinge gecommitteerd, by dezen worden gelast en geauthoriseert, om te zamen, of ieder van haar in het byzonder, met de Gecommitteerdens door de Regeeringe van de Stad Dockum en andere Steden in onderhandelinge te treeden; om middelen te beramen, ter bereiking van dit heilzaam oogmerk, om de Rooster der ambulatoire Ampten en Commissien, op het Kwartier der Steden vallende, door de agt Steden dezer Provintie gemaakt, voor altoos in stand te houden, niet alleen, maar zelfs te effectueeren, dat dezelve niet kan worden

ver-

DOCKUM. vernietigt, ten nadeele van deze of geene Stad, als met eenpaarigheid van alle de Steden, zonder dat in dezen overeenstemminge plaatse zal hebben, en voorts daar in te doen en laten, zo als ons Gelastigden raadzaam zullen oordeelen, met aanneeminge voor goed te keuren, het geen in dezen zal worden verrigt; en zal Extract dezer aan de Magistraat en Vroedschap der Stad Dockum worden toegezonden, en mede aan onze Gecommitteerdens worden ter hand gesteld, om zig daar na te kunnen gedragen.

Besl. van Hindelopen *op 't voorstel van* Dockum.

Aldus gedaan en geresolveerd den 30 May 1783.

(was getekend)

Broer Abes Cat, Broer Geerts, A. van Loon, Herke Dirks, Aldert Taykes, Freerk Lammerts, Auke Abes Cat, Albert Symen, Jappe Wiggerts.

Ter Ordonnantie van Haar Achtbaarheden.

Adr. van Loon.

Accordeert met opgemelde Resolutieboek.

In kennisse van my Secretaris.

(get.)

Adr. van Loon.

Van dit besluit gaf de Regeering van Hindelopen aan die van Dockum kennis by dezen brief.

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

Wy hebben wel ontvangen UEd. Achtb. Missive van den 27 der gepasseerde maand, behelzende eenen voorslag, om de Rooster der Ambulotoire Ampten en Commissien, op het Quartier der

der Steden vallende, door de agt Steden gemaakt; en door de Edele Mogende Heeren Staaten geapprobeert en geratificeert, niet alleen voor altoos stand te doen grypen, maar ook tegens eene onverhoopte overstemminge eeniger Steden te secureeren en te effectueeren; dat zelfs eene Stad tegens het sentiment der overige zyn aandeel zal kunnen behouden. Waar op de eer hebben te rescribeeren, dat wy ons dien voorslag, niet alleen hebben laten welgevallen, maar om dezelve te effectueeren, twee Gecommitteerdens genoemd, om met de Gecommitteerdens van UEd. Achtb. daar over te besoigneeren, als UEd. Achtb. uit bygaande Extract Resolutie zullen konnen verneemen.

DOC-KUM. *Brief van de Stad* Hindelopen *aan* Doc-kum.

Waar mede hoopen aan UEd. Achtb. intentie en verzoek in zo verre te hebben voldaan, bevelen ons in UEd. Achtb. aanhoudende goede verstandhoudinge; waar mede UEd. Achtb. in Godes dierbaare beschermingë te hebben aanbevolen, Wy verblyven met alle respect en hoogachting,

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

UEd. Achtb. byzondere goede Vrienden,

De Magistraat en Vroedschap der Stad Harlingen.

(was get.)

Broer A. Kat, Aldert Tuykes.

Ter Ordonnantie van Haar Achtbaarheden,

(get.)

Adr. van Loon.

HINDELOPEN den 30 May 1783.

Dog de Stad Leeuwarden hieldt voorsz. brief van 27 April der Regeering van Doc-

Dockum. kum, zo als wy hier voren gezien hebben, in advys, zonder daarop te besluiten: en de Stad Franeker oordeelde, dat de Rooster sterk genoeg was ingerigt, zonder eenige meerdere voorziening te behoeven. Weshalven de Regeering van Dockum wederom den 20 Mei aan de vyf Steden, Bolsward, Sneek, Slooten, Ylst en Hindelopen den navolgende naderen brief afzondt.

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

Nadere brief van Dockum *aan de vyf Steden.*

De Regeeringen van UE. en Achtb. Stad Bolsward, en die der Steden Sneek, Slooten, Ylst en Hindelopen, door toezending van Missives en Afschriften derzelver genomene Resolutien aan ons, op ons voorstel hun wel hebbende gelieven te verklaren, allezins bereid te zyn, met de pluraliteit der Steden een nader Verbond tot een altoosduurende instandhouding der Rooster te maaken, willen niet langer toeven UE en Achtb. daar af kennisse te geeven, en neemen de vryheid, terwyl, om de plaatse waar, en de tyd wanneer, met de Steden Regeeringen te beraamen, veel geschryf heen en weder zoude veroorzaaken, tot voortgang en voltrekkinge dier zaak, ons Stadshuis aan te bieden op aanstaanden Vrydag den 27 dezer, wanneer onze Gecommitteerden UEd. en Achtb. en de Gedeputeerden der andere Steden 's namiddags ten twee uuren aldaar zullen opwachten, schoon wy anders gaarne onze Gecommitteerden in UEd. en Achtb. Stad zouden willen zenden. — Wy voegen hier by onze ontworpen Articulen, met sollicitatie, UE. en Achtb. gelieve dezelve te examineeren en te noteeren, wat oordeelen, dat daar in op een andere wyze diene gesteld te werden, vervolgens UE. en Achtb benoemde Gecommitteerden geïnstrueert met derzelver welmeeninge herwaarts te zenden, ten einde als dan Cum plena Potestate

de

de te maakene Acten zullen kunnen perfecteeren, na welke de respective Steden Regeeringen onder elkanderen door het neemen van approbatoire Resolutien en het afwisselen van authentique affchriften daar af, hun nader zullen kunnen secureeren; en zal mede in perpetuam rei memoriam in het Resolutieboek der Heeren Staaten in het Quartier der Steden kunnen worden geinsereert, waar mede dan die zaak eindelyk zyn vol beslag zal erlangen UE. en Achtb. voorts bevelende in Godes dierbaare protectie, blyven,

DOCKUM: *Nadere brief van Dockum. aan de vyf Steden.*

EDELE ACHTBAARE HEEREN,

UE. en Achtb. byzondere goede Vrienden,

De Magistraat en Vroedschap der Stad Dockum.

(was getekend)

NICOLAAS POSTHUMUS.

(onderstond)

Ter Ordonnantie voorschreeven.

(getekend)

B. SUIDERBAAN.

DOCKUM den 20 Mai 1783.

Waar op dan ook de afgezondene van de vyf Steden te Dockum zyn gekomen, en den 27 Juny op den Raadhuize verscheene zynde, de zes Steden tot in standhouding van meergem. Rooster zig naauwer hebben verbonden.

De Burgery dezer Stad zal eerstdaags van Gewaar en Wapenen voorzien worden, en zulks wel op kosten van de Stad zelve. Ook

HARLINGEN. is verders by de Regeering goedgevonden, dat de Burger - Officieren blaauwe Sjerpen met witte ſtreepen moeten dragen; eenigzins betrekkelyk op de kleur van Stads Wapen."

HARLINGEN.

De penning, van welken wy hier voren bl. 903 gewaagd hebben, aan de Leden van den Raad, daar toe door den voorzittende Burgemeester *Sybout Hoornſtra* zaamgeroepen, door den Boden zynde aangeboden, is door verſcheidene Leden, geweigerd, als Mr. *Julius van Alema*, *Abraham Wyngaarden*, *Feike Kamsma*, *Pierre Peaux*, *Harmen Radsma*, *Jan Tamboeſer*, *Simon Frieſeman*, *Jacob Ruitinga*, *Jan Oosterbout*, en *Taco Stephani*. De Heer *Jarig Weſtra*, nam de penning, op aandrang van den Heere Burgemeester *Syds Schaaf*, aan. Dus hebben van de 21 Leden tien dezelve geweigerd, en elf die aangenomen.

OVERYSSEL.

DEVENTER.

De Meente, of Gezworene Gemeente, dezer Stad heeft op den 20 February 1783 dit beſluit genomen: „ De Meente het Reglement dezer Provintie, van den jare 1675 „ en 1748, ſteeds als een fundamenteele wet „ conſidereerende, tot welker ſtrikte obſervantie elk Lid der Regeering op het dierſte gehouden is, vind zig verpligt by de-

„ zen

„ zen op het kragtigste te insteeren, dat Schepenen en Raaden met haar gelieven te concurreeren, om dat Reglement voortaan punctueel te doen observeeren, en alle de daar tegens ingeslopene abuisen te doen redresseeren, verzekerende zig de Meente, dat Schepenen en Raaden gaarn met denzelfden ernst als zy, dit Reglement, waar op de tegenswoordige Regeringsvorm rust, in allen deelen zullen helpen maintineeren." DEVENTER.

Daar de Drostendiensten in onze Provincie by een Staatsbesluit, met meerderheid genomen, (zie hier voren N. NEDERL. JAARB. 1782. bl. 1509 — 1515 en 1783 bl. 515 en volgg.) zyn afgeschafd, heeft het veelen mishaagd, dat de Drost van Twente den Inwooneren van zyn Drostschap wederom heeft doen aanzeggen, om tegen den 3 Maart 1783 op te komen, om voor dit jaar wederom een overeenkomst, tot afkoop van Diensten aan te gaan. Dog daar deze Stad veele goederen in Twente liggende heeft, vondt derzelver Regeering goed, de opgezetenen derzelver te verbieden, zig op eenige wyze daar toe in te laten. Byzondere Ingezetenen dezer Stad, insgelyk daar landgoederen hebbende, hebben dit voorbeeld der Regeering gevolgd, en de Bruikers dergelyk verbod toegezonden.

Onderwyl, vermids de Ridderschap, *zo als* wy op aangehaalde plaatse gezien hebben, geenzints toestemde, dat de drie Steden met een of twee Ridders de meerderheid konden

DEVENTER. uitmaken, en dus de Drostendiensten by Staatsbesluit afschaffen, zo was nog geen Publicatie deswegens geschied. De Landdag toen scheidende, konde de Steden niets verders doen, dan onderlinge maatregulen beraamen, om op den eerstkomende gewone Landdag dit stuk wederom op het tapyt te brengen en door te zetten. Dit tydstip gekomen zynde, heeft deze zo veel geruchts en moeite makende zaak den 25 February by het navolgend besluit een einde bekomen, en zyn dus de Drostendiensten voor altyd afgeschafd.

Resol. van Overysfel ter afschaffing der Drostendiensten.

Extract uit het Register der Resolutien van Ridderschap en Steden de Staaten van Overysfel.

Deventer den 25 February 1783.

De Heeren Gecommitteerden der Steden Deventer, Kampen en Zwolle, zig daar toe expresselyk door de Heeren hunne Committenten gelast vindende, hebben ter Vergadering voorgedragen en geinsteerd, dat Ridderschap en Steden thans zouden behooren te verstaan, om, ingevolge van derzelver Voorstel op den 1 November 1782 gedaan, de afschaffing van de Drosten Diensten ter kennisse van de goede Ingezetenen dezer Provincie te brengen, en ten dien einde de Publicatie, daar by voorgeslagen, te arresteeren.

Waar op zynde gedelibereerd, is goedgevonden de goede Ingezetenen kennisse te doen hebben van de afschaffing der Drosten Diensten, by de navolgende

PUBLI-

PUBLICATIE.

DEVENTER.

Resol. van Overysfel ter afschaffing der Drostendiensten.

Ridderschap en Steden in aanmerking neemende, dat de goede Ingezetenen geen kennisse dragen van de afschaffing der Drosten Diensten, hebben goedgevonden het præsteeren van de zogenaamde Drosten Diensten, ofte af koop van dien, afteschaffen, gelyk dezelve zullen zyn en blyven afgeschaft, en de Ingezetenen van het doen ofte præsteeren van dezelve Diensten, ofte af koop van dien, ten eeuwigen dage gelibereerd en ontheven.

De Heere Droste *van Zalland* heeft verklaard, uit enkele toegeevenheid en zonder te willen avoueeren, dat de Diensten aan de Heeren Drosten niet wettig zouden toekomen, te hebben geconsenteerd in het afschaffen van dezelve Drosten Diensten,

De Heere *van Voerst tot Averbergen* heeft geprotesteerd tegens de afschaffing der Drosten Diensten, op dien voet en wyze als dezelve heden is geschied, contradiceerende de conclusie en zig reserveerende, om ten allen tyden daar omtrent zodanige nadere aantekeninge te doen, als zal vermeinen te behooren.

De Heeren *van Voerst tot den Borgel*, *van Dedem tot de Rollecate*, de Grave *van Heiden Hompesch tot Ootmarsfen Junior*, *van Hoëvel tot Nyenhuis*, *Sloet tot Westerholt*, *Sloet tot Plattenburg* en *van Rhemen tot Rhemenshuisen Junior*, hebben zig gevoegd met den Heere *van Voerst tot Averbergen*.

De Heeren *Haarsolte tot Tautenburg*, de Grave *van Wartensleben tot Boxbergen*, *Tengnagel tot Luttenberg*, *Bentinck tot Werkeren*, *Pallandt tot Beerse*, *Tengnagel tot Bonkenhave Junior*, en *de Vos van Steenwyk tot den Oldenhof*, hebben verklaard zig te conformeeren met den Heere Droste *van Zalland*.

De Heer *van der Capellen tot den Pol* heeft verklaard zig te voegen met de Heeren Gecommitteerden der drie Steden.

DEVENTER. De Heere Droste *van Ysfelmuyden* heeft verklaard te persisteeren by deszelfs Advis in October 1782 afgegeeven en mag lyden, dat de Publicatie worde gedaan.

Is ter Vergadering voorgedragen en in bedenking gegeeven, of en op wat wyze de Heeren Drosten zouden behooren te worden gededommageerd voor het verlies van derzelver Diensten: Waar op zynde gedelibereerd, is goed gevonden, de Heeren *Tengnagel tot Luttenberg*, *van Horell tot Nyenhuis*, en *van Dedem tot de Rollecate*, nevens de Heeren *G. G. van Suchtelen*, *A. Vestrink* en *L: G. Rouse*, respective Burgemeesteren der Steden Deventer, Kampen en Zwol, te verzoeken en te committeeren, zo als verzogt en gecommitteerd worden mits dezen, om de voorschreeven Propositie nader te examineeren, en Ridderschap en Steden daaromtrent te dienen van hunne Consideratien en Advys.

Den 25 February is overal de bekendmaking van de afschaffing der Drostendiensten zo als in voorsz. besluit der Staten vervat is, geschied.

De Hoogleeraar *van der Mark*, van welks beroep alhier, wy reeds te voren bl. 662 gewaagd hebben, heeft den 16 Mei 1783. zeer gunstiglyk deszelfs ontslag van den Koning van Pruissen, als Hoogleeraar te Lingen bekomen, en wordt dus eerstdaags hier verwagt.

Men plagt hier een gebruik te volgen, dat het Burgervaandel, welk op den 8 Maart de wagt hadt, met Oranjestrikken aan den hoed, op-

optrok. De Vaandrig, dit dit jaar op dezen dag ter wagt moest trekken, liet zyne manschap aanzeggen, van zonder die strikken te verschynen. De Hopman, van een tegenovergesteld gevoelen zynde, vervoegde zig deswegen by den Magistraat; doch kreeg geen voldoend antwoord. De Burgery is daarop den 8 Maart zonder Oranjestrikken ter wagt getrokken. DEVENTER.

Hier is ook, gelyk op zommige andere Plaatsen, een Vry *Corps* tot stand gekomen, voor het welk men werkelyk bezig is een plan en reglement op te stellen. Het zelve heeft reeds zyne bevelhebberen verkozen: namenlyk tot Majoor den Heere *Hendrik Budde*; tot Kapteins de Heeren *Besier* en *Jacobson*; tot Lieutenants de Heeren *Georg van Hemert*, en *L. Bannier*; tot Vaandrigs de Heeren *Lemker* en *'s Gravesande*, en tot Adjudant den Heer *Schmauchs*. Dit *Corps* bestaat thands uit byna 100 man; men zal het tragten tot 300 te brengen.

Onlangs is door de gezamelyke bevelhebberen en Rotsgezellen van het Lieutenantskwartier van het loffelyke Polstraten Vaandel dezer Stad aan deszelfs Hopman, den Heere *Damian van Duuren*, dit verzoekschrift ingeleverd.

Edele Manhafte Heere! Den Heere *Damian van Duuren*, Hopman van het loffelyk Polstraten Vaandel dezer Stad Deventer:

Geven met behoorlyk Respect te kennen, de gezamenlyke Bevelhebberen en Rotsgezellen

DEVENTER. van het Luitenants Kwartier van het loffelyke Polstraten Vaandel.

Req. van 't Polstraten Vaandel, dat de Tamboer geene uitkeeringe doe.

Hoe dat, na het overlyden van den vorigen Tamboer van gem. Kwartier, in den Jare 1775, door de Heer Burgemeester Sloet, des tydes Hopman van gemelde Vaandel zynde, die plaats is gegeven aan de persoon van Rutger Hisfink, onder die Conditie, om aan de Knegt, die tyd by de Heer Burgemeester Sloet wonende, het tractement jaarlyks te moeten uitkeeren, en dat hy, voor de Emolumenten het zelve zoude bedienen, waar van de Heer Burgemeester, een briefjen heeft opgesteld, en daar in mede bedongen, om het tractement, ook aan een ander te kunnen geven, het welk hy Tamboer heeft moeten tekenen; doch onder die gedagten, als gem. Knegt vertrok, of de Heer Burgemeester geen Hopman meer ware, dat hy dan 't tractement zelve zoude genieten; waar in hy zig egter heeft bedrogen gevonden, dewyl de Heer Burgemeester, niet alleen na dat gemelde Knegt vertrokken was, maar ook, na zyn Wel-Edele Hoog Achtbaare, door opklimming der rang, geen Hopman meer was, het geld voor het tractement, jaarlyks heeft ontfangen: Edog! op aanhoudend verzoek van gem. Tamboer, hem in zo ver heeft ontslagen, dat hy nu jaarlyks, met het betalen van tien guldens kan volstaan; Dan, om daar van ook ontheven te worden, heeft gem. Tamboer, mede uit naam der Ondergetekendens, zyn Wel-Ed. H. Achtb. voor weinig dagen verzogt, gem. 10 Gulden te mogen behouden, het welk hem, door zyn Wel Ed. H. Achtb. gratieus is afgeslagen, zeggende: dat hy er immers wel mede bewilligd was, dat hy, Heer Burgemeester gem. 10 gl. tiok, het welk gem. Tamboer, zekerlyk om in geen disgratie te komen, met ja heeft moeten beantwoorden.

De onderget. vinden het bovengem. zo wederregtelyk, dat zy niet langer hebben kunnen stilzitten: wanneer zy in aanmerking nemen, dat het

Trac-

DEVENTER. *Req. van 't Polstra ten Vaandel, dat de Tamboer geene uitkeeringe doe.*

Tractement van een Burger Tamboer niet groot is, en hy egter veel tyd verzuimen moet om het zelve waar te nemen, oordeelen zy, dat hy alle de voordeelen wel nodig heeft. Ook bekennen de ondergetekende zeer bevreemd te zyn, dat een Burgemeester, of wie hy ook anders zy, van zulke kleine Offices als een Burger Tamboersplaats is (die veelal word bediend door Lieden die met haar handen het brood moeten winnen, gelyk dit het geval van onzen tegenswoordigen Tamboer ook is, dewelke teffens met een talryk Huisgezin bezwaard is) eenig inkomen trekt. Ware het, dat de Heer Burgemeester Sloet nog Hopman en die Knegt in zyn Wel-Ed. H. Achtb. dienst gebleeven was, zy zouden (zonder zulks te billyken) mogelyk stil gezeten hebben.

Al het welke de ondergetekende heeft aangespoord de vryheid te neemen UEd. Manhafte ernstig te verzoeken: dat UEd. Manh. het daar heen geliefde te dirigeeren, dat gem. Tamboer Rutger Hisfink mag ontslagen worden van aan de Heer Burgemeester Sloet jaarlyks de gem. 10 gl. te moeten uitkeeren, en dus in het volle genot van dat Officie mag gesteld worden, te meer daar zy onderget. tot lof van die gem. Tamboer moeten betuigen, dat hy zyn dienst wel waar neemt en zy derhalven volkomen met hem voldaan zyn, verzoekende verder, wanneer weder een Tamboersplaats mogt komen te vaceeren, dat dezelve dan door de gezamentlyke Officieren, gelyk van ouds gebruikelyk is geweest, mag begeven worden. Dit doende zal UED. Manhafte op het sterkst verpligten UEd. Manh. gehoorzamen, die des noods met haare daden zullen toonen dat zy zyn vryheid en vaderlandslievende Burgers.

STEENWYK.

Wanneer Z. D. Hoogheid tot de jaarlyk-

Steen-wyk.

ſche verkiezing van Regeerders eenige perſonen hadt aanbevolen, zo hebben keurmeesters aan zyne D. Hoogheid den navolgende brief geſchreven.

Brief van Keurm. aan Z. D. Hoogh.

DOORLUGTIGSTE HOOG GEBOREN VORST EN HEERE!

De ondergetekenden eerst door de Heeren van de Magiſtraat, en naderhand by ordinaire Boonlotinge aangeſteld zynde tot Keurmeesteren ter verkiezinge van Burgemeesteren, Schepenen en Raaden, mitsgaders Theſaurier en Bouwmeesteren der Stad Steenwyk, verzoeken een gunstig verlof om aan Uwe Doorl. Hoogheid te te mogen voordragen.

Dat tot onze verwonderinge, na het afleggen der gewoone Keur-Eed aan ons onder anderen zyn geëxhibeert twee Misſiven, houdende recommandatie namens Uwe Doorl. Hoogheid, om den Heer Burgemeester *S. de Bock* tot Theſaurier, en de Gemeensman *Albert van Zinde* tot Burgemeester te verkiezen.

Hoe zeer wy ook met de uiterſte genegentheid en eerbied aan Uwe Doorl. Hoogheid verknogt zyn, heeft den gepræsteerden Eed ons in gemoede weerhouden aan deze Misſive te voldoen, te meer, als Uwe Doorl. Hoogheid Hoogstdeszelfs aandagt gelieve te vestigen op het nevensgaande extract uit het Stadsregt, houdende in ſubſtantie, dat geduurende de Keur, of dus wel na het præsteeren van den Eed; men van niemand eenige Geſchriften zal mogen aannemen, uti ſub A.

Dat Keurmeesteren hier op reflecteerende en den Eed gepræsteerd hebbende, uit overtuiginge onzer geweten, en acht ſlaande op geboren Groot Burgers dezer Stad, hebben aangeſteld tot Burgemeesteren, Schepenen en Raden, van Zondag na Pauli bekering 17[illegible], tot Zondag na Pauli bekering

kering 1784; als mede tot Thesaurier en Bouw- STEENWYK.
meester voor dien zelven tyd: *Arend van Ruinen*,
Thesaurier, *Stephanus de Bock*, Med. Doct. *Meindert Tuttel*, *Jorna Lampe*, *Wybe ten Wolde*, Bouw- *Briefvan*
meester, *Jacob Cornelis*; welke laatste door den *Keurm.*
Heere Droste van Zalland, namens Uwe Doorl. *aan Z D.*
Hoogheid in den jaare 1776 tot Lid der Gesworene *Hoogh.*
Gemeente dezer Stad gedespicieert is geworden, uti sub B.

Wy zonden van deze buitengewoone demarche, om, behalven den ordinairen Keurbrief, deze particuliere af te zenden, geen gebruik hebben gemaakt, by aldien de buitengewone recommandatie ons daar toe geene aanleidinge hadde gegeeven, en verzoeken over zulks, dat het ons niet kwalyk zal worden geduid, als geschiedende blotelyk tot conservatie onzer Stedelyke en Burgerlyke Voorrechten, gelyk wy smeeken om een genadige goedkeuringe der gedaane Electie.

Vergun ons, dat wy onze Stad, Burgerye en Privilegien, beneffens onze Persoonen aan Uwe Doorl. Hoogheid eerbiedig aanbeveelen, en tevens den Algenoegzaame te smeeken, dat Hy Uwe Doorl. Hoogheid, deszelfs dierbaare Koninglyke Gemalinne en Vorstelyke Spruiten, tot welzyn van Neêrlands Gemeenebest, en van deze Stad in het byzonder, met het dierbaarste zyner Zegeningen bekroone, tot in de lengte van dagen.

Het zy geoorlooft ons te mogen onderschryven

DOORLUGTIGSTE HOOG GEBOREN
VORST EN HEERE!

Uwe Doorlugtigste Hoogheids Ootmoedigste en Onderdanigste Dienaaren

(was getekent)

DE KEURMEESTERS der Stad STEENWYK.

Zyne

STEEN-WYK. Zyne D. Hoogheid vondt egter goed, de keure der Keurmeesteren aftekeuren; en de personen, die Z. Hoogheid hadt aanbevolen, aan te stellen. Daar zyn 'er te Steenwyk, die meenen, dat zulks strydt tegen de *Authentique Explicatie van 't Articul van 't Reglement op de Regeeringe dezer Provintie van den Jare* 1675, betreffende de Keure der Steden, op den 3 Maart 1677 ter gelegenheid van zekere misvatting omtrend den waren zin van dat Artikel, door Willem III. G. G. afgegeven: volgens welk artikel zy oordeelen, dat alleen in 't geval, wanneer Keurmeeeteren zig in het doen der Keure niet naar behooren zou hebben gedragen, dan eerst aan den Heere Erfstadhouder is opgedragen de *Auctoriteit*, *om daar omtrend zodanige voorzieningen te doen, als dezelve ten meesten dienste van de Provintie of Stad zoude oordeelen te behooren, en zulks in plaatse der verkorenen of aangestelden, anderen te verkiezen.*

DELDEN.

De Ingezetenen dezer Stad hebben aan de Burgemeesteren en Gemeenslieden het navolgend Dankadres overgeleverd, door 215 personen ondertekend:

„ De

„ De dankbaarheid, die wy aan UwEd. DELDEN.
„ Agtb. en UwEd. schuldig zyn voor de
„ verdediging onzer Regten, door Adresſen
„ aan Hun Ed. Mog. Ridderſchap en Ste-
„ den, en aan de Wel Ed. Hoog Agtb. Ma-
„ gistraaten en Ed. Agtb. gezworen Ge-
„ meentens onzer Hoofdſteden Deventer,
„ Campen en Zwolle, verpligt ons onderge-
„ tekende Burgers en Ingezetenen van Del-
„ den, om die, by dezen, te erkennen.
„ Wy verzoeken daar in voort te willen va-
„ ren, en zig met de andere kleine Steden
„ voor altoos te vereenigen. Inzonderheid
„ verzoeken wy ook, by de voorſz. Hoofd-
„ ſteden aan te houden op de naarkoming
„ van haar verbond met de kleine Steden,
„ ten einde zy de Regten der kleine Steden
„ en derzelver Burgeren verdedigen; waar
„ tegen wy ons verpligt erkennen en verkla-
„ ren, om de voorſz. Hoofdſteden met al-
„ le onze magt, en, des noods, met lyf en
„ goed te onderſteunen. Terwyl wy de eer
„ hebben te zyn.

UwEd. Agtb. en UwEd. gehoorzaame
Burgeren en Ingezetenen.

GENE-

BERGEN OP DEN ZOOM.

GENERALITEITS LANDEN.

BERGEN OP DEN ZOOM.

Wanneer een zeker persoon, geen Krygsman zynde, door de Krygsbezetting in hegtenis was genomen, heeft de Raad van Staten, op de klagten der Stads Regeering, gelast, dien gevangenen aan de Regeering over te leveren. Doch de Bevelhebber of Commandant antwoordde aan den Raad van Staten, dat het vonnis reeds tegen dien persoon geveld, en aan Zyne Doorl. Hoogheid den Kaptein Generaal ter goedkeuringe gezonden was. De Regeering hier van onderrigt heeft zig terstond by een Verzoekschrift tot de Algemeene Staten gewend, en verzogt, dat voorsz. persoon, over welke zy oordeelden, dat aan Hun Ed. Achtbaren het regtsgebied zonder bedenking toekwam, aan Hun mogt worden overgeleverd. Dit Verzoekschrift luidt aldus:

Aan de Hoog Mog. Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Geeven met schuldig respect te kennen Drossaard Schouteth, Burgemeesteren, Schepenen

nen en Raaden der Stad Bergen op den Zoom: Dat op den 29 November dezes jaars 1782 eenen *Coenraad van Nispen*, inwoonder der Heerlykheid Noordgeest, geleegen in dit Marquisaat van Bergen op den Zoom, door de Militaire Wagt aan de Steenbergsche Poort binnen deze Stad in arrest is genomen, en door een Detachement van dezelve Wagt opgezonden naar de Hoofd Wagt, ter zaken, zoo zy Suppllanten onderrigt zyn, dat dezelve *Coenraad van Nispen* met een Soldaat van het alhier liggend Garnisoen Questie zou gehad hebben, en met denzelven zou hebben willen buiten de Stad gaan om te samen te vegten. — Dat dezelve *Coenraad van Nispen* eenigen tyd in de Hoofd-Wagt in arrest zynde gehouden, van daar is getransporteerd in strikte Hegtenisse, by den Provoost-Militair alhier, en overgegeeven aan den Krygsraad van dit Garnisoen, ten einde, zoo zy Suppl. geïnformeerd zyn, door den Auditeur-Militair voor denzelven Krygsraad tegen hem zou werden geprocedeert, ter zake dat dezelve *Coenraad van Nispen* zig zoude schuldig gemaakt hebben aan het debaucheeren van een Soldaat van dit Guarnisoen. —— Dat de Lieutenant-Drossaard dezer Stad van dit alles kennis bekoomen hebbende, niet heeft nagelaten zig terstond te vervoegen by den Heere Lieutenant-Generaal *Deutz*, Gouverneur van deze Vesting, en denzelven zeer instantelyk te verzoeken, dat dezelve *Coenraad van Nispen*, als zynde een Burgerlyk Persoon, en geensints subject de Judicature van dit Guarnisoen, uit de militaire gevangenis mogt worden ontslagen, en aan hem Lieutenant-Drossaard mogt worden overgegeeven, benevens de bewyzen van het geene door denzelven mogte zyn gedelinqueert, ten einde, dezelve *Coenraad van Nispen* deswegens voor zynen Competenten en Burgerlyken Regter mogt worden te regt gesteld, en zoodanig gestraft, als in goe-

BERGEN OP DEN ZOOM.

Req. der Regeering dat de Krygsraad haar eenen gevangen overgeve.

BERGEN OP DEN ZOOM.

Req. der Regeering dat de Krygsraad haar eenen gevangen overgeve.

goede Justitie zou bevonden worden te behoren: Dan, dat dezelve Heer Lieutenant-Generaal en Gouverneur *Deutz* niet alleen volstrekt heeft geweigerd, denzelven *Coenraad van Nispen* aan voornoemde Lieutenant-Drossaard over te geeven, maar zelfs gedeclareerd, dat dezelve door den Krygsraad alhier zoude worden te regt gesteld; en dat zy Supplianten dan ook dienvolgende hebben vernomen, dat de Procedures tegen denzelven *Coenraad van Nispen* voor den Krygsraad werklyk worden gepoursuiveert. Dat het, onder reverentie, notoir is, dat door zodaanige handelwyze een allersterkste infractie wordt toegebragt aan de Regten, den Supplianten als Burgerlyke en Plaatselyke Regters alhier competeerende, alzoo, daar gelaaten, Hoog Mogende Heeren, hoe verre de Militie hunne Regtsoeffening omtrent Militaire Persoonen met regt zoude kunnen extendeeren, het ten minsten, onder reverentie, van zelve spreekt, dat in conformité van de Resolutie by de Hooge Bondgenooten in de groote Vergadering genomen den 24 Maart 1651, de Militie geene Regts-oeffening hoe genaamd kan exerceeren, omtrent Burgerlyke of zoodanige Persoonen, welke niet directelyk tot de Militie of het Garnisoen behooren, en dat over zulks de Regts-oeffening over zoodanige Persoonen met betrekking tot der Supplianten Stad alleen competeerd aan de Supplianten, als plaatselyke Rechters, en ook door niemand dan de Supplianten, kan en mag geëxerceerd worden. —— Dat, onder reverentie, hier tegens niet kan geëxcipeerd worden, dat de gearresteerde *Coenraad van Nispen*, zig zoude schuldig gemaakt hebben aan de misdaad van debaucheeren van een Soldaat, en daar over, als zynde quasi een Militair delict, door den Militairen Rechter zou behoren te recht gesteld, en gevonnist te worden, want men zoude met recht kunnen twyffelen,

stelen, Hoog Mogende Heeren, ja zelfs, onder reverentie, dadelyk ontkennen, of een eigentlyk Militair delict wel door een Burgerlyk persoon, geen Militair zynde, zou kunnen begaan worden, dewyl een Militair misdaad, eigentlyk maar alleen kan genoemd worden zoodanige eene misdaad, die door een Militair, in zyne hoedanigheid als Militair, en tegens de byzondere discipline Militair, waar aan iemand, als Militair, verbonden is, bedreven word, en de misdaad van debaucheeren van Soldaaten daarentegen ook kan bedreeven worden door een persoon, geen Militair zynde, gelyk blykt in het voor handen zynde geval, en mitsdien dan eigenlyk voor geen Militaire misdaad kan gehouden worden: behalven, Hoog Mogende Heeren, dat, wanneer men de aart van deeze misdaad van debauche inziet, dezelve niet meer voor eene militaire misdaad kan gehouden worden, dan alle gemeene delicten, welken tegens de gemeene rechten, en 's Lands Placaaten, tegens of omtrent een Militair, of het militaire weezen, konnen begaan worden, wyl dezelve niet en raakt de byzondere discipline militair, welke onder het Krygsweezen plaats heeft, maar inderdaad niet anders is, dan eene gemeene misdaad, welke even zeer tegen 's Lands gemeene Wetten en Placaaten, tegen of omtrent het militair etablissement, begaan word, als alle andere gemeene misdaaden, tegens delzeve gemeene Lands wetten, tegen of omtrent andere publique instellingen of byzondere persoonen worden bedreven, waarom dan zodanige misdaad van debauche, onder reverentie, even als andere gemeene misdaaden, ook tot de cognitie van den ordinairen en plaatselyke gestelden Rechter moet behoren; en waarom dan ook, onder reverentie, een burgerlyk Persoon, zich aan zodanige misdaad van debauches schuldig gemaakt hebbende, daarom niet meer, dan om eenige misdaad,

BERGEN OP DEN ZOOM.

Req der Regeering dat de Krygsraad haar eenen gevangen overgeve.

BERGEN OP DEN ZOOM.

Req. der Regeering dat deKrygsraad haar eenen gevangen overgeve.

daad, van zynen ordinairen en Burgerlyken Rechter kan onttrokken, en aan de straf oeffening van de Militie onderworpen worden; En de Suppliantén, nogte zyne Cheurvorstelyke Doorlugtigheid van de Palz, Hertog van Opper- en Neder-Beyeren, in wiens naam zy de Here hebben de Justitie alhier te exerceeren, onder reverentie, onder zoodanig voorwendzel, niet kunnen geturbeert en ontzet worden, van de rechts-oeffening, hen Supplianten, als plaatselyke Rechters, alhier competeerende. —— Er is ook te meermalen verstaan, Hoog Mogende Heeren, dat Burgerlyke Persoonen, welke, aan de misdaad van debaucheeren van Soldaaten, schuldig gehouden wierden, en bereids deswegens door de Militie in detentie waren genomen, aan den Burgerlyken Rechter moesten overgegeeven worden: En zelfs met relatie tot de Supplianten, in de maand October van den jaare 1753, als wanneer *Abraham Vonk*, en *David Heep*, de eene Burger en de andere Inwoonder dezer Stad, door de militie van dit Garnisoen, wegens debaucheeren van Soldaaten, in detentie zynde genomen, na gedaane reclame en remonstrantie van wegens de Suppl., op ordre van Haare Koninglyke Hoogheid Mev. de Prinses van Orange en Nassau, Gl. Mem., aan de Supplianten zyn overgegeeven, en door den Gerechte alhier zyn gevonnist en gestraft geworden. —— De Supplianten neemen dan de Vryheid zig te keeren tot Uw Hoog Mogende, ootmoedig verzoekende, dat Uw Hoog Mog. den Heere Luit. Gen. en Gouverneur *Deutz*, en den Krygsraad van het Garnisoen alhier, gelieven te gelasten, den voornoemden *Coenraad van Nispen* uit de Militare gevangenisse te ontslaan, en hem beneffens dei bewyzen, welken ten zynen lasten zouden mogen zyn, over te geeven in handen van den Drossaard dezer Stad, ten einde over denzelven Justitie moge gedaan worden,

zoo als bevonden zal worden te behooren, en dat Uw Hoog Mogende Heeren gelievende te delibereeren, aan voormelden Heere Luit. Generaal en Gouverneur *Deutz*, en den Krygsraad van dit Garnisoen, gelieven aan te schryven, om, hangende Uw Hoog Mogende deliberatien, de Procedures tegen denzelven *Coenraad van Nispen*, te houden in Staate en Surcheance.

BERGEN OP DEN ZOOM.

Req. der Regeering dat de Krygsraad haar eenen gevangen overgeev.

Het welk doende, enz.

Drossaard, Schoutheth, Burgemeesteren, Schepenen, en Raaden der Stad Bergen op den Zoom.

Ter Ordonnantie van dezelven.

(was geteekend)

J. F. DE BORT,

Secretaris.

Op dit Smeekschrift van Drost, Schout, Burgemeesteren, Scheepenen en Raden van *Bergen op den Zoom*, is den 11 February 1783 by de Algemeene Staten een besluit genomen, dat de gevangen *C. van Nispen*, niet aan de Regeering van *Bergen op den Zoom*, maar aan den Bailluw en Gerechte van *Noord-Geest* zou worden overgegeven. Zie hier dat besluit, zynde van dezen woordelyken inhoud:

BERGEN OP DEN ZOOM.

Extract uit het Register der Resolutien van de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Res. op voorsz. Req. tot overgaaf van C. van Nispe aan den Geregte van Noordgeest.

Martis den 11 February 1783.

Is gehoord het rapport van de Heeren *van Lynden van Hemmen* en andere haar Hoog Mogende Gedeputeerden tot de militaire Zaaken, hebbende ingevolge en ter voldoeninge van derzelver Resolutie Commissoriaal van den 11 December 1782, met en nevens eenige Heeren Gecommitteerden uit den Raad van Staate, geëxamineerd de Requeste van Drossard, Schouteth, Burgemeesteren, Schepenen en Raaden der Stad Bergen op den Zoom, houdende, dat op den 29 November daartevooren eenen *Coenraad van Nispen*, inwoonder der Heerlykheid Noordgeest, gelegen in het Marquisaat van Bergen op den Zoom, door de militaire wagt aan de Steenbergsche Poort, binnen de voornoemde Stad in arrest was genomen, en door een detachement van dezelfde wagt opgezonden naar de Hoofdwagt, ter zaake, zoo zy Supplianten onderrigt waren, dat dezelve *Coenraad van Nispen* met een Soldaat van het aldaar leggend Guarnisoen questie zoude gehad hebben, en met denzelven zoude hebben willen buiten de Stad gaan, om te samen te vegten. —— Dat dezelve *Coenraad van Nispen*, eenigen tyd in de Hoofdwagt in arrest zynde gehouden, van daar was getransporteerd in strikte hegtenisse by den Provoost Militair te Bergen op den Zoom voornoemd, en overgeeven aan den Krygsraad van dat Guarnisoen, ten einde, zoo zy Supplianten geïnformeerd waren, door den Auditeur Militair, voor denzelven Krygsraad tegens hem zoude worden geprocedeerd, ter zaake dat denzelven *Coenraad*

raad van Nispen zich zoude schuldig gemaakt hebben aan het debaucheeren van een Soldaat van het gemelde Guarnisoen. —— Dat de Lt. Drossard der voorn. Stad, van dit alles kennis bekoomen hebbende, niet had nagelaaten, zich terstond te vervoegen by den Lt. Generaal *Deutz*, Gouverneur van die Vesting, en denzelven zeer instantig te verzoeken, dat dezelve *Coenraad van Nispen*, als zynde een Burgerlyk persoon, en geenzints subject de Judicature van dat Guarnisoen, uit de Militaire gevangenis mogt werden ontslagen, en aan hem Lt. Drossard overgegeeven, beneevens de bewyzen van het geen door denselven mogte zyn gedelinqueerd, ten einde dezelve *Coenraad van Nispen* deswegens voor zynen Competenten en Burgerlyken Rechter mogt worden te recht gesteld, en zoodaanig gestraft, als in goede Justitie zoude bevonden worden te behooren; dat dezelve Lt. Generaal en Gouverneur *Deutz* niet alleen volstrekt had geweigerd, denzelven *Coenraad van Nispen* aan voornoemde Lt. Drossard overtegeeven, maar zelfs gedeclareerd, dat dezelve door den Krygsraad aldaar zoude worden te recht gesteld, —— en dat zy Supplianten dan ook dienvolgende hadden vernomen, dat de procedures tegens denzelven *Coenraad van Nispen* voor den Krygsraad werkelyk waren gepoursuiveerd. —— Dat het notoir was, dat door zoodaanige handelwyze een allersterkste infractie wierd toegebragt aan de Rechten, hun Supplianten, als Burgerlyke en plaatselyke Rechters aldaar, competeerende; verzoekende de Supplianten, om redenen, in de voorsz. Requeste geallegueerd, dat Haar Hoog Mogende den voornoemden Lt. Generaal en Gouverneur *Deutz*, en den Krygsraad van het Guarnisoen aldaar, gelieven te gelasten, den voornoemden *Coenraad van Nispen*, uit de Militaire gevangenisse te ontslaan, en hem, beneevens

BERGEN OP DEN ZOOM. *Ref. op voorsz. Req. tot overgave van C. van Nispe aan den Gerechte van Noordgeest.*

BERGEN OP DEN ZOOM.

Ref. op voorsz. Req. tot overgave van C. van Nispe aan ren Geregte van Noordgeest.

vens de bewyzen, welke ten zynen lasten zouden mogen zyn, overtegeeven in handen van den Drosſard der voornoemde Stad, ten einde over denzelven Justitie mogten werden gedaan; en dat Haar Hoog Mogende, hier over gelievende te delibereeren, aan den voornoemden Lt. Generaal en Gouverneur *Deutz*, en den Krygsraad van dat Guarnisoen zouden gelieven aanteschryven, om, hangende haar Hoog Mogende deliberatien, de procedures tegens denzelven *Coenraad van Nispen* te houden in ſtate en surcheance; — mitsgaders ter voldoeninge van haar Hoog Mogende Resolutie van den 31ſten der gemelde maand December 1782, de nadere Requeste van voornoemden Drosſard, Schouteth, Burgemeesteren, Schepenen en Raaden der Stad Bergen op den Zoom, daar by aan Hun Hoog Mogende præsenteerende een Memorie tot nadere adſtructie van het verzoek, door hun, met opzichte tot de overgaave van *Coenraad van Nispen*, by Requeste op den 11 December 1782 gedaan, en verzoekende, dat Haar Hoog Mogende de voornoemde Memorie gelieven te voegen by voorsz. Requeste, ten einde om by het decideeren der voorsz. zaake, daar op zoodanig reguard moge worden genomen, als haar Hoog Mogende zouden vinden en oordeelen te behooren.

Waar op gedelibereerd en ingenomen zynde de Consideratien en het hoogwys Advis van Zyne Hoogheid, en in agting genomen zynde, dat de voornoemde *Coenraad van Nispen* geen Burger of Ingezeten van Bergen op den Zoom is, maar aldaar, als Vreemdeling is gearresteerd geworden, zynde destyds woonachtig geweest op de Noordgeest, eene Heerlykheid, onder het resſort van de Generaliteit, en jouisſeerende van Hooge, Middelbaare, en Laage Jurisdictie, — Is goedgevonden en verſtaan, dat in het verzoek, by de Magiſtraat van Bergen op den Zoom gedaan, niet

kan

kan worden getreeden, en mitsdien het zelve ge-weezen van de hand; dat hooggemelde zyne Hoog-heid zal worden verzocht, zoo als verzocht word mits deezen, om met terugzending van het von-nis en de ftukken, tot de zaak van den voornoem-den *Coenraad van Nispen* fpecteerende, den Gou-verneur en Krygsraad van Bergen op den Zoom aantefchryven, dat zy van het voorfz. geval zullen kennis geeven aan den Baillauw en Geregte van de Heerlykheid Noordgeest, met aanbieding van den voornoemden Perfoon van *Coenraad van Nispen*, en de informatien tegens denzelven, in verwachting van goede Justitie tegens denzelven naar bevinding van zaaken.

BERGEN OP DEN ZOOM.

Ref. op voorfz. Req. tot overgave van C. van Nispe aan den Geregte van Noord-geest.

En zal extract van deeze haar Hoog Mogende Refolutie, ten dien einde worden gezonden aan Hoog gemelden Zyne Hoogheid, om te ftrekken tot Hoogstdeszelfs informatie, als mede aan den Drosfard en Gerechte van Noordgeest voornoemd, tot derzelver narigt en om zich daar na te reguleeren, — met recommandatie, om, naar bevinding van zaaken, het recht van de hooge Overheid, volgens de Placaaten van den Lande, tegens meergemelden *Coenraad van Nispen* waartenemen.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

HAARLEM. Den 7 July overleedt in het 61ste jaar zyns ouderdoms, de Heer Mr. *Cornelis Ascanius van Sypesteyn*, Heer van Moermond en Renesse, Raad in de Vroedschap en regeerend Burgemeester dezer Stad, Houtvester van de Houtvesterye, Bailluw en Stadhouder van de Leenen van Brederode, mitsgaders Ontvanger van des Gemeene Lands-Middelen over Haarlem en het aanhoorige van dien. In wiens plaatse de Heer Mr. *Antonis Slichter*, Raad in de Vroedschap en Oud-Burgemeester der Stad Haarlem, door hooggem. Heeren Staaten aangesteld zynde tot Ontvanger van de Gemeene Lands Middelen in die hoedanigheid voor Hun Edele Groot Mog. en de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raaden den Eed heeft afgelegd.

LEYDEN. Den 25 dezer maand zyn, ingevolge verkiezinge van Zyne Doorluchtige Hoogheid, den Heer Prins Erfstadhouder, tot Scheepenen dezer Stad aangesteld de Heeren Mr.

Abra-

Abraham van Alphen, Mr. *Mattys Snoeck*, Mr. *Adriaan van Heusden*, Mr. *Jan Crucius*, Mr. *Hendrik Twent*, Mr. *Johan Andreas Cunaus*, Mr. *Johan Gael*, Mr. *Pieter Vromans*; en tot Scheepenen - Commissarissen van des Gemeene Lands-Middelen zyn benoemd de Heeren Mr. *Mattys Snoeck*, Mr. *Jan Crucius*, Mr. *Hendrik Twent*, Mr. *Johan Andreas Cuneus*, Mr. *Johan Gael* en Mr. *Pieter Vromans*. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAARS ENZ.

EDAM. Den 31. July overleedt in den ouderdom van 57 jaren de Heer *Jodocus Broek*, Burgemeester dezer Stad.

GOES. Uit een overgeleverde Naamlyst, zyn door Zyne Doorluchtige Hoogheid, den Heer Prins Erfstadhouder, in plaatze der afgegaane Heeren, voor twee jaaren verkoren, tot Burgemeester de Heer Mr. DIGNUS CORNELIS KEETLAER; en tot Scheepenen de Heeren *Adolf Ossewaarde*, Mr. *Wilhelmus Christianus de Crane*, *Cornelis van Citters van Bruelis*, *Petrus Alexander de Mauregnault* en *Johan Hendrik Eversdyk*.

LEEUWARDEN. De Heer Prins Erfstadhouder heeft uit een overgeleverd drietal tot gewoon Raad in den Hove van Friesland verkoren den Heer Mr. *U. J. Huber*.

DEVENTER. Op den Huize *Enghuysen*, geleegen één uur van Doesburg, aan den Yssel, is tusschen den 28 en 29 dezer overleden, Vrouwe *Heilwig Charlotte Sophie Juliane* Baronnesse van

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

van *Hekeren* tot Enghuisen, Abdisse van 't Hoog Adelyk Stift ter Hunnepe.

SLUYS. Door de Gedeputeerdes uit Hun Hoog Mog., is tot Burgemeester van den Lande van den Vryen aangesteld, de Heer DANIEL SAPPIUS, in plaats van den afgaanden Heer *Jacob Masson*; en door hetzelve Collegie van den Vryen, is aangesteld tot Pensionaris ordinair de Heer Mr. *Johan Anthony Exrik*, in plaats van den overledenen Heer Mr. *Mattheus Elias de Jonge*.

AARDENBURG. Door Hun Edel Mogende de Heeren Gecommitteerde van de Hoog Mogende Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, zyn alhier aangesteld voor twee aan een volgende jaaren, tot Burgemeester van de Corpse JOHAN ABRAHAM STROES; tot Burgemeester van Scheepenen ADRIAAN KALLEWAART; tot Scheepenen *Jacobus van den Broecke*, *Gabriël Johannes Pikaar*, *Frederik Koenitz* en *Johan Bybau*.

OOSTBURG. Den 5 Juny zyn door de Edele Mogende Heeren Gedeputeerdens, van de Hoog Mogende Heeren Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden, voor de twee aanstaande jaaren, tot Burgemeester dezer Stad verkoren de Heer JACOB DE HONT, en tot Scheepenen de Heeren *Karel Serlé*, *Jacob Seny*, *Mattheus Cornelis van Casteel* en *Abraham Arents*.

HULST De Edele Mogende Heeren Gecommitteerden van Hun Hoog Mogende hebben den 18 Juny volgens gewoonte, de Regeering

ring dezer Stad veranderd, en aangesteld tot Burgemeester den Heer PIETER TEGELBERG, tot Scheepenen de Heeren Mr. *J. A. J. Rauwerts*, voorzittende, Mr. *Cornelis Schrevelius*, *J. J. van Dortmont*, *L. Koning*, *D. van den Bogaart* en Mr. *C. J. van der Burcht van Lichtenberg*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS ENZ.

AXEL. De Heeren Hun Hoog Mogende Gecommitteerdens tot de verandering der Regeering, hebben in de afgelopene maand Juny over de Steden en Ambagten van Axel en Neusen, voor den tyd van twee jaaren, aangesteld tot Burgemeester den Heer JOSIAS PAULUS; en tot Scheepenen de Heeren *Jacobus Verlinde*, *Pieter de Jonge*, *Dirk van den Berg*, *Julius Hendrik Wieben*, *Michiel Doeselaer*, *Cornelis van Veerdigem*, *Leendert Baerdeman*, *Pieter de Regt*, *Jacobus van den Berge*, *Pieter Willemsen*, *Pieter Alvarez* Junior, *Abraham de Kraker* en *Dr. Dreyer*.

LYST

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 21 July.

	by de Z. Zak.
Tarw Oude Zeeuws.	26 a 28 ß
—— Nieuwe dito	17 a 22 ß
Rogge Oude.	13 a 14½ ß
—— Jarige	12 a 13 ß
	by 't Last.
Boekwyt op 154 ℔	a 25 ƒ
Gerst —— Winster	19 a 20½ ƒ
Mout Inlandsch	20 a 23 ƒ
Haver Vrief. Brouw	20 a 25 ƒ
—— dito Voer	17 a 19 ƒ
—— Zeeuw en Inl.	15 a 20 ƒ

Rotterdam den 21 July.

	by 't Last.
Paerdeboonen.	25 a 28 ƒ
Koolzaat. Nieuw.	58 a 58½ ƒ
	by den Steen.
Vlas Allerbest	42 a 50 st.
—— Best	36 a 41 st.
—— Middelsoort	30 a 35 st.
—— Gemeen	26 a 29 st.
—— Allergemeenst	20 a 25 st.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAARBOEKEN,

AUGUSTUS. MDCCLXXXIII.

GELDERLAND.

ZUTPHEN.

Meermalen hebben wy reeds van de oneenigheden in deze Stad gesproken. Zie bl. 705 en volgg. en bl. 938 en volgg. Wy vervolgen thands het eenvoudig verslag van 't zelven, het welk voornamenlyk bestaan moet, in het mededeelen der egte stukken. Zie hier dan voor eerst nog een Advys van Mr. *B. J. Verstege*, Burgemeester der Stad Zutphen, op de Remonstrantie van het Eerzaame Collegie der Gemeenslieden van de Stad Zutphen (zie bl. 945 en volgg.) gedagtekend den 28 Mei, en den 4 Juny 1783. overgegeven. ZUTPHEN.

WEL EDELE EN ACHTBARE HEEREN!

Het voorname but en oogmerk der Remonstrantie van het Eerzame Collegie der Gemeensluiden

ZUTPHEN.

Advys van Burgem. Verstege op de Remonstratie der Gemeente.

den zynde, om met Ons in conferentie te komen, zo over de herstellinge van derzelver authoriteit en mede Directie in dezer Stads bestier, als om te onderzoeken de gegrondheid der andere grieven en bezwaaren, door een groot aantal onzer beste Burgers aan het gemelde Collegie voorgedragen: — zoo vermeene ik in dezen te kunnen volstaan met simpel te inhæreeren myn geadviseerde van den 9 April dezes jaars, in het Memorien en Resolutien-Boek geïnsereerd, en my daartoe te refereeren; als hebbende toen ter tyd reeds van opinie geweest, dat het Commissoriaal behandelen van deze zaken met Gecommitt. Gemeensluiden het geschikste middel was, om het genoegen der Burgeren en de conservatie van de zoo hoognodige rust, eendragt, en harmonie, tusschen Ons en de Burgerye te bevorderen. — Alleen zal ik hier nog maar byvoegen, dat ik, door het geällegueerde in gemelde Remonstrantie, meer en meer hier in ben bevestigd geworden, dat Wy niet, na onze willekeur en goedvinden, maar op gronden van onze Constitutie zelve, verpligt zyn, in zommige zaken met communicatie en overleg van gemelde Collegie te resolveeren, van wat tyd men ook begrype, dat de Regeeringe dezer Provintie op een vasten voet moet geoordeelt worden, gebragt te zyn! trouwens, dat met betrekkinge tot onze tegenswoordige tyd, den eed, welke ieder Lid van dat Collegie by zyne admissie ten huidigen dage moet afleggen, ten al erduidelykste verondersteld, dat gem. Collegie daar toe gerechtigd is; — En, dewyl dan volgens dien eed het presente Collegie der Gemeensluiden verpligt is, het welwezen, van deze Stad en Gemeente ten uitersten te betragten en te helpen bevorderen, ook daar benevens alle Stads-regten voorstaan en maintineeren, zoo veel in hun vermogen is; en het grootste gedeelte onzer beste Burgers, tot redres van grieven en herstel van bezwaren, op een eendragtige en bedaarde wyze (zoo als dit Collegie zig in haa-

re

re Remonstrantie komt uit te drukken) zig nu aan hetzelve heeft geaddresseerd, en dat wel in conformité van UEd. Achtb. resolutie van den 15 July 1672; — zoo begrype ik aan de eene zyde, dat het de eed en pligt der Leden van het meer gem. Collegie medebrengt, dat zy als directe Representanten van de Gemeente zig daar over, ten fine van redres aan ons hebben geaddresseert; — en aan de andere zyde, dat ons Collegie zig niet bevoegt kan oordeelen, zig het onderzoek van die grieven te onttrekken; vooral daar Haar Eerzaame aan Ons nu by herhalinge den minnelyken weg, om deze poincten en grieven met ons Commissoriaal te behandelen, komen voor te slaan: — Althans het strekte my tot geen gering genoegen, en bevestigde my in deze manier van denken, te mogen vernemen, hoe dat de Heeren van de Magistraat der Stad Arnhem, om die zelve redenen en motiven (als de met my dissentierende Heeren Leden hebben gemoveerd, om van den beginne af aan voor een Commissoriaal te adviseeren) ook verre weg deze vriendelyke manier van handelen, om de zaken met Gecommitteerdens uit de Gemeente Commissoriaal te maken, hebben gepræfereerd, zoo als zulks met meerderen uit Haar Ed. Groot Achtb. Resolutien van den 19 April en 30 Juny dezes jaars, omtrent gravamina en bezwaren van gelyke natuur als de onze, en omtrent zommige van welke, redres van het voorledene, daar die van onze Burgers en Ingezetenen alleen voorzieninge voor het toekomende verzogt word, kan consteeren. — Hadden UEd. en Achtb. kunnen goedvinden, op de eerste aanleidinge, ons daar toe reeds den 9 April door het Eerzame Collegie der Gemeensluiden gegeven, tot een Commissoriaal te resolveeren, in plaats van op den 24 en daar aanvolgende een Resolutie in zulke sterke en decisoire bewoordingen te nemen, na onze gedagten, in de tegenswoordige tydsomstandigheden zoo ongeschikt, om de gemoederen der goede Burgers en ingezetenen

ZUTPHEN.

Advys van Burgem. Verstege op de Remonstrantie der Gemeente.

ZOTPHEN.

Advys van Burgem. Verstege *op de Remonstrantie der Gemeente.*

tot bedaren te brengen, en het vertrouwen op Ons, om dezelve in haare gegronde bezwaren genoegen te willen geven, te bevestigen: zoo zouden daar door veel zaken, althans zekerlyk deze Remonstrantie van het Eerzame Collegie der Gemeensluiden zyn voorgekomen; alzo deze niet anders dan als een gevolg van die bekende Resolutie van UEd. en Achtb. kan aangemerkt worden, en waar tegens alle gevolgen, verdere voorzieninge en resolutien, welke UEd. en Achtb. uit kragt van die resolutie zouden mogen nemen, hebben geprotesteert, als daar aan onschuldig willende gehouden zyn: —— Dog, dat nu gepasseerd en niet te herdoen zynde, zoo vermeene, ten besluite, dat er voor Ons, als nog niets anders overig blyft, — dan, tot voorkominge van het verder misnoegen van het Eerzame Collegie der Gemeensluiden en van zulk een groot aantal Burgeren en Ingezetenen, die op nieuw wederom voorgeslagene conferentie te accepteeren, ten einde met Gecommitteerde Gemeensluiden de ingebragte grieven en bezwaren te onderzoeken, en dezelve, voor zoo ver gefundeerd bevonden worden, op een vriendelyke en voldoende wyze te redresseeren: voorts het Eerzame Collegie te herstellen in haare authoriteit en mede-directie, en dus te maintineeren Haare wettige regten en prærogativen. — Voor het overige refereere my tot 't geen dezen aangaande met meerderen by myn vorig geadviseerde hebbe geremarqueerd.

Het advys van *W. A. de Rode van Heekeren*, Burgemeester dezer Stad, op het zelfde onderwerp, luidde aldus:

WEL EDELE EN ACHTBARE HEEREN!

Wanneer in deze Vergaderinge van den 24 April dezes jaars over het request der Burgery, en den voorslag van het Eerzame Collegie der Gemeens.

meenslieden, om namentlyk een Commisſie uit UWEd. en Achtbr. en Hun Eerzame, te decerneeren omtrent de grieven en bezwaaren der Burgery, is gedibereerd geworden, ben ik van gedagten geweest, des tydes alleen mondelyk, dog naderhand, by myn nader advys met de Heeren *Versteegé*, en *van der Capellen*, dat ik vermeynde, *tot conservatie van rust en eenigheid; een Commisſie uit Uw Edl. en Achtbr. diende te worden benoemd, om met de Gecommitteerdens uyt de Gemeenslieden te confereeren, over die poinčten van het adres der Burgery, en daar van als dan ter Vergadering rapport te doen;* om hier door aan zoo een notabel getal der brave Burgery en aan het Eerzame Collegie zoo veel mogelyk genoegen te geven, en langs dezen weg, zoo veele bezwaren, als er wezendlyk plaats mogten vinden, in der minne weg te neemen; het geene my, om rust en vrede van binnen te bewaaren, hoognodig is voorgekomen. —— Daar ik tegenswoordig, van dezelve gedagten als nog ben, kan ik niet anders, dan myn vorig mondelyk en nader schriftelyk advys inhæreeren, om ook nu wederom aan het nader verzoek van het Eerzaame Collegie te voldoen, met een Commisſie uit UEd. en Achtbr. te benoemen, om met eenige Gecommitteerdens uit hun Eerzaame in conferentie te treeden, en daar van ter Vergaderinge rapport te doen, om langs den vriendelykſten en besten weg, de grieven en bezwaaren der Burgery op te ruimen, en dan de braave Burgery, en aan het Eerzaame Collegie te toonen, dat wy zeer geneegen zyn, aan dezelve genoegen te geeven.

ZUTPHEN.

Advys van W. A. de Rode van Heeckeren, *omtrent dezelfde zaak.*

Ook heeft *F. B. van der Capellen*, Burgemeester van Zutphen den 4 Juny wegens die zelfde Remonſtrantie der Gemeente, aldus zyn gevoelen geuit:

ZUTPHEN.

Advys van Burgem. F. B. v. d. Capellen op voorsz. Remonstrantie.

WEL EDELE EN ACHTBARE HEEREN!

Gelyk ik by het nemen van Uwer Ed. en Achtb. resolutie, in dato den 24 April jongstleden, op het ingediende adres van Burgeren en Ingezetenen dezer Stad, aan het Eerzame Collegie der gezworen Gemeente gepresenteert, en den 9 te voren aan Uwe Ed. en Achtb. overgegeven, en op de, te gelyker tyd, daar by gedaane propositie van het Corps der gezworen Gemeente, van oordeel geweest ben, geen geschikter, en beter middel tot conservatie van rust, harmonie en eenigheid voorhanden te zyn, als het maken van een wederzydsche commissie, ten einde tot onderling genoegen en tot vermeerderinge van een hoog nodig vertrouwen, dat by eene brave, en welmeenende Burgerye, door het blyken van yver en bereidvaardigheid van deszelfs Representanten, in het behartigen harer belangens, noodwendig word aangekweekt, op eene bedaarde en vriendelyke wyze hadden kunnen worden onderzogt, de natuur van der Burger vorderingen, die my hoe langer, hoe meer van die waarde, en van dat gewigt voorkomen, dat het zelve, door het aangetogene commissoriaale besoigne, en uit deze vergaderinge uit eenige Leden van het Collegie der Gemeenslieden, met een burgerlievende oplettendheid mogten werden nagegaan, en zoo veel mogelyk aan onse brave Burgerye te doen ondervinden die voldoeninge, die zy met reden van Ons kan verwagten. —— Zoo moet ik thans wederom, zoo by myn particulier, als by het nader advis der met my overeenstemmende Leden persisteeren, en, in val Uwe Ed. en Achtb. zoodanig en commissoriaal mogten blyven wyzen van de hand, achte ik my verplicht, wederom ten sterksten te insteeren, dat zoo wel het adres der Burgery, als de remonstrantie der gezwooren Gemeente, door een Commissie, uit het midden van Uwe Ed. en Achtb. en uit het Corps der Gemeenslieden,

als

ZUTPHEN. *Advys van Burgem. F. B. v. d. Capellen op voorsz. Remonstrantie.*

als nog moge worden onderzocht, ten welken einde ik van oordeel ben, dat thans zoo min over den inhoud van de remonstrantie zelve, als des tydes over dien van dat adres, behoord gehandelt te worden, door welke directe behandeling, zoodanig een commissoriaal krachteloos word gemaakt. — Hoe gepast, en geschikt zoodane commissoriaale behandeling van den beginne zoude geweest zyn, zal niemand kunnen ontkennen, waardoor alle onaangename gevolgen, en verwyderingen, welke daar uit reeds zyn voortgekomen, en nog dagelyks ontspruiten, voor zeker waren geprævenieert. Het tegenswoordige, en toekomende geslagte moet verbaast staan, dat niet van stonden aan, by Uwe Ed. en Achtb. zoodanig een weg is ingeslagen. Zeker is het, dat aan de Magistraat der Stad Arnhem in soortgelyke omstandigheid, als de kortste en meest gevoeglykste weg is voorgekomen te zyn, om namelyk met een Commissie uit de gezwooren Gemeente in besoigne te treden. En terwyl ik vermeyne, dat het adres van Burgeren, en Ingezetenen dezer Stad, en de remonstrantie van het Eerzaame Collegie der Gemeenslieden, zoo wel als dat van Gildemeesteren en Gemeenslieden der Stad Arnhem, aanleidinge komen te geven (zoo als welgem. Magistraat zig in hunne resolutie van 19 April jongstleden expliceeren) tot verscheidene reflectien en bedenkingen, welken van zoodanen aart aan Hun Wel Ed. en Achtb. zyn voorgekomen, dat meer geschikt schynen te wezen, om by wege van mondelyke elucidatien, dan wel schriftelyk behandelt te worden. Zoo begrype ik dierhalven met de Magistraat dier Stad, dat er eene onderhandeling moet plaats hebben; en geene directie afdoeninge in prima instantia, zoo als by Uw Ed. en Achtb. plaats grypt, en ook dat ik my, met de Magistraat van gemelde Stad, daar toe te meer geinclineert vinde, omdat ik ten vollen overtuigd ben, dat zoo wel by de goede en vreedzáme geteekend hebbende Burgeren,

ZUTPHEN.

Advys van Burgem. F. B v. d. Capellen *op voorsz. Remonstrantie.*

ren, als by het Eerzame Collegie volkomen dispositie is, om de zoo hoog nodige rust, en harmonie te te bevorderen, en te onderhouden, en tot voorkominge en opruiminge, van al het geen daar aan hinderlyk zoude kunnen wezen, het haare zoo veel mogelyk toe te brengen. Deze in substantie notabele periodes, van gez. resolutie, neme ik veilig voor de myne over, met byvoeginge van het geen Hun Wel Ed. en Achtb. al wyders in denzelven zin laten volgen, en ten dien einde met de woorden van die resolutie declareerende; dat ik, op voorsz. wyze gaarne wil concurreeren in alles, het geene tot wegneminge van alle misverstand, en tot culture van eenigheid in de Stad, zoude kunnen dienstbaar zyn, en teffens zeer geneegen, om alle genoegen en aangenaamheid, die met reden kan gevordert worden, aan de goede Burgerye, en gezworen Gemeente te procureeren, en daarom, zoo als van den beginne af aan vermeynd hebbe, de behandelinge op den vooraangetogenen voet, daar toe het meest van vrucht te zullen bevonden worden. Te meer, omdat die te gelyk zoude kunnen strekken, om alle langwyligheid aftesnyden, en op eenmaal alles wat eenige bedenkinge of twyfelagtigheid mogte opleveren, te kunnen eclaircisseeren, en applaneeren. En het geene dan nog differentiaal zoude mogen blyven, trachten, door middel van bekwame expedienten, tot onderling genoegen in te schikken, en te vereffenen; om hier door alzoo te effectueeren, het geene ten meesten dienste van Stad en Burgerye bevonden zal worden te behooren. En, vermits dit myn advys, wederom van de meerderheid van Uw Ed. en Achtb. gevoelens is dissentierende, zoo vinde ik my genoodzaakt op het plechtigste te protesteeren tegen deze en alle verdere mesures, die niet met de rechtmatige verwagtinge van dezer Stads Burgerye zyn overeenstemmende, latende ik de onaangename en hachelyke gevolgen, welke hier uit zouden kunnen voortvloeyen, ter verantwoording van die

zulks

zulks aangaan. Voorts met verzoek van insertie, van dit mynadvys en protest tot myne decharge, in de Memorien en Resolutien Boeken dezer Stad. ZUTPHEN.

Deze drie advyzen op meergem. Remonstrantie der Gemeenslieden, aldus ingeleverd zynde, heeft de meerderheid der 9 Leden den 30 Juny 1783 het navolgend besluit genomen.

Extract uit het Memorien en Resolutie-Boek der Stad Zutphen.

Mercurii den 31 Juny 1783.

By resumtie gedelibereert zynde op de Remonstrantie, uit den naam en van wegens 't Collegie der Gemeenslieden dezer Stad, op den 4 Juny dezes jaars door een Commissie van vier Leden uit hetzelve aan Hun Ed. en Achtb. overgegeven, tendeerende voornamentlyk, om te demónstreeren de authoriteit en invloëd omtrent het bestier van dezer Stads zaken, zoo aan 't gem. Collegie met en benevens Hun Ed. en Achtb. zoude competeeren; en daar uit vervolgens af te leiden de juistheid en gepastheid der titulature van *Edele Eerzame Heeren Gemeenslieden*, *uitmakende het tweede Lid van de Regeering der Stad Zutphen*, by het bewuste adres van zeker aantal Burgeren en Ingezetenen voorkomende, met byvoeginge, dat zig ook nu verzekert hielden, dat Hun Ed. en Achtb. bereidvaardig zouden zyn, om met Hunlieden, als het tweede Lid van dezer Stads Regeering, arrangementen te maken, en ten dien einde met hun in conferentie te treden, om dus derzelver vervallene authoriteit en mededirectie in dezer Stads bestier op onwrikbare gronden te herstellen en voor altoos onverbrekelyk te maken. —— Hebben Hun Ed. en Achtb. goedgevonden, en verstaan, dat aan de voorsz. Commissie, daar toe wederom in den Raad te ontbieden, by extract, ten fine van communicatie aander-

ZUTPHEN. derzelver Committenten, zal worden gegeven 't navolgende antwoord; — Dat Hun Ed. en Achtb. vertrouwd hadden, dat de redenen en motiven, vervat by derzelver resolutie van den 24 April laatstleden, welke by dezen expresselyk word geïnhæreert, het Collegie der Gemeenslieden zouden hebben geconvinceert van de noodzakelykheid, waar in Hun Ed. en Achtb. zig hebben bevonden, om de by de overgifte van 't opgem. adres voorgeslagene conferentien te moeten declineeren; — Dat derhalven Hun Ed. en Achtb. geensints hadden kunnen vermoeden, dat 't Collegie der Gemeenslieden het voorzeide adres nader zouden hebben geappuieert en tot dat einde onder 't oog van Hun Edele en Achtbaare gebragt eene Remonstrantie, waarby de voorsz. Hunner Edele en Achtb. Resolutie getaxeert word op eene wyze, geenzints overeenkomende met hunne verpligting, om niet alleen als Burgers, maar ook als Leden van 't Collegie der Gemeenslieden het aan Hun Ed. en Achtb. verschulde respect altoos in 't oog te houden, en de overige Burgery daar in met een goed exempel voor te gaan; — Dat of wel Hun Ed. en Achtb. uit dien hoofde bevoegd zouden zyn geweest, om de voorsz. Remonstrantie weder uit te geven, dezelve zulks nogtans hebben nagelaten, onder anderen mede om redenen, dat Hun Ed. en Achtb. de wyze, op welke deze remonstrantie is in de waereld gekomen, en daar benevens de bedaarde manier van denken van zeer veele Leeden uit het gez. Collegie te wel bekend is, dan dat Hun Ed. en Achtb. deze demarche aan allen zouden willen imputeren; — Dat belangende 't geavanceerde, tot betoog van der Gemeenslieden prætense recht tot mede-directie in dezer Stads zaken, Hun Ed. en Achtb. by examinatie van de argumenten, zoo in de Remonstrantie, als in 't gez. Advys en het Advys van de drie dissenticrende Heeren (welke Hun Eerz. verklaren voor de Hunne over te nemen) voorkomende, niet bevonden hebben, dat daarby tot adstructie van die sustenues iets

Best der Regeering op voorsz. Remonstrantie der Gemeente.

iets fundamenteels is geällegeert geworden; gelyk het ook aan Hun Ed. en Achtb. onbekend is, dat er ooit of immer in deze Stad eenige wet, privilegie of ander fundament geëxsteert heeft, waarop dergelyke sustenues zouden kunnen worden geformeert, zoo en als dit by de contra-aantekeninge van Hun Ed. en Achtb. tegen het Advys van de drie dissentierende Heeren, waar van aan een ieder der Gemeenslieden een gedrukt exemplaar zal worden ter hand gesteld, met meerderen word geadstruëert; — Dat of wel de Magistraat in vorige tyden en eeuwen in byzondere omstandigheden tot haare eigene gerustheid nu en dan eenige communicatie met de Gemeenslieden gehouden, of dezelve geconsuleert heeft (waaromtrent Hun Ed. en Achtb. ook al nog hunne vryheid willen hebben gereserveert) hier uit geenzins volgt, dat dezelve verpligt is, in diergelyke voorkomende gevallen met Hun Eerz. Communicatif te gaan, dan alleen in zaken, en voor zoo verre zy daar van in possessie zyn, — dat gelyk Hun Ed. en Achtb. volkomen gezind zyn en zich verplicht rekenen om 't Collegie der Gemeenslieden by die possessie te maintineeren, alzoo ook op Hun Edele en Achtbaare geen mindere verpligting ligt, om het wettige gezag der Magistraat ongeschonden te bewaren, en tegen allen inbreuk te beveiligen, — en dus geheel onbevoegt zyn, om daarvan ietwes op zulke futile gronden aan de Gemeenslieden af te staan; — Dat, betreffende de by de remonstrantie geproponeerde conferentien, Hun Ed. en Achtb. in consideratie nemende de vreemde en ongehoorde titulature van tweede Lid der Regeering, welke het Collegie der Gemeenslieden zig daarby arrogeert, en uit het meergem. Adres schynt overgenomen te hebben, mitsgaders de consequentien, welke uit dezen onvoorzigtigen stap, en de ingreep daar door in de Stads Regeeringe gedaan, by vervolg van tyden zouden kunnen profluëeren, indien dit door Hun Ed. en Achtb. eenigermate wierde geconniveert, met Hun Eerz. op dien voet in

Zutphen. Best. der Regeering op voorsz. Remonstrantie der Gemeente-

ZUTPHEN.

Best. der Regeering op voorsz. Remonstrantie der Gemeente.

in geene conferentie kunnen treden, of zig ergens over inlaten zonder aan hunne authoriteit en eedelyke verpligting te kort te doen, — declareerende Hun Ed. en Achtb. van nu af aan niet te kunnen gedogen, dat dergelyke titulatures door 't Collegie der Gemeenslieden zelve gevoert, of door de Burgeren en Inwooneren dezer Stad aan 't zelve gegeven, of ook dat de Magistraat anders, dan naar gewoonte getituleert worde; — Dat eindelyk Hun Ed. en Achtb. hier geen reflexie zullen maken op het zoogenaamde misnoegen en gemor, waarvan in het slot van die Remonstrantie zoo breed word opgegeven, edog principalyk of alleen resideert by eenige weinigen, offschoon die veele van hunne vreedzame Medeburgeren op allerlei wyze tot die ondertekeninge van Hun geprojecteerde Adres hebben weten over te halen, en die, inval de palen verder mogten willen te buiten gaan, moeten verwachten, dat Hun Ed. en Achtb. zig niet zullen kunnen dispenseeren, van zodane efficacieuse middelen te beramen, als in goede Justitie, tot conservatie van de publyke rust, zal bevonden worden te behoren.

Doch heeft de Heer *Bernard Joost Verstege* verzogt, dat deszelfs geadviseerde in 't Memorien en Resolutien-Boek mogte worden geïnsereert, met bygevoegde verklaringe, dat protesteerde tegen de gevolgen der op heden genomene Resolutie, en zig reserveerde, om deszelfs geadviseerde, zoo nodig oordeelde, nader te deduceeren en te adstrueëren.

Gelyk ook de Heer *Fredrerik Benjamin van der Capellen tot Rysselt*, heeft gedeclareert te protesteeren tegen deze en alle verdere mesures, met de verwagting van dezer Stads Burgery niet overeenstemmende, en verzoekende, dat van deszelfs advys, en protest mede insertie mogte geschieden.

Waar tegen Hun Ed. en Achtb. derzelver contraaantekeningen zig hebben voorbehouden.

Pro vero Extractu.

(Was getekend)
H. W. TORWATER.

Onder-

Onderwyl zat men niet stil. Het was den 4 Juny 1783, dat nog eenige Burgers zig met de ondertekening en 't adres van den 2 April 1783 aan de Gemeenslieden overgegeven (zie bl. 707.) by de navolgende verklaring vereenigden. ZOTPHEN.

Toetreding van zommige Burgeren tot het adres van 2 April.

Wy ondergeschreven verklaaren by en kragte dezes, dat wy uit overtuiging van de verpligting, daar wy als Burgers onder leggen, volvaardig en gereed zyn, om zo veel in ons vermogen is, te helpen bevorderen, den voorspoed en het welzyn van dezer Stads Burgery, waar toe wy niets bekwamer oordeelen, dan gepaste remonstrantien en adressen aan onze Representanten, tot herstel van Privilegien en Redres van bezwaren: zo dat wy, gedreven wordende door dien zelfden Burger- en Vaderland lievenden yver, welke, zo wy tot ons zeer groot genoegen vernemen, meer dan twee honderd onzer Medeburgers op een roemrugtige wyze hebben aan den dag gelegt, volkomen goedkeuren, al wat zylieden hebben werkstellig gemaakt en uitgevoert, zo door het tekenen en overgeven van een billyk en eerbiedig addres, (van welkers inhoud wy wel geinformeerd zyn), in dato den 2 April dezes jaars aan de Edele en Eerzame Heeren Gemeenslieden dezer Stad, als door het vaststellen van eene Commissie van twaalf Burgers, tot waarnemen der Burger belangens enz.

Betuigende voorts hartgrondig en welmenend, dat wy ons door het onderschryven onzer namen op dit papier, op de solemneelste en meest kragtigste wyze verbinden, en (zo als wy tot weringe van alle tweespalt van 't uiterste aanbelang oordeelen) vereenigen met onze aangetogene brave Medeburgers, even als of wy het genoemde addres zelve hadden ondertekend, ons te gelyk engagerende, ten blyke dat wy het voorsz. addres,

ons

Zutphen.

ons algemeen belang betreffende, in alle deszelfs deelen voor het onze aannemen, om mede de volmagt op de Commissie uit de Burgery met de onderttekeninge onzer namen te bekragtigen.

Toetreding van zommige Burgeren tot het adres van 2 April.

In oirconde der waarheid hebben wy deze eigenhandig getekend binnen Zutphen den 24 April 1783, en volgende dagen.

(was getekend)

W. Reinders, J. Scholten, Bar. Heyers, Bern. Heyers, A. Bruyl, J. Bruyl, D. Wilkes, H. Huetinck, J. van Sitters, D. Beunink, R. T. Hoetink, H. Scholten, M. Wilten, C. Terinck, H. Hasebroek, S. van Sittert, B. Wildrik, H. Wilbrink, G. Linkenbeek, W. Engel, D. J. de Vries, J. O. Smies, W. J. Erfort, D. Beekman, Z. Assenbeek, H. Beunck, H. J. Gerritsen, J. Cremer, C. ten Dyk, A. Wilmerinck, H. Wesselink, A. Smies, J. Jebbink, C. Emondt, M. Bettink, L. Lerenk, W. Hoofts, E. Caspers, H. Kranenburg, C. Emondt, R. Coolhaas, H. Bisschop, C. Bisschop, J. Bisschop, R. van Leeuwen, B. Helderman, D. Stakebrand. A. Terink, E. F. Brouwer, D. v. Mourik, H. J. Wynvelt, H. Scholthorst, H. van Loo, W. Cornegoor, J. Podt, G. Wolsak, A. Visscher, H. Beunink, W. van Dyk, J. Beunink. J. D. Engelen, J. Bettink, W. in den Dam, D. W. Driessen, J. H. Bouman, A. Robbers, H. Leeuwdyk, H. ten Drentel, T. Bazosky, D. Kragt, R. Hissink, Senior, H. Boumeester, A. Schrik, W. Vrugtman, W. Meyerink, J. E. Haselbeek, J. D. Smies, H. Eykelboom, J. W. Driessen, A. Vergeer, G. J. Morren, J. C. Haselbeek, junior, Jan Kroon, G. van Goor, C. Braakman, W. A. Keyser, J. Stokebrand, P. Jebbink, G. Versteege, G. Wilkes, B. Bisschop, H. de Haas, C. de Liefde, B. de Liefde, H. J. Lulofs, G. Abbink, H. Nagelvoort, G. J. Steenties, K. Bakker, P. Bakker, S. Osseweyer, L. Erfort, A. Timan, R. J. Reinders, J. Harmsen, T. Harmen, W. Bessem, L. Nieuwenhuys,

A. Mel-

A. Mellink, J. Willekes, E. Wolters, B. Harmsen, R. Lobry, P. Kromhout, H. J. van Veelen, E. Velhorst, G. J. Dercksen, J. Mulder, H. Teerink, P. Minning, B. Grooters, E. van der Pol, A. Wormelink, L. Wormelink, W. Noudt, H. Laman, B. Beusekamp, J. W. Flamma, A. J. Lenderink, W. C. van Meurs, W. Winkelier, W. Wooniink, J. H. Holst, A. J. van Meurs, H. Lussink, R. Scholten, H. Leuneker, G. H. Spies, J. Gelmers, B. J. Wiemelink; W. de Haas, G. J. Scheggetman, D. Jansen, J. Kolkman, J. Kamphuys, H. Mensinck, J. Kamphuyt, H. J. Mensink, J. W. Kamphuys, J. Hasebroeck, A. Kranius, J. Brands, H. Kranius, G. J. Mellink, G. Reynders, H. Heittink, H. Top, A. Lindeman, W. Tobias, J. F. Otto, J. Runneboom van der Poll, A. Jebbink, G. van Haarst, J. Leeudyk, W. H. van Haarst, P. H. Revelman, A ter Wheme. A. Harsmen, H. Reyns, W. Janssen, J. W. Polder, J. A. Garvelink, H. Nibbelink, W. Harmsen, A. Arrens, J. Beunink, J. Ilsink, B. Ilsink, G. Ilsink, J. Jansen, E. Scheggetman, J. Driesen, J. C. Kroese, H. Reesman, A. Willekes, G. J. van Amersfoort, J. van Veen, C. Gumster, A. Wensink, J. Nieuwenhof, L. Krien, E. J. Mellink, E. J. Loge, S. Kranenburg, F. Bosman, H. Schoffes, J. B. Westman, H. Winterink, H. J. van Hummel, O. Janssen, H. van Galen, B. Geers, E. J. Evers, H Barenburg, C. Langenberg, J. Smit, D. Garts, A. Gartsen, G. Schuylenborg, F. Palssenburg, A. Harmsen, H. Volkers, H. de Vries, W. Nagelvoort, G. J. Wygman, B. Nagelvoort, R. Hofman, B. H. Bobbink, J. van Lintvelt, J. G. Hartog, W. Mensink, J. P. Gerlach, H. J. Teunissen. ZUTPHEN.

Zutphen den 4 Juny 1783, getekend door ondergemelte Gecommitt. uit de Burgery, en den 5 dito door gemelte Gecommitt. aan 't Ed. en Eerz. Collegie der Gemeenslieden geëxhibeert.

ZUTPHEN.

Was getekend

D. Reykders, H. ter Hall, M. P. Hisfink, W. Welmers, J. J. van der Meulen, B. van Hasselt, L. T. de Roller, W. H. Hoffman, A. W. Willinck, J. Lulofs, T. H. van Essen, J. L. Hasebroek.

Het plan van nader adres is door de Gecommitteerdens uit de Burgery, in de zamengeroepene byeenkomt der Burgerye den 4 Juny 1783, medegedeeld en voorgelezen; zynde deze lezing voorafgegaan door deze aanspraak van Gecommitteerdens.

WAARDE EN VEELGEAGTE MEDEBURGERS!

Wy verblyden ons, dat wy heden wederom het genoegen hebben van U lieden te mogen spreken, om aan U lieden te betuigen, hoe zeer wy ons gelukkig achten, dat onze welmenende en steeds yverige pogingen, welke wy ter bevordering van dezer Stads Burgeren belangen, en welzyn hebben aangewend, U lieder Goedkeuring verdienen: Dit is voor ons de strelendste belooning, de beste vergelding! dezen maken op onze harten, op ons bestaan, ja op ons leven, dat U lieden ten dienste staat, zulke indrukselen, dat wy U lieden kunnen verzekeren, dat wy niets onbeproefd zullen laten, om te beantwoorden aan die billyke en gegronde verwachting, welke Gy lieden goedgunstig van onzen yver hebt. — En ten einde wy hier toe verder in staat mogen worden gestelt, hebben wy nodig en dienstig geoordeeld U lieden, Waarde Medeburgers, thans by den anderen te roepen, om met U lieden te overleggen, en te beraadslagen, die maatregelen, welke wy gepast en nodig oor-

dee-

ZUTPHEN. *Aanspr. van Gecommitt. aan de Burgery.*

deelen, dat in de tegenwoordige gesteldheid van zaken, dienden werkstellig gemaakt te worden, met eene gegronde hoop, dat U lieder, en onzer bezadigde pogingen tot herstel van voorrechten, ons allen wettig competeerende, en uit den weg ruiming van de drukkende bezwaren, eens zullen worden aangezien met die Vaderlandlievende en zorgdragende oplettenheid, welke gy lieden, als uitmuntende voorstanders en verdedigers van uwe Regenten, zoo veel recht hebt om te verwachten van eene Overigheid, welke 't zig voorzeker tot een geluk rekent van te gebieden over Burgers, die, (dank zy der nooit genoeg geprezene Voorzienigheid,) een waarachtig bezef hebben van de voortreffelyke inrichting van dezer Stads bestier; eene inrichting zoo wys, zoo wel geschikt, om U lieden te doen begrypen, dat dat bestier alleen ten uwen dienste, ten uwen oirbaar, ten uwen voordeele, en nut is vastgesteld. Waar tegen het U lieder pligt is, de zulken, aan wien de zorge van zodanig een bestier is bevoolen, met alle liefde en hoogachting te bejegenen, allen eerbied toe te dragen, en des noods met U lieder aller vermogen, ja met goed en bloed in de aan hun toebetrouwde wettige magt en waardigheid te behoeden, en te beveiligen, —— in de daad eene gelukkig wederzydsche overeenkomst tusschen Burgers en hunne Bestierders! eene overeenkomst, die Vaderlandlievende Stad- en Burger-Vaders, op de veiligste en roemwaardigste wyze in de stoelen der eere bevestigen en verzekeren; wy durven niet twyffelen, Waarde Medeburgers, of onze steeds Geächte Regeerders zullen onze, en U lieder pogingen en te werk gestelde maatregelen aan dezen onwrikbare grondsteen van dezer Burgery's ware belangen toetsen, en dan voorzeker ontwaar worden, dat de proeven van Ulieder, en ons bestaan, en handelwyze, in allen opzigte voldoende zal zyn, om onze Regeering volkomen te overtuigen, dat wy allen niet anders beöogen, dan om Hun Ed. Gr. Achtb.

ZUTPHEN.

Aanspr. van Ge. committ. aan de Burgery.

op het eerbiedigste, door de directe Representanten der Burgery, onder het oog te brengen, die middelen, welke, op de beste en meest voldoende wyze, het bestaan, tydelyk vermogen, en aanzien van eene brave Burgery kunnen opbeuren en verbeteren. —

En schoon wy tot heden geene blyken hebben mogen zien, dat op onze voorstellingen gunstig is gelet geworden, zoo moeten wy ons egter met zodanig een vooruitzigt vleyen, en hier van mogen wy ons verzekert houden, zoo gylieden met ons wilt voortvaren, om met eenen bedaarden en eendragtigen yver, brave en weldenkende Burgers voegende, werkzaam te blyven tot bereiking van billyke en gegronde vorderingen. En dit is onze hartgrondige begeerte, en ernstige bede, waarde Medeburgers! dat Gy lieden nimmer dat doeleinde uit het oog verliest: dat zonder moderatie, zonder eendragtige en vreedzame ondernemingen, 't ons nimmer zal gelukken het gewenschte oogmerk te bereiken, waar toe wy, zoo wy in ruste en vrede volharden, van den God des Vredes den Zeegen mogen afsmeken en verwagten.

Wy hebben 't daarom nodig geöordeelt, om de zuivere en alzints geöorloofde inzigten, die ons allen bezielen, ter onzer zoo hoognodige verdediging tegens verdenkingen, die Gy lieden, die wy niet verdienen, meer en meer aan den dag te leggen: en by onze directe Representanten, de Ed. en Eerz. Heeren Gemeenslieden, het tweede Lid dezer Stads Regeering (welkers Cordaatheid, en getrouwen yver voor U lieder belangen en welzyn reeds genoeg gebleken is,) op het nadrukkelykste aan te houden, dat Hun Ed. en Eerz. met standvastigheid mogen voortvaren, om het daarheen te dirigeeren, dat ons begeerde herstel van Privilegien, en uit den wegruiming van drukkende bezwaaren, hoe eer hoe beter, op eene voor Zutphensch Burgery voldoende wyze, mogen worden by de hand genomen en werkstellig gemaakt.

Zie

Zie hier veel geächte Mede-Burgers! het ontwerp van een nader Adres, door ons ten einde voorsz. opgesteld, om aan het Collegie der Gemeenslieden zonder uitstel, te overhandigen: Wy zullen de eer hebben het zelve aan U lieden voor te leezen; wy verzoeken U lieder oplettendheid, en Cordate goed- of afkeuring.

ZUTPHEN. *Aanspr. van Gecommitt. aan de Burgery.*

In val het zelve met U lieder voornemens overeenkomt, en dus uwe goedkeuring verdient, dan verzoeken wy daar van blyken te mogen hebben, die van die kragt en waarde zullen gehouden worden te zyn, als of Gy lieden alle dit nader Adres eigenhandig met Uwe namen haddet ondertekend.

Dit Naderaddres van Gecommitteerdens uit de Burgery, in de zaamgeroepene Vergadering der Burgers, zo als wy gezegd hebben, voorgelezen en goedgekeurd zynde, wierdt den 5 Juny 1783 aan de Gemeenslieden overgegeven, en was van dezen inhoud:

Aan de Edele en Eerzame Heeren Gemeenslieden, uitmakende het tweede Lid der Regeeringe van de Stad Zutphen.

EDELE EN EERZAME HEEREN!

De ondergetekende Gecommitteerden uit de Burgery der Stad Zutphen, uit naam hunner Committenten, de eer gehad hebbende op den 7 Mey laatstleden, by een kort Adres, aan U Edele en Eerzame provisioneel hun genoegen te betuigen, over de pogingen, door U Edele en Eerzame, als hunne directe Repræsentanten, bereids in het werk gesteld ter bevorderinge van hunne belangens, dog welke tot hun innig leedwezen door de Resolutie van de Wel Edele Groot Achtbaare Magistraat

ZUTPHEN.

Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden.

dezer Stad, op den 24 April gevallen, wel verre van gesecondeert te zyn, in tegendeel zeer disgratieus opgevat, en op een wyze, welke de gantsche Waereld frappeeren moet, van de hand gewezen zyn; vinden zig thars onder de indispensable verpligtinge; om U Edele en Eerzame hunne hartelyke blydschap, gepaart met de oprechtste gevoelens van hoogachtinge, te verzekeren, over de maatregulen door U Edele en Eerzame verder genomen.

Immers is het voor de Ondergetekende en de gantsche weldenkende Burgery geene geringe satisfactie, te mogen ondervinden, dat U Ed. en Eerzame, door hun rechtmatig adres aangewakkert zynde, en van de gegrondheid der daar by vervatte billyke eyschen volkomen geconvinceert, zig de zaak der Burgery aantrekken, de hunne maken, en dus in der daad tonen als Repræsentanten des Volks tot derzelver belangens en welvaart te willen medewerken.

Dan hoe zeer de Ondergetekende vertrouwen en zig gepersuadeert houden, dat U Edele en Eerzame in de hoedanigheid, by eene gedetailleerde Remonstrantie, niet alleen het aan U Edele en Eerzame Collegie wettig competerend gezag en auctoriteit, tegens alle contraire sustenues, zullen defendeeren en handhaven, maar ook de billykheid van der Burgeren grieven, en bezwaaren verdedigen, en hunne rechtvaardige zaak na merites bepleiten; hoe zeer, zegt men, dit alles de ondergetekende ontslaat van de noodzakelykheid, om by dit nadere Adres de gegrondheid hunner vorderingen en prætensien in 't breede te adstrueeren; zo kunnen zy Ondergetekende evenwel niet stil zitten, maar vinden zig genoodzaakt, om hunne billyke gevoeligheid over de aan hun by de aangetogene Magistraats-Resolutie, tegens alle reden geattribueerde malitieuse oogmerken, ja, wat zegt men, direct aangetogene allergruwelykste en schandelykste misdaaden, klaeglyk onder 't oog van U Edele

en

en Eerzame te brengen, en zig daar volkomen voor 't publiek te rechtvaardigen. *ZUTPHEN.*

Zy vinden zig daar toe te meer gedrongen, om dat dergelyke beschuldigingen, gemunieert met de Auctoriteit van een Magistraat, by lieden, van de waare Constitutie, Rechten en Privilegien dezer Stad onkundig, ligtelyk eenen ingang zouden kunnen vinden, en de braave Burgers onder vermoeden brengen, als of zy wezentlyk zouden voor hebben de inwendige ruste te verstoren. *Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden.*

Een vermoeden, welk geen eerlyk hart ongeremarqueert kan met zig dragen, wanneer 't zig in staat vind, om het zelve op eene gepaste wyze te wederleggen en uit den weg te ruimen.

U Edele en Eerzame zullen dus wel met de Ondergetekende willen instemmen, dat de geheele inrichtinge van des Magistraats-Resolutie voor die Burgers, welke met het beste oogmerk van de Waereld het Adres, aan U Edele en Eerzame ingedient, getekent hebben, ten uitersten læsif en honend is.

De prætensien, daar by vervat, zouden buitensporig zyn.

De termes waar in het zelve gecoucheert is, gedemesureert, disrespectueus. Schampere verwyten waarlyk, door een overigheid aan hunne stille en Vredelievende Burgers gedaan, verwytingen egter (dit kunnen zy gerustelyk staande houden) geensints verdient.

Wat de buitensporigheid hunner prætensien betreft, hadden de Ondergetekende gaarne gezien, dat Haare Wel Edele Groot Achtb. den billyken voorslag van U Edele en Eerzame, om eene Commissie uit den haaren te benoemen, ten einde met Gecommitteerdens van U Edele en Eerzame over de positien en eyschen, by het Adres vervat, in Conferentie te treden, aanstonds hadden geämplecteert.

Immers dan hadden zy, zo het mogelyk was,

 op

ZUTPHEN. op eene behoorlyke wyze van alzulke buitenspo-righeden kunnen overtuigt worden.

Nader adres der Burgery aan de Gemeensliedeu. Dan, zy houden zig verzekert, dat niets minder als eenige buitensporigheid hun kan worden te last gelegt, en dat in tegendeel by een onpartydig onderzoek de gepastheid en gegrondheid van der Burgeren vorderingen en begeertens middag klaar blyken zal.

Intusschen zullen de ondergetekende, welke alle vertrouwen in het bestier van U Ed. en Eerz. hebben, dit point alhier passeeren kunnen, en hetzelve aan de directie en verdediginge van U Ed. en Eerz. met alle respect aanbevelen.

Terwyl zy, met relatie tot die zogewilde gedemesureerde, en disrespectueuse expressien, zullen remarqueren.

Dat by aldien al eens kon gezegd worden, dat er in het onderhevige Adres deze of geene sterke passagie mogt voorkomen, welke in zagter bewoordingen hadde kunnen worden uitgedrukt, dog welke evenwel by 's Magistraats Resolutie niet specifice word aangeduid, dat, zegt men, dan nog de Burgery, dit zy met eerbied gezegt, daar door geenzins zo eene onzagte Correctie zoude hebben verdiend, maar in tegendeel zulks volgens den aart der liefde aan eenen loffelyken yver voor de goede zaak toegeschreven, en uit dien hoofde wel ongemerkt gepasseert hadde kunnen worden.

Dat egter de Ondergetekende niet kunnen toestemmen, dat er in dukglt. adres gevonden word, het welk maar in 't minste of geringste in zig bevat, dat stryden zoude met dien eerbied, welke elk braaf Burger aan zyne wettige Overigheid altoos verschuldigt is, zelfs dan, wanneer hy, redenen van doleance vermeend te hebben.

Dat zy in tegendeel, het zelve adres nader overdagt, en van woord tot woord gewikt en gewogen hebbende, die gerustheid in hun gemoed hebben en

ZUTPHEN.

en behouden, dat hetzelve, schoon op een Cordaten toon, zo als den aart der zaak vorderde, egter met alle mogelyke decentie is ingestelt.

Nader adres der Burgery aan de Gemeensliden.

Dat zy ook tot heden toe niet hebben kunnen ontdekken, dat U Edele en Eerz. aan wien zulks geädresseert is, hetzelve voor gedemesureert en disrespectueus hebben opgevat, en daar uit noodwendig moeten concludeeren, dat Haar Wel Ed. Groot Achtb. deze of geene woorden in een ander ligt als de Requestranten beschouwt of daar aan eene explicatie gegeven hebben, welke nimmer door hun bedoelt is.

Betreffende nu de tekeninge van dat Adres, willen de Ondergetekende gaarne bekennen, zulke onaangenaame reflexien met geene mogelykheid te hebben kunnen verwagten, als by de meergemelte Resolutie op dit sujet gemaakt zyn.

Want, wat het getal der Tekenaren belangt, zo is de reden, waarom dit Adres, het welk van de weldenkende Burgers en Ingezetenen eenparig geapprobeert word, door alle dezelve, het zy Collegialiter by Gildens en Compagnien, het zy privatim, niet getekend is geworden, al te bekend; dan dat men daar van by dezen breder gewag zoude behoeven te maaken.

Terwyl ook daarenboven tot de legaliteit van een Adres, hunnes bedunkens, of ten aanzien van de gegrondheid of ongegrondheid der daar by vervatte sustenues, niets toebrengt, of een kleiner, of grooter gedeelte van het geheele Lichaam hetzelve getekent heeft, of niet; te meer, daar Haar Wel Ed. Gr. Achtb. ook zelfs zonder zodanige adressen, wanneer zy ontdekken, dat er voorname abuisen, strydig met de Constitutie dezer Stad, plaats hadden, zig verpligt zouden moeten rekenen, uit eige beweging, en ex Officio, die te redresseeren.

Dienende wyders omtrent deze reflexie, dat dit getal van twee honderd zeven, zedert dien tyd, tot 430 nu geaccresseert is, het welk grooter zoude

ZUTPHEN. geweest zyn, zo niet deze en geene, door particuliere inzigten, tegens hunne eigene verligtere denkbeelden, daarvan wierden terug gehouden.

Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden. Ook schynen Haar Wel Ed. Groot Achtb. omtrent de wyze, op welke veele, en wel de meesten der Requestranten tot het tekenen van hetzelve zouden gekomen zyn, zeer verkeerdelyk te zyn onderricht; Aangezien het aan niemand tegens zyn zin is opgedrongen, maar elk een gelegenheid gehad heeft, om hetzelve te zien, te lezen en te examineeren, gelyk ook zo verre men weet, door alle werkelyk geschied is.

En hoe zouden er ook, Edele en Eerzame Heeren, eenige instigatie kunnen te pas komen of nodig zyn tot het tekenen van een Adres, tot herstel van Voorrechten en Privilegien en tot nader redres van bezwaaren en misbruiken, waar by ieder weldenkend Burger, uit eene natuurlyke relatie tot de Stad, waar van hy de eer heeft een Burger te zyn, zo zeer geïntresseert is?

Hoe kan er, herhaalt men nogmaals, eenige instigatie te pas komen, daar elk en een ieder, welke met de minste oplettenheid den zamenloop van zaken zedert langen tyd opgemerkt heeft, van die abuisen en inkruipselen, waar over het adres rouleert, volkomen overtuigt geweest is, en dus als een welgeäart Burger met reden daar over onvergenoegt is geweest?

De Ondergetekende houden zig dus van alle diergelyke verdenkingen ontheven, kennen zig vry van eenige ongepermitteerde middelen in het werk gestelt te hebben, ter berikinge van hunne eerlyke en cordate oogmerken, en vertrouwen, dat U Ed. en Eerzame, die daar van voor zig zelfs gepersuadeert zyn, ook eerlang zullen uitwerken, dat Haar Wel Ed. Groot Achtb. dien aangaande eene tegengestelde denkwyze aan den dag leggen, en dus doende de Requestreerende Burgers in hunne gekwetste reputatie herstelt worden.

Dan, wat grond van hope doet zig hier toe voor als

als nog op? daar welgedagte Magistraat by de dikgemeentioneerde Resolutie het aan U Edele en Eerz. wettig en ingevolge de aloude Constitutie competeerend gezag en auctoriteit omtrent het bestier van Stads zaken, contradiceeren, en staande houden, dat aan Haar Wel Edele Groot Achtbare alleen en zonder eenige bepaalinge of uitzonderinge de Regeeringe dezer Stad zoude toekomen.

ZUTPHEN.

Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden.

Wel is waar, dat het Collegie van Schepenen, by Privilegie in den Jaare 1190. door Graaf Otto aan de Burgery van Zutphen gegeven, de Wethouderschap dezer Stad uitmaakt.

Maar even waar is het, dat by dat zelfde handvest aan de Burgery word voorbehouden te stemmen, en in te willigen in alle schattingen, zynde wel de gewigtigste en de Burgery het meest interesseerende zaken.

En dit word nog nader opgeheldert uit de Chartres aan die van Arnhem Anno 1233, en aan die van Emmerik Anno 1247. gegeven, welke beide op den Leest van het Zutphensch Privilegie van den Jaare 1190 geschoeit zyn, wordende in beide deze woorden gelezen, *en elk zal in die geen schattingen nog opborginge maaken, buiten der Borgeren wille.*

In 't Emmeriksch privilegie staat, *dat den Grave zodanig iets niet doen zal*, 't welk dan te kennen geeft, dat geene schattingen of opborginge mogen gemaakt en gedaan worden buiten speciaal consent of inwilliginge in dezelve door de gantsche Burgery of hunne directe Repræsentanten.

De Graven van Zutphen konden of mogten ook niet tot nadeel van de geheele Burgery alle rechten aan een Schepen-Collegie overgeven, gelyk ze ook niet hebben gedaan, zynde voornamentlyk hun oogmerk geweest om een goede rechtoeffenende magt tot welzyn van de Burgerye aan te stellen, gelyk uit de historie van dien tyd is na te speuren.

De Ondergetekende zouden hier menigvuldige onwraakbare gronden tot stavinge van het aloud

be-

ZUTPHEN.

Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden.

bestaan van U Ed. en Eerz. Collegie kunnen aanvoeren, zo zy zig niet verzekert hielden, dat U Edele en Eerzame zelve dit point met den grootsten yver zullen op zig nemen, hun gezag en autoriteit op eene behoorlyke wyze doen gelden en buiten alle contradictie stellen.

Zy zullen zig dan liever bepaalen tot een stuk, der Burgery direct aangaande, bestaande namentlyk hier in, dat Haar Wel Ed. Gr. Achtb. hun hebben gelieven te lasten te leggen, dat zy door hun gedrag in dezen gehouden *zig zouden misgrepen hebben aan 's Lands Hoogheid recht en gerechtigheid, en ook in allen gevalle daar voor responsabel zyn en blyven.* ....

Waarlyk eene allervehementste beschuldiginge, beter convenieerde aan eenige Rebellen, dan aan de Vredelievende en zagtzinnige Burgers van Zutphen, welke moeds en deugds genoeg hebben, om hunne verdonkerde voorrechten op eene betamelyke wyze voor zig zelven en hunne Medeburgeren te herroepen.

Eene beschuldiging alleen voortvloeijende uit die periode van het Adres, waar by Requestranten gezegt hebben, *dat zy het Reglement op de Regeeringe van 1750, in allen deele niet voor wettig kunnen houden.*

Welke in dier voegen word opgevat, als of men daar mede ten doelwit hadde, om de tegenwoordige Regeeringsform te renverseeren.

Hoe ongunstig deze interpretatie is, kan uit het nader Advys der drie gedissentieert hebbende Heeren Burgemeesteren, Verstege, de Rode van Heeckeren, en van der Capellen tot Rysselt, duidelyk worden afgeleid, welke Heeren, schoon zig daar over niet breedvoerig uitlatende, egter tonen zulke kwade oogmerken aan hunne Medeburgeren zonder voldingende redenen niet te kunnen aanwryven, maar er opentlyk voor uit te komen, dat zodanige gedagten van de Burgery geenzins te præsumeeren zyn.

De

ZUTPHEN.

Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden.

De Ondergetekende geven dan ook aan de onpartydige waereld in bedenkinge, of uit dat gezegde, *dat zy het Reglement van* 1750, *in allen deele niet voor wettig kunnen houden*, immer met eenigen schyn kan worden geargumenteert, *dat zy het zelve even daar door geheel voor niet verpligtende hielden*.

Dit immers is nooit in de gedagten van de Burgery opgekomen.

Dan om alle agterdogt, welke by den een of ander omtrent dit gewigtige en zo verre uitziende point nog mogt resideeren, of ten minsten voorgewend worden, weg te ruimen, zo vinden zig de Ondertekende te rade, uit den naam der gantsche getekent hebbende Burgery hunne waare meeninge en intentie aan den dag te leggen, en opentlyk voor de waereld te declareeren.

Dat hunne bedoelinge met die aangehaalde periode niet anders geweest is, en ook als nog niet anders is, dan dat zy den laatsten Articul van het Reglement op de Regeeringe van den Jaare 1750. niet voor wettig konden houden, gelyk zy zonder de minste schroom blyven verklaren, dat zy denzelven nooit voor wettig konnen erkennen, als strydig en onbestaanbaar met de Hoogheid en Souverainiteit dezer Provintie, voorts de particuliere Steden en Landen van dien.

Nademaal nimmer aan een Stadhouder kan worden toegestaan, de volle magt en faculteit, om na zyn goedvinden zo dik en menigmaal, als het aan Hoogstdenzelven zal behagen, een Grondreglement na willekeur te veranderen, en te vermeerderen en dus doende zyn eigen Souverain de wetten voor te schryven.

Trouwens, 't is eene bekende zaak, dat, wanneer de vorige Heer Erfstadhouder *Willem de Vierde* Hoogstloflyker Memorie in den Jaare 1750. het Erfstadhouderschap dezer Provincie aanvaarde, Hoogstdenzelven heeft verklaart het zelve aan te neemen op den voet van zyn Voorzaat *Willem de Der-*

ZUTPHEN. *Derde*, en op het Reglement der Regeeringe van 1675.

Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden.

Dat, na dat Hoogstdenzelven het Erfstadhouderschap alzo hadde aangenomen, naderhand dien laatsten Articul, welke niet by het Reglement van 1675. gevonden word, 'er by gevoegd is.

De Ondergetekende zullen, om in geene hatelykheden te vervallen, alhier niet ophalen, hoe en op wat wyze dien laatsten Articul daar by is gekomen, maar alleenlyk reflecteeren.

Dat, gelyk het van ouds af als eene onverbeterlyke wet gehouden en geöbserveert is geworden, dat by de veranderinge van een fundamenteele Regeeringsform die wetten op het plegtigste door het geheele Lichaam der Burgery wierden onderzogt en aangenomen, het teffens waereldkundig is, dat gezegde Reglement van 1750. nooit door het Lichaam der Burgery in Gilden en Compagnien is aangenomen en bekragtigt, en dus zoude kunnen gezegd worden tot heden van geen verbindende kragt voor de Burgery geweest te zyn.

Dat het daar en boven ook voor eene notoire misvattinge moet worden aangemerkt, dat den Burger-eed, inhoudende, *dat hy den Furstendom Gelre en Graafschap Zutphen trouw en gehold zyn zal*, teffens zoude insluiten eene Observantie van het Reglement van 1750. alzo dien eed lang voor dat Reglement en dat van 1675. geëxteert heeft, en ook geene ampliatoire Resolutie daar omtrent bekend of te vinden is.

Uit al het welke dan de Requestreerende Burgers mogen besluiten, dat gez. laatste Articul van het Reglement op de Regeering van 1750, als op zig zelfs onbestaanbaar zynde, van dien aart en natuur is, dat zy met het grootste recht mogen zeggen, *het aangetogene Reglement van 1750. in allen deelen niet voor wettig te kunnen houden.*

Blyvende evenwel de Burgery altoos in de welmeenendste sentimenten, en durven de Ondergete-

te.

tekende verzekeren, dat zy alle met zodanige Vaderlandslievende gevoelens bezielt zyn, dat zy de wettige, dat is de waare constitutioneele forme van Regeering, gegrond op 's Volks welzyn, duurgekogte Vryheid en Privilegien, te gelyk met het Erfstadhouderschap, het Doorluchtig Huis van *Oranje* opgedragen, steeds met goed en bloed zullen helpen maintineeren, verdeedigen en handhaven.

ZUTPHEN. *Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden.*

Waarom zy ook vertrouwen, en zich van de æquiteit van den Heere Erfstadhouder billyk overreed houden, dat aan zyde van Hoogstdenzelven verzekerende blyken zullen gegeven worden, om de goede Burgery en Ingezetenen by hunne oude Voorrechten en Privilegien met al deszelfs gezag en vermogen, te zullen helpen maintineeren, en dat Hoogstdenzelven by het geene hem door het Reglement op de Regeeringe wettig is overgegeven, daar aan geene alteratie zal toebrengen, maar al het geene daar by is gestatueert, heilig in observantie houden, met overlatinge van al dat geene, 't welk daar by niet nominatim aan Hoogstdenzelven gedemandeert is, ter beschikkinge van die geene, welke daar toe van ouds berechtigt zyn geweest.

De Ondergetekende dan het gunt voorsz. genoeg achtende, om de Burgery, van die door Hun Wel Ed. Groot Achtb. aan hun te last gelegde enorme misdaad volledig te Justificeeren, kunnen niet voorby al verders omtrent de derde reflectie by de Resolutie voorkomende aan te merken.

Dat het hun inwendig grieft, dat Haar Wel Edele Groot Achtbaare almede voor een reden opgeven, waarom dezelve niet met U Edele en Eerzame over de Poincten by 't Adres voorkomende in een Commissoriaal konden treden;

Dat zy Requesteranten Hun Wel Edele Groot Achtbare zouden gefletrisseert hebben, door hunne rondborstige uitdrukkinge, ten opzichte van de Resolutien-boeken, Protocollen en Papieren aan

ZUTPHEN. U Edele en Eerz. Collegie in den Jare 1717 ontnomen.

Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden

Zy verklaren by dezen openhartig, dat zy door die der Requeste gebezigde woorden niets minder dan eenige fletrisfure aan de tegenwoordige Heeren Leden van de Magistraat beöogd hebben, gelyk ook zelfs de presumtie van een dergelyk kwaadaartig dessein niet ligt by iemand zal opkomen.

Edog zy hebben als eene overbekende waarheid geaccepteert, dat de toenmalige Heeren van de Magistraat (het zy met eerbied gezegd), het Collegie der Gemeenslieden des tyds behandelt hebben, op eene wyze, die zekerlyk ongehoort en zeer illegiaal is.

Het is immers eene Constante overleveringe, dat de Resolutien-boeken, Protocollen en Papieren van U Edele en Eerz. Collegie niet zyn weggenomen van het huis van den Scriba *Maas*, maar wel uit der Gemeenslieden Cantzellary.

Het geen ook by zeker Request aan Zyne Doorlugtige Hoogheid *Willem de Vierde* Glor. Gedagt. in den Jare 1748. uit naam van de geheele Burgery overgegeven, in het tweede point voorkomt; waar by gezegt word, *dat de Papieren den Gemeentsluiden zyn ontvreemd en wel door Gerechtsdienaaren afgenomen.*

Met hoedanige positie doch ter dier tyd niemand by zyne Doorluchtige Hoogheid zoude hebben durven voor den dag komen, zo niet ieder een in deze Stad daar van bewust en overtuigd was geweest.

En dit word ten hoogsten waarschynelyk, als men in consideratie neemt, dat geen Scriba zo veele Resolutie-boeken en Protocollen aan zyn huis kon, veel min mogt hebben, als blykbaar is, dat U Edele en Eerzame Collegie in eigendom hebben bezeten, dewyl dat Collegie van aloude tyden geëxisteert hebbende, zeer zeker haare boeken moet hebben gehad, waar zy niet zo als tegen-

genwoordig alleenlyk de boetens der absente leden hebben behoeven aan te tekenen, maar waarin de gewigtigste zaken, waar over zy met de Magistraat delibereerden, genoteerd wierden.

ZUTPHEN.

Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden.

En gesupponeert eens voor een moment, dat de Resolutieboeken aan het huis van den Scriba *Maas* waren gevonden, zoude dan de Burgery evenwel niet met het grootste recht kunnen zeggen, dat het Collegie der Gemeenslieden destyds niet legaal behandeld is?

De beantwoordinge dezer vraag laten de Ondergetekende aan U Edele Eerzame over, in volkomen fiducie, dat U Edele en Eerz. niet in gebreken zullen blyven, de affirmative van dien te beweeren en ten duidelykften te betoogen.

En hier mede overgaande tot de vierde reflexie by de dukglte. Resolutie voorkomende, zo vermeenen de Ondergetekende, voorbehoudens allen verschuldigden eerbied, te mogen zeggen, dat het argument door Hun Wel Ed. Gr. Achtb. uit eene en andere allegatie van het Reglement of Conventie van den Jaare 1705. ter Requeste voorkomende, getrokken, nooit kan worden goedgemaakt.

Want hoe is het te supponeren, dat de Burgery de Constitutie van Regeering, by dat Reglement bepaald, wederom zouden willen invoeren; en te gelyker tyd ten sterksten insteren, op de exacte navevinge van het Reglement van 1750, gelyk zy by hun Adres op differente plaatzen gedaan hebben:

Dit zoude immers de ongerymdheid zelve zyn.

Daar de Regeeringsform by het eerste Reglement gereguleert by het laatstgen. verandert, en de bestellinge daar van aan den Heere Erfstadhouder is opgedragen, welks stricte observantie de Burgery vordert, zo kan immers gez. Burgery niet meer prætenderen, dat het eerstgen. Reglement ten opzigte van de Regeeringsform, word nageleefd en agtervolgt.

Trouwens, dat dit de intentie der Requestranten niet is, word buiten alle contradictie gesteld

ZUT-PHEN. door derzelver rondborstig declaratoir hier vorens met meerderen vermeld.

Nader adres der Burgery aan de Gemeenslieden. Invoegen dan de sustenue der Requestranten ten aanzien van dat Reglement van 1705. niet verder kan getrokken worden, als dat den inhoud van het hetzelve voor zo verre niet door het thans vigerend Regeerings-Reglement van 1750 geabrogeert of verandert, en voor zo verre het zelve op privilegien, willekeuren, of wel hergebragte gewoonten gegrond is, effect moet sorteeren.

En in dien zin, met uitsluitinge NB. van alzulke Articulen, welke de form van Regeeringe betreffen, vernemen de Ondergetekende, dat gez. Reglement van 1705. niet kan of behoeft gereïntroduceert te worden, maar in tegendeel moet worden gerekend tot heden toe in observantie gebleven te zyn.

De Ondergetekende dan in qualiteit als boven, zig zelve en hunne Committenten door het gunt voorsz. van alle zodanige misdadige oogmerken, als hun by Resolutie van de Wel Ed. Gr. Achtb. Magistraat van den 24 April jongstleden zo onverdiend worden te last gelegd, als mede van het disrespect, waaraan zy zig jegens Hun Wel Ed. Gr. Achtb., welke zy als het eerste Lid hunner Regeeringe steeds den verschuldigden eerbied hopen toe te dragen, zouden hebben schuldig gemaakt, volkomen gejustificeert en gezuiverd houdende, verlaten zig voor 't overige met alle tranquiliteit op den loffelyken yver en vigilantie van U Edele en Eerzaame, ter handhavinge hunner rechtvaardige en geenzints extravageerende eisschen, in die billyke verwagtinge, dat, gelyk U Wel Ed. en Eerz. daar van reeds aan de goede Burgery zo aangenaame en bemoedigende blyken hebben gegeven, U Edele en Eerzaame daar in met alle standvastigheid volharden en de Burgery binnen kort door eclatante preuves, zo wel van U Ed. en Eerzaame activiteit, als welmeenende intentie tot herstel van Stadsrechten en Privilegien en redres van bezwaren

en

en misbruiken overtuigen zullen, en dat zulks dan ook van dat gewenschte effect zal bevonden worden, dat de goede Burgery zig eerlang over de vervullinge van hunne rechtmatige verlangens en begeertens zal kunnen verblyden. ZUTPHEN.

(was getekend)

D. Reynders, *H. ter Hall*, *M. P. Hisfink*, *W. Weimers*, *J. J. van der Meulen*, *B. van Hasselt*, *L. T. de Roller*, *W. H. Hoffman*, *A. W. Willinck*, *J. Lulofs*, *T. H. van Essen*, *J. L. Hasebroek*.

Wy zagen hier den 2 dezer eenen geweldigen brand op de Veluwe, en meenden, dat een of ander dorp geheel door de vlammen vernield wierdt; maar naderhand vernamen wy, dat de drooge Heide. door welk toeval weet men niet, op verscheidene plaatsen in brand was geraakt, en een zeer groote streek tot op een uur van Hattem was verteerd, dewyl op veele plaatsen de gewoone afgraavingen het vuur niet konden sluiten: een ongeval, dat in veele oorden allerverschrikkelykst was om te aanschouwen. Den 5den vernam men, dat een onweder, op den 3 dezer, verzeld van een geweldigen wind en hagel, groote verwoestingen hadt aangeregt, van Vilvorden af tot Aalten in de Graafschap, waar een menigte huizen en meer dan duizend boomen waren omgewaaid, of uit den grond gerukt. Den 7, 's morgens, viel 'er een allerzwaarste donderslag in deze Stad, die egter geen nadeel deedt;

 al-

ZUTPHEN. alleen liet dezelve naby het kruis van de Nieuwe Stads Kerk-Tooren een dikken rook agter. Kort daarna wierdt een huis onder Gorfel door het onweder geraakt en verteerd. Wy vernemen ook van Doesburg, dat de afleider, aan den hoogen Stads toren gemaakt, reeds een goed uitwerkzel gedaan heeft. Aan verscheidene aanzenlyke huizen buiten deze Stad heeft men mede zulke afleiders toegesteld, en zommiger punten heeft men reeds 's avonds, ten blyke van goede werking, als in vuur zien staan.

ARNHEM.

De roode loop of persloop, heeft zo hier in deze Stad, als te Nymegen en op andere plaatsen, sterk gewoed. Deze plaag blyft nog aanhouden; egter worden nog veelen van dezelve hersteld, maar komen langzaam weder tot voorige gezondheid en kragten.

Behalven deze bezoeking, heeft nog eene andere niet min gedugte, plaats gehad; namelyk eene sterke beweging van opschudding; waar van wy het verslag volgends de geloofwaardigste berigten zullen mededeelen.

Deze opschudding heeft zynen eersten oorsprong in den aanleg van een nieuw kerkhof buiten de stad; het welk daarom geschied was, omdat het oude kerkhof in de stad by de groote Kerk door den Magistraat aan eenen ryken Jood, *Meyer* genaamd, die by de groote kerk een pragtig huis gebouwd hadt, en dat kerkhof tot een voorplyn, of ge-

gedeelte van zyn voorplyn voor zyn huis behoefde, was afgestaan, en overgegeven. De vermoedens, het zy met of zonder grond, zyn verspreid, dat die afstand voornamelyk bewerkt was door een voornaam regeeringspersoon, die veel geld aan dien ryken Jood schuldig was. Den 2 Augustus 1782. deeden de Heeren van de regeering by eene Publicatie, die met eenparige stemmen der aanwezende leden genomen was, afkondigen: dat de Magistraat de Ingezetenen aanmaande, om zig van de nieuwe begraafplaats, buiten de Stad daartoe aangelegd, en met eene behoorlyke muur omringd, tot berging der lyken te bedienen, en wyders dat de lyken der Diakonie doden, aan de thans heerschende ziekte van de Roodeloop gestorven, aldaar insgelyks zoude worden begraven, ten einde, was het mogelyk, onder Gods zegen verdere besmetting in de Stad voor te komen. Zie hier dat besluit zelven. ARNHEM.

Extract uit het Publicatieboek der Stad Arnhem.

Burgemeesteren, Scheepenen en Raad der Stad Arnhem, met leedweesen bevindende, dat de thans alhier grasserende ziekte van Roode Loop dagelyks vermeerdert, en niets onbeproeft zoekende te laaten, het welk onder Gods Zeegen zoude kunnen dienstbaar weezen, om de besmettinge van dien, zoo veel doenlyk, voor te komen, vervolgens in aanmerkinge genomen zynde, hoe nadeelig ten dezen opzigte de Lugt van de doode Lyken aan zodaane ziekte overleeden, inzonderheid by de tee-

 gens-

ARNHEM. genswoordige hitte, geoordeelt word, hebben na gehoudene deliberatie goedgevonden te bepaalen, en te ordonneeren, zoo als geschied mits dezen, dat voorschreeve Lyken ten spoedigsten met alle de aanhebbende Kleederen zullen moeten worden gekist, voorts binnen vier en twintig uuren, of na omstandigheid ten langsten binnen twee maal vier en twintig uuren, ter aarde besteld zullen worden; Zoo als ook wyders Haar Wel Edele Groot Achtbaare geconsidereert hebbende, de noodzaakelykheid van alle mogelyke voorzieninge, ten einde de Lugt door het begraaven van al te veel Lyken in de Kerken, als meede op het St. Jans Kerkhof niet werde geinfecteert, hebben goedgevonden by dezen aan een iegelyk te adverteeren, dat het Kerkhof of wel de begraafplaats, welke met een heilzaam oogmerk van Stadsweegen, buiten de Velperpoort tusschen de hooven aldaar aangelegt, en thans volkomen gereed en in behoorlyke staat is, door de Ingezeetenen van deze Stad van nu af aan zal kunnen gebruikt worden, om aldaar hunne naabestaande, welke niet alleen in de tegenswoordige tyd, maar ook in het vervolg overlyden, ter begravenis te besorgen.

Besl. om de lyken op een buiten-kerkhof te begraven.

En dat Haar Wel Edele Groot Achtbaare, wel verre, dat dezelve als een plaats van minder considerație zoude willen aangezien hebben, of dat zulks tot eenige decline van de overleedene of derzelver vrienden verstrekken zoude, in teegendeel zulks by dezen als pryswaardig nuttig en dienstig recommandeeren, en te gelyk declareeren van die geene, welke daar van gebruik maaken, te zullen beschouwen als uit een principe van liefde tot het algemeene best van de Stad, werkzaam geweest te zyn.

En mitsdien dezelve tegens alle onvermoedelyke onaangenaame gevolgen, welke dieswegens mogten worden gevreest, in de Protectie van Haar Wel Edele Groot Achtbaare te neemen.

Alles onder voorbehoud van zodaane nadere maat-

maatregulen, als Haar Wel Edele Groot Achtbaare in de tegenswoordige bekommerlyke tyds omstandigheden verder noodzaakelyk mogten oordeelen.

ARNHEM.

Best. om de lyken op een buiten-kerkhof te begraven.

Terwyl immiddels Haar Wel Edele Groot Achtbaare, uit hoofde van diezelve consideratie, als mede ter zaake op St. Jans Kerkhof weinig plaats voor Lyken meer overig is, hebben vastgesteld en bepaald, zoo als geschied mits dezen, dat van nu voortaan die geene, welke van de Diaconie zyn onderſteund geworden en komen te overlyden, op de vooraangetogene begraafplaats ter aarde zullen worden besteld.

(*Onder ſtond*)

Gepubliceert den 2 Aug. 1783.

(was getekend)

A. VAN RAAY.

(*Lager ſtond*)

Pro Vero Extractu.

(was getekend)

BERN. JOH. HOFF, *Secret.*

De afkondiging van dit besluit verwekte terstond eenig gemor onder zommigen der Ingezetenen, die het oude kerkhof by de groote kerk wilden hersteld hebben; welk gemor egter spoedig gestilt werdt. De Gemeente eene Vergadering belegd hebbende, gaf aan den Heer voorzittende Burgemeester te kennen, dat zy, schoon niet uit eigene beweging, maar op sterke aandoening van driftige

ARN-HEM. tige Lieden, en zonder zulks goed te keuren, moesten aandringen op de intrekking van voorsz. Resolutie; dat zy egter het Gemeen verder zou zien in rust te houden; maar dat men vreesde, dat deze nieuwe Ordonnantie nadeelige gevolgen zou kunnen hebben. Onderwyl schynt de bovengem. Publicatie alleen een bevel te vervatten nopens de Diakonie-Doden; en omtrend de overige Ingezetenen alleen eene opwekking, en aanrading, zonder bevel.

Hier op gebeurde het, dat Saturdag den 2 dezer, eene vrouw, wier man Sergeant van de Krygsbezetting was, moest begraven worden. De bevelhebber van de krygsbezetting, Collonel *Quaadt*, gaf, met voorkennis der regeering, aanstonds last, om het lyk van die Vrouw, des avonds ten agt uure op het Nieuwe Kerkhof ter aarde te bestellen; terwyl intusschen de Gemeente by aanhoudenheid verzogt, *dat de Publicatie mogt worden ingetrokken;* doch te vergeefs, alzo de Magistraat meende reden te hebben van zulks te weigeren. Dog hier op de opschuddingen toegenomen zynde, kwam de gansche krygsbezetting in de wapenen, en het Stadhuis werd door de zelven, zo wel Paardevolk als Voetvolk, bezet, en dezen gelast met scherp te laden, het geen eene algemeene ontroering te weeg bragt. Veelen oordeelden, dat het den Burgeren en geenzints den Militairen toekwam om de Overheid te beschermen. Dan de Krygsraad der Burgery dezer Stad, hierover geraadpleegd hebbende, be-

besloot, aan de Heeren van den Magistraat den dienst der Burgery aan te bieden, en te verzoeken, *dat dezen de Militairen mogten aflossen, en zelven Hun Wel Ed. Gr. Aobtb. bewaren;* welke aanbieding door den Magistraat wierd aangenomen. AMSTERDAM.

Het eerste Vaandel Burgeren kwam hierop ten vyf uuren in volle orde aantrekken; terwyl de vyf overigen zig intusschen gereed hielden, om af te wagten, of de Militairen hunnen post gewillig verlaten zouden. Dog zo dra de Militairen dit Burger-Vaandel in het oog kregen, bewezen zy hetzelve alle eere, gaven hunnen post goedwillig over, en wierden beleefdelyk bedankt, waarna zy terstond aftrokken. Maar zie wat daarop gebeurde. De Bevelhebber van 't krygsvolk gaf Zondag avond, den 3 dezer, bevel, om het gemelde lyk van die Sergeants Vrouw, door gewapend krygsvolk vergezeld, buiten op het kerkhof te begraven, 't welk dan ook geschiedde. Hy liet toen het graf den ganschen nagt tot voor te komen, dat men het lyk niet daar uit zou haalen. bewaren, om dus den volgenden middag toe

's Nagts van Zondag op Maandag werden 'er door het Gemeen veele baldadigheden en buitensporigheden bedreven, en by verscheidene leden van den Magistraat de glazen ingeslagen. Het welk by de meerderheid der regeering zo groot eene indruk maakte, dat men besloot om de Publicatie van den 2 Augustus in te trekken. *Zie* hier dat besluit zelven.

ARNHEM. *Extract uit het Publicatie-Boek der Stad Arnhem.*

Intrekking van Publ. van 2 Aug. Burgemeesteren Scheepenen en Raad der Stad Arnhem hebben na gehoudene deliberatie goedgevonden, om dat gedeelte van derzelver Publicatie van den 2 dezes, waar by is vastgesteld, dat de Lyken der Diaconie-dooden op de begraafplaats buiten de Velper poort ter aarde zouden worden besteld, om redenen in te trekken, zo als zulks geschied mits dezen; Wordende daar van tot een ieders narigt by dezen kennis gegeeven.

Gepubliceert den 4 Augustus 1783.

(*was getekend*)

A. VAN RAAY.

Pro vero extractu.

BERN. JOH. HOFF.

Secretaris.

Dit voldeedt egter het Gemeen niet, het welk naar mate men het toegeeft, haare eisschen vergroot, en wel ras waant zelve te mogen den baas speelen. Dus ging een geheele hoop Volks dien Maandag middag naar buiten, rukte de yzeren hekkens van 't Nieuwe Kerkhof open, haalde het Lyk weder uit het graf, en droeg het onder een geduurig hoezee de Stad rond, tot voor het huis van den Commandant of Bevelhebber. Alle de klokken wierden midlerwyl geluid, en het Lyk vervolgens in de St. Jans Kerk op nieuw begraven.

Na deze verrigting, ging een talryke schaar

schaar, meest uit jongens en vrouwlieden bestaande, weder naar het Buiten kerkhof, ramyde de muuren daar van omverre, en droeg de yzeren hekken, die al vry zwaar waren, de Stad in, leidde die voor de deur van den voorn. Jood neder, en liep vervolgends aan de huizen geld vragen voor deze dappere verrigtingen. ARNHEM.

Het Gemeen was nog tegen de krygsbezetting verbitterd, om het weigeren van de krygsgroet by het uittrekken der Burgery om af te vuuren.

Onderwyl heeft het Gemeen zeer veele baldadigheden uitgerigt, en Sondag avond by den Plaats Majoor *Zwart* de glazen ingeslagen en ook de houten raamen uitgerukt.

Dingsdag den 5 was er wederom nieuwe opschudding. Het gerugt hadt zig verspreid, dat bevel gegeven was aan het krygsvolk te Nymegen, om naar Arnhem te trekken, ten einde daar de muitery te beteugelen. Hier op begaf zig de Heer *Bekking*, met eenige andere tot den voorzittende Burgemeester *van Hamel*, ten huize van den Burgemeester *Pronk*, en vroeg of die Heeren iets wisten van den komst van krygsvolk van Nymegen. Deze Heeren verklaard hebbende, niets daar van te weeten, was men evenwel nog niet volkomen gerust. De Kapteins der Schutteryen vergaderden, en zonden, met voorkennis der meerderheid van de Magistraat, hunne manschappen naar den Rhynbrugge en de Veeren, om daar post te vatten, terwyl men alle ponten en booten aan

deze

ARNHEM. deze zyde deedt leggen en de schipbrug deedt afbreeken. Echter is by de uitkomst gebleken, dat de vrees voor krygsvolk van Nymege ydel en ongegrond is geweest. Verders hebben deze opschuddingen, die zommigen meenen, dat zouden aangestookt zyn geweest, geen verdere gevolgen gehad, als dat de twee Burgemeesteren *Pronk*, en *Schimmelpenning van der Oye*, hun ontslag verzogt, en bekomen hebben: ook hebben nog eenige andere Burgemeesteren zoodanig ontslag verzogt, maar zyn egter naderhand overreed geworden, om hunne posten te blyven bekleden. Dog schoon het oproer eenigzints bedaard is, zyn egter de geschillen tusschen de Burgery en de Regeering niet weggenomen, gelyk uit het vervolg zal blyken. De Regeering heeft aan den Erfstadhouder een verslag gezonden wegens dit voorgevallene. Wy hadden wel gewenscht dit te kunnen bekomen, omdat uit zo een egt stuk het naaukeurigste en zekerste, van het voorgevallen zoude hebben kunnen blyken. Daar wy dit missen, kunnen wy egter niet nalaten twee Protesten of Aantekeningen van den Heer Burgemeester *H. Brantsen* mede te deelen. Het eerste is voornamenlyk ingerigt tegen de bovengemelde Intrekking van de Publicatie van den 2 Augustus 1783. Het ander tegen het verslag van het voorgevallene, door de Regeering aan zyne Hoogheid gedaan. De eerste aantekening is van dezen inhoud:

De Heer Medeschepen *H. Brantsen* vind zig, ingevolge zyne gedane reserve, met opsigt tot het in-

intrekken van de Resolutie van den 2 Aug. deses jaars, met den aankleven van dien, verpligt, om voor zyne aantekening in het Commissie en Politieboek deser Stad, tot zyn eventueele decharge en narigt voor de posteriteit by deeze te doen insereren; Dat, wanneer by Publicatie van den Luyve op Saturdag den 2 Aug. deses jaars, uit kragt van een Resolutie by de præsente leden van de Magistraat eenparig genomen, was afgekondigt, dat de Magistraat alle Ingesetenen exhorteerde, om zig van de nieuwe begraafplaats buiten de Stad daartoe aangelegd, en met een behoorlyke muur omringt, tot berging der lyken te bedienen, en daar by wyders bepaald was en geordonneert, dat de lyken der Diaconie dooden, aan de thans grasseerende ziekte van de rodeloop gestorven, aldaar insgelyks zouden worden begraven, ten einde, om, was het mogelyk, onder Gods zegen verdere besmetting in de Stad voor te komen, en dat het zelve tot gevolg hadde gehad, dat niet alleen een menigte onbesonne volk zig hadde kunnen onderwinden, om daar over haar misnoegen te betonen, en zig daar tegens te verzetten, maar dat ook zelfs de gezwooren Gemeente hadde kunnen goedvinden, hoewel onder eene protestatie, dat zulks niet kwam te geschieden uit eige beweging, maar op sterke instigatie van driftige lieden, waar aan nogtans niet hadde behoren te defereren, en zonder dat daar aan de goedkeuring konde of wilde geven, om te insteeren op de intrekking der voorschr. Resolutie, hy ondergeschr. vermeent heeft, by de deliberatie over dit poinct, by die eenmaal op goede gronden, en om wettige en heilzame redenen na eene rype en bedaarde overweginge genomene Resolutie te moeten persisteeren en geensints te kunnen overgaan om, tot het buiten effect stellen van dien, door zyn stem te accedeeren: eensdeels, om dat zig by zig zelfs overtuigt moest houden, dat de Magistraat tot het nemen van die Resolutie niet

ARNHEM.

Protest van den Burgemr. H. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

ARNHEM.

Protest van den Burgemr. H. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

niet anders was overgegaan, dan uit goede en zuivere insigten om het welwezen van de Stad en deszelfs goede Borgeren en Ingezetenen te bevorderen en dezelve voor verdere en grotere onheilen, die uit het begraven van besmettelyke lyken binnen de Stads muuren noodwendig by voortduring der grasserende ziekte moesten profiueren, zo veel mogelyk en de menschelyke voorsigtigheid kwam toe te laten en aan te raden, te bevryden, zonder dat de daarby gemaakte bepalinge omtrent de lyken der Diaconie armen, eenige gegronde reden tot misnoegen zoude kunnen aan de hand geven; geconsidereert, de Magistraat van alle welmenende Burgers en regtgeaarde Ingezetenen niet anders hebbende kunnen verwagten, dan dat die uit zig zelfs overtuigt, zoo wel van de goede oogmerken van de Magistraat als van de nuttigheid van de zaak zelfs, zeer genegen zoude worden bevonden, om tot haar eigen behoud en tot welzyn van haare huisgesinnen en medemenschen, zoo veel in haar vermogen was, mede te werken, door gebruik te maken van de gelegenheid, die haar op zoo een zagte en discrete wyze door haare Overigheid aan de hand wierd gegeven, om de lyke van die genen, welke haar aangingen, op een behoorlyke plaats buiten de Stad, waar van geen besmetting te vreezen was, te doen begraven, dus niet nodig hadde geoordeelt om daar toe een uitdrukkelyke ordre van alle Borgeren en Ingezetenen in 't generaal te geven, maar vermeent hadde ten opsigte van deselve zig te kunnen en te mogen vergenoegen met een bloote, dog welmenende, exhortatie, die de voorschr. billyke verwagting allesints moest justificeeren, daar nogtans ten opsigte van de Diaconie armen, welke niet van haar zelfs of van haare vrienden, welke kwamen na te laten, kwamen te dependeren, nog van wiens keuze het mitsdien konde afhangen, waar en op wat wyze zouden moeten worden begraven, maar die aan het opsigt van de armenbe-

besorgers, waren gesubordineert, waar omtrent niemand, zoo den ondergeschr. vertrouwt, de superdirectie aan de Magistraat zal contesteeren en aan welke oversulks de finale bepalinge van de begraafplaats voor zulke personen, die by haar leven van 't publicq zyn onderhouden, en op wiens kosten na haar dood ter aarde worden besteld, competeert, gelyk ook niet alleen in alle of de meeste steden daar een goede Politie regeert, tot derselver begraving bysondere plaatsen zyn geassigneert, maar ook altyd te voren zoodane onderscheid tusschen zulke van de armen onderhouden wordende personen en andere ingezetenen, hier ter stede heeft plaats gehad, als zynde de eerstgemelde op de Kerkhoven binnen de Stad en wel op een byzonder uur en op een byzondere wyze als andere persoonen begraven geworden, en daar en tegens aan de laatste de vrye faculteit gelaten, om hare lyken te kunnen begraven, daar en op zoo een wyze als zy zouden mogen goedvinden, invoegen, dat hier omtrent zelfs door het nemen der voorschr. Resolutie geen de minste nieuwigheid, die eenig beswaar voor de Ingezetenen konde importeren, was geintroduceert, hoe wel ook, al was 't zelfs, dat de Magistraat zig tot het stellen en bepalen van eenige ongewoone ordres en præcautien in zulke bekommerlyke omstandigheden van eene woedende besmettelyke ziekte genoodzaakt hadde gesien, dit nooit konde wettigen een onderneming van brave en getrouwe Borgeren en Ingezetenen om sig daar tegens aan te kanten, maar veel eer deselve behoorde aantezetten, om de goede voorzorge van haare wettige Overheid tot welwezen van hare Ingezetenen met dankbaarheid te erkennen, en daar in met alle gehoorzaamheid en een gewillige onderwerping te berusten.

ARNHEM.

Protest van den Burgemr. H. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

En anderdeels, om dat, gelyk na het begrip van den ondergesch. een cordate Regeering nooit in hare handelingen behoort te fluctueeren, nog van 't geen eens na rype en serieuse deliberatie om goede

de

ARN-HEM. *Protest van den Burgemr.* H. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

de en wettige redenen heeft geresolveert, ligtelyk af te gaan, veel min sig door hare Onderdanen de wet te laten voorschryven, en sig of door bedreigingen te laten intimideren, of door geweldadige ondernemingen te laten dwingen, alsoo ook te minder reden sig alhier kwam voor te doen, om van de genomene Resolutie af te gaan, en die buiten effect te stellen, daar zulks door een tomeloze menigte van volk buiten twyffel, door kwalyk geïntentioneerde lieden onder andere bedoelingen, gelyk de ondervinding van agteren niet dan te zeer heeft doen zien, daar toe aangemoedigt en gesouteneert, wierd gevordert, en men het onbetamelyke middel van geweld zogt in te voeren, om de Magistraat daar toe te noodzaken, maar integendeel 't zelve na 't oordeel van de ondergesch., te meer tot een motief voor de Magistraat hadde behoren te verstrekken, om sig by haar wettig gezag en auctoriteit te maintineren, en daar van tot beteugelinge van zulke licentieuse behandelinge en ondernemingen gebruik te maken, en de nodige middelen by de hand te nemen en dadelyk te emploieeren, wel verstaande nogtans, dat den ondergesch. geen andere middelen in deeze heeft beoogt, dan die de wetten deeser Landen kwamen voor te schryven, en welk hy voor sig vermeende, dat niet alleen geoorlooft waren, maar ook zelfs ieder Regent, tot 't gebruik van dien, tot handhaving van 't wettige gezag aan zoo een Regent toevertrouwt, kwame te verpligten, latende den ondergesch. na dit zyn begrip omtrent die wetten heeft gedeclareert, aan zyne medeleden gaarne over, om hare contrarie begrippen daar en zoo 't behoord te justificeeren, zonder dat hem ter contraire hebben kunnen moveren, gewilde exempelen van intrekking van vorige Resolutien tot voorkoming van meerdere disorders, terwyl, indien met voorbeelden zoo een quæstie konde worden uitgemaakt, het aan de zoodanige niet zoude manqueeren, welke aantoonden, dat in vorige tyden,

by

by zoortgelyke bewegingen om de Overigheid tot 't intrekken van een Resolutie te willen dwingen of verpligten in deese Provincie, en zelfs in deese Stad gebruik van zoodanige middelen met goed succes is gemaakt, maar zoude ook in alle gevallen nooit zulke exempelen in 't tegenswoordige geval eenige reflexie kunnen meriteeren, zoo lang niet te gelyk bewesen en aangetoond wierde, dat de Magistraat als doe sig bevond in 't geval, van voorzien te zyn geweest van die middelen, en dat 't van hare wil alleen hadde gedependeert, om die te kunnen gebruiken, hoedanig een voorbeeld de ondergesch. ter goeder trouwe moet bekennen aan hem ten eenemaal onbekend te zyn.

ARNHEM.

Protest van den Burgemr. H. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

Gelyk ook even weinig by den ondergesch. in eenige aanmerking heeft kunnen komen, of eenige de minste alteratie in zyn sentiment heeft kunnen te weeg brengen, een voorgewende vreeze voor de bloedige gevolgen, wanneer men mogt resolveren emplooi van zoodanige middelen, als de wetten aan de hand geven, te maken, en dus geweld met geweld te keren, zoo als des daags te voren was goedgevonden, aangezien al wederom de ondervinding van vorige tyden bysonder binnen deese Stad heeft geleerd, hoe weinige geweldadige oppositie van wegen het gemeene volk te wagten is, zoo ras 't zelve ondervind, dat het by de Regeeringe ernst is, om haar door kragtdadige middelen tegen te gaan, en tot reden te brengen, en hoe ras 't zelve als dan weet te pliëeren en voor 't wettig gezag en overmagt te bukken.

Zulks dat den ondergesch. vermeent heeft, sig verzekert te mogen houden, dat, wanneer de Magistraat had geresolveerd, om haare Resolutie op een cordate wyze te blyven maintineeren, en zulks met de daad had betoont, men ras van zyn voornemen zoude hebben afgezien, en het uiterste niet zoude hebben afgewagt, hoe zeer men ook een ophef en uiterlyke vertoning van moed en versaagtheid kwam te maken.

AARN-HEM. *Protest van den Burgemr.* H. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

Behalven dat, al was dit al tegens verwagting anders uitgevallen, en dat het zelve aan veele Ingezetenen het leven mogt hebben gekost, dit nooit ter verantwoordinge van de Magistraat zoude hebben gestaan, maar alleen van die geene, die door hare ongepermitteerde en strafbare oppositie daar toe occasie hadde gegeven, en zulks nooit, na 't begrip van den ondergesch. een motief voor de Magistraat konde of behoorde uit te leveren, om sig alleen tot voorkominge van zoodane gevolgen te laten dwingen, tot het intrekken van eene heilzame en wettig genomene Resolutie, dewyl, wanneer dit principe by een Regeering zoude mogen of moeten geadmitteert worden, daar van het noodzakelyk dog absurde gevolg dan altyd zoude moeten zyn, dat, wanneer 't volk maar mogte goedvinden middelen van geweld by de hand te nemen, om hare Overigheid te dwingen, die Overigheid, als dan, om hare Onderdanen niet te exponeeren, aan de gevolgen van geweldige tegenkantinge, niet zoude mogen geweld met geweld te keer te gaan, maar veel eer verpligt zoude zyn, om aan de sinnelykheid en 't goedvinden van hare onderdanen te moeten toegeven en voldoen, 't welk alle denkbeelden van een Overigheid zoude moeten doen verliesen, en nauwlyks meer dan de blote naam van Regeeringe zoude overlaten.

Dat de ondergesch., om al 't gunt voorsch. van de edelmoedigheid en cordaatheid van ses van zyne medeleden, dewelke op die tyd de meerderheid van 't Collegie van de Magistraat hebben uitgemaakt, niet hadde kunnen nog mogen verwagten, dat, na dat zy nog daags te voren hadden geconcurreert, om 't gezag en auctoriteit van de Magistraat te helpen maintineeren, als doe een gebrek van aanhoudende fermeteit zoo zeer by haar de overhand zoude hebben genomen, dat zouden hebben kunnen resolveeren, om tegen het sentiment en protestatie van de Heer medescheepen *Schimmelpenninck van der Oye* en den ondergesch., de

de genomene Resolutie en uit hoofde van dien gedane Publicatie, die eenmaal gearresteert zynde geweest, ook, wat oppositie die mogt hebben ontmoet, effect hadde behooren te sorteren, weder in te trekken, veel min sig hadde kunnen voorstellen, dat dezelve ooit zoude hebben kunnen overgaan; om een zaak van dien aart, aangelegentheid en gevolgen, waar by d'eer, het respect, en de digniteit van de Magistraat zoo merkelyk voor 't oog van de geheele wereld wierd geschonden en verkort, en waar door zoo zeer gelegenheid wierd gegeven, om de Regeering deser Stad veragtelyk te maken, in weerwil en tegens d'opinie van twee præsente, en by de absentie van drie andere medeleden, tot conclusie te brengen, daar zoo eene demarche niet anders dan gevaarlyke uitwerkzelen voor de auctoriteit van de Magistraat konde na sig slepen, gelyk de ondergesch. niet zonder reden, wanneer zyn advys heeft uitgebragt, heeft geapprehendeert en voorzien, en de uitkomst dit ook wel ras heeft bevestigt, door dien men met de bewesene toegevendheid van de Magistraat, nog niet vergenoegt, al verder van deeze betoonde zwakheid heeft zoeken te profiteren, om de Regeering opentlyk te bespotten en met veragting van de Justitie eene daad te plegen, waar van nauwlyks een voorbeeld zal zyn te vinden, en waar van de late nakomelingschap nog zal gewagen, als zynde 't vervolgens gebeurt, dat het woedende en doldriftige graauw sig niet ontsien heeft, om eigener auctoriteit, het lyk van een des avonds te voren op de begraafplaats buiten de Stad, op ordre van den Commandant van 't Guarnisoen, en met voorkennisse en onderlinge communicatie van de Magistraat, begraven vrouwspersoon, zynde geweest de vrouw van een Militaire onderofficier, weder op te graven; en voorts, onaangesien het zelve vrouwspersoon mede aan de besmettelyke ziekte was overleden, en alle nodige præcautien tot voorkominge van verdere be-

ARNHEM.

Protest van den Burgemr. H. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

 smet-

ARN-HEM. *Protest van den Burgem. H. Brantsen tegen de intrekking enz.*

smettinge omtrent deszelfs begravinge waren in 't werk gestelt, het zelve lyk, na dat men eerst de brutaliteit hadde gehad, om de kist te openen, om te zien of het doode lichaam sig daar wel in bevond, door de voornaamste straten van de Stad, zonder dat de kist nog eens in den beginne met een dood laken is gedekt geweest, tot schrik en vreeze van de goede en vreedzame Ingezetenen rond te dragen, en voor verscheide huizen zoo digt ter neder te plaatsen, dat daar door niet alleen een meerdere en generale infectie in de Stad noodzakelyk moest worden veroorzaakt, maar dat ook zulks niet zonder reden mogelyk occasie heeft gegeven, dat zoo veele ongelukkige menschen, die aan deese Godtergende daad en ongehoorde moedwil geen deel hebben gehad, nog hebben willen hebben, zulks met het verlies van haar leven hebben moeten bekostigen, en om eindelyk, na dat men de violentie zoo verre had gepousseert, dat men zich had onderwonden, om de kerkdeuren met geweld te openen en de Stads klokken te luiden, het meergem. lyk in een deeser Stads kerken te begraven.

Dat men 't hier by nog niet heeft laten berusten, maar dat daar op immediaat is gevolgt, dat een menigte onbesonne volk, op eene nooitgehoorde wyze, in hare tomeloze licentie zo verre is voortgegaan, dat sig na buiten begeven, en aldaar niet alleen de muuren van het nieuw opgebouwde kerkhof gedemolieert, maar ook de yzere hekkens voor het zelve geplaatst zynde geweest, van daar met geweld genomen, en als in triumph na de Stad gebragt, door de voornaamste straten en wyken, terwyl eenige leeden van de Magistraat sig op 't Stadhuis vergadert bevonden, rond gedragen, en voor het huis van den Joods koopman Meyer nedergelegt heeft, en zig al verder niet ontsien, maar de onbeschaamde stoutmoedigheid gehad heeft, om daar na voor deese haare betoonde bravoure aan de huizen der aanzienlyk-

ste

ſte Inwoonderen, ja zelfs, van de leeden van de Regeering, geld tot beloninge te vragen, gelyk zommige niet geſchroomt hebben 't zelve aan haar te geven, en andere uit vreeze van gemolesteert of beledigt te zullen worden, zulks niet hebben durven weigeren.

AARNHEM. Protest van den Burgemr. H. Brantſen tegen de intrekking enz.

Dat ondertusſchen dit alles is geſchied en voorgevallen, zonder dat of aan den Commandant van 't Guarniſoen, dewelke zulke regtmatige redenen tot ongenoegen en doleances heeft gehad, dewyl niet anders was overgegaan, om de weg te banen tot het gebruik der voorſchr. begraafplaats, dan op ſterke verzekeringe van de Magiſtraat, dat de eenmaal gearreſteerde Reſolutie en gedane Publicatie haar volkomen effect zoude blyven gewinnen, en dewelke ſig over zulks door dit gebeurde zoo zeer beledigt moest agten, eenige ſatisfactie, onaangeſien de Magiſtraat de bewaringe van dit lyk, na dat het begraven was, voor hare rekening had genomen, is gegeven, of zonder dat men ſig in ſtaat heeft bevonden of ſig genegen heeft getoont, om een voldoend antwoord, veel min een convenable ſatisfactie te geven, aan 't Hoff Provinciaal, op de misſive door 't zelve, aan de Magiſtraat geſchreven, over de violatie van 't territoir deeſer Provintie, op 't Princenhoff binnen deeſe Stad, welke al mede ter gelegenheid van alle de voorſch. begane moedwilligheden en disordres, tot beſpotting van de hoge Regeering is gepleegt, en waar door de Hoogheid van den Lande door Borgeren en Ingezetenen deeſer Stad zoo zeer is gekwetst en beledigt geworden, en waar op de Magiſtraat heeft kunnen goedvinden, ſig tot een dilatoir andwoord, op prætext van de kortheid des tyds, zonder eenige nadere deliberatie daar over aan te leggen, te borneren, hebbende den ondergeſch. des te minder ſig kunnen conformeren, met het ſentiment van de meerderheid der leeden, om dat men van doe af aan zeer wel konde voorſien, zoo als ook by de uitkomst gebleken is, dat het

ARN-HEM. *Protest van den Burgemr. H. Brantsen tegen de intrekking enz.*

gevolg van zoo een toegevendheid zoude zyn, dat de Justitie ook niet werkzaam zoude worde gevonden, van op de daders, autheurs, aanvoerders of aanstokers van alle die bewegingen, waar aan niemand de qualiteit van oproerige zal kunnen weigeren, en verregaande baldadigheden te inqueren, en tegens de schuldige tot eén condigne straffe, en tot afschrik van anderen te procederen, maar dat dit alles door die geene, aan welke het officie Fiscaal is competerende, zoude worden nagelaten, en dus doende die van den gerigte zouden worden verhinderd, om Justitie, een van de voornaamste steunsels, waar op de vryheid en veiligheid van vreedzame Burgers en Ingezetenen in een Land of Stad is berustende, te kunnen oeffenen, daar de omstandigheden in dezen zoo gruwzaam aan een ieder moeten voorkomen, dat die aan den Hemel schreeuwen, en waar op het oog van de gansche Republicq gevestigd moet blyven, aan welk alles den ondergesch. geen deel meende te nemen, maar de verandwoording van al 't zelve aan die geene, welke zulks raakt, te moeten overlaten, gelyk ook al nog is doende.

Dat al verder het gevolg van dit alles is geweest, dat men zyne onbetamelyke vorderinge gedurende die tumultueuse bewegingen, hoe langer hoe verder heeft gepousseert, en sig niet heeft ontsien, om zelfs te eischen restitutie van het oude kerkhoff, zynde het tegenswoordige plein voor het huis van den borger Hopman en Mr. Metselaar van Kesteren, het welk zedert lange jaren in onbruik was geweest, en, na dat de Magistraat hadde goedgevonden aan dien eisch, schoon daar uit wederom niet anders dan het procureren van een meerdere besmetting in de Stad konde profflueren, te voldoen; sig heeft onderwonden, om voor dat de gewoone bekendmakinge by Publicatie daar van nog was gedaan, aanstonds sig in de actueele possessie van het zelve kerkhoff, door des avonds voor de Publicatie, het lyk van een insgelyks aan de

be-

besmettelyke ziekte overleden persoon aldaar te begraven; te stellen, en dus in alles na eige goedvinden willekeurig te handelen.

AANHEM.

Dat voorts den ondergesch. insgelyks niet van sig heeft kunnen verkrygen, om met stilzwygen te passeeren, eene demarche, waar toe de Magistraat geen zwarigheid heeft gemaakt, om buiten zyne kennis, toestemming en goedkeuring, gedurende diezelfde tyd van alle de voorsch. ontstane beweginge en disorders, over te gaan, en dewelke al mede niet anders dan een gevolg der te voren betoonde toegevendheid kan worden geconsidereert, bestaande in eene gestelde ordre op aanhouden van gecommitteerdens uit gezworen Gemeente en Burgerkrygsraad, om op een verspreid gerucht, dat er een Regiment Switsers in aantogt na deese Stad zoude wesen, des nachts de uitdryvers van de Rhynbrug te doen wegnemen, en aan zyde van de Stad te leggen; ten einde om daar door derzelver eventueele overkomst hinderlyk te maken en te beletten, eene demarche, die den ondergesch. vermeent van de uiterste consequentie en aangelegenheid te wezen, dewyl niet alleen daar door, op een indirecte wyze alle goede directie en oogmerke ten eenemaal zoude kunnen te leur gesteld worden, wanneer tot het een of ander einde ook zelfs in de tegenwoordige omstandigheden geraden mogt worden gevonden, tot voorkominge van nog groter onheilen, efficacieuser middelen in 't werk te moeten stellen; maar zulks ook op sig zelfs eene zeer bedenkelyke daad komt te importeren, aangesien het, na 't begrip van de ondergeschr. aan niemand, wie hy zy, in dit gemeenebest, veel min van eene Regeeringe van eene Stad in deze Provintie, kan geoordeelt worden, geoorlooft te zyn, of te bestamen om Troupes van den Staat, by d'Unie door het algemeene Bondgenootschap aangenomen, wanneer daar voor volgens de gewone ordres het patent is vertoont, te weren van derzelver inkomst

Protest van den Burgemr. H. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

ARN-HEM. dadelyk te beletten, zonder ſig ſchuldig te maken aan een ingreep in de Hoogheid van den Lande, en te gelyk aan een infractie in de hoge rechten van Zyne Doorl. Hoogheid, als Capitein Generaal van de Unie, om de Troepes van den Staat te kunnen doen marcheeren, werwaarts 't Hoogstdezelve behaagt, zonder dat daar aan eenige verhinderingen, om wat redenen of onder wat voorwendzelen zulks ook zoude mogen wezen, mogt worden toegebragt, terwyl ook boven dien zodane geſtelde ordres in dezen, hoe zeer het oogmerk daar van onbetamelyk was, na het oordeel van den ondergeſchr. meer kwamen te tenderen, om het gedrag van de Magiſtraat beſpottelyk te doen voorkomen, dan om eenig wezentlyk nut of effect te produceeren, nademaal het bekend zynde, dat geen Militie in 't Quartier, en dus in de Stad kan inmarcheeren, zonder dat alvorens het patent daar van aan het Collegie van de Heeren Gedeputeerden deezes Quartiers vertoont zy, dus het aan de Heer regeerende Burgemeester dezer Stad; als tegenswoordig een lid van 't zelve Collegie zynde, niet onbekend konde, of immers niet behoorde, te zyn, of er eenige Militie verwagt wierd, en zoo die niet wierd verwagt, als dan alle maatregelen daar tegens nutteloos en te vergeefsch moesten zyn.

Proteſt van den Burgemr. H. Brantſen tegen de intrekking enz.

Dat den ondergeſch. dus aan al 't gunt voorſch. met alle gevolgen en aankleven van dien, geen het minſte deel hebbende, en ſig daar aan ten eenemaal onſchuldig en onverandwoordelyk moetende houden, wel zoude hebben gewenscht, hier mede deeze zyne aantekekening te hebben kunnen beſluiten, dan tot zyne grievende ſmert en uiterſte verwondering hebbende moeten ondervinden, het geen na die tyd van al dat voorgevallene hem perſoneel is ontmoet, en waar over hy ſig mede gereſerveert heeft, ſig by een bekwame gelegenheid nader te zullen expliceren, heeft den ondergeſch. vermeent, geen gevoeglyker occaſie

te

ARNHEM.

Protest van den Burgemr. H. Brantsen tegen de intrekking enz.

te kunnen arripieren, dan om by deze teffens te betuigen, hoe zeer hy gevoelig is aangedaan geweest, van te vernemen, dat de Heer regeerende Burgemeester van Hamel, van ſig heeft kunnen verkrygen, om by de abſentie van de Heer mede-ſchepen *G. G. Bentinck* en hem ondergeſch., welke zyne abſentie niet eigenwillig was, maar op een tyd, wanneer in zyn post als Heem-Raad met het voeren der ſchouwen geoccupeert is geweest, in de Vergadering van de Magiſtraat voor te brengen, dat er eene conferentie en wel met twee Militaire Officieren te Terleth zoude zyn gehouden, hoe zeer zulks ook op een los gerugt zonder eenige grond was berustende, veel min aan hem bekend was of konde zyn, wat het voorwerp van die conferentie zoude hebben kunnen wezen, en vervolgens, na dat hadde kunnen goedvinden, den eed van ſecretesſe der preſente leden af te vorderen, te proponeren, om de præſident Gildemeester en de præſident van de Burgerkrygsraad op 't Stadhuis te ontbieden, en aan dezelve te kennen te geven, dat die gehoudene conferentie, was buiten kennisſe van de Magiſtraat, en dat dezelve daar aan geen deel hadde, met dat gevolg, dat ook werkelyk met goedvinden van de doemalige præſente leden van de Magiſtraat zodanig declaratoir aan de præſident Gildemeester is gegeven, dewelke niet nagelaten heeft, daar van aanſtonds, door het zelve publicq te maken, het gebruik te maken, 't welk men daar van zonder twyffel bedoelde.

Dat de ondergeſch. van de discretie en edelmoedige ſentimenten van de Heer *van Hamel* nimmermeer hadde kunnen of mogen verwagten, dat die ooit tot zoo een ſtap zoude hebben kunnen komen, om zig met de private converſatie en verkeeringe met anderen, waar in geen aanmatiging van eenige publicque qualiteit, zelfs door denzelven word voorgegeven, te bemoeyen, daar in dien dit gepermitteert konde worden geoordeelt, men dagelyks denunciatien van die zoude te wagten hebben:

ARNHEM. voorts, om ongevraagt buiten eenige noodzakelykheid en op eene wyze, die aantoont zyne intentie, om zyne demarche voor zyne medeleden, die zulks toucheerden, verborgen te willen houden, dog die te gelyk te kennen geeft, een gevoel van zyn eigen ongelyk, een propositie van dien aard in de Vergadering te doen, welke den ondergesch. naaulyks weet te excuseeren van een oogmerk, om de ondergesch. nevens de Heer *Bentinck*, odieus by de goede Burgery te willen maken, en haar gedrag en het object der conferentie verdagt te doen voorkomen, even als of zy sig in staat zouden bevinden, om iets buiten kennisse van de Magistraat, zelfs tot nadeel van de Stad en Burgery te kunnen en willen ondernemen; gelyk nogtans het tegendeel van dien, by d'uitkomst niet alleen klaar is gebleken, maar waar van ook zelfs de ondergesch. vermeent, dat by niemand, die wel denkt, ooit eenige præsumtie omtrent zulk een verfoeyelyk dessein van zyn evennaasten, veel min van een medelid van 't zelfde Collegie, zoude kunnen opkomen, en de ondergesch. veel eer zoude hebben mogen vertrouwen, dat, indien de een of de ander, het zy van de Gemeente, het zy van de Burgery, of van de Ingezetenen, onbeschaamd genoeg zoude hebben kunnen zyn, om een lid van de Magistraat van diergelyke lage sentimenten te sugilleren en daar omtrent eenige informatie van de Heer Burgemeester *van Hamel* verzogt of gevraagt hadde, die Heer alsdan, wel verre van zulks voor een waarheid, waarschynelykheid of zelfs mogelykheid op te nemen, zoo een vraag met indignatie zoude hebben beantwoord, en d'eer en candeur van een medelid van de Magistraat zoude hebben tragten voorteстaan en te maintineren, zonder sig daar van, of uit een principe van al te groote voorsigtigheid, of van een kwalyk geplaatste vrees en timiditeit, van sig het misnoegen van zoo een persoon te zullen attireren, te laten dehorteren, terwyl den ondergesch. even weinig van de vriende-

Protest van den Burgemr. H. Brantsen tegen de intrek-king enz.

lyk-

lykheid en confraterniteit van de overige, als doe præsent geweest zynde leden van de Magistraat, hadde kunnen verwagten, dat die zoude hebben kunnen resolveren, om tot eene zodane ongehoorde en odieuse propositie te accederen, en zulks wel, zonder eens alvorens hare medeleden, die zulks concerneerde, gehoort of aan haar gelegenheid gegeven te hebben, om de Magistraat op het subject van zoo een verspreid gerugt, en de ware omstandigheid der zaken te kunnen elucideren, daar nogtans zodane byeenkomst, indien die al werkelyk mogt hebben plaats gehad, of zeer toevallig zoude kunnen zyn geweest, of duizenden van objecten van allerhande zoort, geen relatie nog tot de Stad, nog tot de Magistraat, nog tot de Burgery hebbende, tot een voorwerp zoude hebben kunnen gehad hebben, en, zoo lang het object daar van niet bekend was, nooit voor ongepermitteert konde of vermogt aangezien worden, nog aan eenig particulier persoon konde voegen, om sig daar mede, het zy direct of indirect te bemoeyen, of sig zulks aan te trekken, ter oorzake de natuurlyke vryheid, die een ieder voor sig behoud, om converfatien met een ander na goedvinden te mogen houden, zonder eenige verpligting, om daar van eenige rekenschap aan een derde, wie hy ook zy, dan aan God alleen, te geven, zulks allezints komt te verbieden: gelyk dan ook, den ondergesch. gaarn aan het oordeel van de geheele onpartydige wereld wil overlaten, wanneer al het gunt voorsch. zonder vooroordeel in alle zyne omstandigheden mogt nagaan en overwegen, om te decideren, of de bewuste conferentie in allen gevalle ooit konde verdienen, om met de hatelyke naam *van een agterbakse conferentie*, welke met veel meer regt, misschien op de voorsch. propositie, van de Heer Burgemeester *van Hamel* zoude kunnen toegepast worden, gebaptiseert te worden, gelyk den ondergesch. niet zonder ontroeringe die uitdrukkinge heeft gevonden, zoo in

ARNHEM.

Protest van den Burgemr. B. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

ARN-HEM.

Protest van den Burge mr. H. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

verscheide publicque nieuwspapieren, als in het bekende zogenaamde dankadres, aan twee van zyne medeleden onlangs gepresenteert, en met den druk gemeen gemaakt, over welk stuk en inhoud den ondergesch liefst tot voorkominge van verdere verwyderinge, die zoo ooit, vooral in de tegenwoordige omstandigheden, tusschen leden van eene Vergadering behoren, zoo veel mogelyk, gemenageert en geeviteert te worden, sig tans niet verder zal elargeren, en aan het geweten en edelmoedigheid van die leden zelfs zal overlaten, om te bepalen, of zy zelve vermeenen sig zoo veel loffelyker te hebben gekweten, en zoo veel meer dienst aan de Stad en deszelfs vreedzame Burgers en Ingezetenen te hebben gedaan, dan die, welke conform het begrip van verre de groote meerderheid der Staatsvergaderinge, van oordeel zyn geweest, dat het ten hoogste noodzakelyk en tyd was, dat door de Souveraine magt, tegens zodanige onderneminge, waar door de tweedragt aangekweekt, het gezag en respect van de Regeeringe bespot en vertreeden, en de algemeene rust en veiligheid verstoort en in gevaar gebragt wierd, ten spoedigste de nodige maatregelen wierden genomen, ten einde de schuldige gestraft en verdere moedwil en ongeregeltheden, waar van de pernicieuste gevolgen niet alleen voor deeze Stad, maar ook zelfs voor de geheele Provincie, te dugten waren, tegen gegaan en voorgekomen mogten worden, en om vervolgens zelve te oordeelen, of zodane geschriften en dankadresfen wel kunnen geconsidereert worden, haar veel eer aan te doen, en niet meer moeten gehouden worden te strekken, om het vertrouwen tusschen de medeleden van eene Vergadering te verbreken, de eensgezindheid en goede harmonie te ondermynen, de verderflyke haat en tweedragt op te wekken en te voeden, de sentimenten van brave Regenten, verdagt aan het publicq te maken, en daar door de magt en authoriteit van de Regeering aan 't wankelen te brengen,

gen, en of even daarom dezelve niet voor ongepermitteert en gevaarlyk behoorde te worden aangezien.

Waar mede den ondergesch. zig volkomen gejustificeert en gezuivert houdende, verzoekt, ten einde hier van ten allen tyden zal mogen blyken, dat deeze aantekening in 't Commissie en Politieboek dezer Stad mogen worden geregistreert.

Aanhem.

Protest van den Burgemr. H. Brantsen *tegen de intrekking enz.*

(was getekend)

H. BRANTSEN.

De andere Aantekening van Burgemeester *H. Brantsen* tegen het verslag, het welk de Regeering aan den Prinse Erfstadhouder wegens het voorgevallene gedaan heeft, is aldus ingerigt.

De Medeschepen *H. Brantsen*, ter occasie der rescriptie van de Magistraat aan Zyn Doorl. Hoogheid, op de ingekomene missive van Hoogstdezelve, van den 10 Augustus laatstleden, waar by het Zyn Doorl. Hoogheid behaagd had, van de Magistraat te requireren derzelver berigt: *wat binnen deese Stad op den 3 Augustus en vervolgens was voorgevallen, en welke middelen waren aangewend, om de rust in dezelve te herstellen.*

By een naaukeurige examinatie, van den inhoud van die missive bevonden hebbende, dat dit berigt zoude contineeren een gedetailleert historieel verhaal, van 't voorgevallene op den 3 en 4 Augustus deeses jaars, 't welk in zyn omstandigheden beschouwt, zoo zeer devieërde van zyn manier van denken en verschilde van zyn geadviseerde, omtrent het gansche beloop van 't destyds voorgevallene, dat dien ten gevolge vermeend heeft gehad, gem. rescriptie aan Zyn Doorl. Hoogheid, in dier-

voe-

Aanhem. voegen niet te kunnen approberen, maar by het formeeren der conclusie sig genoodzaakt heeft gevonden te moeten declareren, dat aan Zyn Doorl. Hoogheid zelve zyn gehoudene gedrag hier omtrent eerbiedig zoude developperen, onder reserve, om zyne aantekening daar tegens in het Commissie en Politieboek deeser Stad te zullen laten doen, zoo als vermeenen zoude te behooren, vind sig uit dien hoofde als nu verpligt, schriftelyk by deeze voor te draagen de redenen, die den ondergesch. daar toe hebben gepermoveert, en welke kortelyk hier in bestaan.

Protest van den Burgemr. H. tegen het verslag ens.

Vooreerst, dat in die rescriptie van de Magistraat, welke zoude dienen tot een berigt aan Zyn Doorl. Hoogheid, geen meldinge gemaakt wierd, dat twee leden van van de agt præsent geweest zynde leden uit de Magistraat, zynde geweest den Heer *Schimmelpenninck van der Oye* en den ondergesch., omtrent het buiten effect stellen van de bekende Resolutie van den 2 Augustus deeses jaars, die eenmaal om goede en heilzame redenen, na rype deliberatie en serieuse overweginge, eenparig genomen was, gediscrepeert en vermeent hadden, tegens het intrekken van dien, en tegens de daar op gevolgde Publicatie, zo strydig, na hare gedagten, tegen de eer en digniteit van 't Collegie van de Magistraat, en zoo zeer zullende strekken tot vilipendie der auctoriteit van dezelve, te moeten protesteren, met betuiginge van geen deel te willen hebben aan de gevolgen, die natuurlyk uit hoofde van zodane toegevendheid profluеeren moesten en ook dadelyk daar door veroccasioneert zyn, zoo als de Magistraat zelve in die hare rescriptie zig komt uit te drukken, in verbis, *dat nog dien zelve dag een ysselyk spectacul gebeurde, van het weder opdelven van een lyk, aan de grasserende ziekte overleden*, invoegen, als in des ondergesch. vorige aantekening in het breede is aangehaalt.

Door welke omissie zyn Doorl. Hoogheid, immers indien niet anders en nader hier omtrent was ge-

geinformeert geworden, natuurlyker wyze in geen ander denkbeeld zoude gebragt hebben kunnen worden, dan dat alle de leden uit de Magistraat, die by het buiten effect stellen van die Resolutie en het intrekken van de Publicatie waren tegenwoordig geweest, daar toe hare goedkeuringe en votum hadden komen te geven, een zaak nogtans, die na de gedagten van den ondergesch. zoo min, als het geen hier na nog volgen zal, door de Magistraat silentio konde nog behoorde gepræterieert te worden, indien dit berigt als een accuraat, getrouw en volledig berigt, gelyk zyn Hoogheid zekerlyk in 't oog heeft gehad een zoodanig te requireren, en de natuur van een berigt op sig zelfs, als bestaande in een narratio facti, ook medebrengt, en waar van mitsdien, na de ondergesch. opinie, de minste omstandigheid aan de kennisse van zyn Doorl. Hoogheid niet hadde behoren te worden onthouden, konde aangenomen worden, gelyk ook daarom de Magistraat in die haare missive voor Zyn Doorl. Hoogheid niet hadde moeten verbergen, dat het begraven van het lyk, zynde de vrouw van een Militaire Onder-Officier, op de begraafplaats buiten de Stad, wel op order van den Commandant was geschied, dog egter niet zonder, maar met voorkennisse en communicatie van de Magistraat.

AANHEM. *Protest van den Burgem. mr.* H. Brantsen *tegen het verslag enz.*

Ten tweeden, dat op gelyke wyze voor Zyn Doorl. Hoogheid geheel wierd verzwegen een aanmerkelyke omstandigheid, die, na dat het voorsch. lyk, zonder eenige verhindering, of van gerigtswegen, of van de Burgerwagt, in welkers gezigt passeerde, ontmoet te hebben, onder het luiden van de Stads klokken buiten permissie van de Regeering, waar toe de Kerkdeuren met geweld waren geopend, in een der kerken deeser Stad op nieuw was begraven, daar op immediaat is gevolgd, te weten: dat een menigte volks in haar onbesonnen drift zoo verre was voortgegaan, dat niet alleen de muuren van het nieuw opgebouwde kerkhoff heeft gedemolieert, maar ook de ysere hek-

kens

ARNHEM. *Protest van den Burgem. H. Brantsen tegen het verslag enz.*

kens van dezelve als in triumph door de voornaamste wyken en straaten der Stad, terwyl de Magistraat, waar van immiddels eenige leden by den anderen waren gekomen, vergadert was, rond gedragen en voor het huis van den Joods koopman Meyer nedergezet heeft, en sig wyders niet ontzien, maar de onbeschaamde stoutheid gehad heeft, om daar na voor deeze haare betoonde bravoure geld te vragen, zoo als met meerdere van deeze verregaande licentie en ongehoorde onderneming in des ondergesch. vorige aantekening al mede is mentie gemaakt, en waar toe den ondergesch. zig overzulks kortheids halve zal refereren.

Ten derden, dat in die brief voorkomt deeze notabele periode, dat de Magistraat op een verspreid gerugt, dat er een Regiment Switsers in aantogt na deeze Stad zoude wezen, goedgevonden had, tot præveniering van verdere onlusten, en om het gemeen gerust te stellen, op aanhouden van Gecommitteerdens uit de gezworen Gemeente en Krygsraad order te stellen, dat des nagts de uitdryvers van deRhynbrugge zouden weggenomen en aan zyde van de Stadgelegt worden, uit welke generale positie Z. D. Hoogh. niet anders konde opmaken en besluiten, dan dat alle de præsente leden, dewelke, zoo geene uitzonderinge gemaakt wierd, onder het woord *Magistraat* notoir begrepen waren, hare toestemming hier toe gegeven hadden, waar van den ondergesch. nogtans, die omtrent deeze gestelde voorzieninge in het geheel niet was gekent geworden, veel min tot deeze demarche door zyn votum geconcurreert hadde, uit hoofde van het gewigt der zake in zoo een buiten gewoon geval, waar van men immers niet zal kunnen ontkennen nooit een voorbeeld geëxteert te hebben, vermeende, dat Z. Doorl. Hoogh. behoorde gedesabuseert te worden, te meer, om dat, indien des ondergesch. gedagten daar over waren gevraagt geworden, hy daar toe nooit zoude hebben kunnen resolveren, om redenen in des ondergesch. vorige aantekeninge opgegeven, en die den ondergesch. dus onnodig agt alhier te repeteren.

Ten vierden, dat de Magistraat al verder geheel stilzwygende by hare rescriptie heeft voorbygegaan een omstandigheid, die aan de kennisse en attentie van Zyn Doorl. Hoogheid, na des ondergesch. gedagten, mede niet hadde behoren te worden onttrokken, hier in bestaande, dat men met het plegen der verregaande moedwilligheden en disordres sig niet alleen heeft geborneert tot het Stads territoir, maar zig zelfs niet ontzien heeft om het territoir van de Provincie binnen de Stad opentlyk te violeren, en dus de Hoogheid van het Land te quetsen en te beledigen, gelyk den ondergesch. mede by zyne vorige aantekening, waar toe sig insgelyks mitsdien is refererende, in het brede heeft geëxprimeert, by welke gelegenheid en waar ter plaatse zulks is voorgevallen en gepleegt.

ARNHEM.

Protest van den Burgemr. H. Brantsen *tegen het verslag enz.*

Ten vyfden, dat by het slot van die missive de Magistraat aan Zyn Doorl. Hoogheid doet voorkomen een uiterlyke schyn van herstelde rust in de Stad, daar nogtans den ondergesch. sig zeer bezwaard zoude hebben gevonden om eenige verzekering of gerustheid aan Zyn Doorl. Hoogheid te kunnen of te durven geven, dat men sig zelfs op die tyd met eenige hoop van eene volkome herstelling der rust in de Stad konde vleyen, dewyl zulks niet alleen maar kwam af te hangen van deeze of geene onrustige geesten, die of uit zig zelve, of door andere kwalyk geintentioneerde personen daar toe aangemoedigd en opgezet, mogten goedvinden van de betoonde toegevendheid en zwakheid van hare Regeering' in de dadelyke opvolging van hare begeertens, verder gebruik te maken, om, hoe onregtvaardig en ongehoord hare vorderingen ook mogten wezen, meer onredelyke dingen van de Magistraat af te vorderen, ten einde om sig alzoo den weg tot haar ware doelwit en oogmerk, om de Regeering van haar afhankelyk te maken, te banen, maar ook zelfs de ondervinding aan den ondergesch. vry klaar heeft

ARNHEM.

Protest van een Burgeraer. H. Brantsen tegen het verslag enz.

doen zien; dat men met veel meer grond zoude hebben mogen vastftellen, dat fig nog weinig apparentie op die tyd tot herftelling der ruste kwam voor te doen, aangezien uit des Magiftraats eigen misfive kan worden afgenomen, dat men naaulyks zyn zin met de begraafplaats, het geen tot een voorwerp der tumultueufe bewegingen was genomen, had gekregen en zyn oogmerk daar mede bereikt, of men heeft aanftonds van object veranderd en meer andere prætenfien geformeert, welkers voldoeninge men als een middel heeft willen doen voorkomen om de rust te herftellen, dog die in effect niet anders beoogden, dan een oogmerk om van de omftandigheden, waar in men de Magiftraat hadde gebragt, tot zyn avantage en tot vermindering van de regten en auctoriteit van de Magiftraat, dadelyk te profiteren.

En dat eindelyk *ten zesden*, Zyn Doorl. Hoogheid by Hoogstdeszelfs misfive begeert hebbende van de Magiftraat te weten, *welke middelen* door haar waren aangewend om de rust in de Stad te herftellen, den ondergefch, uit de refcriptie van de Magiftraat aan Zyn Doorl. Hoogheid wel hadde komen te vernemen, dat dezelve daar by opgaf de middelen, waar van in den beginne met veel fucces hadde zoeken gebruik te maken, en welke ook, wanneer men daar in hadde komen te continueeren, zekerlyk van het gewenschte effect zouden zyn geweest, om alle verdere disordres te weren en onaangenaamheden te prævenieeren, dog dat de Magiftraat, zoo het fchynt niet zonder oogmerk, kwam te verzwygen, wat na het intrekken der bekende Refolutie door haar was aangewend om de verregaande ongeregeltheden te weren, en tegens de fchuldpligtige na rigeur van Juftitie te procederen, even zo zeer, als 't geen op Saturdag avond en nagt van den 2 en 3 Augustus, wanneer de bewegingen en zamenrottingen het eerst een begin genomen hadden, door de Regeerende Burgemeesters in haar qualiteit, als volgens de conftitutie deefer Stads Re-

gee-

Aanhem. Protest van den Burgem. H. Brantsen tegen het verslag enz.

geerjnge het officie Fiscaal waarnemende, om dezelve in haare eerste oorsprong en begin tegen te gaan en te stuiten, was ondernomen of in 't werk gesteld, van welk een en ander, na des ondersch. opinie, Zyne Doorl. Hoogheid niet hadde behoren onkundig te worden gelaten, daar Hoogstdenzelve getoont hadde in 't generaal te verlangen om gein formeert te worden, welke middelen tot herstellinge van de rust in de Stad door de Magistraat waren aangewend, en den ondergesch. zig verbeeld, dat onder die middelen met alle regt mede hadde mogen gerekent worden het administreeren van Justitie tegens die geene, welke dezelve op zoo een verregaande wyze hadden geschonden, terwyl, hoe zeer ook den ondergesch. in goede gemoede durft verzekeren, nooit van sig te zullen kunnen verkrygen, om zyn stem te geven tot het gebruiken van eenige middelen van vigeur tot onderdrukkinge van iemand, of tot krenking van de waare vryheid, die by een regtschapen Burger niet anders in de zamenleving, als conform die in wezen zynde wetten, kan of behoort begrepen te worden, en hoe zeer zelfs den ondergesch. alleen is om van zulke middelen, schoon door de wetten geauctoriseert, buiten de uiterste noodzakelykheid, tegens Burgers of Ingezetenen, emplooi te maken en hy ook altyd zeer genegen en bereid zal worden bevonden om hare wettige Regten en Privilegien op alle mogelyke wyze voor te staan en te helpen maintineren, egter zyne verpligting om de goede ordre in de Stad te handhaven en aan alle vreedzame Borgeren en Ingezetenen behoorlyke protectie en veiligheid te bezorgen, hem te zeer op 't harte weegt, om niet, als de noodzakelykheid zulks vordert, van alle die middelen, welke de wetten aan de hand geven, tegens alle die geene, welke mogten ondernemen die goede ordre en rust in de Stad te turbeeren, een gepast gebruik te maken, 't welk den ondergesch. vermeent een wezentlyk

Aarnhem. gedeelte van de pligt van een getrouw en cordaat Regent uit te maken.

Protest van den Burgem.r. H. Brantsen tegen het verslag enz.

Waar mede den ondergesch. deze zyne aantekeninge besluitende verzoekt als voren, dat dezelve tot zyn decharge in het Commisfie en Politieboek deezer Stad mag worden geregiftreert.

(Was getekend)
H. BRANTSEN.

Deze en andere bewegingen hebben tot den 6 Augustus 's middags ten twaaf uuren geduurd; hebbende de Gemeenslieden met aandrang by de Regeering gesproken, en geen langer uitstel gegeven dan die van 24 uuren: waar op de tegenwoordige Leden van den Magiftraat berigt hebben uitgebragt, dat de oude Begraafplaats weder bezorgd, de oude Rechten en Vryheden gehandhaaft, en wyders met de Gemeente in gesprek getreden zou worden, om alles in het minnelyke te schikken; mids een ieder zig voortaan wagtte, van zig aan eenige onbetaamlyke bewegingen schuldig te maken.

HOLLAND.

HAARLEM.

De Academie der Tekenkunst in den jare 1772, onder het gezag en goedvinden der Ed. Groot Achtb. Heeren Burgemeesteren dezer Stad opgeregt, heeft den 20 Augustus des morgens alhier op het Prinsenhof hare elfde

elfde openbaare vergadering gehouden, welke de Regeerders met hunne tegenwoordigheid wel hebben willen vereeren; zynde, na het doen van eene korte aanspraak door den Mede-Bestierder en Konstschilder *Leendert Overbeek*, de volgende pryzen uitgedeeld aan de Teken-Leden; die derzelver door Bestierderen waardig geöordeeld waren: als in de vierde Clasſe der eerstbeginnende aan *Josephus van Rysen*, die daardoor tot de derde Clasſe is overgegaan, in de derde aan *Anthonie Beekhoff*, die tot de tweede Clasſe is bevorderd; in de tweede aan *Jan Severeinse*, die in de eerste Clasſe is aangenomen; en in de eerste Clasſe aan *Hermanus van Brussel*. HAARLEM.

Den 26 dezer maand heeft de Compagnie Vrywilligers uit onze Burgery, allen in gelyke kleedingen gekleed, op een veld buiten de Zylpoort dezer Stad, onder aanvoering van haaren bevelhebber, den Heer Mr. *Daniel Jacobus Canter Camerling*, verscheidene krygsverrigtingen met veel lof en goede orde en vaardigheid uitgevoerd en tegelyk afgevuurd, in tegenwoordigheid van den Heer Hoofd-Officier en Heeren Burgemeesteren dezer Stad, en van eene ongemeen groote menigte aanschouweren.

'S GRAVENHAGE.

Wy hebben hier voren bl. 978 en volgg. gesproken van het geen nopens het Hooge

 rechts-

'sGRAVENHAGE.

regtsgebied over het Krygsvolk is voorgevallen, als ook van eenen brief daaromtrend door den Erfstadhouder aan de Staten van Holland en Westvriesland geschreven. Dog de Staten besloten den 6 Augustus om by hun voor heen beraamde te volharden.

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staaten van Holland en West-Friesland in Hun Ed. Groot Mog. Vergaderinge genomen op

Woensdag den 6 Augusty 1783.

De Stat. volharden in hun besl. nopens de Militaire Jurisdictie.

By resumtie gedelibereerd zynde op het Rapport, den 2 July dezes jaars, ter Vergaderinge uitgebragt, tot voldoening aan de Resolutie Commissoriaal van den 13 Juny, te vooren, op eene Missive van Zyne Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau, den 12 Juny in den Hage geschreeven, concerneerende het werk van den Hoogen Krygsraad, breeder onder de Notulen van den voorsz. 13 Juny vermeld.

Is goedgevonden en verstaan, conform het voorsz. Rapport, by Hun Ed. Gr. Mog Resolutien van den 30 April, 1 en 30 Mey dezes jaars, zo omtrent de Militaire Jurisdictie, als den Hoogen Krygsraad genomen, by dezen te persisteeren.

By gelegendheid der Resolutie, heden genomen, op het Rapport van den 2 July laatstleden, om te persisteeren by Hun Ed. Gr. Mog. Resolutien van den 30 April 1 en 30 Mey dezes jaars, omtrent de Militaire Jurisdictie, en Hoogen Krygsraad, door eenige Leden dezer Vergaderinge geinsteert zynde, om, zonder eenige de minste atteinte aan de voorsz. Resolutie van den 30 April 1 en 30 Mey, te geeven, in tegendeel, overeenkomstig de princi-

pes

pes en gronden, by gemelde Resolutien van den 30 April laatstleden geëtablisseerd, en alleenlyk om voor te komen Procedures over de competentie of incompetentie van den Rechter, voor wien Militaire Persoonen, gedagvaart, zouden kunnen sustineeren, dat de zaaken gedisponeerd zouden weezen, om door de Militairen Rechter te worden beregt, een Reglement te ontwerpen, waar by de gevallen werden bepaald, waar in de Militairen Rechter geoordeeld word privativelyk competent te zyn; en daar op vooraf in te neemen de Consideratien en 't hoog wys Advis van Zyne Hoogheid, doch in welk laatst lid door verscheide andere Leden zynde gedifficulteerd, is de finaale Resolutie daar op uitgesteld tot nadere Deliberatie.

'sGRAVENHAGE.

De Stat. volharden in hun besluit nopens de Militaire Juris-dictie.

De Heeren van de Ridderschap en Ed., als mede de Heeren Gedeputeerden der Steden Delft, Rotterdam, Schiedam, Brielle, Enkhuyzen, Edam, Monnikendam, Medenblik en Purmerende, hebben tegens de conclusie van het voorsz. Rapport, en de Resolutie, daar op het met mindertal van de Leden genomen, geprotesteerd, en gedeclareerd de voorsz. Conclusie en Resolutie, zo als dezelve genomen zyn, te houden voor nul en informeel, met reserve van zodaanig nader protest, declaratoir, of andere middelen van redres, als de Heeren hunne Principalen zullen te raade worden; hebbende de Heeren van de Ridderschap voorts nog afzonderlyk gedeclareerd, dat dezelve, in de Resolutie van den eersten Mey laatstleden, niet geconcurreerd, maar dezelve gecontradiceerd en daar tegens wel expresselyk geprotesteerd hebbende, zig ook nu niet konnen inlaten in eenige deliberatie, dewelke tot confirmatie van die Resolutie zouden mogen worden ingerigt; dan dat de Heeren van de Ridderschap, ten vollen persisteerende by hun voorig Advis, en zonder daar van in 't minsten aftegaan, ten sterksten moeten insteeren, dat de hoogen Krygsraad in haare Functien op het Territoir van deze Provincie werde hersteld, of dat,

 im-

'sGRAVENHAGE. immers en in allen gevallen, Conform het slot der Missive van Zyne Hoogheid, hetzelve Collegie werde gelaten in de exercitie van deszelfs Functie, op het gemelde Territoir, hangende de deliberatien der gezamentlyke Bondgenoten, over het al of niet roijeeren en trasseeren van de Post, tot de kosten voor hetzelve, kunnende voor het overige de Heeren van de Ridderschap niet af zyn, alsnog ten kragtigste te vernieuwen, hunne bevorens gedaane instantie, ten einde met opzigt tot de Militaire Jurisdictie, in nadere overleg werde getreden, en in een groot besoigne, met Commissarissen van den Hove werde geëxamineerd en overwogen hoedanige convenabelste schikkingen zullen kunnen worden beraamd, waar door, aan de eene zyde, de rechten van 's Lands Ingezeetenen, in 't stuk van Judicature volkomen geconserveerd en teffens aan de andere zyde op de gevoeglykste wyze geprævenieerd werde de menigvuldige inconvenienten, en nadeelige gevolgen, welke uit een al te enge bepaling der Militaire Jurisdictie noodwendig moeten profleeren, en dat daar op alvorens moge werden ingenomen de hoog wyze consideratien en het Advis van Zyne Hoogheid.

De Stat. volnarden in hun besluit nopens de Militaire Jurisdictie.

De Heeren Gedeputeerden der Steden Dordrecht, Haarlem, Leyden, Amsterdam, Gouda, Gorinchem, Schoonhooven, Alkmaar en Hoorn, hebben tegen het voorsz. Protest en Declaratoir, zodaanig Contra-Protest en Contra-Declaratoir gereserveerd als de Heeren hunne Principaalen zullen vinden te behooren, enz,

Men meent, dat de haggelyke omstandigheden tusschen de Turksche en Russische Ryken, met welk laatste de Keizer schynt verbonden te zyn, thands de Vredensonderhandelingen tusschen Frankryk en dezen Staat, en Groot Brittannie vertragen. Frankryk

ryk heeft wel deszelfs bemiddeling aan Rusland laten aanbieden, maar zulks is door dit Hof afgeslagen. Onderwyl, daar Rusland volstrekt de onafhangelykheid van de Crim begeert, en de Porte daar toe weigert te besluiten, schynt het oorlog onvermydelyk, ten zy het Fransche Hof mogt slagen in zyne pogingen om het Turksche Hof tot dien afstand te bewegen. 'sGRAVENHAGE.

Het Fransche Hof heeft besloten, in geval van oorlog tusschen de Turken en Russchen, geen Russche vloot in de Middellandsche Zee te zullen toelaten, oordeelende de Fransche en Spaansche Hoven, even veel regt hier toe te hebben, als de Noordsche Mogendheden, in dezen oorlog van Frankryk en de Vereenigde Nederlanden met Groot Brittannie, geen vloten nog vyandelykheden in de Oostzee hebben willen dulden. Het Hof van Frankryk heeft ook pogingen gedaan, om Engeland over te halen, ten einde onzydig te blyven, en in geval Rusland de doortogt voor de Russische Vloot in de Middelandsche Zee zig met geweld wilde openen, geen hulp aan de Keizerin te verleenen. Engeland heeft hier in toegestemd, hebbende het gevoelen van Lord *North*, tegen eene verbintenis met Rusland gegolden, boven dat van *Fox*, die voor zodanige verbintenis was.

Deze toegevendheid van Engeland aan Frankryk heeft daarop zeer veel toegebragt tot verhaasting en voltrekking der voorlopige Vredensvoorwaarden met Groot Brittannie, en is in dit opzigte aan ons min gunstig geweest, daar wy al-

'sGRAVENHAGE. alleen in de draaling en het uitstel eenige hoop konden vinden, om van de harde voorwaarde, op welken Engeland onverzettelyk stondt, eenige verligting te bekomen. Zie hier eenen brief van onze Gezanten te Parys, aan den Griffier Fagel gezonden, gedagtekend den 13 Augustus 1783.

HOOG EDELE GESTRENGE HEER!

Brief van onze Gezanten te Parys wegens de Vredensonderhandelingen.

Na dat Wy op zyn tyd gemunieert waren met haar Hoog Mog. Resolutie van den 7 April laatstleden, waar by Hoogstdezelve ons hebben gelieven te authoriseeren om de Negotiatie voort te zetten op de gronden, welke daar by gededuceert waren, en wanneer onverhooptelyk onze representatien en instantien vrugteloos mogten worden bevonden en wy het fataal tydstip voor oogen mogten zien, dat by de andere Mogendheden buiten concurrentie van den Staat tot een definitief Tractaat zoude worden getreeden, als dan eindelyk op zodanigen meest favorablen voet, als wy eenigzins zouden kunnen bedingen, onder inhæsie nogthans van de gegeevene ordres ten aanzien van de gepræteteerde belemmeringen, omtrent de Vaart der Engelsche Onderdaanen, te mogen concurreeren, hebben wy geen oogenblik verzuimt om, na voorgaand overleg met den Heere Grave *de Vergennes*, by den Minister van Engeland op het sterkste aan te dringen, dat hy zyn Hof zoude willen disponeeren tot het inwilligen van billyke Conditien, en af te zien van de vordering van *Negapatnam*, welke steeds wierd aangezien, als het poinct, waar op de Negotiatie bleef stooten, dan, welke argumenten wy daar toe ook hebben aangevoert, en met hoe veel kragt van redenen wy de onbillykheid van dien eisch hebben getragt voor te stellen, en daar in door dit Hof ook

ook zyn geappuieert geworden, is zulks van geen het minste effect geweest.

Wy hebben daar op de Concert met de aanwezende Gecommitteerdens van de Nederlandsche Oost-Indische Compagnie gemeent te moeten bedagt zyn op eenig ander middel, waar door men 't Hof van London zou kunnen beweegen om op de Vordering van *Negapatnam* niet verder te blyven staan, en daar toe het geschikst voorgekomen zynde een aanbod te doen van 's Compagnies Etablissementen op de Westkust van *Sumatra* en van *Suratte*, hebben wy ook vervolgens gebruik gemaakt en aan den Heer *Fitsherbert* te kennen gegeven, dat wy ter betooning van ons verlangen om alle zwarigheden, die het herstel van de Vreede tusschen de beide Natien vertraagden, uit den weg te ruimen, tot remplacement van *Negapatnam* de beide voorgenoemde plaatsen zouden cedeeren, en dat wy aangezien de importantie van die cessie, daar en tegens ook vertrouwen, dat men van de zyde van Engeland in het verder arrangement der zaaken alle convenable inschikkelykheid zouden betoonen.

'sGRAVENHAGE.

Brief van onze Gezanten te Parys wegens de Vredens-onderhandelingen.

Wy hadden ons gevleid, dat deze voorslag, die ingressie zoude hebben gevonden, welke de aangelegendheden van dezelve moesten doen hoopen, dan na verloop van een zeer geruimen tyd hebben wy al wederom het ongenoegen gehad van het contrarie van dien te moeten ondervinden.

De Engelsche Ministers informeerden ons, dat het Ministerie die propositie wel in overweeging genomen, maar geheel onaanneemlyk had gevonden; dat *Sumatra's* Westkust en *Suratte*, hoezeer de Republiek misschien voor haar zelve daar aan veel importantie konde attacheeren, voor Engeland van geen het minste belang waren, en dat zy by herhaaling de strikte ordres hadden ontfangen, om by hun overgegeven ultimatum, het geene die Articulen zyn, waar van wy by onze Missi-

ve

'sGRAVENHAGE. ve van den 20 January aan Uw Hoog Ed. Gestr. gewag hebben gemaakt, te persisteeren.

Brief van onze Gezanten te Parys wegens de Vredensonhandelingen.

Zy projecteerden vervolgens eenige Articulen, op welke zy meenden, dat men onderling de Præliminaire Conditien zoude kunnen sluiten; dan wy kunnen Uw Hoog Ed. Gestr. niet verbergen, dat wy ten uiterste aangedaan waren, wanneer wy by examinatie derzelver bevonden, dat behalven de vordering van *Negapatnam* met haare dependentien en de onbepaalde vrye Vaarten in de Oostersche Zeeën, nog wierd geëischt de verplichting om het Salut op Zee te geeven, overeenkomstig het geen bepaald was geweest by *het Vierde Artikel van het Tractaat van Westmunster van* 1674. en dat men mede tot voorkoming van alle klagten, welke zig omtrent de Vaart op de Kust van *Africa* van tyd tot tyd hadden opgedaan, zig ten wederzyde verbond, om onder geenerlei prætext eenig beletzel toe te brengen aan den Handel van vreemde Natien in de Havens van een der beide Mogendheden.

Wy bleeven niet in gebreeken daar tegens aanstonds een ander project by forme van Præliminair Tractaat op het papier te brengen, en daar by de objecten van de Negotiatie tot zoo veel simpliciteit te brengen, als eenigzints mogelyk was.

Wy stelden dit vervolgens aan hun ter handen zodanig als een afschrift daar van hier nevens gaat, en verzogten, dat zy de goedheid wilden hebben het zelve aan hun Hof te zenden, en de voorslagen, daar by gedaan, door hunne goede Officien te secondeeren.

Zy namen dit wel gereedelyk aan, doch toonden te gelyk, dat zy geene de minste hoop hadden, dat 's Konings Ministers dit project zouden aggreëeren, zy urgeerden op nieuw op de erkentenis van de vrye Vaart door de *Moluques* of Specery-Eilanden, op eene Stipulatie, dat het Salut zoude worden gegeven op den ouden voet, op de Concessie van vryen Handel aan alle Natiën in de Ha-

Havens van de beide Mogendheden op de Kust van *Africa* en byzonder op de Cessie van *Negapatnam* of wel een æquivalent van dien. ’s GRAVENHAGE.

Wy opposeerden daar tegen wel de hardigheid, waar mede men de Republiek behandelde; de faciliteit, welke wy getoond hadden om alle gefundeerde klagten over de Vaart in de *Moluques* voor het vervolg te prævenieeren, de geschiktheid om het point van het Salut en van den Handel op de Kust van *Afrika*, waaromtrent zy volkomen in het ongelyk waren tot de onderhandeling over het definitief Tractaat te reserveeren: en eindelyk de onmogelykheid om voor *Negapatnam*, by het behoud van het welk zy door onze argumenten geconvinceerd waren, dat de Republiek zeer geïnteresseert was, terwyl zy in tegendeel weinig avantagie daar van konden trekken, eenig ander æquivalent te geeven, dan het geen reeds door ons was geöffereert: dan dit alles al wederom van even weinig vrugt zynde en meer en meer de noodzakelykheid bespeurende om de Negotiatie met alle mogelyke activiteit te bevorderen, declareerden wy eindelyk, dat zo men dan absolut op de Cessie van *Negapatnam* of een æquivalent van dien bleef staan, en door het arrangement van dat point al het overige kan worden gevonden, gelyk zy dit nu en dan hadden te kennen gegeeven, wy genegen waren, om een æquivalent in geld te geeven, en daar over op billyke voorwaarden met hun te handelen.

Brief van onze Gezanten te Parys wegens de Vredensonderhandelingen.

Hoe zeer deze laatste voorslag ons in de omstandigheden, waar in zig Engeland bevond, niet ongeschikt voorkwam, en door applicatie van dat middel in voorigen gelegendheden meermalen de geschillen van de Republiek met die Kroon zyn getermineerd geworden, toonden zy nogthans daar toe weinig dispositie, dog engageerden zich om dezelve te brengen ter kennis van het Ministerie, en de vereischte instructien ontvangen hebbende, die aan ons ten eersten te zullen mededeelen.

Wy

'sGRAVENHAGE.

Brief van onze Gezanten te Parys wegens de Vredenshandelingen.

Wy hebben onaangezien onze gedurige instantien en de gereitereerde exhortatien van dit Hof, om tog niet te dilaijeeren en aan de inschikkelykheid plaats te geeven, den tyd van ruim twee maanden gewagt, zonder eenig positief antwoord te ontvangen, en het is eerst geweest gepasseerde Zondag, den 10 Augustus, dat den Hertog van *Manchester*, Ambassadeur van Zyne Groot-Brittannische Majesteit ons heeft gecommuniceert, dat het Ministerie van den Koning in nadere overweeging hebbende genomen alle onze gedaane voorslagen bevonden had, dat 'er in effecte maar drie poincten waren, waarin men voornamenlyk met elkander verschilde, namentlyk de Cessien, de Navigatie in de Oostersche Zeeën, en de stipulatie over het geeven van het Salut op Zee.

Dat zy ten aanzien van het eerste van de Vordering van *Negapatnam* met haare dependentien niet konden afzien, maar dat hy Heer Ambassadeur gaarne zyne goede Officien zoude aanwenden, dat men aan de Republiek in aanmerking van het belang, dat zy aan het behoud van dat Etablissement attacheerde, en thans geen ander convenabel æquivalent wist te offereeren, voorbehield de faculteit om dezelve ten allen tyde te rug te krygen; wanneer zy zig in staat bevond om Engeland door middel van eenige andere Cessie te dedommageeren.

Dat voorts, belangende de Vaart in de Oostersche Zeeën, het Ministerie onze gedaane voorslag niet kan admitteeren; dat 'er geene Conferentien noodig waren om een Vryheid van die Navigatie te stipuleeren; *dat de Zee voor een ieder open en vry was*; dat de Engelsche Onderdaanen, die de Zeeën ook altyd bevaaren hadden, zouden continueeren daar op te vaaren, en dat, zo de Nederlandsche Compagnie hun geen onbehoorlyke verhindering had toegebragt, of dat 'er geene grove klagten wegens mishandelingen gedaan waren zy deze zaak niet eens op het tapyt zouden hebben gebragt, dat men zelfs de periode daar toe relatif by het overge-

gegeeven ultimatum zoo generaal had gesteld als mogelyk was, om geene offensie aan de Republiek te geeven: dat men daar van ook niet konde afgaan; dat zoo men van onze kant het zy direct, het zy door Commisfarisfen in een examen van de Materie wilde komen of in discussie treeden van de klagten, zy alle hunne oude klagten, van de Vrede van Munster af, zouden moeten ophaalen; en dat zy ook zouden eisschen productie van het gesustineerde Recht van de Compagnie in de *Moluquès*.

's Gravenhage. Briefvan onze Gezanten te Parys wegens de Vredensonderhandelingen.

Dat zy eindelyk van hunnen eisch omtrent het geeven van het Salut op Zee niet konden resilieeren en zig niet konden verbeelden, dat daar omtrent by den Staat ook zwarigheden zouden worden gemaakt.

Wy hebben hun op dit alles geandwoord, dat wy niet hadden verwagt, dat het Hof van London na zo veele betuigingen van Vriendschap voor de Republiek en na zo eene volkomene convictie van den Staat, zo geinteresseert by het behoud van *Negapatnam*, op de Cessie van die plaats zoude hebben geinsteert, maar dat zo de Negotiatie daar op zoude moeten blyven stooten, wy geresolveert waren (en dit is het geene, waar toe de extreme nood ons heeft gedrongen) om in die Cessie te consenteeren, onder beneficie, dat men van hunne zyde aannam *alle de overige Articulen, zo als die by ons project waren ter nedergesteld*, en in het byzonder, dat men niet verder aandrong 1stens op eene onbepaalde Cessie van vrye Vaart in de Oosterfche Zeeën, en 2dens op eene verpligting tot het geeven van het Saluit met het laaten vallen van de Wimpel, enz. op den ouden voet. Dat wy tot geen van die zaaken geauthoriseert waren, en dat wy hem zelfs niet konden verbergen onze vreeze, dat den Staat huiverig zoude zyn om daar toe te komen; dat wy ten aanzien van het eerste nogmaals moesten herhaalen, dat aan haar Hoog Mog. nooit eenige klagten waren gedaan over het mishandelen van Engelsche Onderdaanen in hunne

'sGRAVENHAGE.

Briefvan onze Gezanten te Parys wegens de Vredensonderhandelingen.

Vaart in de Oosterfche Zeeën; dat wy integendeel wel wisten, dat zy in enkele gevallen, wanneer zy de pasfagie gevraagt hadden door de bediendens van onze Compagnie waren geadfifteerd en men hun in de nood was behulpzaam geweest, maar dat men teffens ook had tegengegaan het voorneemen, dat zy nu en dan fcheenen te willen executeeren om verboden handel te dryven; dat de Compagnie dit op haar recht had gedaan; en dit recht ook nooit door iemand kan laaten violeeren, dat zo het Ministerie van London niet geneegen was in eenige conferentie te treeden, het dan maar beeter was dit poinct in het geheel niet te roeren, en alles te laaten op den ouden en vorigen voet; dat met betrekking tot het tweede wy niet konden begrypen, hoe dat men thans aan de zyde van Engeland kan infteeren op eene ftipulatie, dat men het Salut op den ouden voet zoude geeven: dat wy alleen een Tractaat van Vreede maakten, en het *algemeen Recht der Volkeren* ons een rigtfnoer bleef, dat volgens het zelve en ook *volgens hunne eigen ftelling alle Zeeën vry waren*, en dus op geen grond het geeven van een blyk van erkentenis van een particulier dominium konde geprætendeert worden; dan hoe zeer wy alle die argumenten hebben uitgehaald en door de kragtigfte reden aangedrongen, hebben wy daar mede niets kunnen vorderen: men is ftandvastig daar op blyven ftaan, dat dit de laatfte ordres waren, en dat men geen Vryheid had om, welke andere propofitien 'er ook mogten worden gedaan, daar eenigzins van aftewyken.

Wy hebben van het beloop van deze Conferentie aan den Heere Grave *de Vergennes* aanftonds opening gegeeven, en aan Zyn Excellentie voorgefteld de Criticque toeftand onzer onderhandeling.

Hoe zeer wy niet anders kunnen zeggen, dan dat wy gemelde Heer hebben gevonden in een dispofitie, die alle genegendheid te kennen gaf om onze belargens met yver te appuyeeren, en een leed-

keedweezen indiqueerde, dat hy door het succes zyner pogingen, welke hy verzekerde onophoudelyk by het Engelsch Ministerie te hebben aangewend, den Staat niet had kunnen overtuigen van den waaren yver, waar mede hy was geanimeerd geweest om haar intrest meerder te bevorderen, hebben wy nogthans bespeurt, dat hy weinig middel zag om het voorgesoert Ministerie, het geen zig op de Republiek, ten aanzien van welke 't meend door hunne gemaakte Conquesten een Superioriteit te hebben, eenigzins zoekt te herhaalen van de groote Sacrifices, die zy aan andere Mogendheden hebben moeten doen, van hunne tenaciteit en opgevatte denkbeelden te rug te brengen.

'sGRAVENHAGE. *Brief van onze Gezanten te Parys wegens de Vredensonderhandelingen.*

Wy hebben gemeend van dit een en ander Haar Hoog Mogende, onder U Hoog Ed. Gestr. Addres, advertentie te moeten geeven, en vinden ons teffens genoodzaakt by dezen te verzoeken, van met Hoogstderzelver nadere ordres en instructien vereert te mogen worden.

Wy kunnen ons egter niet dispenseeren van te gelyk hier by te voegen, dat de Heer Grave *de Vergennes*, ons niet alleen heeft gecommuniceert, dat de zaaken tusschen Frankryk, Spanjen en Engeland geheel vereffend en de respective Tractaaten ter præsentie van de Ministers der beide Keizerlyke Hoven gecollationeerd, en thans in het rein gebragt waren, en dat men mitsdien met de teekening zelve zoude hebben konnen voortgaan, zoo hy niet had geoordeelt, dat men niet behoorde te præcipiteeren, voor onze zaaken insgelyks waaren geapplaneerd, maar dat hy ook op het ernstigste heeft verzogt, dat, terwyl de tegenswoordige gesteldheid van zaaken in Europa volstrekt vorderde, dat door het sluiten van definitive Vreede alles aan deze zyde tot een volkomen rust wierd gebragt, en de andere Mogendheden, welke aan den Vreede deel hadden met veel yver op het finaal sluiten en teekenen presseerden, wy met aandrang

'S GRAVENHAGE. *Brief van onze Gezanten te Parys wegens de Vredensonderhandelingen.*

wilden insteeren, dat aan de deliberatien van den Staat alle celeriteit wierde bygezet en wy ten spoedigsten gemunieert wierden met eene Resolutie, die ons in staat stelde om ook een finaale afkomst van zaaken te maaken.

Wy hebben de Eer ons daar van by dezen te acquiteeren en met alle Hoogagting te zyn, enz.

(Getekend)

BERKENRODE.
BRANTSEN.

Het ontwerp, waar van in voorsz. brief gewaagd wordt, was aldus ingerigt:

Ontwerp der voorloopige Vredens-Artikelen, tusschen zyne Majesteit de Koning van Engeland, en Hun Hoog-Mogende de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

In naam van de Heilige Drieëenheid!

De *Koning van Groot-Brittannien* en de *Staaten Generaal der Verëenigde Nederlanden*, bezield met een gelyk verlangen, om de onheilen van den Oorlog te doen ophouden, hebben reeds respectivelyk hunne Gevolmagtigde Ministers geauthoriseerd gehad tot het teekenen van eenen Wapenstilstand, en willende de vereeniging en goede verstandhouding, zo noodzakelyk voor het welzyn van het Menschdom in 't algemeen, als voor hunne respective Staaten en onderdaanen in 't byzonder, tusschen de beide Natien herstellen, tot dat einde benoemd; zy zyn namentlyk na behoorlyke communicatie van hunne volmagten overeengekomen

Om-

omtrent de navolgende voorloopige Vreedens-Artikelen.

Art. 1. Zo dra de Præliminairen zullen getekend en geratificeerd zyn, zal eene oprechte Vriendschap tusschen den Koning van Groot-Brittannien en de Staaten Generaal, haare Staaten en onderdaanen van wat rang of staat zy ook mogen zyn, zonder uitzondering van plaatzen of persoonen, wederom stand grypen, uit kragte van welke de Hooge contracteerende partyen zullen doen blyken de grootste oplettendheid, ten einde deze Vriendschap en wederzydsche Correspondentie te onderhouden, zonder toe te staan, dat men van nu af aan nog van de eene nog van de andere zyde eenige vyandelykheden pleegt, het zy ter Zee, het zy te Land, om wat reden of onder welk voorwendsel zulks ook zoude mogen weezen, en men ook zorgvuldig vermyden zal, al het geen de bevordering dezer gelukkig herstelde vereeniging zoude kunnen krenken, in tegendeel zig toeleggende, om by alle gelegendheden van wederzyde voor elkander al dat geene te bevorderen, dat zoude kunnen dienen tot haare onderlinge roem, interest en voordeel zonder eenige hulp of protectie, direct of indirect te verleenen aan hun, die aan den een of ander der Hooge contracteerende partyen eenig nadeel zouden willen toebrengen; zullende alles het geen geschied of gepleegt is, voor of in den beginne van het thans eindigend Oorlog, vergeten zyn.

's GRAVENHAGE.

Ontwerp van Vredensvoorwaarden door onze Gezanten overgegeven.

2. Alle de gevangenen van weêrszyden, zo ter Zee als te Land bekomen, als mede de geduerende den Oorlog tot op deezen dag toe genomen of gegeven Gyzelaars, zullen overgegeeven werden, zonder rantzoen, in den tyd van zes weeken, of zo veel later, te rekenen van den dag der uitwisseling van de Ratificatien van deze voorloopige Vreedens-Artikelen, zullende ieder Mogendheid respectivelyk de uitschotten, die gedaan zyn tot bestaan en onderhoud der Gevangenen, aan den Souverain van het Land, waar zy hebben gezeeten,

'S GRAVENHAGE.

ten, volgens de Schuldbrieven, bepaalde Staaten en andere authenticque Lysten, die van de een en andere zyde overgegeven zyn, moeten betaalen, en men zal over en weder elkander verzekering geven voor de betaling der Schulden; die de Gevangenen hebben gemaakt in de Staaten, waar zy gezeeten hebben, tot den tyd van haar ontslag toe; en alle de Schepen, zo van Oorlog als Koopvaardy, die genomen mogten zyn zedert verloop van den tyd ter ophouding van de vyandelykheden op Zee vastgesteld, zullen insgelyks ter goeder trouwe met haare gantsche Equipagie en Cargazoen te rug gegeeven worden, en men zal dit Artikel ogenblikkelyk na de uitwisseling der Ratificatien ter uitvoer brengen.

Ontwerp van Vredensvoorwaarde door onze Gezanten overgegeven.

3. De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden cedeeren en zullen guarandeeren aan zyne Majesteit den Koning van Groot-Brittannien de bezittingen van de Nederlandsche Oostindische Compagnie, op de Westkust van Sumatra, als mede hun Comptoir te Suratte, welverstaande nogthans dat aan de Compagnie zal gerestitueert worden derzelver effecten in de Stad Suratte, als ook die buiten de Stad mogten gevonden worden op het territoir Mauré.

4. Dewyl aan de eene zyde de onderdaanen van zyne Brittannische Majesteit zig beklaagen over de moeijelykheden, die de Nederlandsche Oostindische Compagnie toebrengt aan humne vaart in de Oostersche Zeeën, te weeten in den doortogt hunner Schepen na de Moluques, en tevens aan den andere zyde de onderdaanen van de Staaten Generaal hebben opengelegd verscheide bezwaaren tegens de Directeuren van de Engelsche Oostindische Compagnie, en byzonderlyk meer dan eens klagten hebben ingebragt, dat de Engelsche Oostindische Compagnie hunne Commercie op Bengalen, Beha, Orixa en eenige andere plaatzen van Indiën stremde, en moeielyk maakte, en wyl de Hooge contracteerende partyen over en weder ver-

verlangden de inconvenienten daar uit resulteeren- de te verhelpen en alle klagten hunner onderdanen voortekomen, is men overeengekomen, dat men van elke zyde binnen den tyd van drie maanden na de tekening der tegenwoordige artikelen Commissarissen zal benoemen, om deze verschillende bezwaren te examineeren en ten dezen opzigte schikkingen te beraamen, die op de meest efficacieuse wyze zullen kunnen strekken ten beste van de beide Natien, welverstaande nogthans, dat men in de te houdene conferentien met opzigte tot de vaart op de Moluques, zig zal bepaalen tot de eenvoudige doortogt der Schepen: Verbindende zyne Brittannische Majesteit tot het by der hand nemen van de meest efficacieuse middelen, waar door zyne onderdaanen zig moeten onthouden van eenige Commercie, het zy op zig zelven, het zy by wyze van Compagnieschap te dryven op de Specery-eilanden of de Moluques.

'sGRAVENHAGE.

Ontwerp van Vredensvoorwaarde door onze Gezanten overgegeven.

5. De Koning van Groot-Brittannien zal aan de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden restitueeren alle de andere Steden, Forten, Havenen en Etablissementen, die geduurende den loop van den tegenwoordigen Oorlog, in welk gedeelte van de waereld zulks ook zy, door zyne wapenen of door die van de Engelsche Oostindische Compagnie zyn geconquesteerd, en van welke hy in 't bezit is, alle in den zelfden staat, waarin zy waren, toen ze geconquesteerd wierden.

6. Alle de Landen en omleggende daartoe behoorende Streeken, die zouden hebben kunnen geconquesteerd worden, of die moeten geconquesteerd zyn in eenig gedeelte der waereld, zo door de wapenen van zyne Brittannische Majesteit, als door die van de Staaten Generaal, en niet in deze tegenwoordige Artikelen, by wege van afstand of restitutie, begreepen zyn, zullen weder gegeven worden zonder eenige zwaarigheid daar tegens maaken of compensatie te vorderen.

7. Dewyl het nodig is een vast tydstip te be-

'S GRAVENHAGE.

Ontwerp van Vredensvoorwaarde door onze Gezan ten overgegeven.

paalen, op welke de teruggaaven en ontruimingen moeten geschieden, is men overeengekomen, dat de Koning van Groot-Brittannien alle de Steden, Plaatzen en onder derzelver gebied geleegen Landen, die door zyne wapenen bemagtigd zyn, en waarvan hy zig in 't bezit ziet, ten zelfden tyde zal doen ontruimen, als waarop de teruggaaven en ontruimingen tusschen Groot-Brittannien en Frankryk zullen geschieden.

De Staaten Generaal zullen op 't einde van dien tyd mede wederom in handen der Engelschen stellen zodanige Steden en onder derzelver gebied geleegen Landen, dewelke zy op dezelve bemagtigd hebben in de Oostindien, ten welken einde de nodige ordres door ieder der Hooge contracteerende Mogendheden zullen gezonden worden aan de Schepen, die dezelve zullen overbrengen.

8. Zyne Brittannische Majesteit en Hun Hoog Mogende opgenoemde Staaten Generaal belooven opregtelyk en ter goeder trouwe te zullen nakomen alle de Artikelen, die in dit preliminair Tractaat begreepen en opgerigt zyn, en zullen niet gedoogen, dat daar tegens door hunne wederzydsche onderdaanen eenigzins direct of indirect aangegaan worde, en zullen opgenoemde Hooge contracteerende partyen elkander generalyk en reciproquelyk guarandeeren, alle zodanige stipulatien, als by deze tegenwoordige Artikelen vastgestelt zyn.

9. De Ratificatien van de voorsz. voorloopige Artikelen, zullen in eene goede en bestendige form opgemaakt en in deze Stad Parys binnen den tyd van een maand of zo veel vroeger, als mogelyk is, te reekenen van den dag der onderteekening dezer Artikelen af, uitgewisseld worden.

Ten oirkonde waarvan wy Ondergetekende, enz.

Men

Men heeft uit voorgem. brief van onze Gezanten kunnen opmaken, dat de voorwaarden van de Vrede voor ons zeer ongunstig zyn, vooral indien men zig herinnert, het geen van wegens de O. I. Maatschappy in derzelver Vertoog aan de Algemeene Staten is voorgedragen. Zie hier voren bl. 244 en volgg. 'sGRAVENHAGE.

Men zegt wel, dat ons verzekering zoude gegeven zyn, dat met de Vrye vaart in de Oosterfche Zeeën, en te mogen inlopen in de Nederlandsche havens, niets anders beöogt wierdt, dan dat de schepen der Engelschen des noods zig daar mogten van het noodige voorzien, en bekomenen schadens herstellen. Maar wie is zo verblind, van niet te zien, dat het op die wyze moeilyk, zo niet onmogelyk, zal vallen, den Sluikhandel der Engelschen, die zo veel nadeel aan de Maatschappy toebrengt, te verhinderen, ten zy met eene kostbare scheepsmagt. Hierom is het, dat drie Leden, onder welke de Stad Rotterdam is, in de Vergadering der Staten van Holland hebben voorgeslagen, om zelven iemand naar Engeland te zenden, ten einde aldaar betere voorwaarden te bedingen. Zommigen hebben verzekert, dat in der daad een Heer met een Pinkje van Scheveningen naar Engeland zoude zyn overgestoken.

Men ontving onlangs wederom tyding, dat ten huize van den Grave *de Mercy*, Keizerlyke Gezant te Parys, eene vergadering van den Fransche Staatsdienaar Grave *de Vergen-*

's GRAVENHAGE. *nes* en de Spaansche en Engelsche Gezanten; benevens nog twee Russische Gezanten is gehouden, zonder dat onze Afgezanten daar by tegenwoordig waren: daar wierdt alles vereffend; waarop aan onze Gezanten wederom was te kennen gegeven, zig in staat te stellen om een einde van deze zaak te maken. Hierop wierdt by de Staten van Holland en Westfriesland een præadvis beraamd en vastgesteld, waarby, indien het onmogelyk was door behulp van 't Fransche Hof betere voorwaarden te bedingen, volgends het *ultimatum* van Engeland, Negapatnam afgestaan en in de vrye Scheepvaart door de Moluksche eilanden bewilligd, als mede in het *salut* ter Zee ingestemd wordt. Dit præadvys ter Vergaderinge der Bondgenoten zynde ingebragt, traden vier Gewesten wel haast toe, dog Zeeland en Friesland bleeven in het eerst nog aarzelen. Onderwyl was reeds een Courier met het præadvys van Holland aan onze Gezanten in Frankryk afgezonden. Hierop kwam nog den 28 Augustus des avonds een Courier van Parys, met tyding, dat de Republiek terstond moest besluiten, of dat anders de Hoven van Frankryk en Spanjen met het sluiten der Vredensvoorwaarden met Groot-Brittannie zonder de Republiek, zouden voortgaan. Dus wierdt nog des avonds ten 8 uuren eene Vergadering van de Algemeene Staten belegd, en besloten, om de aangebodene voorwaardens van Vrede, zo als die lagen, en boven door ons gemeld zyn, aan te nemen, en onze Gezanten gelast, die

te

te teekenen. Welk besluit terstond met een Courier of postboden aan onze Gezanten is afgezonden. Daar zyn er, die deze harde voorwaardens zoeken te verligten en verzagten met de hoop, dat in het volledig Vredens-Verdrag de vrye Vaart volgends de gewapende onzydigheid zoude bevestigd, en door de Mogendheden wederkeerig gestaafd worden. Maar anderen twyffelen ten hoogsten, en het laat zig niet aanzien, dat zulks zal voltrokken worden. 'sGRAVENHAGE.

Het blykt dan, dat, behalven de drie gemelde voorwaarden, thands alle andere verbintenissen, tusschen den Staat en Groot-Brittannie, vernietigd zyn.

Wy moeten hier nog het besluit van de Staten van Friesland op dit onderwerp, mededeelen.

Geëxtraheerd uit het Resolutie-boek der Ed. Mog. Heeren Staten van Friesland.

Door den Heer Joan van Kuffeler, wegens deze Provincie gecommitteerd ter Vergadering van H. H. Mogenden, de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden, aan H. Ed. Mogenden overgezonden zynde eene Missive van de Heeren *Lestevenon van Berkenrode* en *Brantzen*, geschreeven te Parys, den 13 dezer maand, en geaddresseert aan den Heer Griffier Fagel, waarby in 't gemeen verslag doen van den staat der Vreedens-Negotiatien, en in het byzonder, dat het Engelsch Ministery steeds bleef aanhouden *op den afstand van Négapatnam, de vrye Vaart op de Oostersche Zeeën, en op de verpligtinge van het geeven van 't Salut, met het*

'sGRAVENHAGE. *het laaten vallen van den Wimpel, &c. op den ouden voet.*

Dat zy, door den *extreemen nood* gedwongen, hadden geresolveerd in de Cessie van Negapatnam te consenteeren, onder beneficie, dat men aan de zyde der Engelsche aannam, de overige Artykelen, door hun geprojecteerd, zo als by voorsz. Missive copielyk gevoegd waren, en speciaal, dat men niet verder zoude aandringen op de Vrye Vaart, en verpligting tot het geeven van het salut voorschreeven; dat zy tot geen van die twee zaaken geauthoriseerd waren, en daarin niet konden consenteeren, met wydere allegatie van redenen en argumenten, in gedagte Missive breeder gemeld.

Dan dat, den Engelschen Ambassadeur daarvan niet willende afzien, zy Heeren *van Berkenrode* en *Brantzen* daaromtrent nadere orders en instructien van Hun Hoog Mogenden ten spoedigsten moesten verzoeken, dewyl de Heer Graaf *de Vergennes* hen niet alleen had gecommuniceerd, „ dat de zaaken „ tusschen Vrankryk, Spanjen en Engeland geheel „ vereffend, en de respective Tractaaten, ter pre„ sentie van de Ministers der beide Keizerlyke „ Hoven, gecollationeerd, en thans in trein ge„ bragt waren, en dat men mitsdien met de teke„ ning zelve zoude hebben kunnen voortgaan, zo „ niet had geöordeeld, dat men het niet behoorde te „ præcipiteeren, voor dat de zaaken met de Re„ publiek insgelyks waren geäpplaneerd; op het „ ernstigst verzoekende, dat, terwyl de tegens„ woordige gesteldheid van zaaken in Europa vol„ strekt vorderde, dat, door het sluiten van een „ definitiven Vrede, alles aan deze zyde tot eene „ volkomene rust wierd gebragt, en de andere „ Mogendheden, welken daaraan deel hadden, „ met veel yver op het finaal sluiten en tekenen „ presseeren, zy Heeren met aandrang wilden in„ steeren, dat aan de deliberatien van den Staat „ alle celeriteit wierde bygezet, en zy ten spoe„ digsten gemunieerd wierden met eene Resolutie,

„ die

„ die hen in staat stelde, om ook eene finaale af- „ komst van zaaken te maaken." 'sGRAVENHAGE.

Waarop rypelyk gedelibereerd, en in achting genomen zynde, dat in de allezins hachelyke omstandigheden, waarin de Republyk zig bevindt, uit *drie alternatieven* slegts een kan worden gekoozen.

Of dat de Republiek de Conditien, thans aangebooden, afsloeg, en, niet tegenstaande de verdere Oorlogende Mogendheden mogten voortgaan, met den Vrede te sluiten, den Oorlog met het Ryk van Groot-Brittannien voort te zetten.

Of dat men, staande de Negotiatien in Frankryk, met het Ministery van Engeland direct zogte te handelen, en voordeeliger Conditien van Vrede te bedingen.

Of eindelyk, dat men op de best mogelyke wyze, zelfs op de allezins harde, thans aangebodene Voorwaarden, tot den algemeenen Vreede concurreerde.

Dat het buiten alle tegenspraak zeeker was, dat het eerste dezer alternativen verre weg best, zo niet eeniglyk, zoude strooken met de digniteit van de Republiek, en allezins overeenkomstig zyn met het Systema, dat deze Provincie zig wel byzonder van den aanbeginne van den Oorlog had voorgesteld en standvastig gevolgd.

Namenlyk, om de Republiek alle haare kragten te doen inspannen, ten einde den tegenswoordigen Oorlog op het yverigste door te zetten, en zig daar door voor nu en altoos van den schadelyken en schandelyken invloed van Engeland op deze Republiek te ontslaan; hebbende de Provincie van Friesland deze hunne denkwyze te meermaalen aan den dag gelegd, en wel byzonder in het begin van den Oorlog, door het voorslaan van eene formeele Alliantie met Frankryk, waardoor men zo wel by het voeren van den Oorlog, als by het sluiten van den Vrede, eene gemeene zaak met dat Ryk zoude hebben gemaakt; welke voorslag echter geene ver-

'sGRAVENHAGE. verdere uitwerking had, dan dat dezelve by H. H. Mogenden was Commissoriaal gemaakt, zonder dat 'er zelfs immer eenig Rapport over uitgebragt was.

Dat al verder deze Provincie dit zigtbaar getoond had, in de andere Bondgenooten voor te gaan, in het van de hand wyzen van een byzonderen Vrede met het Ryk van Groot-Brittannien, onder zeer schoon schynende voorwaarden der Republiek aangeboden.

En dat eindelyk deze Provincie getoont had, hoe ver 't haar ernst ware, den Oorlog met nadruk door te zetten, wanneer zy, by 't niet uitvoeren van de geördonneerde Expeditie na Brest, aan de overige Bondgenooten had voorgeslagen, niet alleen om de schuldigen en nalaatigen in dezen te ontdekken, maar voornamenlyk, om de zo zigtbaare verkeerde directie in het Zeeweezen zo mogelyk te verbeteren, en die hindernissen in de uitvoering van de orders der Hooge Overheid eens vooral uit den weg te ruimen.

Welke poging geen gelukkiger uitkomst dan de eerstgemelde had gehad, zynde de circulaire Missive, hiertoe aan de Bondgenooten afgevaardigd, door geen derzelven beäntwoord, zonder ook verder eenig gewenscht effect te erlangen.

Dat H. Ed. Mog. derhalven (uit aanmerking van de ongunstige directie, tot dus verre in den Oorlog gehouden, van het geringe effect van hunne welmeenende pogingen tot verbetering derzelven, en het vooruitzigt, dat die op gelyken voet zoude worden voortgezet, zo zy met de overige Bondgenooten tot het aanneemen van het eerste alternatif besloten,) zig genoodzaakt vonden, daar van af te zien.

Dat H. Ed. Mogende in de beschouwing van het tweede alternatif geene mindere zwaarigheid ontmoeteden; want schoon het wel mogelyk, en, zo 't H. Ed. Mog. toescheen, zelfs zeer waarschynlyk was, dat men, door directelyk met Engeland te

te handelen, zoude kunnen bedingen het behoud van Negapatnam, en veelligt eenige meerdere inschikkelykheid omtrent het Artykel der Vrye Vaart in de Oostersche Zeeën, het echter niet minder zeker was, dat deze gunste van Groot-Brittannien op geene voordeeliger, zo niet nog vernederender, voorwaarden zoude te bekomen zyn, dan onder vernieuwing van de voorgaande, door dat Ryk trouwlooslyk geschondene, en naar hun byzonder intrest uitgelegde, Tractaaten, door welke demarche de Republiek zig niet alleen vrywillig, meer dan immer te voren, aan het juk van Groot Brittannien zoude onderwerpen, maar ook zig veelligt, met relatie tot andere naburige Mogendheden, in geen min ver uitziende omstandigheden zoude brengen. 'sGRAVENHAGE.

Dat 'er derhalven, in den allerwegen kommerlyken toestand, waarin de Republiek zig bevindt, en die nog merkelyk verergerd is door het ontydig afdanken van bevaaren en geëxperimenteerde Matroozen, en het intrekken van de uitgeloofde præmien tot aanwervinge, geen ander middel scheen over te schieten, dan, hoe vernederend het ook zyn mogte, zig tot het derde alternatif te bepaalen, om, namelyk, op de best mogelyke wyze, tot den algemeenen Vrede te concurreeren.

Zo is goedgevonden en verstaan, den voorsz. Heer *Joan van Kuffeler*, of die der Heeren dezer Provincie Gecommitteerden ter Generaliteit, by deszelfs absentie, het secreet Besoigne mogte waarneemen, te gelasten, gelyk geschied mits dezen, ,, om met concurrentie der overige Bondgenooten, byzonder met de Provintie van Holland, de Ambassadeurs van dezen Staat in Frankryk te authoriseeren, om, op de best mogelyke wyze, de Præliminairen tot deelneeming van den Algemeenen Vrede te sluiten, en daarin de voordeeligste Conditien voor deze Republiek te bedingen, die mogelyk zullen zyn."

En

'S GRAVENHAGE. En zal Extract dezes gezonden worden aan de Heeren Gecommitteerden voornoemd, om zig daar na te dragen.

Aldus geresolveerd op het Landschaps-Huis, den 25 Augusty 1783.

Accordeert met voorschreeven Boek;

(*In kennisse van my*)

A. J. VAN SMINIA.

De Raadpensionaris VAN BLEYSWYK is deezer dagen zeer onpasselyk geweest. Daar is eenig verschil, (gelyk doorgaans by zulke gelegenheid) voorgevallen, wegens het waarnemen van dien gewigtigen post; welke de Stad Dordrecht, als zynde de oudste Stad, voor zig begeerde, terwyl de Ridderschap, als zynde het eerste Lid, zulks tegensprak. Onderwyl is een besluit genoby afmen, dat geduurende de onpasselykheid of wezigheid van den Raadpensionaris, deszelfs post door het voorzittend Lid van Gecommitteerde Raden zou waargenomen worden.

Ter vergadering der Heeren Staten van Holland is ook een berigt ingebragt door de Heeren, die benoemd zyn, tot het onderzoek van eenige voorstellen, door eenige Steden ter vergadering gedaan, en het Krygsweezen raakende: namelyk omtrend het afschaffen der verkoopingen der Compagnien; geen hooger acten aan Officieren te ver-

verleenen, dan zy werkelyk posten bekleden; geene honoraire charges te geven aan Officieren, om Regimenten te commandeeren voor en in plaatze van anderen; en eindelyk om in de Nationaale Regimenten geene andere Officieren te plaatzen, tot Sergeanten toe, dan alleen inboorlingen." 'sGRAVENHAGE.

Dit berigt of Raport, is door de Afgezondene overgenomen.

Ook is voor het scheiden van de Vergadering der Heeren Staten van Holland door eene der Hollandsche steden een voorstel gedaan, dat geen Fiskaal, Sekretaris, Ontvanger en Commies Generaal ter Admiraliteit, met die bedieningen te gelyk zitting in de Regeering der steden zal mogen hebben.

Verders hebben Hun Edele Groot Mog. goedgevonden om de *temporaire verbooging der Soldyen*, van krygsvolk op de Provincie Holland staande, die anders met het einde van Augustus eindigde, te doen voortduuren *tot het einde dezes loopenden jaars.*

Ook is nog van wegens Hooggem. Heeren Staten by Publicatie van den 22 dezer, in het heffen van het Vuurgeld met de verhoging wederom voor den tyd van zes jaren toegestemd.

De Staten van Holland en West-Friesland, allen den genen die dezen zullen zien of hooren lezen, saluit; doen te weten: alzo aan Ons nader is gerepresenteert, dat de bepaalde tyd van zes jaren,

'sGRAVENHAGE. by Onze Publicatie van den 22 July 1777 tot het heffen van het Vuurgeld, met verhooging van een derde meer als het zelve in conformite van Onze Ordonnantie en de daar agter gevolgde Lyste van den 19 December 1668 bevorens betaald was, met den 1 September dezes jaars staat te expireeren, en dat egter nodig is, dat de Kasse der Vuurgelden by continuatie werde ondersteunt en te gemoed werde gekomen,

Public. wegens 't Vuurgeld.

Zoo is 't, dat Wy goedgevonden en verstaan hebben, tot verder support van de voorschreve Kasse van het Vuurgeld, nader te statueeren, gelyk Wy statueeren by deze, dat by continuatie als nog, by provisie wederom voor den tyd van zes jaren, in te gaan met den 1 September aanstaande, het Vuurgeld zal moeten werden geheven en betaald op den voet en zodanig als het zelve tot hier toe volgens en in conformité van Onze gemelde Ordonnantie, en daar agter gevolgde Lyst van den 19 December 1668 is betaald geworden, met verhooging van een derde van dien ingevolge Onze Publicatien van den 28 July 1762, 31 July 1765, 10 July 1771 en 22 July 1777; als mede, dat wyders tot meerder nut en veiligheid van de Commercie en Navigatie de Vuuren ook zullen moeten blyven branden in de drie Zomermaanden, en dus het geheele jaar door; en dat voorts de Schepen uit Texel, het Vlie of van elders in deze Provincie uitgeloopen zynde, en het Vuur-en Paalgeld betaald hebbende, zo wanneer dezelve door storm, contrarie winden of andere dringende toevallen, genoodzaakt worden, in de voorschreven Zeegaten binnen te loopen, zonder haar voorgenome reize volbragt te hebben, niet gehouden zullen zyn, in zodanige gevallen het Vuur- en Paalgeld weder telkens te betalen, &c.

Eindelyk is, op het verzoekschrift der Reeders en belanghebbende in het schip St. George

George, het welk op deszelfs reis van Smirna herwaarts, door de Engelschen (zo als wy in onze Jaarboeken van het afgelopen jaar gemeld hebben) genomen is, door de Heeren Staten van Holland en West-Friesland, den 7 dezer maand besloten: „ dat in achting genomen zynde, dat de Suppliantent, ten aanzien van het voorschreven schip, in zodanige byzondere omstandigheden verferen, dat de geleden schade, wegens het nemen en opbrengen van het zelve Schip, door de verregaande nalatigheid en het onvergeeflyk pligtverzuim van den Officier, 's Lands Schepen in de Middelandsche Zee commandeerende, is veroorzaakt, zoo als dan ook dien Officier deswegens, by sententie van den competenten Rechter, is gecorrigeert, en dat overzulks de in dat zonderlinge geval te verleenen gratie nimmer toepaslyk kan worden gemaakt op zoodanige gevallen, waar in de behoorlyke protectie van 's Lands Commercieerende Ingezetenen door overmagt van den vyand, of door eenige andere toevallige oorzaken, is verhinderd of belet geworden; is goedgevonden en verstaan, dat de zaak ter Generaliteit daar heen zal worden gedirigeerd, dat aan de Supplianten, alleen uit aanmerkinge der voorschreven omstandigheden, en zonder dat het zelve in eenige consequentie zal mogen worden getrokken, tot soulaas van hunne geleden schade, wegens het nemen en opbrengen van het voorgemelde schip door de Engelschen te Li-

's GRAVENHAGE.

'sGRAVENHAGE. „ vorno, voor zoo veel het Hollandsch intrest betreft, uit het Fonds van het verhoogde Last- en Veilgeld, eene fom van tagtig duizend guldens moge worden verftrekt, en dat dienvolgende de Ontfanger Generaal van het zelve Fonds mogen worden gelast en geauthoriseert, om de voorfchreven fom aan de Suppliantea uit te keeren en te voldoen.

In het voorleden jaar heeft de Heer de *St. Saphorin*, extraordinaris Envoyé van Deenemarken, geklaagd gehad over de behandeling, die den Kapitein *Fuglede*, bevel voerende over het Deensch O. I. Compagnieschip *het Kasteel van Dansburg*, op de Kaap de goede Hoop, zoude aangedaan zyn. Thans zyn aan gemelden Heer *de St. Saphorin* medegedeeld de affchriften van eenen brief van de Heeren Bewindhebberen onzer O. I. Compagnie ter vergadering van zeventienen, en van eenen brief van de Regeering op de Kaap, van den 30 January laatstleden; waaruit blykt, dat de Kapitein *Fuglede* vastgezet is op eene plaats, alwaar de Officieren en perzonen van aanzien gemeenelyk worden bewaard, en geenzints in eene foldaten gevangenis; dat de afftand en de rook belet hadden, om van de batterye te kunnen zien, dat het fchip ten anker gekomen en de vlag geftreken was; en eindelyk dat de Regeering op de Kaap niets hadt gedaan, 't geen eenige rede tot klagten aan de Deenfche Maatfchappy, even zoo min als aan den Kapitein *Fuglede*, konde geven.

Den

Den 7 Augustus zynde den 32 verjaardag van Haare Koninglyke Hoogheid, Mevrouwe de Princesse van Oranje en Nassau, heeft Zyne Doorl. Hoogheid, op de Paradeplaats, dieswegens de pligtsplegingen van gelukwensching ontvangen van de alhier aanweezende Generaalspersoonen, als mede van de Officieren van 't Guarnizoen. Ook hebben de Ingezetenen met het uitsteken van vlaggen, als anderzints, hunne vreugde betoond. 'S GRAVENHAGE.

Des avonds is ter dezer gelegenheid ten Hove op de Oranjezaal groote vergadering (Cirkel) gehouden.

Op den korten Vyverberg, langs den Vyver of het Water, is van Prins Mauritz-Huis af tot voorby het Paardewed, en dus de geheele gracht langs, een nieuwe yzeren balie of hek gesteld, waardoor voorgekomen zal worden, dat in 't vervolg by donkere avonden aldaar geene ongelukken zullen voorvallen, gelyk meer dan eens geschied is. Ook levert deze yzeren balie of hek op die plaats, welke buiten dat eene der aangenaamste en pragtigste plaatsen van den Haag is, een ongemeen fraaije vertooning uit.

Den 24 Augustus was de elfde verjaardag van Zyn Doorl. Hoogheid, de Heer Erf-Prins *Willem Frederik* : weshalven Zyne Doorl. Hoogheid, de Heer Prins Erf-Stadhouder, op de Paradeplaats, dieswegens de begroetingen van de Generaals en andere Of-

'sGRA- ficieren, als mede van veele lieden van aan-
VENHA- zien, ontving.
GE.

Nopens het tydschrift *De Post naar den Neder-Rhyn* zyn tusschen de Regeerders der Stad Gouda en deze Hofplaatse eenige brieven gewisseld, welken wy zullen mede deelen: en wel voor eerst eenen brief van Burgemeesteren van Gouda aan die van 's Hage aldus luidende:

EDELE ACHTBARE HEEREN!

Daer wy aenhoudend persisteeren by onze volkomene afkeer tegens alle divulgatien van anonyme geschriften, memorien, en libellen, tot de tegenswoordige tydsomstandigheden relatie hebbende, hoe ook genaemd, welkers but niet anders is, dan om langs allerhande wegen het vuur van twist en tweedagt, met verachting der wettige Overheden, ook in de harten van 's Lands paisibelste Ingezetenen aentestoken, en 't gezegend Vaderland aan die vlammen te sacrifieeren: En daar wy op den 17 April laatstleeden uit dien hoofde, ons over de malicieuse wyze, waar op, door den Boekverkoper *Bennet* te Rotterdam, het verspreiden van zeker naamloos boekje, geintituleerd *Zaakelyke inhoud van de Missive en Memorie, door Zyne Doorl. Hoogheid aan Hun Hoog Mog. den 7 October 1782 overgeleverd*, binnen onze Stad was aangelegt, aan Heeren Burgemeesteren der Stad Rotterdam, tot correctie van voorn. *Bennet* hebben geadresseert, met dat welverwacht gevolg, dat welgem. Heeren Burgemeesteren ten spoedigsten aan dit ons verzoek hebben gelieven te voldoen; konden wy niet anders dan met verontwaerdiging beschouwen de licentieuse termen, met welken, des [illegible]
de

'S GRAVENHAGE.

Brief van Burgemrs. van Gouda aan die van 's Hage.

de naemloose Schryver van het 81 Nommer van zeker periodicq geschrift, getituleerd *Post naer den Neder-Rhyn* zich geëmancipeerd heeft, om deze onze, zoo wy gerust vertrouwen, wettige handelwyze onder zyne censure te brengen, en dezelve niet alleen, met de swartste couleuren af te schilderen, maer zelfs, als een *hemeltergende onrechtvaerdigheid, en vervloekte dwingelandye*, uitte krytẹn.

Te willen adstruëeren, hoe noodzakelyk zoodanige atroce calumnien, en volstrekte enormiteiten in haere geboorte behooren te worden gesmoord, zoude, onzes achtens, te kort gedaen zyn, byzonder aen het doorzicht van UEd. Achtb. die noch onlangs, by derzelver resolutie van 30 September 1780, het dissemineeren en verkopen van eerrovende geschriften aen de Haegsche Boekverkopers hebben verboden en geïnterdiceert.

Daer dierhalven dit bovengem. stuk (tegens welkers debiet, als een eerrovend geschrift in onze Stad terstond behoorlyke zorge gedraegen is) met naem van den Drukker, die een burger en Inwoonder van 's Hage is, althans aldaer opentlyk word gedebiteerd, hebben wy niet kunnen nalaten, UEd. Achtb. op dit sujet te ouvertureeren, met vriendelykst en niet min allerernstigst verzoek en vertrouwen, dat UEd. Achtb. de efficacieuste voorzieningen gelieven te doen, zoo tegens het verder divulgeeren van het opgem. libel als ter ontdekking van desselfs Aucteur, en verder in deze zaeke zoodaenig te handelen, als UEd. Achtb. tot maintien van 's Lands Wetten, en 't gezach der Overheden (door welkers vilipendie wel haest alle banden der Maetschappye zouden worden losgemaekt) in goeden gemoede zullen oordeelen te behooren.

't Zal ons byzonder obligeeren, by rescriptie te mogen verneemen de maetregulen, welke ten dezen door UEd. Achtb. zyn in 't werk gesteld, en die een natuurlyke influentie voor 't vervolg op

's Gravenhage. de onze zullen maeken; kunnende UEd. Achtb. zich inmiddels verzekerd houden, dat wy niets meer verlangen, dan de blyken van attentie, welke UEd. Achtb. ons in dezen zult gelieven te geeven, ten allen tyde te reciproceeren. — Wy beveelen UEd. Achtb. enz.

Gouda den 29 Juny 1783.

Schout en Burgemeesteren van 's Hage beantwoordden voorsz. brief, op deze wyze:

EDELE GROOT ACHTBAERE HEEREN!

Antw. van Burgemrs. van 's Hage op voorsz. brief. Ter voldoeninge aen UEd. Groot Achtb Missive van 29 dezer, hebben wy aenstonds voor ons doen ontbieden den Boekverkooper *Thomas van Os*, Drukker van den *Post naer den Neder-Rhyn*, en aen denzelven afgevraegd de naem en woonplaets van den Autheur van gemelde weeklyksch blad, welke ons gezegd heeft, dat zyn naem is *P. Verbrugge*, geweeze Predikant te Koedyk boven Alkmaer, thans woonachtig te Delft op de Oude Langedyk, waer op wy aen denzelven geïnterdiceerd hebben het verder drukken van het voorsz. weeklyksch blad, en hebben wy wyders noch door den Deeken van het Boekverkoopers Gilde alhier ten spoedigsten doen interdiceeren het verder debiet van de *Posten van en naer den Neder-Rhyn*, met ophaeling der Exemplaeren, welke de respective Boekverkopers daer van noch onder zich mochten hebben. — Waarmede vertrouwende aen UEd. Gr. Achtb. verzoek te hebben voldaen enz.

's Hage 30 Juny 1783.

Hier op schreven nog Burgemeesters van Gou-

Gouda aan die van 's Hage den volgenden brief: 'sGRAVENHAGE.

EDELE ACHTBARE HEEREN!

Wy hebben de eer mits dezen te accuseeren de receptie van UEd Achtbaere letteren in dato 30 Juny laetstleden, uit welke wy ontwaer zyn geworden het geen door UEd. en Achtbaere is verricht, betrekkelyk ons verzochte by Missive van den 29 Juny passato, waer toe wy ons, mits dezen, refereeren. *Nadere brief van Burgemrs. van Gouda.*

Gelyk dit verrichte alleen tot ons relatief is, voor zoo ver zulks betreft den *Post naer den Neder-Rhyn*, (*welke ten deze het eenige subject onzer klagten involveerd*) kunnen wy wel declareeren, dat hetzelve in opzichte van 't verbod der divulgatie, en in opzichte der ontdekking van deszelfs Autheur, ons niet onaangenaam is geweest:. Maer mogen wyders niet verbergen onze uitterste surprise, dat UEd. en Achtb. niet hebben gelieven goed te vinden (in conformité van het verzoek by opgem. onze Missive gedaan) terstond meer efficacieuselyk jegens den Drukker van het bekende Nummer 81 der *Post naer den Neder-Rhyn* te procedeeren; waer op wy de vryheid neemen als noch te insteeren, ten einde, daer door, allerweegen aen 't Recht der Hooge Overheid werde voldaen, en 's Lands placaeten gemaintineerd. — Waermede enz.

Gouda 5 *July* 1783.

Hier op antwoordden Schout en Burgemeesters van 's Hage in dezer voege:

EDELE GROOT ACHTBAERE HEEREN!

In onze laetste aen UEd. Gr. Achtb. Missive, rakende Numm. 81 van den *Post naer den Neder-*

 Rhyn,

'sGRAVENHAGE. Nadere brief van Burgemrs. van Gouda.

Rhyn, hebben wy de eer gehad, UEd. Gr. Achtb. te informeeren van het door ons op UEd. Groot Achtb. verzoek, daeromtrent verrigtte, voor zoo verre onze kamer betrof: thans kunnen wy op de nadere instantien, op dezelfde materie door UEd. Gr. Achtb. aen ons gedaen, en ons heden geworden, UEd. Gr. Achtb. communiceeren, dat reeds in de gepasseerde week de Boekverkoper *van Os*, als Drukker van gem. No. 81 tegens heden voor Schepens bank door den Heere Baillinw is gedagvaert. —— Waermede enz.

's Gravenhage 7 July 1783.

Waarop de Regeerders van Gouda nog ten derdemale dezen brief aan die van 's Hage afzonden:

EDELE ACHTBAERE HEEREN!

Wy hebben wel ontvangen UEd. Achtb. Missive van den 7 dezer, waer by UEd. Achtb. ons nader hebben gelieven te informeeren, dat reeds in de gepasseerde week de Boekverkooper *van Os*, als drukker van 't Num. 81 *van den Post naer den Neder-Rhyn* voor Schepensbank is gedagvaert geworden. —— Wy kunnen niet nalaeten, UEdele Achtb., zoo voor de gegevene communicatie in dezen, als voor het verrichte, voor zoo verre UEd Achtb. kamer betrof, te bedanken, bereid zynde in alle gevallen deze vriendelykheid van UEd. en Achtb. te reciproceeren. — Waermede enz.

Gouda 10 July 1783.

Wy hebben in ons voorig stukje bl. 1117. iets gezegd van de rechtsgedingen en veroordeelingen van den Drukker *Rogatsnik*, en den

den Boekverkoper van Os, zie hier de vonnissen, tegen dezelven uitgesproken. 's GRAVENHAGE.

Het Vonnis, waarby de Drukker verwezen is, luidt aldus;

Vonnis tegens den Drukker Rogatsnik.

Alzoo *Johannes Rogatsnik*, oud 71 jaaren, Boekdrukker alhier in 's Hage, thans gedetineerde op het Raedhuis dezer Steede, aan dezen Gerechte heeft bekend, dat zeker Weekblad, ten titel voerende *Post naer den Neder-Rhyn*, by hem is gedrukt geworden, en speciaal No. 81; en gemerkt in het voorsz. No. 81 zeer lasief word gesproken over de handelingen van diverse integroerende Leden van Staet, *alles tot vermindering van de authoriteit der wettige Overheid, Magistraeten en Gerechten van de voorn. integreerende Leden van dezen Lande*, en ook contrarie aen de Wetten en Placaeten, van tyd tot tyd tegens het licentieus drukken van ergerlyke en fameuse geschriften geëmaneerd; En de voorsz. *J. Rogatsnik* daer tegens tot zyne verschooning niet anders heeft ingebragt, dan dat hy dat Weekblad niet gewoon is te leezen, alvorens het zelve te drukken; terwyl zulks voor zyn eigen rekening niet is; dat ook de Letterzetter het zelve niet leezen kan, want dat de tyd niet besteed kan worden, om alle boeken, die gedrukt moeten worden, te lezen, neen maar integendeel heeft moeten erkennen, dat de uitdrukkingen, in het voorsz. No. 81, ten opzichte van diverse integreerende Leeden voorkomende, zyn læsief: Zoo is 't, dat het Gerecht van 's Gravenhage, gezien hebbende den crimineelen eisch en conclusie van den Hoog Wel Geboren Heer *Wigbold Johan Theodoor Baron van der Does*, Heer van beide de Noordwyken, Bailliuw van deze Stad, R. O. op ende jegens denzelven gedetineerden gedaen en genomen, en voorts doorgezien en overwogen hebbende al het geene ter materie dienende is, doende recht uit den naem ende van

wo-

'sGRAVENHAGE.

wegens Hun Edele Groot Mogende, de Heeren Staeten van Holland en West-Friesland, ingevolge Hun Ed. Gr. Mog. Placaet van den 7 Maart 1754; denzelven *Johan Rogatsnik*, *ter zaeke van het drukken van No.* 81 *van den Post naer den Neder-Rhyn* gecondemneert heeft, en condemneert hem by dezen *in eene boete van drie duizend guldens*, te bekeeren, een derde deel ten behoeve van den Heer Eischer, het tweede derde deel ten profyte van den aenbrenger, en het resteerende derde deel ten behoeve van de Nederduitsche Gereformeerde Armen alhier: Condemneerd wyders hem *Johannes Rogatsnik*, om, *geduurende den tyd van drie achtereenvolgende weeken*, na de uitspraek van dit vonnis, op zyne drukkerye niet te mogen drukken, of doen drukken eenige boeken, geschriften, weekblaeden, van welken aert zulks zoude mogen weezen, maer dat deszelfs drukkerye, *gedurende den voorsz. tyd van drie weeken*, zal moeten zyn en blyven gesloten, en condemneerd mede hem gedetineerden in de kosten en misen van Justitie ter tauxatie en moderatie van dezen Gerechte.

Vonnis tegens den Drukker Rogatsnik.

De Boekverkoper *van Os* is aldus verwezen:

Alzoo *Thomas van Os*, oud ruim 29 jaeren, Boekverkoper alhier, thans gedetineerde op het Raedhuis dezer Stede, aen dezen Gerechte heeft bekend, dat hy is Uitgever van de *Post naer den Neder-Rhyn*, en dat hy dezelve heeft laeten drukken by *de Groot* en *Rogatsnik* ten zynen kosten, met dien verstande, dat hy die van No. 1–20, wel heeft uitgegeeven en gedebiteerd, doch die *niet voor zyne rekening* heeft laeten drukken, maer dat dezelve van No. 21 tot in de 50 *voor zyn rekening* gedrukt zyn by den Drukker *de Groot*, en dat de verdere Nummers tot 81 incluis, mede *voor zyn rekening* gedrukt zyn by *Rogatsnik*, doch, zoo er

meer

'sGRAVENHAGE.

Vonnis tegen den Boekverkoper van Os.

meer Nummers mochten zyn uitgegeeven, fulks buiten weeten en zonder zyn order gefchied te zyn; dat de Schryver van voorn. *Post naer den Neder-Rhyn* is zekere *Philippus Verbrugge*, welke naer zyn meening is geweeſe Predikant te Koedyk, boven Alkmaar, thans wonende te Delft; en gemerkt in den voorſz. *Post naer den Neder-Rhyn*, No. 81 zeer læfief word gefproken over de handelingen van diverſe integreerene Leden van Staet, *alles tot vermindering van de authoriteit der wettige Overigheid, Magiſtraaten en Gerechten van de voorſz. integreerende Leden van dezen Landen*, en ook contrarie de Wetten en Placaeten, van tyd tot tyd tegens het licentieus divulgeeren van ergerlyke en fameuſe geſchriften geëmaneerd; en de voorſz. *Thomas van Os* daar tegens tot zyne verſchooning niet anders heeft kunnen inbreugen, dan dat dikmaals gebeurd is, dat de Copie van de voorſz. Post is gezonden direct aen den Drukker, zonder dat dezelven zyn handen gepasſeeid is; en dat fpeciaal No. 81 hem ter hand is gekomen op een dag, dat hy naer Leyden ging, en dat hy die zonder dezelve te leezen, daedelyk naer den Drukker *Rogatsnik* gezonden heeft, en dat hy zelf dat Nommer tot nog toe niet geleezen heeft, doch dat hy, na dat hem de uitdrukkingen, daer in voorkomende, waren voorgeleezen, erkennen moest, dat dezelve læfief zyn; dat hy vertrouwd heeft op den Schryver, die hy dikmaals verzocht heeft voorzichtig in zyn ſchryven te weezen; dat hy wel in ſommige Nommers, die hy geleezen heeft — aertigheden, die tot niemands nadeel ſtrekten, gevonden heeft, doch dat hy daer over nooit aenſpraak gekreegen hebbende, niet altoos gezorgd en gedacht heeft, om de Copien te leezen, voor dat dezelven gedrukt wierden: — Zoo is 't dat het Gerecht van 's Gravenhage, gezien hebbende den crimineelen eisch en concluſie van den Hoog Welgeboren Heer, *Wigbold Johan Theodoor Baron*

van

'sGRAVENHAGE. Vonnis tegen den Boekverkoper van Os.

van der Does, Heeren van beide de Noordwykers, Bailluw van dezen Stad, R. O. op en jegens denzelven gedetineerden gedaegen genomen, en voorts doorgezien en overwogen hebbende, al het geene ter materie dienende is, doende regt uit naam en van wegens Hun Edele Groot Mogende, de Heeren Staeten van Holland en West-Friesland, ingevolge Hun Ed. Gr. Mog. Placaet van den 7 Maart 1754, denzelven *Thomas van Os*, ter zake van het doen drukken, verkoopen en debiteeren van het voorzeide *No. 81 van den Post naer den Neder-Rhyn* gecondemneerd heeft en condemneert hem by dezen, in eene geldboete van drie duizend gulden, te bekeeren een derde ten profyte van den Heeg Ed. Eischer, het tweede derde deel ten behoeve van den aanbrenger, en het resteerende derde deel ten behoeven van de Nederduitsche Gereformeerde Armen alhier: Condemneerd hem wyders, om *gedurende den voorsz. tyd van zes achtereenvolgende weeken*, na de uitspraak van dat vonnis, niet te mogen doen eenige Negotie, als Boekverkoper; maer dat deszelfs Boekwinkel, *gedurende den voorsz. tyd van zes weeken*, zal zyn en moeten blyven gesloten, en condemneert mede hem gedetineerden in de kosten en misen van Justitie ter tauxatie en moderatie van dezen Gerechte.

Wy keuren deze Waakzaamheid tegen de al te groote Vryheid der Drukpersse niet af; maar willen daar uit te gelyk opgemerkt hebben, dat sommiger voorgeven ongegrond is, als of het onmogelyk ware, het misbruik van die Vryheid te beteugelen, en de misdadigers te straffen.

LEY-

LEY-DEN.

LEYDEN.

Nadat volgends jaarlyksche gewoonte op den 18 July door die van van de groote Vroedschap dezer Stad eene naamlyst van 6 Personen was gemaakt, en aan den Prinse Erfstadhouder gezonden; zyn door Hoogstdenzelven daar uit tot Scheepenen verkoren de Heeren Mr. *Abraham van Alphen*, Mr. *Adriaan van Heusden*, Mr. *Hendrik Twent*, Mr. *Matthys Snoek*, Mr. *Jan Crucius*, Mr. *Johan Andraas Cunaus*, Mr. *Johan Gael*, en Mr. *Pieter Vromans*, en tot Scheepenen-Commissarissen van 's Lands Gemeene Middelen *Snoek*, *Crucius*, *Twent*, *Cunaus*, *Gael* en *Vromans*. Zommigen verwagtten, en zulks uit kragt van oude gewoonte, dat de Heeren *van Alphen*, *van Heusden*, en *Twent*, die nu voor het derde jaar zyn aangebleven, nu zouden hebben stilgezeten; dat de Heeren Mr. *J. van Royen*, en Mr. *G. van Hogeveen* nog voor een jaar zouden zyn aangebleven, en *Mr. J. B. Douw* voor twee jaren zyn aangekomen. De Heer Mr. *J. Romswinkel*, afgaande Scheepen, merkte in Scheepenskamer aan, dat de verkiezing, door Zyne Hoogheid gedaan, geen kragt kon hebben, nadien de behoorlyke rangschikking onder de gekorene Scheepenen niet was in agt genomen, alzo de Heer *Snoek* ouder Lid was, dan de Heeren *van Heusden* en *Twent*, en de Heer *Cru-*

LEYDEN. *Crucius* wederom ouder dan den laatstgemelde. In eene daar toe aangelegde vergadering van die van het Geregt hier op geraadpleegd zynde, was het gevoelen van zommigen, dat deze misslag moest gebeterd worden, eer de verkiezing konde worden gestand gedaan. Dog de meerderheid besloot, om de beëediging te doen voortgaan ingevolge de verkiezing, en vervolgends, in eenen brief aan Zyne Doorlugtige Hoogheid, van deze misslag kennis te geven: waar tegen de Heer Mr. *J. Romswinkel* deedt aantekenen, dat met de beëediging als nog geene voortgang konde gemaakt worden, en dat hy dierhalven zig verschoonde, van die beëediging by te woonen; waarop hy vertrok. De Heer *Snoek* weigerende om beneden zynen rang beëedigd te worden; is de beëediging niet volgends de verkiezing, maar volgends den rang geschied, en Zyne Hoogheid hier van kennis gegeven.

By de Ed. Gr. Achtb. Heeren die van den Gerechte dezer Stad, is eene Publicatie afgekondigd, behelzende eene Vernieuwing van het 41ste Art. der Brand-Keure, en wyders verbiedende op eene boete, eerst van drie, vervolgens van zes guldens, en ten derdenmaale van arbitralyk naar vereisch van zaaken gestraft te worden, *het gaan met gelaaden geweeren langs 's Heeren Straaten, en het schieten zonder wettig gezag.*

Niet

Niet te min heeft men in verscheidene buurten op den 24 Augustus, zynde de verjaardag van den jongen Prins Erfstadhouder, kaersjes gebrand, en eenige Vreugden bedreven, en zig ook met Oranjestrikken vercierd. 'sGRAVENHAGE.

De Maatschappy der Nederlandsche Letterkunde te Leyden, heeft, in haare jaarlyksche Vergadering, gehouden op den 8sten July, tot Lid verkoozen den Heer Mr. *Reinvisch Feith*, te Zwolle.

Ook heeft zy deze Vraag opgegeven, om beäntwoord te worden voor den eersten van Wynmaand dezes jaars 1785.

„ Welke zyn de gronden, waar uit een
„ Nederduitsche Spraakkunst behoort te wor-
„ den opgemaakt?"

In het vorige jaar heeft de Maatschappy deze Vraag opgegeven, om beäntwoord te worden voor den eersten van Wynmaand 1784.

„ Welke zyn de Kenmerken van waar en
„ valsch vernuft? en welke zyn de behoed-
„ middelen tegen het laatste?"

De Maatschappy verlangt, byzonderlyk, het onderscheid tusschen waar en valsch vernuft, niet alleen beredeneerd, maar ook door voorbeelden uit de beste Dichters opgehelderd te zien.

AM-
STEL-
DAM.

AMSTELDAM.

Wy hebben in ons voorgaand stukje bl. 1135 gezegd, nader berigt te zullen geven van het verbieden van de *Diemer of Water-graaf Meersche Courant.*

Na dat veel over dit Nieuwspapier was te doen geweest, het welk eertyds te Buiksloot, en vervolgends in de Diemermeer gedrukt is en daarnaar genoemd, is de uitgave van dit Nieuwspapier den 5 Augustus by eene Ordonnantie van Heeren Burgemeesteren, tot nader bevel, verboden, en van dit verbod teffens door den Gildeknegt van het Boekverkopers gild aan alle de Boekverkopers aanzegging gedaan.

De Drukker heeft daarop dezelfde Courant terstond onder den tytel van *Nederlandsche Courant* willen uitgeven. Maar het Gerecht van den Diemer- en Watergraafmeer dit vernemende verboodt eenige Courant, Courier of hoegenaamd Nieuwspapier op zyn grondgebied te drukken. En wanneer men voortging met drukken, en invoeren dier Couranten in Amsteldam, wierdt het karretje, met die Couranten beladen, in de poort komende, aangehouden. Hy heeft egter nog verscheidene afdrukken van de zelve door eeni-

eehige boeren van Diemen, doen in de Stad brengen. Maar eindelyk heeft Burgemeester *Heemskerk* als Bailluw, met twee Scheepenen en den Secretaris van Diemer-Meer, het Gerechtelyk slot voor de Drukkery gehangen; waardoor dan eindelyk de uitgave van dit zo veel gerugts gemaakt hebbende Nieuwspapier is opgehouden: dog uit deszelfs asfche zyn naderhand twee andere geboren, beiden *de Nederlandsche Courant* genaamd: de eene, gedrukt wordende onder Nieuwer Amstel en ter Drukkerye van *Hermanus Koning* voor Z. M., dat is voor Zyn Meester, wordt uitgegeven by *Verlem*; de andere by *Holtrop*. Deze twee Nederlandsche Couranten hebben onderling getwist, wie eigenlyk de ware en egte Nederlandsche Courant was. Omtrend de uitgave van de eerstgem. Courant, schynen de andere Courantiers te onvreden te zyn geweest, blykende deze bekendmaking, boven de *Leydsche*, *Vaderlandsche en Zuidhollandsche* Couranten geplaatst, die wy egter in haare waarde laten: „ *Jan Verlem*, Boekverkoper te Amsterdam, by de „ uitgave van zyne Nederlandsche Courant, „ verscheiden Courantenbezorgers, hebben- „ de doen begrypen, om de gemelde *Neder- „ sche Courant*, (schoon nog wel voor een „ groot gedeelte uit andere Nieuwspapieren „ uitgeschreven) tegens de *Zuid-Hollandsche*, „ *Vaderlandsche*, *Leydsche* en andere Cou- „ ranten te verruilen, en den Lezers den „ laatstgemelden in de handen te doen stop-

AMSTELDAM.

AMSTELDAM. „ pen: —— Zoo is het, dat zulks aan het „ Publiek bekend gemaakt wordt, ten einde „ zig te kunnen wagten, in het vervolg door „ zulke laage handelwyze niet misleid te „ worden."

De Heeren Bewindhebberen van de Oost-Indische Maatschappy in de Hollandsche Kameren, als daar toe door H. Ed. Gr. Mog., op verzoek van eenige belanghebbende behoorlyk gemagtigd, hebben bekend gemaakt aan de houders van de recepissen, ten lasten van voorsz. Kameren, „ dat, wanneer dezelve genegen zullen zyn, by de overgifte van hunne recepissen te furneeren in contante penningen, zodanige somme, als de helft van 't Capitaal van de voornoemde recepissen zal komen te bedragen, en zulks van den 1sten Juny tot den 1sten September aanstaande; aan hun zullen worden afgegeven Obligatien, ter montante van de overgeleverde recepissen, en daar by gefurneerde penningen, onder guarantie van de Heeren Staten van Holland en Westfriesland; en zullen van de geenen, die voor den gemelden 1sten September zig niet zullen hebben verklaard, geen penningen worden aangenomen."

Met de laatste brieven van Batavia, gedagteekend den 15 January 1783, verneemt men, dat alles aldaar ongemeen duur was, en dat de voorraad van koorn welhaast zoude

de verbruikt zyn. Een pond boter koste 4 Hollandsche guldens. —— Voorts melden dezelfde brieven, dat, in September des voorigen jaars, aldaar aangekomen was het Oostindisch Compagnie-schip Hoorn, Kapt. *G. Bruin*, van de kust van Persien, welk schip de bevestiging medebrengt van 't verongelukken van 't Oostindisch Compagnieschip Hoog Carspel, Kapt. *O. Andringa*, mede op de reis van Persien naar Batavia; zynde de manschap, op 12 man, na behouden. AMSTELDAM.

Na dat op *Zaturdag*, zynde den 2 dezer de Thermometer tot op 90 graden was geklommen, en dus eene hette aanduidde, welke die van de jaren 1750 en 1759 overtrof, barste alhier omtrent ten 4 uuren in den namiddag een alleryslykst onweeder uit, waar van de kort op een volgende Blixemstraalen, en de gedurig op elkander afwisselende donder eene groote ontroernis onder de inwooners veroorzaakte. Wel haast volgde 'er eene geweldige hagelbuy, waar van veele steenen platachtig rond zynde, de groote van een duiven ey bevattede. Verscheiden vensterglazen, zoo binnen als buiten de stad, zyn daar door verbryzeld: doch men verneemt tot hier toe niet, dat dit onweder eenige andere ongelukken ten gevolg heeft gehad: in tegendeel, dezelve schonk ons eene verkwikkende regen, waar naar men hier zedert lang gesmagt hadt.

AMSTELDAM. Ook wierdt door een zwaar onweder, 't welk, den 25sten dezer, 's middags om twee uuren, geheel onverwagt over deze Stad viel, en door verscheide geweldige donderslagen aanmerkelyk was, de Zuiderkerk niet in weinig gevaar gebragt. Een ratelslag, die alle inwooners daar omstreeks ten uiterste verschrikte, trof den tooren, of wel het klokkenstel daar in, met een verbazenden weerklank; des ieder een dagt, dat hy in brand geslagen ware: de brandspuiten kwamen op de baan, maar by naauwkeurig onderzoek heeft men geene beschadiging kunnen ontdekken.

Het Luchtverschynzel, dat zig Maandag den 18 dezer, 's avonds omtrent half 10 uuren, in onze Provincien vertoond heeft, is in deze Stad door verscheidene en op verschillende manieren gezien. In het Noordelyk gedeelte zag men het als een heldere vuurpyl, schuins uit het Noord-Westen voortschietende naar 't Zuiden, langs hoe meer vergrootende, en in zyn loop vuurige vonken uitwerpende. In de middenste deelen der Stad maakte het een aanmerkelyke verlichting, en scheen een ronde bal te zyn, naar agteren puntig. In de zuidelyke deelen heeft men het van grootte wat minder dan de volle maan gezien, gevende een zo sterk licht uit, dat het zommigen zeer verschrikte, De meesten hebben het vry laag gezien, en uit de verschillende vertooning moet men be-

besluiten, dat het niet ver van ons geweest is. Dat het zig te Rotterdam, en daar om streeks, byna zo groot als de maan, vertoond hebbe, dit bevestigt deszelfs loopnaar 't Zuid-Westen; zo ook, dat men het te Middelburg gezien hebbe, en dat men het insgelyks, tusschen 9 en 10 uuren, te Londen vernomen heeft, een helderer licht gevende dan de volle maan, zulks doet blyken, dat het vry schielyk zy voortgegaan. AMSTELDAM.

Buiten twyffel behoort hetzelve tot die verschynzelen, welke men vuurballen noemt, en die mooglyk den ouden bekend, geweest zyn, doch zelden waargenomen wierden, in die grootte en met zo veel glans. Men heeft 'er, in 't jaar *1686*, en dus byna honderd jaar geleeden, te Leipzig, en elders in Duitschland een gezien, die een sterk licht gaf, half zo breed als de Maan zig vertoonende. In 't jaar 1719 zag men 'er een, wel zo groot als de volle maan, en veel sterker licht gevende, dan die, te Bononie in Italie, en daar om streeks. Maar wel het aanmerklykste, in dezen, is de vuurbal, die den 26sten November van 't jaar 1758, over een groot gedeelte van Engeland en Schotland liep, waar van de afbeelding, met veele waarneemingen, uit de Verhandelingen van de Koninglyke Societeit der Wetenschappen in Engeland ontleend, in 't Nederduitsch aan 't licht gegeven is, in het zesde deel der *Uitgezochte Verhandelingen*. by *F. Houttuyn* uitgegeven. Men vindt daar, bovenden,

AMSTELDAM. eene aanmerklyke verklaring van dit verschynzel, 't welk denkelyk alleen in grootheid en voortschieting verschilt van de dwaallichten, de zogenaamde vallende sterren, opryzende of nederdalende vuurklompen, die dikwils op Heijen en Moerassige plaatzen by nacht waargenomen, en, indien 'er gelegenheid was, menigvuldiger gezien zouden worden.

Terwyl niettemin deze voortlopende Vuurballen, zomtyds zo ongemeen groot zyn, dat men ze wel op 600 roeden omtreks berekend heeft, en een zo snellen voortgang hebbende, wel honderdmaal vlugger dan die van een kanonkogel, moet men ze zekerlyk, ook wegens de zeldzaamheid, als iets byzonders aanmerken. De gemelde, van 't jaar 1758, was in zyn loop en grootte, zo 't scheen, zeer veranderlyk.

Wenschelyk is het, voor alle liefhebbers der Natuurkunde, dat de geenen, die mooglyk eenige byzondere waarneemingen op dezen onzen Vuurbal gedaan hebben, en waar door men de wezenlyke hoogte en grootte bepaalen kan; als ook, die denzelven verder Noordelyk en Zuidelyk gezien hebben, zulks aan het algemeen geliefden mede te deelen.

Zie hier de bekendmaking van het Geneeskundig Genootschap, onder de Zinspreuk *Servandis Civibus.*

Het

AMSTELDAM.

Bekendmak. van 't Geneesk. Genootschap.

Het Geneeskundig Genootschap: onder de zinspreuk *Servandis Civibus*, de menigvuldige Papieren ter voldoening van het voorstel aangaande de spreuk van den grooten *Boerhave*. *Simplex Veri Sigillum* hebbende geleezen, heeft den gouden gedenkpenning toegeweezen aan de verhandeling, welke tot devies voerde: *Non pigebit me, ficubi hæsito, quærere, nec pudebit ficubi erro, discere*, en by de opening van het billet is gebleeken, dat de Schryver van dezelve was de Heer *C. Terne*, Medicinæ Doctor, Prælector in de Vroedkonst, en Stads Vroedmeester te Leiden; komende geene andere Verhandeling by deze zo na in vergelyking, dat zy nevens dezelve kan gesteld worden. Doch men heeft goedgevonden twee zilveren Gedenkpenningen te geeven, de eene namelyk aan *Simpliciter*, waar van de Schryver is de Heer *C. Peereboom*, Med. Doctor &c. Nat. Cur. Sod. te Amsterdam, de andere aan *Quantum est in rebus inane!* waar van de Schryver is de Heer *E. Krumpelman*, Med. Doct. te Amsterdam; welke beide Verhandelingen het Genootschap, ten nutte van onze Landgenooten, zal doen drukken; de eerstgemelde uit het Latyn vertaald. —— Wyders heeft bovengem: Genootschap met ongemeen genoegen geleezen zekere Nederduitsche Verhandeling, zynde getekend *Sic itur ad astra!* en heeft goedgevonden dezelve te doen drukken, verzoekende nu derzelver schranderen Auteur zynen naam te openbaaren, ten einde die by de uitgave moge genoemd worden.

Tegen Mai 1784 wordt de volgende Vraag ter beantwoording voorgesteld: *Wat is voor het Menschelyk lighaam Vergif? en welke Vergiften kunnen in de Geneeskunde, zo uit als inwendig, onder de vereischte voorzorgen, een nuttig gebruik hebben?* Met verzoek van de antwoorden, (enkel getekend met een devies, doch met naam en adres in een gezegeld briefje, getekend met het zelfde devies daar boven op,) franko te zenden; af te geeven

AMSTERDAM, by den Boekverkoper *Petrus Conradi* te Amsterdam.

Ook heeft nog de Maatschappy ter bevordering van den Landbouw, het navolgende bekend gemaakt.

Bekendmak. der Maatsch. van den Landb. De Maatschappy ter bevordering van den Landbouw alhier, gezien hebbende, dat de Schryver der Verhandeling, onder de Zinspreuk:

De Vrugt van ledige Uuren.

Aan welke zy in haare jongste gehoudene groote Vergadering het Accesfit, in eene zilvere Medaille bestaande, heeft toegeweezen, is de Wel-Eerwaarde en zeer geleerde Heer *L. Calff*, Predikant tot Haringhuyzen, onder de Classis van Alkmaar. Voorts dat de Schryver der Verhandelingen, de eene geteekend,

Velimus quod ratio probat.

En de andere,

De ondervinding is de beste Leermeester.

Aan welke ieder eene gratificatie van vyftien gouden Ducaaten of een stuk Zilver van gelyke waarde was aangeboden, zyn; te weeten van de eerstgem. de Heer *Pieter Rempelaar*, Lieutenant van de Burgery te Deventer, en van de tweede *Ary van Prooijen*, Bouwman onder Stryen; heeft dienvolgende nodig geoordeeld, daar van by dezen aan het Publick kennis te geeven.

Nog acht de Maatschappy zig verpligt bekend te moeten maaken, dat zy vernomen heeft, dat in de Provincie Friesland en elders thans eene zeer vernielende ziekte, gebeterd en ongebeterd Rundvee

vee aantastende, heerscht, welke ziekte aldaar bekend is onder den naam van *Venyn*, en die in Holland, volgens die zelfde berigten, by die van *Springvuur* of *Wildvuur* bekend zoude zyn. Wyders, dat een haarer Leden aan haar het volgende Hulpmiddel, wanneer de ziekte niet al te ver gevorderd is, als genoegzaam onfeilbaar heeft opgegeven. Dat de Maatschappy wel, alvorens dit Hulpmiddel bekend te maken, zeer gaarne eenige proeven van hetzelve onder haar opzigt zoude hebben laaten neemen; dan naar dien de zaak spoed vereischt, gemerkt de gelegenheid, om de nodige proeven te neemen, denkelyk niet lang zal aanhouden; zo heeft zy zig verpligt geoordeeld, dit voorloopig berigt daar van zo ras doenelyk bekend te maken, in hoope, dat kundige Veehoeders en andere Begunstigers van den Landbouw van dit haar berigt het nodige gebruik makende, haar den uitslag hunner genomene Proeven wel zullen gelieven mede te deelen, en de Maatschappy daar door in staat stellen, om by eenen goeden uitslag van het Hulpmiddel, welken zy ten nutte van het Vaderland hartelyk wenscht, niet alleen een nader en omstandiger verslag daar van aan het Publiek mede te deelen, maar ook aan den Uitvinder van hetzelve zodanig eene belooning en erkentenis toe te leggen, als zy overeenkomstig met haare inrigting zal vermeenen te behooren.

AMSTELDAM. *Bekendmak. der Maatsch. van den Landbouw.*

Kenmerken der Ziekte.

„ De voornaame kentekenen van de tegenwoor-
„ digheid dezer ziekte, zyn: *Geele*, in plaats van
„ *roode aderen in het witte der oogen*; *Pisverstopping*,
„ *zwelling in het bovenste Kakement des monds*, en
„ *robbelige puisten langs den hals en krop van het*
„ *Beest.*"

Middel en wyze van Geneezing.

Neem één half pond *Wildewyngaards Wortel*; en

één

AM-STEL-DAM.

één agtfte pond *lange Holwortel*, zamen tot een grof Poeder geftoten.

Neem één vierde pond *Poeder van roode Bolus.*

Neem één lood *gemeene Aloë.*

Bekendmak. der Maatsch. van den Landbouw.

Neem vyf Hollandfche Pinten *Bier* of *Karnemelk.* (Vyf Pinten zyn na genoeg 100 oncen.)

Dit word te zamen één half uur, of iets langer, maatig gekookt, tot dat het op twee Flesfen na verkookt is; vervolgens door een losfe doek, gaas of zeef gedaan, en dan ter verkoeling weg gezet, op dat men het afkookzel, wel omgeroerd, in twee Flesfen ten gebruike kan verdeelen.

Zo dra men deze ziekte aan het Beest ontdekt, moet het *ter wederzyden van den hals adergelaaten worden*; ieder aderlaating groot *één Mingelen*, dus *twee Mingelen te zamen*; maar indien het Beest 600 Ponden zwaar is, moet men *drie Mingelen Bloed* aftappen: (één Hollandfche Mingelen is na genoeg 40 oncen groot) daar en tegen, indien het een jong Beest is, moet de hoeveelheid des Bloeds in de aderlaating verminderd worden. Indien men zien kan, dat de ziekte reeds gevorderd is, en het Beest eenige dagen daar aan gelaboreerd heeft, moet, in plaats van aan den hals, op de Melkaders ter wederzyden van het Uier, het bloed afgetapt worden, om dat de ziekte zig allengskens naar agteren uitbreid, en deszelfs toeftand doodelyker word. Zo ras de aderlaating gefchied is, moet de eene Fles van den Drank, wel omgefchud, terftond ingegeeven worden, en twaalf uuren daar na de tweede Fles, of liefst vroeger, na dat het de nood vereischt. Indien er niet fpoedig een fterke afgang op volgd, moet dezelve hoeveelheid Aloë nog eens, met Olie fyn gewreeven en daar mede gemengt, ingegeeven worden; want de hevige ontlasting vereischt haast: Maar wanneer by de ziekte van het Beest, voor het gebruik des Hulpmiddels, reeds ontlasting verzelt gaat, is één half lood Aloë by de andere Ingredienten genoeg. Ter fpoediger herftelling van het Beest, moet een

Zwart-

Zwart-Niesworteltje, tusschen het Vel en de Vetrok door, op de Bil geplaatst worden; even als by het Inënten der Kalveren de besmette draad geplaatst word, elders bekend by den naam van Wrang, en in de Heelkunde by die van een Seton of Fontenel. AMSTELDAM.

GOUDA.

Aan den Krygsraad is door eenige Burgers in de afgelopene maand het navolgend verzoekschrift ingeleverd:

Aan den Edele Manhafte Krygsraad der Stad Gouda.

WEL EDELE MANHAFTE HEEREN!

Geeven met allen eerbied te kennen de Ondergetekende Burgers en Inwooners dezer Stad, dat zy door een aanzienlyk gedeelte der respective Burgeryen verzogt, en gecommitteerd zynde, uit hun naam UEd. Manh. voortedragen, hoe, een zeer groot getal Burgers zig op den 19 May aan dit Edele Manhafte Collegie geaddresseerd hebbende, met verzoek, om een Vry-Corps, geoeffend in de de nieuwe Staats-Exercitie, te mogen oprigten, dit hun verzoek tot effect gehad heeft, dat daar van aan de Edele Groot Achtb. Heeren van de Magistraat dezer Stad kennis is gegeven; — dat vervolgens UEd. Manh. door hun Ed. Groot Achtb. verzogt zynde, van Hoogstderzelver considératien wegens den inhoud van het gementioneerde verzoeken berigt te dienen, UEd. Manhafte volgens het begrip der Ondergetekendens zig daarvan zeer wel en voorzigtig geacquiteerd hebben, met enkel en alleen een provisioneel berigt overtegeven, en zonder dat UEd. Manh., zoo lang den Krygsraad van de intentie van de Ed. Groot Achtb. Heeren van de Magistraat nog niet geïnformeerd

GOUDA. meerd was, over de nuttigheid, dan wel noodeloosheid van der Supplianten in deze gedaan verzoek in eenige termen zig geëxpliceerd hebben.

Verzoek der Burgers aan den Krygsr.

Dan, terwyl de Edele Groot Achtb. Heeren van de Magistraat, zoo door het vergunnen van eene ruime en aanzienlyke plaats ter verrigting van de Exercitie, als door andere zeer wyze en gratieuse schikkingen in Hoogstderzelver gehoudene demarches volkomen preuves gegeven hebben, dat zy in allen opzigte gouteeren, dat Gouda's braave Burgery, op het voorbeeld van andere aanzienlyke Steden, en ontvonkt door eene waaren yver, om aan de inrigting en constitutie van de oprigting der respective Schutteryen beter te beantwoorden, als de ondervinding geleerd heeft, dat tot heden geschied is, zig insgelyks uit eigene beweeging aanbood, om in het vervolg een betere, geschiktere, en min aanstotelyke methode op de respective Exercitien intevoeren; zoo vertrouwen de Supplianten, schoon het wel waar is, dat de wyze, waarop zy zig toen ter tyd ter bereiking van hun oogmerk aan UEd. Manhafte geaddresseerd hebben, in allen opzigte gebrekkig en onvolleedig was, en zy zich dus ook niet konden imagineeren, dat de deliberatien van UEd. Manh. omtrent een poinct van zo veel aanbelang, en van welker nuttigheid de Supplianten vertrouwen, dat UEd. Manh. nog beter, dan zy zelven onderrigt zyn, op dat tydstip decisoir ten faveure van de Supplianten zouden geweest zyn; dat de Krygsraad egter thans, daar Hun Ed. Manh. tyd en gelegendheid gehad hebben, om het voorstel, door de Supplianten gedaan, met alle attentie en wysheid te overweegen, het gebrekkige, dat hun voorstel in zig behelsd, niet alleen suppleeren, maar dat UEd. Manh. ook der Supplianten yver met eene dadelyke goedkeuring vereeren, en geene gelegendheden onbeproefd zullen laaten, om door welgepaste en verstandige besluiten het getal dier geenen, welke door eene

waa-

waare ambitie bezield zyn, dag aan dag te doen aeeresceeren; ja konden UEd. Manh. het daarheen dirigeeren, dat de gansche Schuttery, geanimeerd door de cordaate aanmoedigingen van UEd. Manh., en door het voorbeeld van zoo veele braave Schutters, geoeffend wierd in deze wapenhandel, de Ondergeteekendens betuigen als mannen van eer, dat dit gelukkig evenement haar streelen zoude, en dat zy niets liever zaagen, als eensgezind, zonder eenige schyn van ja'ousie te geeven, zig bekwaam te mogen maaken, om wanneer nood en pligt zulks van hun eischte, hun wettige Overheden, hun leeven en hunne vryheid of voorregten tegen geweld te verdedigen; — dat, hoe zeer de Supplianten byna met onoverkomelyke zwarigheden te worstelen hebben, die hun braaf oogmerk in hunne geboorte zoeken te frustreeren, egter het genoegen hebben, dat een notabel getal manschappen in de nieuwe Staats-Exercitie zig zo ver geëvertueerd hebben, dat het niet alleen de goedkeuring der aanzienlykste persoonen van deze Stad, die ten tyde van hunne Exercitien dezelve met hunne hooge tegenwoordigheid vereerd hebben, heeft weg gedragen, maar dat zelfs veele dezer Porsonnagien door hunne uiterlyke daaden en woorden te kennen hebben gegeeven, hoe aangenaam hun zulk een gedrag is, en hoe yverig zy wenschten, dat het zelve meer en meer geänimeerd wierd, op dat er een gegronde hoop konde opgevat worden, dat de respective Schutters in dezen hunnen welgepasten yver niet zouden verflaauwen; — dat niet tegenstaande het onbetwistbaar zeker is, dat er onder de Burgers veele braave Menschen zyn, die wel lust zouden hebben het voorbeeld van hunne Medeburgeren optevolgen, er ook, gelyk in alle andere Steden zulke gevonden worden, die, of omdat zy de Vryheid en derzelver Voorstanders geen goed hart toedraagen, of omdat zy, te zeer aan hunne oude gewoontens verkleefd, het nut-

GOUDA.
Verzoek van Burgers aan den Krygsr.

GOUDA. nuttige van der Supplianten verzoek en oogmerk niet aanstonds doorzien, of eindelyk ook onverschillige, welke niet begrypen, dat hun eigen welzyn en rust in gevaarlyke tyden grootendeels, zoo niet geheel van eene in de wapenhandel wel geoeffende Schuttery afhangd; dit geallegueerde egter voor de eenigste en principaalste oorzaak niet te houden is, dat er zig, zedert het eerst gepresenteerde plan, zoo weinig manschappen hebben opgedaan, maar dat zulks voornamentlyk toeteschryven is aan de onzekerheid, waarin de Supplianten verseeren omtrend den uitslag van Hun gedaan verzoek; dat hoe wel zy Supplianten met een ongemeen genoegen verstaan hebbende, dat, om dit gewigtig stuk tot een spoedig en gewenscht einde te brengen, de Edele Groot Achtb. Heeren van de Magistraat gunstig geresolveerd hadden, een commissie van drie Heeren, van welker cordaate Vaderlandsliefde zy in deze alles durven verwagten, uit hun midden te decerneeren, om met den Wel-Ed. Gestr. Heer Colonel alleen, dan wel geadjungeerd met Gecommitteerdens uit de Ed. Manhafte Krygsraad, te confereeren, en met den anderen zoodanige middelen te beraamen, als zy zouden oordeelen het geschikste te zyn, om in het verzoek der Supplianten te condescendeeren, zy egter altoos nog een heimelyke vrees behouden, dat, zoo lang UEd. Manh. geen blyken geeven, dat het gedrag dier yverige Burgers UEd. Manh. aangenaam is, en UEd. Manh. tot voortzetting gaarn het een of ander wilt contribueeren, de zaak nooit tot dat gewenscht einde zal komen, als men anderfints wel zou durven hoopen en verwagten; — dat reeds een geruime tyd verstreeken zynde, dat aan de respective Schutters door en van weegen de Ed. Manh Krygsraad by extract is kennis gegeeven, dat zy, die geneegen waren, zig in de nieuwe Wapenhandel te oeffenen, op zekere gefixeerde tyd en plaats hunne naamen konden opgeeven, en dus aan alle en een iegelyk

Verzoek van Burgers aan den Krygsr.

vry-

vryheid is gelaaten, en occasie gegeeven, om in deze nuttige zaak te participeeren, de Ondergetekendens van oordeel zyn, dat thans het oogenblik gebooren is, dat zy UEd. Manh. onder het oog moeten brengen, dat de zaak van die natuur en situatie is, dat, indien dezelve ooit tot stand zal komen, er absoluut niet mede gedraald, maar ter contrarie met alle vigeur, lust en yver moet worden voortgezet; — dat in zodanig een opzigte voornamentlyk in het oog diend gehouden te worden, dat door UEd Manh. in serieuse deliberatie genomen worden de wyzen, welke de geschiktste zyn, om te preveniëeren, dat in het vervolg alle opkomende difficulteiten soigneus worden gemenageerd, en dat de Ondergetekendens eerlang een volslaagen begrip en kennis krygen van de gevolgen, die hun verzoek te weeg gebragt hebben.

GOUDA. *Verzoek van Burgers aan den Krygsr.*

Alle welke redenen de Suppl. bewoogen hebben, zig aan UEd. Manh. te addresseeren, met eerbiedig verzoek, dat het UEd. Manh. gunstig behaagen mag, eerstelyk den Secretaris dezes Krygsraad te authoriseeren, en des noods te gelasten, de nodige opgave te doen van het getal dier manschappen, welke zig aangediend hebben; vervolgens hun laatst gedaane verzoek, in dato den 19 May jongstl. ter tafel gepresenteerd, nogmaals in serieuse overweeging te neemen, ten spoedigste van derzelver deliberatien en advies aan de Edele Groot Achtb. Heeren van de Magistraat berigt te dienen, hetzelve met hoogst derzelver intercessie te secondeeren, en dat het UEd. Manh. eindelyk gelieven mag, den Wel-Edelen Gestrengen Heer Colonel eene commissie uit de Leeden van den Krygsraad te adjungeeren, om met Gecommitteerde Heeren Leeden van de Edele Groot Achtb. Magistraat te confereeren, zoo om zyn Wel-Ed. Gestr. in zyne gewigtige en laborieuse charge by te staan, en te preveniëeren, dat zyn Wel Edele Gestrenge, om der Suppliantén wille, niet in de noodzakelykheid gebragt word, alle oogenblikken de gantsche

Ccccc Krygs-

GOUDA. Krygsraad by een te roepen, als ook om te bevorderen, dat dit nuttig werk met alle de vereischte spoed tot een gewenscht effect worde gebragt.

(was getekend)

J. A. van Alphen, J. Turin Junior, *Martinus Verzyl* Jansz., *M. van Genderen, Anthony Barentsen, Hendrik Melkert, D. J. Maskamp* Junior, *L. van der Valk, J. van Paddenburg, Dirk Sibbes.*

De Collonel wierdt met de twee oudste Kapteins benoemd om dit verzoekschrift te onderzoeken, en den Krygsraad daarop van berigt te dienen: welke dan eindelyk zig tot de Regeering gewend hebbende, is het volgend besluit genomen:

Extract uit het Kamerboek der Stad Gouda.

Op het gecommuniceerde van de Heeren Commissarissen tot het examineeren van zeker Plan of Memorie tot het oprigten van een Vry-Corps, gepræsenteerd aan den Krygsraad dezer Stad, en na examinatie van het extract uit het Resolutie-Boek van den Krygsraad der Stad Gouda, de dato 4 Augustus 1783, door voornoemde Heeren Commissarissen ter Vergadering overgeleverd: — Is, na voorgaande deliberatie, goedgevonden en verstaan, Heeren Commissarissen te bedanken voor de communicatie, en wyders den gemelden Krygsraad te gelasten, zoo als dezelve gelast word by dezen, om binnen den tyd van 8 dagen, de 2 plans, by het bovengemelde Extract uit het Resolutie-boek van den Krygsraad gementioneerd, breder en vol-

le-

lediger uitgewerkt, aan Heeren Commisfarisfen te extradeeren, ten einde Hun Ed. Gr. Achtb. te kunnen dienen van derzelver Confideratien en Advis, opdat langs dezen weg een fpoedige en gelukkige afkomst dezer deliberatien zoude kunnen worden gemaakt, en gelegenheid gegeven, dat by het verlopen van 't faifoen, als anderzints, dit nuttig werk buiten en tegens de intentie van Hun Edele Groot Achtb. niet zoude worden getrainteerd. —— *Ten welken einde* wyders is goedgevonden en verftaan, den voornoemden Krygsraad te gelasten, zo als gelast word mits dezen, om ten fpoedigften te overweegen, en aan Heeren Commisfarisfen voornoemt te fuppediteeren een *Concept - Reglement, conform het welk de nieuwe Staats - Exercitie over de gantfche Schutterye zoude kunnen worden gereguleerd en geïntroduceerd.* En zal enz. —

GOUDA. *Besl. der Regering nopens het wapenen der Burgery.*

Actum bij 't Collegie van den Magiftraat 19 Augustus 1783.

ROTTERDAM.

De Edele Groot Achtbare Heeren van de Weth dezer ftad, by het CXXIX. Artykel van derzelver vernieuwde Ordonnantie op de Burgerwagt van den 30 April dezes jaars, bevolen hebbende, dat jaarlyks op den eerften Woensdag in de maand Augustus, ten overftaan van gemelde Heeren van de Weth, over alle de Burger - Compagnien dezer ftad zoude worden gedaan eene generaale wapenfchouw; zyn de XII Compagnien Burgers, den 6 Augustus 's morgens, in voldoening van gemelde Ordonnantie, onder den toeloop van eene groote menigte aanfchouwers, naar de Boompjes opgetrokken, en dewyl het

ROTTERDAM. meerder gedeelte der Burgerye, zedert het afkondigen van de voorgemelde wapenschouwing, zich vrywillig in den wapenhandel geöeffend heeft, is de voorgemelde optrekking in de juiste orde geschied.

Ter voorkoming van ongelukken met rytuigen op 's Heeren wegen, is door Bailluw, Scheepenen en welgebooren Mannen van Schieland den 22 der afgelopene maand July by Publicatie het navolgend verbod gedaan.

Verbod van het voeren van Gediertens enz. langs de wegen.

Alzoo aan de Heeren Bailliuw, Schepenen en Welgebore Mannen van Schieland, verscheide klagten zyn voorgekomen, aangaande het langs de wegen trekken van Ezels als andere Gediertens, waar voor de Paarden schrikachtig zyn; als mede van de zogenaamde Schaare- en Mesleslypers, het opschieten van Vliegers; gelyk mede het op- en nederhaalen der Zeilen op de Schuiten of Schepen in de Binnenvaarte; waar uit verscheide groote en onherstelbaare ongelukken te dugten zyn voor Passagiers en andere Persoonen, zich op Rytuigen bevindende.

Zo is 't, dat Bailliuw, Schepenen en Welgeboore Mannen voornoemd, tot voorkominge van de voorschreeven en andere te vreezene onheilen, goedgevonden hebben te verbieden, gelyk zy verbieden by dezen: Dat van nu voortaan niemand zich zal hebben te onderwinden met Ezels ofte eenig ander Gedierte, waar voor de Paarden schrikachtig zyn, by dag langs de publieke wegen in Schieland te trekken, maar zulks te moeten doen in de nagt, of wanneer het donker zal zyn geworden. Dat al mede de zogenaamde Schaare- en Messeslypers met hunne Slypsteenen of Wagens, het zy met kleine of groote raderen, en de Verkopers van teenen en andere Mandens, niet op de publieke

ke Rywegen, als 'er Kaden zyn, maar altoos langs de Kaden zelven zullen mogen en moeten gaan. Dat van nu voortaan niemand, wie hy ook zy, in de voorsz. Bailluagie van Schieland, eenige Vliegers zal mogen opschieten langs Dyken of Rywegen, anders als op een afstand van ten minste twintig roeden van dezelve Dyken of Rywegen. En eindelyk, dat niemand het Zeil of de Zeilen van zyn Schuit of Schip zal mogen ophaalen of laten vallen, zo dikwils 'er een Rytuig of Paarden by of omtrent deszelfs Vaartuig zich zullen bevinden, alles op een boete van zes Guldens, telkens te verbeuren by den geenen, die contrarie dezes mogten werden bevonden gedaan ofte gehandeld te hebben; te appliceeren een derde part ten profyte van den Heer Bailliuw, een derde part voor den Armen van de Plaatse, onder welkers Jurisdictie het voorvalt, en een derde part voor den Aanbrenger. En zullen, ten aanzien van de Boetens, Ouders voor hunne Kinderen, en Voogden voor derzelver Pupillen aansprekelyk zyn.

ROTTERDAM.

Verbod van het voeren van Gediertens enz langs de wegen.

Aldus gedaan en gearresteert op den 12 July 1783, by de Heeren

Mr. *Pieter Cornets de Groot*, Bailliuw.
Johan Obreen, *Francois de Mirill*, *Cornelis Brethouwer*, *Dirk Cornelis Gevers*, Schepenen.
Samuel Wor, *Dirk Houwniet*, *Jan van Krimpen*, *Nicolaas Johannis Ockhuizen*, *Cornelis Arentse Bakker*, *Johannis Lambert Hendrikz.*, Mannen.

En ten zelven dage ter Puye van het Raadhuis der Stad Rotterdam gepubliceert, by de Heeren

Mr. *Pieter Cornets de Groot*, Bailliuw.
Johan Obreen, *Francois de Mirill*, Schepenen.
Samuel Wor en *Dirk Houwniet*, Mannen.

In kennisse van my Secretaris,
J. Cornets de Groot.

ROTTERDAM. Het Programma van het Bataafsch Genootschap der proefondervindelyke Wysbegeerte, in deze stad opgerigt, luidt voor dit jaar aldus:

Progr. van 't Bat. Genootsch. Het Bataafsch Genootschap der Proefondervindelyke Wysbegeerte te Rotterdam heeft, in deszelfs Algemeene Vergadering, gehouden den 11 van Augustus 1783, na dat de Præsident-Directeur, de Heer Mr. *Paulus Hartog*, van alle de ingekomen Stukken en voorgevallen Zaken verslag gedaan had, geoordeeld:

Dat de Vraag: „ Welken invloed heeft de Natuurlyke Electriciteit en derzelver verschillende verdeeling in onzen Dampkring op gezonde en zieklyke Lighaamen? In welke ongesteldheden en ziekten is de konstige Electriciteit dienstig tot geneezing of verligting? Op wat wyze werkt zy tot dat einde, en welke is de beste manier om 'er zich met dat oogmerk van te bedienen?" het best voldoende beantwoord is in de Verhandeling ten zinspreuk hebbende:

Felix qui potuit rerum cognoscere causas.

weshalven aan deszelfs Schryvers den Gouden Eerprys is toegewezen, zynde by het openen van het Billet gebleken te wezen *A. Paets van Troostwyk*, Lid van de Hollandsche Maatschappy der Weetenschappen en van het Provinciaal Utrechtsche Genootschap, en *J. R. Deiman*, Med. Doct. Lid van het Provinciaal Utrechtsche Genootschap en Lid Consultant van de Natuur- en Geneeskundige Correspondentie in 's Hage, beiden woonagtig te Amsterdam.

Dat op de Vraag: „ Brengen de Droogmaakeryen onder de Bewoonderen derzelven doorgaande Ziekten van een byzonderen aart voort; of verzwaaren zy alleen de gewoone Ziekten van het Najaar?

jaar? zo ja, welken zyn 'er de oorzaaken van, en welke de middelen om die voor te komen en 'er zich tegen te behoeden?" het ingekomen Antwoord, onder de zinspreuk: ROTTERDAM. *Progr. van 't Bat. Genootsch.*

Dit myn voornaame doel, ja 't leven van myn leven.
Is om myn evenmensch een duurzaam nut te geven.

geenzins zo voldoet, dat 'er de Gouden Medaille aan kan toegewezen worden, als zynde in eenige opzigten gebrekkig en in andere zeer overtollig; dat echter wegens veele weetenswaardige en nuttige zaaken, die 'er in voorkomen, welke min of meer aan de Vraage en andere geëischtens, in het laatste Programma, voldoen, de Schryver wel eenige erkentenis verdiend, en gevolglyk, dat men hem een Zilveren Medaille geeven zal, zo hy zich, binnen den tyd van zes weeken, aan het Genootschap bekend maakt, en dat men zyn Antwoord niet geheel maar gedeeltelyk zal drukken, voor zo verre het nuttige en nieuwe Waarneemingen en Raadgeevingen behelst.

Dat op de Vraag: „ Nadien de vergelykende Ontleedkunde zo veel overeenkomt tusschen het werktuiglyk lighaamsgestel van den Mensch en van de volkomenste Dieren ontdekt, is de Vraag, of 'er natuurlyke redenen zyn, waarom de Mensch, meer dan eenig Dier, met ziekten en gebreken heeft te worstelen; zo ja, hoe ver derzelver naspooring aanleiding kan en moet geeven tot meerdere voltooijing van de voorschriften der Geneeskunst, ter onderhouding of herstelling der Gezondheid" onder anderen (die geene aanmerking verdienen) een Antwoord is ingekomen, ten zinspreuk hebbende:

Simplex erat ex simplici causa valetudo.
Multos morbos multa fercula fecerunt.
SENECA Ep. 95, p. 600, A. B.

ROTTERDAM. *Progr. van 't Bat. Genootsch.*

het welk zeer veel verdiensten heeft; als bevattende eene meenigte zeldzaame en nuttige Waarneemingen en verscheiden gewigtige eigen Opmerkingen en Ondervindingen; dat echter dit Antwoord niet zodanig aan de eisschen en bedoelingen der Vraage voldoet, dat men 'er den Gouden Eereprys aan toewyzen kan, voornaamlyk om de volgende redenen.

1. Omdat het Genootschap nog van meening is, niettegenstaande alles wat de Schryver getracht heeft te betogen, dat 'er in het werktuiglyk gestel van des menschen lichaam wel eenige natuurlyke redenen zullen te vinden zyn, waarom hy, meer dan eenig Dier, met ziekten en gebreken te worstelen heeft.

2. Omdat de Schryver, in het onderzoek naar die redenen, zich alleen bepaald heeft tot het werktuiglyk lighaamsgestel van den Mensch en zyne zamenwooning, daar het Genootschap bedoeld heeft die te zoeken in den geheelen Mensch, voor zo verre hy, uit een werktuiglyk lighaam, met een redeneerende en hartstogtelyke ziel vereenigd, bestaat, en dus zo wel in zyn dierlyk en redelyk, als in zyn lighaamlyk en maatschappyelyk bestaan.

3. Omdat het Genootschap van oordeel is, dat 'er uit de naspooring van die redenen in den Mensch, op die wys beschouwd, meerdere en meer voldoende aanwyzingen, tot voltooijing van Voorschriften van de Geneeskunde, ter onderhouding of herstelling der gezondheid af te leiden zyn, dan de Schryver heeft aangewezen en opgegeeven, dewyl het Genootschap in de Vraag niet alleen bedoeld Voorschriften van Geneesmiddelen, maar ook zodanigen, welke tot den Eet- en Leefregel behooren.

4. Omdat het aan 't Genootschap voorkomt, dat de lyst der ziekten, die hy opgeeft, en zyne rangschikking en verdeeling van het Menschlyk Geslagt, niet zo juist of onderscheiden en niet zo volkomen zyn, als zy wel konden wezen; dat het ook gelei-

de-

ROTTERDAM. *Progr. van 't Bat. Genootsch.*

lelyker betoogorde in de geheele Verhandeling verlangd had, en dat 'er daar en boven verscheiden zeer betwistbaare stellingen in voorkomen, die het echter aan de verantwoording van den Auteur zoude overlaaten: behalven nog eenige overtolligheden, als eene te breede uitweiding over de overeenkomst tusschen het werktuiglyk lighaamsgestel van den Mensch en der Dieren, welke in de Vraag veronderstel word, en eene te verre uitstrekking dier overeenkomst tot Visschen, Amphibia en Vogelen, daar de Vraag slegts bedoeld. de overeenkomst met de volkomenste Dieren, de viervoetige Zoogdieren. Om al het welke dan het Genootschap besloten heeft deze Vraag, met de hier opgegeeven inlichtingen, op nieuws voor te stellen, om beantwoord te worden voor den 1 Maart 1784; zich vleijende dat de zo kundige en bekwaame Schryver van dit Antwoord, zo wel als andere uitmuntende Natuur- Ontleed- en Geneeskundigen, door deze nadere inlichtingen, beter in staat en aangemoedigd zyn zullen, om deze gewigtige en nuttige Vraag meer voldoende te beantwoorden.

Dat de Vraag: „ Welke is de aart van de verschillende schadelyke en verstikkende Uitdampingen van Moerasfen, Modderpoelen, Secreten, Riolen, Gast- of Zieken- en Gevangenhuizen, Mynen, Putten, Graven, Wyn- en Bierkelders, Doovekoolen enz.? En welke zyn de beste Middelen en Tegengiften, om de schadelykheid dier Uitdampingen, naar haaren verschillenden aart, te verbeteren en de verstikten te redden?" In het Antwoord met de zinspreuk:

Experientia optima rerum Magistra.

in de meeste opzigten zo voldoende beantwoord is, dat men het met den Gouden Eereprys bekroonen kan, doch is tevens besloten by den Schryver aan te dringen op zyne belofte, om zyne verdere Proeven,

ROTTERDAM. -ven, omtrent de verschillende middelen ter verbetering van de verschillende Uitdampingen, en ter redding van hun, die 'er door verstikt zyn, mede te deelen.

Progr. van 't Bat. Genootsch. Waarna, by de opening van het Billet gebleken is, de Auteurs van dit Antwoord te zyn *Martinus van Marum*, A. L. M. Philos. & Med. Doctor te Haarlem, en *A. Paets van Troostwyk*, Lid van de Hollandsche Maatschappy der Weetenschappen en van het Provinciaal Utrechtsche Genootschap te Amsterdam.

Aan wien dan ook de Goude Medaille is toegewezen.

Verder heeft het Genootschap bevonden, dat 'er geene voldoende Antwoorden zyn ingekomen op de volgende Vraagen:

I. Dewyl, voor de invoering van de Cochenille, het Scharlaken of Karmozyn plagt geverwd te worden met de in Polen, en elders in Noordlyke Gewesten, jaarlyks ingezamelde Karmozyngreinen, die aan en tusschen de Wortelen van het Polygonum of den Scleranthus zaten; en dewyl de aankweeking en inzameling van dit nuttig voortbrengzel van Verwstoffe aldaar verwaarloosd is geraakt; word gevraagd, groeid op onze Vaderlandsche Heiden, Geestlanden of zandige Akkeren, die zoort van Polygonum of Scleranthus (Duizendknoop, Steenbreuk) dewelke anders bekend staat met den naam van Polygonum Coccigenum? Vind men in de maand Juny aan de Stoelen en Wortelen der Perenne of overjaarige Planten van die zoort, als zy verdord zyn, ergens hier te Lande, het Karmozyngrein? Door welke middelen kunnen die Planten, met de gezegde Greinen, binnen onze Provincien, in de gemelde terreinen, in eene genoegzaame hoeveelheid tot Verwstoffe en tot Medicinaal gebruik aangekweekt worden?

II. Welke nuttige en voordeelige gebruiken zyn 'er te maaken van het Roet van Turf, Hout en Koo-

Koolen, het zy voor den Landbouw, het zy voor ROT-
Frabieken, het zy tot het vervaardigen van Ammo- TER-
niac-Zout of in andere opzigten, en welke zyn de DAM.
beste middelen daar toe?

III. Welke zyn de beste Werktuigen tot gemak *Progr.*
van doove en hardhoorende Menschen? Zyn 'er *van 't*
ook eenige vaste regels, die men zoude kunnen *Bat. Gen.*
volgen, zo wel in het vervaardigen als in het ge- *nootsch.*
bruik derzelven?

En steld op nieuws voor de volgende Vraagen:

I. Zyn de Knoest- en Kreeftgezwellen en de tusschenpozende Koortzen alleen aan den Mensch eigen? Zo ja, welke zyn 'er de byzondere redenen van? Door welke tekenen worden de eerstgenoemde gebreken en andere zoortgelyke volkomen onderkend? Zyn 'er goede gronden om te hoopen, dat men dezelven immer zo gelukkig zal kunnen voorkoomen en geneezen als de laatstgenoemde Ziekten?

I. Zy 'er eenige natuurlyke of andere hinderpaalen, die het ondoenlyk zouden maaken om een Kanaal te graven van 's Hertogenboch af tot aan of naby de Steden Maastricht of Luik, het geen bevaarbaar en voldoende zyn zou ter vervoeringe van allerlei Koopgoederen, welke in onze Zeehavens ontfangen worden? Zo neen, welk zou daar toe het best en meest uitvoerlyk Plan zyn, welke kosten zouden 'er toe vereischt worden, en welke voordeelen zou ons Land en de Koophandel daar uit trekken kunnen?

De eerste om beantwoord te worden vóór den 1 Maart 1784, en de tweede voor den 1 Maart 1785.

En, uit naame van het Genootschap van Konsten en Weetenschappen te Batavia, de twee volgende Vraagen:

I. Welk is de beste manier om goedkoop, spoedig en in eene groote hoeveelheid, volkomen gedephlogisteerde Lucht te verkrygen, dezelve zuiver te bewaaren en altoos in gereedheid te hebben?

En

ROTTERDAM. En in welke gevallen en op wat wyze kan men zich van dezelve bedienen om Phlogistique Lucht te verbeteren en deszelfs schadelyke uitwerkzelen te voorkomen en weg te neemen?

Progr. van 't Bat. Genootsch. II. Men verlangt te weeten de Historie van het eenvoudige Zee-Compas, vervattende:

1. Den tyd van deszelfs uitvinding, zo na mooglyk is.

2. Deszelfs zamenstelling ten tyde der uitvinding.

3. De verbetering van hetzelve tot nu toe gemaakt, met de redenen waarom yder derzelven gedaan is.

4. De gebreken, welke in hetzelve nog gevonden worden.

5. Aanwyzing hoe dezelven kunnen verbeterd worden, in het byzonder, hoe men de Naald kan bewaaren voor de uitwerking van den *Blixem* en den Roest?

6. Een juiste bepaling der lengte, breedte, dikte en diepte, welke ieder deel, waaruit hetzelve bestaat, behoord te hebben, in evenredigheid met een Roos van een gegeeven middellyn; mitsgaders de plaatsen der Assen van de Beugels en van alles, dat 'er noodig is om een volmaakt Zee-Compas te maaken, bestaande voornaamlyk daar in, dat de Naald niet traag noch wild is, alsmede dat de Roos niet gemaklyk van de pen valle, door de beweeging van het Schip.

De eerste om beantwoord te worden voor den 1 Maart 1784, en de tweede voor den 1 Maart 1785.

Wyders werd herinnert, dat nog voorgesteld blyven de volgende Vraagen:

I. Ten einde eene goede Historie te hebben van de miswyzing der Compas-Naalde, aan te toonen:

a. In welke Jaaren geene miswyzing is geweest te Boulogne, Rome, Parys, Londen, Utrecht, Berlyn, Koppenhage, Stokholm, en op zo veele Plaatsen der Aarde, als men kan ontdekken, met by-

byvoeging der lengte en breedte, waarop dezelven gelegen zyn. ROTTERDAM.

b. Hoe veel en in wat Jaar de grootste miswyzing in diezelfde Plaatsen is geweest, zo dat na dien tyd dezelve heeft afgenomen. *Progr. van 't Bat. Genootsch.*

c. Wanneer geene en wanneer de grootste mis wyzing is voorgevallen; het zy die tyd naauwkeurig is waargenomen, het zy dezelve worde opgemaakt uit de gedaane waarneemingen, by rekening, zo wel van vooren als van agteren.

d. Dewyl het mooglyk is, dat in de aanteekening misslagen, door drukfouten of anderzins, zyn ingeslopen, zo word vereischt, dat de Waarneemingen zelf met elkanderen worden vergeleken, om dezelven daardoor te ontdekken.

e. Ook word begeerd, dat men, zo veel mooglyk is, aanwyze in welke Plaasen het verschil der miswyzing jaarlyks vermeerderd of verminderd is, en in het byzonder, of het verschil der miswyzing in onze Republiek, zedert 30 à 40 Jaaren, jaarlyks minder zy, dan voor dien tyd.

De Waarneemingen moeten gedaan zyn op het Land, door kundige persoonen; zynde alle Waarneemingen, die op Zee genomen worden, aan al te veel onnaauwkeurigheden onderworpen, om zich op dezelven te verlaten.

NB. De Schryvers worden verzogt de nuttige gevolgen op te geeven, dewelke uit de beantwoording dezer Vraagen te trekken zyn.

II. Welke zyn de gebreken der tot hier toe bekende Windmeeters? Hoedanig zou een Windmeeter moeten zamengesteld zyn, om in allerlei gevallen de kragt van den Wind zeker en juist te kennen? en welke nuttigheden zou zulk een Werktuig aanbrengen?

III. Op Scheikundige gronden aan te toonen het onderscheid tusschen de beste en minst vrugtbaare zoorten van Kleigronden, vooral van ons Vaderland, en ingevolge daar van zekere regels en middelen ter verbetering van de laatstgemelde vast te stellen.

IV.

ROT-TER-DAM.

Progr. van 't Bat. Genoo'sch.

IV. Dewyl men meent, dat 'er in de manier om Arak te brouwen, zo als die beschreeven is in het Tweede Deel der Verhandelingen van het Bataviasche Genootschap (bladz. 162) volgens de beginzelen der hedendaagsche Scheikunde, aanmerklyke en voordeelige verbeteringen te maaken zyn; zo belooft men den gewoonen Gouden Eereprys aan hem, welke die verbeteringen, gegrond op Scheikundige Proeven, aanwyst, en boven dien nog een dergelyken Eereprys van gelyke waarde, wanneer het blykt, dat men in de Indiën dezelven by de proef goedgevonden heeft.

V. Welke zyn de middelen om op Zee, in storm, gematigd en stil weê, den loopstreek der stroomen zeker, of ten minsten zekerer dan tot nog toe bekend is, te weeten?

Tot Leden Consultanten zyn verkozen, de Heeren *Johan Arnold Zoutman*, Vice-Admiraal van Holland en Westvriesland, en *J. H. van Swinden*, A. L. M. Phil. Doct. en Prof. te Franeker.

Het Genootschap zal, om het één of de twee jaaren, naar goedvinden, een Prys uitdeelen aan hem, die, volgens deszelfs oordeel, gedurende dien tyd, de nuttigste Ontdekking of Uitvinding in eenigen Tak der Proefondervindelyke Wysbegeerte gedaan zal hebben, mits dezelve van belang zy, en de Auteur dezelve aan het Genootschap, om ze door hetzelve gemeen te maaken, medegedeeld hebbe.

Ingevalle hy, die zodanige Ontdekking of Uitvinding zal gedaan en aan het Genootschap medegedeeld hebben, wegens gebrek aan geld of tyd, buiten staat ware, om de Proeven, die ter bevestiginge van dezelve vereischt worden, in 't werk te stellen, zal het Genootschap, zulks goedvindende, zelf de noodwendigheden daar toe vervaardigen, en de onkosten 'er van op zich neemen, voor zo verre namelyk deszelfs Fondsen in dezen toereikende zyn zullen.

De

De Vraagen zullen ook mogen beantwoord worden door de Leden, die over dezelven niet geraadpleegd zyn, doch de Prys zal alleen toegewezen worden aan het best voldoend Antwoord van den geenen, welke geen Lid van het Genootschap is. ROTTERDAM. *Progr. van 't Bat. Genootsch.*

De Antwoorden op de Vraagen en de medegedeelde Ontdekkingen moeten niet met den eigen naam der Schryveren, maar met eene zinspreuk geteekend, en met een verzegeld Billet, 't welk dezelfde zinspreuk tot opschrift heeft, en waar in der Schryveren naam en adres gemeld zyn, zeer leesbaar, in het Nederduitsch, Fransch, Engelsch, Hoogduitsch of Latyn geschreeven, verzegeld en franco, voor den bepaalden tyd, gezonden worden aan den Directeur en Eersten Secretaris van het Genootschap, den Heere *L. Bicker*, Med. Doct., Lid van de Hollandsche Maatschappy der Weetenschappen te Haarlem, van de Keizerlyke Academie der Natuur-Onderzoekeren, Lid-Correspondent van het Genootschap ter aanmoediginge der Konsten, Manufactuuren en Commercie te Londen, Lid van het Zeeuwsch Genootschap te Vlissingen, van het Provinciaale Utrechtsche Genootschap, en Lid-Correspondent van het Bataviasche Genootschap.

De Autheurs zullen de Verhandelingen, op welken zy een Prys behaald hebben, niet mogen laten drukken, dan met goedvinden van het Genootschap, en 'er geen gebruik van maaken, voor dat het Genootschap dezelven zal hebben uitgegeeven: welk laatste mede zal plaats hebben omtrent alle andere Verhandelingen, Ontdekkingen, Proeven en Waarneemingen, die men hetzelve heeft ter hand gesteld, en welken hetzelve, van wien zy ook aangeboden worden, altoos met genoegen zal aanneemen, om, wanneer zy goedgekeurd zyn, onder deszelfs Verhandelingen uit te geeven, mits zy met de eigene naamen der Schryveren ondertekend zyn, of, zo zy niet willen bekend zyn, met een verzegeld Billet, waar in hunne naam en woon-

ROTTERDAM. *Progr. van 't Bat. Genootsch.*

plaats geschreeven staan, welk Billet alsdan eerst zal geopend worden, wanneer het aangeboden stuk goedgekeurd is, doch ongeopend zal verbrand worden, wanneer hetzelve stuk word afgekeurd; zullende het Genootschap geen ontvangene Schriften terug geeven, en aan zich de vryheid houden, om dezelve geheel, of ten deele, of in 't geheel niet te doen drukken.

Zie hier nog een ander Programma van het Dichtlievend Genootschap.

Het Dichtlievend Genootschap *Studium Scientiarum Genitrix* heeft, den 14 dezer, in den Stads Doele alhier, zyne Algemeene Vergadering gehouden. Na het openen van dezelve, door den Voorzitter *Kornelis van der Palm*, met een Dichtstuk over *den invloed der Dichtkunste op het Menschelyke Hart*, en het uitdeelen van den Gouden Eerpenning aen des Voorzitters Zoon, den Heer *J. H. van der Palm*, S. S. Theol. Stud. te Leyden, als mede van den Zilveren Eerpenning aen den weleerwaerdigen Heer *J. W. Busfingh*, Predikant te Vinkeveen, wegens hunne bekroonde Dichtstukken, behelzende *het Oorlog*, deed men uitspraek over de ingekomen Veerzen, inhoudende *den weg tot het ware Geluk in dit Leven*; en werd de Gouden Eerpenning toegewezen aan het Dichtstuk, geteekend:

Schoon 't menschdom op een heil naer zyn verbeelding staert,
't Volbrengen van zyn' pligt is 't waar geluk op aerd'.

en de Zilveren Eerpenning aen dat, met de spreuk:

Virtue alone is happiness below.

Voorts werden de twee volgende Veerzen waerdig

dig gekeurd om, als byvoegsels, gedrukt worden, het eene, geteekend: ROTTERDAM.

Progr. van het Dichtlievend Genootsch.

Cur invidendis postibus, & novo
Sublime ritu moliar atrium?
Cur valle permutem Sabina
Divitias operosiores?
HORATIUS.

en het ander, met de spreuk:

Zalig zyn de reinen van harten.
JESUS CHRISTUS.

By het openen van 't Biljet, tot het eerste Dichtstuk behoorende, bleek daar van de Dichter te zyn de Heer *Lambertus van Oyen*, A. Z., alhier; doch de Biljetten van de drie andere stukken zyn ongeopend bewaerd; en worden de Dichters van dezelven verzocht om zich, binnen den tyd van zes weken, als zodanig schriftelyk te openbaren, aen *A. Wynants*, eersten Secretaris van 't Genootschap; zullende anderszins de gemelde Biljetten ongeöpend worden verbrand, gelyk men alle de overigen gedaan heeft. Wyders heeft het Genootschap wedervastgesteld een' Gouden Eerpenning, ter waerde van vyfentwintig Dukaten, uitteloven aen den Dichter van het bestgekeurde Nederduitsche Dichtstuk, behelzende *de voor- en nadeelen van den Rykdom*, en een' Zilveren Eerpenning, van denzelfden stempel, aen den Dichter, wiens Veers het beste naest by komen zal. De Veerzen moeten leesbaer geschreven, en vragtvry gezonden worden aen den voorn. Secretaris *Wynants*, voor- of op den laetsten van Bloeimaend 1784, vergezeld met een verzegeld Briefje, waerin de namen en woonplaatsen der opstelleren uitgedrukt staen, en hebbende tot opschrift eene spreuk, waer mede ook het Dichtstuk onderteekend is. Voorts werden de

ROTTERDAM. verdere verrichtingen der Maetschappye met een vriendelyken maeltyd besloten.

Wegens het lugtverschynzel, het welk op verscheidene plaatzen, den 18 Augustus, is gezien, heeft een kundig Waarnemer het volgend berigt gegeven:

„ Met verwondering heb ik mede het lugt-
„ verschynzel van Maandag den 18 Augus-
„ tus gezien. Ik zag het, aan de groote
„ markt zynde, omtrend over de Vlasmarkt
„ zuidwest voortschieten, voorgegaan door
„ een heldere verlichting. Het vertoonde
„ zich aan myn oog niet zo zeer als een *Vuur-*
„ *kloot*, maar als dat soort van vuurwerken,
„ 't welk men licht- of luchtballen noemt;
„ waar voor ik het ook in 't eerst aanzag,
„ vermits het niet alleen dat zelfde heldere
„ bleeke licht gaf, maar ook uit verscheiden
„ van elkanderen gescheiden lichtballen be-
„ stond. De voorste lichtbal was de groot-
„ ste, en had, naar het my toescheen, de
„ grootte van een manshoofd; achter dezen
„ volgden verscheiden kleinere en kleinere
„ lichtballen, die eenigzins roode vuurstralen
„ achter zich uitgaven, en daar door aan mal-
„ kander als geschakeld schenen, waar door
„ het ook de gedaante van een staart achter
„ zich vertoonde. In deze gedaante schoot
„ het Horizontaal voort met de snelheid van
„ een kleine wolk, die door een sterke wind
„ voortgedreven word, en ter hoogte van,
„ zo ik gis, 100 voeten boven de hoogste
„ huizen, althands het dreef zeer laag. Het is

„ ter

„ ter zelver tyd in 't Overmaasfche gezien, ROTTERDAM.
„ daar men eenige gedeeltens vuur 'er van
„ heeft zien in 't land vallen. Deze lichtbal-
„ len noemt men *Bolides*, *Aristoteles* heeft
„ ze *Capra* genoemd. Zy zyn zeldzaam in
„ ons land, doch gemeener in andere landen,
„ byzonder in Italiën. Men meent, dat zy
„ niets anders zyn als een verzameling of
„ kleine wolk van zwavelachtige uitdampin-
„ gen of brandbare lucht, die uit moerasfige
„ gronden uitwasfemen, en door de groote
„ hitte der lucht of broeijing van den grond
„ in brand raaken, door den wind opgeheven
„ en voortgedreven worden. Invoegen het
„ dwaasheid *is* dezelve voor teekenen van
„ aannaderende onheilen aan te zien, ten zy
„ men daar ook voor houden wil de vallende
„ ftarren, die men dagelyks ziet verfchy-
„ nen."

Nopens dit zelfde verfchynzel is van Nieuwerkerk op den Ysfel dit kort verflag gegeven.

„ Gisteren avond ten 10 uuren, zag men
„ hier in de lucht een vuurbol ter groote van
„ de zon; zo als die zich in den vroegen
„ morgen aan ons vertoond, komende uit
„ het Noorden en verligtende ons geheele
„ Dorp en deszelfs omtrek. Dit luchtver-
„ fchynzel was van eene bolronde gedaante
„ en deszelfs aanzien zo helder blinkende als
„ de *Zon*, doch zeer rood en vuurig; het
„ toonde zich niet hoog en was niet zeer
„ fnel in deszelfs voortgang, gaande en dry-
„ vende voort gelyk een vogel op zyne vleu-

ROTTERDAM. „ gelen dryft, pasfeerende ten Zuidwesten „ van en over ons Dorp, alwaar het ftukken „ vuur van zich uitgaf en zich vertoonde „ als eene groote lugtbal, met ftraalen als „ van vuur agter zich, verfpreidende zich, „ even gelyk een vuurpyl, die in de lucht „ van elkanderen berst. De lucht was, ge- „ durende dit verfchynzel zeer helder, ge- „ heel bezet met fterren, en de wind, die „ weinig of niet was, aan het Noorden."

MAASSLUIS.

Den 21 Augustus des namiddags heeft men in de kleine kerk, hier ter plaatfe, 36 kinderen, onder een aantal van veele vaderlandlievende aanfchouwers naar eerepryzen op het vlasfpinnen gefteld, laten fpinnen, ten overftaan der Beftierders van den Huishoudelyken Tak alhier, en der benoemde zeven Heeren ter aanmoediging van de vlyt der Armen; en zyn na onzydige beöoordeeling van een kundig Wever, eerst aan 5, uit een 22 tal Kinderen, beneden de 12 jaren oud, 5 pryzen uitgedeeld, als aan *Jannetje Joa*, oud 11½ jaar, den besten draad fpinnende *f* 5-5; aan *Jaapje van 't Hof*, oud 11¾ jaar, aan *Lysbes Krukkenberg*, oud 11 jaar; aan *Jannetje Veltenaar*, oud 11½ jaar, en aan *Jannetje Nobel*, oud 8½ jaar ieder *f* 2:10:-. Wyders is door bovengenoemde zeven Heeren aan 10 Kinderen uit het overige getal boven de 12 jaren oud, uitgedeeld 10 pryzen, als 1 van *f* 4-:- 1 van *f* 3-:- 1 van *f* 2-10-

1 van

1 van *f* 2 - : - 4 van *f* 1 - 10 - en twee van *f* 1 - : -. Zynde voorts nog de ingezamelde en aanmoedigende liefdegaven, onder de na de pryzen gesponnen hebbende Kinderen, ieder even veel uitgedeeld. MAAS-SLUIS.

Deze plegtigheid is met gepaste aanspraken geöpend en besloten door den Heere *Willem van der Jagt*, als bestierend Lid van den voorschreven Huishoudelyken Tak.

GORINCHEM.

Voor eenigen tyd was reeds by de meerderheid der Regeering een verdrag of zo genaamde *Conventie* gemaakt, om zo in het maken van *Nominatien* als het begeven van Stads amten en *commissien*, geene aanpryzingen van den Stadhouder meer in agt te nemen. Deze *Conventie* is den 1 dezer maand Augustus tot volkomen stand gebragt, en door alle de leden van de Vroedschap ondertekend, uitgenomen de oude Burgemeester *Collot d'Escury*, die het aanbod om mede van die *Conventie* te zyn, heeft van de hand gewezen.

WOERDEN.

Men is hier ook bedagt en werkzaam om de Burger-Compagnien wederom in stand te brengen, en dezelven zig in den Wapenhandel te doen oeffenen. Men wilde daartoe zig tot de Regeering vervoegen: dog dezelve

WOER-DEN. heeft uit zig zelve daar toe bevelen gesteld, en dus die adressen voorgekomen.

Z E E L A N D.

MIDDELBURG.

Deze *Zomer* is buitengemeen heet, en men heeft zo hier te Lande als elders zwaare onweders gehad. Den 25 Augustus des namiddags omtrend twee uuren, was te Domburg een hevig onweder. De donder sloeg eerst in het dak van de kerktoren aan de Westzyde: daarop wierdt de toren aan Oost- en Westzyde door een slag getroffen, zodanig dat de schaljen of leijen verbreizelden, en ginds en herwaards sprongen. In de toren vondt men den houten draaijer van 't uurwerk in twee stukken gespleten. Kort daarop ontdekte zig boven in den top een sterke rook, door den brand, in eene zwaare balk veroorzaakt, welke reeds in ligte laaije vlam stondt: maar spoedige hulp bluschte ras dien brand. Een brandstaak, op het Duin by het wagthuis geplaatst, is ook geraakt, en van omtrent tien voeten beneden den top tot op den grond toe van een gereten.

VLISSINGEN.

Den 3 Augustus 's morgens zyn uit zee en voor deze stad ten anker gekomen, 's Lands Oorlog-Fregatten de Pollux, Kap. *S. Rauws*, en

en de Centaurus, Kapt. *J. E. Raid*, beiden uit Engeland, welke tot groote blydschap van de Ingezetenen van ons eiland mede brengen 149 uitgewisselde krygsgevangenen. Het schynt, dat onze gevangenen in Engeland het niet zo slegt moeten hebben; althans daar zyn 'er die hunne vryheid voor een geringe som, aan een ander verkogt hebben, en als gevangenen aldaar zyn gebleven, tot dat het beslissend Vrede-Verdrag zal gesloten zyn. VLISSINGEN.

Gelyk doorgaans deze zomer ongemeen heet is geweest, zo heeft men veel onweder gehad. Na eene langdurige droogte in Juny en July, brak het weder den 20 July voor het eerst, met donder en regen. De donder sloeg op het dorp *Vrouwenpolder* in de kerk, op het einde van den namiddag Godsdienst, terwyl de Gemeente nog in de kerk was. Een balk uit het dak viel naar beneden, dog in een hoek, waar geen menschen waren. Ook wierden de spaanders van verscheidene andere balken afgeslagen. De schrik egter was grooter dan de schade. In den volgende nacht sloeg de blixem, op Breskens, in het land van Kadzand, over deze stad gelegen, in een schuur, die met de stalling, en daar in zynde drie kalveren, afbrandde. Zedert is wederom zware hitte en droogte geweest, zo egter dat den 3 Augustus een milde regen, van weinig donder verzeld, het veld zeer verkwikte, zo dat de zaad- hooi- en tarwenoogst zeer gunstig is binnen gekomen.

VLISSINGEN. Ter helfte van Juny laatstleden, zakte de ſtraat voor ons kostbaar, en voor weinige jaaren nieuw opgebouwd 's Lands Arzenaal, in: men vreesde dus voor dat ſchoon gebouw; maar by het opdelven van den grond verdween de vrees: want het bleek, dat de inzakking van de ſtraat, alleen door het uitwyken van de buitenſte ſchoeijing, aan den waterkant van het Dok, was veroorzaakt: het water, hier door ingedrongen, hadt de ſtraat ondermynd, dog nog wel 40 voeten ver van de grondlagen van het Arzenaal. Men werkt met allen yver om deze inzakking te verhelpen, en nog voor den winter te herſtellen.

Op de bedykte Hoogplaat, van welken wy zo dikwyls in onze Jaarboeken, van 1778-1780, als 1781 bl. 1130. melding gemaakt hebben, zyn nu alle de Hofſteden beſlagen, en woont reeds zo veel volks, dat men werkelyk bezig is met eene nieuwe kerk te bouwen, op grondgebied van de Staten van Zeeland: deze nieuwe Gemeente zal onder de Klasſis van Walcheren behooren. Waarſchynlyk is het, dat ook een Roomſche kerk ten dienſte van de Flaamſche Arbeiders, 't zy op grondgebied der Staten van Zeeland, 't zy op dat van den Raad van State, geſtigt zal worden.

FRIES-

FRIESLAND.

LEEUWARDEN.

Op den jongstafgelopen Landdag zyn by de Staten dezer Provincie verscheidene besluiten genomen: als voor eerst omtrend den brief van Z. D. Hoogheid van den 2 Mei, wegens het getal van Schepen, in Vredens-tyd, in dienst te houden (zie hier voren bl. 763 en 1073.); welk besluit van den 19 July 1783 aldus luidt: LEEU-WARDEN.

Gedelibereerd zynde op een Rapport, door de Heeren Hun Hoog Mog. Gedeputeerden tot de zaaken van de Zee, den 2 Juny dezes jaars ter vergaderinge van Hun Hoog Mog. uitgebragt, op eene Missive van Zyne Hoogheid den Heere Prince van Orange en Nassau, geschr. in 's Hage den 2 May daar te vooren; houdende eenige Considera-tien over het getal der Schepen, welke, in cas de Vreede mogt worden gesllooten, dit jaar nog in dienst zoude gehouden moeten worden. *Besl. nopens 't getal Oorlog-schepen in Vredenstyd.*

Is goedgevonden en verstaan, de Heeren Hun Edele Mog. Gecomm. in het mindergetal te committeeren, om met Heeren Vriesche Raaden en Ministers, ter Admiraliteit in deze Provincie, het voorschreven gerapporteerde te examineeren, en aan hun Ed. Mog. raport te doen; en is tevens geresolveert, dat aangezien Hun Ed. Mog. niet genoegzaam geïnformeerd zyn nopens den toestand der Vredens-negotiatie, 't geen tot de deliberatien over die materie ten hoogsten noodig was, en reeds voor dezen Landsdag verwagt hadden, de Heeren Gecommitteerdens ter Generaliteit te gelasten, gelyk geschied by dezen, om Hun Edele Mogende ten spoedigsten daar van te informeeren, en te gelyk op te

gee-

LEEU-WAR-DEN. geeven de redenen van het niet eerder zenden van nauwkeurige tydingen daar omtrent.

En zal extract dezes aan dezelve worden toegezonden, om zig daarna te gedragen.

Aldus geresolveerd op het Landschaps-Huis binnen Leeuwarden den 19den July 1783.

Op den zelfden dag is nopens het Krygsrechtsgebied aldus besloten.

Best. nopens de Milit. Jurisd. enz. Gedelibereerd zynde op eene propositie van het Kwartier van Oostergoo, tendeerende om de commissie, voorheen over het stuk der Militaire Jurisdictie benoemd, weder in activiteit te brengen, en te qualificeeren, om haare besoignes te reëntameeren, en ten dien einde zich te bepalen tot een der alternative voorslagen, by het eerste provisioneele rapport door voorn. Commissie ingediend: — Is goedgevonden en verstaan, gelyk geschied by dezen, dat de commissie over de militaire Jurisdictie met haare besoignes behoort voort te vaaren, en dat, ten einde hier in te meer fundament aan deszelfs deliberatien te geeven, van nu af aan vastgesteld wordt, dat, ingevolge den tweeden voorslag, by het provisioneel rapport van voorn. Commissie gedaan, de Auditeur Militair, die steeds een gebore Fries zal moeten zyn, zal worden gebracht onder Provinciaalen eed; — dat de Militie, die hier thans in guarnisoen is, of in het vervolg in deze Provincie zal komen, boven en behalven den generaalen eed van getrouwheid, ingevolge de *Unie van Utrecht*, noch zal moeten specialyk zweeren en beloven, dat zy, zo wanneer als Leden van den Krygsraad, in deze Provincie worden geroepen, zy als dan en altyd anders, zullen volgen de Reglementen, Wetten en Statuten, alhier op het stuk der Justitie, en de Administratie

van

van dien gemaakt, of nog te maaken: — Zullende de Kamer Advyzen, op dit subject respectivelyk gevallen, dienen tot ingredienten van de te houdene besoignes." LEEUWARDEN.

Wy hebben ook voorheen gesproken wegens een rechtsgeding, het welk men tegen Jonkheer *Lamoraal Joachim Johan Rengers*, Burgemeester der Stad Franeker, mitsgaders Commies Generaal van de Convoyen en Licenten by het Collegie ter Admiraliteit in Friesland, wilde ondernemen. Zie hier voren bl. 1125 en volgg. Hieromtrend hebben de Algemeene Staten den 5 Augustus 1783 het navolgend besluit genomen:

Martis 5 Augustus 1783.

„ By resumptie gedelibereerd zynde op „ het gerapporteerde van den 27 Mei laatstleden door de Heeren *van Spaan* en andere Hunner Hoog Mogende Gedeputeerden tot de zaken van de Plakaten en Reglementen, op de Requeste van *Lamoraal Joachim Johan Rengers*, Burgemeester der Stad Franeker, mitsgaders Commies Generaal van de Convoyen en Licenten by het Collegie ter Admiraliteit in Friesland, — is goedgevonden en verstaan, dat zal worden verklaard, zo als verklaard word mits dezen, dat den Suppliant in zyne qualiteit door het voorsz. 2de Artikel der gemelde Instructie niet is uitgesloten uit de Regeering der Stad Franeker enz."

De

LEEUWARDEN. De Staten dezer Provincie hebben dit Plakaat beraamd en doen afkondigen.

De Staten van Friesland, allen den genen die dezen zullen zien of hooren lezen, salut; doen te weten: dat Wy in overweginge hebbende genomen, dat het Rundvee in deze onze Provincie, door de goedheid des Allerhoogsten, en door de by Ons op den In- en Uitvoer gestelde Orders, in zo verre wederom begint te vermenigvuldigen, dat de Landen op verscheiden plaatsen behoorlyk kunnen worden beslagen.

Plac. nopens den uitvoert van osfen en bullen.

Zoo is 't, dat Wy om eenigzints te gemoed te komen aan die Ingezetenen, die hun werk maken van het aankweken en vetweiden van Osfen en Bullen buiten de Provincie, te permitteeren van den eersten September tot den laatsten October 1771, onder de volgende conditien:

I. Dat de Osfen en Bullen, die uitgevoert worden, ten minsten zullen moeten oud zyn twee jaren.

II. Dat de Uitvoer niet zal mogen geschieden, als uit de Havens van Harlingen, Workum en de Lemmer.

III. Dat de Inscheping zal moeten geschieden by ligten dage, en in het bywezen van twee Opzigters, die præsent zullen moeten zyn by yder Schip, dat geladen word, en dat de Inlading zal moeten gedaan worden niet binnenlands, maar in die drie Plaatsen.

En worden de Commisen op gemelde Havens speciaal gelast, om op de Inscheping, zo veel doenlyk, te letten, by dezelve præsent te zyn, en de Opzigters tot hun pligt houden, op dat alle fraudes en illusie van Onze te voren gegevene Orders, door onder dit voorwendzel Koeijen uit te voeren, voorgekomen worden, enz.

Boo-

BOOSUM.

Zie hier een berigt omtrend den damp, die, zo hier als genoegzaam in gansch Europa, bespeurd is: Boosum.

'S Nachts tusschen den 22 en 23 Juny heeft het sterk gerypt, zo dat gras en hooy met een styve rym des morgens vroeg bedekt was; over dag was het warm, dog juist niet heet; 's avonds koel, en de lucht niet dampig voor het oog, en echter ging de Zon dezen avond zo rood onder en kwam den volgenden morgen zoo rood op, als men zelden heeft waargenomen, en 's nachts geen ryp. Den 24 was de morgenstond zeer mooi, de lucht byna helder en niet dampig; maar om 9 uuren begon er eensklaps een zeer zwaare damp op te komen, die om 11 uuren al zeer begon te drukken, een onaangename reuk uitleverde en den gantschen dag tot den laaten avond toe aanhieldt met hitte; 's nachts geen ryp, maar de damp bleef, als mede den 25 's morgens vroeg nog gelyk; de Zon kwam ook weer rood op, dog zo sterk niet. Het wierdt om 10 uur zeer heet. Ongeveer 11 uuren op een buitenplaats ruim een uur noordelyk van Leeuwarden met den Heer . . . . wandelende, viel ons oog op eenige Peereboomen, die ruim 6 voeten hoog waren, waarvan veele bladen als verzengd waren, sommige hoog bruin, andere zwart en reeds verdord, men bezag daar op de Appelboomen, aan welke men weinige zoortgelyke bladeren vondt, als mede aan geene andere, behalven aan de Willigen, waar van de meeste gelyk gesteld waren, als de Peeren. Men ging over tot de beschouwing der Aardgewassen, waar van de Aardbeyen het meest gevat hadden, de Snyboonen, anders een tedere vrucht, vertoonden niets beschadigd, de groote Boonen hier en daar wat, als

Berigt nopens den damp.

BOO-SUM.

Berigt nopens den damp.

als mede zommige andere planten, dog met verbazing zagen wy het gras in den grooten appelhof, het welk geheel verflenst was. Dit onaangenaam gezigt verwekte in ons aandoening zoo wel als verwondering, welke beide vermeerderden, wanneer ik naar huis rydende, meest alle de gras- en hooilanden naauwkeurig beschouwende, dezelve my scheenen aangedaan te zyn door dit rampspoedig verschynzel, en te huis komende myn tuin en hof op dezelve wyze aangedaan vondt, voornamentlyk de Wilgen en Peereboomen, en Gras in den Hof en rondsom myn Huis.

Dit alles maakte my ongerust, en porde my dezen morgen myne waarneemingen verder voort te zetten, welke niet beter uitvielen, want vond alle de grasplanten en koorngewassen in myn buurt getroffen; ik heb veele stukken lands behalven myn eigen doorgewandeld, en dezelve byna gelyk bevonden, zoo dat dit, natuurkundig, een zeer schadelyk gevolg moet veroorzaaken. Allerlei zoort van grasplanten zyn zeer aangedaan, en de meeste vertoonen een geele of een blaauw geele kleur.

Aanmerkelyk en te gelyk gezeegend is het, dat de Klaver, anders de tederste der grasplanten, die door een sterke ryp dikwils geel en zomtyds zeer zwart wordt, niets is beschadigd; want heb over wel honderd duizenden Klaverbladen myn oog laaten gaan, en geene beschadigd gezien, en by aldien deeze plant gelykelyk benadeeld was, als het andere gras, zou er het zeer naar voor de beesten, die het anders al schraal hebben, uitzien.

Dit is teffens een voldoenend bewys, dat men de natuurlyke oorzaak van dit onheil niet moet zoeken in de ryp van den 22, want dan was de Klaver gewis weg geweest. Derhalven blyft geen andere over als de buitengewoone damp, die des nagts van den 24 met een schadelyke dauw vermengd is geweest, het welk daar door ten vollen bevestigd wordt, die ik zelve en anderen met my zee-

zeeker overtuigd ben, dat er op den 23, nog den 24 nog niets zoortgelyks bespeurd is. BOSUM.

O V E R T S S E L.

DEVENTER.

De lust tot het oprigten van eene Bende Vrywillige Burgers, is hier ook doorgebroken. Op den 3 Maart wierdt daar toe reeds een ontwerp beraamd, van dezen inhoud:

Wetten, ter oprigting en bestiering eener vrye Burger-Militie te Deventer.

Daar het de plicht is van elk recht geäart Burger de vryheid, veiligheid en rust zynes Vaderlands in het algemeen en zyner woonstede in het byzonder, naar zyn vermogen te handhaven niet alleen, maar ook daar toe zyne Medeburgeren optewekken, en ten dien einde geschikte middelen optespooren, dezelve te beramen, en daadelyk in kommervolle tyden, wanneer het vuur van oproer schynt te smeulen, en reeds hier en daar een vonk bespeurd wordt, wanneer kwaadwilligen ter zelver tyd, den moed hunner mede Ingezeetenen door allerlei valsche tydingen trachten uittedooven, en wanneer het land boven dien met buitenlandsche Vyanden te stryden heeft, zo hebben de Ondergekende Burgeren en Inwoonderen der Stad Deventer uit een leevendig bezef van dien plicht, goedgevonden zig tot een Lighaam te vereenigen, om zig behoorlyk in den wapenhandel te oeffenen, ten

Eeeee einde

DEVENTER. einde zy des te beter in staat zyn mogen, de vryheid, veiligheid en rust van hun dierbaar Vaderland, wanneer het 'er op aan mocht komen, gewaapender hand en onder Gods zeegen, tegen wie ook maar dezelve zoude trachten te bespringen, kragtdaadig te kunnen verdeedigen.

Plan ter oprigting van eene vrye Burger-Compagnie.

Doch daar het, God betert! in ons Land niet ontbreekt aan stookebranden, Pesten van den Burgerstaat, die 'er steeds op uit zyn, om de beste daaden aan de kwaadste oogmerken toe te schryven, en daarom, op dat zy 'er in de uitvoering hunner snoode voorneemens niet door zouden gestuit worden; zo betuigen de Ondergeteekende opentlyk, dat zy, door waare Vaderlandsliefde bezield, geene andere dan de straks gemelde oogmerken hebben; en ten blyke van dien teffens van hun volkomen betrouwen op de waardige Regenten, aan welken het bestier hunner publieke zaken is opgedragen; belooven zy door de onderteekening dezes, de wapenen tegens niemand daadelyk te zullen gebruiken, dan op ingekomen last of verkregene toestemming van de wettige Regeering dezer Stad, aan welke zy ook by dezen van hunne hulde en trouw de plechtigste verzekering geven.

Op dat voorts alles in een goede en bestendige order moge geschieden, zyn in eene op den 3 Maart 1783. expresselyk daar toe geconvoceerde vergadering de volgende Artikulen vastgesteld, tot welker onderhouding zig alle door hunne onderteekening verbonden hebben.

VAN DE LEEDEN IN HET ALGEMEEN.

I. Alle Burgeren en Ingezeetenen der Stad Deventer, uitgezondert alleen die geene, welke in de agt Burger-Vaandelen dienen, kunnen in deze Militie deel neemen, mits dezelve boven de 16 en onder de 50 jaaren oud zyn, en zig door de onderteekening dezes aan de bovengedaane beloften

en

en alle de gemaakte en te maakene schikkingen en wetten onderwerpen.

Deventer. Plan ter oprigting eener vrye Burger-Compagnie.

II. Er zullen nogthans in deze Wetten geen verandering gemaakt, nog ook nieuwe wetten vastgesteld worden, dan by meerderheid van stemmen.

III. Onderscheid van staat, rang of godsdienst, zal onder de Leeden in geene aanmerking kunnen of mogen komen, zo dat het zelve iemand tot eenigen post zoude bevoegd maken of daarvan uitsluiten.

IV. Ieder zal by de inteekening betaalen 20 stuivers, welke tot den aankoop van eenige noodwendigheden zullen strekken.

V. Niemand zal langer dan voor één jaar aan deze inrichting verbonden zyn, egter zullen die geene, welke dezelve begeerden te verlaaten, verplicht zyn zulks in de maand December aan hunnen Captein by een briefjen te kennen te geeven: doch wie in de Burger-wagt getrokken word, zal daar door van zelfs oogenblikkelyk ontslaagen zyn.

VI. Tot die tyd toe zal elk verplicht zyn, zyn verbeurte boetens te betaalen.

VII. Niemand deze inrichting verlatende zal op de goederen of penningen van dezelve eenigen aanspraak mogen maken.

VIII. Deze inrichting zal stand grypen zo lang tot 'er van wegen de Hooge Overigheid een Land Militie zal worden opgericht.

VAN HET FORMEEREN DER COMPAGNIEN.

I. Wanneer 'er een genoegzaam aantal Inteekenaaren zullen zyn, zullen dezelve zig in Compagnien verdeelen, zo veel mogelyk na de Straaten waarin zy woonen.

II. Ieder Compagnie zal ten minsten uit 40 en ten hoogsten uit 60 manschappen bestaan.

DEVENTER.

Plan ter oprigting van eene vrye Burger-Compagnie.

III. Wanneer 'er geen 80 Inteekenaaren zyn zullen, zal 'er maar een Compagnie zyn.

IV. De Compagnien geformeerd zynde, zullen eens en vooral om den rang loten, en laater aankomende Compagnien zullen lager rang hebben.

V. In elke Compagnie zal een Captein, een Lieutenant, een Vaandrig, twee Sergeanten, drie Corporaals en een Tamboer zyn.

VI. Wanneer 'er meer dan twee Compagnien geformeerd worden, zullen 'er boven dien twee Hoofd-officieren zyn; zo 'er maar twee Compagnien zyn zal 'er maar een Hoofd-officier verkooren worden.

VII. In geval Art. III. mocht plaats hebben, zal 'er geen Hoofd-officier zyn, maar als dan zullen 'er in die Compagnie twee Luitenants en twee Tamboers aangesteld worden.

VIII. Er zal ook een Adjudant aangesteld worden.

VAN HET VERKIEZEN DER OFFICIEREN.

I. De Hoofd-officieren en de Adjudant zullen door het gansche corps gekooren worden.

II. De overige Officieren en de Onder-officieren zullen door elke Compagnie afzonderlyk verkooren worden, doch zo wel uit andere Compagnien als uit den haaren.

III. Wanneer 'er twee Hoofd-officieren zyn, zal de Collonel maar voor één jaar aangesteld worden en na verloop van hetzelve vervangen worden door den Major; gelyk deze door den oudsten Captein, en zal de geweezene Collonel alsdan jongste Captein worden.

IV. Wanneer 'er maar één Hoofd-officier is, zal omtrend de Major het zelfde plaats hebben, als in het voorige articul omtrend den Collonel gemeld is.

V. Wanneer een Capteinsplaats vacant word, zal

zal de Compagnie uit de Luitenants eenen anderen Deven-kiezen; En zo ook tot Luitenant eenen uit de ter. Vaandrigs, en tot Vaandrig eenen uit het gansche Corps.

VI. In het verkiezen der Officieren zullen zy niet meer te zeggen hebben dan anderen, maar elk die tot de Compagnie of tot het Corps behoort, zal eene stem hebben.

Plan ter oprigting van eene vrye Burger-Compagnie.

VII. Alle verkiezingen zullen geschieden door de meeste stemmen; dog ieder zal zyne stem op een briefjen schryven en hetzelve toegerold in een zak werpen.

VIII. Tot goedmaking van kosten zal by het begin en vervolgends jaarlyks door den Collonel betaald worden 30, door den Major 25, door elken Captein 20, door elken Luitenant 18, en door elken Vaandrig 15 guldens.

IX. Niemand zal tegen zyn zin bevorderd worden.

VAN DE WAPENEN.

I. Elk zal zyne eigene Wapenen moeten bekostigen, alleen zullen de Vaandels en Trommen met derzelver toebehoor, uit de generaale Cas gekogt en hersteld worden.

II. De Wapenen der Officieren zullen zyn een Sponton en Deegen.

III. De Wapenen der overige Manschappen zullen zyn een Snaphaan met een Bajonet en draagriem voorzien, beneffens een Patroon-tasch, en Sabel.

IV. Alle deze Wapenen zullen van het zelfde calibér en uit eene hand gemaakt moeten zyn, zullende men de beste maatregulen neemen om dezelve zo goed en goedkoop doenlyk uit een der fabrieken te bekomen.

V. Het onderscheidingsteeken voor het gantsche Corps, zal zyn een ligt geel strik met een zwart

DEVENTER. rooosje in het midden aan den hoed, en boven dien een ligt geele sjerp om het lyf voor de Officieren.

Plan ter oprigting van eene vrye Burger-Compagnie.

VI. Om de Wapenen altyd egaal te houden; zal iemand, dit Corps verlaatende, gehouden zyn, zyne Wapenen aan het zelve te laten, mits zyn daar voor uitgeschoten geld terug ontvangende: ten waare 'er eenig gebrek aan was, wanneer dezelve naar redelykheid zullen gewaardeerd worden.

VII. Deze Wapenen zullen dienen om aan nieuw aankomende leeden te worden uitgedeeld, die denzelven prys, daar voor by het overnemen betaald, zullen gehouden zyn te restitueeren.

VIII. Niemand van de Manschap zal zynen Sabel anders dan wanneer hy op de Exercitie en onder de Wapens is mogen dragen, op verbeurte van 3 gulden elke reis.

VAN DE EXERCITIEN.

I. Om door deze inrichting niemand in het waarneemen van zyn beroep, zo min mogelyk, hinderlyk te zyn, zal men zig des maandags nademiddag in den wapenhandel oeffenen.

II. Van den eersten maandag in Maart tot den laatsten in Juny, zal 'er alle week geëxerceert worden, en vervolgens de eerste Maandag in elke maand.

III. De exercitien zullen door de Hoofd-officieren en Capiteinen bepaalt worden en by elke Compagnie op den zelfden voet geschieden.

IV. Indien 'er zig onder het Corps niemand bevind, die in staat is de Exercitie aan anderen te leeren, zal men daartoe geschikte persoonen, al waar het voor eenig douceur, uit de militairen zien te gebruiken.

VAN

VAN DE KRYGSTUGT. **DEVENTER.**

Offchoon het van menfchen, die zich vrywillig op deze wyze ter befcherming van hun Land en Vryheid verbinden, niets anders te verwagten is, dan dat zy zig aan deze wetten en aan de reedelyke beveelen hunner eigene gekoorene Officieren zonder eenigen dwang zullen onderwerpen; zo is toch de order van zodaanig gewigt in alle krygsbedryven, dat zonder dezelve een groote meenigte niets, en met dezelve een gering getal gewapende zeer veel vermogen. Waarom dan ook ter bewaaring van de order de volgende articulen zyn ingericht en vastgefteld. *Plan ter oprigting van eene vrye Burger-Compagnie.*

I. Die de beveelen der Officieren, of Onder-officieren niet gehoorzaamt, verbeurt drie guldens telkens. Een Officier, de orders van den Chef niet opvolgende, zeeven guldens telkens.

II Die zig tegens eenig Officier of Onder-officier daadelyk verzet, verbeurt 25 guldens, en zal in dit Corps zyn Vaderland niet langer mogen dienen.

III. Beide deze artikuls hebben alleen maar plaats, wanneer het Corps onder de wapenen is, of daartoe vergadert.

IV. Die by de Exercitien abfent is, verbeurt zes ftuivers, uit de Stad zynde en dien avond niet binnen komende drie ftuivers, ziek zynde niets.

V. Die te laat komt of te vroeg heen gaat, verbeurt drie ftuivers.

VI. De boeten Art. IV. en V. gemeld worden verdubbelt, wanneer een Officier in dezelve vervalt.

VII. Die niet behoorlyk gewapend verfchynt, of wiens wapenen in goede orders bevonden worden verbeurt drie ftuivers.

VIII. Wie dronken verfchynt, verbeurt een daalder, en die zig geduurende de exercitie dronken drinkt, drie guldens.

DEVENTER.

Plan ter oprigting van eene vrye Burger-Compagnie.

IX. Het Corps der Officieren mag onder zig geene maaltyden of drinkgelaagen houden, op verbeurte van hondert guldens.

X. Desgelyks mag ook geene Compagnie doen op de boete van 50 gulden.

XI. Alle boeten zullen door den Adjudant opgehaald, en maandelyks aan den Collonel en Major, of aan den Major en Capiteinen verrekend worden.

XII. Het geld uit de boetens voorkomende zal ten meeste nutte van dit Corps besteed worden; dog nimmer tot eenige maaltyden of drinkgelagen.

XIII. In gevalle 'er over het al of niet betaalen der boeten, of ook omtrend andere zaken dit corps betreffende dispuit ontstaan, of indien iemand zig door een anderen in deze mogt beledigd agten, zal zulks door den Krygsraad onderzogt en beslist worden.

XIV. Deze Krygsraad zal bestaan uit de Officieren, een Sergeant, een Corporaal, en drie Manschappen, naar order van de Rol, van die Compagnie, waar onder de beschuldigde zig bevindt.

Aldus gedaan en gearresteerd binnen Deventer 3 Maart 1783.

De bende Vrywilligers den 23 Maart tot stand zynde gekomen, vervoegden derzelver Bevelhebbers zig tot de Regeering en verzogten haare goedkeuring by het volgend

Re-

DEVENTER.

Request, door de toenmalige Officieren van het Vrycorps, uit naam van het zelve, aan de Magistraat gepresenteerd.

WEL EDELE EN HOOG ACHTBAARE HEEREN, enz.

Req. tot goedkeuring der Vrywillige Burger Compagnie.

De algemeene geneigdheid en lust, welke door gansch Nederland schynt doortebreeken, om zich door eenen welgeordenden Wapenhandel, aan den eenen kant eene aangenaame en met den aart van een vry Volk allezins overeenkomende oeffening en uitspanning te verschaffen, en aan den anderen kant te gelyk iets toetebrengen ter vermeerdering van 's Lands inwendige macht en ter bescherming van het zelve, heeft zich ook zedert eenigen tyd, onder dezer Stads Inwooners geöpenbaard, en is oorzaak geweest, dat verscheidene Burgeren met den anderen op den 3. dezer maand een ontwerp beraamd hebben, volgens het welke zy meenden, dat een Corps vrywillige Burgers alhier best konde opgericht en vervolgens geregeld bestierd worden: hun getal daarna zodanig aangegroeid zynde, dat zy begrepen, dat hun beraamd ontwerp zoude kunnen tot stand gebragt worden, zyn dezelve op den 23 dezer wederom by een gekomen, en hebben toen het genoegen mogen genieten van zich tot een Corps vrywillige Burgeren, onder het geleide der ondergetekende Officieren, te vormen, en het zelve zo verre tot consistentie te brengen, als aan de eene zyde, overeenkomstig den plicht van Burgeren, welke met een diep gevoel van verschuldigde achting en eerbied voor hunne Overheden bezield zyn, konde geschieden; en aan de andere zyde noodwendig ware, om U Wel Edele Hoog Achtb. een waarachtig denkbeeld van hun voorne-

 men,

DEVENTER. men, op eene betamelyke wyze, te kunnen onder het oog brengen en Hoogstderzelver goedkeuring op het zelve verzoeken.

Req. tot goedkeuring der Vrywillige Burger-Compagnie.

Thands derhalven noemen de ondergeteekende, zo voor hun zelven, als uit naam der overige Leden, de vryheid, zich met verschuldigden Eerbied tot U Wel Edele en Hoog Achtb. te vervoegen, en Hoogstdezelve hun beraamd ontwerp aantebieden, en ter kennisse en deliberatie van U Wel Edele en Hoog Achtb. te brengen, in het gerust vertrouwen, dat U Wel Edele Hoog Achtb. het zelve allezints overeenkomstig den heiligen plicht van brave Burgeren zullen bevinden; en, in dat geval, zeer eerbiedig verzoekende, dat het U Wel Edele Achtb. goedgunstig behagen moge die hunne handelingen met uwe hooge goedkeuringe te bekrachtigen; op dat zy en alle, die verder in deze inrichting mochten deel neemen, zich dus op eene geregelde wyze in de Wapenen mogen oeffenen, en zo in staat geraken, om, wanneer de nood het onverhoopt vorderde, dezelve ook krachtdadig, ten besten van Stad en Land, te kunnen gebruiken, daar en zodanig als U Wel Edele Hoog Achtb. zullen vermeenen te behooron, welkers orders daaromtrend zy altoos met Eerbied ontfangen en op de trouwhartigste wyze verhopen uittevoeren.

's Welk doende

(was getekend)

Henr. Budde.
A. G. Besier.
G. J. Jacobson.
G. van Hemert.
Lambert Bannier.
Wilh. Gysbr. Lemker.
W. L. Storm van 's Gravensande.
J. J. Schmausz.

De

De Regeering gaf hare goedkeuring op den DEVEN-
31 Maart 1783. onder eenen mids, als uit TER.
het besluit zelven is af te nemen.

Appoinctement op het voorgaande Request.

Gedelibereerd zynde op den inhoud dezer Requeste, als mede op het daar aan geannecteerde conceptplan ter oprichting en de daar by geprojecteerde Wetten, ter bestiering eener Vrye Burger Militie, is goedgevonden, het een en ander te approbeeren; zo als zulks geschied in en mids dezen. Dog is tevens geresolveert en verstaan, dat de Officieren van de Vrye Burger Militie, zo wel de reeds vastgestelde, als die daar toe in het vervolg zullen worden gekooren, alvorens die posten te mogen aanvaarden, op dezer Stads Raadhuis by handtastinge aan de Heeren Præsidenten zullen moeten beloven hulde en trouwe aan de Magistraat dezer Stad, en geene Wapenen tegens iemand dadelyk te zullen doen gebruiken, dan op onze speciale daar op ingekomene last of daar toe verkregene permissie. *Appoinctement op voorsz. Request.*

Ita actum in senatu, Coss. de La Calmette en van Doornink, Ddren den 31 Maart 1783.

Ter Ordonnantie des Rades

(was getekend)

A. H. CRAMER.

Op

DEVENTER. Op den Landdag alhier is goedgevonden de Jagt tot den 1 October uit te ſtellen: men raadpleegt ook over het regt van Jagt der kleine ſteden. De Gemeente van Zwolle heeft aan den Prinſe Erfſtadhouder eenen brief afgezonden, om Hoogstdenzelven voortaan voor alle aanpryzinge of *recommandatien* te bedanken. Men verzekert, dat zulks ook van wegens de ſtad Campen geſchied is.

De Stads regeering heeft hier beſloten om de ganſche Burgery van gelyke Wapenen te voorzien.

HARDENBERGH.

Gelyk elders, zo is men ook hier werkzaam, om de Burgery in de wapenhandel te oeffenen. *Zie* hier een verzoekſchrift tot dat einde.

WEL EDELE ACHTBARE HEEREN!

Burgemeesteren, Scheepenen en Raaden der der Stad *Hardenbergh!*

Zouden onze waardige Voorzaaten, Burgeren en Ingezetenen dezer Stad, ten jaare 1362 en vervolgens den Lande helpen beſchermen, den vyand weeren en den Land-Vorst dienen in zyne oorlogen na hunne beste magt, behoudelyk dat de Stad, welke ter dier tyd eene der ſterkſte Vestingen van het Sticht van Utrecht was, wel bewaard bleef; het ſprak van zelfs, dat ze zich

zich van jongs af gewennen moesten, met de wapenen om te gaan. — Hiervan daan nog de zoogenaamde *Doelen*, daar de Schutterye zich in het schieten naar het wit oeffende. Hiervan daan ook, dat in den jaare 1571 de Stad zulke wel gedresseerde Schutters hadde, dat de Schout des Kerspels *Paul Blankvoort*, van Scheepenen en Raaden verzochte, „ dat, dewyl hy een Ordinantie onder „ de Boeren hadde laaten uitgaan, om dezelve by „ den anderen te hebben, hem van Stadswegen „ twee schutten verleend mogten worden:" gelyk „ hem die ook, dewyl ze hem nodig waren, en „ hy dezelve begeerde, niet geweigerd maar „ mede gedeeld wierden, niet tot eenige præjudi- „ tie, maar in vriendschap."

DEVENTER. *Req. tot het wapenen der Burgery.*

Zoo veel te meer derhalven vinden wy ondergetekende Burgeren en Ingezeetenen ons genoopt, om aan U Wel Ed. en Achtb. te moeten voordragen, gelyk wy de vryheid nemen te doen by dezen: Hoe dat die van ouds noodzaaklyke en gebruiklyke Wapenhandel der Burgeren dezer Stad, sedert een' geruimen tyd is in verval geraakt: — Dat die ondertusschen, gelyk boven reeds gebleeken is, hun altoos tot eer en aanzien heeft verstrekt; hunne vryheid vercierd, en het gevoel daar van verlevendigd, en, in geval van nood, eene gereede verdediging verschaft: — En, dat die niet alleen daarom, ten spoedigsten behoorde te worden hersteld; maar ook, opdat wy, ingevolge onze uitdruklyk gedaane verzekering, des te beter „ onze Hoofd-Steden ten allen tyde, is 't „ nood, met alle onze magt, ja met lyf en goed „ zouden kunnen bystaan en ondersteunen", ter naarkoming aan onze zyde van zoodanig bekend verbond, als wy daaglyks, op U Wel Ed. Achtb. gedaane reclames, ter herstelling, handhaving en verdediging in onze deugdelyke rechten en vryheden, van haaren kant verwachten.

Ge-

DEVENTER. Gelyk wy dan ook U Wel Ed. Achtb. zeer eerbiedig verzoeken:

Req. tot het wapenen der Burgery. Dat U Wel Ed. Achtb daar in spoedig gelieven te voorzien, dat alle weerbaare Burgeren onder de zestig jaaren, op gezette tyden, zich in den Wapenhandel oeffenen, op zulk eene wyze als U Wel Ed. Achtb. zulks ten meesten nutte, en ten minsten laste van deze Stad en derzelver Burgerye, zullen oordeelen te behoren.

't Welk doende.

STAD EN LANDEN.

GRONINGEN.

De Regeering dezer Stad heeft in de maand July het besluit genomen, dat de eed van trouwe, wederom, gelyk voor het jaar 1748, aan de stad door het krygsvolk, het welk hier in bezetting staat te komen, zal moeten worden afgelegd. Van dit besluit is aan Zyn Doorl. Hoogheid by eenen brief kennis gegeven, met byvoeging van het oud formulier van eed, ten einde het krygsvolk te gelasten dien eed af te leggen. De Prins Erfstadhouder zondt hier op een ander formulier van eed, uit een besluit van de Provincie Holland overgenomen. Daar zyn 'er, die op dit toegezonden formulier bedenking maken, of hetzelven, voor een stem hebbende Stad geschikt, wel toepasselyk zy op eene

ene ftad, als Groningen, die onafhangelyk van de Staten is, van welken zy het eerfte Lid uitmaakt. GRONINGEN.

GENERALITEITS LANDEN.

's HERTOGENBOSCH.

In het begin dezer maand was het ongemeen heet. Des Zondags den 3 Augustus ftondt de Thermometer tot de hoogte van 93 graden. —— ' Des namiddags even voor 2 uuren, kwam uit het Zuid-Westen een geweldig onweder op; het trok omtrend *Helvarenbeek*, in de Meijery van 's Bosch, met eenen verbazenden wind en vreeslyk gehuil door het Westen tot aan het Noord-Westen, en bleef daar eenigen tyd hangen, donderende zonder tusfchenpoozing; en het trok voorts fchuins langs *Beek*, door het Noorden om.

Gelukkig voor die van Hilvarenbeek, dat het die plaats over trok, wyl men er, even daar na, om half drie uuren, te *Oosterwyk*, en op andere plaatfen de gedugtfte gevolgen van heeft gehad;— Den ganfchen namiddag bleef evenwel de lucht benaauwd warm, des avonds weêrligtte het aan alle zyden; om elf uuren kwam er eene verbazende zwarte lucht opzetten; men wist toen reeds, dat het op verfcheidene plaatzen gehageld had, en vrees-

de

'sHER-TOGENBOSCH. de, dat het weêr zwaar zoude zyn: egter liep alles zonder ongelukken met een sterken regen af, die, tot den dag aankwam, bleef voortduuren.

Dog vreeslyk zyn de verwoestingen, welke het onweder, van den *Udenhout* af aan, tot zeer verre, heeft aangerigt. Men meldt, dat het te *Grave* ook veel gehageld heeft; in den *Udenhout* heeft de hagel weinig schade gedaan, schoon van eenen ontzaglyken wind vergezeld, die alles scheen omver te zullen rukken. Even voor het kasteel van den Baron *Vengnagel* te Oosterwyk, begon de bui sterker: daar zyn in dat huis, alleen van agteren, door den Noord-Westen wind 960 groote ruiten ingehageld, zonder de woningen van huisbedienden, stallingen en broeikasten te rekenen: de glazen in gansch Oosterwyk, die op den wind stonden, zyn verbreizeld, zo dat er op de meeste plaasten geen lood meer van te zien is, en het hout aan stukken is geslagen. Evenwel was het nog al gelukkig voor dat dorp, dat de wind juist Noord-West was; dog aan de West- en Noordwest zyde is niets overgebleven.

Ongelyk sterker is nog deze verschriklyke hagelbui gevallen, van den Oosterwykschen Molen, in, en door omtrent Haren, een streekje van Helvoirt, een goed gedeelte van Vugt, Halder, Boxtel, Michiels-Gestel, en verdere plaatsen. Agter den Oosterwykschen Molen is niets op het veld te zien, zynde alles tot zulke korte stukjes verbreizeld, dat men

men niet kan onderscheiden, wat er gestaan heeft. De wegen zyn daar alom met bladeren en takken bezaaid. Te Haren zyn de huizen, veelen geheel, anderen half, door den wind beschadigd: het spits van den toren is door den donder getroffen, en een gedeelte van eene vervallen kerkmuur omgeworpen. Te Hilvoirt scheidde het onweêr langs den Molen af, hoewel daar ook veele hagelsteenen vielen, die egter geene schade hebben veroorzaakt: van daar is het voortgetrokken op Vugt, daar het in 't dorp zelf genoegzaam geene de minste schade veroorzaakt heeft, hebbende zelf geen glas aan stukken geslagen: maar, verder Zuidelyk op, heeft deze bui sterk gewoed, en op een buitengoed onder Vugt gelegen, is de bliksem, boven in het huis geslagen, en in de derde verdieping weder uit. Over de 1300 ruiten zyn er aan het huis alleen verbryzeld, alle van spiegelglas, terwyl de broeiramen meest vermorzeld zyn. Te Boxel was het onweder niet minder, dan te Haren, en daarom streeks. Men begroot het getal van de pannen door den hagel en wind gebroken, op 80,000, zynde de hagelsteenen van eene ongehoorde grootte.

'sHERTOGENBOSCH.

Gelyk te Nymegen, Arnhem, Grave, Utrecht, en in de gansche Betuwe en ook op de Veluwe; zo heerscht hier ook de Rode loop, en sleept veele menschen in 't graf. De Regeering heeft den 21 Augustus by eene

 Publi-

'sHERTOGENBOSCH. Publicatie aan de Ingezetenen, alle reinheid en zindelykheid aanbevolen; het zuiveren van straaten en gooten, en vooral der huizen geboden; en in tegendeel het brengen van vuiligheden op de straten verboden, als ook het invoeren van pruimen.

STAATSVLAANDEREN.

Na de reize van den Keizer *Josephus II.* hebben de Oostenrykers *Den Doel*, als tot het grondgebied van de Oostenrykſche Nederlanden behoorende, aangemerkt. Het verdrag van de laatſte 25 jaren, wegens het zogenaamd Redemtiegeld der polders van De Doel, als ook van Lillo in Braband, den 24 April laatstleden geëindigd zynde, is in de byeenkomst, onlangs binnen de Vesting Lillo gehouden, door de Afgezondenen der Oostenrykſchen aangedrongen, om voortaan met geen lasten bezwaard te worden. Hier tegens is door de Afgezondenen wegens Zeeland, zonder in de grensſcheidingen te treden, te kennen gegeven; dat zy in geene vermindering konden toeſtemmen, voor zo veel de regten der Provincie in die van het Bondgenoodſchap begrepen zyn. Die redemtiepenningen beliepen de ſom van ruim 1700 gl. 's jaars, en wierden aan de Algemeene Staten, voor den onbelemmerden uitvoer van granen, vooral te water, betaald,

zyn-

zynde het dorp *De Doel* en deszelfs polder een Schiereiland, naast de verdronkene Landen en den boord van de Wester-Schelde. Voorsz. penningen wierden omgeslagen in de Dykschotten, en kwamen dus voornamelyk ten laste van de eigenaars der landeryen. Doch Hun Hoog Mog. beweeren, nu, als Heeren van den stroom, het regt te hebben van 3 stuivers op den uitvoer van elken zak graan te leggen: over deze belasting is het, dat thands geklaagd wordt.

STAATS-VLAANDEREN.

NEDERLANDSCHE COLONIEN.

BATAVIA.

Over de geheele krygsmagt te Lande, zo te voet als te paard, 8570 man sterk, en in den aanvang van dit jaar ter verdediging dezer Volkplantinge opgerigt, wierdt den 25 September 1782 de wapenschouwing door den Heer *David Johan Smith*, buitengewoon Raad van Neêrlands Indiën, volgens verzoek en volmagt der hooge Regeering, voor den Heer Gouverneur Generâal gedaan: welke zig ten dien einde des morgens om 6 uuren van deszelfs tuin op Goenoengs Hary, neffens den Koning van *Bantam*, in de voorledene week *incognito* alhier gekomen, naar het Landgoed *Weltevreden* begaf, toebehorende aan de Vrouwe weduwe *van der Parra*. Langs den weg stonden twee Regimenten Pikeniers van het gemelde Corps ge-

STAATS-VLAANDEREN. ſchaard, en de koets van den Landbeſtierder wierdt verzeld door de beide benden paardevolk van den Land-Commisſaris *Willem Vincents Helvetius van Riemdyk*, en den eerſten Vendu-Meester Mr. *Johannes Chriſtoffel Schultz*. De Generaal, ten half 7 uuren in het Veld, bezyden de groote Laan, gekomen zynde, wierdt door de Veld-Artillery met 21 ſchooten begroet, waarop de Bende Grenadiers van den Heer *Petrus Albertus van der Parra* deszelfs wapenoeffeningen, met zeer veel vaardigheid en naauwkeurigheid, verrigtte. De inlandſche Artilleristen, door bovengemelden Heer *van der Parra* insgelyks op eigen kosten opgerigt, deeden allerlye oeffeningen met het geſchut, vuurende, zo in het aan- als te rug trekken, tot groot genoegen van het groot getal aanſchouweren, van alle zyden derwaards toegevloeid, waaronder zig de alhier zynde vreemdelingen insgelyks bevonden. De wapenoeffeningen eindigden ten negen uuren, wanneer de oppergebieder, nevens den Koning en de voornaamſte Officieren, op een kostbaar ontbyt onthaald wierden; keerende hierop met den Vorst op dezelfde wyze, als waar op hy gekomen was, naar deszelfs woonplaats te rug.

VER-

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

'sGRAVENHAGE. Hun Ed. Groot Mog hebben, op verkiezinge van zyne Doorl. Hoogheid, den Heer Prinse Erfstadhouder, aangesteld tot Bailluw en Stadhouder van de Leenen, mitsgaders tot Houtvester van de Wildernisse van Breederoode, in plaatse en vermits het overlyden van den Heer Mr. *Cornelis Ascanius van Sypesteyn*, Heer v'n Moermond en Renesse, den Heer Mr. *Jan van Styrum*. Voorts tot Contrarolleur van Hun Ed. Groot Mog. Tollen te Gouda, in plaats van wylen den Heer Mr. *Dirk Æmilius Jongkind*, den Heer Mr. *Pieter Leonard Schippers*, en tot Schout van Abbekerk, in plaats van den Heer *P. Spaander*, dewelke in de evengemelde hoedanigheid deszelfs ontslag verzogt en verkregen heeft, den Heer *Karel Gerdenier*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS ENZ.

Men heeft tyding, dat in Gelderland, op deszelfs Landgoed, overleden is Jonkheer *Willem van Wassenaar*, Heer van Echtelt, Luitenant Admiraal van Holland en West-Friesland, Hoogheemraad van Schieland, Hoofd-Ingeland van Rhynland.

Ook is nog overleden de Heer Mr. *Johan Philip Steenis*, Scheepen dezer Stede.

HAARLEM. Den 20 Augustus is door de Wel Edele Achtb. Vroedschap dezer Stad, tot Raad in dezelve verkooren de Heer Mr. *Cornelis Ascanius van Sypesteyn*, in plaats van wylen den Heer Mr. *Cornelis Ascanius van Sypesteyn*, Deszelfs Heer Vader.

AMSTELDAM. Alhier overleedt in het 61ste jaar zyns ouderdoms, de Heer *Henrik Bicker*, Scheepen dezer Stad.

Als ook nog in den ouderdom van ruim 64 jaaren,

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS ENZ.

ren, de Heer *Pieter Mytens*, Schout-by-Nacht van Holland en Westfriesland.

HOORN. Tot Kaptein ter Zee is door Zyne Doorl. Hoogheid, onder het Collegie ter Admiraliteit van Westfriesland en het Noorderkwartier, aangesteld de Heer *Jan Everwyn Drillinger*.

MONNICKENDAM. Den 9 Augustus, den gewoonen dag van de verandering der Regeering, zyn tot Burgemeesteren verkooren de Heeren KLAAS KOUS BOS, DIRK CLAUS, WILLEM MOSTERT en JAN KLOEK. Wyders zyn uit eene overgeleverde Naamlyst door Zyne Doorl. Hoogheid, den Prins Erfstadhouder, tot Scheepenen verkooren, de Heeren *Johannes Mulder*, Dr. *Henricus van Doorum*, *Klaas Gaafffz.*, *Jan Engel*, *Jan Minnen Boon*, *Pieter Boterkooper* en *Jacob Teengs*; en tot Scheepenen Commissarissen van des Gemeenelands-Middelen, de Heeren *Johannes Mulder*, Dr. *Henricus van Doorum* en *Klaas Gaafffz.* Laatstelyk zyn nog op aanpryzinge van Zyne Doorl. Hoogheid benoemd, de Heer *Nikolaas Bruyn* in 't Collegie van Heeren Gecommitteerde Raaden in Westfriesland en 't Noorderkwartier, en de Heer *Klaas Molenaar* in het Collegie van de Admiraliteit in Westfriesland en 't Noorderkwartier, beiden voor den tyd van twee jaaren.

MIDDELBURG. Door Zyne Doorl. Hoogheid, den Heer Prins Erfstadhouder, zyn uit eene overgeleverde Naamlyst verkoren tot Burgemeesteren, de Heeren Mr. JACOB VAN CITTERS en Mr. JACOBUS JOHANNES DE BRUYN; en tot Scheepenen, de Heeren Mr. *Huybregt de Haze Bomme*, Mr. *Jan Anthony van Muiden*, Mr. *Johan Willem Schorer*, *Jacob Mounier* en Mr. *Willem Jacob Huissen*, Heer van Kattendyke.

VLISSINGEN. Op den 26 dezer maand is, door de Regeering der Stad Vlissingen, tot Pensiona-

naris Honorair aangesteld de Heer *François Reinier Radermacher*, thans nog op de Utrechtsche Hooge School zig in de Rechtsgeleerdheid beoeffenende.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMPTENAARS, ENZ.

Den 21 daar aan bleek, uit eene overgeleverde Naamlyst door Zyne Doorl. Hoogheid, tot Raad dezer Stad verkoren te zyn, de Heer *Benjamin Catteau*.

BERTUM. Den 6 Augustus overleed te 's Gravenhage in het 50 jaar zyns levens Jonkheer *Georg Frederik Baron Thoe Swartzenberg en Hohenlansberg*, Grietman over Menaldumadeel, Gecommitteerde Staat ten Landsdage; Gecommitteerde Staat in het Mindergetal, mitsgaders gewoon afgevaardigde ter vergaderinge van de Algemeene Staten; Curator van 's Lands Hooge School, en Meesterknaap van Friesland.

GRONINGEN. Den 19 dezer maand Augustus is op zyn 70ste verjaardag alhier overleden, de Heer Mr. *Lucas Trip*, Burgemeester dezer Stad, Bewindhebber der West-Indische Maatschappy: een Man niet minder beroemd als Dichter, dan achtenswaardig als Mensch en Burgervader. Van zynen ongemeenen dichtgeest zyn de voortreffelykste bewyzen in zynen *Tydwinst in ledige uuren*, die de kragt van uitdrukking van den beroemden Hoofdt ademen. Jammer is het, dat deze Dichter zo weinige Dichtstukken gemaakt, of medegedeeld heeft. Zo 'er nog Gedichten van hem zyn nagelaten, is het te wenschen, dat de Erfgenamen dezelven aan de liefhebbers van ware Poëzye en der eer der Hollandsche Dichtkunde niet zullen misgunnen.

LYST

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 21 *Aug.*

	by de Z. Zak.
TARW Jarige . . .	16 a 21 ß
—— Nieuwe	25 a 27 ß
ROGGE Jarige.	11 a 12½ ß
—— Nieuwe	12 a 13 ß
ERTEN. Grauwe	17 a 20 ß
—— Groene	16 a 18 ß
—— Witte	13 a 14½ ß
	by 't Last.
BOEKWEIT op 154 ℔	a 26 ℒ
GERST —— Winter	21½ a 22½ ℒ
—— —— Zomer	21 a 21½ ℒ

Rotterdam den 21 *Aug.*

	by 't Last
HAVER Vrief. Brouw	18 a 22 ℒ
—— dito Voer	16 a 17 ℒ
—— Zeeuw en Inl.	14 a 17 ℒ
PAARDEBOONEN.	22 a 27 ℒ
KOOLZAAT. Nieuw.	60 a 61 ℒ
	by den Steen.
VLAS Allerbest	42 a 50 st.
—— Best	36 a 41 st.
—— Middelsoort	30 a 35 st.
—— Gemeen	26 a 29 st.
—— Allergemeenst	20 a 25 st.

NIEUWE NEDERLANDSCHE JAARBOEKEN,

SEPTEMBER. MDCCLXXXIII.

GELDERLAND.

NYMEGEN.

De Roode Loop, die zo hier, als elders in veele plaatsen dezer Provincie, als mede in andere Provincien gewoed heeft, hadt reeds den 8 dezer maand September 382 menschen in 't graf gesleept, NYMEGEN.

ZUTPHEN.

Wanneer de Staten van Gelderland, in voorleden maand Augustus, op den buitengewoonen Landdag in deze stad vergaderd waren; ontvongen Hoogstdezelven eenen brief van 't Hof van Gelderland, waar in aan de Staten verslag wierdt gedaan wegens de beweegingen en oproer, in het begin van Augustus te Arnhem voorgevallen. Zie hier vooren bl. 1325 en volgg. Op dezen brief

ZUTPHEN. wierdt by Hun Ed. Mog. dit besluit genomen:

„ En hebben Haar Ed. Mog., onder approbatie van 't geen door den Hove en den „ Momber in dezen is verrigt geworden, „ goedgevonden en verstaan, den welgedagten Hove te te authoriseeren, om nopens „ 't gunt voorsz. verders *zoodane prompte* „ *mesures* te nemen, als zal bevonden worden te behoren: voorts om by Publicatie „ alle In- en Opgezetenen dezer Provintie op „ 't ernstigst te vermanen, om zig zorgvuldig te onthouden van alle seditieuse beweegingen, by pœne, dat tegens de overtreders, op 't rigoureuste en zonder aanzien „ van Persoonen, zal worden geprocedeert: „ Alles nogthans *ongepræjudicieërd de Regten en Privilegien* der Burgeren, In- en „ Opgezetenen, waaraan Haar Ed. Mog. „ door die gedane voorzieninge geene atteinte willen hebben toegebragt."

Tegen dit besluit heeft Jonkheer *J. H. van Zuylen van Nyeveldt*, den 28 Augustus deze Tegenverklaring ingeleverd:

HOOG MOGENDE HEEREN!

Schoon dat de Staten op eene zaak van deze consequentie niet zyn verschreeven geworden, zoo wil ik egter het volgende korteling in aanmerking geven: — Dat het eene algemeene waarheid is, dat een lang getergt Volk, door hunne wettige representatien niets kunnende verkrygen, ligtelyk door wanhoop en te leur stellinge aan het woeden geraakt, de paden van gehoorzaamheid, zoo wel als

als die van eerbied voor hunne wettige Regenten, niet zelden overtreed. Dit is in eene meerdere of mindere graad in het onlangs voorgevallene te Arnhem gebleken. Dog Ed. Mog. Heeren! Wanneer ik de zaak in deszelfs geheelen zamenhang beschouwe, dan is het onbetwistbaar zeker, dat de hoofdoorzaak en de aanleiding daar toe, by de Magistraat zelf moet gezogt en gevonden worden. Ik wil wel avouëeeren, dat men het prysselyk oogmerk der Heeren van Arnhem omtrent het begraven der lyken buiten de Stad, volkomen kan lau-deeren; dog geenzints de wyze, welke men daar in gehouden heeft, zoo weinig als de hatelyke distinctie in een tyd van ongenoegen, daar de order en wyze, hoe men te werk is gegaan, met de lyken der verstorvenen, waar voor de wildste Volkeren eenige eerbied betoonen, en geenzints tot de onverschilligheden van het Volk gebragt kunnen worden, aanleiding geeven moeste tot het grootste o genoegen, en tot de felste uitbarsting. Dog dewyl nu alles tot deszelfs vorige rust is teruggekeerd, op de hope van voldoening in het eene, en het werkelyke daar gestelde in het andere, komt het my voor, dat de wysheid, dat de voorzigtigheid verbied, het vuur door geweldige middelen of navorschingen op nieuws te doen ontbranden. De braave Burgery der gemelde Stad heeft beweezen, hoe veilig, hoe gerust, zy, die de billykheid, die de rechtvaardigheid eene plaats in hunne raadzaal vergunnen, op hunne bescherming allezints vertrouwen kunnen. Deze verzekering moet de Representanten der belangens van het Volk aansporen, om eischen van herstel der gekrenkte voorregten en privilegien gehoor te geven, welke de billykheid volkomen moet rechtvaardigen, en waardoor alleen de volkomendste rust kan hersteld worden en blyven. Derhalven oordeel ik het geheel onnodig, eenige authorisatie aan de Heeren van den Hove te verleenen, om het gezag der Overigheid meer dan na ge-

ZUTPHEN.

Protest van Jr. van Zuylen van Nyeveldt tegen het besl. der Staten.

ZUTPHEN.

Protest van Jr. van Zuylen van Nyeveldt tegen 't besluit der Staten.

woonte te maintineeren, zelfs door middelen van geweld; terwyl ik nog veel minder verwagt, dat men ooit aan den Stadhouder, als Kapitein Generaal, eenige militaire geweldige middelen zal afvorderen, middelen, welke onze deliberatien zelfs onze vryheden, onze Perzoonen en goederen op losse schroeven zouden stellen: de minste aanleiding daartoe zoude ik moeten aanmerken, als eene ontwyfelbaare leuze of geheim signaal tot een burgerlyken kryg, waar voor elk Burger zeeker ten alle tyde zal waken, en waar voor een Nederlander moet zidderen en beven, en waar van alle de droevige, alle de bloedige gevolgen, ter verantwoording van U Ed. Mog. zouden komen. Verbazend komt my het Adres van de Heeren van den Hove in dit geval voor, verschrikkelyk de in het werk gestelde middelen, welke in alle deelen moeten aangemerkt worden als iets, het geen de voorzigtigheid verbied; dit word grooter, wanneer men in aanmerking neemt, dat het Hof Provintiaal van geheel andere gedagten is geweest in dat beroerde jaar van 1748, waar in de Souverainiteit onder haar oog meede op eene veel verregaander wyze wierdt beledigt, en gedwongen tot iets, het geen anders nooit zou hebben plaats gehad. De Bondgenooten begreepen meede de nadeelige gevolgen van alle militaire middelen, welke men ligtelyk zoude hebben kunnen gebruiken, door het geeven van hunne beveelen aan dat weezen, op hunne repartitie staande, van zig in geenen deele met eenige burgerlyke geschillen en twisten te melleeren. Hoe veel te minder nu, daar de geschillen tusschen de Magistraat en hunne Ingezetenen zig bepaalen, moetende de straffe aan de Overtreeders op het wettig gezag hunner eigen Regenten door hen zelfs onderzogt en gestraft worden. — Reserveerende myne nadere aanteekening in den Quartiers recesse omtrent dit poinct, indien ik in deze

mogt

mogt komen te discrepeeren met de fentimenten van U Ed. Mog. ZUTPHEN.

(was getekend)

J. H. VAN ZUYLEN VAN NYEVELDT.

Tegen dit zelfde befluit der Staten van Gelderland heeft ook Jonkheer *R J. van der Capellen tot de Marsch* op den zelfden 28 Augustus 1783 zig aldus verzet.

EDEL MOGENDE HEEREN!

Zoo zeer, als ik my met allen, die het wel met ons zoo jammerlyk geflingerd Vaderland meenen, verblyde, dat te midden onder zoo veel druk en hoon, als hetzelve door eenen zamenloop van overheerfchende omftandigheden is lydende, op het onverwagtst, onder onze Landgenooten, door eenen zigtbaeren invloed van eene nog voor ons wakende Voorzienigheid, ontftaat en als herbooren wordt een brandende yver van zelfs verdediging, het eenige kenmerk van waare Vryheid en Onafhanglykheid, om duurgekochte, en wel hergebragte voorrechten, waaronder voorzeker behoort het Conftitutioneele onzer wettige Regeeringsform, ten koste van lyf en goed, tegen allen overlast en onderdrukking ftaande te houden; zoo zeer fmert het my, dat, hoe gegrond en billyk my de vorderingen van de Burgery der Stad Arnhem ook voorkomen, er onlangs excesfen begaan, en buitenfporigheden in gemelde Stad gepleegd zyn, welke te wenfchen waaren, aangezien de rechtvaardigheid der zaake zelve, dat nimmer plaats hadden mogen hebben.

Ik zal hier in geen detail van zaaken treeden; maar alleen aanmerken, dat er geen voorbeeld is, dat

UUT-PHEN.

Protest van Jr. v.d. Capellen tot de Marsch tegen gem. besluit.

dat buiten gegronde en drukkende oorzaaken tot een algemeen misnoegen en gemor, immer een geheel Volk of Burgery tot daadelykheden is overgeslagen, en in gebreeke gebleeven, om aan deszelfs wettige repræsentanten den verschuldigden eerbied te bewyzen; doch Ed. Mog. Heeren die Repræsentanten, aan welken een bestier van zaaken en belangen, die enkel des Volks zyn, is opgedragen, moeten van haare zyde alles aanwenden, om te beäntwoorden aan de verwagting, die Burgers en Ingezetenen van haare Regeering mogen hebben, en niets onbeproefd laaten, om aan dezelven in alles, wat redelyk en betamelyk is, genoegen te geeven.

Hoe zeer het ook wenschelyk ware, dat geene begravingen binnen de muuren der Steden mogten plaats hebben, en hoe zeer men zodanige loffelyke inzichten, zoo maar van geene verkeerde en haatelyke bepaalingen verzeld zyn, moet goedkeuren; zoo komt het my echter voor, dat de Regeering van Arnhem, na dat de gezwooren Gemeente 's Volks ongenoegen reeds aan Dezelve hadde te kennen gegeeven; en na het gebeurde met het afgestaane of verkochte Kerkhof aan den Jood *Meyer*, nimmer ongeschikter tydstip had kunnen waarneemen, dan het tegenswoordige, om door eene altoos haatelyke distinctie zulk een heilzaam gebruik in te voeren.

Eene Burgery, die haare waardigheid op den rechten prys weet te stellen, moest zig hier over gebelgd toonen; en geene Remonstrantien ingang vindende, zoo moest wel volgen, dat die classe der Burgers en Inwoonders, die by deze directie op eene verneederende wyze van een oud verkreegen recht stonden beroofd te worden, de hoofden opstaken, en in hun ongenoegen, waar van zy de gegrondheid voelden, tot daadelykheden ter bekoming van redres, overgongen, die, wanneer zich een hollend gemeen daar by voegt, wel eens de paalen van welvoeglykheid overschryden.

Ge-

Gelukkig, dat het naar order gewapende gedeelte der Burgery de rust herſteld, en de Magiſtraat beveiligt heeft, die ook van haare zyde, daadelyk blyken heeft gegeeven, van niets meer te verlangen, dan wel te vredene Burgers te beſtieren: dezen te vreden geſteld zynde door ſchikkingen, waartoe de Magiſtraat zich op het ſolemneelſte heeft verbonden, zoo komt het my voor, dat tot voorkoming van gevolgen, welken ik verkieze niet te ontvouwen, het raadzaamst zou zyn, geen onderzoek naar de dryfveêren der gezegde beweegingen te doen, welken, men zegge wat men wil, door het onvoorzigtig en illegaal gedrag des Magiſtraats, zyn gaande geworden. Waarom de Regeering van Arnhem, ten minſten eenige Leeden derzelven, vierig moet verlangen, dat het gebeurde niet meer gedagt worde, te meer, alzo de rust aldaar herſteld is, en er geen vermoeden plaats heeft, dat die, de Burgery eene redelyke behandeling van haare Regenten ondervindende, weder zal worden geſtoord.

ZUTPHEN.
Protest van Jr. v. d. Capellen tot de Marsch *tegen gemelde besluit.*

Tot meſures, Ed. Mog. Heeren! die hier niet meede overeenſtemmen, kan ik myne toeſtemming niet geeven, en ik voorzie niet, dan vernieuwing en vermeerdering van animoſiteit, by aldien UEd. Mog. overgaan tot het neemen van eene Reſolutie, waardoor het verrigte in dezen van den Momber dezer Provintie, waarop al vry wat te zeggen valt, zou worden geapprobeerd, en waarby het Hof geauthoriſeerd wordt tot het doen van eene Publicatie, waardoor zonder præalabel onderzoek eene geheele Burgery gecondemneerd, en alle onze goede ingezetenen als het waare geſuspecteerd worden, en waarby de Momber dezer Provintie gelast blyft, om tegen de ſchuldigen te procedeeren; wat meer is Ed. Mog. Heeren! waarby het Hof in ſtaat geſteld wordt, om tot bewaaring der rust alle efficacieuſe of promte middelen werkſtellig te kunnen maaken.

Oordeelen U Ed. Mog. eenig onderzoek nodig,

ZUT-PHEN. zoo zouden zeer gevoeglyk, om van de *causa movens* dezer beweegingen te recht onderricht te zyn, van den Magistraat van Arnhem gevergd kunnen worden de nodige informatien, welken als dan, voor en aleer tot eenige verdere procedure over te gaan, ten fine van bericht aan het Collegie der Gemeensliedeu aldaar moesten worden ter hand gesteld.

Protest van Jr. v. d. Capellen tot de Marsch *tegen gemelde besluit.*

Dat nu voor geene verdere beweegingen eenige schyn van vreeze overblyft, en daar de Magistraat zich veilig kan verlaaten op de goede trouw en kragtdadigen bystand van eene welgeoeffende en moedige Burgery, die aan anderen in ons Vaderland ten voorbeelde strekt, en welke kan dienen, om tegen het ontegenzeggelykst te bewyzen de noodzaakelykheid, dat Burgers en Ingezeetenen, op het voorbeeld hunner Vaders, in staat gesteld worden, om Vaderland, Vryheid en Voorrechten, gewapender hand te kunnen bewaaren, en hunne Bestierders op de stoelen der eere voor alle infractien, die op aan hun toevertrouwde gezag meer, dan al te veel, plaats hebben te beveiligen.

Waarom ik om deze en meer andere redenen van gevoelen ben, dat tot voorkoming van nieuwe verhittering, en altoos gevaarlyke animositeit, 's Hoves Missive voor als nog dient gehouden te worden in advies, alzoo ik meen onderricht te zyn, dat de violatie van 's Hoves territoir, waarover 't meeste in dezelve gedoleerd wordt, geene reflectie kan verdienen, en 'er geene prætensie by de Burgery plaats heeft, om immer daaraan de minste atteinte toe te brengen.

Voorts, dat alle Mesures dienden agterwege te blyven, waardoor onder voorwenden van de bewaaring der publieke rust door efficacieuse of prompte middelen, 't zy door dadelyke verandering of vermeerdering van Troupes, in die Stad garnizoen houdende, quasi tot beveiliging der Regeering, de militaire magt tegen Burgers en Ingezetenen zoude kunnen worden gebruikt: Mesures;

Ed. Mog. Heeren! waarvan alleen het aandenken een rechtgeäart Nederlander doet sidderen; Mesures echter, die, aangezien de tegenswoordige toestand van zaken, zeer ligt zouden kunnen worden geëffectueerd, doordien het enkel van de uitvoerende Magt in ons Gemeenebest afhangt, om zoodanige maatregelen te secondeeren: En ik wil niet ontveinzen, Ed. Mog. Heeren! dat myne angstvalligheid (waarom zoude ik het niet onbewimpeld zeggen, daar ik eed- en plichtshalven op deze plaatze spreeke) dat myne bekommering deswegens niet gering is; alzoo men meer en meer ontwaar wordt, dat die uitvoerende Magt, door inschikkelykheid, door toegeevendheid van veelen, in staat gesteld is, om zelfs met de Zee- en Landmagt van den Staat, schoon maar eene provisioneele beschikking over dezelve is gegeeven, naar willekeur te handelen; En God bewaare ons, dat dezulken, die door den Burger betaald worden, tegen dezelven, die geene nieuwigheden, maar wettige voorrechten staande houden, zouden worden aangevoerd.

ZUTPHEN. *Protest van Jr. v. d. Capellen tegen de Marsch tegen gemeld besluit.*

Zodanige Mesures, waartoe zekere conferentien tusschen Regenten en Militairen in de nabyheid van Arnhem gehouden, aanleiding tot soupçons eener Militaire directie geeven, ja alles, wat daar naar maar is zweemende, eens in train gebragt, zoude voor 's Volks en onzer aller veiligheid van de schromelykste gevolgen zyn: Gevolgen, Ed. Mog. Heeren! die al ras onze deliberatien en resolutien op losse schroeven zouden ste'len.

Eene oogenblikkelyke reflectie moet U Ed. Mog. van het gewigt myner zoo gegronde bekommering ten dezen opzichte overtuigen.

In vorige tyden, en byzonder in den jaare 1747. gaven de Betaalsheeren der respective Provintien ordres aan de Troupes, ter haarer repartitie staande, om zich met geene geschillen onder de Burgers te bemoeijen: de gesteldheid der Republiek vordert meer dan ooit, dat zulks thans geschiede,

daar

ZUTPHEN. daar de gewapende Burgeryen en Schutteryen alleenig geschikt en in staat zyn, om de rust in haare Steden, gelyk te Arnhem zoo roemachtig is gebleeken, te bewaaren: Deze zich hier toe te zwak en niet vermogend vindende, zyn alleen bevoegd, om Troupes, die mede door hen betaald worden, tot adsistentie te roepen, die zich, zoolang zulks geen plaats heeft, stil en onverschillig moeten gedraagen. Door eene andere handelwyze, zoo dezelve onverhoopt mogt plaats hebben, ja door het neemen van Resolutien, welke aanleiding tot vermeerdering van misnoegen zouden kunnen geven, voorspelle ik de jammerlykste gevolgen, welken ik by dezen plechtig verklaare, buiten myne verantwoording te stellen: ja ik durve meer zeggen, en vinde my verplicht, præallabel myne gedachten te uitten, dat ik in het gebruiken van Troupes in burgerlyke oneenigheden (genomen men naar zoodanige mesures eens mogte overhellen) zoo die door de Burgers niet begeerd worden, steeds zal aanzien, als eene ontwyfelbaare leuze, en als het signaal van een Burger-Oorlog, welker gevolgen als dan zullen komen ter verantwoordinge van dezulken, die niet by tyds daartegen hebben durven waaken.

Protest van Jr. v. d. Capellen tot den Marsch tegen gemeld besluit.

Ik vinde my verplicht, om op de solemneelste wyze te protesteeren tegen eene Conclusie, welke strydig is met het geene ik de eere hebbe gehad, U Ed. Mogende voor te draagen: verzoekende insertie van dit myn Protest, tot myne decharge, in den Excesse dezes Kwartiers.

(was getekend)

R. J. van der Capellen tot den Marsch.

De Heeren *van Heeckeren tot Khel* en *van Heeckeren tot Zuideras* hebben tegens dit Protest hunne contra-aantekeninge gereserveerd.

Op

Op dezen zelfden buitengewonen Landdag wierdt besloten, omtrend de Vrede met Groot-Brittannie zig met 't besluit van de Provincie van Holland te volgen. By welke gelegenheid de Jonkheeren *van Nyvenheim, Capellen van de Marsch, Lynden van Oldenallert* en *Zuylen van Nyeveldt* zig in dezer voege verklaarden.

ZUTPHEN.

Advys van eenige Jrs. nopens de Vrede.

In de haggelyke en allerjammerlykste omstandigheden, waarin de Republiek zig bevind, — omstandigheden, te weege gebragt en voortgesproten enkel door den verraderlyken invloed door Groot-Brittannien op ons geheele Staatswezen, — invloed, welke nog heden onze Constitutie op deszelfs fundamenten doet daveren, en welke, zoo niet kragtdadig door deze te lang getergde Natie word tegengegaan en vernietigt, voorzeker den gewissen ondergang van het Vaderland zal ten gevolge hebben, zoude het voortzetten van eenen regtvaardigen Oorlog, ons op de onregtvaardigste wyze aangedaan, voorzeker het geschikste middel zyn, om eenen afgematten uitwendigen vyand paal en perk te zetten, en die verderflyke inwendige Cabale, die met denzelve onze Vryheid en Welvaart den hartader heeft afgestoken, voor altoos verpletteren: En hiertoe zou by deze Natie moeds en vermogens genoeg zyn, ja ons Gemeenebest was hier overvloedig toe in staat, zoo maar die zelfde verdervende invloed, alles, wat ook werkstellig zoude kunnen worden gemaakt, niet vrugteloos deed worden. Waarom 'er dan voor ons gefolterd en mishandeld Vaderland niets anders schynt overteschieten, dan om in dit oogenblik den Vrede, zoo als die voorgeschreven en tusschen de Oorlogende Mogendheden geärresteerd is, aan te neemen, om zeker anderzints nog erger, waaronder voornamenlyk de vernieuwing der oude Tractaaten met Engeland, voortekomen. — Wy

voor

ZUTPHEN. voor ons zullen de conclusie, om zig dienaangaande te voegen met de Resolutie van Holland, aanzien; dog kunnen voor ons, als verantwoordelyk zynde aan de Natie, het præsente tegenwoordige geslagt, nimmer onze toestemming geven tot het sluiten van zulk een schandelyken Vrede: En hierdoor, Ed. Mog. Heeren! handelen wy overeenkomstig onzes zoo dikmalen ter dezer plaatze geuit systema, relatief tot de behandeling van zaken in dezen Oorlog. Wy hebben by aanhoudenheid, met andere Leden van het Bondgenootschap geïnsteerd tot het uitwerken van eene formeele alliantie met Frankryk, welke zoo die had mogen plaats hebben, de Republiek nimmer tot dit vernederend prædicament zoude gekomen zyn. — Wy hebben de gevolgen voorspelt van het verleenen der *bepaalde Convoyen*, en van het uitstellen der toetreeding tot de aangebodene gewapende Neutraliteit. — Wy hebben meermalen gedoleerd over de zoo wonderlyke inactiviteit en verkeerde directie onzer Marine, waardoor wel moest volgen, dat men onzen Vyand in de hand werkte. — Omtrent het mislukken der Expeditie naar *Brest*, hebben wy ons op zyn tyd verklaard, en de disobedientie, die daarby heeft plaats gehad, aangezien als het kenmerk van het gevaar, 't welk voor de digniteit en het behoud der Republiek daaruit zoude volgen, zoo niet dadelyk efficacieuse mesures daartegens werden genomen. — En wat behoeven wy meer over deze zigtbare tegens alles aanstrydende directie der Marine te spreken? Het zoo onlangs willekeurig buiten dienst stellen van eenige Oorlogschepen, en het afdanken van zulk een aantal Matrozen, daar de Republiek nog met eenen verradelyken Vyand in Oorlog was, strekt overvloedig ten bewyze, dat de agterdogt der geheele Natie meer dan te veel gegrond is. — Wy laten dan de gevolgen dezer rampzalige Vrede voor de rekening en verantwoording derzulken, die ze bewerkt hebben: dat dezen hun gedrag verdedigen by de Natie, die met geene

Advys van eenige Jrs. nopens de Vrede.

ne volumineuse gedrongene defensien te vreden is; maar die alle ware pogingen tot behoud van het Vaderland naar waarde weet te schatten. Wy zullen ons, wegens ons gehouden gedrag, voor deszelfs Vierschaar tragten te zuiveren, ten welken einde wy onze nadere aantekening reserveeren. ZUTPHEN.

Op de advysen van de Burgemeesteren *Bernard Joost Verstege*, *Wigbold Alexander de Rode van Heeckeren*, en *Frederik Benjamin van der Capellen tot Rysselt* (zie hier voren bl. 727-750.) hadden de overige Leden der regeering hunne tegen advys voorbehouden. Dit tegenadvys is vervat in een breedvoerig besluit van den 11 July, waar van de inleiding aldus luidt:

„ Ingevolge Resolutie van den 28 Juny „ jongstleden, ter Vergadering voorgebragt „ zynde de Contra - Aantekening, welke „ Haar Edele en Achtb. zig, tot zo veel no- „ dige justificatie Hunner Resolutie van den „ 24 April daar te voren, tegen de dissen- „ tieerende, en in druk uitgegeevene Advy- „ sen hunner Medeleeden, de Heeren *Ber-* „ *nard Joost Verstege*, *Wigbold Alexander* „ *Rode van Heeckeren* en *Fredrik Benjamin* „ *van der Capellen tot Rysselt*, gereserveert „ hebben; Is, na gehoudene deliberatie, „ goedgevonden, en verstaan, om deze Con- „ tra - aantekening in de Memorien- en Reso- „ lutien-Boeken dezer Stad te doen registree- „ ren, en om dezelve wyders, ten einde de „ weldenkende Burgery, mitsgaders de on-

„ par-

ZUT-PHEN. „ partydige wereld van de wettige handelwyze der Magistraat nader te overtuigen, insgelyks, en wel van Stadswege, door den druk gemeen te maaken."

Wy kunnen voor als nog alleenlyk het begin van dit besluit mededeelen, aldus luidende:

„ De Heeren van den Magistraat der Stad Zutphen met leedwezen vernemende, dat de commotien, onder een gedeelte van de goede Burgerye en Ingezetenen, zedert eenigen tyd, en byzonderlyk, na dat de separate Advisen van Derzelver mede Raadsvrienden, de Heeren *Bernard Joost Verstege*, en *Frederik Benjamin van der Capellen tot Rysselt*, en het daar op gevolgde *nader Advis*, respectivelyk op den 24 April, en 7 Mey dezes jaars 1783, geregistreerd, voorts door den druk gemeen gemaakt, en alomme zyn verspreid geworden, meer en meer zyn toegenomen; hebben over zulks, in gevolge van de gedane reserve, zig verplicht gevonden, om, voor hunne contra-aantekeninge, mede alhier in het Memorien- en Resolutie-Boek, tot hunne eventueele decharge, en naricht voor de posteriteit, by deze, te doen insereeren."

„ Dat, offschoon de Magistraat zelden gewoon is de genomene conclusien te justificeeren, en in allen gevalle zoude kunnen volstaan met zig te gedraagen tot den inhoud der Resolutie van den 24 April

„ jongst

„ jongstleden, Haar Edele en Achtb. echter, uit hoofde van de zamenlopende omstandigheden, geoordeeld hebben; om deze gansche behandeling in haare waare geschapenheid, redenen, en gevolgen, wat breeder te moeten ontvouwen, ten einde een ieder, die onpartydig denkt, zal kunnen opmaaken, *aan de eene zyde*; of de aangehaalde Resolutie op goede gronden steund? En, *aan den anderen kant*, of 'er redenen zyn, om de Magistraat verdacht te houden, dat ze der Burgeren voorrechten zou trachten te verdonkeren, en zelfs, zo veel in haar is, de middelen tot redres difficiel te maaken?

ZUTPHEN.

Verder loopt deze wederlegging door tot bladzyde 38 en dan zegt de Magistraat (pag. 39): „ Dat Hun Ed. en Achtb. gevolgelyk van de drie Heeren billyk hadden mogen verwagten, dat dezelve ter behoudenis van 't gezag, en de achtbaarheid van een Collegie, waar van Zy Medeleden zyn, schoon in 't neemen der Resolutie gedissentieert hebbende, ten minsten het hunne zouden hebben toegebragt, om de gestoorde rust, en eendragt, zo veel mogelyk, te herstellen, en daar over met andere Leden in 't vriendelyke te spreeken, en te delibereeren."

„ Maar in plaats van dat, hebben Hun Eds. door het uitgeeven hunner Advysen, en *de deliberatien van den Magistraat voor uit te loopen*, het opgevatte misnoegen zo

ZUTPHEN. „ directelyk in de hand gewerkt, dat Hunne „ Ed. en Achtb. met een gerust geweeten op „ het plegtigste kunnen protesteeren tegen al„ le de onaangenaame gevolgen, die daar „ uit reeds geproflueert zyn, en verder mog„ ten proflueeren."

Dat egter de meergemelde drie verschillende Heeren by hun gevoelen blyven, blykt uit het volgende:

„ De Heeren *Verstege*, *de Rode van Heeckeren* en *van der Capellen tot Rysselt*, on„ der inhæsie hunner voorige gedaane Pro„ testen en Advysen, zig, tot Elucidatie en „ Interpretatie derzelve, hunne nadere aan„ tekening gereserveerd hebbende, is zulks, „ offschoon andersints ongewoon, op sterke „ instantien van die Heeren aan hun, onder „ reserve van contra-aantekening, zo wan„ neer Haar Edst en Achtb. zulks noodig „ vinden mogten, geaccordeerd."

Wy hebben ook hier voren bl. 1309 en volgg. van een nader adres, door twaalf Gecommitteerden aan de Gemeenslieden, en door dezen wederom den 14 Augustus 1783 door 4 Gecommitteerden aan den Raad overgegeven, gesproken. De Regeering nam hier op den 29 Augustus dit navolgend besluit:

Ex-

Extract uit het Memorien en Resolutien-boek der Stad Zutphen. ZUTPHEN.

Veneris den 29 Augustus 1783.

Hun Edele en Achtbaare by resumtie gedelibereert hebbende op zeker adres door twaalf persoonen, met namen *David Reinders*, *J. J. van der Meulen*, *L. T. de Roller*, *H. W. Willink*, *P. H. van Essen*, *Hendricus ter Hall*, *W. Welmers*, *B van Hasselt*, *W. H. Hoffman*, *J. Luloffs*, *J. L. Haesebroeck*, aan het Eerzame Collegie der Gemeenslieden gepresenteert, voorts door vier Gecommitteerden uit gez. Collegie op de aanhoudende instantien der Requestranten, den 14 dezer maand by copye authenticq in den Raad overgegeven, hebben tot derzelven groot misnoegen, by inspectie van gem. adres, al wederom moeten ontwaar worden, dat de Requestranten zich niet ontzien hebben, aan 't Hoofd van 't zelve te stellen de zoo vreemde, en aan voornoemde Collegie nimmer voor dezen gegevene titulature van Edele en Eerzame Heeren Gemeenslieden, *uitmakende het tweede Lid der Regeeringe der Stad Zutphen.* *Besl. der Regeering op het nader adres van eenigen uit de Burgery.*

Een stap, welke aan Hun Edele en Achtbr. des te meer temerair heeft moeten voorkomen, vermits zy Requestranten by dit hun nader adres doen blyken, dat zy van 's Magistraats Resolutie de dato den 24 April dezes jaars, waar by Hun Ed. en Achtb. zich over de ongepastheid dezer Titulature hebben geëxpliceert gehad, kennis gedragen hebben.

Een onderneming derhalven, die, op zich zelfs genomen, Hun Ed. en Achtbr. genoegzame redenen zoude geven, om de Requestranten wegens vilipendie van Hun Ed. en Achtbr. wettig gezag, in 't gebruik maken dezer Titulature residerende, te actioneeren, en tegens dezelve te procedeeren.

Dan in consideratie nemende, dat de overgaaf

Hhhhh 2 van

ZUTPHEN. van gem. Adres aan 't Collegie der Gemeenslieden, is anterieur aan Hun Ed. en Achtbr. Resolutie, de dato den 30 July jongstleden.

Best. der Regeering op het nader adres van eenigen uit de Burgery. Waar by Hun Ed. en Achtbr. hebben gedeclareert, *niet te kunnen gedogen. dat dergelyke titulatures door 't Eerzame Collegie der Gemeenslieden zelve gevoerd, of door de Burgeren en Inwooneren dezer Stad aan 't zelve gegeven worden.*

Zo hebben Hun Ed. en Achtbr., by continuatie alle mogelyke preuves van moderatie willende geven, zich voor 't tegenswoordige van sterkere Mesures, welke zy om de voor aangetogene redenen tegen de Requestranten zouden kunnen doen en nemen, onthoudende, goedgevonden en verstaan, om voorsz. addres aan het Collegie der Gemeenslieden, waar toe een Commissie uit 't zelve in den Raad zal worden ontboden, wederom uittereiken, en tevens ter hand te stellen een Extract dezer Resolutie, als mede een Extract per Clausulas concernentes van 's Magistraats Resolutie van den 30 der gepasseerde maand July, ten einde dezelve aan de Requestranten te communiceeren, om zig daar na in den vervolge te gedragen.

Pro vero Extractu.

J. S. WENTHOLT.

Het advys van Burgemeester *Bernard Joost Verstege* omtrend dat nader adres, was van dezen inhoud:

WEL EDELE EN ACHTBARE HEEREN!

Na examinatie van dit nader adres van de Burgerye dezer Stad, aan het Eerzame Collegie der Gemeenslieden den 5 Juny, en door Gecommitteerdens uit laatstgem. Collegie den 14 dezes maands en jaars aan ons overgeleverd, heb ik begrepen.

Dat

Dat der Requestranten voorname but by het zelve is, om zig te zuiveren van de onbehoorlyke handelwyze, en dangereuse oogmerken, en beginzelen, waar van de Requestreerende Burgers en Ingezetenen by 's Magistraats Resolutie van den 24 April jongstleden, worden verdagt gehouden. ZOTPHEN. *Advys van Burgem.* Verstege *op het nader adres.*

Zonder my omtrent elk dier poincten, by dit nader adres aangehaald, afzonderlyk te elargeren, merke ik maar alleen aan.

Dat de gevoeligheid, die de Requestranten daar over betonen, en de sterke betuigingen van het contrair van dien, by dit nadere adres voortkomende, my bevestigd hebben in het gunstiger denkbeeld, welke ik van den beginne af aan in dit opzigt van dezelve gehad hebbe,

Waarom ik zoude vermeynen, dat de Requestranten, na deze hare plegtige verklaaringen en gegeven interpretatie niet langer behooren verdagt gehouden te worden van die verderflyke maximes, welke by die bekende Magistraats Resolutie van den 24 April dezes jaars worden opgegeven.

Ik neeme teffens by deze gelegenheid de vryheid U Ed. en Achtb. in consideratie te geven, of met de drie dissenteerende Leden al nog niet zouden kunnen resolveeren, om, tot voorkominge van verdere verwyderinge en ongenoegen, het meermaalen voorgeslagen Commissoriaal met het Eerz. Collegie der Gemeenslieden te amplecteeren.

Althans ik vertrouwe, dat U Ed. en Achtb. nu met ons ten vollen zullen overtuigd zyn, dat de wyze, op welke de meerderheid van dit Collegie de zaken tot hier aan toe hebben goedgevonden te behandelen, niets minder ten gevolge heeft gehad, dan de herstellinge van rust en eenigheid in onze Stad, maar dat door die meergem. Resolutie aan de Requestranten op nieuw aanleidinge is gegeven, om zig by dit nadere adres over zaken en omstandigheden tot haare Justificatie uittelaten, welke U Ed. en Achtb. mogelyk liever onaangeroert hadden gezien.

ZUTPHEN. *Advys van Burgem. Verste ge op het nader adres.*

De vertooninge dog, en uitoefening van onze authoriteit, magt en gezag zoude wel kunnen dienen, om de Requestranten voor een tyd van het doen van verdere instantien te doen afzien.

Maar, dat daar door derzelver gemoederen tot rust en eensgezindheid, voorts goed vertrouwen op ons, zullen worden hersteld, kan, na myn gedagten, niet met grond verwagt worden, zo lang de ingebragte grieven niet behoorlyk onderzogt, en de gegronde geredresseert worden.

Integendeel zal 'er een akelig vooruitzigt overblyven, dat het inwendig ongenoegen en gemeen nog eens met den verdubbelden, onbezonnen en verkeerden yver mogt komen uitteberften, dat God genadig verhoede! Dog wy, zo veel in ons is, ook moeten zoeken te prævenieeren.

Waarom ik dan als een *Medelid* van dezen Raad U Ed. en *Achtb.* tot voorkominge van zulks op 't allerinstantelykst ben verzoekende, om dog in deze tydsomstandigheden, uit aanmerkinge van dit een en ander, in het præsente geval niet wederom zo sterk haare attentie willen vestigen op formaliteiten van Titulatures, bewoordingen en uitdrukkingen; Maar op de ingebragte grieven zelve en om, (als na onze gedagten, de beste en geschikste weg ter bekominge van bestendige rust, eendragt en vertrouwen) met gecommitt. Gemeensliedon, die grieven in het vriendelyke te behandelen, en de gefundeerde datelyk te redresseeren, op die wyze, als by de vorige Advyzen der drie Leeden met meerderheid is vervat.

Kunnende zulks immers geschieden ongepræjudicieert wederzyds sustenues, zo omtrent de Titulature, als bezwaaren zelve.

Ik vinde my derhalven verpligt ten derde maal voor dit Commissoriaal te blyven adviseeren, protesteerende in geval van een contraire Resolutie in dezen, by continuatie onschuldig te willen gehouden zyn aan alle nadeelige gevolgen, welke uit een langer dilai in eenige opzichten, onverhopentlyk zouden kunnen resulteeren.

Bur-

ZUTPHEN.

Burgemeester *W. A. de Rode van Heeckeren* gaf het navolgende voor zyn advys.

WEL EDELE EN ACHTBARE HEEREN!

Advys van Burgem. Rode van Heeckeren in voorsz. zaak.

Dewyl in dit nadere request der Burgery en Ingezetenen, dienende tot Justificatie van het voorige, aan het Eerzame Collegie der Gemeenslieden gepræsenteert, en door het zelve al mede aan Hun Ed. en Achtb. ter deliberatie overgegeven, veele uitdrukkingen en bedenkingen, door de interpratatie der Requestranten zyn opgehelderd, en weggenomen, vermeene ik my te meer in myne gedagten, te voren reeds voorgedragen, bevestigd te zien, te weeten het discerneeren van een Commisſie uit U Ed. en Achtb., om met gecommitteerdens uit de Gemeenslieden in conferentie te treden. Weshalven ik nu nog van oordeel ben, dat hier aan behoorde voldaan te worden, om redenen, voorheen toegebragt, en waar aan my tegenswoordig refereere.

Eindelyk verklaarde zig Burgemeester *F. B. van der Capellen tot Rysselt* nopens voorsz. nader adres aldus;

Hoe meer ik in staat der zaken van de goede Burgery en gezworene Gemeente, omtrent haare gedaane Adresſen en Remonstrantien en de daarop door U Wel Ed. en Achtb. in zulke sterke bevattende woorden genomene Resolutie beschouwe, en hoe meer ik de gevolgen van die Resolutie inzie; hoe meer ik gevoele dat dezelve dat effect doen, dat ik 'er my van voorgestelt hebbe, namentlyk, een gansch tegenovergestelde, aan het geene ik met de twee met my overeenstemmende Leden volgens het ons voorgestelde

Hhhhh 4 plan

ZUTPHEN. plan van behandelinge met zekerheid ons konden beloven.

Advys van Burgem v. d. Capellen in voorsz. zaak.

Daar de goede Burgery, hoe zeer ook zaken, die ten uiterften gevoelig zyn, by Refolutie van den 24 April 1783, op hare rekening gezet en tot haren laste gelegt worden, zich by dit nadere adres juftificeeren, en rondborstig expliceeren.

En daar het hier voornamentlyk, als het voorname hoofdpoint, waarmede zy verdagt gehouden worden, op aankomt, met zulke cordate woorden verklaren.

„ Dat zy de wettige, dat is de ware Conftitu-„ tioneele form van Regeering, gegrond op 's „ Lands welzyn, duurgekogte Vryheid en Privile-„ gien, *te gelyk met het Erf Stadhouderschap, het Door-„ lugtig Huis van Orange opgedragen, steeds met „ goed en bloed zullen helpen maintineeren, verdedi-„ gen en handhaven.*

Zo kennen zy zig door zulk eene rondborstige verklaringe vry van alle verderflyke maximes, by gez. Refolutie van den 24 April hun ten laste gelegt.

Zo dat men met grond kan zeggen, dat zy zig nog hebben misgreepen aan 's Lands Hoogheid en Gerechtigheid, nog aan eenig voornemen tot renversement van de Conftitutioneele Regeeringsform zig hebben fchuldig gemaakt, veel min het wettig gezag van U Wel Ed. en Achtb. gezogt hebben te ondermynen.

Dit middagklaar aangetoond zynde, dat by de brave Burgery nimmer zulke verfoeijelyke oogmerken hebben gehuisvest, vervalt ook van zelve dat door hunne advyfen de drie disfentierende Leden (hoe fmertelyk het hun ook gevallen is, by het publicq daar van verdagt gehouden te zyn) daar toe hebben mede gewerkt.

Hun gehouden gedrag en de uitkomst zullen voor dit en navolgende geflagten altoos van de zuiverheid hunner oogmerken overvloedige bewyzen uitleveren.

Zo

Zo veele plegtige verklaringen zo der goede en brave Burgery, als der Gezworene Gemeente, veele opelderingen van zaken, Wel Ed en Achtbare Heeren, zo veele instantien der drie met U Wel Ed. en Achtb. dissentierende Leden, zullen die dan nog niets uitwerken, om U Wel Ed. en Achtb. te permoveeren, en tot zo dikmaals voorgeslagene Commissoriale besoigne, waar na de gantsche Burgery en het Eerzame Collegie der Gemeenlieden tot voorkominge van alle factieuse gevolgen, zoo zeer zyn reikhalzende, te resolveeren? om daar in over alle pointen te handelen in het toestaan van de welbewezene, van de kwalyk geädstrueerden te desabuseeren; en de differentiale te applaneeren. ZUTPHEN. *Advys van Burgemr.* v. d. Capellen *in voorsz. zaak.*

Ten einde, nu nog de zo hoognodige Harmonie en dat vertrouwen, tusschen U Wel Ed. en Achtbare, de geheele Burgery en de Gezworene Gemeente, door zulk een allergeschikften weg moge herleven, en op den ouden voet hersteld worden; op dat de reeds begonnen scheure niet wyder en grooter worde, en tot onzer aller onvermydelyken ondergang men niet langer in zyn eigene ingewanden wroeten moge.

Om alle deze redenen, en zo tastbaare motiven verzoeke ik nu ten derden male op het nadrukkelykste, dat U Wel Ed. en Achtb. het zo dikmaal voorgeslagene Commissoriaal zonder op uitdrukkingen of titulaturen in dit geval agt te geven, om al wat dierbaar is, tot behoudenis van rust en eendragt, al nog in serieuse Consideratie willen neemen en daar toe resolveeren.

En mogen deze myne instantien met die met my instemmende twee Leden, van geen ingang of eenig effect zyn; en dat U Wel Ed. Achtb. het gantsche nader adres van de hand wyzen ofte een contraire resolutie in dezen nemen.

Zo betuige met inhæsie van al het geene by vorige advisen daar over reeds gezegt hebbe, daar tegens ten plegtigsten te moeten protesteeren, en

ZUT- ten eenemaal onschuldig te willen gehouden zyn, PHEN. aan alle de nadeelige gevolgen, welke daar uit zouden kunnen profiueeren en te dugten zyn.

Met verzoek van insertie van dit myn advys, in de Memorien- en Resolutien-boeken dezer Stad.

Verders is nog den 29 Augustus 1783 by de Regeering dezer stad dit besluit genomen.

Extract uit de Memorien en Resolutien-Boek der Stad Zutphen.

Veneris den 29 *Augustus* 1783.

De Heer Raadsvriend *van Heeckeren tot Suideras*, heeft ter Vergadering voorgedragen, hoe dat met groote verwondering in de Zuidhollandsche Courant van Woensdag den 27 dezes maands, welke hy de eer had by deze ten fine van lecture over te geeven, had gelezen Copye van een brief uit Arnhem, de dato den 17 Augustus, waar by Haar Ed. Gr. Achtb. Resolutie van daags te vooren, houdende in substantie, om den Heer van der Capellen tot den Marsch by Missive in beleefde en conveenable termen te insinueeren, van die voorzieninge te willen doen, dat de begravenis van deszelfs Kind, aan den Roode Loop gelaboreerd hebbende, en in den gepasseerden nacht in het Kwartier van *Veluwen* op den Engelenburg overleeden, uit consideratie der besmettelykheid van die ziekte, niet binnen deze Stad in de Kerk, maar elders mogte komen te geschieden, in het generaal, op de alleronbeschaamste en malicieuste wyze was verdraait, vervalscht en getaxeeerd geworden; terwyl zig speciaal met relatie tot zyn Persoon, daar in deze notoire onwaarheid en laster bevond, als zoude zyn Ed. die vergadering belegt

legt en oorzaak van 't neemen der vooraangetogene Resolutie geweest zyn.

Dat hy, wel verre was, van hier door de gementioneerde Resolutie te willen desavoueeren, en te kennen te geeven, als of dezelve des tyds niet uit een heilzaam oogmerk, en conform deszelfs mede geadviseerde, zoude genomen wezen, of dat hy over een geval, gelyk aan 't onderhevige, daar volkomen consteerde, dat gez. Kind aan die besmettelyke ziekte had gelaboreerd, waar aan binnen deze Stad nog niemand overleeden was, zwarigheid zoude vinden om Hun Ed. Gr. Achtb. (de gelegenheid zich daar toe opdoende) te convoceeren, in tegendeel, by dezen kwam te verklaaren tot 't neemen van die Resolutie niet alleen te hebben gecoöpereert; maar ook by aldien een in allen opzichte gelyk geval eerst stond te gebeuren, zich verplicht te rekenen om dusdane Resolutie mede te helpen neemen.

Zutphen. Besl. nopens de Zuid-Holl. Courant enz.

Dan dat hy, niet onverschillig zynde, over de insimulatien, welke zyn persoon door dusdanen Diffamateur en Eerrover, als is den Schryver van gem. Brief, ongetwyfeld met de kwaadaardigste oogmerken, tegens de waarheid aan, worden aangewreven: (door dien hy in gemoede kan verklaaren, van de beleggingе van die Magistraats vergadering geen kennis gedraagen te hebben, voor dat hem zulks door den Roedendraager namens den Heer præsideerende, wiens verklaringe hy hier omtrent is inroepende, is aangezegt geworden, veel minder geweeten te hebben van de oorzaak van die convocatie) over zulks gemeend heeft, ter kennis van Hun Ed. Gr. Achtb. te mogen en te moeten brengen, ten einde in de eerste plaats van Hun Ed. Gr. Achtb. te verzoeken en te obtineeren zodane declaratoir, als tot zyne volledige decharge, om daar mede de kwaadaartige bedoelingen, en belasteringen van zyn persoon te kunnen open leggen, nodig zal wezen, voorts op dat Hun Ed. Gr. Achtb. omtrent de malicieuse taxatie van

's Ma-

ZUTPHEN. 's Magistraats Resolutie in 't generaal, naar bevind van zaaken zouden kunnen resolveeren.

Best. nopens de Zuid-Holl. Courant em. En hierop gehoord zynde de verklaringe der by het neemen van duk gem. Resolutie de dato den 16 dezes maands præsent geweest zynde Leeden, en wel inzonderheid die van den Heer Præsideerende, houdende, dat de Vergadering des tyds op zyn bevel, na dat de doodgraver aan den gerichte had kennis gegeeven, van last te hebben, om het Graf van den voorn. Heer van der Capellen tot den Marsch ter byzetting van zyn overleedene Kind, 't geen op morgen vroeg weezende Zondag, zoude geschieden, te openen, daadelyk om de hem daar toe moveerende redenen, was belegt geworden: is naar gehoudene deliberatie goedgevonden, hier van deze aantekeninge te doen maaken, en aan welgem. Heer Raadsvriend *van Heeckeren tot Suideras*, daar van extract te verleenen, ten einde deswegens zodanig gebruik te maaken, als hy tot zyne decharge zal nodig oordeelen en vermeenen te behooren.

En hebben Haar Ed. Gr. Achtb., als kunnende niet ongemerkt passeeren, dat 's Magistraats Resolutien met de beste oogmerken en tot de heilzaamste eindens genomen op diergelyke een Malicieuse wyze in de gedrukte nieuwspapieren worden getaxeert; wyders verstaan, aan de Magistraat van Woerden, binnen welke Stad de voorsz. Courant gedrukt word, by Missive te verzoeken, dat den Drukker van dezelve serieuslyk mogen worden gelast, opgave te doen van den Schryver of Toezender van opgem. Brief en by ontdekking van denzelven, by rescriptie daar van aan Haar Ed. Gr. Achtb. kennis te geeven, ofte by faute van dien, hier omtrent van den Drukker of Courantier de vereischte satisfactie te bezorgen.

Onder stond

Pro vero Extractu

(was getekend)

J. S. WENTHOLT *Secretaris.*

Tot

Tot voorsz. besluit behoort het volgend getuigschrift. ZUTPHEN.

Op den 16 Augustus 1783.

Jud. van Heeckeren tot Kemnade.

Adam Godfried Close, Stads eerste Chirurgyn van Gerichts wege gevraagd zynde over de ziekte, waar aan het Kind van den Heer van der Marsch, de gepasseerde nacht overleden, gelaboreerd heeft, verklaart, dat hy dezert ruim acht dagen gepraktizeert heeft over dat Kind. *Getuigschrift nopens de ziekte van 't Kind van Jr. v. d.* Capellen tot de Marsch.

Dat toen hy het eerst dat kind heeft gevisiteert, door hem bevonden is, het zelve te laboreeren aan een galachtige *diarrhea.*

Dat het Kind een dag of twee in die staat is gebleeven, wanneer zich een formeele *dysenterie* of Roode Loop aan het zelve heeft ontdekt, gelyk zulks alzo aan den Comparant by examinatie is gebleeken, en de Medecinæ Doctor *Westenberg* zulks ook bevonden en gedeclareert heeft S. A. L.

Na prælecture heeft den Comparant gepersisteert.

Pro vero Copia

(*was getekend*)

J. S. WENTHOLT *Secretaris.*

Ook schreven de Burgemeesteren, Scheepenen en Raden dezer Stad den zelfden 29 Augustus 1783 aan de Regeering van Woerden dezen brief:

ERENTVESTE, EERZAME, WYZE, VOORZIENIGE EN ZEER DISCRETE HEEREN!

Wy hebben met de uiterste surprise in de Zuid-Hollandsche Courant van Woensdag den 27sten

ZUTPHEN. *Brief van de Regeering van Zutphen aan die van Woerden.*

27sten dezes Maands gelezen, eene daarin geplaatste *Copia van een Brief uit Arnhem* van den 17 Augustus, waarby onze Resolutie van daags te voren, met betrekking tot de Begraving van het Kind van den Heer *van der Capellen tot den Marsch* in een der Kerken alhier, alzo het zelve aan de Rooring van de Loop had, gelaboteert, en buiten dezer Stads Jurisdictie was overleeden, genomen, op de malicieuste wyze, word verdraait, vervalscht en getaxeert, en terwyl ons en de Justitie ten hoogsten aan gelegen is, dat den *Schryver of Toezender van gemelde Brief* worde ontdekt, zo hebben wy vermeend, daar gemelde Courant binnen U Wel Ed. Stad wordt gedrukt, hier van te moeten kennis geven, met gedienstig verzoek, dat U Erntveste de soigneuste Perquisitien tot ontdekking van denzelven willen doen, en by bevind van dien, daar van daatelyk kennis geven, ofte wel by faute van dien, van den Drukker, of Couranticr, door wien gemelde brief is geplaatst geworden, te bezorgen zodanige Satisfactie, als overeenkomstig de natuur der zaak in goede Justitie vereischt wordt, oirbiedig zynde by dergelyke voortkomende gevallen, 't zelve te zullen reciproceeren.

Waarop ons verlatende, bevelen Wy U Erntveste in Godes Heilige bescherminge.

Geschreven te Zutphen den 29 Augustus 1783.

Erntveste, Eerzame, wyze, Voorzienige en zeer Discrete Heeren!

U Erntv. goede Vrienden, Burgemeesteren, Scheepenen, en de Raad der Stad Zutphen.

Ter Ordonnantie van dezelve.

(was geteekend)
J. S. WENTHOLT.

Het

Het antwoord van de Regeering van Woerden van den 10 September 1783, was aldus ingerigt:

Zutphen.

EDELE GROOT ACHTBAARE HEEREN!

Ter beantwoordinge van U Ed. Gr. Achtb. Missive van den 29 Augustus laatstleden, welke Missive aan den Præsident Burgemeester, niet eerder, dan den 5den dezer is ter hand gekomen, en vervolgens in onze eerst Ordinaire Vergadering den 9den dezer gecommuniceert, vinden wy ons verpligt U Ed. Achtb. provisioneel te berigten, dat wy om aan U Ed. Gr. Achtb. oogmerk te voldoen, ter ontdekking van den *Schryver van een Brief uit Arnhem*, van den 17 Augustus laatstleden, geplaatst in de Zuidhollandsche Courant van den 27sten dito, den Courantier daar over hebben onderhouden, en naar den Schryver of Toezender van de voorsz. Brief hebben onderzoek gedaan, en ten antwoord bekomen, dat door de menigvuldige Brieven, die hy dagelyks ontfangt, het hem onmogelyk is den Schryver zig te herinneren, of te weeten, of hy dezelve Brief nog heeft, of niet, dog dat hy egter dagt dien nog wel te zullen hebben, en aannam daar na te zoeken, en dezelve, indien hem in handen mogte komen, aan ons over te geeven; wanneer wy niet zullen nalaaten U Ed. Groot Achtb. daar van zonder tydverzuim kennisse te geeven.

Antw. van de Regeering van Woerden aan die van Zutphen.

Waar mede wy, na U Ed. Groot Achtb. in Godes Heilige Protectie bevoolen te hebben, blyven

EDELE GROOT ACHTBAARE HEEREN!

U Edele Groot Achtb. goede Vrienden,
Burgemeesteren en Vroedschappen der Stad Woerden.

WOERDEN *den* 10 *Sept.* 1783.

Ter Ordonnantie van dezelve.
(was getekend)
D. SWAVING.

De

ZUTPHEN. De advysen van de drie in gevoelen verschillende Burgemeesteren welken wy hiervoren bl. 1453 tot 1457. hebben medegedeeld, zyn door den druk waereldkundig gemaakt met dezen bygevoegden brief:

MEDEBURGERS!

Brief gevoegd by de advysen van de drie Burgemrs.

Zoo lang Nederland, Nederland geweest is, en zelfs, toen het onder de hatelyke Slaverny, van den wreeden Philips zuchtte, is nimmer eene Burgery door hare Overheid zoo behandelt, als wy; — onder de eigendunkelyke Regeering van den Pruisischen Koning, daar alles van de wenk van eenen Vorst afhangt, worden de Bezwaaren der Burgeryen aangehoord, onderzogt en beöordeeld: hier, — ongehoord afgeslagen; Herdenk dit, waarde Medeburgers, tot welk eene laagte zyn wy vervallen; — Te midden in een vry Gemeenebest, — onder een braaf eerwaardig Volk, dat, door Gods goedheid, zyne rechten begint te kennen en te verdedigen, zyn wy, en wy allen minder vry, — meerder verdrukt dan Onderdanen van eenen oppermagtigen Koning; — Het afslaan onzer billyke verzoeken, die wy bedaard zonder zweem van oproer, onder het oog onzer Regenten gebragt hebben, — ons van buitenspoorige pretensien; ongehoorde eisschen te beschuldigen, — de bewaarders, de allereenigste bewaarders onzer dierbaare Vryheid, onze eigen Representanten, de Gemeenslieden, onveroordeeld, van alle magt en invloed te beroven, zyn daaden, die negen onzer Regenten, die van ons en van ons alleen hunne magt ontfingen, voor het oog der geheele waereld, ongestraft, hebben durven uitvoeren; — Hun gedrag bewyst volkomen, dat hun oogmerk is, het begonnen plan, het koste wat het wil, vol te houden, en onze verzoeken, hoe billyk ook, nooit

ge-

gehoor te geeven: dit onuitvoerlyk te maken is onze pligt, – en dit hebben wy in onze macht, myne Medeburgers, zoo wy maar onze eigen waardy kennen, en het eenig middel, dat verdrukte Burgeren, overig is, de Wapenen met yver by de hand nemen.

ZUTPHEN. *Briefgevoegd by de advysen van de drie Burgemeesters.*

De *Wapenen* myne Vrienden, – dit woord moet U niet verschrikken, – ik raade U geen oproer, geen plundering, geen geweld aan, – hier van yst elk braaf Burger, dit is het werk van gepeupel, – dog ik raade U de Wapenen, die gy hebt, en die 'er zekerlyk een groot gedeelte hier aanwezig zyn, zoo veel mogelyk te doen herstellen: Dan alle, die onze addressen getekend hebben, bedaard, by elkanderen te doen komen, elk met zyn geweer, in die byeenkomst middelen te beramen, over de geschikste wyze om zig in den Wapenhandel te oeffenen, en teffens in die zelfde byeenkomst een addres aan de Magistraat te tekenen, en daar by aan dezelve te communiceeren, dat gy ter bescherming van Uw wettige regten, ter beveiliging uwer Overheid, voor de zekerheid en Vryheid Uwer Vrouwen en Kinderen besloten hebt, U in de Wapenen te oeffenen; Geloof my, myne Medeburgers, zoo lang Uwe verzoeken, verzoeken van weerlozen zyn, zult gy niets vorderen: het kost weinig Burgers af te wyzen, die niets kunnen doen, dan een traan laten over het mislukken hunner pogingen, gy moet U Wapenen myne Vrienden; besteed alle Uwe vlyt, alles wat mogelyk is, om hier in te slagen, – staak alle uwe overige pogingen, tot op het oogenblik, dat gy het zwaard hebt aangegordt, – breng dan op nieuws Uwe belangens onder het oog uwer Regenten, bewerkt dan op nieuws uwe belangens onder het oog Uwer Regenten, bewerkt dan op nieuws den invloed Uwer Gemeenslieden, en gy zult ongetwyffeld slagen; – Het Opperwezen, dat ons vry geschapen heeft, – dat steeds de zaak der Vryheid en der Deugd voorstaat, maar in droeve tyden voor het Vaderland wel eens het vrye Bloed van eerlyke

ZUTPHEN. Burgers voor het welzyn des Vaderlands opwekte, zal ook onze zaak beschermen, onze pogingen doen slaagen. Vryheid, Deugd, Godsdienst, —— alles noopt ons, myne Medeburgers, om dit eenigst, dit laatste middel te beproeven om onze Vryheid, door zoo veel dierbaar bloed gekogt, ongeschonden aan onze Kinderen over te leveren. Een uwer eerlykste Regenten is in de mogelykheid het voorbeeld ter wapening te geven, — onderfteund, — overreedt hem, dezen stap te doen, — dit zou het uiterste toppunt zyner braafheid zyn.

Brief gevoegd by de advysen van de drie Burgemeesters.

By gelegenheid der uitgaaf dezer stukken heb ik het myn pligt geoordeeld, uw lieden dit onder het oog te brengen; niets zal my genoeglyker zyn, dan deze myne pogingen met een gelukkigen uitslag bekroond te zien, niets my meer smerten, dan uw lieden weerloos, en daar door voor eeuwig slaaven te zien blyven.

Uw MEDEBURGER.

Deze brief was hier en daar verzonden met de navolgende advys briefjes:

„ *Copia.* Leeuwarden den 25 Augustus 1783.

MYN HEER *van Beest!*

„ Ik hebbe de eer, U Ed. hier nevens in
„ *Commissie* te zenden het onderstaande goed;
„ meerder hier van nodig hebbende, ver-
„ zoeke te gebieden aan die na groetenis-
se blyft.

MYN HEER!

Uw Dw. Dienaar

De Klap op de Zweep, *Willem Vaderlander.*
12 Advysen 3 St. verk. 4 St. pro vera copia
J. S. WENTHOLT, *Secretaris.*"

Als

Als ook nog — ZUT-PHEN.

„ Copia.
Leeuwarden den 25 Augustus 1783.

MYN HEER Bakker!

„ Ik hebbe de eer, UEd. hier nevens in
„ Commisfie te zenden het onderftaande goed;
„ meerder hier van nodig hebbende, ver-
„ zoeke te gebieden aan die na groetenis-
„ fe blyft.

MYN HEER!

UE. Dw. Dienaar

De Klap op de Zweep. Willem Vaderlander.

8 Advyfen 3 St. verk. 4 St. pro vera copia

J. S. WENTHOLT, Secretaris."

De Regeering dezer ftad zondt den 2 September affchriften van voorfz. ftukken, aan de regeering van Deventer, en fchreef haar dezen brief:

WEL EDELE GROOT ACHTBAARE HEEREN!

Nademaal binnen onze Stad voor eenige dagen is gedisfemineerd en alom verfpreid geworden zekere feditieufe brief, waarvan Wy U Wel Ed. Groot Achtb. by dezen een exemplaar doen toekomen, met verdere informatie, dat die brief is geweest annex aan zekere gedrukte Advyfen van

ZUTPHEN. de Heeren *Verstege*, *de Roode van Heeckeren* en *van der Capellen tot Rysselt*, voorts overgezonden met de Advysbriefjes, waar van alhier copye authenticq, conform welke dan ook de Exemplaaren Dingsdag of Woensdag by de daarin vermelde Boekverkopers zyn ontvangen. —— En terwyl wy van ter zyden zyn geïnformeerd, dat gezeide brief binnen U Wel Ed. Groot Achtb. Stad, zoude gedrukt wezen, en er Ons en de Justitie ten hoogsten aan gelegen legt, dat den Aucteur van dit oproerig stuk uitvindig worde, waar toe niet weinig zoude opereeren, by aldien de Drukker van dezelve bekend wierde. —— Zo verzoeken Wy op 't gedienstigst, dat U Wel Ed. Groot Achtb., tot stuur van de Justitie, in alle secretesse op de soigneuste en serieuste wyze alle mogelyke recherches willen doen en neemen, ten einde de Schryver, Toeziender of Drukker van de gelibelleerde Brief worde ontdekt; voorts by eenige bevindinge daarvan aan Ons kennis gegeven. — Terwyl Wy, oirbiedig zynde, hetzelve in voorkomende occurrentien te zullen reciproceeren, U Wel Ed. Groot Achtb. in Godes heilige beschermingе bevelen.

Brief van de Regeering van Zutphen aan die van Deventer.

WEL EDELE GROOT ACHTBARE HEEREN!

U Wel Ed. Groot Achtb. Goede
Vrienden en Nabuuren

Burgemeesteren, Scheepenen en Raaden der Stad Zutphen.

Geschreven te Zutphen den 2 September 1783.

Ter ordonnantie van Dezelve

J. S. WENTHOLT.

De

De Regeering van Deventer beantwoordde voorzeide brief van de stad Zutphen, den 9 September in dezer voege: ZUTPHEN.

WEL EDELE GROOT ACHTBAARE HEEREN!

U Wel Ed. Groot Achtb. Missive van den 2den dezer en bygevoegde Stukken by ons ontfangen en ter onzer Vergaderinge gelezen zynde, hebben Wy de zaken, daar in vermeld, van dien aart en delicatesse gevonden, dat Wy daaromtrent niet dan met de uiterste omzigtigheid hebben kunnen of mogen te werk gaan, terwyl het seditieuse van het stuk, zoo als zulks door U Wel Ed. Groot Achtb. aan ons werd opgegeven, in het byzonder eene allernauwste oplettendheid kwam te vorderen: — Wy hebben derhalven niet nagelaten, den inhoud der Missive, als mede der bygaande stukken, tot een allerserieust poinct onzer deliberatien te stellen; dog, by eene nauwkeurige examinatie van zaken, hebben Wy tot ons leedwezen bevonden, daarover met weinig of geen vrugt te kunnen delibereren, doordien in een zaak van dat verre vooruitzigt, waardoor op eene directe wyze de Vryheid der Drukpers zoude worden aangetast, vereischt word een behoorlyke en legaale kennis van alle dat geene, wat tot zodane zaak eenige relatie kan hebben, of dezelve eenigzints kan toucheeren. — In het voorhanden zynde geval zouden Wy in de eerste plaats legaal moeten zyn onderrigt van de Advysen der drie Heeren Leeden van U Wel Ed. Groot Achtb. Vergadering, waaraan het exemplaar der aan Ons toegezonden gedrukte brief, door U Wel Ed. Groot Achtb. seditieus genoemd, is geannecteerd geweest, terwyl Wy in de tweede plaats op dezelve legale wyze zouden moeten zyn geïnformeerd van het different, tusschen U *Antw. van Deventer aan Zutphen.*

ZUT-PHEN. Wel Ed. Groot Achtb. en de Gezwoorne Gemeente van U Wel Ed. Groot Achtb. Stad subsisteerende, alzoo dit different een van de voornaamste ingredienten der gedrukte brief schynt uittemaken: — want voor zoo verre Wy het stuk op zig zelve in het afgetrokkene hebben beschouwd en overwogen, kunnen Wy niet ontveinzen, daar in niets directelyk te hebben gerencontreerd, dat van eenige aanhitzing tot oproer, waarvan Wy met alle weldenkenden een afgryzen hebben, en het welk Wy altoos zullen helpen tegengaan, de tekens draagd: — De aansporing tot het herstellen van de Wapenen der Burgerye, daarin, hoewel in sterke, en door ons niet goedgekeurd wordende, bewoordingen, die egter onzes bedunkens meer in een welmeenende yverzugt, dan in een kwaade intentie haaren oorsprong schynen te hebben, voorkomende, vertrouwen Wy, dat niets anders als het welzyn van ons lieve Vaderland en behoud van deszelfs edelste pand, de duurgekogte Vryheid, ten doel zal hebben; althans met dusdanige heilzame en op goede gronden steunende oogmerken is zodanig een herstel der Wapenen binnen deze Stad door onze Resolutien, daarover genomen, te zeer aangemoedigt en goedgekeurt, om zulks elders te helpen disapprobeeren, of daarin, zoo als U Wel Ed. Groot Achtb. hetzelve schynen optevatten iets misdadigs of oproerigs te vinden: —— Maar, alschoon het stuk ten uitersten oproerig en te veroordeelen was, zouden Wy egter niet in staat zyn, binnen deze Stad eenige recherches na den Drukker of Toezender van hetzelve te kunnen doen; immers in het onderzoek van een zaak van die natuure word by Ons meerder als losse gerugten, waarop U Wel Ed. Groot Achtb. zig alleenlyk schynen te gronden, vereischt, want nog in U Wel Ed. Groot Achtb. Missive, nog in de aan ons toegezondene authentique Copien der Advysbriefjes, hebben Wy kunnen vinden of ontdekken eenig bewys, valide genoeg, om Ons

Antw. van Deventer aan Zutphen.

te

te overtuigen, dat de meergementioneerde brief al- hier zoude zyn gedrukt; of uit deze Stad na die van U Wel Ed. Groot Achtb. gezonden.

ZUTPHEN.

Alwaarom Wy dan by dezen moeten verklaren, niet in staat te zyn, aan U Wel Ed. Groot Achtb. verzoek de kunnen deferceren. —— Wy twyfelen geenzints, of eene nauwkeurige overweeging van alle de redenen en motiven, door Ons, om het gewigt der zaak in het breede geallegeerd, zal Ons weigerend antwoord by U Wel Ed. Groot Achtb. niet alleen ten besten duiden, maar zelfs Ons over onze handel en denkenswyze de volkomen goedkeuring van U Wel Ed. Groot Achtb. doen wegdragen, terwyl Wy ter dezer gelegenheid al nog betuigen, zeer bereid te zyn, tot stuur van Justitie alles te helpen doen en te verrigten, wat men van Ons in alle billykheid kan verwagten.

Antw. van Deventer aan Zutphen.

Waarmede deze eindigen, terwyl Wy U Wel Ed. Groot Achtb. aan Gode bevelen en verblyven.

WEL EDELE GROOT ACHTBARE HEEREN!

U Wel Ed. Groot Achtb. goede

Vrienden en Nabuuren.

Ter ordonnantie van Dezelve

Deventer den 9 September 1783.

A. H. CRAMER, *Secretaris*.

Ook hadt de Regeering van Zutphen nog den 9 September 1783 de navolgende Publicatie doen afkondigen.

P U B L I C A T I E.

Burgemeesteren, Schepenen en de Raad der Stad Zutphen, niet zonder de uiterste indignatie, en met

ZUTPHEN.

Publ. tegens zekeren brief enz.

met geen minder misnoegen, in ervaringe gekomen zynde, hoe dat voor eenige dagen binnen deeze Stad is gedisfemineerd en alom verspreid geworden eene gedrukte zeer vuilaardige en schandelyke Brief, staande aan 't hoofd van dezelve *Medeburgers*, en wezende getekend *Uw Medeburger*. Een Brief, blotelings geschikt en ingerigt ter veroorzaking van tumultuese beweegingen en oproer; doordien, niet tegenstaande voor elk een iegelyk Burger en Ingezeten deezer Stad de weg van rechten open staat, en aan niemand. die eenige gegronde grieven en bezwaaren op eene decente en betamelyke wyze komt voor te draagen, immer behoorlyk recht is verweigerd, ofte dat deswegen geene voorzieninge zy geschied ofte zal gedaan worden; niet alleen de Magistraat dezer Stad hoewel ingewikkeld, op eene verregaande en ongehoorde wyze word getraduceerd, en geclumnieerd, maar ook de Burgers op eene allerkwaadaardigste manier tot gewapende zamenrottingen als anders opgezet: strekkende alleszins tot stooringe der gemeene rust en inzonderheid tot eene opentlyke vilipendie der Justitie, welke laatste daaraan ten hoogsten gelegen is dat dusdanige godloze en verfoeijelyke oprokkingen ontdekt, en de Acteurs, zoo wel als de Fauteurs daarvan naar verdiensten, anderen ten exempel, worden gestraft, — Zoo is 't, dat Burgemeesteren, Schepenen en de Raad welgemeld by deezen, tot eene spoedige ontdekking van dien beloven eene præmie van een duizend Guldens, te betaalen aan den geenen, die den Insteller van voorsz. fameuse brief zal weeten aan te wyzen, zoodanig, dat daarvan na rechten zal kunnen overtuigd worden; zullende des aanbrengers naam, des begeerende, gesecreteerd worden; met verdere belofte van impuniteit, zoo daar aan medeplichtig mochte weezen. Lastende en gebiedende eindelyk daarenboven aan alle Burgeren en Inwoonderen, en wyders een ieder, die zulks aangaan mochte, dat zich van 't disfemineeren van deeze, en in 't ge-

't generaal van alle seditieuse en laster-geschriften zullen hebben te onthouden, met serieuse waarschouwing, dat daartegens met alle nadruk en rigueur, zonder de minste conniventie, zal voorzien en procedeerd worden. — Ten welken einde deeze tot een ieders naricht zal gepubliceerd en geaffigeerd worden naar behooren.

ARNHEM. *Publ. tegens oproerige bewegingen enz.*

Aldus gearresteert in Senatu den 2 September 1783.

(*onder stond*)

Ter Ordonnantie van dezelve

(*was getekend*)

J. S. WENTHOLT.

ARNHEM.

Wy hebben hier voren uit Zutphen gezien, wat de Staten dezer Provincie nopens de bewegingen in deze stad voorgevallen, besloten hebben. In gevolgen van dat besluit wierdt den 2 September 1783 de navolgende Publicatie gedaan:

Wy Erf-Stadhouder en Raaden, in naame van de Edele Mogende Heeren Staaten des Furstendoms Gelre en Graafschap Zutphen, doen te weeten; alsoo, niet tegenstaande niet alleen de weg van Regten binnen deze Provincie voor elk en een ieder, die in zyne Eygendommen, Vryheden, Regten, Privilegien, en wat verder van dien aart soude mogen weesen, mogt vermeenen benadeelt te zyn, altyd heeft opengestaan, gelyk die ook al nog open staat, maar ook boven dien Haar Ed. Mog. de Heeren Staaten deeses Furstendoms en Graafschaps

ARNHEM. *Publ. tegens oproerige bewegingen enz.*

nooit hebben geweigert om de gegronde klagten van hunne respective Onderdanen, rakende eenig nadeel, 't geen aan dezelve, door wien het ook zoude mogen wezen, mogt werden aangedaan, te hooren, en daaromtrent sodanige voorsieninge te doen, als met de gronden van constitutie deser Provincie en het wettig belang der Onderdanen het meest overeenkomende soude kunnen worden bevonden; Wy egter niet zonder d' uytterste bevreemding en indignatie hebben moeten verneemen, dat zedert eenige tyd op meer dan eene plaats binnen deese Provincie een geest van oproer, eyge rigting en zamenrotting is losgebroken van zodanen aart, dat zulks allesints is strekkende tot verstoringe van d' algemene rust, tot vlipendie van 't gezag der Wetten, Justitie en Regeeringe, en tot perturbatie van de veiligheid der goede en vreedsame Ingesetenen, waar van de pernicieuse gevolgen tot het grootste nadeel van de geheele Provincie, indien daar in niet spoedig werd voorsien, ten hoogsten te dugten zyn.

Zoo is 't, dat Wy, uit kragt van 's Landschaps Resolutie van den 28. Aug. jongstleeden, goedgevonden hebben hier mede alle en een ieder, van wat staat, rang, of conditie hy ook soude mogen weesen, op het ernstigste te vermaanen en te gelasten om zig zorgvuldig t' onthouden van alle seditieuse zamenrottingen en andere tumultueuse bewegingen, uit wat oorzaak of onder wat prætext zulks ook zoude mogen weesen, waar onder van zelfs mede begrepen is, om zig niet te bemoeijen met zaken van de Regeeringe of executie der Wetten, 't welk aan geen particuliere persoonen past, als mede het samenbrengen of vergaderen van gewapende Manschappen buyten speciaal consent en toestemminge der officieren en Magistraten van de plaats.

Lastende in tegendeel wel expresselyk een ieder om zig stil en vreedig, als goede en getrouwe Onderdaanen betaamt, te dragen, en aan haare wettige

tige Overheeden alle verschuldigde respect en agting toe te dragen, en zig te wagten van dezelve, het direct of indirect met woorden of werken, te beledigen of te injurieeren.

Alles by pœne, dat tegens d'Overtreeders van dien zonder aanzien van persoonen op 't riegoureuste, als Versteurders van d' algemeene rust, zal werden geprocedeert.

En, op dat niemand hier van eenige ignorantie sal hebben te prætendeeren, sal deese allomme binnen deesen Furstendom en Graafschap zoo in de Steeden, al ten platten Lande, werden gepubliceert en geaffigeert ter plaatse, daar men zulks gewoon is te doen, met bevel aan alle Officieren en Magistraten om, soo veel een ieder aangaat, aan d' executie deses en nakominge van dien de hand te houden.

Dies t' oirconde is dees opgemelten Furstendoms en Graafschaps secreet Segel op 't spatium gedrukt, en deese door den Griffier ondertekent geworden.

ARNHEM.

Publ. tegens oproerige bewegingen enz.

Gegeeven t' Arnhem den 2. September 1783.

(*onderstond*)

Ter Ordonnantie van Dezelve.

(*was geteekend*)

F. W. VAN DEN STEEN.

HOLLAND.

's GRAVENHAGE.

Eer wy het verhaal van *præliminaire* of voorlopige getroffene Vredensartykelen

'sGRAVENHAGE. len mededeelen, is het van belang, op eenige byzondere gebeurtenisfen, in den loop van de onderhandelingen, deswegen te Parys gehouden, het oog te vestigen. Dusdanig is 1. dat de Afgezanten van Groot-Brittannie te Parys de *Præliminairen* of voorlopige voorwaarden van Vrede met de andere oorlogende Mogendheden, Frankryk en Spanje floten, eer zy met de Hollanders in onderhandeling wilden treden. 2. De affland van Negapatnam en onbelemmerde vaart in de Oosterfche Zeeën, waarop de Engelfchen bleven aandringen, rekte die onderhandelingen uit tot den 7 April 1783, wanneer de Algemeene Staten aan hunne Gezanten te Parys bevel zonden, „ om eindelyk tot de „ Conclufie der Tractaaten mede te werken „ op de voordeeligfte Conditien, die zy voor „ de Republiek bedingen konden, wanneer „ zy, tegen alle verwagting, en in weerwil „ hunner verzoeken en vertoogen het oogenblik gekomen zagen, dat de andere Mogendheden het definitief Tractaat zouden „ tekenen, zonder bytreeding van den Staat; „ inhæreerende niet te min Hunne Hoog-Mogende de Ordres, aan de Heeren Ministers bevoorens gegeeven, betreklyk de „ beletzelen, welke de Engelfche voorgaven aan hunne Scheepvaart te zyn toegebragt geweest."

3. De Hollandfche Gezanten te Parys, met den Bewindhebber, en Advocaat van de Oost-Indifche Maatfchappy, die geduurende dezen oorlog zig te Parys hebben opgehouden,

den, geraadpleegd hebbende, op het vinden van iets, dat aan Nagapatnam voor Engeland konde opwegen, verklaarden aan den Groot-Brittanischen Gezant *Fitzherbert* „ dat zy, „ ter betooning van hun verlangen om alle „ zwaarigheden, die het herstel van den „ Vrede tusschen de beide Natien vertraagden, uit den weg te ruimen, tot remplacement van Nagapatnam, aanboden te cedeeren des Compagnies Etablissementen „ op de Westkust van Sumatra en Suratte, „ en dat, aangezien de importantie van die „ Cessie, men daar tegen ook vertrouwde, „ dat men van de zyde van Engeland in het „ verder arrangement der zaaken alle convenable inschiklykheid zoude betoonen." 'sGRAVENHAGE.

4. Het is wel zo, dat men zig met eenige toegevendheid van den kant der Engelschen vleide, vooral wanneer men herdenkt, dat de Staats Secretaris *Fox*, wanneer hy in 1782 aan het bestier van Staatszaken in Engeland was gekomen, zelven openlyk in een vol Parlement betuigd hadt, dat, *na het naauwkeurigste onderzoek in de Ministeriale papieren, hy zelf geene schaduw van voorwendzel om de Hollanders aan te vallen, hadt kunnen vinden:* Ten zy men stelle, dat hy zulks voornamenlyk gezegd hebbe, om Lord *North*, onder wiens bestier het oorlog was uitgebroken, en aan wien *Fox* opvolgde, te beschuldigen, en om hier door de Hollanders, aan welken hy terstond eene afzonderlyke Vrede liet aanbieden, handelbaarder te maken. Dog wat hier van zy, dit voorstel slaagde weinig. Na ver-

's GRAVENHAGE. verloop van eenigen tyd gaven de Engelsche Gezanten aan den onzen ten antwoord: „ dat „ het Cabinet van St. James, die Propositie „ wel in overweeging genomen, maar ge- „ heel onaanneemlyk had gevonden; dat Su- „ matra's Westkust en Suratte, hoe zeer de „ Republiek, misschien voor haar zelve, daar „ aan veel importantie konde attacheeren, „ voor Engeland van geen het minste belang „ waren, en dat zy by herhaling de strikte „ ordres hadden ontfangen, om hy het *Ulti-* „ *matum*, bereids in January geremitteerd, „ te persisteeren."

5. Hierop ontwierpen de Engelschen eenige Artikelen, welken zy meenden, dat de voorlopige voorwaarden van Vrede zouden kunnen uitmaken. In dit ontwerp wierdt, „ behalven de vordering van Negapatnam „ met haare onderhoorigheden, en de onbe- „ paalde vrye Vaarten in de Oostersche „ Zeeën, nog geëischt de Verpligting om „ het Salut op Zee te geven, overeenkomstig „ het geen bepaald was geweest, by het „ *vierde Artykel van het Tractaat van West-* „ *munster* 1674, en dat men mede, tot voor- „ koming van alle klagten, welke zig om- „ trent de Vaart op de Kust van Africa van „ tyd tot tyd hadden opgedaan, zig ter we- „ derzyde verbondt om onder geenerlei voor- „ wendzel eenig beletzel toe te brengen aan „ den Handel van vreemde Natiën, in de „ Havens van een der beide Mogendheden, „ op die Kust."

6. De Hollandsche Gezanten daar en tegen

gen gaven een ander plan, zo eenvouwig, als mogelyk was. (Zie hier voren bl. 1372 en volgg.) Dog de Engelsche betuigden dat men niet zou afzien, nog van de Vrye Vaart door de Molukken of Specery-Eilanden, nog van het *Salut* of den eergroet op Zee, op den ouden voet, nog van de Vrye handel aan alle Volkeren in de Havens der beide Mogendheden op de Kust van Afrika, nog van Nagapatnam, of eenige andere bezitting van gelyke waarde. Hier tegen wierdt wel van de zyde der Hollanders ingebragt, dat het nutteloos was, omtrend de Vaart door de Molukken iets in de *Preliminairen* in te voegen, aangezien men bereid was om alle gegronde klagten daaromtrend in het vervolg voor te komen; dat de punten wegens het *Salut*, en den handel op de Kust van Afrika tot de volkomene Vredesluiting dienden te worden verschoven; dat men met geene mogelykheid eene andere bezitting van gelyke waarde, in de plaats van Nagapatnam, konde geven, buiten het geen reeds was aangeboden: dog te vergeefsch: de Engelschen bleven onverzettelyk. Onderwyl hebben zommigen gemeend zeker te weeten, dat het der Engelschen niet zo zeer om die voorwaarden te doen was, dan wel om de Hollanders te beweegen, om de Voorwaarden van Vrede te Londen, zonder tusschenkomst van het Fransche Hof, te sluiten; dat zy dan wel zouden willen gunstigere Voorwaardens aan de Hollanders toestaan, om derzelver Vriendschap te herwinnen, maar niet

'sGRAVENHAGE.

'sGRAVENHAGE. niet te Parys, wanneer de Engelschen die voordeelen niet zo zeer vrywillig zouden schynen afgestaan te hebben, als veel eer door den invloed der Franschen daar toe te zyn genoodzaakt, en dus de eer en gunst en dank alleen op de Franschen zouden t'huis komen. Daar zyn zelfs Staatsleden geweest, die zig hier van zo overreed hielden, dat zy in de Vergadering van Holland gestemd hebben om zelven regelregt iemand naar Engeland te zenden, om daar te beproeven, wat men zoude kunnen verkrygen. Dog de andere vreesden hier door de vriendschap met Frankryk te zullen verkoelen. Onderwyl is egter nog de Heer *Tor*, die voorheen naar Venetien is gezonden geweest, onder de hand, (zoo men spreekt) naar Engeland gezonden; maar, schoon van zyne verrigtingen niets is uitgelekt, heeft men egter ook daar van geen de minste gevolgen gezien.

7. De Hollandsche Gezanten dan ziende, dat zy niets konden verkrygen, en door den Staatsdienaar van Frankryk en de Gezanten der andere Mogendheden aangeport wordende, om in hunne onderhandelingen wat spoed te maken, verklaarden dan eindelyk, „dat, zo men dan volstrekt op den „ afstand van Nagapatnam, of een *Equivalent* van dien, bleef staan, en door de „ schikking van dat point al het overige kon „ worden gevonden (zo als de Engelsche „ Onderhandelaars nu en dan hadden te kennen gegeven); zy genegen waren, om een „ *Equivalent in geld* te geven, en daar over „ op billyke Voorwaarden te handelen."

Men

Men dagt, dat dit voorstel in de tegenswoordige tydsomstandigheden, daar Engeland zeer om geld verlegen was, ingang zoude vinden. Egter wierdt het koel ontvangen, en naauwlyks nam men aan, om dien voorslag ter kennisse van 's Konings Staatsdienaars te brengen, en daar op bevel af te wagten. Hier mede verliepen wederom twee maanden, in welken tyd dan ook de Heer *Tor*, zo als wy boven zeiden, naar Engeland is gezonden geweest; maar vrugteloos. Den 10 Augustus 1783 verklaarde de Groot-Brittanische Gezant, Hertog *van Manchester*, aan onze Gezanten, „ dat het Ministerie van den Ko„ ning in nadere overweeging hebbende ge„ nomen alle onze gedaane voorslagen, be„ vonden hadt, dat 'er in de daad maar drie „ poincten waren, waar in men voornamen„ lyk met elkander verschilde, namenlyk „ de Afstanden, de Vaart in de Oostersche „ Zeeën, en het beding over het geven van „ het *Salut* op Zee.

's GRAVENHAGE.

„ Dat zy ten aanzien van het eerste, van de „ vordering van Nagapatnam met deszelfs „ onderhoorigheden niet konden afzien, maar „ dat hy Heer Ambassadeur gaarne zyne goe„ de diensten zoude aanwenden, dat men „ aan de Republiek, in aanmerking van het „ belang, dat zy in het behoud van die be„ zitting stelde, en thans geen ander geschikt „ *Equivalent* wist aan te bieden, voorbe„ hield het regt, om dezelve ten allen tyde te„ rug te krygen, wanneer zy zig in staat be„ vondt om Engeland door middel van eeni-

'sGRA- VENHAGE. „ ge andere afstand schadeloos te stellen."

„ Dat voorts belangende de Vaart in de „ Oostersche Zeeën, het Ministerie den ge„ daanen voorslag niet kon goedkeuren; dat „ 'er geene onderhandelingen noodig waren „ om een Vryheid van die Vaart te bedin„ gen; dat de Zee voor een ieder open en „ vry was; dat de Engelsche Onderdaanen, „ die de Zeeën ook altyd bevaaren hadden, „ zouden voortgaan daar op te vaaren, en dat, „ zo de Nederlandsche Maatschappy hun geen „ onbehoorlyke verhindering hadt toege„ bragt, of dat 'er geene grove klagten we„ gens mishandelingen gedaan waren, zy de„ ze zaak niet eens op het tapyt zouden heb„ ben gebragt; dat men zelfs de periode „ daar toe betrekkelyk by het overgegeven „ *ultimatum* zo algemeen hadt gesteld, als „ mogelyk was, om geene aanstoot aan de „ Republiek te geven: dat, men daar van „ ook niet konde afgaan; dat zo men van „ onze kant, het zy onmiddelyk, het zy door „ Commissarissen, in een onderzoek van dit „ onderwerp wilde komen, of in eene uitplui„ zing treden van de klagten, zy alle hun„ ne oude klagten, van de Vrede van Munster „ af, zouden moeten ophaalen, en dat zy „ ook zouden eisschen bewys van het ver„ meend Recht van de Maatschappy in de „ Molukken."

„ Dat zy eindelyk van hunnen eisch om„ trent het geven van het Salut op Zee „ niet konden afzien, en zig niet konden „ verbeelden, dat daar omtrent by den Staat

„ ook

„ ook zwaarigheden zouden worden gemaakt." 'sGRAVENHAGE.

8. Hier op wierdt wederom van de zyde der Hollanders geäntwoord: „ Dat zy niet „ hadden verwagt, dat het Hof van Londen, „ na zo veele betuigingen van Vriendfchap „ voor de Republiek, en na zo eene volkome „ overtuiging van het belang van den Staat, „ by 't behoud van Nagapatnam, op de af- „ ftand van die plaats zoude hebben aange- „ drongen; maar dat zo de Vredensonderhan- „ deling daar op zoude moeten blyven ftooten, „ Zy bereid waren, om in die afftand te be- „ willigen, onder voorbehoud, dat men van „ hunne zyde aannam alle de overige Arty- „ kelen, zo als die by het plan waren ter ne- „ der gefteld, en in het byzonder, dat men „ niet verder aandrong 1. op eene onbepaal- „ de afftand van de vrye Vaart in de Ooster- „ fche Zeeën, en 2. op eene verpligting tot „ het geven van het *Salut* met het laten val- „ len van de Wimpel enz. op den ouden „ voet: dat zy tot geen van die zaaken ge- „ magtigd waren, en dat zy zelfs niet kon- „ den verbergen hunne vreeze, dat den „ Staat huiverig zoude zyn om daar toe te „ komen; dat zy ten aanzien van het eerfte „ nogmaals moesten herhaalen, dat aan Haar „ Hoog Mog. nooit eenige klagten waren „ gedaan over het mishandelen van Engel- „ fche onderdaanen in hunne vaart in de „ Oosterfche Zeeën; dat zy in tegendeel wel „ wisten, dat die in enkele gevallen, wan- „ neer zy de doortogt gevraagd hadden, door

'sGRAVENHAGE.

„ de bediendens van de Maatschappy waren „ bygestaan, en men hun in de nood was „ behulpzaam geweest, maar dat men teffens „ ook hadt tegengegaan het voornemen, dat zy „ nu en dan scheenen te willen uitvoeren, „ om verboden handel te dryven; dat de „ Maatschappy dit op haar recht had gedaan; „ en dit recht ook nooit door iemand kon „ laten schenden; dat, zo het Ministerie van „ Londen niet genegen was in eenige onder„ handeling te treden, het dan ook maar be„ ter was dit punt in het geheel niet te roe„ ren, en alles te laten op den ouden en vo„ rigen voet; dat, met betrekking tot het „ tweede, men niet konde begrypen, hoe dat „ men thans aan de zyde van Engeland kan „ aandringen op een beding, dat men het „ *Salut* op den ouden voet zoude geven: „ dat men alleen een verdrag van Vrede „ maakte, en het algemeen Recht der Vol„ keren tot een rigtsnoer bleef: dat volgens „ hetzelve en ook *volgens hunne eigen stelling* „ alle Zeeën vry waren, en dus op geen grond „ het geven van een blyk van erkentenis van „ een byzonder eigendom konde worden ge„ vorderd." Dan hoe zeer zy alle die bewyzen hebben uitgehaald en door de kragtigste reden aangedrongen, heeft men daar mede niets kunnen vorderen: men is van de zyde der Engelschen standvastig daar op blyven staan, dat dit de laatste bevelen waren, en dat men geen vryheid hadt, om, welke andere voorstellen 'er ook mogten worden gedaan, daarvan eenigzints aftewyken.

9. De

9. De Hollandsche Gezanten gaven dan aan den Franschen Staatsdienaar Grave *de Vergennes* kennis van den staat der zaken. Deze betuigde beleefdelyk zyn leedwezen, „ dat hy, door het mislukken zyner pogingen, „ welke hy verzekerde onophoudelyk by het „ Engelsch Ministerie te hebben aangewend, „ Hunne Hoog Mog. niet had kunnen over„ tuigen van den waren yver, waar mede „ hy was aangemoedigd geweest om Hun be„ lang meerder te bevorderen; maar, dat „ hy weinig middel zag om het voornoemde „ Ministerie, het geen zig op de Republiek, „ ten aanzien van welke het meende door „ hunne gemaakte overwinningen een hoo„ ger regt te hebben, eenigzints zoekt te „ verhaalen van de groote opofferingen, die „ zy aan andere Mogendheden hebben moe„ ten doen, van hunne onverzettelykheid en „ opgevatte denkbeelden terug te brengen." De Heer *de Vergennes* gaf teffens aan de Hollandsche Gezanten kennis: „ Dat de za„ ken tusschen Frankryk, Spanjen en Enge„ land geheel vereffend en de wederzydsche „ verdragen in tegenwoordigheid van de „ Ministers der beide Keizerlyke Hoven „ vergeleken, en thans in het net gebragt „ waren, en dat men mits dien met de teke„ kening zelve zoude hebben kunnen voort„ gran, zo hy niet had geöordeeld, dat men „ niet behoorde te overhaasten, voor dat „ de zaken der Hollanders insgelyks waren „ vereffend:" Maar Zyne Excellentie verzogt hen ter gelyker tyd op het allerernstig-

'sGRAVENHAGE.

 ste,

's GRAVENHAGE.

ſte, „dat, terwyl de tegenswoordige geſteld-
„ heid van zaken in Europa volſtrekt vor-
„ derde, dat door het ſluiten van de volko-
„ mene Vrede alles aan wederzyde tot een vol-
„ komen rust werde gebragt, en de andere
„ Mogendheden, welke aan den Vrede deel
„ hadden, met veel yver op het volkomen
„ ſluiten en tekenen aandrongen; men met
„ yver wilden te weeg brengen, dat aan de
„ raadplegingen van den Staat alle haast
„ wierde bygezet, en zy ten ſpoedigſten voor-
„ zien wierden met een beſluit, 't welk hen
„ in ſtaat ſtelde om ook een volkomen af-
„ komst van zaken te maken."

Wanneer hier op nog wat vertraagd wierdt, gaf de Franſche Staatsdienaar aan onze Afgezanten te kennen, dat den dag van den 3 September bepaald was, om het zy met, het zy zonder de Republiek, de volkomene Vrede tusſchen de oorlogende Mogendheden, Frankryk, Spanje, Groot-Brittannie en Noord-Amerika te teekenen. Den 26 Augustus was reeds by Holland het aannemen van de Vrede, op voorwaarden als boven, beſloten, en een Postboden met dat beſluit van Holland naar Parys afgezonden. Den 28 daar aan volgende kwam des namiddags ten 5 uure een Postboden van Parys, met tyding, dat volſtrekt den 3 September de Vrede tusſchen de andere Mogendheden zou geteekend worden. Zie hier den brief van onze Gezanten zelven, gedagtekend den 25 Augustus 1783.

HOOG

'sGRAVENHAGE.

HOOG EDELE GESTRENGE HEER!

Brief van Holl. Gezanten wegens de Vrede.

De Heer Grave *de Vergennes*, heeft ons zoo ſtraks gecommuniceerd, dat de Inſtantien van den Ambasſadeur van Engeland, en het Hof van London zelve, zoo presſant wierden, om den dag te bepaalen tot het teekenen van het Definitief Tractaat, dat hy niet langer wist zig daar aan te onttrekken; dat daar by dit Ryk zoo wel als dat van Spanje, door 't Retardement van ſignature, 't welk alles in een volkomen onzekerheid ſtelde, de beide Ryken door 't onderhoud van een groot aantal Troepen in de andere Warelddeelen, zwaare en drukkende Kosten veroorzaakten, en de Commercie een important nadeel toebragt, zodanig kwamen te lyden, dat zo wel hy, als den Heere Grave *d' Arande*, niet langer dorſten op zig neemen, om dezelve te dilayeeren; dat men alles had gedaan, wat mogelyk was om tyd te winnen, maar dat 'er nu zo veel dagen verloopen zynde, na het afzenden van onze Courier, zonder dat wy eenige verzekeringen konden geeven van den tyd, dat wy met een finaale Reſolutie zouden gemuniëerd zyn, men eindelyk zig had moeten bepaalen, en de dag tot 't tekenen der Vrede, welke de Hertog van *Manchester* reeds op Morgen wilde geſteld hebben, op aanſtaande Saturdag gefixeerd was. Wy hebben wel niet nagelaaten aanſtonds daar tegen te repreſenteeren, dat wy geen oorzaak tot 't Retardement hadden gegeeven; en dat 't ons mitsdien billyk voorkwam, dat 'er ook een behoorlyke tyd aan de Republiek gegunt wierd, om haare deliberatien zonder verbaaſtig te kunnen aanleggen en ten einde te brengen, te meer, daar wy ons verzekert hielden, dat men geen oogenblik zoude verzuimen, om zig tot 't neemen van eene Finaale Reſolutie te bekwaamen, en alle celeriteit aan 't werk zoude byzetten; dan, terwyl, hoe zeer gemelde Heer Grave zig ter Preſentie van den Am-

'sGRAVENHAGE.

Brief van Holl. Gezanten wegens de Vrede.

basfadeur van Spanje geneegen toonde, om alles te doen, wat maar eenigzints konde strekken tot bevordering van onze Instantien, en zyn byzonder verlangen te kennen gaf, dat de Tractaaten van alle de gebelligereerd hebbende Mogendheden, op een en dezelve tyd geslooten wierden, 'er geen middel was om een onbepaald Dilai te verkrygen, hebben wy eindelyk verzogt, dat dan ten minsten de dag van Teekening zoo lang mogt worden gereculeerd, dat wy tyd konden hebben om een Courier aan den Staat af te zenden, en de Finaale Orders van Hun Hoog Mog. te vraagen.

Zyne Excellentie was daar toe aanstonds gedisponeerd, en den Heer Grave *d' Aranda* vervolgens zig daar toe niet ongeneegen getoond hebbende, namen zy beiden aan, daar van daadlyk de Propositie te doen aan den Heer Ambasfadeur van Engeland, het welk dan ook vervolgens geschied zynde, is het Resultat daar geweest, dat den dag van de Teekening zoude verschoven worden tot Woensdag den 3 September, en dat wy van onze kant zouden aanneemen, terstond een Courier te depecheeren, om te verzoeken, dat wy zoo tydig voor dien bepaalden dag met een Finaale Resolutie mogten gemunieerd worden, dat wy met den Hertog van *Manchester* het nodige zouden kunne arrangeeren, en alles in dien staat brengen, dat wy te gelyker tyd ons Tractaat zoude kunnen teekenen.

Wy empresfeeeren ons om daar aan by dezen te voldoen, en hebben de eer enz.

HOOG EDELE GESTRENGE HEER!

(*was geteekend*)

LESTEVENON VAN BERKENRODE,

Parys den 25 Aug. 1783. en G. BRANTSEN.

Nog

Nog dien zelfden 28 Augustus hadden de Algemeene Staten dit besluit genomen: 's GRAVENHAGE.

Jovis den 28 Augustus 1783.

Is gehoord het Rapport van de Heeren *J. C. van Lynden* en andere Hun Hoog Mog. Gedeputeerdens tot de buitenlandsche Zaaken, hebbende ingevolge en ter voldoeninge van derzelver Resolutie Commissor van den 26sten deezer loopende maand geëxamineerd een Missive van de Heer *Lestevenon van Berkenrode* en *Brantsen*, Hun Hoog Mog. Ordinaris en Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarissen aan het Hof van Vrankryk, geschreeven te Parys den 21sten deezer, geaddresseert aan den Griffier *Fagel*, houdende, dat, hoe zeer zy door het ongunstig succes der Negotiatie, door verscheiden zamengeloopen omstandigheden veroorzaakt, tot op dit oogenblik onzeker waren, van de wyze, op welke zy dezelve zouden kunnen sluiten, en van de tyd wanneer dit zouden kunnen geschieden; zy echter gemeend hadden, ter geleegenheid dat dit groote Werk thans een Object van Deliberatie was by Hun Hoog Mog, en 't Hun Convenabel voorkwam, dat zy in tyds op alles geprepareerd waren, teffens aan Hoogstdezelve in bedenking te moeten geeven, of niet zoude kunnen goedvinden, hun de noodige ordres te gegeeven; hoedanig zy haar, by de Eventueele teekening van het Vredens-Tractaat, zouden behooren te gedraagen, ten aanzien van de Plenipotentiaressen van de Hoven van Weenen en Petersburg, welke op de Invitatie van de Hoven van Vrankryk, Spanjen en Engeland, na dat de Preliminaire Vredens- Articulen waren getekent, door Haare Keizerlyke Majesteit geauthoriseerd waren geworden, tot het interponeeren van hunne

Best. van toetreding tot de Vrede.

'sGRAVENHAGE. goede Officien, of wel tot het onderteekenen der Definitive Tractaaten.

Waar op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaan, dat aan de Heeren *Lestevenon van Berkenrode* en *Brantsen* zal werden aangeschreeven, en dezelve geauthoriseerd, zo als geauthoriseerd worden mits deezen, om by de Eventueele teekening van het Vreedens-Tractaat, de Plenipotentiarissen van de Hoven van Weenen en Petersburg van wegens den Staat te inviteeren tot het interponeeren van hunne goede Officien, of wel tot het onderteekenen van een Definitief Tractaat.

Besl. van aangetrede ding tot de Vrede.

De Heeren gedeputeerde van de Provintie van Gelderland, hebbende verklaard, omtrent de voorschreeven zaaken ongelast te zyn, en ten sterkte geinsteerd, dat de Conclusie niet langer als tot morgen mogte worden uitgesteld, als wanneer in staat zoude zyn, de Resolutie van de Heeren Staaten Principaalen op dat Subject te konnen uitbrengen, doch de Heeren Gedeputeerden der andere Provintien met de Conclusie zynde voortgegaan, hebben gemelde Heeren Gedeputeerden gereserveerd, de vrye Deliberatien van de Heeren Staten hunne Principaalen, en zoodanige aantekeningen tegen de Conclusie van een Point van die aangelegenheid, als de Heeren Staaten hunne Principaalen zouden goedvinden.

De Heeren Gedeputeerden van de Provintien Zeeland en Stad en Lande hebben verklaart omtrent de voorschreeven zaake ongelast te zyn, en ten sterksten geinsteert, dat de Conclusie nog eenigen korten tyd mogte worden uitgesteld. Dog de Heeren Gedeputeerden der andere Provintien met de Conclusie zynde voortgegaan, hebben gemelde Heeren Gedeputeerde gereserveerd, de vrye Delibratie van de Heeren Staaten hunne Principaalen, en zodanige aanteekening tegens de Conclusie van een Point van die aangeleegenheid, als de Heeren Staaten hunne Principaalen zouden goedvinden.

De

De Algemeene Staten besloten dan, na eene ernstige raadpleeging, de aangebodene Voorwaarden aan te nemen, en de Hollandsche Gezanten tot het tekenen te magtigen. Zeeland heeft in de Vergadering der Algemeene Staten een voorstel gedaan, gelykvormig aan dat van Rotterdam in de Vergadering der Staten van Holland en Westfriesland, namenlyk om een Gezant naar Engeland te zenden, ten einde daar voordeeliger bedingen te kunnen verkrygen. Dog op het ontvangen van voorgem. brief van de Gezanten te Parys, wierdt nog des avonds ten 8 uuren wederom eene vergadering belegd en by de Algemeene Staten dit besluit genomen: 'sGRAVENHAGE.

Jovis den 28 Augustus 1783, *des avonds om* 8 *uuren.*

Is gehoord het Rapport van de Heeren *J. C. van Lynden*, en andere Hun Hoog Mog. Gedeputeerden tot de Buitenlandsche Zaaken, hebbende ingevolge en ter voldoeninge van derzelver Resolutie Commissoriaal van den 18den deezer loopende Maand geëxamineert een Missive van de Heeren *Lestevenon van Berkenrode* en *Brantzen*, Hun Hoog Mog. Ordinaris en Extraordinaris Ambassadeurs en Plenipotentiarissen aan het Hof van Vrankryk, geschreeven te Parys den 13den deezer, geaddresseerd aan den Griffier *Fagel*; waar by gemelde Heeren een zeer ampel verslag doen van den Staat der Vreedens-Negotiatie, tusschen Zyn Groot-Brittannische Majesteit, en de Republiek, en op het kragtigste insteeren, om zonder tydverzuim, met nadere Ordres en Instructien te worden voorzien.

Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden

'sGRAVENHAGE. en verstaan, dat aan gemelde Heeren *Lestevenon van Berkenroode* en *Brantzen*, met Approbatie van hunne gehoudene Conduites, zal worden aangeschreeven en gelast, zo als gelast word mits deezen, om aan de Heer Ambasfadeur van Engeland, in eene nadere Conferentie op nieuws, en ten sterksten voor te houden, de onregtmatigheid en hardigheid der voorgestelde consideratie, en by denzelven als nog op het nadrukkelykste te insteeren, en alles in het werk te stellen, wat eenigzints mogelyk zal zyn om het Ministerie van Engeland van zyn exborbitante Eisch te detourneeren, en dat zy Heeren. Ambasfadeurs voortaan den Heere Grave *de Vergennes* met alle nadruk zullen representeeren, en met de leevendigste couleuren afmaalen, het harde, het onregtvaardige, en het læsive, het welk in de Conditien, door het Hof van Engeland van den Staat gevergd, niet dan te duidelyk is opgesloten; met de verdere aandrang op de gegronde hoop, welke Hun Hoog Mog. hadden gevoed, van het effect en het volledig accomplissement te zullen mogen genieten der herhaalde verzekeeringen van de zyde van Zyne Majesteit aan den Staat gegeeven. *dat Hoogstdezelve zyne zaak, van die van Hun Hoog Mog. niet zoude separeeren; en dat uit de gevoelens van volstandige affectie voor de Republiek, zig een onverbreekelyke Wet zouden maaken, om met de grootste zorg voor de weezentlyke belangens van haare digniteit en prosperiteit te waaken.* Dat de volle prestatie van de belofte en verzekeringe het middel zoude zyn gebleeven, van te moeten opteeren, tusschen de schroomelyke *alternativen* van den Oorlog alléén te blyven voeren, of wel zodanigen Conditien van Vreede te moeten inwilligen, welke voor Haar niet dan ten uitersten nadeelig en schandelyk zyn, en ook met de belangens van de Kroon van Vrankryk in verscheiden opzigten zeer weinig overeen gebragt kunnen worden. Dat de Republiek buiten staat zynde, om alleen en zonder hulpe van Frankryk, van welke zig als nu ver-

Nader besl. wegens de Vrede.

stooken ziet, het eerste alternatif werkstellig te maaken; egter niet dan door de uiterste noodzaakelykheid gedwongen, en van de verhoopte hulp gefrusteert, tot het laatste zal konnen overgaan. 's GRAVENHAGE.

En dat zy Heeren Ambassadeurs, op die gronden als nog op het ernstigste by den zelven Heer *de Vergennes* zullen aandringen, ten einde door gemelde Heer Minister, alle meest kragtige Instantien en Efforts by het Ministerie van Engeland moge worden aangewend, om het zelve te disponeeren, van hunne verregaande Pretensien af te zien, en het gemelde Ministerie tot gematigde Conditien over te haalen. *Nader besl. wegens de Vrede.*

Dat wyders de voornoemde Heeren Ambassadeurs zullen worden geauthoriseert en gelast, zo als geauthoriseert en gelast worden mits dezen, om, ingevallen alle deze Representatien vrugteloos mogten werden bevonden, als dan met Relatie tot de afgevergde Conditien der Cessie van Nagapatnam, mitsgaders in de Vrye Vaart in de Oostersche Zeeën, en het doen van het gevorderde *Salut* zoo veel toe te geven als de noodzakelykheid zal vorderen, om voor te komen, dat de tegenwoordige Negotiatie niet worden afgebroken, zodanig, dat de Republiek daar van alleen zoude worden uitgeslooten, en om vervolgens, des noods, met inwilliging der voorschreeven Conditien, tot een afkomst van zaaken, op de beste en minst nadeelige wyze te procedeeren, niettemin zorgvuldiglyk in het oog houdende, dat, met opzigt tot de Oostersche Zeeën, de stipulatie alleenig bepaaldelyk tot de Vrye Vaart gerestringeert, en daar onder geen Handel of Commercie gecomprehendeert werde: En dat, ten aanzien van het *Salut*, alle inroeping van of referte tot de voorheen gesubsisteerd hebbende, dog nu gecaduceerde Tractaaten soigneuselyk vermyd, en alleen en eenvoudiglyk gestipuleert worde, *dat, met opzigt tot het* Salut *wederzyds zal worden gebleeven by het gebruik, het welk des aangaande, vóór den Oorlog heeft*

plaats

'sGRAVENHAGE. plaats gehad, terwyl men voor het overige vertrouwt, en ook uit de Missive van Hun Heeren Ambassadeurs vermeent te kunnen opmaaken, dat het point van de Vaart op de Kusten van Afrika in geene verdere discussie zal komen.

Nader besl. wegens de Vrede. De Heeren Gedeputeerden van de Provintie van Gelderland, hebben verklaard omtrent den voorschreeven zaak, ongelast zyn; en ten sterksten geinsteerd, dat de Conclusie niet langer als tot morgen mogten worden uitgesteld; als wanneer in staat zouden zyn, de Resolutie van de Heeren Staten hunne Principaalen op dat subject te kunnen uitbrengen: de Heeren Gedeputeerden der andere Provintien, met de Conclusie zynde voortgegaan, hebben gemelde Heeren Gedeputeerden gereserveert, de vrye Deliberatie van de Heeren Staten Hunne Principaalen, en zodanige Aantekeningen tegen de Conclusie van een point van die aangelegenheid, als de Heeren Staten Hunne Principaalen zouden goedvinden.

De Heeren Gedeputeerden van de Provintien van Zeeland en Stad en Lande, hebben verklaard, omtrend de voorschr. zaaken ongelast te zyn en ten sterksten geinsteerd, dat de Conclusie nog eenige korten tyd mogt worden uitgesteld; dog de Heeren Gedeputeerden der andere Provintien, met de Conclusie zynde voortgegaan, hebben gemelde Heeren Gedeputeerden, gereserveert de vrye Deliberatien van de Heeren Staaten Hunne Principaalen, en zodanige Aantekeningen tegen de Conclusie van een point van die aangelegendheid, als de Heeren Staaten hunne Principaalen zouden goedvinden.

Het heeft veele Staatkundigen verwonwonderd, hoe het Hof van Frankryk heeft kunnen aanzien, dat de Republiek van zo eene voordeelige bezitting, als Nagapatnam is, beroofd wierde: te meer, daar die bezitting in handen der Engelschen zynde, in zyne ligging voor de Franschen zelven zeer

na-

nadeelig is: als mede, dat de Franschen wel hebben willen lyden, dat de Engelschen zig de vaart door de Molukken openden, en zich een weg baanden tot de Speceryhandel, welke de Nederlandsche Maatschappy tot dus verre uitsluitende bezeten heeft, en welke het voor Frankryk van veel belang is, dat liever in de handen der Republiek, dan die der Engelschen zy. Dog men merkt ook aan, dat Frankryk eenigzints door de omstandigheden der zaken in Europa is genoodzaakt geweest. 'sGRAVENHAGE.

Daar stondt een oorlog tusschen de Turken en den Keizer en Keizerin van Rusland uit te barsten, die zeker het evenwigt in Europa zou veranderd hebben. Rusland oogde om haare Zeemagt ook tot in de Middelandsche Zee uittebreiden. Frankryk was hier tegen, als ook tegen de geheele oorlog met de Turken, die zy ook heeft afgewend, met de Turken tot toegevenheid over te haalen. In deze omstandigheid nu heeft Engeland zig aan Frankryk verklaard, de party van Rusland, zo het Turksche oorlog mogt uitbarsten, niet te zullen kiezen; mits Frankryk niet verhinderde, dat Engeland met de Republiek eene voor haar voordeelige Vrede sloot. Dus moest wat opgeöfferd worden, en de Republiek het lot ondergaan; van alle zwakkere Mogendheden. Onderwyl ziet men, hoe het waar is, dat zeer eene kleinere Mogendheid de hulp van, en verbintenissen met magtige Hoven, niet geheel kan ontbeeren; hoe haggelyk egter die hulp en die verbintenissen zyn, en

van

'sGRAVENHAGE. van de minste verandering in het Europa's staatsgestel af hangen.

Dog wat hier van zy, het bovengemeld besluit der Algemeene Staten te Parys aangekomen zynde, is daarop het teekenen van de voorlopige Voorwaarden van Vrede gevolgd; het welk hoe het toegegaan is, het best kan gekend worden uit eenen brief van de Hollandsche Gezanten te Parys, gedagtekend den 3 September 1783, en van dezen inhoud:

Verslag der Gezanten van de tekening der Vreden te Parys.

Zoo ras wy ons vereert hebben gevonden met Haar Hoog Mogende secreete Resolutie van den 28 laastleeden, hebben wy niet nagelaaten ons aanstonds naar Versailles te begeeven, en aan de Heer Grave de Vergennes met alle de mogelyke energie te representeeren, het harde, het onregtvaardige en het læsive, het welke in de Conditien, door het Hof van Engeland van den Staat gevergt, was opgeslooten, en wyders met den sterksten aandrang op de gronden in de voorsz. Resolutie vervat, en op die geenen, welke wy verders meenden applicabel te weezen, geinsteerd, dat hy als nog alle meest kragtige efforts by het Ministere van Engeland wilde aanwenden om het zelve te disponeeren van haare verregaande pretensien af te zien en tot gematigder Conditien over te haken.

Zyne Excellentie heeft daar op geantwoord, dat het hem van harte leed deed, dat het Hof van Londen onverzettelyk was gebleeven by de penible Conditien, welke het van den Staat had gevergt, dat hy niet had opgehouden de sterkste instantien te doen, om het zelve, daar van te doen afgaan, maar dat zyne poogingen tot zyn leedwezen, die ingressie niet hadden gevonden, welke hy verwagt had.

Dat hy hoopte, dat de Staat zich zoude herinneren

al

al het geen de Koning van het begin van den Oorlog af voor de Republicq gedaan had, byzonder door het sauveeren van de Kaap de Goede Hoop, en hernemen van importante bezittingen van de Republicq, in de Oost en West-Indien op den gemeenen Vyand, en dat zy daar door vervolgens zoude overtuigt worden van de reële affectie, welke Zyne Majesteit meermalen betuigt had voor Haar Hoog Mog. te hebben.

's GRAVENHAGE.

Verslag der Gezanten van de tekening der Vrede te Parys.

Dat de Republiecq van Haare zyde minder werkzaam was geweest in haare operatien, en het Lot van den Oorlog daar door een ongunstige keer voor haar had genoomen; dat een Vyand van zyne avantages profiteerde; dat Vrankryk in den Jaare 1763 ook een ongelukkig fort had moeten ondergaan, en zig genootzaakt had gevonden aan te neemen de harde Conditien, die haar door Engeland wierden voorgeschreeven, dat zy daar door egter haare digniteit niet had verlooren, maar zich in staat had gesteld om by opkomende ongelukkige evenementen aan geen even ongunstig lot bloot gestelt te zyn; dat hy eindelyk de Tekening der Vrede onder allerhande pretexten had gedilayeert, en aan het Hof van Londen meermaalen met alle ernst had doen insinueeren, dat men tot geen afkomst van zaaken kon geraaken, zoo lang men zig met de Republicq op geene behoorlyke Conditien wilde verstaan; maar dat de tegenwoordige omstandigheeden van Europa, gevoegt by de instantien der andere gebelligereerd hebbende Mogentheeden en het geen de Koning aan Zyne eige Onderdaanen verschuldigt was, hem hadden gedwongen een einde van de Negotiatie te maken, en een Tyd te bepaalen tot het Tekenen van de definitive Vrede; dat hy in den korten tyd, die noch tusschen beide was, gaarne op nieuw alle mogelyke efforts zoude doen by den Hertog van Manchester, om gemagtigder voorwaarden in te willigen, maar dat hy niet kon verbergen zyne gegronde vreeze, dat zulks van geen de minste effect zoude zyn,

'sGRAVENHAGE. terwyl noch de Ambassadeur van Engeland nog het Ministerie zelve, zonder zig verantwoordelyk aan de Natie te stellen, dorsten afgaan van de eisschen, die gedaan waaren.

Verslag der Gezanten van de tekening der Vrede te Parys. Wy hebben daar na vervolgens in de Conferentie, welke wy terstond by ons retour van gemelde Heer Ambassadeur tegens den volgende ogtend verzogt hebben, aan denzelve insgelyks te kennen gegeeven de verwondering van Haar Hoog Mog. dat, daar men van hunne zyde, zoo dikwyls had getémoigneert de geneegentheyd van Zyne Groot-Brittannische Majesteit, om eene bestendige Vriendschap met de Republicq te cultiveeren, thans Conditien kwam te vergen, die hard, onregtmatig, en met die betuigingen in het geheel niet te compasseeren waren, en op die gronden wyders met den ernstigsten aandrang getragt hem daar van te detourneeren, dan hoe zeer voorsz. Heer Ambassadeur verzekerde voor zyn Persoon niets meer te verlangen, dan dat in staat mogt zyn aan onze instantien te kunnen voldoen, verklaarde hy egter daar toe ongequalificeert en door zyne nog nadere ontfangen instructien zelf aan den Letterlyken inhoud van alle zyne eisschen gebonden te zyn.

Wy zyn daar op overgegaan tot de Resumtie van alle de geprojecteerde articulen, en het was niet zonder de uiterste surprise, dat den Ambassadeur behalve de reeds gevergde condities, welke hy, zodanig als ze geprojecteert waaren, wilde gecoucheert hebben, wederom op het tapyt bragt den eisch om de vrye Vaart en Handel op den kust van Africa in wederzytsche Havens zonder verhindering toe te laaten, het geen te vooren door ons reeds was gedeclineert, en waar van in de laatste Conferentien ook geen woord meer was gesprooken.

Wy hebben alle mogelyke devoiren aangewend, om hem de onbillykheid van dien eisch voor te dragen, en daar en tegens te doen begrypen het regt van de Nederlandsche Compagnie om te eisschen, dat Zyn Groot-Brittannische Majesteit zig

ver-

verbond om geen protectie te verleenen aan de Portugeesche Scheepen, welke de regten van de voorsz. Compagnie zogten te fraudeeren, en zig onttrokken aan de observantie van derzelver Reglementen: dan er volstrekt geene mogelykheid zynde, om hem van zyne vordering te doen desisteeren, hebben wy eindelyk voorgesteld om dit point zo wel als de differenten, welke betrekking hadden tot de Kaap *Apollonia*, aan Commissarissen te renvoyeeren, het geen dan ook door den zelve geaggreëert is. Wy hebben met geen minder moeite en niet dan na de allerheevigste altercatien, die somtyds tot die hoogte kwamen, dat wy vreesden, dat de geheele Negotiatie noch zoude worden afgebrooken, in de bepaaling van den Articul, welke Concerneerde het geene van het Salut ter Zee, kunnen ontwyken de referte tot den vierde Articul van het Tractaat van Westmunster van 1674; en ons verstaan op verscheide andere Articulen, byzonder ook omtrent het fixeeren van den tyd der restitutien en evacutien; dan wy zyn het eindelyk eens geworden en hebben vervolgens de Articulen gearresteert. Na dat dit alles was afgeloopen, hebben wy aan den Hertog van Manchester ons verlangen te kennen gegeeven, om ten difinitive te sluiten en daar toe geappuyeert op de inclinatie, die zyn Hof zelve te vooren in eene converfatie aan ons getemoigneerd had, gelyk wy mede aan den zelve hebbe voorgehouden, dat de mediatie van de beide Keizerlyke Hoven geaggreëert zynde, het ons convenabel voor kwam, dat 'er een demarche by de Plenipotentiarissen van gem. Hoven gedaan wierd, en dezelve verzogt om ons definitif Tractaat mede te willen teekenen, dog, welke moeite wy hebben gebruikt, is het ons niet gelukt den Heer Ambassadeur verder te kunnen disponeeren, dan dat hy aannam dadelyk een Courier naar zyn Hof te zenden om tot het een en ander orders te vragen.

Wy vonden ons daar door ten aanzien van het

'sGRAVENHAGE.

Verslag der Gezanten van de tekening der Vrede te Parys.

'sGRAVENHAGE.

Verslag der Gezanten van de tekening der Vrede te Parys.

eerste in de noodzakelykheid gebragt om te opteeren, tusschen de alternative van nog niets te sluiten, of Præliminaire Conditien te Tekenen, en wy hebben niet gebæsiteert het laatste te kiezen, te meer daar de Præliminaire Conditien volkomen waren ingerigt op den voet van een definitief Tractaat en de Loslaating der gevangenen, zoo wel als de Restitutie en Evacuatien bepaald waaren op denzelfden tyd, als die tusschen Frankryk en Engeland zullen plaats hebben, terwyl wy voor het overige de interventie van mediateur, by het Teekenen van Præliminaire niet noodzaakelyk zynde, Zyne Excellentie hebben verzogt onze gedaane Propositie deswegens aan zyn Hof te willen communiceeren, en de noodige instructien te vraagen.

Wy hebben de eer hier neevens te zenden het origineel tusschen ons gesloten Præliminair Tractaat met een affchrift van 't aan ons geëxhibeerde plainpouvoir, en hoopen, dat, hoe zeer het ons smert, dat verscheiden saamengeloopene omstandigheden ons in de Termen hebben gebragt van in de aan ons toevertrouwde Negotiatie niet gelukkiger te hebben kunnen slagen, Haar Hoog Mog. nogthans onzen yver ten besten zullen houden en onze verrigtingen wel zullen willen goedkeuren.

De Ministers Plenipotentiarissen van de Hoven van Frankryk, Spanjen en Engeland, hebben deze morgen de definitive Tractaaten te Versailles geteekend en die van America te Parys.

Dit laatste Tractaat is alleen een Conversie van Præliminaire in een definitief, hebbende men zich over verscheiden Poincten, die nog contentieus waren, niet kunnen verstaan.

Wy hebben de eer te zyn.

(*was geteekend*)

Parys den 3 Sept. 1783.

Lestevenon van Berkenrode.
G. *Brantzen.*

Zie

Zie hier dan de voorlopige Vredensvoorwaarden zelven, welken wy eerst oorspronkelyk in het Fransch, daarna in het Nederduitsch vertaald, zullen mededeelen. 'sGRAVENHAGE.

Articles Préliminaires de paix entre sa Majesté le Roi de la Grande Bretagne, & leurs hautes puissances, Etats Généraux des Provinces Unies des Païs-Bas:

Avec les Actes de Ratification.

Les Etats Generaux des Provinces Unies de Païs Bas. A tous ceux qui ces presentes verront, Salut. Ayant vû & examiné les Articles Préliminaires, conclus & signés à Paris le deuxieme jour de Septembre, mille sept cens quatre vingt trois, par le tres Illustre, & tres Excellent Seigneur George, Duc & Comte de Manchester &c. &c. Ambassadeur extraordinaire & Plenipotentiaire de sa Majesté le Roi de la Grande Bretagne, au nom & de la part de sa dite Majesté & les tres Excellents Seigneurs Matthieu Lestevenon de Berkenroode, & Gerard Brantsen, respectivement Ambassadeur & Ambassadeur Extraordinair & Plenipotentiaires, en notre nom & de notre part, en vertu de leurs Pleinpouvoirs respectifs, desquels Articles Préliminaires la teneur s'ensuit. *Vreden-Præliminairen tusschen Groot-Brittannie en den Staat.*

Au nom de la Très-Sainte Trinité.

Le Roi de la Grande Bretagne & les Etats Generaux des Provinces Unies, animés d'un désir égal, de faire cesser les Calamités de la Guerre, ont deja authorisé Leurs Ministres-Plenipotentiaires respectifs, à signer une Declaration entre eux pour la suspension d'armes, & voulant retablir entre les deux Nations l'union & la bonne intelligence, aussi necessaire pour le bien de l'humanité en ge-

'sGRAVENHAGE.

Vredens-Preliminairen tusschen Groot-Brittannie en den Staat.

neral que pour celui de Leurs Etats & Sujets respectifs, ont nommé à cet effet, savoir: de la part de sa Majesté Brittannique le Tres-Illustre & Tres-Excellent Seigneur George Dux & Comte de Manchester, &c. &c. Son Ambassadeur Extraordinaire & Plenipotentiaire près sa Majesté Très-Chretienne; Et de la part de Leurs Hautes Puissances les dits Etats Generaux les Très-Excellents Seigneurs Mathieu Lestevenon de Berkenrode & Gerard Brantsen, respectivement Leurs Ambassadeur & Ambassadeur extraordinaire & Plenipotentiaire.

Lesquels après s'être duement communiqué Leurs Pleinpouvoirs en bonne forme, sont convenus des Articles Préliminaires suivans:

Article I. Aussi tot que les Præliminaires seront signés & ratifiés, l'amitié sincere & constante sera retablie entre sa Majesté Britannique, ses Royaumes Etats & Sujets, & Leurs Hautes Puissances les Etats Generaux des Provinces Unies, Leurs Etats & Sujets, de quelque qualité ou condition qu'ils soyent sans exception de lieux ni de Personnes; en sorte que les Hautes Parties Contractantes, apporteront la plus grande attention à maintenir entre Elles, & Leurs dits Etats, & Sujets cette amitié & correspondence reciproque, sans permettre dorenavant que de part ni d'autre, on commettra aucune sorte d'hostilités, par Mer ou par Terre, pour quelque cause, ou sous quelque pretexte que ce puisse être: & on evitera soigneusement tout ce qui pourroit alterer à l'avenir, l'union heureusement retablie; s'attachant au contraire à se procurer reciproquement en toute occasion tout ce qui pouroit contribuer, à leur gloire, Interets & avantages mutuels, sans donner aucun secours ou protection directement, ou indirectement, à ceux qui voudroient porter quelque prejudice à l'une ou l'autre des dites Hautes Parties Contractantes: Il y aura un oubli general de tout ce qui a pu être fait ou commis avant

ou

ou depuis le Commencement de la Guerre qui vient de finir.

'sGRAVENHAGE. Vrèdens-Preliminairen tusschen Groot-Britt. en den Staat.

II. A l'egard des Honneurs de Pavillon & du Salut en Mer par les Vaisseaux de la Republique vis à vis de ceux de sa Majesté Brittannique, il en sera usé respectivement de la meme maniere qui a été pratiqué avant le commencement de la Guerre qui vient de finir.

III. Tous les Prisonniers fait de part & d'autre, tant par Terre, que par Mer, & les otages enlevés ou donnés pendant la Guerre, & jusquà ce jour, seront restitués sans rançon dans six semaines au plus tard à compter du jour de l'Echange de la Ratificatien de ces Articles Præliminaires, chaque Puissance soldant respectivement les avances, qui auront été faites pour la subsistance & l'entretien de ses Prisonniers par le Souverain du Pais, où ils auront été detenues, conformement aux reçus & Etats constatés & autres titres authentiques, qui seront fournis de part & d'autre; & il sera donné reciproquement des suretés pour le paîement des dettes, que les Prisonniers auroient pu contracter dans les Etats, où ils auront été detenues jusqu'à Leur entiere liberté, & tous les Vaisseaux tant de Guerre que Marchands, qui auroient été pris, depuis l'expiration des termes, convenues pour la cessation des hostilités par Mer, seront pareillement rendus de bonne foy avec tous Leurs Equipages & cargaisons, & on procedera à l'execution de cet Article immediatement après l'Echange des Ratifications de ce Traité Præliminaire.

IV. Les Etats Generaux des Provinces Unies, cedent & guarantissent en toute proprieté à sa Majesté Brittannique la Ville de Negapatnam avec les Dépendances d'icelle. Mais vu l'importance que les Etats Generaux des Provinces Unies attachent à la possession de la susdite Ville, le Roi de la Grande Bretagne, pour marque de sa Bienveillance envers les susdits Etats, promet non obstant la dite Cession, de recevoir & de traiter avec eux

'sGRAVENHAGE. pour la restitution de la dite Ville en cas que les Etats auront à l'avenir quelque equivalent à lui offrir.

Vreden-Preliminairen tusschen Groot-Britt. en den Staat.

V. Le Roi de la Grande-Bretagne restituera aux Etats Generaux des Provinces Unies, Trinconomale, ainsi que toutes les autres Villes, Forts, Havres & Etablissemens, qui dans le Cours de la Guerre presente ont été conquis dans quelque partie du Monde que ce soit par les Armes de sa Majesté Brittannique, ou par celles de la Compagnie des Indes Orientales Angloise & dont il se trouveroit en possession, le tout dans l'Etat, ou ils se trouveront.

VI. Les Etats Generaux des Provinces Unies promettent & s'engagent à ne point géner la Navigation des Sujets Brittanniques dans les Mers Orientales.

VII. Comme il s'est levé des differents entre la Compagnie Africaine Angloise & la Compagnie des Indes Occidentale Hollandoise rélativement à la Navigation, sur les Cotes de l'Afrique ainsi qu'au sujet du Cap Apollonia, pour prevenir toute Cause de plainte entre les sujets des deux Nations sur ces Cotes, il est Convenu que de part & d'autre on nommera des Commissaires pour faire à ces Egards des Arrangemens convenables.

VIII. Tous les Pais & Territoires, qui pourroient avoir été conquis, ou qui pourroient l'être dans quelque partie du monde que ce soit, par les Armes de sa Majeste Brittannique, ainsi que par celles des Etats Generaux, qui ne sont pas compris dans les presens Articles, ni à Titre de cessions, ni à titre de restitutions, seront rendus sans difficulté, & sans exiger de compensation.

IX. Comme il est necessaire d'assigner une Epoque fixe pour les restitutions & evacuations a faire, il est convenu que le Roi de la Grande-Bretagne fera evacuer Trinconomale ainsi que toutes les Villes, Places & Territoires dont ses Armes se sont emparés, & dont ils se trouveroient en posses-

ſesſion à l'exception de ce qui eſt cedé par ces Articles à ſa Majeſté Britannique à la même Epoque que ſe feront les reſtitutions & evacuations entre la Grande-Bretagne & la France. Les Etats Generaux remettront à la même Epoque les Villes & Territoires dont leurs Armes ſe ſeroient emparés ſur les Anglois dans les Indes Orientales.

'sGRAVENHAGE.

Vreden-Preliminairen tusſchen Groot-Britt. en den Staat.

En conſequence de quoi, les ordres neceſſaires ſeront envoiés par chacune des Hautes Parties Contractantes avec des Pasſeports reciproques pour les Vaisſeaux, qui les porteront immediatement après la Ratification de ces Articles Preliminaires.

X. Sa Majeſté Britannique, & Leurs Hautes Puisſances les ſusdits Etats Generaux promettent d'obſerver ſincerement, & de bonne foi tous les Articles Contenus & Etablis dans ce preſent Traité Præliminaire, & Elles ne ſouffriront pas, qu'il y ſoit fait de contravention directe ou indirecte, par leurs ſujets reſpectifs, & les ſusdites Hautes Parties Contractantes ſe guarantisſent generalement & reciproquement toutes les ſtipulations des preſens Articles.

XI. Les Ratifications des preſens Articles Præliminaires expediées en bonne & due forme ſeront echangées en cette Ville de Paris entre les Hautes Parties Contractantes, dans l'espace d'un mois, ou plutot ſi faire ſe peut, à compter du jour de la Signature des préſens Articles.

En foi de quoi nous ſousſignés Leurs Ambasſadeurs & Plenipotentiaires avons ſigné de Notre Main, en Leur Nom, & en vertu de Nos Pleinpouvoirs les préſens Articles Preliminaires & y avons fait appoſer le Cachet de Nos Armes.

Fait à Paris le deuxiéme jour de Septembre mil ſept cent quatre vingt trois.

Signé,

(L.S.) *Manchester* (L.S.) *M. Lestevenon van Berkenrode.*

(L. S.) *G. Brantſen.*

De

'sGRAVENHAGE. De Nederduitfche vertaling van deze voorloopige Vredens Voorwaarden luidt aldus:

Preliminaire Artikels van Vrede, tusschen Zyne Majesteit den Koning van Groot-Brittanje en Haar Hoog Mogende, de Staten Generaal der Vereënigde Nederlanden.

In den Naame der Heilige Drieëenheid.

Voorlopige Voorwaarden van Vreden met Groot-Britt.

De Koning van Groot-Brittanje, en de Staaten Generaal der Vereenigde Nedeilanden, bezielt door een evenredig verlangen om de rampspoeden van den Oorlog een einde te doen neemen, hebben reeds derzelver respective gevolmagtigde Ministers, gerechtigt, om onder hun eene verklaaring te tekenen, van eene Waapenschorfling; en willende tusschen de beide Natiën de eensgezintheid en goede verstandhouding even noodzaakelyk voor het welzyn der Menschlykheid in het algemeen, als voor derzelver byzondere Staaten en Onderdaanen, herstellen, hebben Hoogstdezelve ten dien einde benoemt, te weeten, van wegen Zyne Groot-Britanjesche Majesteit de Hoog Welgebooren Heere Zyne Excelentie George, Hertog en Graave van Manchester enz. enz. Zyner Majesteits Buitengewoore Afgezant en Gevolmagtigde by Zyne Allerchristelyke Majesteit: en van wegen Haar Hoog Mogenden de Gezegde Staaten Generaal, Haare Excellentien de Heeren *Matheus Lestevenon van Berkenrooden* en *Gerard Brandsen*, Hoogstderzelver Afgezant en Buytengewoon Gezant en Gevolmagtigden.

Dewelke na elkander behoorlyk hunne Volmagten in goede orde te hebben aangemeld, zyn overeen gekoomen wegens de navolgende Preliminairen.

Art. 1. Zoo ras de Preliminairen getekent en geratificeert zullen zyn, zal de oprechte en standvastige vriendschap, tusschen Zyne Groot-Brittanische Majesteit deszelfs Ryken, Staaten en Onderdaanen, en de Staaten Generaal der Vereenig-

eenigde Nederlanden der zelven Staaten en Onderdaanen van welke rang of hoedanigheid dezelve moge weezen, zonder onderscheidinge van Plaatsen of Persoonen, herstelt zyn derwyze, dat de Hooge contracteerende Partyen de groote oplettendheyd zullen waarnemen om onder hun en derzelver Staaten en Onderdaanen, de vriendschap en wederzydsche goede verstandhouding te handhaaven, zonder in het vervolg te gedoogen, dat van de eene noch andere zyden eenige vyandelykheid noch ter Zee noch te Lande gepleegt worde, om wat oorzaake, ofte onder welk voorwendzel het zoude mogen zyn: en men zal zorgvuldiglyk vermyden, al wat in het toekomende de gelukkiglyk herstelde eensgezindheid zoude kunnen verstooren; zich in tegendeel verbindende, om in alle gelegenheden voor elkander wederzyds te bevorderen al wat toe zou kunnen brengen aan hunne glorie, aan hunne belangen en onderlinge voordeelen, zonder direct noch indirect eenigen bystand of bescherming te verleenen, aan den geenen, die eenig nadeel zouden willen toebrengen aan de eene ofte aan de andere der gezegde Hooge contracteerende Partyen: alles wat 'er moge verricht of begaan zyn voor of sedert het begin van den Oorlog, zal in eene algemeene vergeetenheid zyn.

'sGRAVENHAGE.

Voorlopige Voorwaarden van Vrede met Groot-Britt.

II. Wat aanbelangt de eer der Vlag en het Salut ter Zee, door de Schepen der Republiek, voor die Zyner Groot-Brittanjesche Majesteit; hier in zal respectivelyk gehandelt worden, op dezelfde wyze, als 'er voor het begin van den thans eindigenden Oorlog heeft plaats gehad.

III. Alle de Krysgevangenen van de eene en andere zyde gemaakt, zoo te Lande als ter Zee, en de Gyzelaars die 'er geligt of gegeeven zyn geduurende den Oorlog, en tot op deezen dag, dezelve zullen terug gegeeven worden zonder rantsoen, binnen den tyd van zes weeken, ten langsten, te rekenen van den dag af van de uitwisseling der Ratificatie dezer Preliminaire Artykelen

be-

'sGRAVENHAGE, *Voorlopige Voorwaarden van Vrede met Groot-Britt.*

betalende ieder der Mogenheden respectivelyk de uitgaaven, die 'er gedaan mogen zyn voor den leeftocht en voor het onderhoud dier Gevangenen door den Souverein van het Land, al waar zy gevangen zyn gehouden geweest, overeenkomstig de Handtekeningen en vastgestelde Staaten en andere wettige tytels, die van de eene en andere zyde zullen worden opgeleevert, en 'er zullen werzydsche verzekeringen worden gegeeven voor de betalinge der schulden, welke gezegde Gevangenen zouden hebben mogen maaken, in de Staaten waar in zy gevangen zyn gehouden geweest, tot aan den tyd van derzelver volkomene vryheid; voorts zullen de Schepen, zo wel van Oorlog als Koopvaardyschepen, die 'er mogten genoomen zyn na de verschyning van de tyden der ophoudinge der vyandelykheden ter Zee bepaalt, insgelyks ter goeder trouwe te rug worden gegeeven, met alle derzelver uitrustingen en ladingen: men zal voorzien in het ter uitvoer brengen van dit Artykel daadelyk na de uitwisseling der Ratificatie van dit Preliminair Tractaat.

IV. De Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden staan af, en guarandeeren in vollen eigendom, aan Zyne Groot-Brittanjesche Majesteit, de Stad Negapatnam, met alle derzelver aanhooren: doch aangezien het gewigt, het welk de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden stellen in de bezitting der gezegde Stad; belooft de Koning van Groot-Brittanje, ten teken Zyner goedgunstigheid, jegens de bovengemelde Staaten, niettegenstaande den gezegden afstand met Hoogstdezelve te zullen handelen, wegens de teruggaave der gemelde Stad, ingevalle de Staaten in het toekomende iet eevenwaardig aan Zyne Majesteit hebben aan te bieden.

V. De Koning van Groot-Brittanje zal aan de Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden weder te rug geeven Trinconomalo eeven als alle andere Steden, Forten, Havens en Bezittingen, die gedau-

duurende den tegenwoordigen Oorlog verövert zyn geworden door de waapens Zyner Groot-Brittanjesche Majesteit, of door die der Engelsche Oost-Indische Maatschappy, en welke Hoogstdezelven in bezitting mogten hebben, alles in den staat waar in zy zich zullen bevinden.

'sGRAVENHAGE.

Voorlopige Voorwaarden van Vrede met Groot-Britt.

VI. De Staaten der Vereenigde Nederlanden, belooven en verbinden zich van de Vaart der Britsche Onderdaanen, in de Oost Zeën niet te zullen belemmeren.

VII. Alzoo 'er geschillen zyn ontstaan tusschen de Engelsche Afrikaansche Maatschappy en de Hollandsche West Indische Maatschappy, betrekkelyk tot de Vaart op de Kusten van Afrika, als mede ten aanzien van de Kaap Apollonia, is 'er om alle redenen tot klagten tusschen de beide Natien op de Kusten voor te komen, besloten, dat men van de eene en andere zyde Commissarissen zal benoemen, om ten dien einde behoorlyke schikkingen te maaken.

VIII. Alle de Landen Territoiren, die 'er zouden mogen verövert zyn, of die er noch verövert mogen worden, in wat Waerelddeel het zy; door de Wapenen Zyner Groot-Brittanjesche Majesteit; als mede door die van de Staaten Generaal, welken niet in de tegenwoordige Artykelen begrepen zyn, noch in hoedanigheid van afstand, noch in die van wedergaave, zullen zonder verhindering en zonder vergelding worden te rug gegeeven.

IX. Alzoo het noodzaakelyk zy een vasten tyd te stellen voor de wedergeevingen en ontruimingen, die er zullen te doen zyn, is besloten dat de Koning van Groot-Brittanje, Trinconomalo, als mede alle de Steden Landen en Territoiren, waar van zyne Waapenen zich hebben meester gemaakt, en welken zy in bezitting zullen hebben, met uitzondering van het geen by deze Artykelen wordt afgestaan aan zyn Groot-Brittanjesche Majesteit, zal doen ontruimen op den zelfden tyd, dat de terug gaaven en ontruimingen tusschen Groot-Brittanje en

'sGRAVENHAGE. en Vrankryk zullen gedaan worden. De Staaten Generaal zullen op denzelfden tyd wedergeeven de Steden, en Teritoiren, welke hunne Waapenen op de Engelschen in de Oost-Indiën hebben veroyert. Ten welke einde de noodige bevelen zullen worden afgevaardigt, door een ider der Hooge contracteerende partyen, met de wederzydsche Vrygeley-Brieven, voor de Scheepen, die dezelve daadelyk zullen overbrengen, na de Ratificatie van deze Preliminaire Artykelen.

Voorlopige Voorwaarden van Vrede met Groot-Britt.

X. Zyne Groot-Brittannischen Majesteit, en Haare Hoog Mogende de bovengem. Staaten Generaal, beloovèn van oprechtelyk en ter goeder trouwe alle de Artykels in dit tegenwoordig preliminair Tractaat begreepen en vastgestelt te zullen in acht neemen, en zy zullen niet gedoogen, dat daar tegen direct noch indirect, door hunne respective Onderdaanen eenige inbreuk gemaakt worde, voorts guarandeeren de voorgemelde Hooge contracteerende partyen algemeenlyk en wederzyds elkander alle de bepaalingen der tegenwoordige Artykelen.

XI. De Ratificatie der tegenwoordige Preliminaire Artykelen in behoorlyke en goede order afgevaardigt zynde, zullen uitgewisselt worden in deze Stad Parys, tusschen de Hooge Contracteerende Partyen binnen den tyd van een Maand, of eerder zoo mogelyk, te rekenen van den dag af der Tekening van de tegenwoordige Artykelen.

Ter welker bevestiging Wy ondergeschreeven Hoogstderzelver Afgezanten Gevolmagtigden met onze hand de tegenwoordige Preliminairen Artykels hebben getekent in hunnen Naame en uit krachte van onze volmagt, en dezelve bekragtigt met het Zegel onzer Waapens.

Gedaan te Parys den tweden dag van Sept. 1783.

(was getekend)

(L. S.) *Manchester.*

(L. S.) *Lestevenon van Berkenroode.*

(L. S.) *Brantsen.*

Deze

'sGRAVENHAGE.

Deze voorlopige Voorwaarden van Vreden, in welken de Verbonden van Vaart en Koophandel, die tusſchen Groot-Brittannie en dezen Staat wel eer plaats hadden, niet zyn vernieuwd geworden, den 2 September te Parys door de Hollandſche en Groot-Brittanniſche Gezanten getekend en geſloten, kwamen den 5 September alhier aan, wanneer nog des avonds ten 8 uure de Algemeene Staten vergaderden, en voorſz. *Preliminairen* naar de byzondere Provincien afzonden, om goedgekeurd te worden.

Wanneer op gem. 2 Sept. *de Preliminairen* door de Hollandſche en Groot-Brittanniſche Gezanten getekend waren, vergaderden aldaar den volgende 3 September de Gezanten der andere Mogendheden tusſchen 12 en 1 uuren in de wooning van den Grave *de Vergennes*, alwaar het *Definitive* of volkomen Vreden-Verdrag eerst tusſchen Spanje en Groot-Brittannie, en daarna tusſchen deze laatſte Mogendheid en Frankryk, door de Gezanten getekend wierdt. De Hollandſche Gezanten, als daar toe door de Algemeene Staten gemagtigd, zouden ook wel den 3 September de volkomene of *Definitive* Vrede met Groot-Brittannie hebben willen teekenen: dog de Hertog *van Manchester* verſchoonde zich daar van, als door zyn Hof hier toe ongelast zynde. De ware reden van die weigering is deze. De Hollandſche Gezanten wilden de volledige Vreden ook ſluiten onder *Guarantie* of Vrywaring der beide Keizerlyke Hoven, even gelyk de Vrede van Groot-Brittannie,

Mmmmm met

'sGRAVENHAGE. met Frankryk en Spanje dus getekend wierdt. Maar de Hertog *van Manchester* bragt daar tegen in, dat de Republiek de bemiddeling dier twee Hoven geweigerd hadt, toen dezelve in het afgelopen jaar aan de Republiek wierdt voorgesteld; dat hy dus tegenwoordig in de teekening van die twee Gezanten niet konde instemmen, zonder van zyn Hof daar toe gelast te zyn. Hy nam egter aan terstond van zyn Hof bevelen daar omtrend te vraagen.

Men begint thands ook te raadpleegen over het zenden van een gewoon Gezant naar Londen. Men denkt in 't algemeen, dat Jonkheer *D. W. van Lynden*, die voorheen te Stokholm geweest is, en voor het Gezantschap naar Weenen bedankt heeft, den post van Gezant naar Engeland zal bekomen.

De Afgevaardigden der Stad Amsteldam hebben ter Vergaderinge dezer Provincie voorgedragen, of men niet maatregelen zoude nemen, om by het aankomen der Vredetyding alle *illuminatien*, vuurwerken enz. die zomtyds zouden plaats hebben, te beletten. En aangezien het gevaar voor de Oost-Indische Maatschappy uit de ongelukkige Vredensvoorwaarden, heeft de Stad Gouda voorgedragen, om behalven het Eskader, 't welk reeds in Oost-Indien is, nog een tweede derwaarts te zenden om de Engelschen het misbruik van de Vrye Vaart in de Oosterfche Zeeën te beletten, als ook om de

Oost-

Oost- en West-Indien in beteren staat van Verdediging te stellen: welk voorstel in een Groot besoigne met de Admiraliteiten is commissoriaal gemaakt. 'sGRAVENHAGE.

Men heeft ook nu reeds een begin gemaakt, om het Geschut, van de Zeekusten wederom naar de Magazynen te voeren.

Den 27 September is eene Postbode naar Parys afgezonden met de *Ratificatie* of bekragtiging van de Vredensvoorwaarden van H. H. Mogende, welke by meerderheid van zes Gewesten is besloten; hebbende Zeeland daar in niet toegestemd.

Voor eenigen tyd hadt de Koning van Engeland, door zynen Gezant te Parys de oude Vaandels doen vragen van de gewezene Schotsche Brigade, welke thands in een inlandsch Krygsvolk veranderd is, en even gelyke Vaandels, als de andere Regimenten, heeft. Hunne Hoog Mogende hebben thands de uitlevering van die Vaandels geweigerd, alzo die voor het geld van den Staat gemaakt zyn, en geen recht hoegenaamd daarop aan zyne Britsche Majesteit toekomt.

De nieuwbenoemde Rus-Keizerlyke Gezant, de Heer *De Kaletschoff* is reeds met den tytel van *Extraordinaris Envoyé en Minister Plenipotentiaris* alhier aangekomen, heeft met Jonkheer *van Heeckeren*, Heer van Brandsenburg, voorzittend Lid van de

'sGRAVENHAGE. Algemeene Staten in gesprek geweest, en zyne geloofsbrieven aan denzelven overgegeven.

De Heer *Thulemeyer*, Pruisfische Gezant by dezen Staat, heeft den 10 September de navolgende Memorie overgeleverd.

HOOG MOGENDE HEEREN!

Memorie van Pruisſen *wegens 't Last en Veilgeld.* De ondergetekende buitengewoone Gezant des Konings van Pruisſen heeft de eer gehad, door twee voorgaande Memorien U H. Mog. den ſchaadelyken invloed voortetſtellen, welken de verhooging van het Last- en Veilgeld aan de Pruisſiſche Scheepvaart veroorzaakt heeft. Hy had gewenscht, dat de Reſolutien, welke 'er het gevolg van zyn geweest, door een voldoend antwoord te geven, eene Belasting opgeheven hadden, welke aan den Koophandel der Staaten zyner Majeſteit hoe langer hoe bezwaarlyker wierd. Het is ingevolge de herhaalde orders van den Koning, zynen Meester, dat de Ondergetekende zich genoodzaakt ziet, om op nieuw het redres dezer grieven van U H Mog. te reclameeren. Zyne Majeſteit beveelt my, om op eene zeer presſante wyze daar op aan te houden. De billykheid, het onderſcheidend karakter der beſluiten van U H. Mog. eischt zekerlyk, dat, zo de Koopvaardyvlag des Konings, uit hoofde der Protectie, welke zy van de Oorlogſchepen der Vereenigde Provincien geduurende den Oorlog, die nu geëindigd is, mogt genooten hebben, in allen gevalle kon gehouden zyn aan een zodaanig Equivalent, de Republiek nu zo veel minder recht heeft, om van de zyde der buitenlandſche Mogendheden de Continuatie te eiſchen van een Impost, die geen ander but kan hebben,

dan

dan om aan de permanente onkosten van haar Departement van Marine te gemoed te komen. 'sGRAVENHAGE.

's Hage den 10 *September.*

Den 26 September is de Afgezant van Marokko *T. A. Jew Busidra*; met zyn gevolg alhier aangekomen, vergezelt door den Heer *Moses Sedero Corcos* van Amsteldam als Tolk. De gemelde Afrikasche Minister is door den heer *Ockersen*, met het Staten Jacht, uit die Stad afgehaald, wordende by zyne aankomst ophet Zieken, door drie koetsen opgewacht. In de eerste plaatste zich zyne Excellentie, met den Heer *Ockersen*, voor uitgegaan door twee bedienden des Gezants, ieder met een groote Snaphaan voorzien. In de twee andere koetsen zaten de Heeren van zyn gevolg, rydende verders naar het Logegement de *Goude Star*, alwaar de Afgezant zyn intrek heeft genomen. Hy heeft dezen zelfden zelfden dag zyne geloofsbrieven nog aan het Voorzittend Lid van H. H. Mogende overgegeven.

De Staten van Holland en Westfriesland hebben nopens het voorduuren van het Vuurgeld den 22 Augustus de navolgende Publicatie verzonden:

De Staaten van Holland en Westfriesland, allen den geenen die dezen zullen zien of hooren leezen, salut; Doen te weten: Alsoo aan ons nader is gerepresenteert, dat de bepaalde tyd van ses jaaren, by Onse Publicatie van den 22 July

's GRAVENHAGE.

Public. wegens het Vuurgeld.

1777 tot het heffen van het Vuurgeld, met verhooging van een derde meer, als het selve in conformité van Onse Ordonnantie en de daar agter gevolgde Lyste van den 19 December 1668 bevoorens betaald was, met den 1 September dezes jaars staat te expireeren, en dat egter noodig is, dat de Kasse der Vuurgelden by continuatie werde onderstennt en te gemoet gekoomen.

Zoo is 't, dat Wy goedgevonden en verstaan hebben, tot verder support van de voorsz. Kasse van het Vuurgeld, nader te statueeren, gelyk Wy statueeren by deze, dat by continuatie als nog, by provisie wederom voor den tyd van ses jaaren, in te gaan met den 1 September aanstaande, het Vuurgeld sal moeten werden geheeven en betaald op den voet en zodanig, als het selve tot hier toe volgens en in conformité van Onze gemelde Ordonnantie, en daar agter gevolgde Lyst van den 19 December 1668 is betaald geworden, met verhooging van een derde van dien in gevolge Onse Publicatien van den 28 July 1762; 31 July 1765; 10 July 1771; en 22 July 1777; als mede, dat wyders tot meerder nut en veiligheid van de Commercie en Navigatie de Vuuren ook zullen moeten blyven branden in de drie Soomermaanden, en dus het geheele jaar door; en dat voorts de Schepen uit Texel, het Vlie of van elders in deze Provincie uitgeloopen zynde, en het Vuur- en Paalgeld betaald hebbende, zo wanneer dezelve door storm, contrarie winden of andere dringende toevallen, genoodzaakt worden, in de voorsz. Zeegaaten wederom binnen te loopen, zonder haar voorgenome reize volbragt te hebben, niet gehouden zullen zyn, in zoodanige gevallen het Vuur- en Paalgeld weeder telkens te betaalen.

En op dat niemand hier van ignorantie pretendeere, lasten en beveelen Wy, dat deze alomme sal werden gepubliceert en geaffigeerd, alwaar hetzelve te geschieden gebruikelyk is.

Ge-

Gedaan in den Hage onder het klein Zegel van den Lande den 22 Augustus 1783. 'sGRAVENHAGE.

Onder stond

Ter Ordonnantie van de Staaten.

Was geteekend

C. CLOTTERBOOKE.

Men heeft veel gesproken en geschreven nopens het afdanken van matrosen; waar toe schynt aanleiding geboren te zyn uit het navolgend besluit van de Staten van Holland, genomen den 27 Augustus 1783, en aldus luidende:

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staten van Holland en West-Friesland, in Hun Ed. Gr. Mog. Vergaderinge genomen op Woensdag den 27 *Augustus* 1783.

De Raadpensionaris heeft ter Vergadering gecommuniceerd, dat by gelegentheid der gehoude Besoignès over de laatst ingekomen Missive van de Heeren *van Berkenroode* en *Brantsen*, rakende het Vredenswerk, door de Heeren Gedeputeerdens van Dordrecht was te kennen gegeven, dat Zy met veel aandoening en verwondering waren geinformeerd geworden, dat een der Collegien ter Admiraliteit binnen deze Provintie zoude hebben kunnen goedvinden, om in het criticste moment van de Vredens-Negociatien tusschen de Republiek en het Ryk van Groot-Brittannien, zonder eenige voorkennis, veel min concurrentie

 van

'S GRAVENHAGE.

Ref. van Holl. wegens 't afdanken van matrosen.

van Hun Ed. Gr. Mog., een notabel getal van Manschappen aftedanken, omtrent welk singulier gedrag welgemelde Heeren Gedeputeerdens vervolgens hadden voorgesteld, om aan Hun Ed. Gr. Mog. in bedenking te geven, of Hoogstdezelve niet zouden kunnen goedvinden, om zig ten spoedigsten deswegens de nodige elucidatie te doen geven. — Waar op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaan, de Hollandsche Raaden en Ministers van de Collegien ter Admiraliteit binnen deze Provincie residеerende, aantefchryven, om Hun Ed. Gr. Mog. ten spoedigsten verslag te doen van den tegenswoordigen staat der Marine, zoo met betrekking tot het getal der chartres van de Schepen, als met relatie tot het getal der Manschappen; als mede om aan welgemelde Hun Ed. Groot Mogende informatie te geeven, of er ook een notable afdanking van Volk heeft plaats gehad, en, zoo ja, hoe veel, wanneer, om wat reden, mitsgaders op wiens ordre of authoriteit zulks zou zyn geschied.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

In gevolgen van dit besluit wierdt den zelfden 27 Augustus aan de Hollandsche Raden en Ministers ter Admiraliteit deze brief afgezonden.

DE STAATEN VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND.

Edele, Erntfeste, Wyze, Voorzienige, Discrete, Lieve, Getrouwe.

Door den Heer Raad Pensionaris ter onzer Vergaderingen gecommuniceerd zynde, dat by gelegendheid der gehouden besoignes over de laatst ingekomen Missive van de Heeren *van Berkenrode* en *Brant*,

Brantsen, raakende het Vredenswerk door de Heeren Gedeputeerden van Dordrecht was te kennen gegeeven: Dat zy met veel aandoening en verwondering waren geinformeerd geworden, dat een der Collegien ter Admiraliteit binnen deze Provintie zou hebben kunnen goedvinden om in het critiekste moment van de Vredens Negotiatien zonder eenige voorkennisse veel min Concurrentie van ons, een notabel getal van Manschappen af te danken, omtrent welk singulier gedrag, welgemelde Heeren Gedeputeerden vervolgens hadden voorgestelt, om aan ons in bedenking te geeven, of wy niet zouden kunnen goedvinden om ons ten spoedigsten deswegens de nodige Elucidatie te doen geeven, hebben wy goedgevonden UEd. door dezen aan te schryven, om ons ten spoedigsten verslag te doen van den tegenwoordigen Staat der Marine, zo met betrekking tot het getal en de Charters van de Schepen, als mede aan ons informatie te geeven, of er ook een notabel afdanking van Volk heeft plaats gehad, en zo ja, hoe veel, wanneer, om wat reden, mitsgaders op wiens order of Authoriteit zulks zou zyn geschied; waar mede wy UE. in de bescherming Godes beveelen.

'sGRAVENHAGE.

Brief der Staten wegens de afdanking.

's Hage den 27 Aug. 1783.

Ter Ordonnantie van de Staaten.

C. CLOTTERBOOKE.

Hier op is van de Admiraliteit op de Maze een berigt ingeleverd, houdende, dat by het genoemde Collegie nog duidelyk in dienst en behoorlyk bemand waren, 5 Schepen van 60 Stukken; 1 van 50; 3 van 40; 3 van 36; en 1 van 20 Stukken kanon; bovendien nog één Brik van 20, twee kotters van 20, en

'sGRAVENHAGE. één van 12 stukken; en dat daar geene schepen afgedankt of buiten dienst gesteld zyn, behalven alleen de Wagtschepen, welke volgens Resolutie van H. H. Mog. op twee of drie na zyn ontslagen geworden.

Wyders is van wegens de Hollandsche Raden ter Admiraliteit te Amsteldam den 2 September aldus geantwoord.

Aan de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Holland en Westfriesland.

EDELE GROOT MOGENDE HEEREN!

Wy hebben op den 30 Aug. laatstleden ontfangen UE. Groot Mog. aanschryving van den 27, bevorens, gearresteerd op een door de Heeren Gedeputeerdens van Dordrecht in de gehoudene Besognes over het Vreedens-Werk gedaan Voorstel, om *UE. Groot Mog. ten spoedigste verslag te doen van den tegenswoordigen Staat der Marine, zo met betrekking tot het getal en de Charters van de Schepen, als met relatie tot het getal der Manschappen, als mede om aan UE. Groot Mog. informatie te geeven, of er ook een notabel afdanking van Volk heeft plaats heeft gehad, en zo ja, hoe veel, wanneer, om wat reden, mitsgaders op wiens ordre of autheriteit zulks zoude zyn geschied.*

Wy haasten ons aan UE. Gr. Mog. in kennisse te geven, dat wy omtrent den tegenswoordigen Staat van de Marine zodaanig verslag zullen opmaaken, als waar toe ons Collegie in staat is, doch dat hetzelve niet verder zal kunnen gaan, dan omtrent de Schepen, die onder ons Ressort zy geëquipeerd, dewyl ons Collegie onbewust is van de omstan-

ſtandigheden der Schepen door andere Collegien in dienſt geſteld of te ſtellen.

En dat wy omtrent het tweede poinct een naauwkeurig verſlag zullen voordraagen van het geen by ons Collegie is geſchied omtrent het buiten dienſt ſtellen van eenige Wagt-Scheepen en Uitleggers op ordre en aanſchryvens van H. H. Mog., de afdanking van eenig Volk voor 1 Jan. 1781, in dienſt genomen, en het overbrengen der Equipagie van voorn. Wagt-Schepen en Uitleggers, alle zedert 1 Jan. 1781 aangenomen, om te ſuppleeren aan voorn. afdanking.

'sGRAVENHAGE. *Antw. der Admiraliteit van Amſt. aan de Stat. van Holland.*

Dan dewyl dit verſlag volledig diend te zyn, zo zyn wy verpligt UE. Gr. Mog. voor te dragen, dat hetzelve niet zo ſpoedig kan worden overgegeven, als wy zelfs zouden wenſchen, om dat de motiven en redenen van het gedrag van het Collegie uit een gantſchen zamenloop van omſtandigheden moeten worden opgemaakt; UE. Gr. Mog. worden dus eerbiedig verzogt ons ten goeden te houden dat de recherches en verzameling van het gepaſſeerde met alle attentie geſchieden.

Hier mede &c.

Als Hollandſche Raaden en Ministers.

Den 2 Sept. 1783. (get.)

Huygens. *Beeldſnyder.*
Van den Steen. *Van der Hoop.*
Clifford. *Becker.*
Leſtevenon.

Hierop wierdt nog by de Staten van Holland den 5 September beſloten, aan de Hollandſche Raden en Ministers ter Admiraliteit te Amſteldam de navolgende aanſchryving te doen.

De

'sGRAVENHAGE.

DE STAATEN VAN HOLLAND EN WESTFRIESLAND.

Edele, Erentfeste, Wyze, Voorzienige, Discrete, Lieve, Getrouwe.

Nadere Brief der Stat. aan de Admiraliteit te Amsteld.

By ons ontfangen zynde UE. Missive van den 2 dezer, waar by provisioneel kennis geeven van UEd. devoiren, om een volleedig verslag te kunnen doen van den Staat der Marine onder UEd. Ressort, en omtrent het buiten dienst stellen van eenige Schepen, als mede de afdanking van Volk, tot voldoening aan onze aanschryving van de 27 Augusty laatstleeden, hebben wy goedgevonden de voorsz. Missive te seponeeren, tot dat het gerequireerd volleedig verslag daar omtrent zal zyn ingekomen, en wyders UEd. door deze nader aan te schryven, om als nog, en uitterlyk binnen den tyd van agt dagen, ons te berigten op de pointen in de bovengem. aanschryving van den 27 Augusty vervat, en speciaal met opzigt tot het geene concerneerd de afdanking van het Volk en het buiten dienst stellen van Schepen. Waar mede &c.

Ter Ordonnantie van de Staaten.

(getekend)

C. CLOTTERBOOKE.

Daar is ook by de Regeering der Stad Dordrecht twyffel ontstaan, en dus ook een voorstel ter vergaderinge van de Staten van Holland geschied, wegens het regt van aanstelling van Vlagofficieren by de Admiraliteiten, in de Provincie gevestigd, zo als te zien is uit het navolgend:

Ext

Extract uit de Resolutien der Staten van Holland en West-Friesland 10 September 1783. 'sGRAVENHAGE.

De Heeren der Stad Dordrecht, hebben de vergaderinge bekend gemaakt, dat by de Regeering van gemelde Stad reflectie was gemaakt en twyfel ontstaan over het recht van aanstelling van Vlagofficieren onder het *Resfort van de Collegien ter Admiraliteit binnen deze Provincie resideerende*; en dat zy uit dien hoofde, en tot wegneeming van alle dubieteit, die met betrekking tot het voorsz. regt zou mogen worden bevonden plaats te hebben, zonder egter daar door eenige de minste attentie te willen toebrengen aan de wettig verkreegen regten van Zyn Hoogheid den Heer Admiraal Generaal dezer Provincie, expresfelyk waren gelast, om aan Hun Ed. Gr. Mog. te proponeeren, of Hoogst Dezelve niet zoude kunnen goedvinden, om in een Besogne te doen examineeren, wien eigentlyk kon worden gezegt het voorschreeve regt wettig te competeeren; en, om inmiddels den Heer Raadpensionaris te verzoeken, om aan Zyne Hoogheid den Heere Prince van *Orange*, als Admiraal Generaal dezer Provincie, kennis te geeven van het voorsz. gedecerneerde Besogne, met verdere byvoeging, dat Hun Edele Groot Mogende verwagteden, dat Hoogst Dezelve provisioneel, en hangende het voorschreeve onderzoek, geene Vlag-Officieren onder het Resfort van de Hollandsche Collegien ter Admiraliteit zal aanstellen, immers en in allen gevallen niet, dan met communicatie van, en de concert met Hun Ed. Gr. Mogende. — Waarop gedelibereert en Copie van het voorsz. geproponeerde verzogt zynde door de Heeren van de Ridderschap en Edelen, om hetzelve in de Ordre nader te examineeren, als meede door de Heeren Gedeputeerden der Steden Delft, Gouda, Rotterdam, Schiedam, Brielle, Enchuysen, Edam, Monnickendam,

Voorstel wegens aanstelling der Vlagofficieren.

'sGRA-VENHA-GE.

dam, Medemblik en Purmerende, om daar op te verstaan het goedvinden van de Heeren hunne Principaalen, is de finaale Resolutie uitgesteld tot nadere deliberatie.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

Wy hebben hier voren bl. 991 gezien, hoe dat de Vaandrig *de Witte* zig by een smeekschrift tot zyne Doorlugtige Hoogheid den Prinse Erfstadhouder vervoegd hadt, en bl. 1011 hoe Zyne Hoogheid goedvondt dat Smeekschrift by eenen brief aan de Staten van Holland en Westfriesland te zenden; Deze zaak vervolgends den 4 Juny commissoriaal zynde gemaakt, is daarop den 28 Augustus 1783. het navolgend besluit genomen:

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staten van Holland en West-Friesland, in Hun Ed. Mog. Vergaderinge genomen op Donderdag den 28 Augustus 1783.

De Heere Pensionaris *van Zeebergh* heeft ter Vergadering gerapporteerd, dat de Heeren Gedeputeerden der Stad Haarlem, en verdere, Hun Ed. Gr. Mog. Gecommitteerden tot de zaken van de Justitie, in gevolge en ter voldoening van Hun Ed. Gr. Mog. Resolutie commissoriaal van den 4 Juny laatstleden, hadden geëxamineerd een missive van Zyne Hoogheid den Heere Prince Erfstadhouder, geschreven in den Hage den 1 bevorens, houdende de reden, die Zyne Hoogheid gepermoveerd hadden, zig te excuseeren van te disponeeren op het daar by gevoegd, en insgelyks by Hun Heeren Ge-

Gecommitteerden geëxamineerd Requést van *Jacob Eduard de Witte*, Vaandrig supernumerair in het Regiment van den L. Generaal *van Isemburg*, nu den Collonel *Pain*, in dienst van den Staat, thans gevangen op de Voorpoorte van den Hove, verzoekende, na een breedvoerige voordragt van het geen hy vermeende tot verschoning zyner misdaat in cas van ontrouw en verradery tegen den Lande te kunnen strekken, van Zyne Hoogheid brieven van abolitie in optima forma. — En dat zyn Heeren Gecommitteerden in aanmerking neemende de misdaad van den voornoemden *Jacob Eduard Witte*, benevens derzelver omstandigheden en gevolgen, en met dat alles vergelykende de Commissie, door Hun Ed. Gr. Mog. op den 27 February 1766 voor Zyn Hoogheid den Heere Prince *van Orange*, als Erfstadhouder, geafresteerd, voor zoo verre de concessie, om in zekere gevallen gratie te verleenen, daar by vermeld, betreft, niet dan ten hoogsten hadden kunnen billyken de difficulteit, by welgedagte Zyne Hoogheid gemaakt, om op het gepresenteerde Requést, van den Gevangen om abolitie, te disponeeren: naardien deze zaak, volgens opinie van Hun Heeren Gecommitteerden, tot die gevallen behoort gebragt te worden, in dewelke Hun Ed. Gr. Mog. het verleenen van gratie aan zig gereserveerd hebben; Dan, dat Zy Heeren Gecommitteerden, by examen van des Gevangens Requést om abolitie, door zyne Hoogheid aan Hun Ed. Gr. Mog. gezonden, speciaal considereerende, dat hetzelve niet aan Hun Ed. Gr. Mog. was ingerigt, en uit deeze hoofde vermeenende, dat daar op niet wel eenigerhande dispositie van Hun Ed. Gr. Mog. konde vallen, derhalve zig voor als nog hadden onthouden, om in eenig byzonder onderzoek der redenen en motiven by het gemelde Requést voor het gedane verzoek van gratie geallegeerd, te treeden. — Waar op gedelibereerd zynde, hebben Hun Ed. Gr. Mog. op de voorsz. gronden, billykende de redenen, waarom Zyne Hoog-

'sGRAVENHAGE.

Res. van Holl. nopens den Brief van den Prins over de Witte.

'sGRAVENHAGE. Hoogheid de Heere Prince Erfstadhouder zig in dezen heeft geëxcuseerd, van te disponeeren over des Suppliants Request en verzogte gratie, goedgevonden en verstaan, de voorsz. Missive van welgedagte Zyne Hoogheid aan te neemen voor notificatie.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

Hierop heeft zig de Vaandrig *de Witte* by een verzoekschrift aan de Staten van Holland en Westfriesland, om *abolitie* of te nietdoening van het tegen hem ondernomen lyfstraffelyk regtsgeding, vervoegd. Welk smeekschrift in handen van het Hof gesteld is om te berigten. Wanneer verders het Hof van Holland, Zeeland en Friesland, de navorschingen, getuigenissen en verhooren van den vaandrig *de Witte* en den boomkweeker *van Brakel* aan de Staten hadden gezonden, is daar op by Hoogstdezelven dit besluit genomen.

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staten van Holland en West-Friesland, in Haar Ed. Groot Mog. Vergadering genomen op Donderdag den 28 Augustus 1783.

De Heer Pensionaris *van Zeebergh* heeft ter Vergadering gerapporteerd de consideratien en het advis van de Heeren Gedeputeerden der Stad Haarlem en verdere Hun Ed. Gr. Mog. Gecommitteerden tot de zaken van de Justitie, hebbende, in gevolge en ter voldoening van hun Ed. Gr. Mog. Resolutie commissoriaal van den 6 Juny laatstleden, geëxamineerd een Missive van Præsident en Raaden van den Hove, geschreeven in den

den Hove, geschreeven in den Hage den 20 Mey laatstleden, en den 30 daar aan volgende ter Vergadering ingekomen; benevens de crimineele eischen en conclusien van den Procureur Generaal tegen *Jacob Eduard de Witte* en *Pieter van Brakel*, beiden gevangen op de Voorpoorte van den Hove; als meede een Missive van welgemel de Præsident en Raaden, van den 5 Juny en den volgende dag ter Vergadering ingekomen, daar by, ter voldoening aan Hun Ed. Gr. Mog. Resolutie van den 30 Mey bevorens, toezendende alle informatien, verhoren, confessien en verdere Processtukken, concerneerende de gemelde twee Gevangenen, mitsgaders nog de Copien van eenige Papieren, tot den voornoemde *de Witte* betrekkelyk. — En dat zy Heeren Gecommitteerden, in het oog houdende dat deeze zaak volgens haar aart, en ook in gevolge het gedeclareerd begrip van Hun Ed. Gr. Mog. by Hoogst Derzelver resolutie van den 27 December 1782 gemanifesteerd, moet worden beschout en behandelt als een zaak van Justitie, en dat derhalven het onderzoek, Hun by de voorsz. Resolutie commissoriaal gedemandeerd, zig alleen bepalen moest tot eene overweging, *of, en in hoe verre, de omstandigheden van deze zaak eenige andere voorziening, dan volgens den gewonen loop der Justitie plaats kan hebben, zouden vereisschen*; mitsdien naar dit principe het examen van alle de voorsz. Papieren hadden ingerigt: dan dat Zy Heeren Gecommitteerden, by eene nauwkeurige overweeginge van alles, niets gevonden hadden, waaruit zy, speciaal in de tegenwoordige situatie der procedures, eene noodzakelykheid voor zoodanige byzondere voorziening van Hun Ed. Gr. Mog., of wel eenige particuliere reden, waarom in deze ten aanzien van den loop der Justitie eenige verandering gestatuëert zouden moeten worden, konden afleiden. — Waar op gedelibereerd zynde, is derhalven goedgevonden en verstaan, de Processtukken in de zaken van de voornoemde twee Gevangenen

'sGRAVENHAGE.

Besl. der Staten nopens 't verzoek van De Witte.

 van-

'sGRAVENHAGE. vangenen aan Præsident en Raaden van den Hove by Missive te rug te zenden, ten einde in die zaken zoodanig te kunnen sententiëeren, als het Hof in goede Justitie bevinden zal te behooren.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

De Staten van Holland en Westfriesland hebben by besluit van den 26 Juny 1783 *T. C. van Heerdt* en *J. J. H. M. van der Does van Noordwyk* ontheven van de straf van H. Ed. Gr. Mog. placaat van den 25 February 1751, op het doorgaan van jonge lieden gesteld, en algemeen voorzien: dat in zoortgelyke verzoeken op de bewilliging der aanwezende ouders en de blyken hunner toestemming gelet worde.

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staten van Holland en West-Friesland, in Hun Ed. Groot Mog. Vergaderinge genomen op

Donderdag den 26 *Juny* 1783.

By resumtie gedelibereert zynde op het Rapport, den 19 July 1782 ter Vergadering uitgebragt door de Heeren Gedeputeerden der Stad Haarlem, en verdere hun Edele Gr. Mog. Gecommitteerden tot de saaken van de Justitie, hebbende ingevolge en ter voldoening van hun Edele Gr. Mog. Resolutie commissoriaal van den 3 te voren, met Commissarissen van de Hove geëxamineert de Requeste aan hun Edele Gr. Mog. gepræsenteert door *Thimon Cornelis van Heerdt*, voor zig zelven, en nog als in Huwelyk hebbende *Johanna Jacoba Herbertina*

zine Mauritia van der Does van Noordwyk, en van dezelve met haar voornoemden Man geallieert, tendeerende, om te obtineeren dispensatie van hun Ed. Gr. Mog. Placaat van den 25 February 1751, en van de pœnaliteiten daar by op het doorgaan van jonge Lieden gestatueert; zynde het zelve Request gemunieert met een consent van der Suppli anten Ouders en meerderjaarige Naastbestaande, welke alle schriftelyk hebben gedeclareert te verlangen, en, voor zoo veel des noods, meede te verzoeken, dat op der Supplianten gemelde Requeste favorabel mogte werden gedisponneert; als meede de Missive van de President en Raaden van den Hove geschreeven in den Hage den 12 der gemelde maand July, houdende, ter voldoening aan hun Ed. Gr. Mog. Appointement van den 15 Mey te vooren, der zelver consideratien en advis op de voorschreeve Requeste.

'sGRAVENHAGE.

Best nopens het doorgaan van jonge lieden enz.

En in het byzonder gelet zynde, zoo op het wederzyds Ouderlyk consent, waar meede der Supplianten Huwelyk is voltrokken, als op de speciale aggreatie van des Suppliants Grootmoeder en de Ouders van de Suppliante ten aanzien van het ten deezen door de Supplianten gedaan verzoek; Is goedgevonden en verstaan *ex plenitudine potestatis* de Supplianten te dispenseeren en vry te stellen van de pœnaliteiten, by het meergemelde Placaat van den 25 February 1751 op het doorgaan van jonge Lieden gestatueert.

En is teffens geresolveert, dat voortaan in de gevallen, wanneer over het verleenen van dispensatien van het gemelde Placaat van den 25 February 1751 gedelibereert word, altoos eene byzondere attentie zal worden gegeeven zoo op de bewilliging der aanweezig zynde Ouders van de Supplianten in het voltrekken van het quæstieuse Huwelyk, als op de uitdrukkelyke blyken van der zelver aggreatie en toestemming in het gedaane verzoek van dispensatie zelve.

En zal, tot een rigtsnoer van gelyke behandeling

'sGRAVENHAGE. omtrent Edelen en On-Edelen, Aanfienlyken en Minaanfienlyken, van deeze Refolutie Extract gezonden worden aan de Præfident en Raaden van den Hove, om den zelven te dienen tot informatie en narigt.

Accordeert met de voorsz. Resolutie.

Hun Hoog Mogende hebben het Placaat van den jare 1750, waarby de haringvisfcheryen dezer landen wordt vrygesteld van de uitgaande rechten, wederom voor den tyd van drie jaren verlengd.

Ook is van de Puye op het Binnenhof alhier, van wegens het Hof van Holland; afgekondigd, de vierde en laatfte indaging van de Burgers *Vermeulen*, Vader en Zoon, en *Undebn*, als voortvluchtigen over het bekende geval van den 6 December laatstleden; zynde dezelve daarby gedagvaard, om te verfchynen tegen den 3 November aanftaande.

SCHEVENINGEN.

Tien Pinkjes zyn hier ter verfche Haringvisfchery uitgerust, en zyn den 15 September van Scheveningen onder zeil gegaan. Zyne Doorluchtige Hoogheid de Prins Erfftadhouder, die derwaards was gekomen, heeft aan de Stuurlieden en Manfchappen der evengemelde vaartuigen een milde gift gegeven: de toevloed van allerlei aanfchouweren, om dit uitloopen te zien, was groot,

groot, en het weder zeer mooi en gunstig. SCHEVENINGEN.

Van Katwyk aan Zee zyn insgelyks veele pinkjes tot deze Visschery uitgelopen.

LEYDEN.

Wy hebben hier voren bl. 1118. gezien, dat de Heer *J. Le Franc van Berkhey* zig by verzoekschrift tot de Staten vervoegd heeft, om verklaring te mogen hebben wegens den rechtbank, voor welken hy zoude moeten te regt staan; en dat het zelve verzoekschrift in handen van Curateuren van 's Lands Hooge School was gesteld, ten einde H. Ed. Gr. Mog. te dienen van berigt. Het welk ingekomen zynde, den 3 July 1783 by de Staten dit besluit is genomen;

Extract uit de Resolutien van de Heeren Staaten van Holland en West-Friesland, in Hun Ed. Groot Mog. Vergaderinge genomen op

Donderdag den 3 *July* 1783.

Ontfangen een Missive van de Curateuren over 's Lands Universiteit te Leyden en Burgemeesteren derzelver Stad, geschreeven aldaar op gisteren, houdende, tot voldoening aan hun Edele Gr. Mog. appointement van den 13 der voorleede maand, der zelver consideratien en advis op de Requeste van *Joannes le Francq van Berkhey*, Medicinæ Doctor en Lector in de Natuurlyke Historie van 's Lands Universiteit te Leyden voorsz.

LEYDEN. tendeerende om te hebben zoodanige verklaring tot bepaling van de Judicature, tot dewelke dezelve is gehoorende, als hun Ed. Gr. Mog. zouden oordeelen te behooren.

Ref. der Staten ropens den recht-bank van Lectores en Extraord. Professores.

Waar op gedelibereert zynde, is goedgevonden en verstaan, by deeze te verklaaren, dat de Suppliant in deezen, en in het generaal de Lectores en extraordinaris Professoren aan 's Lands Universiteit te Leyden, zoo wel in Civile als Crimineele zaaken, het zy dat ze Aanleggers of Verweerders zyn, niet dan voor den Rectoren Assessuers met de Burgemeesteren en de twee Scheepen der Stad Leyden te regt moeten staan, conform den voet by de ampliatie van het 39 Artykel der Statuuten van de voorsz. Universiteit op den 23 en 24 Maart 1662 by hun Ed. Gr. Mog. geatresteert en vastgestelt.

En zal extract deezer gegeeven worden aan den Suppliant om zig daar na te reguleeren en gelyk extract gezonden aan Curateuren over 's Lands Universiteit te Leyden, en Burgemeesteren der zelve Stad; als meede aan Rector en Rechteren der voorsz. Universiteit, tot derzelver narigt respective.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

AMSTELDAM.

Schoon de Koophandel in het algemeen door dezen laatsten oorlog zeer veel heeft geleden, zo hebben egter deszelfs rampen byzonder de Oost-Indische Maatschappy getroffen. Zie hier voren bl. 244 en volgg. Uit het geen wy uit 's Gravenhage hier boven gemeld hebben, kan blyken, dat om de Vrede te verkrygen twee voorname stukken,

by

by welke de O. I. Maatschappy groot belang heeft, hebben moeten opgeöfferd worden. Daar het nu eene overbekende leer van het algemeen staatsrecht is, dat de eigene regten of goederen, het zy van byzondere persoonen, of van byzondere Maatschappyen, wel kunnen voor het algemeen welzyn opgeöfferd worden, maar zo egter, dat de gansche Staat, die van die opoffering het voordeel geniet, uit 's Lands kasse de schade aan hem vergoede, wiens goederen of regten dus zyn opgeöfferd, gelyk zulks by den grooten *Huig de Groot*, *Pufendorf*, *Huber*, *Bykershoek* en andere Schryveren over het Staatsregt geleerd worden; zo is het billyk, redelyk en gepast, dat de O. I. Maatschappy, die steunzel van deze Republiek, en voorname oorzaak van haren bloei, in haare nooden toevlugt tot den Staat zelven neme: gelyk zulks wederom geschied is den 21 Augustus 1783 by den navolgende brief;

AMSTELDAM.

HOOG MOGENDE HEEREN!

In de menigvuldige rampen, die de Nederlandsche Oostindische Compagnie geduurende deezen Oorlog hebben gedrukt, is hun steeds ter opbeuring geweest die gunstige dispositie, die zy successivelyk by Uw Hoog Mog. ondervonden.

Dan eens toonden Uw Hoog Mog. dat, daar de Compagnie zelve haar wilde wapenen op een tyd, dat de defensie haarer Colonien van 's Lands wege onmogelyk was, aan haar één som van *f* 2294100: — behoorde te worden goed gedaan, zynde de Raad van Staaten verzogt daar toe eene Petitie te doen;

 dan

AMSTELDAM. dan eens consenteerden Uw Hoog Mog. in eene Negotiatie onder derzelver guarantie.

Briefvan de O. I. Comp. aan de Stat. Gener. om onderſteuning enz.

Dan eens oordeelden Hoogstdezelve op 't laatst adres der Preſidiale Kamer, dat de Raad van Staaten moeste worden verzogt om een Petitie van twaalf Ton te formeren. Allerwenſchelykts zoude het voor haar geweest zyn, zoo die Reſolutien die aangenaame gevolgen voor haar hadden gehad, die Uw Hoog Mog zeker daar meede zig hadden voorgeſteld, dog om van de tweede Reſolutie, als welkers effect alleen van het Publiek afhing niet te gewaagen, is de Provintie van Holland de eenige, welke gecontribueerd heeft om de Compagnie het weezentlyke genoot te doen hebben van de gunſtige Reſolutien van Uw Hoog Mog. door het fourneeren van derzelver quota aan de Maatſchappy.

Doch gelyk de Vergadering van Zeventhienen niet dan in een volle overtuiging van de hooge noodzaaklykheid aan Uw Hoog Mog. heeft verzoek gedaan om een onderſtand van veertien Millioen en wy als de Præſidiale Kamer aan Uw Hoog Mog. nader hebben onder 't oog gebragt, de aakelyke omſtandigheeden, welke voor de Compagnie voor de deur ſtonden, en waar van de gevolgen door Uw Hoog. Mog. ligt konden worden gepenetreerd, en welke alleen voor te komen waaren, wanneer Uw Hoog Mog. Bewindhebberen verzekerden, van den ontfangſte nog dit jaar van een genoegzaame ſom van penningen tot het dryven van hunnen handel, in de proviſioneele ſpoedige uitreiking ten minſten van twaalf Ton, zullen Uw Hoog Mog. zeer ligt penetreeren, hoe weinig de uitreiking van de quota van Holland in die twaalf Ton de Compagnie kan baaten.

Bewindhebberen hebben, zoo zy vertrouwen, by meer dan een addres betoogd de gronden, die zy voor hunne verzoeken hadden: Gronden, die zy deels ontleenen uit de ongelukkige en buiten hun toedoen opgekoomene omſtandigheeden, deels uit de interest van de gantſche Republiek in het be-

behoud der Oost-Indische Maatschappy, zy zullen gezelven dus niet herhaalen. **AMSTELDAM.**

Dan daar volgens de laatste ontfangene Indische tydingen het gebrek aan Zeevarende zoo groot en drukkende was, dat de Generaal en Raden verklaarden geen kans te zien om by het herstel der Vreede Scheepen te bemannen om de jaarlyksche producten, waar mede de Pakhuizen overlaaden waaren, naa het Vaderland te zenden, 'er dus voor de Maatschappy en voor het Gemeenebest ten uitersten aan gelegen legt, dat tegenswoordig een goed aantal Zeevarende, welker toeloop thans zeer groot is, na Indien worde gezonden, in dat aangenaame vooruitzigt, om naar zo veele droevige slaagen te hebben ondervonden eens weder het Hoofd te mogen opbeuren, en als dan het genot te hebben van zoo veele kostbaare Indische voortbrengzels, waar van de Maatschappye door een geduurende Oorlog is verstooken geweest.

Brief van de O. I. Comp. aan de Stat. Gener. om onderstleuning enz.

Zy moeten dus met den meesten aandrang dog tevens op 't eerbiedigst verzoeken, „dat Uw „Hoog Mog. het daar heen gelieven te dirigeeren, dat Bewindhebberen met 'er daad en ten „spoedigsten jouisseeren van die favorabele dispositien van Hoogstdezelve by Resolutie van „den 19 October 1781 en 17 July 1783, gemanifesteerd en waar van zy alleen voor zo „verre de Provincie van Holland betreft, genot hebben gehad, ten einde daar door onder „anderen in staat te zyn om te voldoen aan die „engagementen, die zy geduurende den Oorlog „hebben gecontracteerd.

„En dat Uw Hoog Mog. bovendien geduurende derzelver deliberatien op het Adres der „Vergaderinge van Zeventienen, in dato 4 Juny, „reflexie slaande op het laatste Addres van de Præsidiale Kamer van den 16 July, Bewindhebberen „door hun te verzekeren van den ontfangst in „dit Jaar, van eene genoegzaamen Som van

AM- „ Penningen gelieven in ſtaat te ſtellen tot het
STEL- „ dryven hunner Handel."
DAM. Alle de zoo dikmaals gelegde gronden, alle de voorgeſtelde akelige gevolgen dan voor herhaald houdende. Waar mede enz.

HOOG MOGENDE HEEREN!

Uw Hoog Mog, zeer Ootmoedige en Gehoorzame Dienaaren.

De Bewindhebberen van de Nederlandſche Geoctroyeerde O. Ind. Compagnie ter Præſidiale Kamer.

(En ter Ordonnantie van dezelven getekent)

Amſterdam den 21 Aug. 1783. *D. A. Meerman van der Goes.*

Waarop gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verſtaan, „ dat Copie van de „ voorſz. Miſſive gezonden zal worden aan „ de Heeren Staaten van de reſpective Provincien, die van Holland en Westfriesland „ uitgezonderd, en dezelve op 't ernſtigſte „ verzogt en aangemaand, om in conſideratie van de verlegenheid, waarin gem. Compagnie zig bevind, en de hooge noodzaakelykheid om dezelve ſpoedig by te ſtaan, „ niet alleen in de petitie van *f* 2294400:- den 31 October 1781 gedaan en van „ *f* 1200000:- den 24 July dezes jaars gedaan, ten eerſten en zonder tydverzuim „ gaaf te willen conſenteeren, maar ook derzelver conſenten met prompte en dadelyke

„ four-

„ fournissementen te bekragtigen. En voor AMSTELDAM,
„ zo veel aangaat het laatste poinct in de
„ voorsz. Missive gemeld, dat zullen wor-
„ den verzogt, zo als verzogt worden mits
„ dezen, de Heeren *van Lynden van Hemmen* en andere Hun Hoog Mog. Gedeputeerden tot de zaaken van de Oost-Indische
„ Compagnie, om met en nevens eenige Heeren Gecommitteerden uit den Raad van
„ Staten, by Hun Ed. zelfs te nomineeren,
„ de besoignes, gedecerneerd by Hun Hoog
„ Mog. Resolutie van den 4 Juny laatstleden, by de hand te neemen, ten spoedigsten voort te zetten en van alles hier ter
„ Vergaderinge rapport te doen."

Men heeft zig veel laten voorstaan van de voordeelen, die onze Koophandel uit de onafhangelykheid van de Noord-Amerikaansche Gewesten zoude trekken. Daar van alle die smeekschriften, welken wy gezien hebben, dat in het afgelopen jaar 1782, als om stryd, in de meeste plaatsen dezer Landen, vooral in Holland, zyn ingeleverd, en waar by de verklaaring en erkentenisse van die onafhangelykheid, ter bevorderinge van onzen koophandel en handwerken, is verzogt geworden. Onderwyl zyn de blyken van de gegrondheid der hope thands nog weinig of niets. Daar zyn 'er in tegendeel die meenen, dat (hoe zeer Noord-Amerika moest onafhangelyk worden, en wy daar niets toe nog af konden doen), dat die onafhangelykheid ons veel eer schadelyk zal zyn, en geen Volk

AMSTELDAM. ter waereld meer geschikt en wel gelegen is, om in verscheidene takken van onze vaart en handel te treden en ons daar van te ontzetten, dan de Noord-Amerikanen. Daar is ook al een gerugt geweest, dat zy reeds het oog op de vaart en handel, in de Oost-Indien gevestigd hadden. Waar tegen egter door een aardrykskenner deze aanmerkingen zyn gemaakt.

„ Twee wegen (zegt gemelde Schryver) „ zyn 'er maar voor de Amerikanen open om „ door het Westen naar de Indien te stevenen; namenlyk door de *Straat van Magellaan* en de *landengte van Darius.*

„ Door de Straat van Magellaan varende, „ is de afstand van de Amerikaansche Rivier „ de Delaware tot aan het eiland Celabes, „ een der Molukkische Eilanden, omtrent „ 255 graden of 5100 mylen; daar dat eiland slegts 192 graden of 3840 mylen van „ Brest is, wanneer men van deze laatste „ plaats over de Kaap de Goede Hoop derwaart vaart; het geen voor Frankryk, Engeland en Holland, en vooral voor Spanje „ en Portugal een verschil maakt van 1260 „ mylen; dat, wel is waar, zulk een aanmerklyk verschil niet geeft in een tyd, in welken de Zeevaartkunde tot zulk een hoogen „ trap van volmaaktheid gebragt is, doch „ egter in dit geval de balans van Commercie merklyk doet overslaan ten voordeele „ der Natien, die aan het Westlyk gedeelte „ van Europa gelegen zyn, gemerkt 1260 „ mylen byna een derde van de reis zyn

„ voor

„ voor de Schepen, welke van Brest over AMSTERDAM.
„ de Kaap de Goede Hoop naar Indiën zei-
„ len: daarenboven is de luchtgesteldheid in
„ de Straat van Magellaan zeer ongezond,
„ en de Zee is er zeer onstuimig door daag-
„ lyksche stormen en onweêr.

„ 'Wat aangaat den weg over de landengte
„ van Darius, deze heeft geen mindere zwa-
„ righeid in, want van de Delaware tot het
„ eiland Borneo, rekent men den afstand op
„ 200 graden, en van Brest tot daar, is de-
„ zelve omtrend 185 graden, welk gering
„ verschil van 15 graden geen merklyk voor-
„ deel aan Frankryk geeft, maar, indien Pon-
„ dichery of Madras de plaatsen zyn, van
„ welken men den afstand rekent, dan is
„ dezelve verbazend, dewyl de weg van
„ Brest dan 1280 mylen korter is dan die
„ van de Delaware zyn zoude.

„ Hier by komt nog, dat de goederen aan
„ de eene zyde dier Landengte gelost aan
„ den anderen kant wederom, in andere
„ schepen, geladen moeten worden, en
„ schoon den weg dezer Landengte wel niet
„ langer als 14 mylen is, is dezelve egter
„ zeer ongemaklyk, uit hoofde van de hoo-
„ ge bergen en het daar van afstortend wa-
„ ter, gelyk ook door de dikke bosschen en
„ inzonderheid door de zware ziektens, wel-
„ ke die verzengde luchtstreek eigen zyn:
„ dan genomen, dat het al uitvoerlyk voor
„ hun was om dezen weg in te slaan, zou-
„ den immer de schepen evenwel door de
„ straat van Magellaan of om de Kaap Hoorn
„ moe-

AM-STEL-DAM.

„ moeten komen, ten einde de goederen te „ Panama in te nemen.

„ Indien de Amerikanen derhalven op de „ Indien handel dryven, moeten zy zulks „ noodwendig doen over de Kaap de Goede „ Hoop, zynde het verschil aan den weg „ van Brest of de Delaware slegts 12 graden „ ten nadeele der Amerikanen; dan zo zy „ deze Vaart met eenig voordeel willen doen, „ moeten zy 'er een Etabliesement oprigten, „ en dit kunnen zy zonder oorlog niet ver-„ krygen, en dus heeft men niet veel reden „ om te gelooven, dat eene natie, die zo „ veele en zulke uitnemende middelen in „ haar eigen wyduitgestrekt land heeft, de-„ zelven zoude verwaarloozen of minder „ behartigen, om eenige Waren van het an-„ der einde der aarde te halen, even als of „ men niet gelukkig konde zyn, indien men „ geen Japansch verlakt of Porcelein, of gee-„ ne Indische stoffen had, en niet voorzien „ was van Beeldjes op de Schoorsteenen of „ Speceryen in de Ragouts.

Wat hier van zy, een voornaam kantoor van den Heer *Jan de Neufville en Zoon*, de eerste zynde geweest, welke met de Noord-Amerikanen heeft begonnen handel te dryven, heeft niet gelukkig geslaagd; maar is genoodzaakt geweest, de betalingen aan zyne schuldeisschers op te schorten. Deszelfs Zoon *Leendert de Neufville Jansz.* vervolgends op de voorgaande firma van *Jan de Neufville en Zoon*, den Koophandel nog voortzettende, heeft aan H. Hoog Mog. een ver-

verzoekschrift ingeleverd, welkers inhoud kan gekend worden uit het volgend AMSTELDAM.

Extract uit het Register der Resolutien van H. H. MM. de Heeren Staaten Generaal der Vereenigde Nederlanden.

Veneris den 5 September 1783.

Is ter vergaderinge gelezen de Requeste van *Leendert de Neufville Jansz.* Koopman te Amsterdam, negocieerende op de firma van *Jan de Neufville en Zoon:* houdende dat den Suppliant diverse contracten van Negotie hebbende aangegaan zo met de staaten van Zuid Carolina als andere Regenten, mitsgaders particuliere ingezetenen van Noord America, waarvan het gevolg was geweest, dat de Suppliant goederen van consideratie naar America had verzonden en een crediet van belang moeten geeven, in het vertrouwen, dat aan hem zyn tydige remises zouden worden gedaan, en dat zouden worden geapprobeerd de Rekeningen door *A. Gillon* als geauthoriseerde van den staat van Zuid Carolina, met den Suppliant opgemaakt, mitsgaders de Obligatien door voorn. *A. Gillon* by forme van namptissement aan den Suppliant afgegeeven, als ook de verdere contracten door voorn. *A. Gillon* met den Suppliant gemaakt zouden worden goedgekeurd en geadimpleert: dan dat de Suppliant tot zyne merkelyke verwondering na het vertrek van meergemelde *A. Gillon* geenerly bericht van denzelve bekoomen, nochte eenige Remises had ontfangen, maar in tegendeel door *Jos. Jarvis*, met wien een associatie was ontworpen, dog aan welker project in geenen deele door denzelven was voldaan, had kunnen goedvinden om diverse Gelden van des Supliants huis van Negotie in America met arresten te

Req van L. de Neufville Jz. en best. daarop.

AMSTERDAM.

Req. van L. de Neufville Jz. en besl. daarop.

te doen bezwaaren, door welk een en ander de Suppliant zeer aanmerklyk wierd belemmerd en op den oever van zyn ruine gebragt, zo niet daaromtrend ten spoedigsten wierd voorzien; waar toe de Suppliant te raden was geworden in persoon zig te begeeven na Noord-America: verzoekende de Suppliant derhalven dat H. H. MM. aan derzelver Envoyé Extraordinair en Minister Plenipotentiaris by de Vereenigde Staaten van Noord-America den Heere *van Berckel* gelieven aan te schryven, om zyne goede en meest kragtigen officien aantewenden, ten einde des Suppliants zaaken, 't zy by het Congres of by de particuliere staaten van Noord-America ten spoedigsten moogen worden afgedaan, en aan hem ten aanzien van particulieren aldaar, gegeven mooge worden prompte Expeditie van Justitie.

Waar op gedelibereerd zynde, is goedgevonden en verstaan, dat Copy van den voorsz. Requeste gezonden zal worden aan den Heer *van Berckel* Hun Hoog Mog. Minester Plenipotentiaris by de Vereenigde Staaten van America, en dezelven daar nevens aangeschreeven zulks, en daar hy het van vrugt zal oordeelen, zyne goede officien en meest kragtige devoiren aan te wenden, ten einde de Suppliant ter zaake voorsz. goed, kort, en onvertoogen recht en expeditie van Justitie mogen worden geadministeerd.

Den 4 dezer maand, 's avonds tusschen 7 en 8 uuren, hadt men hier een onweder van donder en blixem, verzeld met zwaare stortregens. De donder trof een der steene trappen van de zogenaamde Montelbaans-Toorn, deedt denzelven in het midden bersten, en sloeg zommige steenen ter zyden van dien trap tot gruis, waar van de stukken eenige glazen in een huis aan de overzyde der toren staande,

de, gebroken hebben; verders zyn hier door geene ongelukken veroorzaakt. AMSTERDAM.

GOUDA.

Nopens de Wapenoeffening der Schuttery is ook hier de navolgende afkondiging geschied:

PUBLICATIE.

De Magistraat der Stad Gouda, in achting genomen hebbende, dat de thans in deze Stad mede plaats grypende pryzenswaardige en Vaderlandsche zucht, ter uitbreiding van het beoeffenen der nieuwe Staatsexercitie, aan de zyde der Regeering allezints behoord gepaard te gaan met de nodige zorg voor den aanbloei der roem, en vereeniging van het geheele lichaam der Schutterye, heeft, tot bereiking van dit salutair oogmerk, goedgevonden en verstaan te statueeren, en vastestellen, zoo als Dezelve statueert en vaststeld mits dezen, dat, van nu voortaan, de opgemelde nieuwe Staatsexercitie zal worden begreepen geintroduceert te zyn over het gansche Corps der Manhafte Schuttery alhier, wordende mitsdien, den respective Schutteren, welke nog geen deel in de voorsz. nieuwe exercitie hebben genomen, van wegens Hun Ed. Gr. Achtb. geinsinueerd, en verzocht, om zich, geduurende het eerstkomende wintersaisoen, in dezelve te oeffenen, ten einde, in het aanstaande voorjaar, hunne eerste exercitien in den nieuwen Wapenhandel (waarinne de instructien gratis, en dus zonder eenige onkosten zullen worden gegeven) te kunnen verrichten: alles met dien verstande, dat de gewoone exercitie op Stadserff, in de aanstaande maand October, noch op den *Publ. nopens de Wapen-oeff. der Schutt.*

GOUDA. Publ. nopens de Wapen oeff. der Schutt.

ouden voet zal worden verricht, en blyvende aan zo daan'ge Schutters, als hier tegens eenige wezendlyke grieven, of valable redenen van bezwaar zouden vermeenen te moeten inbrengen, volkomen vry, om dezelve optegeven aan het Collegie van den Krygsraad dezer Stad, om in dit geval, zulks ter kennisse van Hun Ed. Groot Achtbaren te kunnen brengen.

Aldus gedaan by het Collegie van de Magistraat der Stad Gouda den 18 Sept. 1783.

Ter Ordonnantie van dezelve

(*was getekend*)

V. VAN EYCK.

WOERDEN.

Ruim 80 Ingezetenen en Burgers hadden een verzoekschrift aan den den Krygsraad getekend, op dat de Burger-Compagnien wederom in stand wierden gebragt, en de wapenoeffeningen geschieden mogten; en dit een en ander door den Krygsraad aan Burgemeesteren verzogt zoude worden. Dog een zeker Lid van de Regeering kwam zulks al voor, met op den 12 Augustus een voorstel in de vergadering der Vroedschap te doen, overeenkomstig dat verzoek, waarop terstond een besluit, daarmede overeenkomstig, volgde.

ZEE-

ZEELAND.

MIDDELBURG.

Op het einde van de voorledene maand is op de voorstellen der steden Middelburg en Zierikzee, rakende de geschillen over het rechtsgebied over het Krygsvolk, en op den brief van den Prinse Erfstadhouder, welke eenige schikkingen by voorraad vervattede, een berigt of *raport* ter vergaderinge der Staten ingekomen, met een opstel van antwoord aan Zyne Doorl. Hoogheid. Zie hier het zelven: MIDDELBURG.

Rapport van Heeren Commissarissen op de Propositien der Steden Middelburg en Zierikzee respective, rakende de verschillen over de Judicature van Militaire Persoonen, en op de Missive van Zyne Hoogheid, voorslaande eenige Provisioneele schikkingen, met een Concept Antwoord aan Hoogst Dezelve, uitgebragt ter Vergadering der Heeren Staten van Zeeland, den 28 Augustus 1783.

De Raad Pensionaris heeft gerapporteerd uit naam van Heeren Commissarisen, hebbende ingevolge en ter voldoeninge van Hun Ed. Mog. Resolutien Commisoriaal van den 21 Maart, 3 April en 21 July dezes Jaars, geëxamineerd de onderscheide Propositien door de Heeren van Middelburg en Zierikzee gedaan, omtrent eenige gevallen,

MIDDELBURG.

Raport en Conc. Antw. aan Z. Hoogh. wegens de Milit. Jurisd.

waarover de Burgerlyke Rechtbanken dier Steden zig hebben beklaagd, in de uitoefening hunner Jurisdictie over Militaire Personen door de Krygsraden of commanderende Officier van 't Guarnisoen verhindert te zyn. — En eindelyk nog, ter voldoeninge van de Resolutie Commisoriaal van den 4 dezer lopende maand, geëxamineerd hebbende de Missive van Zyne Doorlugtige Hoogheid van den 2 te voren, waarby aan Hun Ed. Mog. voorslaat om zoo ten aanzien van de reeds voor handen zynde gevallen, als omtrent die, welke hangende Hun Ed. Mog. deliberatien over het Poinct der Militaire Jurisdictie nog exteeren mogten, de zaken te doen termineeren voor dien Rechter, welke door apprehensie daar in heeft geprævenieert, ongepræjudicieert de wederzydsche sustenuën, alles by vorige Notulen breder vermeld. — Dat Heeren Commissarissen, om met des te meerder grond op alle deze stukken te kunnen adviseeren, præalabel ondergezogt hebbende, tot hoe verre de Militaire Jurisdictie, volgens het Staatsrecht deser Provincie, moet geoordeelt worden, zig te kunnen uitstrekken, hunne gedagten deswegens aan Hun Ed. Mog. reeds hebben opengelegt by een Rapport, 't geen de eer hadden op den 11 dezer maand ter Vergadering uit te brengen, en waarby zoo men vertrouwt, ten vollen is gedemonstreerd, dat de Militaire Jurisdictie op het Staatsrecht van Zeeland niet verder is gefundeert, als ten aanzien van pure Militaire delicten, en dat mitsdien alle gemeene delicten door militairen, offschoon in hun Guarnisoen gepleegt, door de Burgerlyken Vierscharen moeten worden beregt, ten ware het fait door den eenen Soldaat tegen den anderen ware begaan, en dan nog maar alleen, wanneer de Militaire Rechter zig van den delinquant by præventie had meester gemaakt. — Dat diensvolgens, daar 's Lands grondwetten dit stuk zo duidelyk beslissen, Heeren Commissarissen geen redenen vinden, waarom Hun Ed. Mog. dit geëtablisseert recht niet zouden

doen

doen gelden, om tot een richtsnoer voor alle Militaire Rechters binnen deze Provincie te verstrekken. — Terwyl de klagten der Burgerlyke Rechtbanken, over inbreuken door Militairen op hunne Jurisdictie gepleegd, en by de bovengemelde Propositien ter kennisse van Hun Ed. Mog. gebragt, in allen opzigten op het voorschr. Staatsrecht dezer provincie zyn gegrond; nadien de geperpetreerde faiten geenzints kunnen gezegt worden de discipline Militair, in het afgetrokkene beschoud, alleen te betreffen, maar wel degelyk aanlopen tegen de gemeene rust en Burgerlyke veiligheid, doorgaans met den naam van commune delicten ondertekend, en daarenboven niet van den eenen Soldaat tegen den anderen, maar tegen de Ingezetenen dezer Provincie zyn geperpetreerd; in welken geval de Militaire Rechter zig geen Recht tot de Judicature door apprehensie konde aanmatigen, terwyl zelfs in het laatste geschil binnen de Stad Zierikzee, in de maand Juny voorgevallen, de Civyle Justitie door apprehensie den Militairen Rechter reeds hadden geprævenieert, dog door laatsgemelde daarvan op eene verregaande faitelyke wyze wederom is ontzet. — Dat Heeren Commissarissen, om alle deze redenen, van oordeel zouden zyn, dat tot bewaring van de achtbaarheid en 't respect voor de Civile Justitie, de Burgerlyke Rechtbanken in hun zoo wel gefundeert Recht behoorden te werden gemaintineert; en dienvolgens geene schikkingen daar van afwykende kunnen toegelaten worden, maar van Zyne Doorlugtige Hoogheid behoorde te worden gerequireert, om zoodanigen orders te stellen, dat de thans nog gedetineert zittende personen, by de gevallen in bovengemelde Propositien vermeld, geconcerneert, aan de Civile Justitie, door wien dezelve zyn gereclameert, ten spoedigsten overgegeeven werden, ten ware Hun Ed. Mog mogten goedvinden aan de drie Militairen, vermeld by de Propositie der Heeren van Zierikzee van den 21 Maart laatsleden,

MIDDELBURG.

Raport en Conc. Antw. aan Z. Hoogh. wegens de Milit. Jurisd.

MIDDELBURG. uit consideratie van de langdurigheid van derzelver detentie, te verleenen Brieven van Abolitie, voor zoo verre zy zig aan de misdaden, waarvan verdagt gehouden worden, mogten hebben schuldig gemaakt: en wyders Zyn Doorlugtige Hoogheid verzogt, zoodanige voorzieninge te doen, dat het bovengemelde Staatsrecht door de respecte Krygsraden en commanderende Officieren binnen deze Provincie stiptelyk werde geobserveert; en al hetzelve te vervatten by eene Missive in antwoord op die van Zyne Hoogheid van den 2 dezer, waarvan Heeren Commissarissen de vryheid genomen hebben een concept hier nevens te voegen, tot welke de eer hebben, zig kortheids halve alhier verder te refereren.

Raport en Conc. Antw. aan Z. Hoogh. wegens de Milit. Jurisd.

DOORLUGTIG, HOOGGEBOREN VORST EN HEER!

Wy hebben op den 4 dezer loopende maand wel ontfangen en in Onze Vergadering gelezen Uwe Doorlugtige Hoogheids Missive van den 2 te voren, by welke, ter gelegenheid van verscheide tot hier toe vrugteloos gedane reclamen door de Civile Rechters van Plaatsen binnen deze Provincie, alwaar eenige ongeregeldheden door Militaire Persoonen, by de respective Krygsraden als nog in detentie gehouden werdende, zyn gecommittert, Uwe Doorlugtige Hoogheid Ons voorslaat, als een middel, waar door de zaak, hangende Onze deliberatien over het Poinct der Militaire Jurisdictie, niet buiten haar geheel zoude worden gebragt, dat wy by die Steden, welke de reclame van gedetineerde Militaire Persoonen gedaan hebben, geliefden te effectuëren, dat dezelve Steden daarvan wilden afgaan, en de Krygsraden met de Judicature laten geworden; verklarende Uwe Doorlugtige Hoogheid ook bereid te zyn, om in gevallen, daar Militaire

litaire Persoonen by den Civilen Rechter zyn geapprehendeert, en door den Krygsraad of den commandeerenden Officier gereclameerd, het daarhenen te dirigeeren, dat van deze reclame worde afgezien, en den gedetineerden Militair aan den Civilen Rechter overgelaten, en dat dus de zaken zouden worden getermineert voor dien Rechter, welke in deze gevallen door apprehensie heeft geprævenieert, zonder dat uit deze schikking eenige argumentatie voor of tegen het wederzyds gesustineerde nu of ooit zal mogen getrokken worden, en dit alles onverminderd het Recht van eige Justitie aan de Zwitsersche Regimenten by derzelver Capitulatie gegeven. Terwyl eindelyk Uwe Doorlugtige Hoogheid deszelfs verlangen betuigt, dat tot voorkoming van derzelver questien de Jurisdictien over Militaire Persoonen eens voor altoos op eenen onwrikbaren voet worden vastgesteld.

MIDDELBURG.

Raport en Conc. Antw. aan Z. Hoogh. wegens de Milit. Jurisd.

De gevallen, waaromtrent de Burgerlyke Rechtbanken zich hebben beklaagd in de uitoeffening hunner Jurisdictie, door de Krygsraden of commandeerende Officieren van het Guarnisoen verhinderd te zyn, bestaan, zo verre dezelve ter Onzer kennisse zyn gebragt, hoofdzakelyk daar in:

Voor eerst, in eene door de Heeren van de Weth der Stad Zierikzee by den aldaar commandeerende Officier vrugteloos gedane reclame van twee Sergeanten, een Corporaal en een Soldaat, welke zig onder vehemente suspicie hadden gebragt wegens het inslaan van glazen aan twee Burger huizen, en het plegen van verdere brutaliteiten binnen de gemelde Stad in de maand February dezes jaars, ten einde deswegens, na behoren, te worden ondervraagd.

Ten anderen, in het schouwen en wegvoeren van zeker dood gevonden Soldaat van het Guarnisoen der Stad Zierikzee, in de maand Maart dezes jaars tusschen de zogenaamde Houte Poppen

MIDDELBURG. en Haamstede, behoorende onder de Jurisdictie der voorschr. Stad op order van den commandeerenden Officier of die van den Krygsraad aldaar

Raport en Conc. Antw. aan Z. Hoogh. wegens de Milit. Jurisd. *Ten derden*, in een geweigerde overgifte door den Krygsraad te Vlissingen aan den Heer Hoogbailliu Bewestenschelde, van twee Soldaten, die de meeste aanleiding scheenen gegeven te hebben tot het plegen van vetregaande brutaliteiten en insolentien, aan eenige Ingezetenen in den Eilande van Noordbeveland in de maand Mey dezes Jaars, door een menigte van Soldaten aldaar gedetacheert.

Ten vierden, in eene geweigerde overgifte door den Krygsraad des Guarnisoens der Stad Middelburg aan de Heeren van de Weth der voornoemde Stad, van eenige Militairen, suspect van gepleegd openbaar geweld op den 10 der maand Juny laatstleden, en het gewapenderhand aanvallen van verscheide zeevarende persoonen.

En eindelyk *ten vyfden*, in eene verregaande resistentie door de Militairen binnen de Stad Zierikzee, op den 9 Juny laatstleden, den bedienden der Civiele Justitie aangedaan in het doen van recherche na twee Soldaten, welke ten hoogsten waarschynelyk aan Bleikdievery op Schuddebeurs onder Noordgouwe medepligtig waren, als mede in eene faitelyke ontzetting van een derzelve, die bereids door de voornoemde Bedienden was geapprehendeert, op ordre van den commandeerenden Officier des Guarnisoens aldaar, en daar op geweigerde extraditie van dezelve twee Soldaten, en van een Corporaal, door wien de overige Militairen tegen de Bedienden der Civile Justitie waren opgehitst, aan den Bailliu der voornoemde Stad.

Wy bespeuren wel uit Uwe Doorlugtige Hoogheids Missive, dat door het surcheeren der Procedures voor den Militairen Rechter de zaaken niet buiten haar geheel zyn gebragt, doch hadden

teffens

teffens wel gewenscht, dat de competentie van de Regtbanken der voornoemde Steden tot de Judicature over de in bovengemelde gevallen geconcerneerde persoonen niet verder in twyffel getrokken was, en dezelve aan de Civile Justitie, op de daar toe gedaane reclamen, aanstonds waren geëxtradeerd; nadien de bevoegdheid der Militaire Jurisdictie in dezen zo min is gegrond op eenige nog kragt van weth hebbende Resolutie van Ons of op eenigerley, zelf met kennis der Burgerlyke Regtbanken, by de Militairen gepleegde Acte van Jurisdictie, als op den aart der gedaane delicten zelve, die geenzints de goede orde in den dienst en de Krygstugt alleen, in het afgetrokkene beschouwt, betreffen, maar aanloopen tegen de gemeene rust ende veiligheid der Ingezetenen, doorgaans met de naam van commune delicten onderkend, die wel degelyk van de discipline Militair onderscheiden zyn. — Of nu zodanige misdaden door Militairen begaan ook by den Militairen Regter kunnen en moeten beregt worden, het stuk zynde, waarop het hier voornamelyk aankomt, hebben alle deze gevallen, waarin zulks van weerzyden werd gesouteneerd of tegengesproken, aanleiding gegeeven, dat wy het Staatsregt dezer Provincie omtrent de Judicature over Militaire persoonen met alle naauwkeurigheid nader hebben onderzogt; dewyl, of schoon zoo veele andere gewigtige zaaken van Regeeringe Ons in dezen tyd bezig houden, Wy geensints met onverschilligheid konden aanzien, dat eenigerlei Jurisdictie, uit Onze Oppermagt alleen voortvloeiende, op het Territoir dezer Provincie werd uitgeoeffend, door eene Regtbank, aan wien Wy nimmer zodanige magt opgedragen hadden. — Dit onderzoek heeft Ons tot de volle overtuiging toe doen zien, dat de Militaire Jurisdictie op het Staatsregt van Zeeland niet verder is gefundeert, als ten aanzien van pure Militaire delicten, en dat mitsdien alle gemeene delicten

MIDDELBURG.

Raport en Conc. Antw. aan Z. Hoogh. wegens de Milit. Jurisd.

MID-DELBURG.

Raport en Conc. Antw. aan Z. Hoogh. wegens de Milit. Jurisd.

door Militairen, offchoon in hun Guarnifoen gepleegd, door de Burgerlyke Vierfcharen moeten worden beregt, ten ware het fait door den eenen Soldaat op den anderen ware begaan, en dan nog maar alleen, wanneer de Militaire Rechter zig van den delinquant by præventie hadt meester gemaakt. — Wy willen geenfints ontkennen, dat er gevallen kunnen zyn, waarin binnen deze Provincie niet alleen publicque ftraf over gemeene delicten van Militairen op Vonnis van de Krygsraden is geoeffend, maar zelfs informatien, by den Civilen Regter genomen, aan den Krygsraad zyn ter hand gefteld; doch gelyk geene voorbeelden van misbruiken kunnen worden geälleguëerd, om daarop te vestigen een prætens Recht, het geen direct tegen 's Lands Grondwetten aanloopt, kan de Militaire Rechter daaruit even zo min afleiden eene Jurisdictie, die aan hem door ons *nooit* expresfelyk is opgedragen, als de onagtzaamheid van zommige Burgerlyke Regtbanken, in deze of geene gevallen betoont, ooit verminderen kan de magt van rechtsoeffening, welke door een Civilen Regter in 't algemeen, oorfpronkelyk alleen van Onzent wegen, word geëxerceert, en buiten Onze kennis en uitdrukkelyken wil aan niemand anders konde worden afgeftaan. — Daar dus het Staatsrecht rakende de Jurisdictie over Militaire Perfonen binnen deze Provincie, op zo eenen onwrikbaren voet reeds is geëtablisfeert, en wy ook met zonderling genoegen verftaan, dat de Burgerlyke Rechtbanken hunne Voorrechten in dezen thans naar behoren tragten te maintineeren, twyffelen wy ook niet, of Uwe Doorlugtige Hoogheid zult met ons moeten inftemmen, dat Wy Ons in geenerlei fchikkingen daarvan afwykende, kunnen inlaten, nog den voorflag door Uwe Doorlugtige Hoogheid aan Ons gedaan, zelfs niet omtrent de reeds exteerende gevallen, eenigfints kunnen admitteeren, nadien de faiten daar by vermeld, niet van den eenen Soldaat op den anderen, maar omtrent

trent de Ingezetenen dezer Provincie, en tegens de algemeene Burgerlyke veiligheid zyn geperpetreerd, en dus geen Krygsraad of commandeerenden Officier, zig eenig recht tot de Judicature door apprehensie konde aanmatigen; terwyl nog daar enboven in het laatste geschil binnen de Stad Zierikzee, in de maand Juny voorgevallen, de Civile Justitie door apprehensie den Militairen Rechter reeds had gepræverieert, doch door laatsgemelde daarvan op eene verregaande faitelyke wyze wederom is ontzet. — Wy verwagten derhalven veel eer van den yver, welke Uwe Doorlugtige Hoogheid tot handhaving der wettige Rechten en Privilegien der respective Steden en Plaatsen van Zeeland betuigd te hebben, dat Hoogst Dezelve als nu aangaande dit alles nader onderrecht, geen zwarigheid zult maken, om zodanige orders te stellen, dat de thans nog gedetineerd zittende Persoonen, hier voren vermeldt, aan de Civile Justitie, door wien dezelve zyn gereclameerd, ten spoedigsten overgegeeven worden, op dat zy door de verdere weigering van een Krygsraad of commandeerenden Officier niet langer wettige redenen van klagten hebben, dat hunne langdurige apprehensie tegen het Recht en de principes van humaniteit tot eene wezentlyke straf word gemaakt, en het betamelyk respect voor de achtbaarheid der Justitie, door de verregaande insolentien der Militairen, speciaal omtrent de laatstgemelde zaak, binnen de Stad Zierikzee voorgevallen, op zulk eene eclatante wyze gevioleert, naar behoren hersteld en aan dezelve deswegens eene billyke satisfactie gegeeven worde. Als mede dat Uwe Doorluchtige Hoogheid zodanige voorzieninge gelieve te doen, dat geen Krygsraad of commandeerenden Officier binnen deze Provincie zig wederom bemoeije met het schouwen van doode Lichaamen, of zig onderwinden eenige verdere kennis, judicature en straffen van zulke delicten, niet Militair zynde, die by hunne onderhorigen zouden mogen worden ge-

MIDDELBURG.

Raport en Conc. Antw. aan Z. Hoogh. wegens de Milit. Jurisd.

MIDDELBURG. geperpeteert, dan aan hun door Ons uitdrukkelyk is afgestaan, maar daar mede laten geworden de respective Geregten, die daartoe alleenlyk zyn geauthoriseert; en dit alles onverminderd het Recht van eige Justitie, aan de Zwitsersche Regimenten by derzelver capitulatie gegeeven, waaromtrend Wy bereid zyn te doen nakomen de Tractaaten tusschen de Republiek en de Zwitsersche Cantons gemaakt. —— En wanneer aan de stipte nakoming van deze Grondwet Onzer Provincie behoorlyk de hand gehouden worde, vertrouwen Wy, dat alle geschillen over jurisdictie quæstien geheel zullen afgesneden zyn, zonder dat de discipline en subordinatie, die Wy volkomen erkennen in den Militairen dienst zo hoog nodig te zyn, daar door eenigsins kome te lyden; en waartoe Wy zelfs niet ongenegen zyn (des noods) zodanige nadere ordres te stellen, dat dezelve nog des te meer kan worden geobserveert.

Raport en Conc. Antw. aan Z. Hoogh. wegens de Milit. Jurisd.

Waar mede enz.

Den 11 der vorige maand is ook reeds een raport ingekomen, betreffende de *Militaire Jurisdictie* in 't algemeen, over het welke eerstdaags zal geraadpleegd worden. Dat raport komt hoofdzakelyk hier op t' huis.

„ Om in het Crimineele den Militairen „ geene andere Judicature, dan over delicten, *pure militair*, toetekennen; in civile „ zaaken hen geenerhande Judicature toetelaaten; vervolgends den hoogen Krygsraad te desavoueeren, en ter Generaliteit „ te doen insteeren, dat door denzelven geene actens van jurisdictie in de Generaliteits-Landen gepleegd worden." —— Het raport wordt reeds gedrukt, en Hun Ed. Mog. had-

hadden den 22 dezer maand bepaald, om als dan de zaak der Militaire Jurisdictie geheel aftedoen. MIDDELBURG.

Ook hebben zig de Gedeputeerden der Stad Middelburg by de Staten beklaagd over 't gedrag van 't Collegie ter Admiraliteit in Zeeland, rakende den hoogen Zee-Krygsraad, in 's Hage op bevel van Zyn Doorl. Hoogheid benoemd, om het gedrag van den Kaptein *Haringman* wegens 't verzeilen van 's Lands Oorlogschip Zierikzee, te onderzoeken. De Kaptein *Haringman* begaf zig na zynen terugkomst van Hamburg, naar 's Hage, en verzogt van Zyn Hoogheid eenen Zee-Krygsraad. Zyne Hoogheid gaf hier van kennis aan den Heer Fiscaal *Steengracht*. De Heer *Rosevelt*, als toen voorzittende, deedt een voorstel, dat men van wegens den Raad ter Admiraliteit eenen brief aan Zyne Doorlugtige Hoogheid zoude verzoeken, om een hoogen Krygsraad in 's Hage te benoemen tot onderzoek van 't gedrag van bovengemelden Kaptein; in welk voorstel de Heeren *van Gelre* en *Clyver* toestemden, dog de Heeren *W. Schorer*, *Turcq* en *J. G. Schorer* beweerden, dat daar door de voorregten van 't Collegie benadeeld wierden, en zulks niet aangenaam konde zyn aan de Staten van Zeeland, en weezen dus het voorstel van den Heer voorzittende van de hand. Er waren dus 3 tegens 3 stemmen; derhalven maakte de gemelde Heer voorzitter het besluit overeenkomstig aan zyn voorstel, waartegens de 3 genoemde

Hee-

MIDDELBURG. Heeren zig op 't sterkst verklaarden, met verzoek, dat hun protest in de notulen mogt worden ingeschreven.

U T R E C H T.

UTRECHT.

Den 28 July heeft de Vroedschap en Dykgraaf Mr. *Willem Nikolaas Pesters*, Zoon van den Heer *Jan Pesters*, een voorstel gedaan om het tydschrift *De Politike Kruijer* te doen verbieden: dog welk voorstel by meerderheid is van de hand gewezen.

Op de laatstgehoudene Staatsvergadering van Woensdag den 23 July, zyn, ingevolgen de aanschryving van Hun Ed. Mog. aan Jonkheer *G. T. van der Capellen*, Heer van Schoonauwen, Gecommitteerde ter Admiraliteit te Amsteldam, ingekomen de beide lysten zo van de sterkte der vloot als van het geldweezen van gemeld Collegie, met eenen bygaande brief, waar by voorsz. Gecommitteerde aan Hun Ed. Mog. verzoekt, in het vervolg by tyds te mogen berigt ontvangen van de besluiten, die Hun Ed. Mog. aan Hunne Gecommitteerdens ter Generaliteit, raakende de zeezaaken geven: tot welk verzoek zommigen voorgeven, dat de laatste afdanking van 1200 matroozen aanleiding zou ge-

geven hebben welke *geschied was op last* *van eene Commissie van twee Admiraliteits-* *Raden en den Fiscaal.* U-TRECHT

Wegens de sterk heerschende ziekte van Rode loop is by Schout, Burgemeesteren en die van den Gerechte dezer Stad den 8 Augustus deze Publicatie beraamd en afgekondigd:

Publ. ter voorzieninge tegens de besmett. der Rode loop.

Schout, Burgemeesteren en die van den Gerechte der Stad Utrecht, in de droevige ervaringe gekomen, dat de Rooden Loop in eene nabuurige Provincie zich heeft beginnen te openbaaren, en van welke Ziekte deze Stad, zoo als wy in het zekere geinformeerd zyn, door Gods Goedertierenheid tot heden is bevryd gebleven, hebben ingevolge de Authorisatie van de Ed. Groot Achtbare Heeren Burgemeesteren en Vroedschap dezer Stad, vervat by derzelver Resolutie van den 28sten July laatstleden, om, onder den Zegen des Allerhoogsten, zoo veel mogelyk, het herwaards overbrengen der besmettinge voor te komen, goedgevonden te ordonneeren, gelyk Haar Ed. Achtb. ordonneeren by deze:

Dat niemand, het zy Jooden, 't zy andere Persoonen, van nu af tot het einde dezes jaars 1783, van buiten in deze Stad, of derzelver Vryheid, zal vermogen in te brengen, of te doen inbrengen, te verkopen of verruilen eenige Zyden, Wollen, Katoenen of Linnen gebruikte Kleederen, Lappen of Vodden, mitsgaders gebruikte Dekens of ander Beddengoed, of wel met dezelve goederen om te loopen, op pœne van naar bevind van zaaken, zelfs aan den Lyve te worden gestraft; zullende ook geene Uitdragers of Uitdraagsters, 't zy door zich zelven, 't zy door andere

U-TRECHT. *Publ. ter voorzie ninge tegens de besmett. der Rode loop.*

dere persoonen, dezelve Goederen van buiten de Std mogen ontbieden of laaten inkomen. veel min dezelve, by Contraventie dezer ingevoerd, mogen verkoopen of verruilen, alles oh poene als voren.

Wordende echter onder den voornoemden invoer niet begrepen zoodaanige Klederen en Beddengoed, als fatzoenlyke Lieden van derzelver Buitenplaatsen of anders (mits aldaar geen besmettinge bespeurd worde) gewoon zyn in de Stad te brengen.

En op dat niemand hier van onkundig zy, zal deze worden afgekondigd, gedrukt en aangeplakt naar behooren.

Aldus gearresteerd by myne Heeren van den Gerechte voorn. den 8 Augustus 1783.

In kennisse van my Secretaris,

J. L. V. ROMONDT.

En afgekondigd van den Stadhuize (*more solito*) by my ondergeschreven Deurwaarder op den 9 dito daar aan volgende.

D. J. VAN OLST.

Nopens deze zelfde zaak is by Gedeputeerden 's Lands van Utrecht aldus voorzien:

De Gedeputeerden van de Staten 's Lands van Utrecht, met leedwezen, vernomen hebbende, dat zedert eenigen tyd, de Roode Loop in nabuurige Provincien zig heeft geopenbaard; hebben, om zo veel mogelyk, onder des Heeren Zegen, voor te komen, dat de besmetting, zig ook binnen deze Provincie uitbreide, goedgevonden te ordonneeren, gelyk geordonneerd wordt by dezen:

U-TRECHT *Voorziening van Gedep. Staten omtrend die ziekte.*

Dat niemand, het zy Joden of andere Persoonen, van den dag der Publicatie dezes, tot het uiteinde van dezen jare 1783. ten platten Lande dezer Provincie zal vermogen te kopen of te verkopen eenige Zyden, Wollen, Katoenen, of Linnen gebruikte Klederen, Lappen, of Vodden, mitsgaders gebruikte Dekens of ander Beddengoed, ook niet zodanige Klederen, Lappen of Vodden, Dekens of Beddengoed, langs de wegen te dragen ofte te vervoeren, op poene van arbitralyk, en naar exigentie van zaken, aan den Lyve te zullen worden gestraft.

En op dat niemand hier van ignorantie zoude konnen pretendeereen, zal deze alomme worden gepubliceerd en geaffigeerd naar behooren.

Gedaan t'Utrecht den 9 Augustus 1783.

Was geparapheerd,

J. Taets van Amerongen, vt.

(*onder stond*)

Ter Ordonnantie van Welgemelde Heeren Gedeputeerden.

(*was getekend*)

H. H. v. d. Heuvel.

U-TRECHT

Ook is nog van wegens Gedeputeerde Staten den 5 Augustus de volgende Publicatie geschied.

Publ. tegens het verkorten van de belasting op sterke drank.

De Gedeputeerden van de Staten 's Lands van Utrecht, doen te weten, alzo de Heeren Staten dezer Provincie in ervaringe zyn gekomen, dat eenige Herbergiers ten platten Lande zich niet ontzien, om by gelegendheid, dat dezelve van buiten deze Provincie Wynen of flesfen inflaan, onder deze flesfen eenige, met sterke Dranken gevuld, te doen pakken, en dezelven dus zonder betalinge van den verschuldigden impost, tot merkelyke verkortinge van het Middel op de Gebrande Wynen, binnen deze Provincie invoeren; Alwaaromme Hoogstdezelven ter beschryvinge goedgevonden hebben Ons te authoriseeren, om tegen zodanig misbruik de nodige voorzieninge te doen, midsgaders te ordonneeren en statueeren, gelyk Wy doen by deze:

Art. I. Dat voortaan geen Herbergier, ten platten Lande binnen deze Provincie gezeten, eenige Wynen op flesfen zal mogen inflaan, dan alleen van eenen Koopman in Wynen binnen eene der beslotene Steden dezer Provincie geëtablisseerd, op eene boete van één honderd guldens, by het inflaan van een Anker of minder quantiteit, te incurreeren; en in gevallen meerdere quantiteit contrarie deze mogte zyn ingeflagen, nog van eene gelyke boete van één honderd guldens voor ieder Anker, alles boven de verbeurte der Wynen.

II. Dat een Herbergier van voornemen zynde eenige Wyn op flesfen van zodanigen Wynkoper, als boven gemeld, in te flaan, verplicht zal zyn alvorens daar van behoorlyke aangave te doen ten Wyn-

UTRECHT *Public. tegens het verkorten van de betaling op de sterke drank.*

Wyn-Comtoire der Stad, alwaar de Wynkooper woonagtig is, by een behoorlyk getekend Ceoulleken, inhoudende de quantiteit en qualiteit der Wynen, met de naam van de Wynkoper, en designatie van den dag en datum, op welken, en van den Schipper, Voer- of Karreman, door wien de verzending zal geschieden, alles op eene boete van één honderd guldens.

III. Blyvende voorts, zo wel de Wynkopers als de Schippers en Voerlieden verplicht tot naauwkeurige observantie van het geene, by het 30, 31 en 32ste *Artikel* by Hun Ed. Mog. Ordonnantie op den impost van de Wynen en Wyn-Edik den 31 December 1749 nopens de verzendinge en vervoeringe der Wynen, uit de Stad en Steden dezer Provincie naar buiten, is vastgesteld, alles op de pœnen daar by gestatueerd.

IV. Alzo het aan de voorsz. Herbergiers gepermitteerd blyft, ook van buiten deze Provincie Wynen op fust in te slaan, hebben Wy goedgevonden, tot weeringe van alle fraudes, by deze te ordonneeren, dat in dit geval de voorsz. Wynen zullen moeten gevuld zyn in ordinaris fustagie, tot niet minder quantiteit, dan ten minsten een half aam of twee Ankers, op eene boete van één honderd guldens.

V. Alle de bovengemelde boetens te appliceeren voor de helfte ten profyte van den *Lande*, een vierde part, ten behoeve van den Heer Officier, die de calange doen zal, en een vierde part, voor den Aanbrenger, wiens naam, zulks begeerende, zal worden gesecreteerd.

Lastende alle Officieren, Justicieren en Regters ter stipste nakominge dezes, met alle vigeur en zonder eenige connnïventie te handelen, en de hier inne gemelde boetens en pœnen conform deeze Onze Publicatie in te vorderen, en te doen executeeren.

En op dat niemand hier van eenige ignorantie pre-

U-TRECHT pretendeere, zal deze alomme worden gepubliceerd en geaffigeerd naar behoren.

Publ. tegens het verkorten van de belasting op de sterke drank.

Gedaan te Utrecht den 5 Augustus 1783.

Was geparapheerd,

J. Taets van Amerongen, vt.

(*onderstond*)

Ter ordonnantie van Welgemelde Heeren Gedeputeerden.

(*was getekend*)

A. H. LAAN.

Den 1 der afgelopene maand, zyn twee verzoekschriften, door een aantal Burgers en Ingezetenen getekend, aan de Vroedschap ingeleverd. By het eerste wordt aangedrongen, dat de Regeering voortaan vrye benoeming van Burgemeesteren en Scheepenen, als mede vrye begeving van alle Stadsampten en *Commissiën* hebbe, zonder daar in van eenige recommandatien of aanpryzingen afhangelyk te zyn, wordende onder anderen gezegd schuldpligtig te verzoeken, „ dat Hun Ed. Achtbaren dit zo notoir recht, dezelve stad en „ Burgerye toekomende, zullen handhouden, „ en mitsdien in de bestelling der Commis„ sien voor de regeering tegen den 12 Octo-
„ ber

„ ber dezes jaars, en zo vervolgens alle jaa- U-
„ ren te handelen, overeenkomstig het regt, TRECHT
„ dezer Stad toekomende zonder daarinne
„ van eenige Recommandatien afhangelyk te
„ zyn, niet alleen, maar dat dit ook gene-
„ ralyk geschiede met opzigt van alle Gene-
„ raliteits en andere drie of zes jaarige Com-
„ missien, Dykgraaf, Heemraadschappen,
„ Watergraafschappen, het nomineeren van
„ Raaden, Procureur Generaal en Griffier
„ van den Hove, en voorts geene Commissien
„ en begevingen, hoe ook genaamd, uitgezon-
„ derd. De suppl ianten zeggen al verder, dat zy
„ dit vertrouwen, op Haar Ed. Gr. Achtb.
„ te mogen verzoeken, overeenkomstig aan
„ die Regeerings-administratie, welke de
„ leden van Haar Ed. Gr. Achtb. ter verga-
„ dering van Staten gecommitteerd, zo wel
„ als die aan Haar Ed. Gr. Achtb., als Le-
„ den van de Vroedschap, zyn aanbetrouwd;
„ terwyl de Supplianten zig harer zyds met
„ eerbied herinnieren dien eed en bezworen
„ verpligting, om Haar Ed. Gr. Achtb. als
„ hunne wettige Magistraat gehouw en ge-
„ trouw te zyn, en alle geweld tegen dezel-
„ ve, of ook tegen de goede Burgery en In-
„ gezetenen dezer Stad, of tegen de voor-
„ regten en Privilegien van dezelve onderno-
„ men, met goed en bloed te zullen helpen
„ afweeren, en dus dat Haar Ed. Gr. Achtb.
„ vergaderinge, jouisseere van dat regt, aan
„ dezelve onbetwistbaar toekomende."

By het ander verzoekschrift wordt op de

U-TRECHT voorafgaande middelen verzogt, „dat Haar „ Ed. Gr. Achtb. ter maintien van de ach„ ting van het Collegie van Haar Ed. Gr. „ Achtb. aan Mr. *Ryklof Michael van Goens* „ de sessie in het zelve Collegie voortaan „ zullen gelieven te weigeren, en met hem „ over geene zake, de politie dezer Stad „ concerneerende, in eenige besoignes te „ komen, dan wel in tegendeel daar en zo „ het behoord te effectueeren, dat hy als „ Raad dezer Stad werde gecongedieert; en „ zo dit onverhoopt niet mogte volgen, dat „ Haar Ed. Gr. Achtb., ter voldoening aan „ de billyke begeerte van de Burgers, hem „ voortaan van alle Commissien, het zy de„ zelve by nominatie begeven worden, of „ die ter directe dispositie van Haar Ed. Gr. „ Achtb. staan, zullen secludeeren, en pas„ seeren, op dat de Regeering dezer Stad „ eens ontheft worde van hem, die dezelve „ zo zeer ontluisterd."

Na dat beide deze verzoekschriften gelezen waren, wierdt by de Vroedschap besloten, „om copia authenticq van het tweede Request, met een brief van appuy, aan Zyn Hoogheid te zenden; zo als de volgende Dingsdag geschied is. En op het eerste Request beraamd, om tegen Vrydag den 15 Augustus een volle beschryving van alle de Leden te beleggen," gelyk daar ook geschiedde: in welke vergadering besloten is, te berusten in het verzoek van de Burgers, en teffens een Commissie van vier Heeren, namentlyk de Burge-

mees-

meester *van Buuk* Heer van Dykveld, en de Oud-Burgemeesteren *Looten*, *Verbeek* en *van den Boogaard*, nevens den Secretaris *de Ruever* benoemd, om daar van aan Zyne D. Hoogheid kennis te geven: welke Heeren tot dat einde den 17 Augustus met het Provinciaale Jagt naar 's Hage vertrokken, Maandags ter gehoor by Zyne Hoogheid zynde ingeleid, met overlevering van den brief van den Raad, van het genomen besluit kennis gaven, en Donderdag ochtend te rug gekomen zynde, van hunne Commissie den 20 Augustus in den vollen Raad verslag hebben gedaan. UTRECHT

Doch het is der moeite wel waardig, dat wy na dit kort verslag het verzoekschrift, wegens den Heere Mr. *Ryklof Michaël van Goens* ingeleverd, zelven woordelyk mededeelen.

Extract uit de Resolutien van de Ed. Groot Achtb. Heeren Burgemeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht.

Maandag den 11 Augustus 1783.

Gehoord de lecture der Requeste, heden morgen gepresenteerd door verscheide Borgeren en Ingezetenen dezer Stad, en ten getalle van Drie Hondert en vier onderteekend, luidende dezelve als volgd:

Aan de Edele Groot Achtb. Heeren Burgermeesteren en Vroedschap der Stad Utrecht.

Geven met schuldigen eerbied te kennen, de ondergetekende Burgers en Inwoonders deezer

Stad; dat de Suppliauten tot hun leedwezen, zedert byna twee jaaren hebben ondervonden, dat het Collegie van U Ed. Groot Achtb. by aanhoudenheid zeer ontluisterd is geworden, door dien geduuren de dien tyd de Persoon van *Mr. Ryklof Michaël van Goens*, in verscheide publieke Geschriften, voorkomt te zyn den Autheur, van het zo zeer berugte geschrift, genaamd: *Politiek Vertoog over het waare systhema der Stad Amsterdam*, alsmede van *een uittrekzel van het zelve*, onder den naam van *Geest*; Dat publiek opgegeven is by den Boekdrukker *Muntendam* alhier gedrukt te zyn, en nog van een geschrift binnen deze Stad uitgegeven by den Boekverkoper *J. C. Ten Bosch*, onder den tytel *de Zeven Dorpen in den Brand*, behalven anderen geschriften, waar van de tegen schryveren de naam en het Caracter van hem *Mr. Ryklof Michaël van Goens*, zodanigen voorstellen, dat de Suppliaten vermeinen, dat het voor hen, als Burgers, niet langer kan aangezien worden, dat aan hem, als een mede Representant van het lighaam deezer Stads Burgery, sessie in het Collegie van U Ed. Groot Achtb. kan worde geaccordeerd, als hy *Mr. Ryklof Michaël van Goens* zo op de voorschreven aantyging, gevoegd by gehouden gedrag, tegen twee ordentelyke Burgers, Boekverkopers dezer Stad, zich tot hier toe op geene wyze heeft bestaan genoegdoende te zuiveren; niettegenstaande het een en ander hem zo openlyk als alomme is aangeschreven; in tegendeel, dat hy *Mr. Ryklof Michaël van Goens* door het passeeren van het eén en ander tot hier toe, moet gehouden worden daar aan te acquiësceeren, waar by komt zyn gehouden gedrag op den 7 Maart deezes jaars, als hy langs de straaten deezer Stad, zig heeft laaten ontvallen, en alzo gedesemineert, liedjes, waartoe in deezen tyd voor de rust van de Stad niet alleen geen de allerminste noodzaake was, maar in tegendeel, daarmede betoond heeft, om, zo mogelyk, de rust

U-TRECHT. *Req. en Best. wegens het ontslaan van den Hr. van Goens uit de Vroedschap.*

rust deezer Stad te verstooren, en oproer te veroorzaaken; waardoor alleen hy zich onwaardig heeft gemaakt langer als Regent gecontinueert te worden. Dat de Suppliauten, zoals vo rschreve vertrouwen met recht van hem *Mr. Ryklof Michaël van Goens* te hebben mogen en moeten verwachten, dat hy zig op eene voor publiek genoeg doende wyze zoude gezuiverd hebben; ten minsten het voorbeeld van andere Regenten, tegen de Publieke diffamatien ingeslagen, zoude gevolgd hebben; dan in tegendeel, dat hy alle het zelve zich ziende aangewreven, en zyn persoon en Caracter gedenigreert in zodanigen termen en op zodanige wyze, die een onschuldig en eerbaar gemoed, met geen mogelykheid zoude kunnen passeeren, niettemin zich omtrent dat alles heeft gedragen. dermate, dat hy, wel verre van die waardigheid te conserveeren, welke het Caracter dat hy bekleedde vorderde, in tegendeel door het verzuimen en niet naar vereischte maintineren van het zelve, in dier voegen als hy had behoren gedaan te hebben, de verachting van geheel Nederland geworden is, en door die zyne gedragingen, zo niet direct, ten minsten indirect genoeg, het zegel heeft gezet op alle die, hem publiek aangewreven accusatien, zodanig dat hy zich daar door onwaardig heeft gemaakt, langer als Regent gecontinueert te worden, of als Raad deezer Stad in het Collegie van U Ed. Groot Achtb. sessie te houden, of in eenige Commissie daar van dependerende, geëmployeert te worden; al het welke de Supplianten zich verpligt hebben geoordeeld aan U Ed. Groot Achtb. met verschuldigde achting te hebben moeten voordragen, alzo zy daarinne niet langer kunnen berusten; en dus van U Ed. Groot Achtb. te verzoeken, dat ter maintien van de agting van het Collegie van Uwe Ed. Groot Achtbaare aan hem Mr. *Ryklof Michaël van Goens*, de sessie in het zelve Collegie voortaan zullen gelieven te weigeren, en met hem over geene zaaken de Politie dezer Stad Concerneerende,

U-TRECHT

Req. en Best. wegens het ontslaan van den Heer v. Goens *uit de Vroedschap.*

U-TRECHT de, in eenige besoignes te komen; dan wel in tegendeel daar en zo het behoort te effectueeren, dat hy als Raad dezer Stad werde gecongedieerd. En zo dit onverhoopt niet mogte volgen, dat U Ed. Groot Achtb. ter voldoening aan de billyke begeerte van de Suppliamten, hem voortaan van alle Commissien, het zy dezelve by nominatie begeven worden, of die ter directe dispositie van U Ed. Gr. Achtb. staan, zullen secludeeren, en passeeren, op dat de Regeering dezer Stad eens ontheft worde, van hem die dezelve te zeer ontluistert, 't welk doende enz.

Dit verzoekschrift wierdt aan den Prinse Erfstadhouder den 12 Augustus toegezonden by den navolgende brief.

DOORLUGTIGE HOOGGEBOORE VORST EN HEER!

Met verschuldigde Hoogagting voor en verknogtheid aan Uwe Doorlugtigste Hoogheids dierbaare persoon, nemen wy de Vryheid onder het oog van uwe Doorl. Hoogheid te brengen de hier nevensgaande Copie van een Request, gisteren morgen aan ons door een groot aantal voorname Burgers gepresenteerd.

Uit den inhoud van het zelve zal Uwe Doorl. Hoogheid ontwaar worden, voor eerst, hoe verre gaande de persoon van Mr. *R. M. van Goens*, Raad in de Vroedschap dezer Stad, by een ieder in de aller uiterste verachting is geraakt, door dien zyn Ed. by allen gehouden word, gelyk zyn Ed. ook in verscheide publieke papieren en geschriften met naame beschuldigd word te zyn, de opsteller van zodanige befaamde geschriften, door welkers aanstoking het zo hevig uitgebarsten vuur van twist en tweedragt tusschen 's Lands ingezetenen en de daar uit voortgevloeide menigte van wederzydsche insimulatien, en veele andere fachcuse gevol-

gen

gen geboren zyn; als mede uit hoofde van zyn UTRECHT Ed. by alle weldenkende verfoeide conduiten, gehouden, in het voor een Schepen onbetaamentlyk concerteeren met den Heer Hoofdofficier, en deszelfs Consulenten; en het ter uitvoer brengen der poging om finisterlyk te misleiden een Burger dezer Stad; ten einde denzelven in de termen der overtreding van eene zware beboetende wet te brengen, daar zyn Ed. te dier tyd actueel Schepen zynde, als rechter in deze zaak moeste fungeeren, zonder dat zyn Ed. voor zo verre deze mislukte zaak voor den Rechter is gekomen, den persoon en qualiteit van Rechter heeft afgelegd. Welke zaak zo klaarlyk is gebleken, dat zyn Ed. dezelve in 't Gerecht opentlyk heeft geavoueerd. Gelyk ook verder ter oorzake van veele andere feitelykheden, verkeertheden en gedragingen, welke zyn Ed. opentlyk zyn aangetegen, zonder dat zyn Ed. zig van dien blaam heeft gezuiverd, 't het welk, zo de aanteyging onwaar was, overlange had kunnen geschieden.

Brief der Regeering wegens de Vroedschap van Goens.

Ten anderen zal Uwe D. Hoogheid zien, dat de Persoon van Mr. *R. M. van Goens*, als Regent dezer Stad, daar door zoo onverdraaglyk voor de Burgers en Ingezetenen is geworden, dat zy tot die demarche zyn gekomen, omme te verzoeken, dat 't Uwe Doorl. Hoogheid moge behagen, denzelven uit het Collegie van de Vroedschap dezer Stad te eloigneeren.

Wy kunnen niet ontveinzen, Doorl. Hoog Gebore Vorst en Heer! dat 't alleen het vertrouwen is, 't welk wy in Uwe D. Hoogheid stellen, het welk ons tot hier toe heeft te rug gehouden eenige demarche tot 't zelve einde, als waar toe voornoemde requeest is ingericht, by Uwe D. Hoogheid te doen. Ook vleiden wy ons steeds, dat de Heer *van Goens* op deze of geene wyze ons Collegie zoude verlaten; voor al, daar wy van zyne eygenliefde die verwachting hadden, dat 't hem aan wien de zo groote verachting en verguizing

zy-

U-TRECHT. zyner medeburgeren niet onbekend zyn, volstrekt onmogelyk zoude zyn geweest, deszelfs verblyf alhier te Utrecht langer te continueeren.

Brief der Regeering wegens de Vroedschap v. Goens. Dan terwyl 't ons toeschynd, dat de uitkomst in deze aan onze verwacht ng niet zal beantwoorden, hebben wy gedacht aan ons zelven verschuldigd te zyn, omme Uwe Doorl. Hoogheid te verzoeken in consideratie te nemen, hoe aller onaangenaamst het zy voor Regenten dezer Stad, in hun zo aanzienlyk collegie te zitten, en te besoigneeren, met een persoon, wien zelfs de geringste Burger veracht, en die overlange uit alle gezelschappen alhier uitgesloten is,

Omme alle deze redenen dan, hebben wy geacht 't verzoek van onze Burgeren en Inwooneren aan Uwe D. Hoogheid serieuse attentie te moeten voordragen, en eerbiediglyk appuyeeren, ten einde, het Uwe D. Hoogheid moge behagen, denzelven Heer *van Goens* tegen den 12 October aanstaande in 't continueeren der Raden voor by te gaan.

Wy durven Uwe D. Hoogheid verzekeren, dat zulks zal strekken tot een algemeen genoegen der Burgeren en Ingezetenen van deze Stad, en verder zal aankweken derzelver liefde en hoogagting voor en vertrouwen op Uwe D. Hoogheids dierbare persoon en Doorlugtig Huis, welke wy bidden, dat lange in volle luister moge worden gespaard, tot welzyn van ons lieve Vaderland; En hier mede enz.

DOORLUGTIGSTE HOOGGEBOREN VORST EN HEER!

Uwe Doorluchtigste Hoogheids onderdanigste en Gehoorzaamste Dienaren Burgemeesteren en Regeerder der Stad Utrecht.

Utrecht den 12 Aug. 1784.

Di

De Prins Erfstadhouder beantwoordde dezen brief den 19 September aldus: Utrecht

Antwoord van Z. D. H. op de Brief van de Magistraat der Stad Utrecht den 12 Augustus 1783, aan Z. D. H. afgevaardigd.

ERENTFESTE, VOORZIENIGE, DISCRETE, ONZE LIEVE BYZONDERE!

Wy hebben op zyn tyd wel ontfangen UE. missive van den 12 Augustus, by welke UE ons toezenden en gelieven te appuyeren een Request aan UE gepresenteerd met verzoek dat UE daar, en zo het behoord geliefden te effectueren, dat de Heer Mr. *Ryklof Michaël van Goens*, als Raad van UE Stad werde gecongedieerd. *Antw. van Z D. Hoogh. nopens de Vroedschap v.* Goens.

Wy zouden nimmer van ons hebben kunnen verkrygen, aan een diergelyk verzoek, zonder behoorlyke defensie van den geklaagden te deferee-ren, daar wy, na dat de Heer en Mr. R. *M. van Goens*, van verscheide voor zyn eer nadeelige zaaken, *zonder eenig voldoenend bewys, wierd beschuldigd*, en daarop zyne demissie uit de Regeering geëischt, hem niet konde discontinueren, zonder hem alvorens gelegentheid te geven, om zich te disculpeeren, en dat zulks een materie zynde van justitie, niet, door een politicque dispositie van ons ten zynen nadeele konden worden afgedaan, zonder hem eene verregaande ongerechtigheid aan te te doen. Het is daarom, dat wy geoordeeld hadden aan UE, by provisie geen antwoord op de voorgemelde missive te geven, *dan de Heer en Mr. R. M. van Goens vernemende, dat de meerderheid van UE hadde kunnen goedvinden, om te appuyeren het verzoekschrift tegen zyn Persoon ingericht, heeft geoordeeld niet langer met genoegen in een regeering te kun-*

U-TRECHT *kunnen zitten, waar door hy op een zodanige wyze is behandeld*, en heeft ons verzocht zyne plaatze als Raad der Stad Utrecht te mogen nederleggen, en dat wy hem zyne demissie in de voorschreve qualiteit wilden verleenen.

Antw. van Z.D. Hoogh. nopens den Vroedschap v. Goens.

Wy hebben gemeend dit zyn verzoek te moeten accordeeren en kunnen niet afzyn aan UE te rescribeeren, dat wy, alléén in aanmerking van het voorschreve verzoek, den Heer en Mr. *R. M. van Goens* zyne demissie als Raad van UE Stad hebben verleent, en daar by te voegen, dat wy oordeelen, dat wy geen reguard moeten slaan, op accusatien of insimulatien tegens wien zy ook zyn mogen, tot dat aan ons bewezen is, dat de beschuldigde persoon waarlyk schuldig is, aan het geene hem te laste word gelegt.

Waarmede

Erentfeste, Voorzienige, Discrete, onze Lieve Bizondere!

Wy UE. bevelen in Godes Heilige Protexie. UE. goedwillige Vriend

(getekent)

W. Pr. v. Orange.

Ter ordonnantie van Zyne Hoogheid

(getekent)

In 's Gravenhage den 19 *Sept.* 1783.

P. J. De Larrey.

Ook schreef de Heer *van Goens* aan den Heere Burgemeester *van der Dussen* den 21 September dezen brief.

WEL

WEL EDELE GESTRENGE HEER!

Vertrouwende dat UE Gestr. heden morgen zal zyn geworden, eene Missive van Z. D. H den Heere Prins Erfstadhouder, aan Heeren Burgemeesteren en Vroedschap, waar by dezelve zullen zyn geïnformeerd, *dat het Hoogstgem. Z. H op myne zedert twee jaren, gereitereerde, en nu laatstelyk ten sterkste aangedrongen instantien*, eindelyk heeft behaagd, om my myn ontslag als Raad in de Vroedschap dezer Stad wel te willen accordeeren. — Zo dient deze met verzoek, dat UE Gestr. mynent wegen hun Ed. Groot Achtb gelieve te informeeren, dat ik my van nu af aan in voorsz. qualiteit, met alles wat daar aan is geaccrocheerd, considereere ten vollen ontslagen en gedimitteerd. En dat dienvolgens den Heer Stads Thesaurier mag worden geauthoriseerd, omme het montant van eene obligatie, ter somme van één duizend guldens, voor my by myne aanstelling aan de Stad geschoten, tegen behoorlyke quitantie en met restitutie van dezelve obligatie aan my of myne ordre, des gerequireerd te laten volgen.

U. TRECHT *Brief van den* Hr. v. Goens *aan Burgemr.* v. d. Dussen.

Ik heb de eer te zyn.

WEL EDELE GESTRENGE HEER!

U wel Ed. Gestr. onderd. Dienaar

(getekend)

R. M. van Goens.

De Vroedschap beäntwoordde bovengem. brief van Z. D. Hoogheid, den 23 September 1783 aldus:

U-TRECHT

DOORLUGTIGSTE HOOG GEBOREN VORST EN HEER!

Antw. van de Vroedschap wegens den Hr. van Goens.

Ter zelver tyd, wanneer wy de eere hadden Uw Doorl. Hoogheids misfive te ontvangen, waar in Uw D. H. ons geliefc kennisse te geven, dat de Heer *Ryklof Michaël van Goens* deszelfs demisfie als Raad in de Vroedschap dezer Stad van Uw D. H. verzocht heeft, is ons ook eene misfive van denzelven Heer *van Goens* geworden, geadresfeerd aan den Heer Burgemeester *van der Dusfen* van Derthuizen, waar in zyn Ed. declareerd zyne dimisfie uit onzen Raad te nemen; waar op wy goedgevonden hebben te resolveeren, den Heer *van Goens* in voorf. qualiteit voor gedimitteerd te houden, en uit den Eed als Raad dezer Stad, te ontflaan. Wy hebben van onzen pligt geächt Uw Doorl. H. van deze onze resolutie behoorlyke communicatie te geven, ten einde de Raadsplaatze door voorfz. dimisfie opengevallen, door Uw D. H. zoude kunnen worden vervuld.

En hier mede bevelen wy, enz.

In het laatst van Augustus en begin van September 1783, zyn hier voorvallen gebeurd, die gelyk zy de heilloze verbittering der Burgertwisten aantoonen, zo ook aan alle waare Vaderlanders ten uiterste onaangenaam en verdrietig zyn geweest, en voor de goede zaak, de zaak der Vryheid, die alle vervolging wraakt, ten hoogsten nadeelig geagt. Wy oogen op de gewelddadigheden, die tegen den Advocaat *E. Luzac* van Leyden, den Rotterdamschen Predikant en Professor *P. Hofstede*, en den Utrechtschen koopman *H. van Ee*, in deze Stad gepleegd zyn. Omtrent

trend den eerstgemelden, die voor den schry- U-
ver van *Reinier Vrynards Brieven* gehouden TRECHT.
wordt, is ons van eenen Utrechtschen Correspondent het geval aldus eenvouwig opgegeven.

De Advocaat *E. Luzac* was dan van een verblyf te Kleef op zyne te rug reize naar Leyden. Te Utrecht den 27 Augustus aangekomen, nam hy zyn intrek in het Maliehuis, alwaar hy ook tegen den namiddag zyne Vrouw van Leyden verwagtte. Na den eeten zondt hy zynen knegt naar een Apotheker in de Stad om pillen te doen vervaardigen, volgends een recepje, alwaar de naam van *Luzac* op stondt. Na eenigen tyd kwam de knegt van den Apotheker in de Herberg de pillen brengen, tradt in de kamer van den Advocaat, vroeg 30 st. voor de pillen, en of hy *Elias Luzac* was? De Advocaat antwoordde op het laatste niet, en zei de betaling door zyn knegt te zullen laten doen.

Na verloop van eenigen tyd kwam de iemand in de kamer van den Advocaat, zeggende, dat de Apothekers jongen wederom geld voor de pillen vroeg: waarop de jongen zelven bovengekomen zynde, de Advocaat hem toevoegde, dat hy de prys te hoog vondt, en zyn knegt zou stuuren; gelyk hy ook deedt, en te gelyk quitancie voor de betaalde 30 st. liet vraagen.

Den volgende namiddag ging de Advocaat *Luzac* met zyne Vrouw de Stad in wandelen, en naar het huis van zekeren Advocaat wanpeer in de straat, waar deze Advocaat woont,

U-TRECHT boven uit een venster met luider stemme *Luzac* wierdt geroepen, en vervolgens de zelfde Apothekers jongen daar gezien wierdt, aan deze en geene zeggende, dat *dit Luzac was*. De Advocaat *Luzac* met zyne Vrouw by dien Advocaat gekomen zynde, betoonde eenige bekommering, maar gerust gesteld zynde, begaven zy zig wederom op de wandeling naar het Maliehuis. Aan de poort komende was daar wederom die zelfde jongen, die op een draf voor uit liep naar het Maliehuis: voor 't welk een groot getal manspersonen vergaderd stondt. De Advocaat *Luzac*, mogelyk arg vattende, ging niet naar de Herberg, maar nam de wandeling in een Laan naast de Maliebaan. Hierop kwamen vier personen van die voor het Maliehuis stonden, ook dien zelfden Laan opwandelen; één van hen gaf den ouden Advocaat ingehaald hebbende eenen stoot, waar door hy genoodzaakt was zig van zyne Vrouw af te zonderen en over een grebbel te springen. Hier op sloeg hy een laantje in, welke hem op het Cingel bragt en ontkwam het. Mevrouw *Luzac* zeer ontsteld badt den geenen, die haar man den stoot hadt gegeven, en hem wilde vervolgen, van zulks niet te doen, verzoekende wat water voor de schrik, het welk haar gegeven zynde, die vier persoonen haar naar het Maliehuis geleidden, en haar wat Hofmans droppeltjes toedienden. De Advocaat *Luzac*, in de stad komende, begaf zig naar de Plaats Royaal, aldaar terstond een koets bestellende om zyne

ne Vrouw te halen, inmiddels in de zydekamer van die Herberg wagtende. Na verloop van een uur ſtoven aldaar die zelfde vier perſoonen onverhoeds in, van nog anderen verzeld, en ſloten de deur agter zig. De knegts van de Herberg het geroep om hulp hoorende, drongen de kamerdeur open, waarop de Advocaat *Luzac* in 't binnenvertrek van den Herbergier *Mos* vlugtede, zeer gehavend uitziende, en zig bitter beklagende over 't geweld en de mishandelingen, hem door die perſoonen aangedaan. Men bragt hem heimelyk naar eene der bovenkamers, alwaar hy den nagt doorbragt, terwyl zyne aanranders tot omtrend elf uuren in 't Logement vertoefd hadden, onder het rooken van eene pyp en drinken van een glas wyn. Wanneer de knegts van de herberg op het geroep de kamer indrongen, hielden zig de aanranders als zeer vergramd, en vroegen hen als 't ware zeer verſtoord af, waar om zy hen niet gewaarſchouwd hadden, dat zig een mensch van ontſtelde harſenen in die kamer ophield, willende door dien glimp hun geweld verbergen. Onderwyl de Vrouw van den Advocaat *Luzac* in het Maliehuis vernemende, dat zy met de haar toegezondene koets, niet veilig naar de ſtad en de plaats Royaal zou kunnen vertrekken, ſluipt heimelyk te voet agter uit het Maliehuis, naar de Stad, brengt daar den nacht door, en vertrok den volgende dag alleen uit Utrecht, wordende onder weg door haren man opgenomen.

U-TRECHT

U-TRECHT Den 1 September heeft de Professor *Hofstede* van Rotterdam geen minder gevaar gelopen. Daags te voren hier aangekomen zynde, en dezen dag naar Harderwyk zullende vertrekken, ging hy voor af met een Neef, zynde een proponent, die zyne studien op deze Academie voltrokken hebbende, reeds een beroep had bekomen, naar het Sterrebosch, om daar de wapenoeffening van het Vry-Corps te bezigtigen, zynde de toevloed van menschen aldaar zeer groot. Een persoon, die den Rotterdamschen Professor kende, nadert hem, en zoekt met hem in gesprek te treden; en, 't zy dat die Leeraar, die wel eens meer op het toneel is verscheenen, onvoorzigtig genoeg geweest zy van zig daar ter plaatse tegen de wapenoeffening uit te laten, en daarop te schimpen, of niet, die persoon doet hem daar omtrend met luider stemme eenige verwytingen. Fluks komt 'er eenen anderen by, men begint hem eerst harde woorden, en wel haast klappen en stoten toe te duwen. Hy teidt aan 't vlugten. Men vervolgt, trapt, schopt, plukt hem, zo dat zyne kleeren gansch gescheurd waren. Hy vlugt in een panneschuur, maar moest die wel dra verlaten. Hy zag van verre een onderschout met eenen geregtsdienaar, en riep die te hulp, maar de meenigte dreigde den dienaar het eerst te zullen vermoorden. Hy kwam onder dezen drom eindelyk aan zyne herberg *den Engel* buiten de Stolsteegpoort, maar vondt die zo bezet, dat hy geen kans zag om 'er in te komen. Het geweldig kloppen,

pen, ſtoten en ſchoppen hieldt ſteeds aan. Dus voortgeſleept tot by de herberg *de Zwaan*, vlugt hy in een Grutters winkel by eenen *van der Schilden*, die de deur hebbende geſloten, liep de menigte naar het agterhuis, en begon het zelve te plunderen: dog hun prooi wederom al vlugtende in het oog krygende, verlieten zy het huis, vielen al meer verwoed op den Rotterdamſchen Predikant, en zouden hem vermoord hebben, ware het niet, dat hy in de herberg *Jeremie* genaamd vlugtede, alwaar de Heer *Bronkhorst*, officier der Schuttery en oudſte Zoon van den Vroedſchap *van Bronkhorst* aankwam, als mede de Heeren *de Perponcher*, *Falck* en *Daunis*, de Burgerofficier *D. W. van Vlooten*, die hem ontzetteden, en de menigte baden, van den ellendigen het leven te ſparen. Hy verzogt naar het Stadhuis te mogen gebragt worden, werwaarts gemelde Heeren benevens den Schout *Oshamp* en eenige dienaars hem geleidden. Hier eenigen tyd vertoefd hebbende, is de Heer *Hofſtede* met zynen Neef, die ook min of meer in die rampen gedeeld hadt, des nachts om twee uuren naar Harderwyk vertrokken. Men heeft de geſcheurde brokken van den rok van den Rotterdamſchen Leeraar voor geld, ja zelfs tot de prys van een gulden zien verkopen. U-TRECHT

Den 2 September, wanneer de Burger-Compagnie *de Bloedkuil* hare Wapenhandel in het Sterrebosch verrigtede, heeft eenen *Huibert van Ee* mede dergelyke behandeling ondergaan, dog wierdt nog tydig door eenige Hee-

U-TRECHT ren van de Regeering en Burgerofficieren ontzet, en naar huis geleid. Dog de menigte voor zyn huis blyvende, was men bevreesd, of men zomtyds in zin hadt zyn huis te plunderen. De Burger-Compagnie *de Handvoetboog* kwam dus onder de Wapenen en bewaarde het huis, tot des nachts ten twaalf uure, wanneer niemand meer bespeurd wierdt. Den 3de September vergaderde de Regeering buiten gewoonlyk, waar in egter niets besloten wierdt. Den 8 wederom vergaderd zynde, vertoonde de oudste Burgemeester, „ hoe dat de bewegingen, die by „ den wapenhandel van eene Burger-Com„ pagnie hadden plaats gehad, over bekend „ waren: waar door, wierden zy niet voor„ gekomen, de rust en zekerheid der Bur„ gers en Inwooners der stad gevaar liep van „ ontrust te worden; dat het dus noodzake„ lyk was by tyds daarin te voorzien." Waarop de navolgende Publicatie den 9 September vastgesteld en afgekondigd is:

PUBLICATIE.

Zoo tegen het plegen van moedwilligheden, als tegen het houden van oproerige gesprekken. Gegeven te Utrecht.

Schout Burgemeesteren en die van de Gerechte der Stad Utrecht, niets meer ter harte nemende dan de rust en het welzyn van de goede Burgery en Ingezetenen, en dienvolgende niet dan met een allergevoeligst leedwezen, doch teffens met het hoogste misnoegen, vernomen hebbende, dat sommige onbedachtzame lieden, zedert eenige dagen,

heb-

hebben onderstaan op 's Heeren publycque wegen, en byzonderlyk in het zogenaamde Starrenbosch, ter gelegenheid van het manœuvreeren zo van het Exercitie-genootschap, als van eene Compagnie van dezer Stads Schuttery, verscheidene persoonen te schelden onverhoeds aantevallen, te slaan, te stooten, te vervolgen, en op een verregaande wyze te mishandelen, en bovendien voor de huizen in welken zodanige persoonen, ter hunner veiligheid, waren gevlucht, zamenrottingen te maken, en insolentien te plegen: Hebben, op speciale authorisatie van de Ed. Groot Achtb. Heeren Burgemeesteren en Vroedschap, vervat by Resolutie van den 8 dezer, goedgevoonden, allen en een iegelyk, van wat staat of conditie hy zy, ten ernstigsten te waarschouwen, zich van diergelyke ongebondenheden en licentieuse bedryven, als ten eenemaale strydig met die openbare veiligheid, op welke een ieder lid der Maatschappy de billykste aansprake heeft, en in zulk eene tyd, waarin, zoo ooit, de eensgezindheid binnen ons Vaderland in 't gemeen en binnen deze Stad in 't byzonder, ten hoogsten noodzakelyk is, te onthouden; op pœne, dat alle de genen, welke zich aan eenige der voorschrevene of soortgelyke euveldaden, by welke gelegenheid zulks ook mogte zyn, zullen schuldig maken, als openbare rustverstoorers by den kop gevat, en, zonder eenige conniventie, zoodanig aan den lyve zullen worden gestraft, als, naar bevind van zaken, zal geoordeelt worden te behoren. — Ordonneerende H. Ed. Achtb. aan den anderen kant, dat een ieder zich ten zorgvuldigsten zal hebben te wachten, van t'eeniger tyde of plaatse kwaadaartige en lasterlyke gesprekken, tot niets anders, dan tot stookingen van twist, tweedracht en oproerige bewegingen onder de goede gemeente, te voeren, op pœne van insgelyks, als medewerkers tot verderf van het Vaderland, te worden gestraft naar verdiensten. En opdat niemand enz. — Aldus ge-

UTRECHT *Publ. tegen het plegen van moedwilligheden.*

UTRECHT. arresteerd by Myne Heeren van den Gerechte voornoemd, den 9 Sept. 1783.

Ook heeft de Hoofdofficier *Athlone*, navorschingen by den Advocaat *Luzac* gedaan, en kondschappen genomen; maar men verneemt niet, dat daar op iets gevolgd is. Daar onderwyl in de Kleefsche Fransche Courant, die onder den tytel van *Courier du Bas-Rhin* wordt uitgegeven N. 77. eenige persoonen genoemd worden, heeft men in verscheidene Nieuwspapieren, het navolgend berigt gelezen:

Berigt van eenige persoonen nopens het voorgevallene te Utrecht.

De ondergetekende Burgers der Stad Utrecht, gezien hebbende, dat de Schryver van de *Courier du Bas-Rhin* No. 77, opgevende het zo genaamde getrouw en onzydig verhaal van het voorgevallene alhier, van den 28 Augustus tot den 2 September, zo met den Advocaat *Luzac* als met den Predikant en Professor honorair *Hoffstede*, heeft konnen goedvinden in een aantekening op dit verhaal op te geven, dat de Ondergetekende zig hooglyk zoude beroemd, hebben dat zy gen. Professor de eerste slagen zouden hebben toegebragt, daar de Ondergetekende, die kwaadaardige en van alle waarheid ontbloote beschuldiging, als zig daar van geheel vry kennende, zouden konnen passeeren, hebben zy niet te min ten haare purge voor het publiek nodig geoordeeld, de Schryver van dat Artikel, en inzonderheid de Professor *Hoffstede*, zo zyn Eerw. het zelve aan dien Schryver, om met die aantekening te plaatzen, moge gesupediteert hebben, of doen supediteeren, te sommeren, om aan den Ed. Achtb. Gerechte der Stad Utrecht, binnen den tyd van een maand overteleveren zodanige bewyzen, waar uit niet alleen het gezegde

voor-

voorgegeven, maar ook de gepleegde feytelykheid, die gem. Schryver venteert, door hen aan den Heer Hofstede begaan te zyn, worden geprobeerd, op dat de ondergeteekende in staat gesteld worden zich na regt behoore tegens die lasterlyke insimulatien en accusatien te konnen zuiveren, en de ondergetekenden op eene regtelyke wyze wegnemen dien blaam, waar onder men hen met die aanteigingen door een buitenlands Nieuwspapier, onder een onwaaragtig afgeven, getragt heeft te brengen. En of wel de ondergetekende niet konnen vertrouwen dat de Heer Professor *Hoffstede* zig in correspondentie zouden hebben ingelaten met een Schryver, die zedert twee jaren opentlyk betoond heeft, de Staten van dezen Lande, en de Achtbaarste Magistraten op de honenste wyze ten toon te stellen, zo wel als de braafste Lieden van die Orden, waar onder de Heer *Hoffstede* behoord, en daarom ook uit dit geval gelegentheid heeft genomen, om onze braven Dr. *Blank*, welke mede in deze zaak direct nog indirect is bemoeid geweest, om zyne Vryheid en Vaderlandsliefde, injurieert en lastert; verwagten de ondergetekenden te meer, dat de Heer *Hoffstede*, zig niet zal onthouden, aan het tendezen gerequireerde, ten dienste van de Justitie, te voldoen, op dat den Ondergetekenden den weg geopend worde, om hunne goede naam voor het publiek tegen een opentlyke aangewreven laster te verdedigen, Utrecht den 14 October 1783. *J. Schalkwyk*, *A. van Schermbeek*, *Pieter T' Hoen.*

U-TRECHT *Berigt van eenige persenen nopens het voorgevallene te Utrecht.*

WYK BY DUURSTEDE.

Den 21 September is een verzoekschrift, door Burgers getekend, aan de Regeering ingeleverd, ten einde de *recommandatien* of aanpryzingen van den Prins Erfstadhouder, by

U-TRECHT by het maken van de nominatien en 't begeven der commisſien mogten worden afgeſchaft; als mede dat de Leden der Regeering zouden verpligt worden, hunne woonplaatſen binnen Stads Vryheid te houden. Op dit verzoekſchrift is gunstig en overeenkomstig deszelfs inhoud beſloten, en te gelyk vastgeſteld den Heere voorzittende Burgemeester *van Osſenberg* en Oudburgemeester *Du Bois*, benevens den toegevoegden Secretaris *van Schalck* aftezenden naar 's Gravenhage, om aldaar Zyne Doorlugtige Hoogheid van dit genomen beſluit behoorlyk kennis te geven.

FRIESLAND.

DOCKUM.

Wy hebben reeds te voren van het verrigte der Frieſche ſteden geſproken. Zie bl. 1240 en volgg.

De Afgezondene der Steden *Bolsward*, *Sneek*, *Slooten*, *Ylst* en *Hindelopen*, kwamen den 27 Juny 1783 op den Raadhuize, alwaar ook de benoemde Heeren der Regeering uit onze Stad verſcheenen, om gezamelyk een zesvouwdig verbond aan tegaan. Zie bl. 1251 Dog by de opening en nalezing der volmagten bevondt men, dat wel de andere ſteden aan hunne Afgezondenen eene volkomene

magt gegeven hadden; maar de stad *Ylst* alleenlyk, om over te nemen en te berigten. Dus kon alleenlyk tusschen de vyf steden het verbond worden aangegaan. Dog de stad *Ylst* is tot het zelven toegetreden by den navolgenden brief. Doc-kum.

EDELE ACHTBAARE HEEREN!

Wy zenden aan UEd. Achtb. wederom de neevens gaande Conventie, zo als die op den 27 Juny 1783 door UEd. Achtb. Gecommitteerdens te Dockum zyn genomen, en by onze Gecommitteerden nu ook verteekend. Wy voegen hier by een Extract Resolutie, by ons geresolveert op den 4 July dezes jaars geperfecteert, en gesloten den 2 Augustus 1783. *Brief der stad* Ylst *aan die van* Doekum.

Wy beveelen UEd. Achtb. in de bescherming van God Almagtig, en blyven,

Ylst den 2 Augustus 1783.

EDELE ACHTBAARE HEEREN!

UEd. Achtbaarh. goede Vrienden.

De Magistraat en Vroedschap der Stad Ylst.

(getekend)

L. T. SPAAYEN.

(onder stond)

Ter Ordonn. voorsz.

(getekent)

H. M. SCRINERIUS.

Het

DOC-KUM. Het besluit in voorsz. brief vermeld luidde aldus:

Geëxtraheert uit het Resolutieboek der Stade Ylst *den 24 July* 1784.

Ylst *treedt toe tot het verbond der 6 Steden.* In de Vergadering van Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen der Stad Ylst by resumtie gedelibereert zynde op eene Misfive van de Ed. Achbtbare Heeren Burgemeesteren en Vroedschappen der Stad Dockum, in dato den 20 Juny 1783, waar by aan ons hebben toegezonden en Concept van een Conventie, bestaande in verscheide Poincten; als mede op een Ontwerp door den Heer *van Loon* opgesteld, en in forma van een Conventie door de Gecommitteerdens van vyf Steeden den 27 Juny jongstleden tot Dockum geperfecteerd en gesloten:

Zoo is na gedaane omvrage, goedgevonden en verstaan, de Poincten, door de Regeeringe der Stad Dockum by hun Ed. Achtbaarheden voorschreven Missive van den 20 Juny overgezonden, te verklaren onaannemelyk, en dierhalven dezelve Poincten te verwerpen; maar de Conventie, door den Heer *van Loon* opgestelt, als met deezer Steede Resolutie, van den 3 May deezes jaars, overeenstemmende, te approberen, vervolgens tot deeze laastgenoemde Conventie te accederen gelyk hun Ed. Agtbaarheden daar toe accederen, kragt deezes, op den voet, zoo als die op den 27 Juny 1783 door de Gecommitterdens van Steeden Bolswart, Dockum, Sneek, Slooten en Hindelopen tot Dockum, is verteekent. En zal Extract deezer aan de Regeringen der vyf genoemde Steeden tot hun Ed. Achtbaarheeden narigt worden toegezonden. Aldus geresolveert op den Raadhuize binnen Ylst den 24 July 1783, geperfecteert en verteekent den 2 Augustus 1783.

(was

(was getekent) Doc-

kum.

L. T. van Spanjen, M. W. Oppedyk, R. J. Ylst, H. E. de Vries, P. J. de Lang, J. Ydema, S. H. Overwyk, F. H. v. der Zee, P. H v. der Werf, W. S. Jorretsma, H. J. Wielman, W. W. Hoekstra. Coll. Concordat.

(onderstond)

In kennisse van my Secretaris.

Ylst den 2 Augustus 1783.

(getekent)

H. M. SCRINERIUS.

De Conventie of het Verbond tusschen de zes Steden is van dezen inhoud:

De volmachten van het Quartier der Steeden, hebben op den ordinaris Landsdag van dezen jaare 1783, by Resolutie van den 7 Febr. bepaald, dat van nu voortaan geene Ampten of Commissien, op het Quartier der Steeden vallende, zouden werden opgedragen aan zyne Doorl. Hoogheid, den Heere Prince Erfstadhouder, maar dat daar van een Rooster of Almanach zoude worden gemaakt, om tusschen de elf Steeden alle de Ampten egaal te verdeelen, gelyk dan ook die Rooster op den 11 daar aanvolgende is geperfecteert, en by Staats-Resolutie door alle de Quartieren op den 15 Maart is geapprobeert; zullende dus alle de Steeden, by tourbeurten, van drie jaaren tot drie jaaren, een gelyk gedeelte van die Ampten en Commissien, in den omloop van drie en dertig jaaren genieten, en vervolgens daar in telkens, na inhoud van bovengemelde Resolutie, a dato den 7 Febr. 1783, en geperfecteerd den 11den dito, van zelfs, volgens die ordre, wederom hunnen aanvang

zal

DOC-KUM. zal neemen met den jaare 1785, en dat alzo een generale ſtemming over alle de Ampten van zelve zoude cesſeeren, en ieder Stad genieten het geen dezelve by die lotingen is ten deel gevallen.

Conventie of verbond tusſchen de 6 Frieſche Steden. Of nu wel die Rooſter of Almanach door de Approbatie der Ed. Mog. Heeren Staaten zal moeten dienen tot een vaſt en duurzaam fundament van verdeelinge der Ampten en Commisſien, zo hebben echter eenige disſentieerende Leeden, niet alleen van *Harlingen*, *Stavoren* en *Workum*, maar ook andere, genoegzaam te kennen gegeeven, dat zy ſtaan na veranderinge en het zelve gaarne op den ouden voet zagen gebracht, om alzo geleegentheid te hebben, met de voordeeligſte en aanzienelykſte Ampten en Commisſien heen te gaan, en, ten nadeele van de anderen Steeden, die zig geheel niet, of zo ſterk niet, willen verbinden, daar van te profiteeren, zo is de pluraliteit der Steede-Regeeringe overeen gekomen, navolgende Coventie aan te gaan.

Dat de Steeden niet zullen vermogen, by meerderheid van ſtemmen, eenige de minſte veranderinge in de Rooſter of Almanach der Ampten en Commisſien te maaken, maar dat ieder Stad, van den jaare 1785 af, zal genieten het Ampt of Commisſie, als daar op is vallende, en dat de overige Steeden alzo door deezen onderling op elkander van dat Ampt of Commisſie disponeeren, en dat dus ook van het recht van overſtemminge werde afgezien, en ook zyn eigen Ampt of Commisſie zal kunnen en mogen genieten en daar van profiteeren, al was het ook, dat de grootſte meerderheid anders mogte gevoelen, alzo de wil en meeninge der Steeden-Regeeringen is, dat ieder Stad zyn tegenswoordig ge-eevenreedigd aandeel, by lootinge bekome, altoos zal genieten, en na het aflopen van de drie en dertig jaaren op dezelve wyze continueeren, zonder dat de meerderheid der Steeden, al was het tien tegens een, de Ampten of Commisſien aan den Heere Prince Erfſtadhouder, derzelver op-

onvolgeren, of iemand anders, ter dispositie zullen mogen opdragen, om daar van de begeevinge zo als voor dezen, te doen; nog ook op iemand anders zullen kunnen en mogen disponeeren, als op ieder Stad het Ampt of Commisſie by de Rooster, door lootinge aan denzelven ten deel gevallen.

Doc-KUM.

Conventie of verbond tusſchen de 6 Friesche Steden.

Dat de Regeeringen der Steeden zig verbinden, te effectueeren, dat niemand in de Magiſtraat en Vroedſchap zal worden geädmitteert, nog ten Landsdage zal mogen worden gecommitteert, ten ware alvorens heeft aangenomen; zig na deze Conventie te gedragen, en voor zyn admisſie zal hebben vertekent, ten welke einde dezelve in der Steeden Reſolutieboeken zal worden geregisteert.

Dat aan de andere Steeden van Friesland, die dit Verbond niet mede oprichten, de Vryheid gelaten zal worden, om tot het zelve toe te treeden, op zodanig een voet en bepaling, als tans by gemeene ſtemming der Contraheerende Steeden door deze is vaſtgeſteld en bepaald.

Eindelyk beloven contractanten elkanderen het volle effect dezes te preſteeren, en hun als lieden van eer daar na te gedragen.

Actum op den Raadhuize binnen Dockum den 27 Juny 1783.

(met verſcheide handen getekend)

Wegens Bolswaard, *N. Elgersma*, *L. Fockens*, *F. Tichelaar*, *Abr. van der Burg*. Sneek, *A. Z. Attama*, *L. Olivier*. Dockum, *Nicolaus Posthumus*, *Joachim van Vliet*, *L. R. Synjo*. Slooten, *S. F. Bakker*, *Dirk Jans*. Ylst, *T. S. Coopmans*, *A. S. de Boer*. Hindelopen, *A. van Loon*, *Freerk Lammerts*.

Doc- **** *B. Suiderbaan*, als Secretaris van de-
kum. ze besoigne.

Tot deze Conventie der 6 steden is ook eindelyk by de Regeering van Leeuwarden, den 5 September 1783 besloten om toe te treden, en daar van aan de andere steden by eenen brief kennis te geven, gelyk ook dadelyk geschied is. Nu schiet Franeker nog alleen van de 8 steden over, om ook het plan, in het voorleden jaar begonnen, door dit nader verbond te voltrekken.

O V E R Y S S E L.

D E V E N T E R.

Op het Reces van den Landdag, tot welken de Ed. Mog. Heeren Staten den 18 September 1783 zyn by den anderen gekomen, zyn de zwarigheden, die zig opdeeden, om aan de kleine steden de Vrye Jagt onder zekere bepalingen toeteftaan, niet geheel kunnen weggenomen worden. Men meende egter, dat de steden tegen het gevoelen der meerderheid der Ridderschap zouden doordringen, dat met het buiten kragt stellen van het Reglement, het welk Zyne Doorl. Hoogheid *Willem IV.* in den jare 1748 op nieuws heeft doen afkondigen,

aan

aan de Burgeren der drie hoofdsteden, Deventer, Campen, Zwolle, zonder onderscheid van meer of min gegoed te zyn, de Jagt door de geheele Provincie zoude worden toegestaan, en aan die der kleine Steden in dat byzonder kwartier, 't zy Salland, Twente, of Vollenhove, waaronder een ieder derzelver zou behooren. Ten minsten Jonkheer *van Pallandt*, Landdrost *van Ysselmuiden* en Jonkheer *van der Capellen tot de Poll*, yverden tot dit einde, met alle pogingen. De laatstgemelde verdeelde zyn advys over de Jagt in drie deelen. Het eerste deel behelst eenige aanmerkingen op het raport der Commissie tot de Jagt, welke commissie uit zes Leden bestaat, nam: Jonkheer *van Voerst van Averbergen*; *Hoevel van 't Nyenhuis*; *Dedem tot de Rollecate*; Kameraar *van Suchtelen*; *Vestrink*, en *Wicherlink*. Het tweede deel vervat de gronden, waar op Jonkheer *van der Capellen* het besluit van dat raport wederspreekt. En in zyn derde deel maakt hy verscheidene aanmerkingen op het ontwerp van een Jagt-Placaat, door genoemde Commissie opgesteld. In het eerste deel merkt de Ridder aan: „ dat Ridderschap en Steden niet den Souverain dezer Provincie zyn, maar alleen, gelyk zy zig voorheen tituleerden, de Staten representeerden, dat is den Adel-, Burger- en Boerenstaat, of stand." Vervolgens, dat de onbelemmerde oeffening der jagt van heilzamen invloed is op den Wapenhandel, waaromtrent

DEVENTER.

DEVENTER. trent hy zig dus uitdrukt: *De Vryheid kan enkel door de Natie zelve in eigener Persoon worden beschermd. Burgers zyn haare natuurlyke Lyfwagt. Haar in 't midden van een ongewapend, weerloos of verwyfd Volk eenen Zetel te willen stichten, is eene herssenschim, eene ydele droom.* De 8ste aanmerking is te opmerkzaam om dezelve niet medetedeelen; zy betreft den voorslag der Commissie om het Hoog Wys Advys van Zyne Doorl. Hoogheid over het te ontwerpen Jagt-Placaat intenemen. Hier op (dus luidde zyne taal) vindt zig de ondergeteekende gedrongen onbewimpeld te adviseeren: „ Dat „ schoon de Prins, naderhand Koning *Willem* „ *III.* moge getragt hebben een Placaat over de „ Jagt op zyn eigen naam en gezag in deze „ Provintie te doen uitgaan; schoon wy in „ onze dagen dit zelfde Placaat — dog „ met een: *Wy Ridderschap en Steden*, aan „ 't Hoofd — hebben zien te voorschyn „ komen; schoon de Hoogwyze Considera„ tien van den tegenwoordigen Heere Erf„ stadhouder zedert zyn gevraagd; de On„ dergeteekende even daarom te meer vol„ strekt moet declineeren, dat zulks weder„ om geschiede, uit vreeze, dat door Hoogst„ denzelven of Opvolgeren, zig volgens de „ gewoonte der tyden op voorbeelden vesti„ gende, gelegenheid zoude kunnen geno„ men worden, om daar uit eenig regt of „ eenig bewind over de Jagt afteleiden, waar „ over den Heer Erf-Stadhouder zig door

„ het

„ het willekeurig verleenen van Actens reeds
„ meer dan te veel gezag heeft aangematigd,
„ en waar van de Ondergetekende als Lid
„ van Staat en door Eede verbonden om niet
„ te gedoogen, dat de Souverainiteit dezer
„ Provintie in 't geheel of ten deele aan ie-
„ mand worde gedefereerd, voorslaat, dat
„ Zyne Hoogheid moge verzogt worden,
„ zig voortaan zorgvuldiglyk te wagten.
„ Wyders is het thans de tyd U Ed. Mog.
„ te herinneren het gebeurde te vinden in de
„ Notulen van Ridderschap en Steden van
„ den 26 Maart 1768. U Ed. Mogende
„ hadden namelyk niet eene willekeurige Jagt-
„ Acte gegeven, maar goedgevonden op
„ verzoek en voorschryving der Heeren Sta-
„ ten van Drenthe, den tydelyken Rentmees-
„ ter van het Stift Dikningen, uit aanmer-
„ king dat dit Stift in deze Provintie zo sterk
„ gegoedet en geërft was, by eene Staats-Reso-
„ lutie te permitteeren, als van ouds te mogen
„ jagen. De Heeren Ordinaris Gedeputeerden
„ gaven van deze Resolutie kennis aan de
„ Heeren Staten van Drenthe. Doch naauw-
„ lyks was dit geschied, of den tegenwoordigen
„ Heer Erf-Stadhouder vond goed in dato
„ den 21 April daar aan volgende eene Mis-
„ sive te laten afgaan, houdende, luid de
„ Notule van Ridderschap en Steden van
„ den 11 October 1768. „ Dat hy Heere
„ „ Prince ontwaar zynde geworden, dat
„ „ door Ridderschap en Steden op den 26
„ „ Maart laatstleden was genomen zekere

DEVENTER.

DEVENTER. „ „ Resolutie waar by Hun Ed. Mogende op
„ „ de favorabele voorschryving van de Heeren Droste en Gedeputeerde Staten van
„ „ het Landschap Drenthe, goedgevonden
„ „ hadden aan den Heere *Lunsing* als Oud
„ „ Rentmeester van het Stift Dikningen en
„ „ Drenthe te permitteeren om de Jagt binnen de Provintie van Overysfel te mogen exerceeren; Hy Heere Prince uit
„ „ hoofde van de Rechten en Præëminentien aan het Erf-Stadhouderschap van
„ „ deze Provintie verknogt, omtrent deze
„ „ gebeurtenis niet onverschillig kunnende
„ „ zyn, dienstig geöordeeld hadde, Hun
„ „ Edel Mogende by dezen te verzoeken,
„ „ om hoe eerder zo beter de nodige informatien nopens het gepasseerde in
„ „ deze zaak te doen toekomen, met overzending van de opgemelde Resolutie,
„ „ als mede van de Missive der Heeren
„ „ Droste en Gedeputeerde Staaten voornoemd, mitsgaders van alle zodanige
„ „ verdere Stukken en Bylaagen als tot deze zaak eenigzins zouden mogen spectee-
„ „ ren; in die verwagtinge, dat inmiddels
„ „ en tot nader Hoogstdeszelfs welmeening
„ „ zal hebben te kennen gegeven alles desaangaande zal worden gesuspendeerd en
„ „ in *statu quo* gehouden." Gelyk dan ook
„ zo in deze Provintie als in de Landschap
„ Drenthe deze zaak tot den huidigen dag
„ in *statu quo*, en de Rentmeester van
„ Dikningen van het genot van opgemel-

„ de

„ de Staats-Resolutie is verstoken geblee- DEVENTER.
„ ven.

„ De Ondergetekende vertrouwt, dat nie-
„ mand hem met grond euvel zal kunnen
„ duiden, dat hy uit kragt der verplichting,
„ die hy gevoelt op hem te liggen, om de
„ Regten en Præëminentien dezer Provin-
„ tie, tegen wie 't ook zy, te maintineeren,
„ niet onverschilliger omtrent deze gebeur-
„ tenis kan zyn, dan 'er Zyne Hoogheid
„ van zyn kant over geweest is, en dat hy
„ zig uit dien hoofde verpligt oordeelt U
„ Ed. Mogende voor te moeten slaan deze
„ zaak, die de Ondergetekende meent als
„ nog Commisoriaal aan de Besoigne van
„ Finantien te zyn, eindelyk eens voor te
„ neemen en ten einde te brengen, op eene
„ wyze die overeenkomstig is met de Hoog-
„ heid dezer Provintie in 't regt van derzel-
„ ver Staatsvergadering." Vervolgens toont deze doorkundige Ridder, dat het regt tot de Jagt alleen een gevolg is van *Eigendom* en geenzints van *Privilegien*.

Wanneer verders over de *Ratificatie* of bevestiging der voorlopige Vredensvoorwaarden, of *Præliminairen* wierdt geraadpleegd, en die *Ratificatie* besloten, heeft welgemelde Jonkheer *D. van der Capellen tot den Poll* den 20 September 1783 dit advys uitgebragt:

DEVENTER.

Advys van Jr. v. d. Capellen tot de Poll nopens de Prælim. Vreden.

EDELE MOGENDE HEEREN!

Het is met die verontwaardiging; met dien fpyt; met die geoorloofde lust tot wraakoeffening; die elk regtfchapen Liefhebber van zyn getergd en mishandeld Vaderland op dit oogenblik moet voelen, dat de Ondergeteekende genooddrongen is zyne toeftemming te geeven tot de Preliminairen, die List; Trouwloosheid; Verraad en Geweld, en dat nog wel onder de aanhoudende betuigen van Vriendfchap; van Bondgenootfchap; van wezenlyke Hoogachting; van Vreugde over alles wat het geluk en den voorfpoed van deeze Republiek kan bevorderen, ons komen af te perfen.

De gevoeligheid wegens de opeenftapeling van mishandelingen, welken onzen ftille, vreedzaame doch thans ongelukkige Natie ondervonden heeft van het Britfche Ryk, dat fteeds onzen Ondergang zogt; fteeds Ketenen voor ons fmeedde; daar met behulp van zyne Binnenlandfche Vrienden nog mede beezig is; — de begeerte tot eene regtvaardige Wraak, een Christen Volk in ons geval zeer wel betaamende; — de fchaamte over onze Verneedering; de zucht om onze fchande met het Bloed onzer Eerf-Vyanden uit te wisfchen; deeze onder een gemengde aandoeningen hebben den Onderget. wel eens doen wenfchen, dat de Natie liever het uiterfte, ja haaren geheelen Ondergang zoude, waagen, liever dan zig te onderwerpen aan de harde Vredes-Conditien, die ons, als een overwonnen Volk, dat even als een tweede *Carthago*, door de Romeinen van dezen tyd tot den ondergang; — tot eene ganfchelyke uitdelging gedoemd is, worden voorgefchreven.

Zoo dagt; zoo gevoelde de Onderget. als Parculier. Als zodanig zou Hy, met Hart en Ziel, zoo ver zyn zwak Vermogen ftrekt, de ftoutfte maatregelen, daar ooit eenig Volk, welks geduld ten einde getergd is geweeft, toe heeft befslooten, tot den laatften druppel van zyn Bloed mede ten uit-

uitvoer brengen; — Doch als Regent meende hy, in deezen noodlottigen toestand, daar wy den Vyand van binnen en buiten hebben, de voortzetting van den Oorlog niet te mogen aanraden. Hy zou zig echter ook niet bevoegd rekenen om zonder uitdrukkelyken last des Volks, welks rekenschap-schuldige Dienaar hy is, tot deezen Vrede, die zoo wel als de voortzetting des Oorlogs, doodlyke gevolgen kan hebben, te stemmen, was het niet dat het Volk, door het niet doen van Addressen tegen denzelven, gelyk het tegen den afzonderlyken Vreede met Engeland deed, genoegzaam getoond had, dat het deezen Vreede, gelyk het by eene bedaarde Staatkundige beschouwing ook inderdaad is, als het minste der twee voorgestelde kwaaden aanzag.

DEVENTER. *Advys van Jr.* v. d. Capellen tot de Poll *no. pens de Prælim. Vreden.*

De Onderget. geeft daarom zyne toestemming tot deeze voorloopige Vreedes-Voorwaarden, die echter, zo als men het de onkundige Gemeente gaarne zoude willen voorstellen, niet een gevolg zyn van de weinige ondersteuning, die wy van Vrankryk hebben genooten — van Vrankryk, waaraan we alles hebben dank te weeten, wat we nog hebben over gehouden! — Maar die het werk, het Meesterstuk zyn van die geenen, die tegen alle Voorstellen, Aanmaningen; Verzoeken; Bidden; Smeeken; Eischen — ja tegen de openlyke en hun bekende Verantwoordiging des ganschen Volks van Neêrland, de zaaken, voor, en gedurende den Oorlog, zoo hebben gelieven te dirigeeren, dat 'er niets anders dan deeze smaadlyke en met de oogmerken van onze Vyanden best strookende Vreede op konde volgen.

De Onderget. zal zig thans niet inlaaten in eene omstandige ontvouwing van alle Gebeurtenissen, die wy in deeze bitteren dagen beleefd hebben. Hy zal enkel herinneren: dat hy reeds in het jaar 1773, in tegenwoordigheid van den Heere Erfstadhouder, op de zoo hoognodige versterking

DEVENTER. *Advys van Jr. v. d. Capel'en tot de Poll no pens de Prælim. Vreden*

der Zeemagt heeft aangedrongen, met byvoeging; dat de Zeelieden zig zoo spoedig niet lieten dresseeren, als de Recruten te Lande. Van alle kanten is in dit Gemeenebest van tyd tot tyd dezelde aandrang geschied. 'Er is dus, om zig zodanig te Wapenen, dat wy of dezen Oorlog, of ten minsten dezen verderflyken Vreede niet zouden hebben beleefd, tyd in overvloed geweest. Ja in ruimen overvloed! — Het heeft, door den Zegen des Heeren, aan geen Geld ontbroken. Men heeft het voordeel gehad van niet door het Onweder overvallen te worden, maar het zelve van verre te zien zamentrekken, en ons niet dan langzamelyk naderen. Wy hadden evenwel, toen het op ons losberstede, geene Vloot, die aan het vermogen der Republiek en aan het gevaar, waarin men kon voorzien, dat zy stond te komen, geëvenredigd was. De Oorlog begon. Wy hadden eenige Schepen klaar. Men boude 'er anderen by. Wy kreegen eindelyk eene gansch niet onaanmerklyke Zeemagt gereed. Haare minderheid in getal en groote der Schepen wierd dubbel vergoed door bekende en betoonde Dapperheid onzer Zeelieden; — door de nadeelige omstandigheden van onzen Vyand; — door de gelukkige gelegenheid, die ons de Voorzienigheid aanbood, dog die moedwilliglyk en onverantwoordelyk versmaad is, om onze zwakkere magt, op de wyze van alle verstandige Volken, by die van de Vyanden van onzen afgestreeden en uitgeputten Vyand te kunnen voegen; om Leden te kunnen worden van een magtig en overwinnend Bondgenootschap, en op de Vreedehandeling, daar wy thans enkel als Beschermelingen van Vrankryk verscheenen zyn, als Medebondgenooten aandeel te kunnen krygen in alle de Voordeelen, die het Bondgenootschap des Huizes van Bourbon behaald heeft, en thans geniet.

Maar waar toe gebruikten wy die Vloot? welke afbreuk hebben wy 'er aan den Vyand, welken dienst

aan

DEVENTER. *Advys van Jr. v. d. Capellen tot de Poll naopens de Praalim. Vreden.*

aan onze Vrienden mede toegebragt? waarom zyn 'er niet by tyds — en tyd is 'er genoeg geweest — eenige weinige Scheepen in stilte naar Oost-Indiën gezonden, alwaar eenige weinige Schepen gevoegd by de magt van *Hyder Aly* en de Franschen, een spoedig einde van den Oorlog zouden hebben gemaakt? waarom zyn onze ligte Schepen niet afzonderlyk uitgezonden, en in plaats van ze te laten rotten, besteed om den Koophandel van onzen Vyand te onderscheppen; te ruineeren? gelyk het Congres van Noord-Amerika gedaan en zig zeer wel by bevonden heeft. Waarom heeft men door middel van subsidien onzen Vyand niet uit Noord-Amerika bestookt, daar men, door middel van dezelven, de Amerikaanen in staat zoude hebben gesteld om Schepen in Zee te brengen en den Vyand te belemmeren? waarom —? doch eindeloos ware het deze stoffe uit te putten: en zal de Onderget. hier nog maar alleen aanmerken, dat het toch aan iemand moet hebben gehaperd! Iemand moet de schuld hebben! 'Er is geen uitwerksel zonder oorzaak; zonder eene oorzaak, die kragtig genoeg in haare werking is om het uitwerksel daar te kunnen stellen!

De Onderget. geeft dan zyne toestemming, doch met die verklaaring: dat hy nimmer, tot geen prys hoegenaamd, zal medewerken tot eene vernieuwing van eenigen der oude en thans vernietigde Verbonden met een Volk, dat zig aan geene Verbonden houdt langer dan het met zyn belang overeenkomt; ja alleen naauwe Verbindtenissen met ons zoekt, met geen ander oogmerk, dan om ons, onder derzelver begunstiging, te gemakkelyker aan Ketenen te kunnen sluiten, en het overblyfzel onzer krachten, die wy in deszelfs juk reeds grootendeels verspild hebben, als nog enkel tot deszelfs nut en voordeel, gelyk een onmededogend Planter met het bloed en zweet zyner Slaaven handelt, te besteeden en dienstbaar te maaken.

Wy

DEVENTER. *Advys van Jr. v. d. Capellen tot de Poll *nopens de Prælim. Vreden.**

Wy kennen, wy voelen het leed, dat ons Groot-Brittannie in deze dagen heeft aangedaan. Het is dus onnodig dit van voren aan op te halen. Maar de Onderget. vind het niet ondienstig den snooden toeleg, tegen onze Welvaart en tegen onze Vryheid, by dit Volk reeds van over lang gesmeed, aan U Ed. Mogende; ja aan Neêrlands gansche Volk voor te stellen met de eigen woorden van een hunner grootste Mannen; van *Hume*, te vinden in zyne *Historie van Groot-Brittannie* D. 7. bl. 535 tot 540.

Na gezegd te hebben dat „ *het mededingen tot den Koophandel eenen geweldigen haat tegen ons Gemeenebest gebaard hadt*," gaat hy dus voort:

„ De Koophandel begon nu onder de Engelschen eene zaak van groote oplettendheid te worden, doch dezelve scheen tot hier toe, niettegenstaande alle aangewende poogingen en voordeeligheden, op een zeer twyfelachtigen voet te staan. De Hollanders, die door hunne naarstigheid en zuinigheid op alle Markten hunne Goederen beter koop gaven, hielden bezit van de voordeeligste takken van den Koophandel, en de Engelsche Kooplieden hadden het verdriet van te zien, dat al hun poogen tot uitbreiding van hunnen Handel steeds uitviel, door den vlyt hunner Mededingers, tot hun schaade en schande. Hunne Nyd vermeerderde, wanneer zy overwogen de sterker Zeemagt van Engeland; de Dapperheid hunner Bevelhebberen en Zeelieden, en hunne gunstige gelegenheid, die hen in staat stelde om den ganschen Koophandel der Hollanders te onderscheppen.

Uit aanmerking van deeze voordeelen werden zy sterk aangezet door beweegredenen, min billyk dan Staatkundig, de Staaten te beoorloogen, en op eenmaal met geweld hun te ontrukken, wat zy door meerder kundigheid en naarstigheid niet dan langzamelyk kreegen of krygen konden. De zorgeloos-

loosheid en oneerzugtigen aart van *Karel* maakte hem weinig bekwaam tot het vormen van zulk een groot ontwerp, als dat van het aan zig trekken des Koophandels en der Zeemagt van Europa; en echter kon hy niet geheel gevoelloos blyven voor zulk een bevattelyk en aanlokkend vooruitzigt.

DRUKKER. *Advys van Jr.* v. d. Capellen tot de Poll *nopens de Prælim. Vreden.*

Schoon de Hollanders geduurende zyne vlugt hem meer beleefdheid en vriendschap beweezen hadden, dan eenige vreemde Mogendheid, was echter de *Loevensteinsche* of *Aristocratische Party*, die te deezer tyd het Gemeene-Best regeerde, in eene naauwe eenstemmigheid getreeden met Frankryk; en indien die Party te ondergebragt worden konde, hoopte hy, dat zyn Neef, de jonge Prins van Oranje, in het gezag, welk zyne Voorvaders bezeten hadden, hersteld, en vervolgens de Staaten onder de afhanglykheid van Engeland gebragt zouden worden. –

Door deeze overeenstemmende beweegredenen werd het Hof en het Parlement tot den Oorlog met Holland gedreeven.

Downing de Engelsche Gezant in den Haag, een man van een verwaanden en trotschen aart, leverde den Staaten een Memorie over, bevattende eene Lyst van die roveryen, waar over de Engelschen klaagden. Het is opmerkelyk, dat alle deeze gewaande roveryen het jaar van 1662, in welk het Verbond van Vriendschap vernieuwd was met de Hollanders, waren voorgegaan; wanneer men oordeelde, dat deeze klagten of zoo ten onregte geschiedden, of zoo beuzelagtig waren, dat men van dezelven niet eens gewag maakte in het verdrag. Alleen twee Schepen, de Bonaventura en de Goede Hoop, waren door de Engelschen teruggeeischt geworden; en men was overeengekoomen, dat deeze eisch langs den gewoonen weg van Regten zoude vervolgd worden, hebbende de Staaten een

fom

DEVENTER. *Advys van Jr. v. d. Capellen tot de Poll nopens de Prælimi. Vreden.*

som gelds in de handen gegeeven, in geval de zaak ten hunne nadeele mogt uitgeweezen worden. Doch dezelve was nog hangende, *Carry*, die de Regtspleeging voor de Eigenaars van de Bonaventura waarnam, had besloten om 30,000 ponden, die hem gebooden waaren, aantenemen; dog werd daar in verhindert door *Downing*, die hem zeide, dat het eene zaak van Staat was tusschen de twee Volken, en geenzins betreffende byzondere persoonen. Deeze omstandigheden geeven ons geen gunstig denkbeeld van de regtmaatigheid der Engelsche vorderingen. —

De Hollanders ziende, dat hun aanzoek voor herstel waarschynlyk ydel zoude weezen, en dat 'er door de Engelschen naarstiglyk naar een grond van twist gezogt werd, begonnen zig met vlyt te wapenen. — Derzelver maatregelen werden te dier tyd bestuurd door *Johan de Wit*, een Staatsdienaar gelykelyk uitmuntende in grootheid van Ziel; in bekwaamheid en in opregtheid. Schoon nederig in zyne byzondere Huishoudig, wist hy echter in zyne openbaare bediening de grootmoedigheid te bewaaren, welke eenen Dienaar van Staat past. Het was steeds zyn grondregel, dat geen onafhanglyke Staat immer eenig blykbaaar punt van rede of billykheid afstaan moet aan een ander; en dat alle inwilligingen zo ver zyn van eenen Oorlog voor te koomen, dat zy veel strekken om nieuwe eischen en moedwilligheden te veroorzaken. Door zyn beleid werd de eensgezindheid onder alle de Provintien bewaard, groote somme gelds gegeeven, en en eene Scheepsmagt toegereed, bestaande uit grooter Schepen, dan de Hollander ooit te vooren gebouwd hadden, en in staat om met de Engelsche Vloot te vegten. —

Verder tekent dezelfde Historie-Schryver over den Oorlog van het jaar 1672 bladz. 683 aan, wanneer de Cancelier van 't Ryk niet schroom-

schroomde openlyk in het Parlement te zeggen, *dat Carthago moest verdelgt worden:* DEVENTER.

Er werd een grond tot krakeelen gezogt, door middel van een Jagt, dat gezonden werd om Mevrouw *Temple* aftehaalen. De Capitein van het zelve zeilde door de Hollandsche Vloot, die op haar eigen Kust lag, en last had om die te doen stryken, tot de vuur op dezelve te geeven, en daar mede niet op te houden, voor dat hy weder met vuur beantwoord zoude zyn. *Advys van Jr. v. d. Capellen tot de Poll nopens de Pralim. Vreden.*

De Hollandsche Vlootvoogd *van Gent*, verwonderd over deeze stoutheid, begaf zig naar het Jagt, en zeide bereid te weezen om de Britsche Vlag alle agting te bewyzen volgens de oude gewoonte, doch dat eene Vloot, die op haar eigen Kust lag, zou stryken voor een enkel Schip, dat geen Oorlogschip was, zulk eene nieuwigheid was, dat hy daar toe niet verstaan konde zonder uitdruklyk bevel. De Capitein oordeelende het gevaarlyk te weezen om andermaal los te branden, in het midden van de Hollandsche Vloot vervolgde zyne reis en werd wegens dit niet naarkomen zyner beveelen in de Tour gezet.

Dit geval echter verschafte aan *Downing* een nieuw Artikel tot het vermeerderen van die gewaande eischen, op welke men voor had met Holland te breeken.

Het Engelsche Hof wagtte verscheiden maanden eer het klaagde, om dat de Hollanders, indien 'er eerder voldoening geeischt wierden, tyd gehad zoude hebben om dezelve te geeven. Zelfs was *Downing*, toen hy zyn geschrifd inleverde, volgens zynen last verbonden, na het verloopen van een zeker getal dagen geene voldoening aan te neemen; een zeer trotsche wyze van handelen, en ondoenlyk in Holland, alwaar volgens de Regeeringswyze van het Gemeene-Best een uitstel volstrekt onvermydelyk is.

'Er

DEVENTER. *Advys van Jr. v.d. Capellen tot de Poll nopens de Prælim. Vreden.*

'Er werd echter een antwoord, schoon *Downing* geweigerd had die aan neemen, gezonden naar London door een buitengewoon Gezant, die last had niets onbezogt te laaten, om het Hof van Engeland voldoening te geeven. Dat Hof hernam, dat het antwoord der Hollanders dubbelzinnig en duister was, doch wilde niet zeggen, waar in de dubbelzinnigheid en duisterheid bestond. De Hollandsche Gezant verzogt de Engelsche Staatsdienaaren, dat zy het antwoord opstellen wilden in zulke bewoordingen, als hun behaagde. Zy antwoordden weder, dat het hunne zaak niet was Geschriften op te stellen voor de Hollanders. De Gezant bragt hun hier op het opstel en vroeg hen, of dat voldoende was. De Engelschen hernamen, dat wanneer hy het getekend en overgeleverd had, zy hem hunne gedagten daar van zeggen zouden. De Hollander besloot om het te tekenen, en 'er werd op zyn versoek een uur bepaald om 'er over te handelen: doch dat uur gekoomen en hy zig by hen vervoegt hebbende, weigerden zy 'er zig op uit te laaten, en zeiden dat de tyd van handelen voorby was.

Raakende het aanvallen der Smyrnasche Vloot, voor de Oorlogs-Verklaaring, zegt de Heer *Hume*, bl. 640.

De Hollandsche Schryvers geeven aan deezen aanslag de naam van trouwloosheid en Zeerovery; en zo doen ook veele Engelschen. Hoe 't zy; hy verdient ten minsten dien van onregelmaatig: en, niet gelukt zynde, baarde hy voor de Aanleggers dubbele schande. De Engelsche Staatsraad poogde die ontmoeting te verantwoorden, door voor te wenden, dat ze toevallig en ontstaan was door de hardnekkigheid der Hollanders in het weigeren van agting te betoonen voor de Britsche Vlag; doch het tegengestelde was zoo wel bekend, dat *Hol-*

mes

mes zelf de stoutheid niet had van zig daar aan te houden.

Dit is de wyze, Ed. Mog. Heeren, waar op, volgens het eigen getuigenis van een hunner grootste Mannen, de Engelschen zig tegen ons gedraagen hebben! —— De Ondergetekende vertrouwt derhalve, dat onze Natie thans te zeer omtrent haar waare belangen verlicht is, dan dat zy zig door een *Nagapatnam* zoude laaten terug lokken in die strikken, die zy thans ontkomen is. Hy hoopt, dat zy zal begrypen, dat schoon de Oorlog gelukkiger had kunnen uitvallen, de slaaking nogthans der Oude Verbindtenissen met onzen natuurlyken Vyand; — dat de verbreeking der begroeide Boeijen, waar mede hy ons zo lang heeft weeten gekluisterd te houden, met *Nagapatnam* niet te duur is betaald. Hy verwagt derhalve, dat de Natie, welke pogingen een sterke Factie ook mogen aanwenden om 'er haar toe te beweegen, nooit tot die laagheid zal komen van te dulden, dat deeze Aterlingen hun oogmerk bereiken en het genoegen smaaken van de Republiek wederom onder de voorige afhanglykheid van Engeland gebragt te hebben.

DEVENTER.

Advys van Jr. v.d. Capellen tot de Poll nopens de Prelim. Vreden.

Verviel de Natie tot zulk eene laagheid (het geene de Ondergetekende nogthans onmogelyk rekent) zo ware het vrugteloos, dat eerlyke Lieden hunne rust, hun genoegen, ja hunne veiligheid langer aan haare redding opofferden; en zy zou niet beter verdienen dan, als een Volk, daar geen redden aan is, aan haar noodlot overgelaaten te worden. Maar hy verwagt in tegendeel, dat de Natie, het Volk van Nederland, wegens Moed en Vryheidsmin zo zeer geroemd, steed voor oogen zal houden het opmerklyk zeggen van den Heere Graave *de Vergennes* aan onze Ministers: dat Vrankryk in den Jaare 1763 ook een ongelukkig sort had moeten ondergaan, en zig genoodzaakt had gevonden aan te neemen de harde Conditien, die door Engeland

DEVENTER. aan het zelve werden voorgeschreeven. Dat het daar door egter zyne digniteit niet had verlooren; maar zig in staat had gesteld om by opkoomende evenementen aan geen even onguftig lot blootgesteld te zyn. De Ondergetekende verwagt, dat de Natie, haarer waardigheid indagtig, niet zal nalaaten de poogingen der welmeenende Regenten, die tot hier toe zwak bevonden zyn om haare zaaken een gunstiger keer te doen neemen, zo veel immers in haar is, te ondersteunen, en dat deezen, aldus door het vermogen des Volks gesterkt, die maatregelen blymoedig zullen mogen by der hand neemen en tot een gewenscht einde brengen, die 'er nodig zyn om voortaan de boozeraadslagen der Vyanden van onze Vryheid en Welvaart te verydelen, ja om zelfs deezen Vreede tot een Zegen voor ons Vaderland te doen verstrekken.

Advys van Jr. v. d. Capellen tot den Poll nopens de Prælim. Vreden.

De Ondergetekende verzoekt dit zyn Advys tot zyne Decharge in de Notulen te plaatsen.

(was getekend)

J. D. van der Capellen tot den Poll.

De Hoogleeraar Mr. *Frederik Adolph van der Marck*, alhier beroepen als tweede Hoogleeraar in de Regten, heeft dezen post op den den 25 September aanvaard met eene redenvoering: *De amore erga patriam, naturæ Hominum rationali & sociali attemperando, seu de vera Patriotismi, quem dicunt, indole;* Dat is: *Over de Vaderlandsliefde, overeenkomstig de redelyke en gezellige natuur der menschen te bestieren; of over den waren aard van het zogenaamd Patriotismus.*

STAD

STAD EN LANDEN.

GRONINGEN.

De Academie der Wetenschappen te Amiens in Picardie hadt tot een Vraagstuk ter oplossinge opgegeven, *de menigvuldigheid der breuken in Picardie*, *en de middelen om die toevallen voor te komen*, *als ook de beste wyze om ze te genezen*. De Heer *W. Munniks*, Med. Doct. en gewoon Hoogleeraar in de Geneeskunde op onze Hooge Schole heeft de eer genoten, dat zyne Verhandeling door welgem. Academie bekroond is, en den schryver de eerepenning, ter waarde van 300 gulden is toegewezen. GRONINGEN.

Ter oorzake der heerschende Roodeloop in verscheidene Gewesten dezer Republiek is van wegens de Regeering de navolgende bekendmaking gedaan:

De Heeren Burgemeesteren en Raad in Groningen adverteeren by dezen, dat niemand op de aanstaande Kermis te Groningen, beginnende den 18 dezer maand, zal mogen komen met eenige Koopmanschappen hoe genaamd, ten zy door eene Geregtelyke attestatie doe geblyken, dat komt van eene plaatze, alwaar geen besmettelyke Roodeloop grasseert: Zullende tegens de

GRONINGEN. Overtreders naar omſtandigheden van zaken worden geprocedeert.

Actum Groningen den 6 September 1783.

Ter Ordonnantie der Heeren Burgemeesteren en Raad voorſz.

C. H. GOCKINGA,
Secretaris.

NEDERLANDSCHE COLONIEN.

TRINCONOMALE.

De Heer *de Suffren* Franſche Admiraal, den 20 Maart 1783 op de hoogte van Trinconomale kruisſende met een Esquader van 15 Schepen, en dat der Engelſchen, 16 ſchepen ſterk, ontmoet hebbende, is met hetzelve ſlaags geraakt; dog de twee Eskaders door eenen zwaaren ſtorm geſcheiden zynde, liep de Heer *de Suffren* te Trinconomale binnen, zonder eenige ſchade gekregen te hebben, in welke Haven hy den Engelſchen Admiraal afwagtte, die niet dan met veel moeite dit gevaar ontkwam. Vier ſchepen der Engelſchen vervielen op de Kust, en hunne Transportſchepen raakten verſtrooid. Zo dra de ſtorm ophield, namen de Franſchen bezit van dē vier Schepen.

VER-

VERANDERINGEN ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAAGE AMTENAARS, ENZ.

DORDRECHT. Alhier is in het laatst van de afgelopene maand in den ouderdom van 70 jaaren, overleden de Heer *Pompejus Onderwater*, Heer van Kraajestein, in zyn leven Raad en Rentmeester Generaal der Graaflykheids Domeinen van Zuid - Holland en 't Land van Heusden.

Ook is nog den 18 September overleden de Heer *Coenraad Rosfelet*, Oud - Burgemeester dezer Stad, in den ouderdom van 73 jaaren.

HAARLEM. Uit eene overgeleverde Naamlyst zyn door Zyne Doorlugtige Hoogheid, den Prins Erfstadhouder, tot Burgemeesteren dezer Stad verkoren de Heeren Mr. MATTHEUS WILLEM VAN VALKENBURG, Mr. CHRISTOFFEL JAN VAN DAM, Mr. JAN FREDRIK PARVÉ en Mr. JAN THEODORUS KOK.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS, ENZ.

Vervolgens heeft Zyne Doorlugtige Hoogheid de Heere Prinse Erfstadhouder, uit eene overgeleverde Naamlyst tot Scheepenen dezer Stad benoemd, de Heeren Mr. *Cornelis Baart*, *Jean la Cle*; Dr. *Nicolaas van Wyk de Vos*, Mr. *Jan Teding van Berkhout*, Mr. *Johan Arnout Gallas*; *Jacob Jan Cambier* en Mr. *Daniel Donker van der Hoff*; zynde de vyf laatste Heeren tot Scheepenen - Commissarissen van des Gemeenelands-middelen aangesteld.

Ook is den 14 September de Heer *Willem Anne Lestevenon*, Vryheer van Haazarswoude, Raad in de Vroedschap en Oud-Scheepen dezer Stad, wegens dezelve bestemd, om tegens Mei aanstaande zitting te nemen ter Vergadering van Hun Hoog Mogende de Heeren Staaten Generaal.

'sGRAVENHAGE. Hun Hoog Mogende hebben den Heer *Hyronimus Slicher* aangesteld tot Hoogstderzelver Agent; in welke hoedanigheid dezelve ter Vergadering van Hun Hoog Mogende den Eed heeft afgelegd, en zulks in plaatze van den Heer Mr. *D. van der Burch*, Heer van Spieringshoek, dewelke van dien post zyn ontslag heeft verzogt en bekomen.

Ook heeft Zyne Doorlugtige Hoogheid den Heere Prinse Erfstadhouder, uit eene overgeleverde Naamlyst van de Magistraat, vermits het overlyden van Mr. *Johan Philip Steenis*, in deszelfs plaats aangesteld tot Scheepen Mr. *Diderik van der Burch*, Heer van Spieringshoek, en tot Vroedschappen *Hendrik van Diest* en Mr. *Alexander Schuylenburg*, beiden in plaats van

WY-

wylen *George van Diest* en *Gerard van Velsen*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS ENZ.

AMSTELDAM. Den 21sten dezer, des morgens ten half 8 uuren, is, op den Huize Nyenroode by Breukelen, in den ouderdom van 63 jaaren en 3 Maanden, overleden, de Heer Mr. *Johan Ortt van Nyenroode*, Heere van Nyenroode, Breukelen, Hoog-Heemraad van den Diemer- en Zeedyk, Commissaris dezer Stad, enz.

BRIELLE. Den 15 September is alhier, in den ouderdom van ruim 49 jaaren, aan zeer hevige Koortsen van drie dagen, overleden, de Heer Mr. *Jan van Wageningen*, in leven Oud-Scheepen der Stad Brielle, Canonnik van 't Capittel van St. Marie te Utrecht, Auditeur-Militair der Stad Brielle en Fortresse Hellevoetsluis, mitsgaders Schout en Secretaris van den Nieuwenhooorn en Nieuwe Goote.

SCHOONHOVEN. Den 1 September overleedt, na een ziekte van negen dagen in den ouderdom van 63 jaaren en drie maanden, de Heer Mr. *Adriaan Nikolaas van Overveldt*; in leven Oud Raad in de Vroedschap en Secretaris dezer Stad &c. &c.

MIDDELBURG. Den 8 September, de brief van Verkiezinge geopend zynde, is bevonden, dat

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS ENZ.

dat uit de overgeleverde Naamlyst van de Kiesheeren dezer Stad, door Zyne Doorluchtige Hoogheid, den Heere Prinse Erf-Stadhouder, tot Scheepenen zyn benoemd, den Heer *Galenus Dignus Steengracht*, in plaatze van den Heer Mr. *Johan Pieter van den Brande*, Ridder Baronet; de Heeren *van Gapinge*, *Krabbendyke* en *Kouwerve*, die teffens tot Gecommitteerde Raad van wegen deze Stad is aangesteld.

Vlissingen. Uit eene overgeleverde Naamlyst is door Zyne Doorluchtige Hoogheid tot Raad in de Vroedschap aangesteld de Heer *Benjamin Catteau*, Regeerend Scheepen, in plaats van den Heer *Adriaan Jan Baron van Borselen*.

Utrecht. In het begin dezer maand September heeft alhier het tydelyke met het eeuwige verwisseld de Heer *Jacobus van Dam*, Heere van Isselt en Pylsweerd, Raad in de Vroedschap en Oud-Scheepen der Stad Utrecht hebbende den ouderdom bereikt van 63 jaaren en ruim 4 maanden.

Den 25 September heeft de Ed. Groot Achtbaare Vroedschap dezer Stad, ingevolge het jongst genomen besluit wegens de vrye begeving der Commissien, over de navolgende Commissien bestel gedaan, en aangesteld tot Gecommitteerden ter bestier van Stads Geldmiddelen, in plaats van wylen den Heer *Jacob van Dam*, den Heer en Mr. *Jacob van Haaften*, en tot Com-

Commissaris op het Wyn-Comptoir, in plaats van den ontslagen Heer *Ryklof Michaël van Goens*, den Heer Mr. *Jan Hinlopen*.

VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS ENZ.

Ook heeft nog Zyne Doorluchtige Hoogheid de Heere Prinse Erfstadhouder tot Raaden in de Vroedschap aangesteld den Heer en Mr. *Jacob Anthony Martens*, in de plaats van wylen den Heer *Jacob van Dam* Heere van Pylsweerd en Isselt, en den Heer Mr. *Rudolph Hendrik Nahuys*, thands nog Rentmeester van het Weeshuis dezer Stad, in de plaats van den ontslagen Heer Mr. *Ryklof Michaël van Goens*; welke Heeren den 26 September zitting genomen en ook den eed van zuivering hebben afgelegd.

LEEUWARDEN. Wy hebben reeds te voren het overlyden vermeld van Jonkheer *Georg Frederik Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg*, Grietman over Menaldumadeel, Gecommitteerde Staat ten Landsdage, Gecommitteerde Staat in het Mindergetal, mitsgaders gewoon afgezondene ter vergadering van Hun Hoog Mogende, Curator van 's Lands Hooge Schoole en Meesterknaap van Friesland. Deze Grietenye dus opengevallen zynde, zyn na voorgaande uitschryvinge der Edel Mogende Heeren Gedeputeerde Staaten op den 4den September door de stemgerechtigde Ingezeetenen van voorschreeven Grietenye wederom in een Naamlyst gebragt de volgende Heeren Jr. *Georg Wolfgang Carel Duco Baron Tho Schwartzenberg en Hohenlansberg*, Jr. *Wilco Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg*, en Jr. *Wilco Holdsinga Tjalling Camstra Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg*; uit welke Naamlyst door Zyne Doorlugtige

VERAN- DERING ONDER DE HOO- GE EN HOOGEN LAGE AMTE- NAARS ENZ.

ge Hoogheid wederom tot Grietman over Menaldumadeel is verkoren Jr. *Georg Wolfgang Carel Duco Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg*, Zoon van den overledenen Heere Grietman. Ook heeft Zyne Doorluchtige Hoogheid gedurende de minderjarigheid van den nieuw verkoorene Grietman, tot substituit Grietman over die Grietenye aangesteld Jr. *Wilco Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg*.

En tot Meesterknaap van het Jacht-Gerechte wegens het Kwartier van Westergoo Jr. *Wilco Baron Thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg* Grietman over Wonseradeel.

Verders zyn tot het amt van Curator van de Academie te Franeker wegens het Kwartier der Steden opengevallen zynde, door de Edele Mogende Heeren Volmagten van voorsz. Kwartier in eene Naamlyst gebragt Jr. *Willem Hendrik Baron van Hambroick*: regeerend Burgemeester der Stad Leeuwarden en Gedeputeerde Staat;

De Heer en Mr. *Bavius Nauta*, regeerend Burgemeester der Stad Dockum en Old Raad ter Admiraliteit in Friesland. En

De Heeren Mr. *Adriaan van Loon*, regeerend Burgemeester der Stad Hindelopen en Gedeputeerde Staat.

Waar van by eenen brief van den 20 September 1783 aan Zyne Doorlugtige Hoogheid kennisse gegeven zynde, heeft Hoogstdezelve daar uit tot Curator van Frieslands Hooge Schoole verkoren Jr. *Willem Hendrik Baron van Hambroick*.

GRO-

GRONINGEN. In plaats van wylen den Heer Burgemeester *L. Trip*, in den Eed overleden, zyn door de Edele Mogende Heeren der zittende Raad ingekozen tot Burgemeester, en verder door Zyne Doorlugtige Hoogheid, den Heere Prinse Erfstadhouder, goedgekeurd, de Heer Raadsheer B. VAN IDDEKINGE, en in deszelfs plaats tot Raadsheer, de Heer *Edz. P. Smith*, Raad ter Admiraliteit te Harlingen, en Taalman dezer Stad; hebbende de Edele Mogende Heeren, die hooge bedieningen, den 4 September, door plegtigen eed aanvaard. VERANDERING ONDER DE HOOGE EN LAGE AMTENAARS ENZ.

LYST

LYST DER PRYZEN VAN VERSCHEIDE PRODUCTEN ONZES LANDS.

Rotterdam den 21 Sept.

	by de Z. Zak.	
TARW Jarige	16½ a 21	ß
—— Nieuwe	23 a 25	ß
ROGGE Jarige.	11½ a 12½	ß
—— Nieuwe	12 a 13	ß
ERTEN. Grauwe	15 a 19	ß
—— Groene	16 a 18	ß
—— Witte	13 a 15	ß
BOONEN	20 a 22	ß
	by 't Last.	
BOEKWYT op 154 ß	a 26	£
GERST —— Winter	23 a 23½	£
—— —— Zomer	21½ a 22½	£

Rotterdam den 21 Sept.

	by 't Last	
HAVER Vrief. Brouw	16 a 17	£
—— dito Voer	15 a 16	£
—— Zeeuw en Inl.	12 a 15	£
PAERDEBOONEN.	19 a 21	£
KOOLZAAT. Nieuw.	60 a 62	£
	by den Steen.	
VLAS Allerbest	42 a 50	st.
—— Best	36 a 41	st.
—— Middelsoort	31 a 35	st.
—— Gemeen	27 a 30	st.
—— Allergemeenst	24 a 26	st.

